

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

XXVI.évf. (2016) 52.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA



Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

XXVI.évf. (2016) 52.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA



Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

Tisztelt olvasó!

A tanulmányok szövegét ugyan szakmai lektorálás nyomán publikáljuk, azonban a szerzői szuverenitást a szerkesztőség tiszteletben tartja. A szerzők — tudomány határain belüli — álláspontját akceptáljuk. A szerkesztőség és a szerzők közötti esetleges véleménykülönbséget a szerkesztőség a jegyzetekben juttatja kifejezésre, amennyiben elkerülhetetlennek tartjuk a szerzőtől eltérő szerkesztőségi álláspont megjelentetését. A szerzői szabadság határának a tudományos művekkel szembeni elvárásnak való megfelelést tartjuk, tartalmi és formai tekintetben egyaránt.

Kiadó:

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság
Székhely:

✉: H-1037 Budapest, Haránt u. 12.

F szerkeszt és felel s kiadó: **Dr. PARÁDI József nyugalmazott főiskolai tanár**

Szerkesztő: **PARÁDI Ákos**

Német recenziók **ARTNER Ramona**

Angol rezümék **VARJÚ László**

Szerkesztőbizottság elnöke: **Dr. MEZEY Barna prof.**

Szerkesztőbizottság tagjai: **Dr. SZAKÁLY Sándor prof.**

Dr. BODA József docens

A szerkesztőség elérhetősége:

✉: H-1037 Budapest, Haránt u. 12.

☎: (+36/06-1) 250-6199

☎: (+36/06-70) 326-1150

@: RTF@gmail.hu

HU ISSN 1216-6774

Budapest

2016

Tisztelt Elnök Úr!

Tisztelettel és egyben örömmel tájékoztatom, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága, az éves tervében foglaltaknak és az Önök kérésének megfelelően megvizsgálta a hadtudományban meglévő mértékadó folyóiratokat, továbbá az új kérelmeket.

Megköszönjük az adatszolgáltatás során nyújtott segítségüket és együttműködésüket.

A kérelmek elbírálását követően a Hadtudományi Bizottság a hadtudományban mértékadó folyóiratok listájára, 2008-tól felvette a következő folyóiratot:

„Rendvédelem-történeti Füzetek, HU-ISSN 1216-6774”

Tisztelt Elnök Úr! További tudományos munkájukhoz a Bizottság nevében kívánunk Önnek, a magyar tudomány, benne a hadtudomány nem kis felelősséggel járó szolgálatában kiapadhatatlan alkotóerőt és kitűnő egészséget, sok sikert és eredményt.

Budapest, 2008. június 09-én.

Szívélyes üdvözlettel:

Dr. FELHÁZI Sándor
sk. titkár

Ars dictandi

A *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alapítása évében hozta létre és 1991-től jelennek meg a folyóirat számai. A tudományos társaság által létrehozott sorozatok között e periodika volt az első. A periodika célja, hogy a magyar rendvédelem-történet körében keletkezett új kutatási eredmények számára bemutatási lehetőséget teremtsen.

Az alapítók szándéka szerint:

- a periodika számaiban — évente többnyire két alkalommal — a tudományos közlés igényeinek megfelelő tanulmányok jelenhetnek meg;
- azokat az írásműveket fogadja be a lap, amelyek tartalma a magyar rendvédelem-történet körébe tartozik, vagy azzal összefüggésben áll.

Mivel a lapalapítás óta eltelt huzamos idő után is az egyetlen magyar nyelvű periodika maradt, amely fő feladatának a nemzeti rendvédelem-történetünk művelési eredményeinek tudományos színvonalú közzétételét tekintette, ezért olyan indexrendszerrel erősítettük meg a folyóiratot, amelynek a használata segítséget jelenthet a téma iránt érdeklődőknek és az abban elmélyülni kívánók számára egyaránt.

A folyóirat tudományos jellegéből fakadóan világnézeti prekonceptióktól terhelte írások közzétételétől tartózkodik. A történelmi tényeket, a kutatási eredményeket ismertető, azokból egzakt következtetéseket levonó alkotásokat teszünk közzé.

Összességében a szerkesztőség — az alapítók szellemiségének megfelelően — arra törekszik, hogy a folyóiratban a magyar rendvédelem-történet körébe tartozó azon írásművek jelenjenek meg, amelyek megfelelnek a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek.

SZERZŐK

Dr. HEGEDŰS Ernő Ph.D.      ²⁵

(+36/06-20) 470-8734 ; hegedus.erno@freemail.hu

A hadtudomány doktora. A Hadtudományi Doktori Iskola és a Rendészet-tudományi Doktori Iskola téma-vezető oktatója. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Korona- Képviseelőház- és Testőrség-történeti Szakosztályának a vezetője. Kutatási területe a légideszantok és haditechnikai eszközök fejlődéstörténete, valamint azoknak a XX. századi rendvédelme során megvalósított alkalmazásai, illetve a Koronaőrség története, továbbá a magyar rendvédelmi testületek motorizációjának története.

LŐRINCZI Dénes

(+00/40-74) 765-0812 ; lorinczi.denes@yahoo.com

Rendvédelem-történeti kutató. Kutatási területe Székelyföld XIX-XX. századi rendvédelem-története.

PARÁDI Ákos    ²⁵

(+36/06-70) 326-1150 ; paradi.akos@gmail.com

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. A *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774. és a *Rendvédelem-történeti Hírlével (Nuntiones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257. periodikák szerkesztőségének a tagja. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar rendvédelem civil szerveződéseinek története.

Dr. PARÁDI József       ³⁵

(+36/06-70) 326-1151 ; paradi.jozsef@gmail.com

Bölcsészdoktor, a hadtudomány kandidátusa, nyugállományú főiskolai tanár. A Hadtudományi Doktori Iskola és a Rendészet-tudományi Doktori Iskola témavezető oktatója. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnöke. A rendvédelem-történet magisztere. Határőrizet-történeti szakértő. A *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774. és a *Rendvédelem-történeti Hírlével (Nuntiones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257. periodikák főszerkesztője, „A magyar rendvédelem-történet öröksége.” HU-ISSN 2062-8447 , „A magyar rendvédelem-történet hagyatéka” HU-ISSN 2064-4728 , a „Segédtudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában” HU-ISSN 2064-5333 , a „Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok” HU-ISSN 2415-9875 és a „Salutem” HU-ISSN 2416-2078. könyvsorozatok sorozat-szerkesztője. Kutatási területe a polgári magyar állam rendvédelem-története.

SOM Krisztián   ²⁵

(+36/06-70) 230-9318 ; som.krisztian@hotmail.com

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a magyar útlevel-, és határforgalom ellenőrzés története.

VEDÓ Attila  

(+36/06-30) 963-6119 ; horatis@gmail.com

A Nemzeti Közszerzői Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadtudományi Doktori Iskola hallgatója. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztályának szakosztálytitkára. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar államhatár, a polgári magyar állam közrendvédelmi tevékenysége és a Magyar Királyi Csendőrség története.

Piktogram

A rendvédelem-történeti elismerések



25 év a Magyar Rendvédelem-történet Szolgálatában Emlékérme



Rendvédelem-történetért Díj



Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet kiváló művelőjének



Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának



Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet kiváló művelőjének



Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának



Rendvédelem-történetért Érdemérem

TARTALOM

0459 HEGEDŰS Ernő Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben.....	15
	DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.15-52P
0460 LŐRINCZI Dénes A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában.....	53
	DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.53-60P
0461 PARÁDI Ákos: A CSERBA. (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja).....	61
	DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.61-70P
0462 PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata.....	71
	DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.71-82P
0463 PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében.....	83
	DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.83-94P
0464 SOM Krisztián Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban.....	95
	DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.95-138P
0465 VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938.....	139
	DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.139-179P
A periodika számaiban publikált tanulmányok jegyzeteiben egységesen alkal- mazott rövidítések jegyzéke	180
A XIX-XX. századi magyar katonai rendfokozati rendszer rangjainak rövidítései	180
Rezümék	182
Resümee.....	184
Resumé.....	186
Citációs index publikációk és kéziratok.....	188
Citációs index periodikák	209
Citációs index levél-, irat-, és dokumentumtárak	212
Citációs index jogszabályok	213
Index nominum	235
Index geographicus	239
Index chronologicus	254
Index organicus	263
Kéziratokkal szemben támasztott igények	278
Szerzői űrlap	281
Összesített tartalom	284

Ajánlásjegyzék

- XIV. évf. (2008) 17.sz. Dr. KESERÚ Isván ✚ 2004
- XV. évf. (2008) 18.sz. A magyar állami rendvédelmi szervezetek
detektívtestületei.
- XVI. évf. (2009) 19.sz. Dr. BACSA Gábor ✚ 2003
- XVII. évf. (2009) 20.sz. A magyar határrendőrségek.
- XVIII. évf. (2010) 21.sz. O' SVÁTH Pál ✚ 1908
- XIX. évf. (2010) 22.sz. A Magyar Királyi Nemesi Testőrség.
- XX. évf. (2011) 23.sz. Dr. NAGY József ✚ 2005
- XXI. évf. (2011) 24.sz. A Magyar Királyi Csendőrség.
- XXII. évf. (2012) 25.sz. vitéz KISS Gábor ✚ 2006
- XXII. évf. (2012) 26.sz. A Magyar Királyi Koronaőrség.
- XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. Dr. ZACHAR József ✚ 2009
- XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. A Magyar Királyi Darabont Testőrség.
- XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. gróf SZÉCHÉNYI Ödön ✚ 1922
- XXIV. évf. (2014) 39-40-41-42.sz. A Magyar Királyi Testőrség.
- XXV. évf. (2015) 43-44-45-46.sz. REKTOR Béla ✚ 1989
- XXV. évf. (2015) 47-48-49-50.sz. Mezőrendőrség
- XXVI. évf. (2016) 51.sz. CZÁJLIK Alajos ✚

In memoriam A Magyar Királyi Határrendőrség

*„Conditā decrescit, vulgata scientia crescit.”
Az elrejtett tudás csökken, a másokkal közölt ellenben gyarapszik.*

Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben

A Magyar Királyságban 1891-től, illetve a két világháború közötti időszakban egymást követően három önálló határőrizeti szervezet működött, más rendvédelmi testületek tevékenysége által támogatva.¹ Ezek voltak a Magyar Királyi Határrendőrség (1906-1918),² a Magyar Királyi Vámőrség (1921-1932)³ — amely a nevével ellentétben nem vámügyi, hanem határőrizeti feladatokat látott el — valamint a Magyar Királyi Határőrség (1932-1938).⁴ A Magyar Királyi Határrendőrség a belügyi tárca, míg a Magyar Királyi Vámőrség és a Magyar Királyi Határőrség a pénzügyi tárca alárendeltségébe tartozott, bár a honvédelmi tárca rejtett felügyelete is érvényesült a vámőrség és a határőrség tekintetében. A Magyar Királyi Határrendőrség polgári fegyveres őrtestület volt, míg a Magyar Királyi Vámőrség és a Magyar Királyi Határőrség katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt.⁵ 1938-ban pedig, amikor — a Bled-i egyezmény nyomán — kimondták Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát már nem volt szükség arra, hogy a határmenti katonai alakulat rejtése céljából határ-őrizeti testületet tartsanak fenn. Így tehát 1938-ban a Magyar Királyi Határőrséget beolvastották a Magyar Királyi Honvédségbe, ahol határvadász csapatnemenként tevékenykedtek a háború végéig.⁶

A határőrizeti tevékenység hatékonyságának növelése céljából az e feladatra alkalmazott járőrök és nagyobb szervezeti elemek mozgékonyaságát minden történeti korszakban fokozták valamilyen eszközrel. A gépi korszakot megelőzően — illetve egészen napjainkig — ilyen eszköz volt a járőrök lovasítása, illetve a fogatolt szállítás országos járművel. A századfordulótól kezdődően megjelent a kerékpár, a motorkerékpár, a gépkocsi és a tehergépkocsi, majd a páncélozott harcjármű, illetve a különféle buszok. Megemlíthetők még a helikopterek, illetve a különféle kishajók is.

A motorizáció hazánkban a húszas években kezdett kibontakozni, így az 1945 előtti határőrizet szervezeteinek gépjárműállománya még viszonylag csekély volt, ezért jelentősebb szerephez jutottak a lovasított, esetenként a kerékpáros járőrök és a fogatolt technikai eszközök (országos jármű, szán).

A határőr erők mozgásának igénye összefüggött a határzár jellegével is. Aknazárral ellátott határzáron (1949-1964) kevesebb áthatolás történt, így kisebb volt az igény a beavatkozó csoportok gyors kijuttatására. Elektromos jelzőrendszerrel ellátott határzáron (1964-1989) gyakoribb volt az áthatolás, így kiemelt szerephez jutottak a határőröket az órsről kiszállító gépjárművek.

A motorizáció jellegét és mértékét befolyásolta a terep típusa is: egyes területeken továbbra is a gyalogos és lovas járőrök juthattak csak szerephez.

A határőrség gépjárműtechnikája a rendszerváltásig, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozásig erősen hasonló volt a Magyar Néphadsereg, majd a Honvédség járműparkjához (páncélozott csapat-szállító járművek, tehergépkocsik, terepjárók autók). Ez a helyzet napjainkra megváltozott, a határőrizeti tevékenység során alkalmazott járműtechnika típuspalettája, jellege, műszaki jellemzői eltérnek a katonai követelményeknek megfelelő eszközöktől.

A motorizáció nélküli korszak a határőrizetben: a határszéli csendőrség és a Magyar Királyi Határrendőrség

A Magyar Királyi Csendőrség 1891-ben kapcsolódott be a határőrizetbe, a határszéli csendőrség felállításával. A határőrizeti tevékenységet folytató csendőrség munkáját a belügyminiszter szabályozta. A határőrizetet végző Magyar Királyi Csendőrség feladatát elsősorban járőrözéssel látta el. A határőrizeti szolgálat szakirányításával a csendőr kerület törzsében egy tiszt foglalkozott.⁷ A testület segítséget nyújtott az Osztrák-Magyar Monarchia titkoszolgálatának azzal, hogy a határon átszökött gyanús elemeket kihallgatta, a határővezetben élő nemzetiségieket figyelemmel kísérte, illetve saját ügynököknek határkaput nyitott, bejutáshoz illetve átdobáshoz.⁸ A járőrtevékenység során „A határszéli csendőrség járőrei számára csak a szolgálati időt és a figyelési pontokat írták elő. A többi ő, a menetvonalat, a figyelési pontokon atartózkodási időt stb. A járőrvezető határozta meg.”⁹

A határszéli csendőrség mobilitásának fokozására rendszerint elegendőnek bizonyult a kerékpárok, vagy lovak használatba vétele. A kerékpár, mint a csendőri járőrözés eszköze a húszas évek vége fele jelent meg nagyobb mennyiségben. Tekintve azt, hogy a csendőri szolgálat gerince a járőrözés volt, a csendőr rengeteget gyalogolt. Nem volt ritka, hogy egy átlagos járőrözés 25-30 km-t vett igénybe gyalogmenetben. Szükség esetén egy ilyen járőrözést a csendőrnek esetleg kétszer is meg kellett tenni egy héten belül. Egy átlagos őrsterület 6-8, esetleg több falut is magában foglalhatott, és ezek között a járőrözés gyalog vagy lóháton folyt a kerékpár megjelenéséig. A harmincas évek elején néhány csendőrnek már volt kerékpárja az őrökön. A harmincas évek közepén már a csendőrök jelentős része rendelkezett saját kerékpárral. A harmincas évek végén a járőrözés kb. 80 %-a már kerékpáron történt. A félreértések elkerülése végett megemlíteném, hogy a kerékpárt a csendőr a saját pénzén vette.¹⁰

Az 1903. évi törvényi szabályozás döntött a Magyar Királyi Határrendőrség felállításáról.¹¹ A testületet azonban a korabeli politikai viszonyok helyzetéből fakadóan 1906-ban állították fel és 1918-ig működött. A testület tevékenysége során megvalósította a távolsági határforgalom ellenőrzés és a határrend betartatás teendőit, míg a kishatárforgalom ellenőrzést és a határvonal őrzését a határszéli csendőrség hajtotta végre. A határrendőrség feladatainak eredményes végzése érdekében erőteljesen támaszkodott a helyi csendőri és rendőri erőkre. A testület szolgálati feladatait mérsékelt létszámmal valósította meg, a személyi állomány legnagyobb létszáma 451 fő volt.¹²

A határőrizet a két világháború között: a Magyar Királyi Vámőrség, illetve a Magyar Királyi Határőrség és a határvadászok motorizációja

Magyarország határőrizetét a két világháború között a trianoni békediktátum által megszabott korlátozások befolyásolták. A magyar kormány engedélyt kapott arra, hogy a határok őrizetére felállítsa a Magyar Királyi Vámőrséget. A testület 1921-ben jött létre a pénzügyi tárca alárendeltségében.¹³ A Magyar Királyi Vámőrség a Magyar Királyi Honvédség álcázott része volt, katonailag szervezett fegyveres őrtestületként tevékenykedett. Feladatát alkotta a határvonal őrzése és a kishatárforgalom ellenőrzése, valamint a határrend betartatása a távolsági határforgalom felügyeletét azonban a Magyar Királyi Állami Rendőrség majd a Magyar Királyi Rendőrség végezte.¹⁴ A testület szervezeti felépítése négylépcsős volt, amelyben a csendőrséghez hasonlóan a szolgálati feladatok ellátásnak a színterét a vámőr őrök alkották, összesen 101 őr. Az őröket a vámőr szakasz-parancsnokságok irányították, szám szerint 52. A szakasz-parancsnokságok tevékenységét pedig hét vámőr kerület fogta össze. A testület parancsnoksága pedig vámőr felügyelőség néven működött.¹⁵ A testület feladatait alapvetően járőrözéssel valósította meg. Teendőiket járőrlapon határozták meg. A járőröket a szolgálatba gyalog, lóháton vagy lovaskocsival küldték ki. A 4213 fő többsége azonban gyalog látta el a szolgálatát.¹⁶

A magyar állam- és vámhatár őrzésére és védelmére létesített Magyar Királyi Vámőrséget 1932. X. 1-től átkeresztelték Magyar Királyi Határőrségre, amelynek teljes kiépítése 1933. júniusának végére fejeződött be. Összlétszáma 10 767 főt tett ki.¹⁷ Ez a szervezetet 1938-ban átkerült a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe. A 7 határőr ezred valójában a vegyesdandárok rejtett 3. gyalogezrede volt. A Magyar Királyi Határőrség határőr kerületekből ezek alárendeltségében határ-biztosító osztályokból, végezetül pedig határőr őrökből álltak. A csapatokból 156 őröt szerveztek, amelyek továbbra is határszolgálati feladatokat láttak el. A szervezeti változással az őrök feladata és funkciója alapvetően nem változott. A motorizációt a **Méray motorkerékpárok** megjelenése jelentette 1934-ben, amikor nagyszámú motorkerékpárt rendszeresítettek a magyar fegyveres szerveknél. A határutakon lezajló forgalmat ellenőrző állomásokon — egy 1934-ből származó kézírásos feljegyzés szerint — mintegy 72 db szőlő, 78 db oldalkocsis többségében Méray motorkerékpár került rendszeresítésre.¹⁸

A legjelentősebb gépjárműforgalmat a távolsági határátkelő-helyek bonyolították ugyan le, azonban a kishatárforgalmi határátkelőhelyeken is előfordult gépjárműforgalom. A távolsági határátkelőhelyek forgalmát a Magyar Királyi Államrendőrség, majd 1931-től a Magyar Királyi Rendőrség határszéli rendőri kirendeltségei ellenőrizték, a kishatárforgalmat

pedig a Magyar Királyi Vámórség és utódszervezetei felügyelték.¹⁹

A Méray Motorkerékpárgyár volt az első Magyarországon, amely iparszerű körülmények között állított elő motorkerékpárokat. A részvénytársaságot 1923 májusában alapították. Nem sokkal később a vállalkozás átkerült a Magyar Acélárugyár Rt tulajdonába. A hazai gyártású vázba angol, Villiers és Blackburne, illetve elsősorban JAP erőforrások kerültek. A kínálat eleinte 175, később 350-500 és 680 köbcentiméteres sport- és túragépekig terjedt. A rendőrség, a csendőrség, a pénzügyőrség, majd a posta is a megrendelők sorába lépett. **A Méray vázat 1928-ban — katonai követelmények szerint — átdolgozták, így abban akár már a katonai megrendelők számára megfelelő teljesítményű 1000 cm³-es, oldalkocsi-üzemre alkalmas erőforrás is elfért.** A 350 cm³-es Méray motor teljesítménye 9, majd később 10 LE volt, az 500 cm³-esé 12 LE, míg az 1000 cm³-es változat kisebb fordulatszámra, az oldalkocsis üzem során hasznosítható jóval nagyobb nyomaték mellett tekintélyes 22 LE-t teljesített.²⁰ Habár a cég 1926-ig csak 100 motort gyártott, 1927-re már 850 Méray épült, 1928-ban további 340, 1929-ben pedig 203. A gazdasági válság alatt a termelés fokozatosan visszaesett, 1932-ben — a polgári piacon — már csak 57 Méray motorkerékpárt adtak el, 1934-ben 118-at, 1935-ben azonban már csak nyolcat, a következő évben pedig kilencet, majd 1937-ben 53-at végül 1938-ban 86-ot.²¹ 1937 után a csendőrség, a honvédség, illetve a rendőrség Méray motorkerékpár rendelései csökkentek. 1937-től, ehelyett a JAP-motoros 350-est és az 500-ast is modernizálták, a krómozott tank, új első villa lettek az igényesebb vásárlóréteget megszólítani próbáló, drágább típusok megkülönböztető jegyei. Sebességváltójuk háromfokozatú volt, végsebességük változattól függően 90-120 km/h. Ezekből azonban már csak néhány darab készült évente, 1939-1940-ig. Inkább az osztrák Puch 200-as típus összeszerelése és árusítása kötötte le a cég energiáit. A Méray-Puch jelű motorkerékpárok esetében csupán a jelvény utalt a Méray-eredetre, azok hazánkban kevés hazai alkatrészrel összeszerelt osztrák Puch motorok voltak. A saját konstrukciójú motorkerékpárok gyártása fokozatosan csökkent évi 10 körüli mennyiségre 1940-ig. 1923-1940 között mintegy 1800 saját gyártású Méray motor-kerékpár készülhetett, nem számítva az összeszerelt Méray-Puch modelleket, amelyekből 350 épült.²²

A Magyar Királyi Határőrség 1938. X. 1-től a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe került, a testületet határvadászok csapatnem elnevezéssel olvasztották be a Magyar Királyi Honvédségbe. A határvadász csapatnemen belül ezzel egyidejűleg határvadász-zászlóaljkat állítottak fel. A határvadász erők a határőrizeti feladatokon túl a határvédelem feladatait immár nyíltan is ellátták. Ez azt jelentette, hogy a határőrizeti feladatok — határvonal őrzése, határforgalom ellenőrzése és határrend betartatása — mellett képesnek kellett lenniük határvédelmi feladatok teljesítésére is. 1938. III. 5-én meghirdetett győri program első ütemében hét határvadász-dandár szervezése kezdődött meg összesen 24 határvadász-zászlóaljjal. A dandárok a területileg illetékes hadtest-parancsnokságoknak voltak alárendelve. Határvadász-dandáronként 3-5 zászlóaljat és zászlóaljanként pedig 3-4 portyázó századot szerveztek.²³

A határvadász portyázó század a határvédelmi csapatok közvetlenül a határvonalon állomásozó, békében aktív határszolgálatot teljesítő része volt, melynek alegységei a határvadász őrsők voltak. A határvonal állandó megfigyelését az őrsők által vezényelt járőrök valósították meg a határvonal menti 2 - 4 km széles területsávban. A portyázás elsősorban az illegális határátlépések és a csempészet megakadályozására irányult, de fontos szempont volt a kémgyanus személyek kiszűrése is.²⁴

A határvadász alakulatoknál – futár- és járőrfeladatokra – kis számban alkalmazásra kerültek **szóló motorkerékpárok.**

Az őrsők működését — ellátásának megszervezését, stb. — rendszeresített tehergépkocsikkal segítették. 1936-tól gyártották a győri MÁVAG-nál a **Rába Super** tehergépjárművet, majd 1937-től a **Rába Speciál** tehergépkocsikat. 1938-tól pedig Győrben a **Rába Botond** és a **Rába Maros** teher-, raj- és tüzérségi vontató gépkocsikat, melyekből összesen 3700 készült.²⁵ **(I.sz. melléklet)**

Ahol vasút vagy út vezetett keresztül a határon, ott a határvadászok a határrendőri ki- rendeltségekkel közösen látták el a legfontosabb feladatokat. A határvadász zászlóalj egyenként három puskás és egy géppuskás századból, **kerékpáros századot** is tartalmazó

zászlóalj közvetlenekből, továbbá egy-három portyázó századból állt.²⁶ A hegyvidéki határszakaszokon állomásozó határvadász zászlóaljak fegyverzetét a terepviszonyoknak megfelelően alakították ki. A különösen nehéz hegyi terepen szolgálatot teljesítő határvadász zászlóaljakat ugyanis hegyi felszerelésűvé szervezték át: megszüntették addig létező kerékpáros századaikat, fogatolt hegyiágyús útegeiket pedig málházottá alakították át.

Ez elsősorban a zászlóaljak tüzérségét befolyásolta, ahol a lövegeknek az erdős-hegyes terepen is könnyen mozgathatónak kellett lenniük. A síkvidéki határszakaszokon szolgálatot teljesítő határvadász zászlóaljak tüzérséget általában nem is kaptak. A határvadász alakulatok állománya — lényegében könnyű gyalogság — alkalmas volt hegyi harcra. 1940-re 34 zászlóalj állt fel. Később határvadász ezredek is létrejöttek, ezek feladata azonban már nem közvetlenül a magyar határok védelme, hanem a haderő hadműveletiben való részvétel volt. Kifejezetten határvédelmi feladatokat, Észak-Erdély felszabadítása után, az ott megalakult székely határvédelmi parancsnokság által összefogott székely határvadász csoportok láttak el. 1944 nyarán a háborús mozgósítás során a határon szolgálatot teljesítő határvadászok kétharmadát frontra irányították.

A Honvéd Határőrség (1946-1950) és az Államvédelmi Hatóság Határőrség (1950-1953) motorizációja

A határvadászok a II. világháború utolsó napjaiban szerveződtek újjá. A határőrségbe a toborzás az Ideiglenes Nemzeti Kormány felhívása alapján már 1945. I. 30-án megkezdődött. Az 1945. I. 31-én kiadott rendelet – hasonlóan az 1938. évi katonai struktúrához – hét honvéd kerület-parancsnokságot hozott létre; később ezek lettek felelősek a határőrség megalakításáért, tevékenységének megszervezéséért. A határőrség struktúrájának kialakítása a honvédség keretében 1945 februárjában kezdődött meg. A határőrség fő feladata a határok ellenőrzése, illetve határátlépéssel kapcsolatos bűncselekmények felderítése volt.²⁷

A határőrizeti egységeket kezdetben határportyázó századok, azon belül őrsök alkották. Egy század működési területe az adott vármegye határszakasza volt. Ha az 50 km-nél hosszabb volt, két századot kellett szervezni. A határportyázó századokat a honvéd kerület-parancsnokságoknak rendelték alá. A határportyázó őrsöket az ideiglenes államhatár mellett nagyjából egyenletesen elosztva állították fel, egy-egy őrs 14-15 km-es határszakaszt őrzött. Kis létszámuk miatt csak határ menti, egylépcsős ellenőrzésre volt lehetőségük, az úgynevezett mélységi őrzésről ekkor még szó sem esett.²⁸

A II. világháború után égető szüksége volt katonai gépjárművekre a haderőnek és a határőrségnek is. A hazai ipar ekkor még nem tudta kielégíteni az igényeket. Az Ikarus Karosszéria és Járműgyár Nemzeti Vállalat 1949. I. 28-án, míg a Csepel Autógyár Nemzeti Vállalat 1949. XI. 3-án alakult, a Rába pedig hosszas szünet után a hatvanas évek végén kezdett el ismét közúti járműveket gyártani. A segítség végül külföldről jött. Amerikai áruhitelből különböző élelmiszereket, nyersanyagokat és közlekedési eszközöket vásároltak. A teljes hitelösszeg ötödéért vásároltunk gépjárműveket. A 2119 járműből 700 **Jeep**, 770 teherkocsi (köztük **Dodge Weaponok**), 50 tartálykocsi és 96 személyautó volt.²⁹ A rendőrség, a határőrség, a honvédség, de más közületek is részesültek a beszerzésből. „A határőrizeti feladatok elősegítésére érdekében az 1945-1946 között használtan beszerzett **amerikai Jeep típusú terepjáró gépkocsikat** rendszeresítették, ezek azonban 1952-ig elhasználódtak. Magyarországon a II. világháború után a határőrség, a néphadsereg és a rendőrség használta a **Jeep** terepjáró gépjárműveket.

A **Willis Jeep könnyű terepjáró** 4 fő és 280 kg hasznos teher szállítására volt alkalmas. Szerkezeti tömege 1247 kg, első és hátsó futóműve egyaránt merevhidás, laprugós kialakítású, 16 colos osztott acél keréktárcsákkal látták el. Motorja 2199 cm³-es, négyhengeres, soros elrendezésű, folyadék-hűtéses volt. Az öntöttvas szerkezetű, OHV szelepvezérlésű motorblokk furata 79,4 mm, lökete 111 mm volt, 6,5:1 kompresszió-viszonnyal. A 3600 1/min fordulatszámánál 61 LE (45 kW) teljesítményű, 2000 1/min fordulatszámánál 142 Nm nyomatékú motor 90 km/h sebességre gyorsíthatta a járművet. Váltója 3 fokozatú, kézi, terepáttétellel, kapcsolható elsőkerék hajtással. Elöl és hátul is dobfékkel szerelték. A Jeep hatótávolsága 360 km volt. A negyvenes évektől a gyártás 1968-as leállításáig 640 000 Jeep készült. (II.sz. melléklet)

1946 tavaszán a hadsereg átalakításával összefüggésben sor került a Honvéd Határőrség átszervezésére is. 1946. VI. 3-án elrendelték az ország négy honvédkerületre felosztását Budapest, Székesfehérvár, Szeged és Debrecen székhellyel. Úgy döntöttek, hogy a határőrséget centralizált vezetés alá kell vonni és szervezetileg meg kell erősíteni. 1946 tavaszán a határportyázó századokat kivonták a kerület-parancsnokságok alárendeltségéből, és az újonnan létrehozott határőr parancsnokság alá rendelték. Változtattak az elnevezésen is, a parancsnokság közvetlen alárendeltségében 14 határvadász zászlóaljörzset hoztak létre, amelyek 4-4 századot, azok pedig századonként 4-6 őrsöt foglaltak magukba. Az átszervezés után a határőrség 250 őrsből állt és 6588 főt számlált.³⁰

1948-ban elkezdődött a műszaki záruk elhelyezése a nyugati és a déli határon, majd 1949 nyarán elkezdődött az aknamezők telepítése a nyugati határon is. 1949 végéig a határőrség szervezetében 14 határvadász zászlóalj, 43 határvadász század, 13 kiképző század és 194 őrs működött, 11 493 fős összlétszámmal (546 tiszt, 1097 tiszthelyettes, 9780 sorkatona és 70 polgári alkalmazott).³¹

1953-ra a Déli Védelmi Rendszer csak mintegy 70%-ban készült el. Ennek ellenére az objektumokat 1953. VII. 1-től fokozatosan birtokba vették a néphadsereg és a határőrség területileg illetékes alakulatai. Az őrség létszáma körletenként négy főből állt. Ezek megfelelő közlekedési eszközöket (**hátasló, kerékpár, motorkerékpár**), az élelem szállításához pedig egy-egy **országos járművet** kaptak. Joszif Viszarionovics DZSUGASVILI (SZTÁLIN) 1953-ban bekövetkezett halála miatt enyhülni kezdett a magyar-jugoszláv ellentét is. A kapcsolatok javulása következtében a Déli Védelmi Rendszer elvesztette jelentőségét. A Honvédelmi Tanács ennek megfelelően 1955. X. 7-én elrendelte a védőkörletek előtt telepített drótkadályok felszedését, majd a műszaki záruk felszámolását. A 93 védőkörletben összesen 3940 erődelemet bontottak le.³²

Összességében az 1945-ös határvédelem megszervezése során a létrehozott szervezet kettős irányú, részben katonai (Honvéd Határőrség), részben rendvédelmi (határrendőrség) jellegű volt. A II. világháború utáni magyar határőrizet jellemzője volt, hogy a honvédség szervezetében működő határvadász szervezeten kívül egy másik határőrizeti szervezet is létrejött. A belügyminiszter alárendeltségében működött a magyar határrendőrség, valamint a révkapitányságok és a repülőtéri kapitányságok. A határrendőrséghez toborzott személyek (mind a tisztek, mind a legénység) a Vidéki Rendőr-főkapitányság állományába tartoztak és annak közvetlen alárendeltségében álltak. A határrendőrség azonban a vármegyei, városi vagy járási kapitányságoktól függetlenül, önállóan működött. A határt útlevéllel csak a kijelölt határátlépő állomásokon lehetett átlépni. A kisebb (nem távolsági) határforgalomban határszéli úti igazolvánnyal, alkalmi úti lappal, birtokos úti igazolvánnyal lehetett közlekedni; ezeket kizárólag a határrendőr-kapitányságok állíthatták ki. A belügyminiszter a határrendőr-kapitányságok feladatkörébe utalta a határon átkelők figyelemmel kísérését, a kitiltott, rendőrileg kifogás alá eső vagy magukat igazolni nem tudó gyanús egyének az országba történő belépésének megakadályozását, a körözött vagy bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyek elfogását, a külföldről érkezett toloncok átvételét és továbbítását. A határszéli vasútállomásokon, a határátlépő állomásokon és átkelőhelyeken e szervek közbiztonsági teendőket is elláttak és bünyügyi nyomozó rendőrhatalósági jogkört is gyakoroltak. A rendelet értelmében a határrendőr kapitányságok végezték az útlevélvizsgálatot, az utasok ki- és beléptetését, a be- és kilépők nyilvántartását, ezek állították ki a határszéli úti igazolványokat, illetve láttamozták a szomszédos állam illetékes szervei által kiállított úti igazolványokat. Fontos feladatuk volt a csempészes megakadályozása, valamint a vámjövendéki kihágások megakadályozása. A Határrendőrség 26-53 fős határrendőr kapitányságokkal kezdte meg működését, amelyek alárendeltségébe a helyi adottságoktól függően 2-13 őrs tartozott. A Határrendőrség első állománytáblája szerint a szervezet 236 fővel kezdte el a működését. A Határrendőrség tagjai kezdetben a Vidéki Rendőr-főkapitányság személyi állományába kerültek, de feladatukat a belügyminiszter felügyelete és irányítása alatt önállóan látták el. Egy kapitányságon 53, egy tiszti őrsön pedig 43 fő teljesített szolgálatot, az őrsök létszáma 12-20 fő volt.³³

1950-ben a határőrséget beolvasztották az Államvédelmi Hatóságba. Létrejött a „zöld

ávó.” Az ÁVH alá tartozott a politikai rendészet mellett a határőrség és a katonai kémelhárítás, a belső karhatalom, a folyam- és légi rendészet, a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság és az útlevélosztály is. Az Államvédelmi Hatóság kötelékébe tartozó Határőrség Parancsnokság Felderítő Osztálya 1950 januárjában alakult meg. A felderítő osztály a határőrség operatív szerve volt, közvetlenül a határőrség parancsnokának alárendelve. A határőr zászlóaljknál a felderítő csoportok 1950. V. 1-jétől kezdték meg a munkát. A felderítő tiszteket a zászlóaljakhoz és a századokhoz osztották be. A munkájukat nehezítette, hogy a testület ekkor még rendkívül kevés gépjárművel rendelkezett.³⁴

1950-ben második világháborús gyalogsági fegyverzetet (48. M. 7,62 mm karabélyt, TT pisztolyt, PPS [dobtáras] géppisztolyt, golyószórót és a Maxim-géppuskát) rendszeresítették a határőrségnél. A járőrök általában vegyes fegyverzettel, (a járőrtárs karabéllyal, a járőrparancsnok géppisztollyal) látták el feladatukat. 1956-ig a járőr általános fegyverzetéhez tartozott a 42. M. kézigránát is. A Határőrség gépjármű ellátottsága kirívóan gyenge volt. Csak az 1950-es évek közepén, és akkor is csak a kiemelt irányok kerület-parancsnokságai számára tudták biztosítani a kor színvonalán álló **Rába, majd Csepel tehergépkocsikat**. A határőrizeti feladatok túlnyomó részét ellátó őrsöket ez a fejlesztés azonban nem érintette, közlekedési eszközeik — még az időszak végén is — a **kerékpárok, lovaszerek** vagy **országos járművek** és a **hátaslovak** voltak. A járőrök azonban leginkább gyalog teljesítették szolgálatukat.³⁵

Erre az időszakra esett a déli és a nyugati határszakaszon a totális határőrizeti rendszer kiépítése. 1950-ben a déli, majd 1952-ben a nyugati határszakaszon is 15 km-es határövezetet, ezen belül 500 és 50 méteres határsávot hoztak létre, amelyekbe csak rendőrségi illetve határőrségi engedéllyel lehetett belépni. Az 50 m-es határsávba kizárólag határőrök mehettek be. Az államhatáron az ötvenes években felépítették az aknamezőt, magasfigyelőket, kétsoros drótkerítést, valamint nyomsvárat. A határterületen mozgást korlátozó rendelkezések léptek életbe.³⁶

A lakossággal való kapcsolatok javítására egyre nagyobb gondot fordítottak. 1959-ben a határőrség támogatására megalakították a Helyi Együttműködő Csoportokat (HECS). A nyugati határszakaszon a határ vonal mellett négyzethálós rendszerű, szögesdrótból készült műszaki zárat építettek ki. Délen és nyugaton is gyalogsági aknamezőt építettek ki az államhatár mentén 318 km hosszúságban. Az aknamezőket 1956-ban megszüntették, az aknákat felszedték, de 1957-ben a nyugati határszakaszon újratelepítették. 1957. április - július között a műszaki alakulatok 350 km kétsoros tüskésdrót kerítést telepítettek, 243 km négy soros, 107 km ötsoros gyalogság elleni aknamezőt, benne 800 000 taposóaknával. 1963-ban befejeződött a műszaki zár korszerűsítése. Megépítettek 282 km új típusú műszaki zárat (drót-akadályt), telepítettek 1 124 900 aknát. Ez az aknásításon alapuló határőrizeti rendszer 1965-ig állt fenn.³⁷

Az amerikai relációból beszerzett járműállományban szerepeltek a **Dodge WC** (Weapon Carrier – fegyverhordozó) sorozatú katonai teherautók. A gyártónál 1941-ben mutatták be az új, kapcsolható négykerék-hajtású katonai terepjáró tehergépkocsi változatot. 1942 májusában kezdődött meg a ¾ tonnás WC sorozatgyártása. A WC-51 (csörlő nélküli) és WC-52 (csörlős) típusváltozatok, továbbá a WC-54 sebesült-szállító változat volt a típuscsalád három legfontosabb variánsa. A gyártás 1945 augusztusáig tartott, de a polgári életben is jól alkalmazható mentő változatot még 1946-ban is gyártották. A WC-51 típusból 1941 áprilisától 1945-ig összességében 123 541 jármű készült. A háború befejeztével az amerikai haderő igyekezett hatalmas készleteit Európában eladni, mert az USA-ba visszaszállítás gazdaságtalan lett volna.

A Dodge WC-51 gépkocsi motorja soros, 6-hengeres, folyadékűtéses, oldaltvezérelt (SV), 3780 cm³-es négyütemű Otto-motor volt, amely 3200-as fordulatszámánál 90 LE maximális teljesítményű volt. Kuplungja egytárcsás, száraz kivitelű volt, egyenes fogazású fogaskerekekkel szerelt, szinkronizálatlan, mechanikus (kézi) kapcsolású sebességváltója 4 előre- és egy hátramenettel rendelkezett. Osztóműve mechanikus volt, az elsőkerék-hajtás a vezetőfülkéből volt kapcsolható. A gépkocsiban differenciálzár nem volt. A váltó bal oldalon lévő segédmeghajtás a csörlő, vagy más kiegészítő berendezés működtetését tette lehetővé. A csörlő vonóereje 3500 kg, a kötél hossza 90 m volt. Futóműve elöl és hátul me-

revtengelyes, minden keréknél hidraulikus, karos lengéscsillapító volt. Rugózását négy, hosszirányban be-épített félelliptikus laprugó biztosította. A fékrendszere hidraulikus, négy kerékre ható dobfék volt. A rádiós változatokba a 6 V-os hálózat helyett 1944 júniusától 12 V-os rendszert építenek be, nagyobb teljesítményű dinamóval. Kézfegyvertartókat is szereltek a gépkocsikra. Magyarországra először 1948 elején érkezett 150 Dodge Weapon gépkocsi „raj”, rádiós és sebesültszállító változatban. A típust alkalmasnak ítélték a 7,62 és a 10,5 cm-es lövegek vontatására is, ezért a honvédség gépjármű anyagában a Dodge Weapon 48 M félraj gépkocsi és könnyű vontató gépjárműként rendszeresítették. A „*Dodge Weapon terepjáró tehergépkocsi rendszeresítése a hadseregben.*” című intézkedés alapján — melyet a honvédelmi miniszter helyett SÓLYOM László vezérőrnagy hagyott jóvá 1948. XII. 24-én — a honvédségnél félraj gépkocsi elnevezéssel csapatszállításra és hadianyag szállításra is használták. Mint könnyű vontató, feladata a 7,5 cm-es és 7,62 cm-es löveganyag, a 10,5 cm-es löveg-anyag, valamint a gyalogság nehéz fegyvereinek (120, ill. 160 mm-es aknavetők) vontatása volt. A vontató kis önsúlya miatt üresen csak a 7,62 cm-es löveganyag, illetve az ennél könnyebb gyalogsági nehéz fegyverek voltak a járművel vontathatók. A 7,5 cm-es és a 10,5 cm-es löveganyag vontatásánál a járművet 8 fővel és 200 kg-nak megfelelő lőszerrel kellett megterhelni.

A vontató vonóhorgait folyamatosan rugózott vonóhorogra cserélték ki. 1949-re 2620 Dodge volt a honvédség állományában. 1953-ban már 2770 Dodge Weapon teljesített szolgálatot a haderő kötelékében. Azonban a hidegháborús biztonságpolitika miatt 1951-től a gépkocsik beszerzése mellett fokozatosan az alkatrészek vásárlása is megszűnt. Először WC-51 típusjelzéssel jelent meg, majd az M sorozat különböző válfajai követték apróbb módosításokkal egészen 1968-ig. A haderő készleteiből 1957-ben kezdték kivonni a Dodge WC járműveket, majd ezek egy részét a határőrségnek adták át. Az 1948-ban megalakult Országos Mentőszolgálat és a Tűzoltóság járműparkjába is került a típusból. Az ötvenes években jelentős számban kerültek az állami vállalatok tulajdonába is.

A Dodge Weapon a **Csepel Cs-130 könnyű katonai terepjáró tehergépkocsi** váltotta a határőrségnél. **(III.sz. melléklet)** Az 1945 után a magyar haszongépjármű-ellátásért felelős, a Nehézipari Minisztérium felügyelete alá tartozó Nehézipari Központ feladata volt az egységes hazai gépjárműgyártás megtervezése és az ezzel kapcsolatos műszaki teendők ellátása. A Nehézipari Központ 1948 folyamán felmérte a haderő gépjármű igényeit.

A Honvédelmi Minisztérium illetékesei 1,3 tonnás terepjáró gépkocsit igényeltek. Egy új típus kifejlesztésére nem állt elegendő idő rendelkezésre, ezért — a Dodge Weapon-al szerzett kedvező hazai tapasztalatok okán — a korszerű amerikai típus „erős inspirációt” jelentett a Győri Vagon-és Gépgyár, illetve az Ikarusz tervezőmérnökei számára. Ezzel összefüggésben a Nehézipari Központ Központi feladata az összerékhajtású „Dodge-Weaponszerű” katonai rajszállító tehergépkocsi meg-tervezése volt. Végül egy már meglévő külföldi motortípus gyártási jogának megvásárlásáról döntöttek. Az osztrák Steyr gyár ekkor hadizsákmányként a Szovjetunió birtokában volt, mivel a gyár a szovjet megszállási övezetben katonai igazgatás alatt állt. Így eshetett a Nehézipari Központ választása a szovjet hatóságok által lefoglalt osztrák Steyr gyár termékeire. A Nehézipari Központ munkatársai meglátogathatták a Steyr gyárat, s megtekintették a gyár új típusait. A Steyr 1948-ban kezdte meg új dízelmotor családjának gyártását. Az egy-, két- és négyhengeres erőforrások főbb szerkezeti egységei csereszabatosak voltak. A Nehézipari Központ által kötött licencszerződés a Steyr D413 (83LE) típusú 4 hengeres dízelmotor, valamint a magyar fél kérésére a D413 motor benzin üzeművé alakított B413 (85LE) motor gyártási jogának átadását is tartalmazta. (E szerződés tartalmazta a Steyr D-380 típusú teherautó jogainak megvásárlását is.) A Steyr-el 1948 végén megkötött licenc-megállapodás 380,000 dolláros díj megfizetéséről szólt, melyért cserébe tíz év után a magyar államra szállt át a szerződésben érintett összes szabadalom.

A Nehézipari Központ első megbízása az 1,3 tonnás (NIK-130 típusú, későbbi Csepel Cs-130) rajszállító és híradó terepjáró gépkocsi kifejlesztése volt, ehhez használták fel a Steyr licenc-motorját. 1948 őszén a Nehézipari Központ szervezetében létrejött a tervezés koordinálását intéző Steyr iroda, és a kivitelezési munkálatokat irányító Központi Autószerkesztési Iroda, amely elkezdte a NIK-130 jelzésű, 1,3 tonna teherbírású, összerékhaj-

tású katonai vontató-terepjáró gépkocsi fejlesztését olyan módon, hogy a jármű mintájául az amerikai Dodge WC 50-es sorozatának úgynevezett $\frac{3}{4}$ tonnás tagjai (WC51 és WC52) szolgáltak, amelyek a hazai alkalmazásban már jól beváltak. A NIK-130 főbb műszaki paramétereit a Haditechnikai Intézet irányozta elő. 1950 februárjában a Nehézipari Központ átalakította a tervező szervezeti egységet: a Csepel Autógyár osztrák licenc termékeinek gyártási előkészítését végző Steyr Irodát összevonta az Autótervező Irodával, és megalakult a Járműfejlesztési Intézet, amely értelemszerűen továbbvitte a NIK-130-asból lett Csepel 130 munkálatait is. A Központi Autószerkesztési Iroda bázisán, Budapest XI. kerületben megalakult Járműfejlesztési Intézet a gépjárművek mintapéldányainak szerkesztése, legyártása és kikísérletezése feladatával. A munkafolyamat befejező fázisában már a Járműfejlesztési Intézet munkatársai tervezték az 1,3 tonnás NIK 130-as gépkocsit. Azonban a NIK-130 (később Csepel Cs-130) rajszállító terepjáró tehergépkocsi prototípusai alapvetően még a Nehézipari Központ és a Központi Autószerkesztés által készített főtervek és részletrajzok alapján készültek el. A tervezés lényegében 1947-ben be is fejeződött. A prototípusok a győri Magyar Vagon- és Gépgyár, valamint az Ikarus és a Gödöllői Gépgyár szakembereinek bevonásával épültek meg. A prototípusokkal 100 000 km-es tesztet végeztek. A prototípusok még eredeti Steyer 83 LE-s dízelmotorral készültek. A két gépkocsi bejáratás és többszöri futó-terhelési és tereppróbák után a pilisszántói gyakorlóterepen került bemutatásra az ipar és a honvédség képviselőinek. A tervezési, részben másolási, illetve licenc-honosítási folyamat eredményeképpen a Csepel Cs-130 1953-ban állt szolgálatba.³⁸ A határőrségnél 1954-től a Weapon-típusú gépkocsikat fokozatosan lecserélték az új Csepel típusú tehergépkocsikra.

Az öszkerék-hajtású kéttengelyes csörlős Csepel Cs-130 könnyű terepjáró gépkocsi tömege ugyan 640 kg-mal nagyobb volt a Dodge-nél (nehezebb motor, robosztusabb karosszéria), de ennek ellenére jó terepjáró képességgel rendelkezett. Jól gyorsult és jó manővertulajdonságai voltak. Nagyméretű kerékabroncsai (9.00-20) nagyobbak voltak a mintául szolgáló Dodge kocsiénál. A lökhárító mögötti irányváltós csörlő az osztómű kihajtásáról üzemelt, 3500 kg vonóerőt tudott kifejteni. Az alváz sajtolt, szegecselt konstrukció, hátul két félből sajtolt és hegesztett merevhíddal, mindkét tengelynél fél-elliptikus laprugókkal, elöl egy-egy hidraulikus lengéscsillapítóval. Az irányváltós csörlőmű-, és mellső futómű-hajtás a vezetőfülkéből volt kapcsolható. A mellső futómű kúpkerékpárral és bolygókerékes differenciálmű közvetítésével adta át a forgást a Weiss-Bendix rendszerű csuklós féltengelyekkel a kormányozható mellső kerekekre. A vezetőfülkéből, szükség szerint kapcsolhatták az öszkerék-hajtást: a mellső tengely és a csörlő hajtását végző osztómű közös egységet képezett az ötfokozatú sebességváltóval, amit a motorral egybeépítve gumibakokkal rögzítettek az alvázhhoz. A hátsó futóműnél önzáró ZF differenciálművet alkalmaztak. A 14,7 m átmérőjű körön megfordulni képes Csepel 130 sík úton 78 km/h-s sebességre gyorsulhatott, lassítását az összes keréknél hidraulikus dob-, rögzítését a hátsó kerekekre ható rudazatos huzalfék végezte.

Az osztrák licenc B-413 jelű, soros négyhengeres, négyütemű, vízhűtéses benzinmotor fajlagosan nehéz volt, ugyanis a Csepel, — az Ikarus járművekből ismert — különálló hengerfejes D-413 dízelmotorjából alakították ki. Az 5,3 l-es karburátoros erőforrás teljesítménye 85 LE volt 2200 1/perc fordulaton. A Csepel Cs-130-ban alkalmazott B413 benzinmotor a Csepel Autógyárban a Steyr licenc alapján 1949-től gyártott 4 hengeres dízelmotor D413 benzin üzemű változata volt. A kiindulási alapként szolgáló D413 dízelmotor előkamrás égéstérrel, könnyűfém forgattyús házba helyezett szűrkevas hengerpersellyel és alumínium dugattyúkkal rendelkezett, a hengerenként különálló hengerfejekkel egyszerűen szerelhető volt. A benzin üzemű változatot a honvédség télen-nyáron egyaránt jól indítási és a harcászati fenntartásának követelményei indokolták. Ennek megfelelően a B413 motorokhoz más dugattyúkat, más hengerfejeket, más vezértengelyeket kellett gyártani. A motor fő alkatrészei magukon hordozták a dízelüzem indokolta nagyobb igénybevételeket, benzinmotorra átalakítva magasabb fogyasztás, nagyobb beépítési méret és nagyobb tömeg jellemezte egy eredetileg benzinmotornak tervezett erőforráshoz képest. Ez az adottság a járműkonstrukció kialakításánál sok nehézséget okozott, főként a motor magassági méretei miatt. A motor benzin üzemű, oldalt vezérelt, felülszeleplelt (OHV) rendszerű.

Gyűjtési sorrend: 1-3-4-2. A benzin-levegő keveréket két úszóházas Solex bf. gázosító biztosította egy emelőkaros membrán szivattyú (AC pumpa) segítségével, ami a vezérműtengelyről kapta a működtetését. A B413 benzinmotorokat 1951-től a NIK-130 és a K-300 gépkocsikba építették be.

Az ötfokozatú szinkronizálatlan sebességváltó egytárcsás száraz tengelykapcsolóval kapcsolódott a motorhoz. A jármű kapcsolható elsőkerék-meghajtással, csörlővel, 900x20 terepmintázatú négy kerékkel, rendelkezett. A sebességváltó csavarozással kapcsolódott az osztóműhöz. Innét kardántengelyek továbbították a nyomatékot (hajtást) a hátsó és első futóműhöz, valamint a csörlőhöz, felezővel nem rendelkezett. Az összkerék meghajtású rajgépkocsi jó terepjáró képességét – egyszerű kialakítása ellenére – az e korszakban nagyon nevezhető teljesítmény/tömeg arányának, valamint önzáró differenciálművének köszönhetette.

Mivel eredetileg dízel üzeműre tervezték a Cs 130-at, az indító motor kivételével az elektromos vezeték rendszere 12 V-os, az indító motor 24 V-os volt. Ennek biztosítására a zárt a 2 személyes vezetőfülkében az ülések alatt egy-egy 12 V-os akkumulátort helyeztek el és indításnál a vezetőülés jobb oldalán egy kézi működtetésű, soros-párhuzamos kapcsolóval lehetett a 24 V-ot biztosítani, indítás után pedig a 12 V-ot. A 12 V-os dinamó a két akkumulátor töltéséhez különösen téli időben nem volt elégséges és ez esetenként indítási problémát okozott.

1949. XI. 1-én a Dunai Repülőgépgyár lebombázott szigetszentmiklósi telepén, az Ikarus Karosszéria- és Járműgyár Nemzeti Vállalat gépjármű- és motorrészlegének és a Weiss Manfréd motorgyári részlegének beolvasztásával létrejött a Csepel Autógyár Nemzeti Vállalat. Itt kezdődött meg a Csepel Cs-130 gyártása. További bevont gyártómű (beszállítók) a Győri Vagongyár és az Ikarus Nemzeti Vállalat voltak. A Steyr-licenc alapján a Csepel Autógyárban megkezdődött a D413 jelzésű négyhengeres dízelmotor, illetve a B413 benzines erőforrás gyártása is. Az első néhány — még számos eredeti Steyr alkatrész felhasználásával készült — motor 1949 végén került le a gyár próbapadjáról.

A Csepel Cs-130 típusú könnyű katonai tehergépkocsi az új honvédség első hazai gyártású katonai szállító és vontató gépjárműve volt. A típusnak rajszállító, vontató, híradó és rádiós változata is készült. A Cs-130 gépkocsit több célra is használták a haderőben. Alkalmazták tüzérségi vontatóként könnyebb lövegeknél, a híradó csapatoknál könnyűvezetékes raj gépkocsi volt utánfutóval, zárt felépítménnyel R-30 rádióállomás, 40 vonalas központ, stb. A rajszállító gépkocsi nyitott vezetőfülkével, a 2×2 m alapterületű platón kétoldalt, hosszirányban elhelyezett padokkal, valamint eltávolítható ponyvatetővel rendelkezett. A zárt, dobozos felépítmény híradóként a legismertebb.

A Cs-130 gyártása 1951-ben vette kezdetét és 1956 tavaszán fejeződött be. Ekkorra a típus a Magyar Néphadsereg egyik alapvető, meghatározó katonai gépjárművévé vált. Ezen időszak alatt összesen 1420 példány készült el a különböző változatokból. A sorozatgyártás során 1956-ig összesen 520 komplett, valamint további, mintegy 900 önjáró alváz készült a Csepel Autógyárban, amelyekre különféle felépítmények kerültek. A rajgépkocsiból 495 készült 1956-ig.

Időközben a Magyar Néphadsereg felhasználói igényei a dízelmotoros járművek felé tolódtak el. A haderő a benzinüzemű gépjárművek egy részét fokozatosan kicserélte, a többit átépítette dízelüzeművé. Habár a Cs-130 motorjának „vissza-dízelesítése” az eredeti Steyr változatra könnyedén megoldható lett volna — csökkentve ezzel az üzemanyag-fogyasztást is —, erre a fejlesztésre azonban már, a magyar hadiiparon kívül álló okok miatt, nem kerülhetett sor.

A Cs-130 program kezdetben sikeresnek volt mondható, mivel a magyar hadiipar eredményesen „vett át” és adaptált magyar termelési viszonyokra egy fejlett nyugati technikai eszközt (Dodge WC) és ezzel képes volt ellátni a haderőt. A Haditechnikai Intézet még egy szép vonalú parancsnoki gépkocsit is kifejlesztett Csepel-130-as alvázon. Több oka volt annak, hogy mégis csak ilyen kevés példány épült, a program mégis megtorpant, mivel a Cs-130 vélelmezett „kis terhelhetőségére” (1300 kg, vagy egy raj) hivatkozva az eszköz már „nem felelt meg” a Néphadsereg további — többségében szovjet katonai tanácsadók és magyar politikusok által sugallt — elképzelésének. 1952-re ugyanis megszületett az a — ma-

gyar gazdasági, iparfejlesztési és haderőellátási érdekeket figyelmen kívül hagyó — kormányzati döntés, miszerint a Magyar Néphadsereg haditechnikai eszközeinek zömét a jövőben szovjet technikára alapozzák, ezért befejezték a Cs-130 gyártását is.³⁹ **(IV.sz. melléklet)**

Az ötvenes évek második felében a határőrségnél „rendszeresítésre kerültek a „**rocsók**” és a „**kísérő hajók**.” A rohamcsónakok meghajtására az 1934M külső csónakmotort (seprűmotor) alkalmazták. A Kismotor- és Gépgyár által gyártott — tervezőjéről Kovács-motorként ismert — négyhengeres, folyadékhűtéses boxer csónakmotor gyártásának 1937-es megindítására még a jogelőd Csonka Gépgyárnál került sor. A háború után újraindított gyártásnál már Delfin márkanéven gyártották. Az 1300 cm³-es csónakmotor 27 LE teljesítményt biztosított 3000 l/min fordulatszámánál. A beszállítók hiánya miatt 1949-után a gyártás végleg megszakadt. Ez elsősorban az eredeti Bosch, később a Scintilla gyújtási rendszer — amelyet átalakítással a MÁVAG Sz-100 indítómotor mágnessel pótoltak — továbbá a „Pallas” rendszerű gyűrűs úszóházú por-lasztó hiányára vezethető vissza. Habár a Delfin motorok 20-35 év üzemidő után használódtak el, pótlásuk megoldhatatlanná vált.⁴⁰ **(V.sz. melléklet)**

Az ötvenes évekre jellemző, a határőrségnél kis számban alkalmazott gépkocsi típus volt a **Tatra 57**. A háború utáni években Magyarországon is megjelentek az először 1938-1942 között gyártott cseh Tatra T-57, T-57A és T-57B gépkocsik. **(VI.sz. melléklet)**

Az egyszerű kivitelű Tatra 57 gépkocsi típust népautónak szánták a háború előtt. Az elsőkerékajtású gépkocsit a háború után — 1946 és 1949 között — ismét gyártani kezdték. A gyártás lefolyása:

- 1932–1936 - Tatra 57,
- 1936–1938 - Tatra 57 A,
- 1938–1949 - Tatra 57 B,
- 1941–1947 - Tatra 57 K (katonai modell, mindössze 500 db).

A négy modellből mintegy 23 000 készült a gyártás befejezéséig. A K modellt a német haderő is rendszeresítette a háború alatt.

A típusváltozatokat 1100-1300 cm³-es léghűtéses boxermotor hajtotta. A motor teljesítménye, típusváltozattól függően 18-25 LE volt, a gépkocsi szerkezeti tömege pedig 730-940 kg, a végsebesség 80-90 km/h volt. Üzemanyag fogyasztása 8-10 l/100 km.⁴¹

A **Danuvia 125-ös motorkerékpár** szintén rendszeresítették a határőrségnél. Sorozatgyártása 1958-tól indult. A korábbi D-Csepel motorjával készült egy burkolt, hátul lengővillás motorkerékpár. **(VII.sz. melléklet)**

A Danuvia típus motorblokkjának és néhány fődarabjának műszaki alapjai az 1948-ban bemutatott Csepel 125-től származtak, a motorblokk tehát jó tízéves konstrukcióra épült, kisebb finomításokkal (húzórugós tengelykapcsoló, nagyobb méretű henger és hengerfej, növelt kompresszió és teljesítmény). Motorja egyhengeres, kétütemű, léghűtéses volt. Hengerűrtartalma 125 cm³, teljesítménye 5,5 LE 5200 l/min fordulatszámánál. Gyújtóberendezése lendkerék-mágneses, elektromos rendszere 6 Volt, töltőtekerccsel, akkumulátorral szerelték. Erőátvittele három sebességű. Benzintartálya 17 liter. Önsúlya 95 kg, végsebessége 85 km/óra volt. Üzemanyag-fogyasztása mintegy 3 liter/100 km. 1960-ra elkészült a százezredeik motorkerékpár. A gyártás 12 éve alatt 157 000 példányt gyártottak.⁴²

Határőrizeti szervek motorizációja az elektromos jelzőrendszeres kerítéssel zárt határ időszakában 1953 – 2007

Ezt az időszakot import haditechnikai eszközökön alapuló folyamatos technikai fejlesztés jellemezte. A határőrségnél 1961-ben a dobtáras PPS géppisztolyokat Kalasnyikov gépkarabélyra cserélték. **GAZ terepjárókat** és **IFA tehergépkocsikat** kapott a szervezet. Az **Amfibiát** (tolólégcsavaros kételtű jármű – H. E) 1963-ban rendszeresítették.

1964-ben döntés született a szovjet SZ-100-as elektromos jelzőrendszer hazai telepítéséről. A munka a hetvenes évekre fejeződött be. Egyidejűleg 1965 augusztusától megkezdődött az aknamező felszámolása és felszedésre került minden akna. Az aknamező teljes felszedése 1971-ben fejeződött be. A déli határövezet végül 1965-ben, a nyugati pedig 1969-ben szűnt meg. Megkezdődött az elektromos jelzőrendszer felépítése. 248 km hosz-

szükségben az akkori Szovjetunióban használt gyengeáramú, SZ-100 típusú elektromos jelzőrendszert építettek ki. Kapcsolódó műszaki létesítmények: gazdasági kapuk, magasfigyelők, hadihidak.

Az EJR mellet nyomsávot létesítettek. A határvonaltól 5-10 méterre egy-soros drótkerítést építettek fel utolsó akadályként, és a határrend-sértések megakadályozására. A 185 cm magasra emelkedő lábakra 22, majd 24+1 drótszálból összeszerelt kerítés nem közvetlenül a határon húzódott, hanem a határral csaknem párhuzamosan 2 km-re állt. A lebetonozott lábak 3 méter távolságban álltak egymástól. A kerítéssel párhuzamosan egy 1,2 m magas vadfogó drótháló is megépítésre került. A jelzés indító okát felszántott és elgereblyézett, karbantartott sávban, a „nyomsávban” rögzült nyomok mutatták. Ebbe a területsávba csak engedéllyel lehetett bejutni. Ez nem volt lakatlan terület, falvak, szántóföldek húzódtak itt. A területen lakóknak a személyi igazolványába be volt bélyegezve az állandó belépő. Ha valaki ide akart utazni, ahhoz az illetékes rendőrkapitányságon kiállított határsáv engedélyre volt szükség. Ezeket a belépőket a „sáv-kapuknál”, okmányellenőrző pontokon ellenőrizték. A kerítésben keringő 24 voltos jelző-áram segítségével — ha valaki hozzáért összeérintve két drótot, netán elvágta — a rendszer bejelzett a legközelebbi határőr őrsre. Az őrsön telepített jelzőrendszer nagyjából 200-300 méteres pontossággal jelezte a helyet. Az adott őrs lezárta a jelzett szektorba vezető utakat, amennyiben pedig az őrs működési területének a széléről érkezett a jelzés szomszédos őrs katonái pedig oldalról zárták le az érintett szektort. Egy-egy ilyen riasztásra akár 50-80 katona is elindult. Hogy a mozgásuk gyors legyen, a kerítés mentén úgynevezett manőverutat építettek.⁴³ Ezen haladtak végig a **gépjárművek (Csepel és IFA teherautók, GAZ vagy UAZ terepjárók)**, amelyekről le lehetett rakni a zárás vonalára a határőröket.

A II. világháború után Szigetszentmiklóson az egykori Dunai Repülőgépgyárban, korszerű tehergépkocsigyár jött létre: a Csepel Autógyár. Itt Steyr-licenc alapján 1949 decemberében készült el az első négyhengeres, előkamrás, 85 LE-s Diesel-motor. 1950-ben kigördült a gyárból az első 3,5 Mp-os teherbírású **Csepel 350-es tehergépkocsi**. A Steyr licenc alapján a Csepel Autógyárban eredetileg polgári célra gyártott, 4x2 kerékképletű, egytárcsás száraz tengelykapcsolóval és 5 fokozatú sebességváltóval készített közúti tehergépkocsi Diesel- és benzinüzemű motorokkal egyaránt nagy darabszámban került a Magyar Néphadsereg és a határőrség gépjárműparkjába.

A Csepel Autógyár 1961-ben a néphadsereg részére elkezdte gyártani a katonai követelményeket jobban kielégítő **D-344 típusú tehergépkocsikat**. A „D” a dízel üzem-módra, a 3-as a gépkocsi teherbírására (3 tonna), a 44 pedig a négykerékajtásra (4x4 kerékképlet) utalt. Hamarosan — a külföldi tehergépkocsik mellett — az alapvető szállítóeszköz lett. A Magyar Néphadsereg mintegy 8500, különböző felépítményű és rendeltetésű, Csepel D-344, D-346 típusú tehergépkocsit állított hadrendbe. A D-344-est a határőrség is rendszeresítette. **(VIII.sz. melléklet)**

A Csepel D-344 típusú összkerék meghajtású, 4x4 kerékképletű terepjáró tehergépkocsikban egy 414.4 típusú diesel üzemű, 75 kW (100 LE) teljesítményű 4 hengeres soros, előkamrás, 5517 cm³-es motor biztosította a jármű mozgását. Egytárcsás szárazkuplunggal és ötfokozatú, ferdefogazású fogaskerekekkel felszerelt váltóval rendelkezett. Elöl és hátul is merev híddal szerelték, rugózása laprugós, légfékrendszere pedig kétkörös volt. A jármű összkerék meghajtásával, terepfokozatával, 4 Mp-os önvontatásra alkalmas csörlőjével, hátsó kiegyenlítőmű zárjával, az első tengely alatt 300, hátul pedig 270 mm szabad magasságával terepjárási képességre is szert tett. A haderő igényét szolgálta a gyártás folyamán kialakított téli előmelegítő berendezés is. **(IX.sz. melléklet)**

A D 344.0 változatot — lehajtható oldal- és hátfallal — 1961-1966 között gyártották. A D 344.02 már 5 tonna teherbírással készült. A D 344-ből kialakított speciális változat volt a D 346, amely különböző tartályos (üzemanyag- és vizes kocsi) felépítményekkel épült. Készítették híradó- és tűzoltó felépítménnyel is. A D 344-ből több mint 12 000 épült 1975-ig.

A **Csepel D-450** közepes teherbírású közúti tehergépjárművet soros négyhengeres és hathengeres motorral is gyártották. A teherautót 5 tonna hasznos terhelésre tervezték. Kísérleti, prototípus és bemutató járművek gyártása 1957-től, sorozatgyártása 1958-tól, 20 éven át zajlott. Összesen 25 300 darabot gyártottak. A sivatagi használatra szánt járművek-

nél a vezetőfülke felett dupla tető volt, így a nap kevésbé forrósította fel a fülkét, és más speciális felszerelések is beszerelésre kerültek. A zárható differenciálmű miatt elfogadható terepjáró képességgel rendelkezett.⁴⁴ **(X.sz. melléklet)**

A Csepel D-344 bázison került kialakításra a **FUG (felderítő úszógépkocsi)**, mellyel hazánkban folytatták a II. világháború után megszakadt páncélozott járművek gyártását. A FUG D-442 az első nagy sorozatban gyártott magyar harcjármű volt. A FUG rendeltetését tekintve megegyezett a szovjet BRDM-1 felderítő járművel, harcászati műszaki jellemzői is körülbelül azzal azonosak voltak. A Határőrség is rendszeresítette. A Csepel Autógyár már rendelkezett tapasztalatokkal a katonai járműgyártásban is. A Haditechnikai Intézet előtervei alapján, a feladat felmérése után 1961 májusában tervezőcsoportot hoztak létre, főként a Járműfejlesztési Intézet és a Csepel Autógyár konstruktőreiből a FUG fejlesztésére. **(XI.sz. melléklet)**

Az úszótest kialakítását a Gheorgiu Dej Hajógyárra bízták és azt 1962 február végére vaslemezből készített mintadarabként már be is mutatták. A hajótest alakú corpusnál — egyrészt a vízi ellenállás csökkentése, másrészt a lövésbiztonság növelése érdekében — döntött lemezeket alkalmaztak. A FUG gyártását a győri Szerszámgyár kapta, amely még a gyártás-előkészítés időszakában egyesült az ugyancsak győri W. Pick Vagon és Gépgyárral. A D-344 alváza és annak osztrák licenc alapján gyártott négyhengeres CS-414. típusú 100 LE-s benzinmotorjára épült a FUG. A szerkezeti felépítése a következő volt: farmotoros elrendezés, elöl független, hátul merevtengely, különépített osztómű, speciális úszótest. A hegesztett kivitelű, önhordó páncéltest és annak nyílásai hermetikus zárást biztosítottak. A páncéllemezek vastagsága 13, 10, 8, 6 és 4 mm volt. **(XII.sz. melléklet)**

A vízi hajtóműként dolgozó zárt csatornában helyeztek el két hajócsavart és az egyik vagy másik cső részbeni vagy teljes lezárásával a jármű kormányozhatóvá vált, amelyet csörlőberendezéssel is elláttak. A négykerék hajtású jármű mellső kerekei független felfüggesztésűek voltak, a hátsóak merev tengelyre kerültek. A FUG lendkeres starter azaz inerciális önindító berendezéssel készült. A menetközben is változtatható abroncsnyomás nagymértékben elősegítette a laza talajon való haladást; a talajsintre leereszthető meghajtott mankókerekkel az árokáthidalás is teljesíthető volt. A FUG-okat TKN-1 típusú éjjellátó (infra) műszerekkel látták el. A katonai alkalmazás szempontjából a jármű alapvető problematikája volt a fegyverzet elégtelensége, mivel nyitható tetőajtós volt, amelyre sem géppuskát, sem golyószórót feltenni nem lehetett. A FUG rendszeresítésére 1963 augusztusában került sor. 1963-tól a RÁBA Magyar Vagon és Gépgyárban (Győr) beindult a sorozatgyártás. A gyártás 1968-ig zajlott. A győri MVG-ben 2300 db D-442.00 típusú FUG készült el. Ebből export Csehszlovákiának és Lengyelországnak 1574 db, az Magyar Néphadsereg 726 db-ot kapott, illetve 391-et a rendőrség és a határőrség kapott.

A D-442 felderítő úszó gépkocsi – a FUG – átervezett, továbbfejlesztett változata képezte a **D-944 a páncélozott szállító harcjármű (PSZH)** bázisjárművét. A FUG-ot 1969-ben követte a PSZH. A gépjárművet szervokormányval, 13,00-18" gumibronccsal, új fékrendszerrel, mellső differenciálzárral és nagyobb üzemanyag-tartállyal korszerűsítették. Az alaptípusból kihagyták a mankókereket a hidraulikával együtt, az alsó vészkijáratot, a fűtőradiátort és a kéziszivattyút. A nagyobb gumiméret miatt növelték a keréktárcsa szélességét. A harcjármű szervokormányval rendelkezett. A mellső differenciálzár beépítésével a záruk együttes működtetését pneumatikus szerkezettel végezték. A PSZH-t elektromos vízkiürítő szivattyúval szerelték fel. A FUG hullámtörő lemeze az alsó orrpáncélon, míg a PSZH-nál a felső orrpáncélon került elhelyezésre. Erőforrását a Csepel Autógyár által gyártott CS-414.44/2 típusú 110 LE- diesel motor képezte.⁴⁵ **(XIII.sz. melléklet)**

A 14,5 mm-es géppuskatorony átmérője 1440 mm volt, forgatását kézi meghajtására alakították ki. A toronyban két fegyvertartó bölcsőt és kettős működésű irányzékot szereltek. Az orr-részben egymás mellett elhelyezett harcjármű-vezető és parancsnok ülései fölül két-két nézőhasábot szereltek, az ülések felett két előrenyíló ajtót alakítottak ki. A motorteret hermetikus fallal zárták le. Az oldalfalaknál három-három lövészülést szereltek fel. Az ülésekről az állomány kitekinthetett. A PSZH-n belüli beszélőrendszer segítségével a parancsnok, a vezető és a két hátsó lövész egymás között érintkezhetett. A parancsnok és a lövész éjjellátó berendezést alkalmazhatott. A PSZH málhakészletéhez tartozott 450 db

14,5 mm-es és 1750 db 7,62 mm-es géppuska lőszer, 2 db TVN–2 típusú éjjellátó műszer. A két géppuska irányítását a kettős működésű irányzékkel végezték. A célzás alatt a lövész a középső figyelőprizma segítségével megcélozta a célpontot, majd az irányzék és a két irányzó gép segítségével pontosította a fegyverek irányítását. Az irányzék belső céllemezeit megvilágították, ami segítette az éjszakai lövészetet. Az irányzékot páramentesítő folyadékkal kezelték. **(XIV.sz. melléklet)**

A PSZH gyártását 1980-ban fejezte be a Rába. A sorozatgyártás során, 1970-79 között 2848 db PSZH-t készítettek. Az Magyar Néphadsereg részére D–944-00, D–944–21, D–944–22, D–944–31 és D–944 M modifikációkat gyártották. **A határőrség részére a D–944–77 változatot szállították.** Az Magyar Néphadsereg 1337 db-ot vett át, több járművet pedig a határőrség és a rendőrség kapott.⁴⁶

A határon egyes helyeken magasfigyelőket, azaz őrtornyokat építettek. Innen ellenőrizhető volt a környező utak, ösvények forgalma. Az úttalan utakon **lovás** és gyalogos, **kerékpáros, motorkerékpáros**, illetve kutyás határőr járőrök járták le útvonalukat. Mindvégig jelentős volt a **lovak és országos járművek** használata. A **fogatolt szállítási technika** (az **országos jármű**) a hatvanas évek közepén-végére a haderő harcoló elemeinek kötelékéből ugyan már „kikopott”, ám a nyolcvanas évekig folyamatos alkalmazást nyert a határőrség kötelékében. Tevékenységüket külön szabályzat foglalta össze.⁴⁷ A szekerek mellett alkalmazásban voltak **fogatolt szánok** és **kétkerekű kordék** is.

A hatvanas évek közepétől a rendőrség és a **határőrség több száz IFA W50LA teherautót szerzett be**, melyek több évtizedet voltak szolgálatban. A VEB Industrierwerke Ludwigsfelde nevű teherautó-gyár alapkövét 1964-ben rakták le, a Berlintől 50 kilométerre lévő, a korábbi Daimler-Benz repülőgépmotor-gyár helyén. Az IFA W50 nevű teherautót 1965-ben kezdték el gyártani. A négyhengeres dízelmotorral szerelt kelet-német IFA W50-es teherautót 90 és 110 LE-s motorokkal gyártották. Az alap kivitelben a korábbi 6000 cm³-es négyhengeres, vízűtéses motorból a furat megnövelésével 6560 cm³-es, 90-ről 110 LE-re erősített motort alkalmaztak. A négyhengeres dízelmotort az ülések között helyezték el. A tehergépkocsi menetkész saját tömege 5750 kg. 1967-től MAN licenz alapján készült, 125 LE-s (92 kW) motorra cserélték a motorblokkot. Az egytárcsás száraz kuplung mögé ötfokozatú, szinkronizált kézi váltó került. A kardántengely merev hátsó híddal közölte a nyomatékot. Rendelhető volt a kézzel kapcsolható differenciálzár. Hajtása a W50LA jelzésű típusváltozatnál kapcsolható összkerék-hajtás volt, felezővel felszerelt váltóval és nagyballonos kerekekkel. **(XV.sz. melléklet)**

A kerekek guminyomása menetközben változtatható volt. Az hidraulikus kormányrásegítésű IFA teherautók laprugózással készültek, teleszkópos lengéscsillapítóval. A teherautó terhelhetősége 4600 kg volt. A jármű 100 kilométeren 16,7 liter gázolajat fogyasztott. A határőrség teherautóit a polgári alkalmazású járművektől az üzemanyag-kanna tartó, a fülkében fegyvertartó-állvány különböztette meg. A fülkében 2+1 fő volt a szállítható személyek száma. A platon két padsor volt a személyszállításra, mintegy 20 fő szállítására volt alkalmas. Végsebessége 85 km/h volt. 25 év alatt 571 800 példány készült az IFA W50-ből. A típus utódjának az L60-ast szánták, melynek típusjelölése a Ludwigsfelde kezdőbetűjéből, valamint a 6 tonnás terhelhetőségből adódott. A terepváltozat L 60LA jelzéssel készült. A 180 LE-s, hathengeres, kilencliteres szívó-dízelmotorral, illetve 270 lóerős MAN-motorral szerelt L60-asokból 21 796 példány készült el, így 1990 végén 593 596 darab W50 és L60 után fejezték be az IFA-k gyártását.

A **Pannónia motorkerékpárok** jelentősebb számú alkalmazására a haderónél és a határőrségnél 1964-től került sor a **Pannónia T-5-ös** modell megjelenésével. A sportos P-20, illetve P-21 típusjelzésű kéthengereseket — csekélyebb élettartamuk miatt — nem alkalmazta a haderő és a határőrség, a rendőrségnél azonban ezeket is rendszeresítették. A T5 nevű alaptípust 1964-ben mutatták be és 1975-ig maradt gyártásban. Az egyhengeres, kétütemű, léghűtéses erőforrás hengerűrtartalma 247 cm³ volt. Teljesítménye 16 LE volt 5250 1/min fordulatszám mellett. Négyfokozatú sebességváltóval és hidraulikus csillapítású rugóstagokkal rendelkezett. Elektromos rendszere lendkerék-mágneses, akkumulátoros, 6 V-os volt. Maximális sebessége 115 km/h. 160 mm-es átmérőjű fékdobokkal szerelték. Üzemanyag fogyasztása 4,2 l/100 km. Évente 30 000 db T5 készült.

Az 1967-ben megjelent **Pannonia P10** korszerűbb első teleszkópvillát és a hátsó rugótagot, új formájú tankot és nyeret, magasított kormányt, illetve — emelt kompresszió-viszonyt és növelt teljesítményt lehetővé tevő — nagyobb bordájú hengert és hengerfejet, továbbá hűtőbordákkal ellátott motorházat kapott. Főtengelyét nyugatnémet (NSZK) importból származó tűgörgős csapágyazással látták el, ami (elméletileg) lehetővé tette kisebb olaj-arányú üzemanyag-keverék (1:20 helyett 1:25-ös) alkalmazását, ezzel csökkentve a füstölést és növelve a motor élettartamát. 16 LE-s teljesítménye egy alumínium hengerfej-alátét cseréjét követően, 1:7,5-ről 1:8,5-re növelt kompresszió-viszonnyal 18 LE-re volt növelhető, maximális sebessége így elérte a 120 km/h-t. Fogyasztása 4 l/100 km volt. Késői változatait műanyag első sárvédővel szerelték fel. 1973-ig gyártották, 43 500 db készült belőle. Export változata, a P8 és a P9 5500 1/min fordulatszámnál 20 LE-t teljesített.

Az egyhengeres sorozat továbbfejlesztése 1974-ben jött egy új típus, a **Pannónia P12**. kisebb, 18 colos kerekkel, ennek megfelelően átalakított vázzal, papírbetétes levegőszűrővel, illetve áttervezett kipufogódobokkal és vezérléssel. Felár ellenében fordulatszámérővel és bukócsővel is felszerelték. A gyártás során javították a megmunkálási minőségen, illetve a tűrés szerinti alkatrész-osztályozáson. 1975-ig – a magyar motorkerékpár-gyártás leállításáig – gyártották. Teljesítménye 16,5 LE volt. 5000 db-ot gyártottak ebből a típusból. A határőrség legalább egy szállítmányt átvett a típusból 1975 májusában, fekete festéssel. Mintegy 5000 P12-es készült a hazai motorgyártás 1975 év végi leállításáig. ⁴⁸ **(XVI.sz. melléklet)**

1978-tól a határőrség **Simson kismotorkerékpárokat** rendszeresített a járőrtevékenység megkönnyítése érdekében. Az 50 cm³ lökettérfogatú léghűtéses kétütemű erőforrással meghajtott kisméretű motorkerékpár teljesítménye, háromfokozatú sebességváltója, csekély has-magassága és kis mérete miatt nem volt teljes mértékben alkalmas a feladat ellátására. Ugyanakkor a hazai motorkerékpár-gyártás egy politikai motívumú KGST döntés alapján végrehajtott leállítása kikényszerítette a jóval költségesebb külföldi motorkerékpárok beszerzését. ⁴⁹

A határőrség **motorcsónakjainak** hajtására 1973 után Wartburg-motorból kialakított vízhűtéses, 1000 cm³-es, 4250 1/min fordulatszámnál 50 LE teljesítményű csónakmotort alkalmaztak. A hazai háttérpar közel kétszáz ÁCSM 50 (árvízvédelmi csónakmotor 50 LE) típusú csónakmotort gyártott le, amelyekből a határőrség is részesült. ⁵⁰ **(XVII.sz. melléklet)**

A Fertő-tó mocsárvilágát **Tupoljev Tu A-3 aeroszánokkal** (amfibiákkal, kételtű légszavarrhajtott járművekkel) ellenőrizték. Sorozatgyártása 1964-ben indult el. A 9 hengeres, 360 LE teljesítményű AI-14R léghűtéses repülőgép csillagmotorral felszerelt, kettős fa légszavarral meghajtott Tupoljev amfibia (kételtű) aeroszán képes volt közlekedni a vízen, illetve mocsárban és jégen, havon is, 90 km/h maximális sebességgel. **(XVIII.sz. melléklet)**

Üzemanyag-tartalva 350 liter, a légszavarak átmérője 1,85 m. Óránként 40 liter benzint fogyasztott. Összesen 4 db került beszerzésre, a határőrség a Fertő-tavon használta őket. 1963-1980 között jázórözttek a Fertő-tavon a határőrség Tupoljev aeroszánjai. Alkalmazásuk egyik oka az volt, hogy a Fertő-tó csekély vízmélysége gátolta a hagyományos hajók és motorcsónakok hatékony alkalmazását. Egy példányt az apátistvánfalvai határőr emlékhelyen állítottak ki. ⁵¹

A légi határellenőrzési feladatok ellátására 1963-ban megalakult a Határőrség Légi Szolgálat. A BM Határőrség Légi Csoportja a hetvenes években az alábbi szolgálati légi járművekkel tevékenykedett: 1 DB Kamov KA-26 helikopter (R401) és DB Mil MI-1 könnyűhelikopter (R-031, R-032), azonban az 1974. évi belügyminiszteri parancs döntött az ORFK Légirendészeti parancsnokság felállításáról, amelynek kapcsán a határőr légi csoportot beolvasztották a légirendészeti parancsnokságba. 1975-től a légirendészet feladata volt az államhatár rendszeres ellenőrzése a Határőrség egységeivel szoros együttműködve. Ekkortól a helikopterek különböző határrendészeti egységekhez az általuk kért időpontban települtek, majd a határőröket kivitték a határ nyomvonalára fölé. A határőrök a repülések során ellenőrizték a határ nyomvonalát és a különböző műszaki rendszereket is. Ez a tevékenység az ország összes határszakaszára ki volt terjesztve. ⁵²

A 1980-as évektől gyártott **Rába Man H9** összkerékű 3,5 tonnás katonai tehergépkocsiból 110 db-ot vásárolt a határőrség. A fülkében szállítható személyek száma 3 fő, a

kerékképlet 4x4, az 5+1 sebességes váltó terepfokozattal (felezővel) rendelkezett, a hátsó differenciálmű zárható volt. **(XIX.sz. melléklet)**

A teherautó gyárilag terep-profilú gumiabronccsal szerelt, amelynek mérete 12.5x20. A 7000 cm³-es soros hengerelevezésű, 6 hengeres folyadékűtéses dieselmotor teljesítménye 150 LE volt. Csörlővel is felszerelték. A fülketetűn lévő nyílásra géppuskát lehetett erősíteni. Saját tömege 4500 kg, végsebessége 95 km/h. volt.⁵³

A határőr katonák **Kalasznyikov géppisztolyain** és a tisztek **PA-63-as pisztolyain** kívül, **golyószórók, géppuskák** és **RPG páncéltörő rakéta** is rendelkezésre állt. A mezőgazdaság és egyéb munkavégzés céljából a határsávba történő beléptetéshez zöld és piros sávok engedélyeket állítottak ki az illetékes határőr őrsökön a felderítő szervek egyetértésével. A világtűtűvel bevezetése kérdésessé tette az erkölcsileg és anyagilag is megkopott Elektromos Jelzőrendszer fenntartását. A politikai döntést 1989. II. 28-án hozták meg a „vasfüggönyről”. Kikapcsolták az Elektromos Jelzőrendszer áramellátását, majd megkezdték az elektromos jelzőrendszer és a hozzá kapcsolódó berendezések felszámolását. Az Elektromos Jelzőrendszer felszámolása után szükségtelemmé váltak egyes őrsök az államhatáron, így 1989-ben a határzár rendszer legnagyobb része lebontásra került, azonban egyes nehezen megközelíthető szakaszokon még egy-két év múlva is láthatóak voltak a megszüntetett kerítés elemei.

A hivatásos határőrizet kiépítése a rendszerváltás után

A határőrség történetében 1989-től jelentős változások kezdődtek. A nyugati és déli határszakaszokon megszűnt a nyomlás, lebontották az osztrák határon az elektromos jelzőrendszert. 1990-től megkezdődött a hivatásos határőrizet kiépítése és ezzel együtt a határőrség szervezetének gyökeres átalakítása. Felállításra került tíz Határőr Igazgatóság, a határőrség regionális irányító szerve. A nagy számban felvett hivatásos határőrök felkészítésére határőr szakközépiskolák jöttek létre.

A délszláv válság során 1992 végére a térségben már 19, **páncélozott szállító harcjárművekkel** megerősített határvadász akciószázad működött. A Baranya-háromszöget egy akciózászlóaljjal erősítették meg. A harcjárművek kezdetben PSZH-k, később **BTR-80** típusúak voltak. 1996-ra 90 BTR-80-as páncélozott szállító harcjárművet kapott a határőrség. Ezek az eszközök a délszláv válság során a határ mentén kialakult háború-közelit helyzet miatt adták át a határőrségnek. A BTR-ek 2006-ig voltak a szervezet állományában.

A **BTR-80 páncélozott szállító harcjármű** négytengelyes, 8x8 kerékképletű, összkerek-hajtású jármű, amely képes volt leküzdeni a vízi akadályokat is. Tömege 13,6 tonna személyzete 3+6+2 fő volt. Gyártása 1986-ban kezdődött. Erőforrása egy 260 LE (191 kW) teljesítményű folyadékűtéses, nyolchengeres V-elrendezésű turbófeltöltéses rendszerű KamAZ-7403 dízelmotor. A harcjármű tornya és a belső tér légmentesen zárható volt, ahol tisztított levegővel túlnyomást lehetett létrehozni. A harcjármű 7-9 mm vastagságú páncélzata a kézifegyverek tüze, illetve tüzérségi lövedékek és aknák repeszai ellen nyújtott védelmet. A harcjárműben tűzoltó berendezések is helyet kaptak. A vezetőtér a páncéltest első részében helyezkedett el. Itt volt a parancsnok és a vezető ülése, továbbá azok a figyelő műszerek, amelyek segítségével a harcjárművet nappali és éjszakai viszonyok között is irányítani lehetett. A parancsnok előtti homlok-páncéllemezen gömbcsuklós fegyverállvány volt, amelynek segítségével a parancsnok gépkarabélyával tüzelhetett. A motor és az erőátviteli berendezések azaz a főtengelykapcsoló, a sebességváltó a páncéltest hátsó részében helyezkedtek el, melyeket a küzdőtérrel hermetikus válaszfalal határoltak el. A mechanikai teljesítményt egy kéttárcsás, hidraulikus működtetésű száraz tengelykapcsolón keresztül juttatták el az ötfokozatú sebességváltóhoz. **(XX.sz. melléklet)**

A sebességváltó egy közbenső kardántengellyel kapcsolódott az osztóműhöz, amely tengelyközi differenciállal kétfelé osztotta a hajtást; az első és harmadik, valamint a második és negyedik híd számára. Terepjáró képességét kapcsolható összkerek-hajtással fokozhatták. Differenciálzárral is felszerelték. Az osztóműből kapta a meghajtást a víz-sugarhajtómű, valamint a csörlő is. Sebessége kiépített úton 85 km/h. A torony és a páncéltest középső része maga a küzdőtér. A torony fő fegyvere 14,5 mm-es KPVT típusú géppuska volt, amellyel párhuzamosan mozogott egy 7,62 mm-es PKFT-géppuska. A

tornyon hat ködgránátvető cső helyezkedett el. A küzdőtérben gömbcsuklós fegyvertámasztékkal ellátott lőrészeket voltak. A páncéltestben 2, illetve 3 sor katona elhelyezésére alkalmas ülőhelyet alakítottak ki. Három-három lőrészt a harcjármű jobb és bal oldalán, míg egy lőrészt a jobboldali elülső ferde páncéllemezen alakítottak ki, ahonnan a parancsnok mögött ülő lövész tüzelhetett. A deszant ki- és beszállására a két kétrészes oldalajtó, illetve a két felső búvónyílás szolgált, ez utóbbiakon lőrészek voltak a légi célok leküzdése céljából. A jármű sebessége vízen 9 km/h., hatótávolsága pedig műúton 800 km volt. ⁵⁴ **(XXI.sz. melléklet)**

A **Lada Niva**, azaz **VAZ-2121 terepjáró gépkocsi** a Lada autómárka egyik típusa, amelyet terepjárásra fejlesztettek ki. 1977-ben gördült le a gyártósorról az első modell. A Niva volt a világ egyik első önhordó karosszériás terepjárója. Tömege 1150 kg., legnagyobb sebessége 130 km/h. Karburátoros, később központi befecskendezős 1580 cm³-es (79 mm x 80 mm furat-lökétű) motorral rendelkezett. 1977-1994 között gyártották az 1,6 literes benzínmotorral, amely eleinte 76, majd 80 LE-s volt. 1994-ben a modell frissítésekor (típusjelzése: VAZ-21213) a motor űrtartalmát 1690 cm³-re növelték (82 mm x 80 mm furat-lökét). Előbb 4, majd 5 sebességes kézi kapcsolású nyomatékváltóval, állandó összekerek-hajtással és zárható központi differenciálművel rendelkezett. Nemzetközi versenyeken is jelentős eredményeket értek el vele. 2013-ig különböző változataiból 2 000 000 db-ot gyártottak. A Nivát Magyarországra 1982-1983-ban hozták be először. 2000-ben 2199 Niva került hazánkba az orosz államadósság fejében. Az orosz államadósság fejében többek között a határőrség is kapott Niva terepjárókat. ⁵⁵ **(XXII.sz. melléklet)**

1998 áprilisában az utolsó sorkatonák is leszereltek a határőrségtől. A szervezet kettős jogállása megmaradt, azaz minősített helyzet (háború) esetén egyes egységei, az úgynevezett határvadász századok az alkotmány alapján beolvadtak a Magyar Köztársaság Honvédségébe, irányításukat pedig a Honvédelmi Minisztérium vette át.

Az úgynevezett mélységi ellenőrző rendszernek köszönhetően a határőrség nemcsak a határterületeken volt aktívan jelen, de a városokban is, főként olyan csomópontokon, mint a pályaudvarok, ahol fennállt az illegális bevándorlók megjelenésének veszélye. Emellett általános rendőri feladatokat is ellátott, a sötétkék egyenruhát és zöld baretet viselő határőrök gyakran a rendőrökkel együtt járőröztek és intézkedtek.

A rendőrségbe olvasztott határőrség gépjárművei 2008-2015

Magyarország 2004 évi Európai Unióhoz való csatlakozása után felmerült, hogy már nem lesz szükség önálló határőrségre, ezért előkészítették a rendőrség és a határőrség összevonását. Az EU csatlakozáshoz kötődő pénzügyi támogatási program keretében a Határőrség 2004-ig 27 millió euró értékben kapott korszerű felszereléseket. Ezek a határátkelőhelyeken alkalmazott számítástechnikai eszközök, illetve gépjármű-átvizsgáláshoz szükséges ipari endoszkópok, illetve széndioxidmérő berendezések, továbbá a zöld határon felderítésre alkalmazható mobil hőkamerák, illetve új **járőrhajók** voltak. 2005-től megszűnt a szervezet kettős jogállása, ennek következtében technikai eszközeinek többé nem kellett megfelelniük a hadi alkalmazhatóság követelményrendszerének.

A határőrségnek a rendőrségbe történő beolvasztása után az Európai Unió külső határok mentén elhelyezkedő egyes magyar megyék megyei rendőr-főkapitányi posztjait határőr tábornokok kapták meg. A húsz megyei posztból hármat kaptak meg határőrök, Bács-Kiskun megye, Baranya megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye valamint a Ferihegyi Rendőr Igazgatóság parancsnoki beosztását, amelynek legfontosabb feladata az ország legnagyobb határátkelőjének, a Ferihegyi repülőtérnek a rendészeti igazgatása. Eközben folyt a szervezet technikai korszerűsítése. A testület 2007 júniusában 886 korszerű **gépjárművet** kapott. Az ekkor rendszeresített **Mitsubishi L300 összkerekű kisbusz** meghajtásáról egy 2500 cm³-es örvénykamrás szívó dízelmotor gondoskodott 75 LE maximális teljesítménnyel, 170 Nm maximális nyomatékkal. Szerkezeti tömege 1445 kg volt, 800 kg-al lehetett terhelt. Az összkerekű hajtású, differenciálzáras variánst 1982-től és magát a típust pedig 2003-ig gyártották. A határőrség hőkamerával is felszerelte. ⁵⁶ **(XXIII.sz. melléklet)**

A határőrség mint országos hatáskörű önálló rendvédelmi testület megszűnt működni. A szervezet 2008. I. 1-én beolvadt a Magyar Köztársaság Rendőrségébe, ingatlanvagyonra,

járművei, egyéb eszközei – mintegy 40 milliárd forint értékben – a Rendőrség részére átadásra kerültek.

A Magyar Királyi Vámőrség, a Magyar Királyi Határőrség a Magyar Királyi Honvédség határvadász csapatneme, illetve a háború utáni határőrizeti testületek, (Honvéd / AVH / BM Határőrség), továbbá a Rendőrség Határrendészeti Főosztály tevékenysége hatékonyságának növelése céljából az e feladatra alkalmazott járőrök és nagyobb szervezeti elemek mozgékonyágát minden történeti korszakban fokozták valamilyen eszközzel. E szervezetek motorizációját az alábbi tényezők befolyásolták:

- az adott történeti korszak viszonya a motorizációhoz;
- a gépi korszakot megelőzően a járőrök lovasítása, a fogatolt szállítás, (országos jármű és lovasszán) és a kerékpár,
- 1918-tól a gépi korszakban: motorkerékpár, a (terepjáró) gépkocsi és a tehergépkocsi, páncélozott harcjármű, illetve a különféle buszok, hajók.
- a határzár jellege:
- aknazárral ellátott határzár (1949-1964);
- elektromos jelzőrendszerrel ellátott határzár (1964-1989);
- a terep típusa;
- a szervezet jellege;
- kettős jogállású vagy katonai szervezet: a járműtechnika erősen hasonló volt a Magyar Néphadsereg, majd a Honvédség járműparkjához;
- a polgári szervezet (2007-től): a járműtechnika típuspalettája, jellege, műszaki jellemzői eltérnek a katonai követelményeknek megfelelő eszközöktől.

(A téma kutatását még nem lehet befejezetteknek tekinteni, mivel feltárásra várnak olyan gépjárművek rendszeresítésének a körülményei — mint például a Mercedes Vito mikrobusz — , amelyeket a tanulmány még nem érintett. *a szerk.*)

Jegyzetek:

¹ PARÁDI: A magyar határőrizet 1867-1945. 13-20.p. ; Idem: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. 27-38.p. ; Idem: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. 71-77.p.

² Idem: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. 544-563.p. ; Idem: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. 25-40.p. ; Idem: A Magyar Királyi Határrendőrség. 140-151.p. ; Idem: Rendőrség a magyar határőrizetben. 89-92.p. ; Idem: A Magyar Királyság határrendőrsége. 101-106.p.

³ Idem: A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. 81-90.p.

⁴ Idem: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 76-78.p.

⁵ Idem: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület.

⁶ Idem: A polgári Magyarország határőrizeti szervezeteinek kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. 6-20.p.

⁷ Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. 58-79.p. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. ; Idem: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. 102-111.p.

⁸ Idem: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. 91-92.p.

⁹ Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.*

¹⁰ BAÁN

¹¹ 1903/VIII.tc.

¹² PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.*

¹³ 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r.

¹⁴ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 29-68.p.

¹⁵ Loc.cit. 73-76.p. ; Idem: A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. op.cit. 95.p.

- ¹⁶ KISS: 5-44.p.
- ¹⁷ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 76-79.p.
- ¹⁸ NÉGYESI: 80-85.p.
- ¹⁹ A határutakkal kapcsolatban megjegyzendő: kettős értelemben használták ezt a kifejezést. Egyrészt a határon átvezető utakra, másrészt pedig — és ez volt az elterjedtebb — azokra az utakra, amelyek a határ mentén futottak. Ezen utak nem ritkán úgy kötöttek össze két szomszédos települést, hogy közben a szomszédos állam területén is átvezettek. Ezeket az utakat — beleértve a szomszédos állam területére eső szakaszaikat is — úti okmány nélkül használhatták az utazók, azonban a túloldalon az útról nem térhettek le.
BORBÉLY — KAPY: 60 éves. 452-456.p. ; PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. II.köt. 499-506.p.
- ²⁰ KOVÁCS László: 37-38.p.
- ²¹ Loc.cit. 38.p. ; NÉGYESI: op.cit. 87.p. , 129.p.
- ²² KOVÁCS László: op.cit. 44.p.
- ²³ PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. 141-148.p.
- ²⁴ Idem: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. 125-133.p.
- ²⁵ KOVÁCS László: op.cit. 37.p.
- ²⁶ NAGY József: 322-342.p.
- ²⁷ KESERŰ: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szerveinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944-1948.*
- ²⁸ Loc.cit.
- ²⁹ OCSKAY
- ³⁰ KESERŰ: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.*
- ³¹ GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és vonatkozásai 1945-től az 1980-as évek végéig.*
- ³² Idem: *A határőrség fejlődése 1950-1956.* ; SUBA
- ³³ NAGY György: 21-43.p.
- ³⁴ GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és vonatkozásai 1945-től az 1980-as évek végéig.* op.cit.
- ³⁵ Idem: *A határőrség fejlődése 1950-1956.* op.cit.
- ³⁶ KESERŰ: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956.
- ³⁷ SUBA: op.cit.
- ³⁸ VARGA A.
- ³⁹ KOVÁTS Miklós: op.cit. 37.p. ; *G-8. Vonat- és állategészségügyi anyaggyártási szakutasítás.*
- ⁴⁰ TÓTH
- ⁴¹ ZAVADIL
- ⁴² KOVÁTS Miklós: op.cit. 164.p.
- ⁴³ ZSIGOVITS: 110-123.p.
- ⁴⁴ VARGA A. op.cit.
- ⁴⁵ Loc.cit. 287.p.
- ⁴⁶ Loc.cit. 113.p.
- ⁴⁷ *G-8. Vonat- és állategészségügyi anyaggyártási szakutasítás.* op.cit.
- ⁴⁸ OCSKAY: op.cit. 312.p.
- ⁴⁹ KÖMŰVES — NAGY — RAVASZ: 46.p.
- ⁵⁰ Loc.cit.
- ⁵¹ McLEAVY: 65.p.
- ⁵² CSEH — GIDÁLI — HEGYI
- ⁵³ VARGA A. op.cit. 413.p.
- ⁵⁴ GÁSPÁR Tibor: 79-80.p.
- ⁵⁵ THOMPSON: 180.p.
- ⁵⁶ OZEKI

*Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:***MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- BORBÉLY – KAPY (19.;;) — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.
- CSEH — GIDÁLI — HEGYI (52.;;) — CSEH István — GIDÁLI József — HEGYI Ferenc — KISS Béla — KOVÁCS József: *Légi rendészet.* Budapest, 1985, BM Kiadó. 333.p. HU-ISBN 963 77 0305 5.
- KISS (16.;;) — KISS István Géza: *A Magyar Királyi Vámőrség története.* Budapest, 1996, Viva Média. 63 p. HU-ISBN 963 76 1922 4. /Tanulmányok/Vám- és Pénzügyőrség, 2./ HU-ISSN 1416-0234.
- KOVÁTS Miklós (39.;42.;;) — KOVÁTS Miklós: *Magyar motorkerékpárok.* Budapest, 2005, Maróti Könyvkiadó. 216 p. HU-ISBN 963 90 0556 9.
- KÖMŰVES — NAGY — RAVASZ (49.;50.;;) — KÖMŰVES József — NAGY György — RAVASZ István: *Határőrségben: a magyar határőrizet és határvédelem szerveinek története a modern korban.* Budapest, 2008, Hadtörténeti Intézet és Múzeum. 99 p. HU-ISBN 978 963 70 9727 0.
- McLEAVY (51.;;) — McLEAVY, Roy: *Jane's surface skimmers.* [Jane felszíni siklói.] London, 1982, Jane's Publishing Company Limited. 396 p. UK-ISBN 978 071 06 0737 9.
- NÉGYESI (18.;21.;;) — NÉGYESI Pál: *Az első magyar motorkerékpárgyár története.* Budapest, 1998, PrintZ Kft. 174 p. HU-ISBN 963 03 5397 0.
- OCSKAY (29.;48.;;) — OCSKAY Zoltán: *Csepeli történet - A WM 250-től a P21-ig.* Budapest, 2016, Oldtimer Média Kft. 360 p. HU-ISBN 978 963 87 5828 6.
- OZEKI (56.;;) — OZEKI Kazuo: *日本のトラック・バス 1918-1972.* [Japanese trucks and buses 1918-1972. = Japán teherkocsik és buszok 1918-1972.] Tokió, 2007, Miki Press. 113 p. JP 978 489 52 2494 9.
- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* (12.;;) — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945.* (9.;;) — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- THOMPSON (55.;;) — THOMPSON, Andy: *Cars of the Soviet Union: the definitive history.* [A Szovjetunió kocsijainak fejlődéstörténeti leírása.] Sparkford, 2008, Haynes Publishing. 376 p. UK 978 184 42 5483 5.
- VARGA A. (38.;44.;45.;46.;53.;;) — VARGA A. József et al. (szerk.): *Magyar autógyárak katonai járművei.* Budapest, 2008, Maróti Könyvkiadó, 492 p. HU-ISBN 963 90 0595 9.
- ZAVADIL (41.;;) — ZAVADIL Radomir: *Tátra T-57: TatraT57 vojenksy osobni automobil.* [A Tátra57 katonai személyautó.] Nevojice, 2010, Jakab. 48 p. CZ-ISBN 978 808 73 5003 4.

TANULMÁNYOK

- KESERŰ: *A magyar pártállam határőrizete 1945-1956.* (36.;;) — KESERŰ István: *A magyar pártállam határőrizete 1945-1956. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 111-128.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- KOVÁCS László (20.;21.;22.;25.;;) — KOVÁCS László: *A magyar katonai járműgyártás negyedszázada. Haditechnikai Szemle, IX.évf. (1975) 2.sz. 37-40.p.* HU-ISSN 0436-5437.
- NAGY György (33.;;) — NAGY György: *A Magyar Királyi Határőrség felállításának okai, máig ható jelentősége.* 13-43.p. In GAÁL Gyula — HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A modernkori magyar határrendészet 110 éve.* Budapest, 2013, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.

- NAGY József (26. ;) — NAGY József: Magyar határvadászok – román határőrök. Határincidensek Székelyföld határain a második világháború idején. *Magyar kisebbség. Nemzetpolitikai Szemle*, XIV.évf. (2009) 3-4.sz. 322-354.p. RO-ISSN 1224-2292.
- PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. (2. ;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. (7. ;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. (2. ;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992 szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai (6. ;) — PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —
- PARÁDI: A magyar határőrizet 1867-1945. (1. ;) — PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, V.évf. (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p. HU-ISSN —
- PARÁDI: A magyar állam határőrizeti strukturájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. (1. ;) — PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti strukturájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatainak változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. (8. ;) — PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002 februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat „A csendőrség Magyarországon” című II. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. (24. ;) — PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség. (2. ;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpozion-sorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának

- közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendőrség a magyar határőrizetben. (2.;) — PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 88-97.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a béke-fenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyság határrendőrsége. (2.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. (7.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008 október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. (7.;) — PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009 december 3-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. (23.;) — PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. (1.;) — PARÁDI József: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. (3.;15.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. (5.;) — PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.

- SUBA
(32.;37.)) — SUBA János: A szocialista határőrizet egyik eszköze az aknazár. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 139-143.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat I. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

- ZSIGOVITS
(43.)) — ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-140.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2014 november 8-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett tudományos szimpozionon. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

CIKKEK

- BAÁN
(10.)) — BAÁN Lajos: Kerékpáros szolgálat. *Csendőrségi Lapok*, XXVII.évf. (1937) 2.sz. 63-64.p.
- GÁSPÁR Tibor
(54.)) — GÁSPÁR Tibor: A BTR harcjármű család. *Katonai Logisztika*, V.évf. (1997) 3.sz. 79-91.p. HU-ISSN 1789-6398.
- TÓTH
(40.)) — TÓTH Ferenc: Rohamcsónakok, árvízvédelmi csónakok hajtása seprűs motorral. II.rész. *Haditechnika*, XLVII.évf. (2013) 1.sz. 51-58.p. HU-ISSN 0230-6891.

KÉZIRATOK

- GÁSPÁR László: *A határőrség fejlődése 1950-1956.*
(32.;35.)) — GÁSPÁR László: *A határőrség fejlődése 1950-1956.* Hadtudományi egyetemi doktori disszertáció (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1989. 221 p.
- GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és vonatkozásai 1945-től az 1980-as évek végéig.*
(31.;34.)) — GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és vonatkozásai 1945-től az 1980-as évek végéig.* Kandidátusi értekezés (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1996. HU-ISBN —
- KESERŰ: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szerveinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944-1948.*
(27.;28.)) — KESERŰ István: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szerveinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944-1948.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE-BTK). Budapest, 1977.
- KESERŰ: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.*
(30.)) — KESERŰ István: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.* Budapest, Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1985.
- PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.*
(4.;14.;15.;17.;19.)) — PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet.

SZABÁLYZATOK

- G-8. *Vonat- és állategészségügyi anyaggazdálkodási szakutasítás.*
(39.;47.)) — G-8. *Vonat- és állategészségügyi anyaggazdálkodási szakutasítás.* Budapest, 1966, Belügyminisztérium Anyagi és Technikai Csoportfőnökség. 143 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1903/VIII.tc.
(11.)) — 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
- 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r.
(13.)) — 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. a vámőrség létesítéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LV.évf. (1922) I.füzet. 223-232.p.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
A Rába Maros tehergépkocsi.
- II.sz. melléklet
A határőrségnél is rendszeresített Willys Jeepek a rendőrség javítóműhelyében.
- III.sz. melléklet
A Csepel Cs-130-as rajgépkocsi.
- IV.sz. melléklet
A Dodge Weapon WC 51 és a CS-130 katonai teherautó alapadatai.
- V.sz. melléklet
A Határőrségnél is rendszeresített Kovács-motoros honvédségi rohamcsónak 1960-ban.
- VI.sz. melléklet
A Tatra 57 B személygépkocsi.
- VII.sz. melléklet
A Danuvia motorkerékpár részben eredeti festéssel.
- VIII.sz. melléklet
A határőrség Csepel D-344 tehergépkocsija az apátistvánfalvai határőr múzeumban.
- IX.sz. melléklet
A csepel d-344 műszaki adatai.
- X.sz. melléklet
Csepel d-450 tehergépkocsi technikai adatai.
- XI.sz. melléklet
FUG - felderítő úszó gépkocsi.
- XII.sz. melléklet
A FUG harcászati - műszaki adatai.
- XIII.sz. melléklet
A PSZA harcászati-műszaki adatai.
- XIV.sz. melléklet
A D-944 PSZH típusjelű páncélozott szállító harcjármű.
- XV.sz. melléklet
Korábban a Határőrségnél alkalmazott IFA tehergépkocsi.
- XVI.sz. melléklet
A Határőrség 9-12-es fekete Pannónia motorkerékpárja.
- XVII.sz. melléklet
A határőrség motorcsónakja.
- XVIII.sz. melléklet
A Határőrség Tupoljev aeroszánja (amfibia) a Fertő-tó jegén.
- XIX.sz. melléklet
A Határőrségnél is alkalmazott Rába Man H9 összkerékkehajtású tehergépkocsi.
- XX.sz. melléklet
A BTR-80-as páncélozott harcjármű.
- XXI.sz. melléklet
BTR-80 páncélozott harcjármű harcászati-műszaki adatai.
- XXII.sz. melléklet
A Lada Niva, azaz VAZ-2121 terepjáró személygépkocsi.
- XXIII.sz. melléklet
Az összkerékkehajtású Mitsubishi L300 kisbusz.

I.sz. melléklet

A Rába Maros tehergépkocsi.



Forrás ! VARGA A. József et al. (szerk.): *Magyar autógyárak katonai járművei.* Budapest, 2008, Maróti Könyvkiadó, 492 p. HU-ISBN 963 90 0595 9.

II.sz. melléklet

A Határőrségnél is rendszeresített Willys Jeepek a rendőrség javítóműhelyében.



Forrás ! Fénykép a szerző magángyűjteményében.

A Csepel Cs-130-as rajgépkocsi.

Forrás ! Fénykép a szerző magángyűjteményében.

A Dodge Weapon WC 51 és a CS-130 katonai teherautó alapadatai.

	Dodge Weapon WC-51	Csepel Cs-130
Menetkész tömeg	2520 kg	3500 kg
Össz. gördülőtömeg	3320 kg	4800 kg
Erőforrás típus	Dodge T-214 3780 cm ³ -es 6 hengeres so-ros, vízhűtéses benzin tüzemű, Zenith, 1943-tól Carter karburátor	Csepel B-413 5322 cm ³ 4 hengeres, benzintüzemű, vízhűtéses
Erőforrás teljesítmény	92 LE (62 kW) 3200 1/min	85 LE (63 kW)
Fajlagos teljesítmény	18 kW/t	13 kW/t
Hajtáslánc	4x4	4x4
Nyomatékváltó	4 fokozatú kézi kapcsolás	5 fokozatú, kézi kapcsolású
Fékrendszer	hidraulikus dobfék	hidraulikus dobfék
Hosszúság	4240 mm	4840 mm
Szélesség	2150 mm	2150 mm
Magasság	2210 mm	2195 mm
Hatótáv műúton	386 km	300 km
Maximális sebesség úton	88 km/h,	78 km/h
Maximális terhelés (vontatható tömeg)	800 kg vezetővel együtt 8 fő (egyéni felszereléssel együtt) és 200 kg-nak megfelelő fegyverzet és lőszer	1300 kg
Rakfelület mérete	n.a.	2000x2000 mm
Hasmagasság	275 mm	300 mm
Nyomtáv elől/hátul	1645 mm	1700/1670 mm
Tengelytáv	2500 mm	3000 mm
Üzemanyagtartály térfogata	136 l	70 l
Kerékbroncsok mérete	9.00-16	9.00-20
Elektromos rendszer	6 V	12 V
Hátsóhid	Merev hid	Merev, két félből sajtolt, hegesztett hid, egyszeres áttétellel
Futóművek felfüggesztése	félelliptikus laprugó, elől-hátul egy-egy hidr. lengéscsillapítóval	félelliptikus laprugó, elől egy-egy hidr. szárnyas lengéscsillapítóval
Ülőhelyek száma	2 + 8	2 + 8

Forrás ! VARGA A. József et al. (szerk.): *Magyar autógyárak katonai járművei*. Budapest, 2008, Maróti Könyvkiadó, 492 p. HU-ISBN 963 90 0595 9.

V.sz. melléklet)

A Határőrségnél is rendszeresített Kovács-motoros honvédségi rohamcsónak 1960-ban.



Forrás ! Fénykép a szerző magángyűjteményében.

VI..sz. melléklet

A Tatra 57 B személygépkocsi.



Forrás ! KÖMÜVES József — NAGY György — RAVASZ István: *HatárŐrségben: a magyar határőrizet és határvédelem szerveinek története a modern korban.* Budapest, 2008, Hadtörténeti Intézet és Múzeum. 99 p. HU-ISBN 978 963 70 9727 0.

VII.sz. melléklet

A Danuvia motorkerékpár részben eredeti festéssel.



Forrás ! Fénykép a szerző magángyűjteményében.

VIII.sz. melléklet

A Határőrség Csepel D-344 tehergépkocsija az apátistvánfalvai határőr múzeumban.



Forrás ! Fénykép a szerző magángyűjteményében.

IX.sz. melléklet

A csepel d-344 műszaki adatai

<i>tehergépkocsi hossza [mm]</i>	6716
<i>tehergépkocsi szélessége [mm]</i>	2560
<i>tehergépkocsi magassága [mm]</i>	2420
<i>tehergépkocsi öntömege [kg]</i>	5440
<i>maximális teherbírása terepen/közúton [kg]</i>	3000/3500
<i>motor típusa</i>	D-414 H, négyhengeres dízel
<i>motor teljesítménye [LE/kW]</i>	100/75 (2300 1/min)
<i>maximális sebessége országúton [km/h]</i>	82
<i>üzemanyag tartály [l]</i>	65
<i>üzemanyag fogyasztás [l/100 km]</i>	18
<i>gumiméret</i>	9x20

Forrás ! VARGA A. József et al. (szerk.): *Magyar autógyárak katonai járművei*. Budapest, 2008, Maróti Könyvkiadó, 492 p. HU-ISBN 963 90 0595 9.

X.sz. melléklet

Csepel d-450 tehergépkocsi technikai adatai

Hosszúság	6733 mm
Szélesség	2370 mm
Magasság ponyvázva	2475 mm
Össz. gördülőtömeg	9450 kg
Saját tömeg	4450 kg
Szállítható tömeg	5000 kg
Kerékképlet	4x2
Nyomtáv elől/hátul	1740/1720 mm
Tengelytáv	3710 mm
Max. sebesség műúton	82,5 km/h
Üzemanyagtartály térfogata	120 l
Kerékbroncsok mérete	8,25/8,50-20
Motor típusa	D-414C dízelüzemű, vízhűtéses
Motor max. teljesítmény (kw/LE)	70/95
Sebességváltómű	5+1 fokozatú, kézikapcsolású
Elektromos rendszer	12 V

Forrás ! VARGA A. József et al. (szerk.): *Magyar autógyárak katonai járművei*. Budapest, 2008, Maróti Könyvkiadó, 492 p. HU-ISBN 963 90 0595 9.

XI.sz. melléklet

FUG - felderítő úszó gépkocsi.



Forrás ! Haditechnikai Intézet fotógyűjteménye.

XII.sz. melléklet

A FUG harcászati - műszaki adatai

Öntömeg [kg]	6450
Harci tömeg [kg]	6950
Motorteljesítmény [LE]	95/100
Szélesség [mm]	2420
Magasság [mm]	1980
Nyomtáv: [mm]	1950
Max. sebessége műúton: [km/h]	87
Max. sebessége vízen: [km/h]	9
Szállított személyek száma:[fő]	2+4

Forrás ! VARGA A. József et al. (szerk.): *Magyar autógyárak katonai járművei*. Budapest, 2008, Maróti Könyvkiadó, 492 p. HU-ISBN 963 90 0595 9.

XIII.sz. melléklet

A PSZH harcászati – műszaki adatai.

Típusjele	D-944
Harci tömeg [kg]	7500
Szállított személyek száma:[fő]	9
Kerékképlete:	4x4
Max. sebessége műúton: [km/h]	80
Max. sebessége vízen: [km/h]	9,0
Hosszúság:[mm]	5700
Szélesség:[mm]	2500
Magasság: [mm] tetőpáncélon	2300

Forrás ! VARGA A. József et al. (szerk.): *Magyar autógyárak katonai járművei*. Budapest, 2008, Maróti Könyvkiadó, 492 p. HU-ISBN 963 90 0595 9.

XIV.sz. melléklet

A D-944 PSZH típusjelű páncélozott szállító harcjármű



Forrás ! Haditechnikai Intézet fotógyűjteménye.

XV.sz. melléklet

Korábban a Határőrségnél alkalmazott IFA tehergépkocsi.



Forrás ! Első Magyar Veterán Hadi- és Gépjárműtechnikai Egyesület fényképgyűjteménye.

XVI.sz. melléklet

A Határőrség 9-12-es fekete Pannónia motorkerékpárja



Forrás ! Fénykép a szerző magángyűjteményében.

XVII.sz. melléklet

A Határőrség motorcsónakja.



Forrás ! Fénykép a szerző magángyűjteményében.

XVIII.sz. melléklet

A Határőrség Tupoljev aeroszánja (amfibia) a Fertő-tó jegén.



Forrás ! KÖMŰVES József — NAGY György — RAVASZ István: *Határőrségben: a magyar határőrizet és határvédelem szerveinek története a modern korban.* Budapest, 2008, Hadtörténeti Intézet és Múzeum. 99 p. HU-ISBN 978 963 70 9727 0.

A határőrségnél is alkalmazott Rába Man H9 összerúkhajtású tehergépkocsi.

XXII.sz. melléklet



Forrás : Fénykép a szerző magángyűjteményében.

XX.sz. melléklet

A BTR-80-as páncélosított harcjármű.



Forrás ! Fénykép a szerző magángyűjteményében.

BTR-80 páncélozott harcjármű harcászati-műszaki adatai.

Típus	BTR-80
Személyzet (fő)	3+6+2
Teljes tömeg (kg)	13600
Hossz (m)	7,65
Magasság (m)	2,35
Szélesség (m)	2,90
Max.sebesség (km/ó):	
úton	80
vízen	9,5
Max. hatótávolság (km)	600
Fajl. teljesítmény (kW/t)	14
Fegyverzet/lőszer:	
fő (mm/ db)	14,5/500
géppuska (mm/db)	7,62/2000
gránátvető (mm/db)	nincs
Toronyforgatás	kézi
Stabilizátor	nincs
Páncélzat (mm):	
elöl	9
oldalt	7
hátsó	7
tető	5
torony	9
Hatásos lőtávolság (m)	1500

Forrás ! VARGA A. József et al. (szerk.): *Magyar autógyárak katonai járművei*. Budapest, 2008, Maróti Könyvkiadó, 492 p. HU-ISBN 963 90 0595 9.

XXII.sz. melléklet

A Lada Niva, azaz VAZ-2121 terepjáró személygépkocsi.



Forrás ! Fénykép a szerző magángyűjteményében.

Az összekerekeltajtású Mitsubishi L300 kisbusz.

XXIII.sz. melléklet



Forrás : Fénykép a szerző magángyűjteményében.

A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában

Az 1526-os mohácsi vészt követően Magyarország három részre szakadásával Erdély magyar irányítás alatt álló fejedelemséggé alakult, amely az 1699-es karlócai békét követően a magyar királyi tisztséget betöltő HABSBERGok felügyelete alá került.

A HABSBERG hatalom a Magyar Királyságnak a törököktől visszahódított területén felállította — a bécsi udvar érdekeit képviselő és kivitelező — kormányzókat. A török hódoltság alól felszabadított országrészek adminisztrálása 1724-ben kezdődött meg Pozsonyban, míg a korábbi Erdélyi fejedelemség felett az Erdélyi Udvari Kancellária rendelkezett Nagyszeben székhellyel. A közigazgatás és annak rendvédelmi ügyeit tehát mindkét esetben Bécsben igyekeztek meghatározni, bár a vármegyék védelmezték a hatáskörükbe tartozó rendvédelmet. Erdélyben a hatalom a bécsi udvar által ki-nevezett katonai főparancsnok kezében összpontosult.¹

A XVIII. század második felében, kiváltképp Erdély délnyugati részén, a földesúr és a jobbágy kapcsolata folyamatosan romlott. Az előbbi a haszonélvezet kamatoztatása, az utóbbit pedig a magasabb robot megszüntetése készítette ellenállásra.

Erdély délnyugati részein elsősorban a nemességgel szemben alakult ki a jobbágyság lázadása. E vidéken jelentős részben a magyar nemes és a döntő többségben román jobbágyság volt az etnikai és társadalmi összetétel jellemzője. A nemesekkel szembeni ellentét elsősorban tehát a döntően ortodox hitűekből tört fel, és a magyar natióból származó nemesek személyi és vagyoni javaik károsultak. Példaként szolgál erre, hogy a legtöbb helyen az agresszivitás fényében ortodox hitre kényszerített keresztelésekre, vagy ortodox esketési szertartás szerint házításokra került sor, amelyeknek előkelő keresztény hölgyeket estek áldozatul.²

Az 1784-es események Háromszék vármegye esetében jól tükrözik hogyan nézett ki a korabeli rendvédelem egy olyan vármegyében, ahol közvetlen nem volt jelen a rebellis megmozdulás, mégis felsőbb utasításra és a nemesség aktív szerepével óvintézkedések egész sorát vezették be.

Erdélyben ebben az időszakban a közigazgatást az Erdélyi Királyi Guberniumból irányították, nagyszebeni székhellyel. Közigazgatási alárendeltségében Háromszék vármegye két közigazgatási kerületre osztva – Sepsis és Kézdi – működött, amelyek alkerületekből álltak. Az alkerületek irányítására szolgabírókat és rendbírszolgákat (comisariusok) neveztek ki.³

1784. XI. 8-án főkormányzórendeletben szólították fel az erdélyi törvényhatóságokat, a tiszteket és helyetteseiket, hogy tartózkodási helyeiket ne hagyják el, továbbá utasították, hogy tartsák megfigyelés alatt a parasztokat, a birtokukban levő fegyvereket békés úton kíséreljék meg összegyűjteni, amelyeket összeírva, megőrzésre a városokba kellett küldeniük, míg a forrongás nem enyhült, egyben tiltva a fegyverek és lőszeres vásárlásának lehetőségét is. Szigorították a falvakból való ki- és bejárást, éjjeliőröket állítva fel.⁴

Sepsiszentgyörgy alkerületében, a szolgabíró és a kerületi alispán⁵ felvették a kapcsolatot a határőrségi század-parancsnokkal, aki vállalta az éjszakai járőrözést, felállítva hat különböző helyen katonai járőr alakulatokat. A szomszédos falvak ki- és bejáratához pedig civil őrköt állítottak, akik felhatalmazást kaptak a településre érkezők, illetve az azt elhagyók ellenőrzésére, szükség esetén akár letartóztatással is élhettek.⁶ Akadtak olyan alkerületek, ahol a szolgabírók „a faluk végén levő strázsaházakban ifjú és jó erőben levő falusi lakos strázsákat [állított]» és megkövetelte a szigorú ellenőrzéseket.⁷

A székelyföldi kerületekben a lázongások megelőzésére a falvak lakói közül „tizedesekre” lebontva, megfigyelőket állítottak ki. A falvak közbiztonságának megszilárdítása érdekében a központi hatalom elrendelte, hogy „a falusi lakosok, ezeknek számához képest öt, hat, tíz, több vagy kevesebb tizedesre felosztassanak, minden tíz vagy legfeljebb tizenöt lakosok közül egy meghitt ember tizedesnek választassék, aki a gyanús emberek házait minden este és minden reggel eljárja, és ha valamelyik a maga házában nem hált volna, bírának hírré tegyék és ha magát nem legitimálhatná, a processuális szolgabírához vagy comisariusához, amelyik közelebb lészen a bírának kísértessék el és ezek cselekedjenek vele a guberniális rendelés szerint.»⁸ A tizedesek kötelezettsége mellett a megfigyelése alá tartozóknak jelenteniük kellett, amennyiben el kívánták hagyni a falu határát vagy nem otthon szándékoztak aludni, amelyekre jóváhagyást csak a bíró adhatott.⁹ A kiválasztott tizedeseket azzal a kötelezettséggel állították „tisztségeikbe”, hogy ha valaki a hatáskörükben a fentebb leírt eljárás egyikebe sem tartozva eltűnik, akkor annak a be nem fizetett adóját neki kell kifizetnie.¹⁰ A társadalmi rétegződésnek köszönhetően és az egymás iránti bizalmatlanságból eredően, a tizedesek munkáját

nemesekkel ellenőriztették, akik az „inspectáló főinspektor” megnevezéssel tartották megfigyelés alatt a kiválasztottakat.¹¹

A sepsiszentgyörgyi alkerület szolgabírója, az alispánnak 1784. XI. 21-én keltezett írása szerint, egyedül a nemesség képezett olyan megbízható közeget, amelynek segítségével fenntarthatták a közbiztonságot a falvakban és fegyveres készséget, valamint éjszakai járőrözéseket voltak képesek tartani közvetlen környezetükben. Az elfogott vétkezőket pedig az Állandó Táblának kellett átadatniuk.¹²

Háromszék területén néhány esetben bujtogatásra is sor került. Az előállítottak többsége ortodox pap volt, akiket miután elfogtak „»vasvillás személyek«” kísérték a cellákba.

Habár a jobbágyság sorsának a fokozottabb javításán fáradozó II. József császár, 1784. XII. 13-án statáriális rendeletek sorát küldte szét a HOREA-féle felkelés megszüntetésére, lépését a katonai vezetés megelőzte. A főhad-parancsnokság két hadoszlopot az Érchegység vidékén felerősödött felkelés helyszínére vezényelt. Ezen alakulatok pedig néhány hét alatt leverték a lázadást.¹³

Erdély nyugati felében lezajlott forrongások fuvallata, elérte Háromszéket is, amely a nemesi réteget, a közigazgatás személyzetét és a katonai vezetés tagjait egy táborba tudta sorakoztatni.¹⁴ Az együttes fellépés és a szigorú védőintézkedések dacára, Háromszéken nem minden esetben sikerült megakadályozni a parasztok véleménynyilvánítását, szolidaritását a néhány vármegyével odébb zajló jobbágyfelkeléssel kapcsolatosan.¹⁵

A veszély elmúltá után a hatalommal bírók a hagyományos rendvédelmi szervezeti keretek között rendezték soraikat, míg a — francia forradalom nyomán a Buonaparte NAPÓLEON által korszerűsített — csendőrség intézménye meg nem jelent a HABSBURG-birodalomban is.

Franciaországban 1789-ben kitört a forradalom, amelynek eszmeisége a következő évtizedek során eljutott a kontinens legtöbb nemzetéhez. Közép-Kelet Európában a XVIII. század végén, a XIX. század elején, a birodalmakban élő „elnyomott” nemzetek, a francia forradalmat követően kezdtek egyre nagyobb hangsúlyt fordítani nemzeti és nyelvi értékeikre, kiemelve annak szépségeit, erényeit és előnyeit. A kulturális önállóság felfedezésével egyetemben, politikai síkon is törekedtek érvényt szerezni nemzeti létüknek.¹⁶ Radikális és kevésbé harcias tömörülések emelkedtek ki gomba módra szerte a HABSBURG-birodalom területén is.

A XIX. század során a térség rendvédelmére általánosan jellemző volt, hogy a polgári felfogásnak megfelelő köz- és személyi biztonság megvalósítására alkalmas rendvédelmi szervezetek akkor kezdtek kiépülni.

A napjainkig megmaradt legáltalánosabban ismert közbiztonsági szervezetek Nyugat-Európából származnak. Közülük kiemelendő helyet foglal el a francia „gens d’armes” megnevezés alatt kifejlődött, – a legutóbbi korokban a magyar megfelelője szerint – a csendőrség néven elterjedt leghatékonyabb közbiztonsági szervezet, amely a Magyarország esetében a XIX. század utolsó, a XX. század első évtizedeiben Magyar Királyi Csendőrség elnevezéssel élte „fénykorát”.

Napjaink számos kiváló történésze a XV. században uralkodó VII. Károly francia uralkodóig vezette vissza e testület kiépülését. A testület létrejöttékor a király személyi őrségét, akarátának érvényesítését és végrehajtását szolgálta, ugyanis a francia haderő kötelékében megjelentek a zsoldosok alakulatok, amelyek jelenléte megkívánta a rendfenntartás igényét a katonai körökben is.¹⁷

A szervezet a XVIII. század végére, amely akkor még a Maréchaussée nevet viselte — maga mögött tudva mintegy hét évszázad eredményeit és tapasztalatait — diadalutatót járt be. Fejlődésében jelentős szerepet játszott a központi hatalom által nyújtott állami támogatás. A francia uralkodó a testületet 1778-ban a királyi csendőrség rangra emelve, „minden más fegyveres testület elé helyezve ezen szervezetet.”¹⁸

Buonaparte NAPÓLEON uralkodásának kiépítéskor értelem szerűen támaszkodott a „Maréchaussée tapasztalataira, hagyományaira, mivel az kiválóan illeszkedett a császárság közigazgatási elképzeléseibe, illetve gyakorlatába. Hatékonyására, tapasztalataira szükség volt a polgári fejlődés biztonsági feltételeinek létrehozásához, illetve fenntartásához. A forradalom nyomán a napóleoni államszerkezet kialakításakor Gendarmerie Nationale néven illeszkedett be a Maréchaussée a polgári francia állam szervezetébe.”¹⁹

A sikeres napóleoni expanziós tervek eredményeképpen, a korábban HABSBURG-házhoz tartozó dél-tiroli és lombardiai területek francia fennhatóság alá kerültek. A napoleoni császárság vonzáskörébe került országokban — a francia közigazgatási minta átvételének a részeként — bevezették a csendőrség intézményét. Így került a csendőrség intézménye Lombardiába.

Buonaparte NAPÓLEON bukása után, az 1814-1815 bécsi békét követően Észak-Itália ismét osztrák fennhatóság alá került. A HABSBURG-hatalom pedig a jól működő csendőr szervezetet nem

számolta fel, hanem tovább működtette. A közbiztonsági szolgálatot ellátó csendőr testület jelentős mértékben meghatározta előbb az osztrák örökös tartományok, később pedig a Kárpát-medencei csendőrség jövőjét. A visszacsatolt Lombardia és Dél-Tirol területén összesen 5 ½ svadrony katonai erő biztosította a közbiztonság ellenőrzését. A Svadronyok mindegyike 2-2 szárnyal, s a szárnyak pedig szintén 2-2 szakasszal rendelkeztek, amelyeken belül több szekcióval és azon belül 2-3 őrszel rendelkező helyőrségeket alakítottak ki.²⁰ **(I.sz. melléklet)** A testület továbbra is milánói székhellyel működött, amelynek vezényleti nyelve a német volt, majd 1850-től az olasz belsőbiztonsági és igazgatási nyelvet szintén a német nyelv váltotta fel.²¹ A lombardiai és dél-tiroli területeken sikeresen megszervezték és működtették a zsandárság vált a HABSBURG-birodalom egészére kiterjedő csendőrség kiindulópontjává.

A XIX. században — a Brit-szigetek kivételével — Európa valamennyi országában bevezették a csendőrség intézményét. E testület típusa a korabeli rendőrségeknél gyorsabban, eredményesebben, olcsóbban és hosszabb távon volt képes a polgári elvárásoknak megfelelő közrendet kialakítani és fenntartani vidéken.²²

A neoabszolútizmus időszakában a Kárpát-medence területén a birodalmi belügyminisztérium, illetve a Legfőbb Rendőrhatóság irányította a közbiztonsági teendőket, így a csendőrség is a felügyelete alá tartozott.²³

A neoabszolútizmust megelőzően már a reformkorban is felvetődött Magyarország főurainak között egy katonailag szervezett fegyveres őrtestület felállításának a gondolata, amely érdekében 1848 márciusában már 60 000 forintot össze is gyűjtöttek, viszont a tervezett csendőrség kiépítését megakadályozták az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc eseményei.²⁴

A birodalmi kormány — az 1849 júliusában hozott uralkodói intézkedés végrehajtása tárgyában —, 1849. VIII. 13-át követően elrendelte a birodalmi csendőrség szervezetének a kiépítését a HABSBURG-birodalom teljes területén. Az első ezredet Pozsonyban állították fel, majd 1850. I. 6-án Győrben a 2. számú csendőr ezredet.²⁵

1850 tavaszára a birodalmi csendőrség 16 ezred felállításával lefodta a HABSBURG-birodalom teljes területét.²⁶ A felállított csendőr ezredek kiképzésében a lombardiai ezred tisztjei és legénysége is részt vett. A testületet 1854-ig további három ezreddel bővült, viszont 1860-ban, a meglévő 19 ezredet 10 ezredre redukálták.²⁷ A birodalmi csendőrség 1857-ben érte el a legkiterjedtebb formáját, ekkor 19 ezredbe szervezve 18 985 főnyi létszámmal összesen 2606 őrsőn teljesített szolgálatot a testület.²⁸

Az erdélyi tartományok közbiztonsági ügyeit 1850. I. 18-tól Nagyszebenből irányították.²⁹

Az Erdélyi Udvari Kancellária és Erdély lakossága — hasonlóan Magyarországon más területeihez — első ízben 1850 januárját követően ismerkedhetett meg a HABSBURG-birodalom centralizált csendőr testületével.³⁰ A birodalmi csendőrség szolgálati nyelve a német, legénysége pedig osztrák szellemiségű volt, továbbá a tiszti kar idegen vidékről érkezett. A testület — döntően tartományonként — ezredekkel állt, amelyek szárnyakra, azon belül pedig szakaszokra, a szakaszok pedig őrsőkre tagolódtak.³¹ A katonailag szervezett csendőrség, mint őrtestület és a hadsereg kiegészítő részét alkotta a Csendőr Felügyelőség irányítása alá tartozott (General-Inspection), amely Bécsben működött.³²

A Csendőr Felügyelőséget pedig a Legfelsőbb Rendőrhatóság irányította, melynek az élére *Ferenc József* azt a báró Johann Franz KEMPEN von Fichtenstamm altábornagyot nevezte ki — meghagyva az 1849. IX. 7-én jóváhagyott csendőr felügyelői beosztásban — aki az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharcot cári csapatok segítségével leverő, majd a magyar hazafiakon véres bosszút álló Julius Jacob von HAYNAU tábornagy bizalmasa és jobbkeze volt. A birodalmi csendőrség kivételes, elit alakulatnak minősült a neoabszolútizmus rendszerén belül. Már a testület felállítását elrendelő pátenst kimondta, hogy a haderőben más fegyver- és csapatnemeknél szolgáló tizedesekkel azonos állásúnak kell tekinteni a közcsendőrt. A testület működési alapelveit rögzítő 1850. I. 18-án kibocsátott ideiglenes csendőr törvény pedig meghatározta, hogy a testület személyi tekintetben a hadügy, a biztonsági szolgálatellátást illetően pedig a belügyi tárca kompetenciájába tartozott. Ebből fakadóan pedig a birodalmi csendőrség felügyelőjét lényegében a két kormánytaggal egy szintre emelte és ezáltal az uralkodó közvetlen alárendeltségébe helyezte. E folyamat kicsúcsosodásaként hozta létre az uralkodó az 1852. IV. 25-ei nyílt parancsával a közvetlen alárendeltségébe helyezve a Legfelsőbb Rendőrhatóságot, amely a birodalmi csendőrség mellett — az ugyancsak centrális felépítésű és irányítású — a városok területére kiterjedő hatáskörű birodalmi rendőrségnek is a felettes irányító szervezetévé vált.³³

A birodalomban a zsandárok és feletteseik elsődleges feladata — a közbiztonság felügyelete mellett — a forradalomban aktív szerepet vállalt hazafiak üldözése, a sajtó szigorú ellenőrzése, szemé-

lyek megfigyelés volt, amely eredményességében a birodalmi rendőrség közbenjárása is közrejátszott.³⁴

A birodalmi csendőrség kiterjesztésével párhuzamosan kiépítették az birodalmi rendőrséget is, ettől kedve külön intézményekben, egymástól elválasztva működtek a birodalmi és a helyi rendőrségek intézményei.³⁵

A szabadságharc előtt a városokban működő rendőri szervezetek önkormányzati alapon működtek. 1852. IV. 24-ét követően a birodalom városainak egészére kiterjesztették a birodalmi rendőrség szervezetét.³⁶

A közigazgatás feladatkörét, hatáskörét értelmezése szerint az állam alkalmazza és gyakorolja a közigazgatáson keresztül a „hatalmát, impériumát, tehát a cselekvésben olyan tényezővel rendelkezik, amely csak az államnak áll rendelkezésére és amely ezért különös lehetőségeket, működési teret és feladatokat nyit meg és jelöl ki számára.”³⁷ A forradalmi hangulat megszűnése, a belbiztonság szilárdvá válása esetén tehát a rendvédelmi szervezetek tevékenységében a revolutio megelőzését szolgáló teendők kerültek előtérbe „az embereket parancsok és tilalmak kibocsátásával kötelezi a közérdeknek megfelelő magatartásra, az egyéni szabadság és magántulajdon korlátozásával is. A parancsok és tilalmak vagy általános érvényűek, vagy konkrét esetre vonatkoznak.”³⁸ Ennek fényében felügyelte és ellenőrizte a birodalmi rendőrség és csendőrség a közbiztonságot, szigorúan elejét véve egy újabb forradalmi láncreakció kibontakozásának.

A 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc folytatására egy utolsó kísérletre is sor került Háromszék történetében. A HABSBERG-birodalom területén felállított — a császári érdekeket előtérbe helyező — rendvédelmi szervezetek kiépítése nem tántorította el az emigrációba kényszerült magyar hazafiakat attól, hogy újabb szervezkedésbe fogjanak. Törökországban egy újabb forradalom terveit szőtték.

Az emigrációban lévő VÁRADI József társaival egyetemben a szabadságharc újrakezdését tűzte ki célul. 1851. III. 29-én találkoztak a szintén Törökországban élő KOSSUTH Lajossal, aki katonai lépésüket jóváhagyta. A tervezett fegyveres megmozdulás kiindulópontját Székelyföldről képzelték el. 1852 júliusában Háromszékre érkezett VÁRADI József, mint a helyi megmozdulás fő szervezője. Verbuválása során Zoltán községében 1853-ban majdnem a hatóságok kezébe került, viszont az általa képviselt céllal szimpatizálóknak köszönhetően megmenekült. A Háromszéken állomásozó katonai alakulat parancsnoka vérdíjat tűzött ki fejére, így hamarosan árulás következtében Bélafehérváron a hatóságok elfogták szabadcsapatának tagjaival együtt. A szervezők ellen Marosvásárhelyen, felségárulás címen pert indítottak, amelynek végeredményeként, 1854. IV. 6-án halálos ítéletet hirdettek ki VÁRADI József és BARTALIS Ferenc ellen. A kivégzésre Sepsiszentgyörgy határában került sor 1854. IV. 29-én.

Rabságuk utolsó éjszakájának helyszínét, napjainkban a város szívében található emlékfelirat és a Lábás-ház néven ismert épület őrzi. **(II.sz. melléklet)**

A HABSBERG-birodalom a solferinói csatában (1859. VI. 24.) – ahol mintegy 40 ezer fő vesztette életét – súlyos veszteséget szenvedett el a francia-olasz csapatoktól.³⁹ Az HABSBERG-birodalom sebei gyógyítása céljából átalakította az addig fenntartott közbiztonsági rendszerét. A csendőrség létszámát, abból fakadóan pedig kiadásait csökkentette, továbbá pedig leállították a rendőrminisztérium működését is. A városokban rendőr-igazgatóságokat és városi kapitányságokat állítottak fel, amelyek kiadásait a továbbiakban az önkormányzatoknak kellett viselniük.⁴⁰

A 19 csendőr ezredet 9 ezredbe vonták össze. A mérsékelt létszámmal továbbélő testület mellett, Magyarország területein — kivéve Erdélyt és a Horvát-Szlavóniát — visszaállították az 1848 előtt működő pandúr szervezeteket. Az állami kiadásokra ezen intézkedések jó hatással voltak, viszont annál kevésbé mondható el ez a közbiztonságra vonatkozóan.⁴¹

A testület karcsúsítása kapcsán azonban nem számolták fel az erdélyi csendőr ezredet, az erdélyi zsandárság továbbra is fennmaradt. Az erdélyi csendőr ezred hadrendi sorszáma azonban a 8.-ról a 9.-re változott.⁴²

A HABSBERG-birodalom Königrätz-i veresége nyomán (1866. VII. 3.) felerősödött a birodalmi vezetésen belül a kül- és belpolitika vezetése átértékelésének az igénye. Königrätz után világossá vált, hogy a HABSBERG vezetéssel megvalósuló és a német államokat, valamint a HABSBERG-birodalmat is magába foglaló nagy közép-európai birodalom létrehozása vágyalom marad, mivel a kisméretű egység valósul meg a poroszok vezetésével. Emellett pedig az is nyilvánvalóvá vált, hogy a birodalom erőforrásait át kell csoportosítani, mivel annak túl nagy részét foglalja el a belső elnyomásra fordított rész. Ezért tehát ki kell egyezni a magyarsággal. Ez az új felfogás és a DEÁK Ferenci-i koncepció

találkozása eredményezte a kiegyezést. A kiegyezéssel megvalósult Erdély és Magyarország többi részének újraegyesítése, valamint a polgári magyar állam fejlődése szabad utat kapott.⁴³

Ennek a részeként jöhetett létre az Osztrák Császárságban és a Magyar Királyságban is az önálló rendvédelmi modell. A kiegyezés ugyanis a közös ügyekbe a hadügyet, a külügyet és azok finanszírozására szolgáló pénzügyet helyezte. Ezek voltak az úgynevezett pragmatikus ügyek, amelyet a két társország, azaz az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közösen intézett. Megegyezés hiányában nem volt lehetséges egyik társország számára sem az önálló intézkedés, mivel ekkor a korábbi viszonyok éltek tovább. Az úgynevezett dualisztikus ügyek esetében — amely ügycsoport a kiegyezési törvényben még nem szerepelt ugyan, azonban a dualisztikus államforma működése során kialakult (vám- és kereskedelmi szerződés, jegybank és pénzügyek, államhitel, posta, vasút, hajózás) — viszont a közös megegyezés hiányában a két társország önállóan is intézkedhetett. A kiegyezéssel tehát egy olyan dualisztikus államkonstrukció jött létre, ahol egyik fél sem mondott le a szuverenitásáról, azonban szuverenitása egy részét közösen intézte.⁴⁴

A rendvédelem pedig mint a közigazgatás része a két társország belügyévé vált, amely nem tartozhatott a közös ügyek közé. Ezzel ellentétes volt, hogy Erdélyben és Horvátországban is fennmaradt — a közös haderő részeként — egy-egy csendőr ezred, amely a politikai ellenzék kedvenc vesszőparipája volt. Ennek a helyzetnek a megszüntetése érdekében TISZA Kálmán — miután nyilvánvalóvá vált, hogy az önkormányzati rendőrségi modell a Magyar Királyságban megbukott, — 1876-ban az uralkodóval és a közös haderővel folytatott tárgyalás nyomán az erdélyi és a horvátországi csendőr ezredek a magyar kormány fennhatósága alá helyezte. A két csendőr ezred — személyi állományának az átrostálása nyomán — a magyar politikai elit várakozásának megfelelően, derekasan helytálltak a közbiztonság fenntartása terén.⁴⁵

Összegzőképpen megállapítható, hogy a vizsgált korban Erdély a HABSBERG hatalom szigorú ellenőrzése alatt állt. A szociális nehézségek és politikai eszmék, célok, lázadásban vagy forradalomban való kibontakozását aránylag hamar felszámolták. A HABSBERGOK kiválóan tudták érvényesíteni a közigazgatási és rendvédelmi rendszerüket a hatalmuk fenntartása érdekében. A neoabszolútizmus előtti erdélyi rendvédelmi struktúra, amely lényegében az önkormányzatok hatáskörébe tartozott, az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc után már nem volt alkalmas arra, hogy a HABSBERG hatalom érdekeit szolgálja, ezért a HABSBERGOK a teljes birodalomra kiterjedő hatállyal új rendvédelmi modellt hoztak létre, amelyet Erdélyben is érvényre juttattak. Ez a modell azonban egyben a magyar nemzet ellenes is volt, bár a rendet sokkal eredményesebben tartotta fenn mint a korábbi magyar önkormányzati rendvédelmi modell. A kiegyezéssel teremtődött meg annak a feltétele, hogy Erdélyben, illetve a teljes Magyar Királyságban olyan rendvédelmi modell alakulhasson ki, amely a közbiztonság fenntartása terén eredményes ugyanakkor pedig nem ellentétes a működése a magyar érdekekkel.

Jegyzetek:

¹ PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. 40.p.

² BARTA: 392.p.

³ A Sepszi kerület hét alkerületből állt. A vármegyék élén egy főispán, viszont a kerületek élére is külön kinevezett alispánok álltak. A vezetőtestület részét képezte továbbá a szolgabíró és az adószedő is. CSEREI: 121.p.

⁴ Loc.cit. 121.p.

⁵ CZIRJÉK Ádám szolgabíró és CSEREI József kerületi alispán nevéhez fűződik a határőrséggel való kapcsolatfelvétel.

Loc.cit. 121.p.

⁶ Loc.cit. 122.p.

⁷ Barót alkerületben például OSVÁTH László szolgabíró állított öröket.

Loc.cit.

⁸ Loc.cit.

⁹ Loc.cit. 123.p.

¹⁰ Loc.cit.

¹¹ Loc.cit.

¹² Loc.cit. 128.p.

¹³ BARTA: 393.p.

¹⁴ CSEREI: op.cit. 134.p.

¹⁵ Loc.cit. 143.p.

¹⁶ BEREND: 47.p.

¹⁷ ÖRY

¹⁸ Loc.cit.

- ¹⁹ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.*
- ²⁰ CSAPÓ: 11.p.
- ²¹ PRESZLY: 18.p.
- ²² PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 30.p.
- ²³ - MEZNERICS — TORDAY: 57.p.
- 1849. III. 4-én az Olmütz-i összbiriodalmi alkotmány 36. §-a már rögzítette, hogy „A birodalom belső biztonságának az őrzése birodalmi ügy.” (Reichsgesetzblatt Nr. 150/1849.)
- A birodalmi csendőrség felállítását uralkodói intézkedés rendelte el 1849. VII. 8-án (Reichsgesetzblatt Nr. 272/1849.)
- ZACHAR: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szerveknél. 69.p.
- A neoabszolútizmus rendszerében 1852-ben vezették be a Legfelsőbb Rendőrhatalóság intézményét, melyet 1859-től a rendőrmisztérium váltott fel.
- ZACHAR: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. 24.p.
- Az uralkodó a birodalmi csendőrség működését az 1850. I. 18-án kibocsátott ideiglenes csendőr törvénnyel szabályozta.
- ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. 105.p.
- ²⁴ PRESZLY: op.cit. 19.p.
- ²⁵ CSAPÓ: op.cit. 11.p.
- ²⁶ A 16 csendőr ezred székhelyei voltak: 1. Bécs, 2. Prága, 3. Brünn, 4. Lemberg, 5. Pest, 6. Győr, 7. Nagyvárad, 8. Nagyszében, 9. Temesvár, 10. Zágráb, 11. Laibach, 12. Grác, 13. Innsbruck, 14. Mailand, 15. Padua, 16. Zára.
- HESZTERA ; ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. op.cit. 107.p.
- ²⁷ PRESZLY: op.cit. 19.p.
- ²⁸ CSAPÓ: op.cit. 11.p.
- ²⁹ Loc.cit.
- ³⁰ REKTOR: 68.p.
- ³¹ Loc.cit. 69.p.
- ³² MEZNERICS — TORDAY: op.cit. 70.p.
- ³³ ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. op.cit. 105-106.p.
- ³⁴ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 31.p.
- ³⁵ CSAPÓ: op.cit. 11.p.
- ³⁶ Erdélyen belül Nagyszébenben, Kolozsváron és Brassóban állítottak fel császári és királyi rendőr igazgatóságokat.
- ³⁷ MAGYARY: 39.p.
- ³⁸ Loc.cit. 568.p.
- ³⁹ ORMOS — MAJOROS: 121.p.
- ⁴⁰ CSAPÓ: op.cit. 12.p.
- ⁴¹ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 32.p.
- ⁴² REKTOR: op.cit. 69.p.
- ⁴³ GALÁNTAI: 43-86.p.
- ⁴⁴ Loc.cit. 87-120.p. ; 1867/XII.tc.
- ⁴⁵ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* op.cit. 32-39.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BARTA — BARTA Gábor et al. (szerk.): *Erdély rövid története.* Budapest, 1989, Akadémiai Kiadó. 672 p. HU-ISBN 963 05 5543 3.
- BEREND — BEREND T. Iván: *Kisiklott történelem. Közép- és Kelet-Európa a hosszú 19. században.* Budapest – Dabas, 2003, Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete – História. 277 p. HU-ISBN 963 83 1284 X. /História könyvtár, Monográfiák, 19./ HU-ISSN 1217-212X.
- CSAPÓ — CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- GALÁNTAI — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
- MAGYARY — MAGYARY Zoltán: *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában. A magyar közigazgatás szervezete, működése és jogi rendje.* Budapest, 1942, Magyar Királyi Egyetemi nyomda. 676 p.
- MEZNERICS — TORDAY — MEZNERICS Iván — TORDAY Lajos: *A magyar közigazgatás szervei, 1867-1937.* Budapest, 1937, Székesfőváros. 447 p. /Magyar Közigazgatás-tudományi Intézet, 21./
- ORMOS — MAJOROS — ORMOS Mária — MAJOROS István: *Európa a nemzetközi küzdőtéren.* Budapest, 2003, Osiris Kiadó. 504 p. HU-ISBN 978 963 38 9501 6.

- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. — PARÁDI József et. al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.
(1.;)
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
(19.;22.;34.;41.;45.;)
- PRESZLY (21.;24.;27.;) — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919.* Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.
- REKTOR (30.;31.;42.;) — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

TANULMÁNYOK

- CSEREI (3.;4.;5.;6.;7.;8.;9.;10.;11.;12.;14.;15.;) — CSEREI Zoltán: Társadalmi feszültségek és villongások Háromszéken a XVIII. század utolsó harmadában. 120-145.p. In EGYED Ákos — MAGYARI András et al. (szerk.): *A székelység története a 17-19. században.* Csíkszereda, 2001, Pallas-Akadémia Könyvkiadó. 360 p. RO-ISBN 973 80 7941 1. /Bibliotheca Transsylvanica./
- HESZTERA (26.;) — HESZTERA Franz: Die Kommandostrukturen der Gendarmerie von 1850 bis 1993. [A csendőrség parancsnoksági rendszere 1850-1993 között.] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5.sz. 18-35.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak. „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ŐRY (17.;18.;) — ŐRY Károly: A Maréchaussée-től a Gendarmerie Nationale-ig. A Francia Csendőrség történeti előzményei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. — ZACHAR József: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. I.évf. (1991) 1.sz. 17-29.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1990. április 24-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervek kapcsolata 1848-1945” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. — ZACHAR József: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. II.évf. (1992) 3. sz. 65-74. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Tradíció és korszerűség” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. — ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* VII.évf. (1997) 8.sz. 105-109.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

JOGSZABÁLYOK

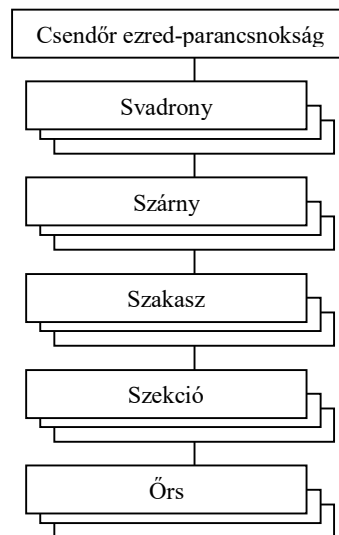
- 1867/XII.tc. (44.;) — 1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.

Melléletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
A lombardiai csendőr ezred szervezeti felépítése.
- II.sz. melléklet
A sepsiszentgyörgyi Lábás Ház.

I.sz. melléklet

A lombardiai csendőr ezred szervezeti felépítése.



Forrás ! PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919.* Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.

II.sz. melléklet

A sepsiszentgyörgyi Lábás Ház.



Forrás ! A szerző magán fotógyűjteménye.

(Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja)

Magyarországon a polgári magyar állam időszaka alatt vált többé-kevésbé általánossá a nyugdíjrendszer és az orvosi ellátás. A betegellátás fokozatosan terjedt ki mind szélesebb rétegekre, mígnem — már a pártállam időszakában — minden magyar állampolgár számára alanyi jogon járt. Ehhez az állapothoz képest jelentős visszalépés a XXI. századi helyzet Magyarországon, mivel visszatért a biztosítási alapon való egészségügyi ellátási szisztéma.

Már a dualizmus időszakában kialakultak az első megbiztosító pénztárak. Ezeknek a lényege az volt, hogy a tagok rendszeres befizetést tettek a pénztár javára. Abban az esetben pedig, ha megbetegedtek, vagy baleset érte őket, vagy családtagjaikat, tehát valamilyen orvosi ellátásra szorultak, akkor annak a költségeit részben vagy egészében a betegségélyező pénztár / intézet / biztosító fizette. Ezek a szervezetek tehát a szolidaritás elve alapján működtek.¹

A korabeli magyar társadalomban számos ilyen intézmény jött létre. Általában országos hatáskörrel egy-egy szakterület munkatársai fogtak össze betegségélyző és többnyire nyugdíjpótló vagy nyugdíjat biztosító pénztárak létrehozása érdekében. Létrehoztak azonban egy-egy térségre kiterjedő hatállyal működő társadalmi szervezeteket is. A két világháború közötti időszak végére jutott a szakterület magyar fejlődése arra a szintre, hogy felmerült a rendszer egységesítésének az igénye. A megvalósításra azonban már a pártállam keretei között került sor.²

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapját legutoljára 1944-ben szabályozták. Ekkor Magyarországon — az országos hatáskörrel működő legnagyobb intézményeket figyelembe véve — 14 társadalombiztosítási intézménycsoport működött:

- az ipari munkavállalók betegségi biztosítását az Országos Társadalombiztosítási Intézet (OTI);
- a magánalkalmazottak betegségélyezési biztosítását a Magánalkalmazottak Biztosítási Intézete (MABI);
- a hajózási vállalatok alkalmazottainak biztosítását a Magyar Hajózási Betegségi Biztosító Intézet (MAHABBI);
- a dohányjövédéki alkalmazottak biztosítását a Dohányjövédéki Alkalmazottak Biztosító Intézete (DABI);
- a posta alkalmazottainak a biztosítását a Posta Betegségi Biztosító Intézet (PBBI);
- a postatakarékpénztári alkalmazottak biztosítását a Postatakarékpénztári Betegségi Biztosító Intézet (PTPBBI);
- a köztisztviselők betegségi biztosítását az Országos Tisztviselői Betegségélyező Alap (OTBA);
- a Magyar Államvasutak Betegségi és Balesetbiztosító Intézete (MÁV BBI);
- további hat vasúti társaság alkalmazottainak betegségi biztosítását hat különálló betegségi biztosító intézte;
- a bányászok betegségi biztosítását 17 bányatársasági pénztár látta el;
- a 77 víztársulat folyammérnökei és kultúrmérnökei által foglalkoztatott munkásainak önálló betegségélyező alapjai voltak;
- a rendőrség számára az Országos Rendőrlegénységi Biztosítási Alap (ORBA);
- a csendőrség legénységi tagjai számára a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja (CSERBA);
- a haderő legénysége számára a Katonai Ellátásban Részesülők Betegségélyező Alapja (KERBA).³

A két világháború közötti időszakban az önszegélyező egyesületeket állami intézményekké fejlesztették, bár az intézmények önkormányzati jellege fennmaradt.⁴

A megbiztosító intézmények különböző minisztériumok felügyelete alatt álltak. Az Országos Mezőgazdasági Megbiztosító Intézet (OMBI) és számos víztársulás betegségélyező alapja a Magyar Királyi Földművelésügyi Minisztériumhoz, a Magyar Államvasutak Betegségi és Balesetbiztosító Intézete (MÁV BBI) a Magyar Királyi Belügyminisztériumhoz és a Magyar Királyi Kereskedelemügyi Minisztériumhoz, a Dohányjövédéki Alkalmazottak Biztosító Intézete (DABI) a Magyar Királyi Belügyminisztériumhoz és a Magyar Királyi Pénzügyminisztériumhoz, a köztisztviselők Országos Társadalombiztosítási Alapja (OTBA)

a Magyar Királyi Pénzügyminisztériumhoz, a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) a Magyar Királyi Belügyminisztériumhoz, a Katonai Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (KERBA) a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumhoz tartozott stb.

Az egységes irányítás hiányából fakadóan nem létezett egységes járulékkulcs. A segélyek mértéke nem csupán biztosítókként, egy biztosítón belül is eltérően alakult. A gyermeknevelési pótlék korhatára is változatos volt, mivel 14 éves kortól 25 éves korig terjedt.⁵

Már a II. világháború során felmerült a magyar szakemberek körében a hazai rendszer egységesítésének és egyszerűsítésének a gondolata. E felvetések az úgynevezett „Beveridge-terv” nyomán formálódtak, amely a korabeli Európa legkorszerűbb szociálpolitikai elgondolása volt. A korabeli szakemberek fontosnak tartották annak a kinyilvánítását, hogy a szociálpolitika nem lehet a gazdasági élet függvénye, ezzel pedig lényegében az állami szerepvállalás szükségessége mellett álltak ki.⁶

A polgári magyar állam időszaka tehát a magyar betegbiztosítás történetének dinamikusan fejlődő időszaka volt, melynek során a biztosítás egyre több személyre terjedt ki és feltételrendszere is dinamikusan gyarapodott. Csupán az Országos Társadalombiztosítási Intézetnek (OTI) a XX. század negyvenes éveinek a közepére 80 rendelőintézete, 10 kórháza, 11 üdülőtelepe és szanatóriuma volt.⁷

Ebbe a folyamatba illeszkedtek a magyar állam alkalmazottainak, köztük a rendvédelmi szervezetek személyi állományának a különböző betegsegélyző alapjai, melyek közül csupán az egyik volt a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja a CSERBA.⁸

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapjának (CSERBA) a működését a belügyminiszter szabályozta az 1936. évi, a rendőrlegénységi és csendőrlegénységi betegsegélyzési alap létesítéséről szóló törvényben foglaltak alapján.⁹

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapjának (CSERBA) célja az ingyenes, illetve kedvezményes orvosi ellátás biztosítása, továbbá a születési és temetési segély nyújtása volt. Működéséért a mindenkori belügyminiszter személyesen felelt.¹⁰

Az alap működése által valósult meg a Magyar Királyi Csendőrség személyi állománya legénységi része tagjai és hozzátartozóik orvosi kezelési költségeinek a fedezése. A törvény felhatalmazta a belügyminisztert arra, hogy e célból a csendőrlegénység illetményéből, készpénzjárandóságának legfeljebb 2 %-ig terjedő összeget levonja az alap céljára.¹¹

A készpénzjárandóságokból ilyen szerény százalékos arányú összegek levonása méltányos megoldásnak tekinthető, hiszen a korabeli szakemberek álláspontja szerint — akik vizionálták a II. világháború utáni időszak szociálpolitikájának valószínűsíthető sarokpontjait — a bérek bruttó összegének 20 %-ban gondolták megszabni az egész ország valamennyi munkavállalójára kiterjedően a járulékkulcsot. Ez a 20 százalék pedig oly módon jött létre, hogy 6 % betegségi, 5 % öregségi, 1 % baleseti, 8 % pedig támogatott családi munkabér hozzájárulásból állt volna.¹²

A magyar szociálpolitika szakemberei tehát komplex módon gondolkodtak, nem választották mereven szét az egészségügyi ellátást és a jövedelmet, hiszen a kereset szoros összefüggésben állt az egészséges életmód lehetőségével. Éppen ezért — a szolidaritás elvét gyakorolva — a támogatott családi munkabér létrehozását tartották indokoltnak. Álláspontjuk szerint ennek a 20 %-os járuléknak a kifizetési kötelezettsége a munkaadókat terhelte volna, ezen összeg pedig a — széttagolt betegségi és öregségi alapok összevonása nyomán létrehozott — közegészségi és munkaügyi minisztériumhoz kerülhetett volna, amely ily módon egységes elvek és szabályozás szerint intézhette volna a költségtérítéseket, illetve támogatásokat.¹³

A rendőrlegénységi és csendőrlegénységi betegsegélyző alap létesítéséről szóló 1936. évi törvény által a kor színvonalának élvonalbeli megoldásával sikerült intézményesített formában egységesen rendezni a magyar rendvédelem két pillértestületét, azaz a Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi Rendőrség személyi állománya legénységi részének és családtagjaiknak az orvosi kezelési költségei megtérítését.¹⁴

A törvényi rendezésig felemás módon valósult meg az érintettek orvosi ellátása.

A Magyar Királyi Rendőrség személyi állománya — a rendőrlegénység kivételével — az Országos Tisztviselői Betegsegélyző Alap (OTBA) által volt biztosítva. A rendőrlegénység tagjai pedig személyükben térítésmentes orvosi ellátásban részesültek. Hiányzott azonban a rendőrlegénység családtagjairól és a rendőrlegénység nyugállományú tagjairól, illetve a rendőrlegény-

ség hozzátartozóiról való gondoskodás.

A Magyar Királyi Csendőrség tényleges szolgálatot ellátó tagjainak és hozzátartozóinak orvosi ellátása a katonai orvosi ellátási rendszerben valósult meg, róluk a katonai kórházakban gondoskodtak. Hiányzott azonban a nyugállományú csendőrökről, valamint az elhalt csendőrök hozzátartozói orvosi ellátási költségeinek a biztosítása. A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alap (CSERBA) létrehozásával megszűnt a csendőrök azon hátrányos helyzete, hogy amíg a Magyar Királyi Honvédség nyugállományú legénységi tagjai és hozzátartozóik kórházi ápolási hozzájárulásként napi 50 fillér összeget fizettek, addig a Magyar Királyi Csendőrség nyugállományú legénységi tagjai napi 2 pengő, a hozzátartozóik pedig napi 3 pengő ápolási hozzájárulást voltak kötelesek fizetni, amely összeg nem ritkán több volt, mint az érintettek nyugdíjának 1 napra eső összege.¹⁵

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapjának (CSERBA) létrehozása és a működési szabályainak a kialakítása tehát abba a folyamatba illeszkedett, amely fokozatosan — az egész magyar nemzetre kiterjedően — kívánta megvalósítani az orvosi ellátás lehetőségét a szolidaritás elvének a gyakorlati megvalósítása által.

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapjának (CSERBA) szolgáltatásainak szabályozását tartalmazó belügyminiszteri rendeletben rögzítésre került, hogy az igényjogosultak a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának legénységi állományú tagjai voltak, azaz csendőr, őrmester, törzsőrmester, tiszthelyettes, alhadnagy,¹⁶ továbbá a legénységi állományú testületi tagok hozzátartozói (feleség, gyerek és mindazok, akik után a családfő családi pótlékot élvezett), valamint az özvegyek és árvák, illetve azon hozzátartozók, akik az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló 1912. évi törvényben¹⁷ foglaltak alapján kegydíjat, kegynevelési járulékot, vagy a nemzeti hadsereghez tartozó hivatásos havidíjasoknak és hivatásos (önkéntes továbbszolgáló) altiszteknek, valamint mindazok, akik az említett személyek hátramaradottainak katonai ellátásáról szóló 1921. évi törvényben rögzítettek szerint árvajáradékot, nevelési járulékot, vagy járulékot kaptak.¹⁸ A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapjának (CSERBA) szolgáltatásaira igényjogosultak voltak még a csendőr férjjel közös háztartásban élő azon feleségek is, akik után a férjek azért nem kaptak családi pótlékot, mert a feleség az állam valamely szervezetével munkaviszonyban állt, illetve azoktól nyugellátásban részesült.

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapjának (CSERBA) szolgáltatásaira nem tarthattak igényt a Magyar Királyi Csendőrség személyi állománya legénységi tagjainak azon hozzátartozói, akik valamelyik megbiztosító intézet szolgáltatásaira — a betegségi és baleseti kötelező biztosításról szóló 1927. évi törvény szerint — jogosultak voltak.¹⁹ Az igényjogosultság szüneteltetésre került, továbbá a huzamos ideig külföldön tartózkodók esetében.²⁰

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapjának (CSERBA) szolgáltatásokra igényjogosultak „CSERBA igényjogosultságú igazolvány”-t kaptak, amelynek a funkciója napjaink TAJ számához volt hasonló. Az igényjogosultak közé kerülést az illetményhivatal hivatalból állapította meg. A megállapításhoz szükséges dokumentumokat pedig az érintetteknek kellett beszerezniük.²¹

A betegsegélyző járulékot a családfő készpénzjáradékából kellett levonni, azonban a készpénzjáradékokba nem lehetett beleszámolni a betegsegélyező járulékot, a lakáspénzt,²² a sérülési pótdíjat, a jutalmakat és a segélyeket.

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapjának (CSERBA) gyógyellátás szervezetének a felépítése háromlépcsős volt. Az első lépcsőt a körorvosi (háziorvosi) teendőket ellátó orvosok alkották. A második lépcsőt a szakorvosi ellátás képezte. A harmadik lépcső pedig a kórházi ellátás volt.

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapjának (CSERBA) tagjai a háziorvosukat maguk választották azok közül az orvosok közül, akiket a belügyminiszter — szerződés nyomán — felvett a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) háziorvosainak a jegyzékébe. Ezek a jegyzékek a területileg illetékes csendőr kerület gazdasági részlegénél voltak elérhetőek. Háziorvost a családfő választhatott. Egy családnak egy Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) háziorvosa lehetett. Amennyiben a névjegyzékben nem szereplő háziorvost szeretett volna választani az igényjogosult, azt a belügyminiszternél kellett kérelmeznie. Ilyenkor általában ha a felvétel indokoltnak

bizonyult — például, ha az igényjogosultak csoportjához közelebb praktizált a kérelmezett házi-orvos stb. — a belügyminisztérium szerződést kötött az orvossal és a miniszter az új házi-orvost felvetette a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) házi-orvosok jegyzékébe. Az igényjogosultak betegségük esetén tehát először a házi-orvosukhoz fordulhattak. Az igényjogosultaknak azonban három évenként akkor is kötelességük volt magukat megvizsgáltatni, ha semmilyen panaszuk sem volt. A házi-orvosok tiszteletdíját a belügyminisztérium naptári félévenként utólagosan utalványozta. Az igényjogosultaknak azonban a házi-orvosuk számára meg kellett téríteniük az ellátásuk során a házi-orvosuk által felhasznált anyagokat önköltségi áron, illetve a fekvőbeteghez kihívott házi-orvosnak a fuvarköltséget, kapupénzt stb. A házi-orvosok kötelességei közé tartozott, hogy távollétük esetén saját költségükön — például szabadságuk időszakára — gondoskodjanak a helyettesítésükről. A helyettes orvost a helyettesítés időtartamára a házi-orvosnak előzetesen be kellett jelentenie a belügyminisztérium illetékeseinél.²³

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) gyógyellátási rendszer második lépcsőjét a szakorvosi ellátás képezte. Az igényjogosultak a Magyar Királyi Honvédség egészségügyi intézeteinek szakorvosi rendszerét vehették igénybe. Az igényjogosultak házi-orvosuk „beutalójával” a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) orvosi névjegyzékbe felvett bármely szakorvost is felkereshették. A szakorvosi ellátás a fogászatra is vonatkozott, bár itt a honvédelmi miniszter által megállapított kedvezményes térítési díjat és a felhasznált anyag árát is meg kellett fizetni.²⁴

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) gyógyellátási rendszer harmadik szintjét a kórházi kezelés alkotta. Az igényjogosultak abban az esetben vehettek igénybe kórházi kezelést, ha a beteg állapotának a javulása érdekében a kórházi kezelés nélkülözhetetlen volt. Kórházi kezelés tekintetében elsősorban a honvédkórházak voltak igénybe vehetők. Más kórházakat abban az esetben lehetett igénybe venni, ha a honvéd egészségügyi intézetek nem rendelkeztek:

- a beteg gyógyítására megfelelő osztállyal;
- férőhely nem állt rendelkezésre;
- életveszély állt fenn, ekkor a legközelebbi kórházat kellett igénybe venni;
- a honvédkórház nagyobb távolsága esett a beteg lakhelyétől és előreláthatóan rövid ideig tartó kórházi kezelést igényelt a beteg állapota, vagy az igényjogosult állapota a szállítást nem tette lehetővé.

Magán gyógyászati intézeteket csak rendkívüli esetben, életveszély elhárítása céljából lehetett igénybe venni, az összes többi esetben a közkórházakat kellett előnyben részesíteni.²⁵

Kórházi ápolás díjának a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) általi megtérítésében az igényjogosult abban az esetben részesülhetett, ha a beteg házi-orvosa a kórházi kezelést indokoltnak tartotta. Az igényjogosultak — életveszély elhárítás kivételével — a házi-orvosuk „beutalójával” kerülhettek be a kórházi ápoltak körébe.²⁶

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) valamennyi igényjogosultja egységesen és a betegségétől függően 17 féle gyógyászati kezelést vehetett igénybe. Ezek köre lényegében lefedte a szokásos betegellátás során felmerülő kezeléseket.

Az igényjogosultak számára biztosított volt a: házi-orvosi ellátás, szakorvosi ellátás, orvosi elsősegélynyújtás, honvéd- és közkórházi (klinikai) ápolási, tüdőbeteg gyógyászati ápolás, kedvezményes gyógyszerellátás, inzulin segély, nemi betegségek elleni gyógyszerek költségeinek a megtérítése, betegszállítás költségeinek a megtérítése, műtéti segély, gyermekágyi segély, gyógyászati segédeszközök beszerzési segélye, protézis beszerzési segély, gyermeküdültetés, kedvezményes gyógyfürdők vízgyógyászati kezelési segélye, temetkezési segély.²⁷

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) igazolvánnyal rendelkezők szanatóriumi kezelésre is igényjogosultak voltak. A szanatóriumi beutalás időtartama egy hónap volt, melyet a szanatóriumban legfeljebb 180 nappal meghosszabbíthattak.²⁸

A Magyar Királyi Csendőrségnél a szolgálatellátás komoly fizikai megterhelést jelentett. A szolgálati idő nem nyolc óra volt. Általában 16 óras — vagy esetenként annál hosszabb időtartamú — szolgálatot látott el a legénységi állomány. Ez a szolgálat még akkor is megterhelő volt, ha a csendőrök hosszabb-rövidebb ideig tartó pihenőt is beiktathattak a szolgálati idejükbe. A tesztület személyi állományának döntő többsége szolgálati feladatait gyalogosan látta el. A szolgálatteljesítésnek pedig az egyik lényeges vonzata volt, hogy azt az év- és napszaktól, valamint az

időjárás viszonyoktól függetlenül kellett ellátni. Mivel a bűnesetek többsége nem világos nappal és verőfényes napsütésben valósult meg, ezért a szolgálatok zömét is azon időszakokra és térségekre szervezték, ahol bűncselekmény várható volt. Ez pedig azt jelentette, hogy a csendőr járőrök huzamosan voltak kitéve az időjárás viszontagságainak. Emellett pedig — a gyalogos szolgálatból fakadóan — a mozgásszervi betegségeket is szerezték. Egy átlagos csendőr annyit gyalogolt, hogy bolygónkat az egyenlítő mentén többször körbejárhatta volna. Erre a helyzetre a testület vezetőségének és az előjáró szervezetnek is tekintettel kellett lennie, amely tükröződött a Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) által nyújtott szolgáltatások körében is.²⁹

A Magyar Királyi Csendőrségnek a vizsgált időszakban négy üdülője volt, nevezetesen: Hévízen, Balatonfüreden, Dobogókőn és az erdélyi Borszéken. A négy üdülő közül három a hévízi, a balatonfüredi és borszéki úgynevezett gyógyházaként is működött, ezzel is gyarapítva a szanatóriumi jellegű kezelésre szorulóknak számára biztosítható férőhelyek számát. A csendőrségi üdülők a Magyar Királyi Csendőrség tulajdonában álltak, azokat a testület tartotta fenn és fejlesztette. Általában utógondozás vagy üdülés céljából vehették igénybe e gyógyházak, illetve üdülők férőhelyeit a testületi tagok és hozzátartozóik.

A borszékfürdői csendőrségi üdülő és gyógyház csak rövid ideig üzemelt. Észak-Erdély visszacsatolását követően vásárolt a testület Borszékfürdőn mintegy 1 000 négyszögöl területet, amelyen egy kétemeletes és hét földszintes villa állt. Az épületeket felújították, központi fűtéssel és állandó hideg-meleg víz biztosításával látták el. Ide tervezték a testület sítanfolyamainak az állandó bázisát is, melynek az elhelyezési feltételeit faházak felépítésével kívánták megvalósítani. A borszékfürdői csendőr üdülő és gyógyház befogadóképessége mintegy 50 fő volt. Az épületegyüttes gyönyörű környezetben, 1 100 - 1 500 méter magas, fenyőkkel borított hegyek között, üdülővillák társaságában helyezkedett el. Borszékfürdőről viszonylag könnyen elérhető volt a Gyilkos tó, a Tölgyes- és a Békás-szoros. Maroshelytől pedig — ahol a legközelebbi utolsó vasútállomás működött — 26 kilométer távolságra esett. Marosvásárhely és Borszékfürdő között pedig buszjárat — korabeli szóhasználat szerint „társasgépkocsi-járat” — működött.³⁰ **(I.sz. melléklet)**

A balatonfüredi és hévízi csendőrségi üdülő- és gyógyházakat a „Csendőrségi Nyugdíj-járadék Alap”-ból létesítették. A néhai Magyar Királyi Csendőrség tulajdonát képező és a XXI. század kezdetén is a belügyi tárca birtokában lévő hévízi gyógyüdülő telke létrehozásakor nem is Hévízhez, hanem Hévízszentandrásához tartozott. A két település azóta már egybeolvadt. Eredetileg nem a domboldalon, hanem a hévízi tó mellett herceg FESTETICS Taszilo 10 évi szolgálmi joggal telket adott a Magyar Királyi Csendőrségnek, amelyen — a honvédelmi miniszter által felújított — az ostffyasszonyfai hadifogolytábor lebontott barakjai fa építőanyagának felhasználásával épült fel az első hévízi csendőrségi gyógyház 1923-ban. A gyógyház 10 évi működésének azonban az volt a tapasztalata — amellett, hogy a testületnek szüksége volt a reumatikus megbetegedéseket kezelő gyógyházra — a gyógyháznak nem célszerű közvetlenül a tóparton állnia tekintettel a melegvízű tó kipárolgására és az épületet is célszerűbb tartósabb építőanyagból létrehozni. Ezért került a csendőrségi gyógyház a Hévíz környéki dombok oldalába, az akkori Hévízszentandrás területére. 1934-ben a gyógyház felavatásakor még erdős-ligetes területsáv választotta el a gyógyházat a tótól. A XX. századra ez a terület beépült üdülőkkel, szállodákkal, panziókkal.

A gyógyüdülő 2 500 négyszögöl méretű telkét a belügyi tárca 1933-ban vette meg 24 000 pengő vételáron miután meggyőződött arról, hogy a telken 33,5 méteres mélygében jó minőségű ivóvíz található. A építési munkálatok 16 vállalkozó bevonásával 1933 szeptemberében kezdődtek el és 1934. VI. 29-én ünnepélyes keretek között — több tárca képviselői és a vármegyei vezetők, illetve e Magyar Királyi Csendőrség felügyelője részvételével — adták át az épületegyüttest. A telek sarkában, elkülönített részben pedig egy új csendőr őrsöt is felépítettek. Az üdülő és gyógyházban 39 szoba 79 ágygal fogadhatta a vendégeket. A létesítményt a kormányzóról — az államfő bejegyzésével — „HORTHY Miklós Csendőrségi Gyógyház”-nak nevezték el.³¹ **(II.sz. melléklet)**

A csendőrségi üdülő és gyógyházakba egészségügyi okokból beutaltak számára a belügyminiszter az évi rendes szabadásuk felett egészségügyi szabadságot engedélyezett. Ezt a lehetőséget azonban a csendőrök csak évente egy alkalommal vehették igénybe. A csendőrségi üdülő és gyógyházakban háromféle igénybevételi tarifa működött: a kedvezménye-

zett, a teljes és a felemelt. A tényleges és a nyugdíjas csendőrök, valamint a .családtagjaik a kedvezményezett tarifára voltak jogosultak. A beutaltakat meglátogatók azonban teljes — ha testületi tagok, illetve hozzátartozóik voltak — vagy felemelt térítési díjat fizettek, ha nem rendelkeztek Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) igazolvánnyal. A látogatási idő pedig szállással és teljes étkezéssel négy napnál tovább nem tarthatott.³²

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) által igényjogosultságot szerzett csendőrök számára biztosított lehetőségek nem merültek ki csupán az egészség ápolásában. Lehetőség nyílt a csendőrök 6-12 év közötti korú gyermekeinek az állami kezelésű gyermeküdültető telepeken a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) terhére megvalósuló üdültetésére is.³³

A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) által igényjogosulttá válók a gyógyászati segédeszközök beszerzéséhez is segítséget kaphattak. A segélyezés körébe tartozó gyógyászati segédeszköznek tekintették a: szemüveget, művégtagot, fűzőt, sérvkötőt, haskötőt, járógépet, térdrogzító gépet, bokatehermentesítő gépet, lemezágyat, mankót, futókereket, protézist.³⁴

Összességében tehát — akár napjainkban is helytálló alapelvek mentén — rendezték a két világháború közötti időszakban a Magyar Királyi Csendőrség személyi állománya legénységi része és hozzátartozóik orvosi ellátásának a témáját. A vizsgált korban kétség kívül világielenségnek is nevezhető a társadalombiztosítás kiszélesedése, sokoldalúbbá válása. Az is tény azonban, hogy a magyar állam igyekezett — a korszak élenjáró megoldását alkalmazva — az alkalmazottai számára biztosítani a lehető legjobb és legkedvezőbb orvosi ellátást. Ez nem csupán a korszak velejárója volt, hanem a dualizmus időszakában gyökeredző magyar hagyomány is. E hagyományt pedig azon alapelv táplálta, mely szerint az állami alkalmazottakat — mivel azok nem egy magánérdekcsoportot szolgáltak, hanem a nemzet egészét — a lehető legjobban meg kell becsülni. E megbecsülésnek pedig csupán egyik eleme volt a fizetés.³⁵

A polgári magyar állam időszakában az állami alkalmazottak ellátásának az volt az alapelve, hogy az államnak kötelessége az alkalmazottai számára a társadalmi állásuknak megfelelő életvitelükhöz szükséges feltételeket biztosítani. Fel sem merült, szóba sem jöhetett, hogy az állami alkalmazottak körében a munkaerőpiacon szokásos kereslet-kínálat viszonyok érvényesüljenek.³⁶

Ezen alapelv alkalmazásának a nyomán jöhetett létre magasan kvalifikált, nemzethű, korrupciómentes személyi állomány a polgári magyar állam rendvédelmi testületeinél³⁷, illetve az állami szféra egészében, amely az állam valamennyi alrendszerében kitűnően és hatékonyan működtette a gondjaira bízott szervezetet a magyar nemzet javára.³⁸ A polgári magyar állam személyi viszonyait vizsgálva egyértelművé válik azon állítás valótlanlansága, amely a korrupció elterjedtsége és az állami alkalmazottak szociális viszonyai közötti összefüggést tagadja.

Jegyzetek:

- ¹ A magyar társadalombiztosítás ötven éve 1892-1942.
- ² CZAGÁNYI
- ³ KOZÁRI: *Nyugdíjrendszer Magyarországon Mária Teréziától a II. világháborúig.* 328-329.p. ; Eadem: A nyugdíj intézményének kialakulása Magyarországon. 197-201.p.
- ⁴ Loc.cit. 328-336.p. ; Eadem: Az állam és a társadalombiztosítás a kiegyezéstől a második világháborúig. 684-723.p.
- ⁵ Loc.cit. 329.p. ; Eadem: Az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjának kialakulása és szabályozása az első világháború előtt.
- ⁶ BIKKAL
- ⁷ KOZÁRI: *Nyugdíjrendszer Magyarországon Mária Teréziától a II. világháborúig.* op.cit. 326.p. ; Eadem: A katonák nyugdíja az Osztrák-Magyar Monarchiában a magyar törvények alapján. 225-230.p.
- ⁸ 502 000/1944. (VI. 17.) BM.r.
- ⁹ 1936/VIII.tc. 1-2. §
- ¹⁰ 502 000/1944. (VI. 17.) BM.r. op.cit. 1-2. §
- ¹¹ 1936/VIII.tc. op.cit. 1. §
- ¹² BIKKAL: op.cit. 74.p.
- ¹³ Loc.cit.
- ¹⁴ 1936/VIII.tc. op.cit.
- ¹⁵ Loc.cit. a törvény indoklása.
- ¹⁶ A tiszthelyettes ebben az időben nem rangsoportot, hanem konkrét altiszti rangot jelentett, az alhadnagyi rendfokozat pedig a legmagasabb altiszti rendfokozat volt. A csendőr és az őrmester rang a testület létrehozása óta létezett. A törzsőrmesteri rendfokozatot a testületnél 1920-ban rendszeresítették, a tiszthelyettesi és az alhadnagyi rangot pedig 1926-ban vezették be a Magyar Királyi Csendőrségnél. Ez a légénységi rangrendszer teljes egészében megegyezett az azonos állású honvédségi bajtársak rangjaival a csendőr kivételével, amely a honvédségi szakaszvezetőnek felelt meg.
- GERGELY
- ¹⁷ 1912/LXV.tc.
- ¹⁸ 1921/XXXII.tc.
- ¹⁹ 1921/XXI.tc.
- ²⁰ 502 000/1944. (VI. 17.) BM.r. op.cit. 4. §
- ²¹ Loc.cit. 5. §
- ²² A vizsgált időszakban a magyar állam valamennyi alkalmazottja a beosztási szintjétől és a családjá létszámától függő méretű és komfortfokozatú lakás lakbérének a megtérítésére volt jogosult, amelyre a nyugdíjasok is, sőt haláluk után az özvegyeik is jogosultak voltak mindaddig, amíg ismét férjhez nem mentek.
- ²³ 502 000/1944. (VI. 17.) BM.r. op.cit. 11-14. §
- ²⁴ Loc.cit. 15-24. §
- ²⁵ 6 000/1931. (X. 21.) ME.r.
- ²⁶ 502 000/1944. (VI. 17.) BM.r. op.cit. 25-29. §
- ²⁷ Loc.cit. 10. §
- ²⁸ 263 140/1938. (III. 2.) BM.r.
- ²⁹ 502 000/1944. (VI. 17.) BM.r. op.cit. 32. §
- ³⁰ Új csendőrségi gyógyházunk Borszék fürdőn.
- ³¹ M.L.: A hévízi „Horthy Miklós” csendőrségi gyógyház felavatása.
- ³² BALÁZS-PIRI
- ³³ 502 000/1944. (VI. 17.) BM.r. op.cit. 33. §
- ³⁴ Loc.cit. 35. §
- ³⁵ PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. 58-62.p.
- ³⁶ Idem: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945.
- ³⁷ Idem: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere.
- ³⁸ Idem: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BIKKAL (6.,12.;13.): — BIKKAL Dénes: *A mezőgazdasági munkavállalók betegségi biztosításának problémája*. Kassa, 1944, s.n. 80 p.
- CZAGÁNYI (2.): — CZAGÁNYI Sándor (szerk.): *Társadalombiztosítási jogszabályok mutató jegyzéke 1927-1947*. Budapest, 1947, s.n.
- A magyar társadalombiztosítás ötven éve 1892-1942.* (1.): — *A magyar társadalombiztosítás ötven éve 1892-1942*. Budapest, 1943, Országos Társadalombiztosító Intézet. 172 p.
- KOZÁRI: *Nyugdíjrendszer Magyarországon Mária Teréziától a II. világháborúig.* (3.;7.): — KOZÁRI Mónika: *Nyugdíjrendszer Magyarországon Mária Teréziától a II. világháborúig*. Budapest, 2012, Gondolat. 366 p. HU-ISBN 978 963 69 3459 0. /Társadalombiztosítási Könyvtár./ HU-ISSN 2063-2479.

TANULMÁNYOK

- KOZÁRI: A nyugdíj intézményének kialakulása Magyarországon. (3.): — KOZÁRI Mónika: A nyugdíj intézményének kialakulása Magyarországon. 196-202.p. In BERTA Tibor et al. (szerk.): *Az identitás régi és új koordinátái. Tanulmányok Anderle Ádám 65. születésnapjára*. Budapest – Szeged, 2008, SZTE-BTK Hispanisztika Tanszék – Palatinus. 322 p. HU-ISBN 978 963 27 4031 7.
- KOZÁRI: Az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjának kialakulása és szabályozása az első világháború előtt. (5.): — KOZÁRI Mónika: Az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjának kialakulása és szabályozása az első világháború előtt. *Múltunk*, LIV.évf. (2009) 3.sz. 124-170.p. HU-ISSN 0864-960X.
- KOZÁRI: A katonák nyugdíja az Osztrák-Magyar Monarchiában a magyar törvények alapján. (7.): — KOZÁRI Mónika: A katonák nyugdíja az Osztrák-Magyar Monarchiában a magyar törvények alapján. 221-233.p. In HADA Béla et al. (szerk.): *Két világ kutatója. Urbán Aladár 80 éves*. Budapest, 2009, ELTE-BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék. 467 p. HU-ISBN 978 963 28 4085 7.
- KOZÁRI : Az állam és a társadalombiztosítás a kiegyezéstől a második világháborúig. (4.): — KOZÁRI Mónika: Az állam és a társadalombiztosítás a kiegyezéstől a második világháborúig. *Századok*, CXLVI.évf. (2012) 3.sz. 683-724.p. HU-ISSN 0039-8098.
- PARÁDI: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere. (37.): — PARÁDI József: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordini)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 100-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. (35.): — PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. (36.): — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 92-114. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudomá-

nyos konferencia-sorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. (38.)

— PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 105-119.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

CIKKEK

BALÁZS-PIRI (32.)

— BALÁZS-PIRI Gyula: Tájékoztató Hévízről és Balatonfüredről. *Csendőrségi Lapok*, XXV.évf. (1935) 7.sz. 206-207.p.

GERGELY (16.)

— GERGELY Endre: Legénységi rendfokozataink változásai. *Csendőrségi Lapok*, XXIV.évf. (1934) 19.sz. 593-595.p.

M.L.: A hévízi „Horthy Miklós” csendőrségi gyógyház felavatása. (31.)

— M.L.: A hévízi „Horthy Miklós” csendőrségi gyógyház felavatása. *Csendőrségi Lapok*, XXIV.évf. (1934) 13.sz. 397-404.p.

Új csendőrségi gyógyházunk Borszék fürdőn. (30.)

— Új csendőrségi gyógyházunk Borszék fürdőn. *Csendőrségi Lapok*, XXXIV.évf. (1944) 1.sz. 8.p.

JOGSZABÁLYOK

1912/LXV.tc. (17.)

— 1912/LXV.tc. az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról.

1921/XXI.tc. (19.)

— 1921/XXI.tc. a betegségi és baleseti kötelező biztosításról.

1921/XXXII.tc. (18.)

— 1921/XXXII.tc. a nemzeti hadsereghez tartozó hivatásos havidíjasoknak és hivatásos (önként továbbszolgáló) altiszteknek, valamint az említett személyek hátramaradottainak katonai ellátásáról.

1936/VIII.tc. (9.;11.;14.;15.)

— 1936/VIII.tc. rendőrlegénységi és csendőrlegénységi betegsegélyezési alap létesítéséről.

6 000/1931. (X. 21.) ME.r. (25.)

— 6 000/1931. (X. 21.) ME.r. a nyilvános betegápolás, az állami gyermekvédelem és a szegényellátás költségeinek fedezéséről. *Magyarországi Rendeletk Tára*, LXIII.évf. (1931) I.füzet. 1490-1506.p.

263 140/1938. (III. 2.) BM.r. (28.)

— 263 140/1938. (III. 2.) BM.r. a szegénysorsú, gümőkóros betegek ingyenes ápolásáról. *Magyarországi Rendeletk Tára*, LXXII.évf. (1938) I.füzet. 214-217.p.

502 000/1944. (VI. 17.) BM.r. (8.;10.;20.;21.;23.;24.;26.;27.;29.;33.;34.)

— 502 000/1944. (VI. 17.) BM.r. a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja szolgáltatásainak újabb szabályozásáról. *Magyarországi Rendeletk Tára*, LXXVIII.évf. (1944) I.füzet. 1096-1136.p.

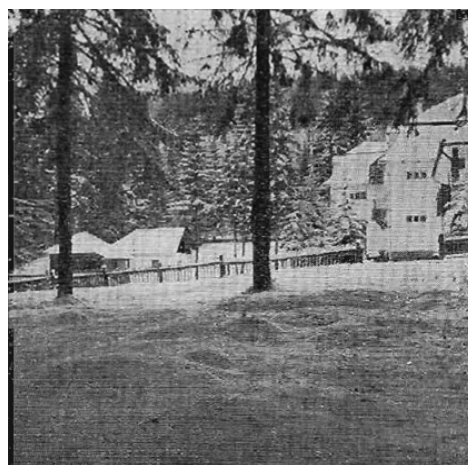
Mellékletek jegyzéke:

I.sz. melléklet
A borszékfürdői csendőrségi üdülő és gyógyház.

II.sz. melléklet.
A hévízszentandrási „HORTHY Miklós Csendőrségi Gyógyház”.

I.sz. melléklet

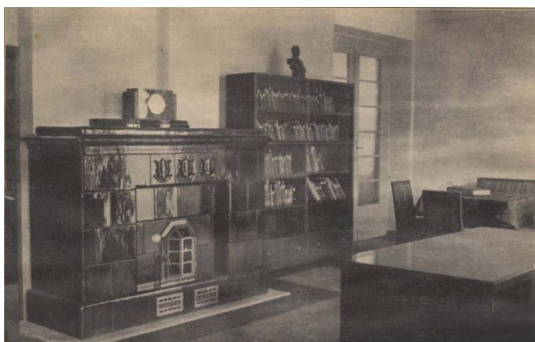
A borszékfűrdői csendőrségi üdülő és gyógyház.



Forrás ! Új csendőrségi gyógyházunk Borszék fűrdőn. *Csendőrségi Lapok*, XXXIV.évf. (1944) 1.sz. 8.p.

II.sz. melléklet

A hévízszentandrási „HORTHY Miklós Csendőrségi Gyógyház”.



Forrás ! M.L.: A hévízi „Horthy Miklós” csendőrségi gyógyház felavatása. *Csendőrségi Lapok*, XXIV.évf. (1934) 13.sz. 397-404.p.

Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata

Az Evidenzbüro volt az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezete, amely a haderő vezérkarának az alárendeltségében működött. Ebből fakadóan a közös ügyek keretében, a haderő kötelékében és a közös védelmi költségekből részesülve végezte tevékenységét.¹

Az Evidenzbüro tehát birodalmi szervezet volt, a kiegyezési törvényben foglaltaknak megfelelően egyértelműen — mint a haderő része — a közös ügyek közé tartozott. Ezzel szemben a határőrizet a két társország belügyét képezte, mivel a közigazgatás kebelében megvalósuló rendvédelem nem tartozott a közös ügyek közé.²

Az Osztrák-Magyar Monarchiában a XIX. század során valósult meg az a folyamat, amely a kontinens nyugati részén már korábban elkezdődött és Karl von CLAUSEWITZ „*Vom Kriege*” (A háborúról) című könyvében kiválóan összefoglalt. Nevezetesen az ipari forradalomnak a hadviselésre kifejtett hatása nyomán megfelelő mennyiségű és minőségű előerőre, illetve haditechnikára és azok színvonalas vezetésére volt szükség az eredményes támadó vagy védelmi harcok megvívásához egyaránt. Karl von CLAUSEWITZ művét a XIX. század utolsó negyedében magyar nyelven is kiadták.³

A határőrizet tekintetében ez azt jelentette, hogy lejárt a többfelhasználású katonai alakulatok alkalmazásának a lehetősége. Többé már nem volt megvalósítható a katonai alakulatok határőrizetbe bevonása oly módon, hogy azok megőrizték hadiképességeiket. A határőrizet érdekében ugyanis ezen alakulatoktól el kellett vonni a nehézfegyverzetüket, mivel az hátráltatta e csapatokat a határőrizeti feladataik eredményes ellátásában. Ugyancsak a határőrizeti teendőik megvalósítása érdekében a határ mentén viszonylag keskeny területsávban apró szervezeti egységekre bontva hosszan elnyújtva kellett a személyi állomány diszlokációját kialakítani. Ezzel pedig a határőrizetbe bevont katonai erő elvesztette harcértékét, a támadó haderő könnyen és gyorsan felszámolhatta.⁴

A hadvezetések — legalább is Európa nyugati felében — a békehatárőrizeti teendőket átadták a rendfenntartás számára. E teendőket általában a pénzügyőrségek, továbbá csendőrségek, illetve ahol voltak vámőrségek valósították meg kiegészítve rendőri alakulatokkal. Európa keleti és déli felében azonban a dualizmus időszakában a haderő csapatai továbbra is részt vettek a határok őrzésében békeidőszakban is.⁵

A dualizmus időszakában tehát a felderítés terén két olyan szervezetsoport együttműködése valósult meg, amelyek helye az Osztrák-Magyar Monarchia állami struktúrájában alapvetően eltérő volt. Azért beszélhetünk szervezetsoportról, mert a magyar határőrizetben nem egy testület vett részt. A magyar határőrizeti modell is többlépcsős fejlődési folyamaton ment keresztül, mire a XX. század tízes éveire elérte a kiforrott formáját. E folyamat csúcán a Magyar Királyság határőrizetében két domináns szervezet működött a határszéli csendőrség (**I.sz. melléklet**) és a Magyar Királyi Határrendőrség. (**II.sz. melléklet**) Mindkét szervezetnek aktív kapcsolata volt az Evidenzbüroval.⁶ (**III.sz. melléklet**)

A kiegyezést követően a magyar határőrizet a Magyar Királyi Pénzügyőrség azon szakaszaiból állt, amelyek működési területe útlevelköteles határvonalával is érintkezett. E pénzügyőr szakaszok látták el az Osztrák-Magyar Monarchia külsői határainak a Magyar Királyság határaival egybeeső határvonalának az őrizetét, azaz a határvonal őrzését. Ez azt jelentette, hogy a határvonalon az illetéktelenek áthaladását kellett megakadályozniuk, illetve elfogniuk.⁷ Ebbe az érvényes útiokmányokkal utazók is beletartoztak, mivel ezen személyek nem akárhol, hanem a határforgalom számára megnyitott határátelőhelyeken — korabeli szóhasználat szerint „határkapuknál” — voltak jogosultak az államhatár átlépésére. A határforgalom szabályozás rendjéből fakadóan azonban a helyi lakosság egy része a határvonalat nem csak a határkapuk igénybe vételével léphette át. Nevezetesen azok a kettősbirtokosok, akiknek a birtokán haladt át az államhatár a birtokok területén szabadon átjárhattak a határvonalon. Ugyanez vonatkozott az ott munkát végző alkalmazottakra is. Ők a terményeket és a szerszámokat is szabadon vihették át az államhatáron a birtok területén. Igaz ugyan, hogy számukra tilos volt — megfelelő érvényes útiokmány hiányában — a túloldalra a birtok területének az elhagyása, ennek az ellenőrzése azonban gyakorlatilag kivitelezhetetlen volt és sem a külföldi sem pedig a hazai hatóságok e

passzus betartásának az ellenőrzésével nem foglalkoztak.⁸ A határmenti 40 kilométer széles területsávban a lakók ugyanis különösebb nehézség nélkül kishatárforgalmi határátlépési engedélyt kaphattak, amellyel a határ túloldalán ugyancsak 40 kilométer széles sávban mozoghattak. Mivel ehhez az útiokmányhoz szinte mindenki hozzájuthatott, ezért a határon átnyúló birtokokon munkát végző személyeknek a birtok túloldali területre eső részéről való kilépés ellenőrzésének nem lett volna gyakorlati jelentősége.⁹

A Magyar Királyi Pénzügyőrség alapvető szervezeti elemei, a területileg érintett pénzügyőr szakaszok vettek részt a határőrizetben, azaz a testület azon szervezeti egységei, amelyek a pénzügyőri munka színtereit alkották. A határmenti pénzügyőr szakaszok határőrzési feladataikat a pénzügyőri teendők teljesítése mellett valósították meg. A pénzügyőr szakaszok működési területe lefedte az ország teljes területét. Több pénzügyőr szakaszt irányított egy pénzügyőr biztosi kerület. Ezek élén már a pénzügyőri tiszti kar tagjai álltak. A vármegyékben működő pénzügyőri biztosi kerületeket pedig a vármegyénként szervezett pénzügyigazgatóságok irányították. A pénzügyigazgatóság a pénzügyi tárca középszintű komplex irányító szervezeteként működött. A Magyar Királyságban a dualizmus időszakában a pénzügy terén mintegy 16-féle szakhatóság tevékenykedett és nem mindegyik hatóságnak működött minden vármegyében szervezeti egysége. Az adott vármegyében működő pénzügyi szakhatóságok összességét irányították a Magyar Királyi Pénzügyigazgatóságok. Országos szinten azonban a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium struktúrájában már valamennyi pénzügyi szakhatóságnak volt szervezeti eleme, amely lényegében az adott hatóság országos parancsnokságának a feladatkörét látta el. Így a Magyar Királyi Pénzügyőrségnek is osztálya volt a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium szervezetében.¹⁰ **(IV.sz. melléklet)**

A kiegyezést követően a Magyar Királyság útlevelköteles — azaz a magyar-román és a magyar-szerb — határszakaszainak az őrzését nem is lehetett volna más rendvédelmi szervezetre bízni, hiszen az érintett országhatárok mentén diszlokáló magyar rendvédelmi testületek közül egyedül a Magyar Királyi Pénzügyőrség személyi állománya rendelkezett egységes egyenruhával és fegyverzettel.¹¹

A határforgalmat azonban nem a pénzügyőrök, hanem a határmenti városoknak a határkapukhoz kikülönített csoportjai ellenőrizték. A határrend felügyeletét az útlevelköteles határszakasszal rendelkező járáások határmenti szolgabírói kirendeltségei valósították meg.¹²

Ez a helyzet azonban jelentősen megváltozott a határszéli csendőrség kialakításával¹³, majd a Magyar Királyi Határrendőrség felállításával.¹⁴

Az Osztrák-Magyar Monarchiában két csendőrség működött, az Osztrák Császárságban a neoabszolutizmus időszakából átvett birodalmi csendőrségnek az osztrák örökös tartományokban diszlokáló alakulatai folytatták tovább a tevékenységüket a kiegyezést követően is, a Magyar Szent Korona alá tartozó területeken pedig az 1881-ben létesített Magyar Királyi Csendőrség.¹⁵ A horvát csendőrség a Magyar Királyi Csendőrséghez tartozott ugyan, azonban autonóm módon működött a horvát Szábor felügyeletével. Emellett pedig külön önálló csendőrséggel rendelkezett még Bosznia-Hercegovina. Mivel Bosznia-Hercegovina nem tartozott sem az Osztrák Császársághoz, sem a Magyar Királysághoz, ezért — mint az Osztrák-Magyar Monarchia két társországnak közös birtokát — a közös pénzügyminiszter irányította a szűk hatáskörrel rendelkező tartományi parlamentre támaszkodva. Ebből a közjogi helyzetből fakadóan pedig a Bosznia-Hercegovina 1878. VII. 29-ei okkupálása nyomán felállított bosnyák csendőrség nem tartozhatott sem az Osztrák Császárság sem pedig a Magyar Királyság csendőrségéhez, hanem önálló csendőr szervezetként működött.¹⁶

A Magyar Királyi Csendőrség szervezetén belül szakszolgálati ág jelleggel működött a határszéli csendőrség, bár e kifejezést a kortársak még nem használták. A határszéli csendőrség lényegében az útlevelköteles határszakaszokkal rendelkező csendőr őrsökből és a határőrizeti szakmai irányítást végző kikülönített törzstisztekből, valamint az érintett csendőr kerületek határőrizeti referenseiből állt. A határszéli csendőrség őrséin szolgálatot teljesítő csendőrök számára a szolgálati teendők teljesítése terén ugyan már léteztek — az ország belsejében szolgálatot ellátó csendőrök számára készült előírások tartalmához viszonyítva — módosítások, azonban a határmenti teendőket ők is a pénzügyőrökhöz hasonlóan, a csendőrségi szolgálati alapfeladataik mellett látták el.¹⁷

A Magyar Királyi Határrendőrség alapfeladatát azonban már kizárólag határőrizeti

teendők ellátása alkotta. E feladatok közül a határforgalom ellenőrzését és a határrend betartását vette át a testület, e teendőket teljesítő korábbi szervezetektől. A határvonal őrzését továbbra is a határszéli csendőrség és az érintett határszakaszok menti pénzügyőr csapatok végezték. A kiegyezést követő évtizedekhez képest gyökeresen megváltozott a magyar határőrizetben a Magyar Királyi Pénzügyőrség súlya és szerepe. A magyar határőrizetben egyértelműen háttérbe szorult továbbá az önkormányzatok szerepe, valamint a polgári fegyveres őrtestületek súlya a katonailag szervezett fegyveres őrtestületekhez képest. Ennek nyomán pedig a pénzügyi tárca meghatározó jellegét a Magyar Királyi Belügyminisztérium vette át.¹⁸

Az Evidenzbüro e helyzetből fakadóan — a határmenti felderítő tevékenység tekintetében — a határszéli csendőrséggel és a Magyar Királyi Határrendőrséggel működött együtt.

A felderítés ugyan valószínűleg egyidős az emberiséggel, azonban e tevékenység gyakorlati kivitelezése jelentős mértékben függött a felderítést megvalósító állam társadalmi, gazdasági, politikai helyzetétől, az államvezetés jellegétől. Így volt ez a dualizmus időszakában is, azzal az eltéréssel, hogy a XIX. században vált általánossá Európa-szerte a békeidőszakban is folyamatosan megvalósításra kerülő felderítés, az államapparátusban e feladatkör ellátására hivatott szervezet működése által.¹⁹

Az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezete az Evidenzbüro volt, melyet még a kiegyezés előtt 1850-ben hoztak létre a haderő kötelékében és — hasonlóan az európai nagyhatalmakhoz — a vezérkar alárendeltségében működött.²⁰

Az Evidenzbüro azonban nem csupán nyilvántartó iroda volt (**V.sz. melléklet**), hanem egyben a felderítés és elhárítás fő szervezője és kivitelezője is. Az Evidenzbüro vezetőjének a kinevezéséhez — hasonlóan a vezérkar többi irodája főnökeinek a kinevezéséhez — az uralkodó jóváhagyására is szükség volt.²¹

Az Evidenzbüro fontos szerepet töltött be a haderő és a legfelsőbb vezetés elhatárolásainak a kialakításában. A felderítés eredményeiről azonban rendszeresen tájékoztatták még a haderő magasabb egységparancsnokságait is, illetve a dualista államalakulat érintett szakterületeinek a vezetőit. Ez a tájékoztatás kölcsönös volt, mivel az Evidenzbüro volt az Osztrák-Magyar Monarchia egyetlen felderítő szervezete ugyan, azonban hírszerzést más szervezet is folytatott, mint például a közös külügyi tárca, melynek e feladatkörre szakosodott osztálya is működött a minisztérium struktúráján belül Információs Osztály elnevezéssel. Annak ellenére, hogy a külügy és az Evidenzbüro együttműködése nem mindig volt felhőtlen, az együttműködés végül is megvalósult. Az ügynevezett „Keleti Akadémián” például — ahol az Osztrák-Magyar Monarchia diplomatáinak a felkészítése folyt — a diplomaták számára olyan jellegű katonai ismereteket nyújtó tárgyakat is oktattak, amelyek elősegíthették azt, hogy a leendő diplomaták a siker reményében szűrjék ki az ál- és dezinformációkat jövőző állomáshelyeiken.²²

Az Evidenzbüro által gyűjtött információk döntő többségét azonban nem a társszervezetektől kapta, hanem saját maga gyűjtötte. A felderítő szervezet az információkra alapvetően kétféle módon tett szert. Egyrészt felhasznált minden legális lehetőséget az adatok beszerzésére. Az Evidenzbüro bécsi székházába naponta 70 külföldi újság érkezett, amelyek tartalmának a kiértékelésével értékes információhoz jutottak a nyilvántartó iroda munkatársai.²³

A másik utat a hírszerző hálózatok és ügynökök által megszerezhető információk jelentették. E rendszer elvi alapját az képezte, hogy a várható hadműveleti irányokban kellett felderítést folytatni. A hadműveleti irányokat pedig felosztották — a területi illetékesség elve szerint befejezve a hadtestek között. A hadtest-parancsnokságok vezérkari osztályainak a felügyeletével pedig felderítő főállomásokat működtettek. Ezen felderítő főállomások szervezték — a hadtesteik hadműveleti irányában — a felderítő tevékenységet rezidentúrák kialakítása és működtetése által. Ez azonban nem jelentette azt, hogy az Evidenzbüro — mint a felderítés legfőbb szervezete — közvetlenül ne lett volna jelen a hadműveleti irányokban folyó felderítő tevékenységekben.²⁴ (**VI.sz. melléklet**)

Lehetőség nyílt ugyan arra is, hogy — a Magyar Királyság területén az illetékes tárca egyetértésével — felderítő mellékállomásokat is kialakítsanak, ugyancsak az érintett hadműveleti irányok térségében végzendő hírszerzői munka elősegítése céljából, azonban erre vonatkozó konkrét adatra még nem derült fény a témát feltáró kutatómunka során.

Ebbe a felderítő tevékenységbe kapcsolódtak be a határszéli csendőrség és a Magyar Királyi Határrendőrség magyar-román valamint a magyar szerb határszakaszon szolgálatot teljesítő alakulatainak a személyi állománya. A két határőrizeti testület felderítő tevékenysége titkos volt. Arról csak az abban résztvevők szerezhettek tudomást a rájuk vonatkozó mértékben, mint ahogyan e tevékenység végzését is rejtetten kellett kivitelezni. A határszéli csendőrségnél a kiküldített törzstisztek és az érintett őrsparancsnokok, a határrendőrségnél pedig a kirendeltség vezetők, a kapitánysági hivatalvezetők és a kapitányság vezetők hatáskörébe tartozott a felderítő tevékenységgel a felderítő teendőkkel kapcsolatos teendők intézése.²⁵

A magyar határőrizeti szervek lényegében két szállal kapcsolódtak az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő tevékenységéhez. Egyrészt elő kellett segíteniük az általuk őrzött határszakaszokon a személyek és adatok titkos átjuttatását, illetve a túloldalról az ilyen jellegű kísérleteket meg kellett akadályozni. Másrészt a határközeli térségre vonatkozóan fel kellett deríteni — főleg a határvonalra vezető — közlekedési infrastruktúra helyzetét, a híradóhálózatot, illetve a fontosabb műtárgyakat, valamint azokat az épületeket, amelyek jelentős mennyiségű fegyver és katonai felszerelés elhelyezésére alkalmasak voltak. Illetve a határ mentén állomásozó fegyveres szervezetek létszámát szervezeti felépítését, felszereltségét, diszlokációját és parancsnokaiknak minden lehetséges adatait.²⁶

Az információk megszerzése érdekében azok megszerzésére törekvő szervezetnek a határ túloldalán hálózatot kellett kiépíteniük, melynek a tagjaival időnként rejtetten találkoztak. Figyelemmel kellett tovább kísérniük azt is, hogy a túloldali lakosság körében kik vannak olyan helyzetben, hogy információkat gyűjthetnek a felderítés témaköreiben és ezen személyeknek melyek azok a „gyenge pontjai” (pénzszűke, sértődöttség stb.) amelynek a segítségével az informátorok körébe bevonhatóak. Ezzel párhuzamosan pedig a hazai lakosság körében lehetőleg meg kellett akadályozni azt, hogy a túloldali szervezetek hasonló tevékenységet folytathassanak. Lényegében speciális — a határviszonyokra orientált felderítő és elhárító munkát is végeztek a dualizmus kori magyar határőrizeti szervezetek az Osztrák-Magyar Monarchiának a Magyar Királyság határaival egybeeső határszakaszain. Ezt a tevékenységet kiterjedt formában értelmezték, hiszen még a postagalambok, vagy éppen a hegyivezetők stb. számon tartását is e tevékenységi körbe tartozónak tekintették.²⁷

A Magyar Királyi Csendőrség 1912-ben kiadott szolgálati szabályzatát titkos függelékkel is ellátták, amelyben részletekbe menően rögzítették a felderítéssel kapcsolatos teendőket, azok elveit és metódusát.²⁸

Ilyen előzmények nyomán nem volt meglepő az, hogy a magyar belügyi tárca a világháború kitörésekor a civil hatóságok elhárítással kapcsolatos magyarországi teendőinek az irányításával a Magyar Királyi Belügyminisztérium határrendőrségi osztályvezetőjét bízta meg.²⁹

Az Evidenzbüro költségvetése meglehetősen szűkös – volt különösen akkor, ha az orosz szervezetekkel hasonlítjuk össze, mivel akár a varsói, akár az odesszai székhelyű katonai körlet-parancsnokságok felderítő centrumai egyenként is több millió rubeles költségvetéssel rendelkeztek, míg az Evidenzbüro költségvetése csupán néhány 100 000 korona volt. E szűkös anyagi keretek tágítása egyik lehetőségének tartották az evidenzbüro vezetői, ha a felderítés és elhárítás egyes teendőit — amelyek egyáltalán szóba jöhettek — „kiszervezték” a civil hatóságokhoz. A haderő illetékesei már a XIX. század utolsó negyedében készítettek ilyen tartalmú előterjesztést az uralkodó katonai irodája számára.³⁰

Az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezetei és a közigazgatási hatóságok együttműködés a háború kitörésekor egyáltalán nem volt újkeletű és megfelelően kidolgozott elméleti alapokkal is rendelkezett, amire a kivételes hatalom időszakában építhettek az illetékeseik. Annak ellenére, hogy a kivételes hatalom megvalósítására az Osztrák Császárságban és a Magyar Királyságban az országgyűlés merőben eltérő jellegű törvényt hozott,³¹ mégis sikerült kiépíteni a felderítő és a polgári hatóságok együttműködését az egész Osztrák-Magyar Monarchiában.³² **(VII.sz. melléklet)**

Kétségtelen azonban, hogy a rendvédelmi testületek és az Evidenzbüro között a legdinamikusabb együttműködés a határőrizet területén valósult meg a Magyar Királyságban. Az is nyilvánvaló, hogy a határőrizeti szervezetek által a határ túloldali térségéről megszerzett információk voltak az estleges fegyveres konfliktus kezdetén a legkonkrétabban hasznosíthatóbbak a védelmi és támadó műveletek alkalmával egyaránt.

Jegyzetek:

- ¹ PILCH: I.köt. 319-329.p.
² 1867/XII.tc.
³ CLAUSEWITZ
⁴ PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. 141-142.p.
⁵ Loc.cit. 142. ; Idem: A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914. 120-128.p.
⁶ Idem: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. 45-50.p.
⁷ Loc.cit. 44-51.p.
⁸ Idem: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. 45-51.p.
⁹ Idem: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. 126-136.p.
¹⁰ Idem: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* 12-23.p.
¹¹ Idem: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* 42-46.p.
¹² Idem: A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914. op.cit. 104-110.p.
¹³ 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r.
¹⁴ 1903/VIII.tc. a határrendőrségről. ; 5 692/1905. (XII.29.) ME.r.
¹⁵ 1881/II.tc. ; 1881/III.tc.
¹⁶ GALÁNTAI: 135-137.p.
¹⁷ PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. 59-89.p. ; Idem: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —
¹⁸ Idem: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. 545-566.p. ; Idem: *Rendőrség a határőrizetben.*
¹⁹ PILCH: op.cit. I.köt. 16-95.p.
²⁰ SZABÓ: Az Evidenzbüro. Az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezete 1850-1919. 130-161.p.
²¹ Loc.cit.
²² Loc.cit.
²³ PILCH: op.cit. I.köt. 319-323.p. ; PARÁDI: Az Evidenzbüro. 51-65.p.
²⁴ PARÁDI: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.
²⁵ Idem: Felderítő szolgálat az Osztrák-Magyar Monarchiában. 27-40.p.
²⁶ Idem: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.op.cit.
²⁷ Idem: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet. 65-72.p.
²⁸ *Titkos Függelék az „Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz.*
²⁹ SZABÓ: Az osztrák-magyar katonai titkosszolgálat tehermentesítése: a kémelhárítás helyi intézményrendszerének és szervezetének kiépítése. 115-123.p.
³⁰ PILCH: op.cit. II.köt. 11.p. , 14.p. , 20.p.
³¹ Az I. világháborút megelőzően Európa-szerte törvényt alkottak az országgyűlések a háborús időszakra vonatkozó kivételes hatalom jellegéről. Az alapvető jogok korlátozásának a módját illetően kétféle megoldás születet. A brit minta szerint a kivételes hatalmat a kormány gyakorolta, a német minta szerint pedig a haderő. Az Osztrák Császárságban a német mintát követték a Magyar Királyságban pedig a bört elképzelést adaptálták. 1912/LXIII.tc.
³² SZABÓ: Az osztrák-magyar katonai titkosszolgálat tehermentesítése: a kémelhárítás helyi intézményrendszerének és szervezetének kiépítése. op.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- CLAUSEWITZ (3.;) — CLAUSEWITZ, Karl von: *Vom Kriege.* [A háborúról.] Ford.: HAZAI Samu. Budapest, 1917², Atheneum. 586 p.
- GALÁNTAI (16.;) — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
- PILCH (1.,19.;23.;30.;) — PILCH Jenő: *A hírszerzés és kémkedés története.* Budapest, 1936, Franklin. I.köt. 366 p. , II.köt. 402 p. , III.köt.386 p.
- PARÁDI: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* (10.;) — PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* Budapest, 1987, Határőrség. 123 p. HU-ISBN —
- PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* (11.;) — PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —
- PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* (17.;) — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN — (18.;)

TANULMÁNYOK

- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738. (6.;7.;)
- PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. — PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540. (18.;)
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540. (17.;)
- PARÁDI: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. — PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42-53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. (8.;)
- PARÁDI: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. — PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata — német nyelven — 2002 februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat „A csendőrség Magyarországon” című II. szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata. (24.;26.;)
- PARÁDI: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. — PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. (9.;)
- PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. — PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. (4.;5.;)
- PARÁDI: Az Evidenzbüro. — PARÁDI József: Az Evidenzbüro. 33-54.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei.* Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4. (23.;)
- PARÁDI: Felderítő szolgálat az Osztrák-Magyar Monarchiában. — PARÁDI József: Felderítő szolgálat az Osztrák-Magyar Monarchiában. 27-49.p. In BODA József — PARÁDI József — REGÉNYI Kund Miklós (szerk.): *1872 Felderítő-szolgálati utasítás. Anleitung zum Kundschafsdienste.* Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat - Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 441 p. HU-ISBN 978 963 89 8284 1. /A magyar rendvédelem-történet hagyatéka, 1./ HU-ISSN 2064-4728. (25.;)

PARÁDI: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet. (27.;) — PARÁDI: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet. *Szakmai Szemle*, XIII.évf. (2015) 1.sz. 65-81.p. HU-ISSN 1785-1181.

SZABÓ: Az Evidenzbureau. Az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezete 1850-1919. (20.;21.;22.;) — SZABÓ Szilárd: Az Evidenzbureau. Az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezete 1850-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 127-170.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2016. II. 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Magyar Állam- és Jогtörténeti Tanszéke által szervezett közbiztonság-történeti tudományos szimpozion-sorozatának a „125 éve lépett be a polgári magyar állam belügyi tárcája a határőrizetbe” című XVI. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZABÓ: Az osztrák-magyar katonai titkosszolgálat tehermentesítése: a kémelhárítás helyi intézményrendszerének és szervezetének kiépítése. (29.;32.;) — SZABÓ Szilárd: Az osztrák-magyar katonai titkosszolgálat tehermentesítése: a kémelhárítás helyi intézményrendszerének és szervezetének kiépítése. 115-132.p. In PARÁDI József et al. (szerk.): *Ünnepi tanulmányok ERNYES Mihály 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, 2016, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 193 p. HU-ISBN 978 615 80 3091 5. /Salutem, 3./ HU-ISSN 2416-2078.

KÉZIRATOK

PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914*. (5.;12.;) — PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914*. Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985. 162 p.

SZABÁLYZATOK

Titkos Függelék az „Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz. (28.;) — *Titkos Függelék az „Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz*. (A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása.) Budapest, 1912, Magyar Királyi Állami Nyomda. 41 p.

JOGSZABÁLYOK

1867/XII.tc. (2.;) — 1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.

1881/II.tc. (15.;) — 1881/II.tc. a csendőrség legénységi állományának kiegészítéséről.

1881/III.tc. (15.;) — 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

1912/LXIII.tc. (31.;) — 1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.

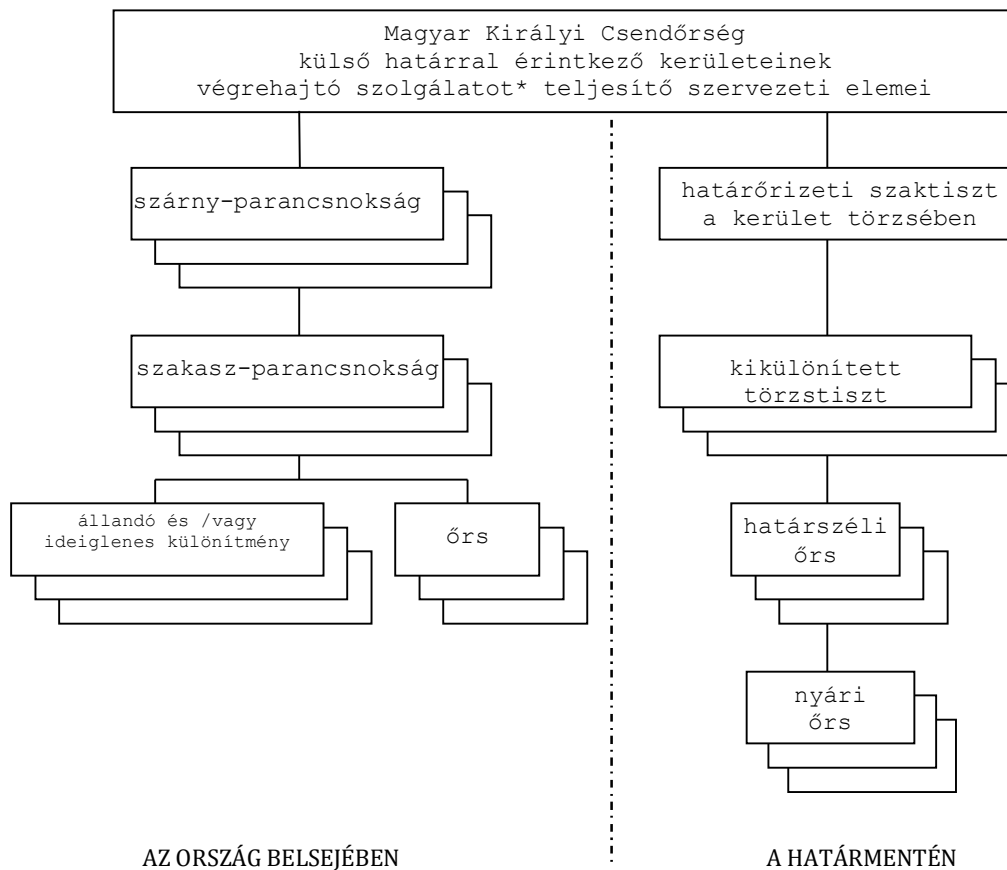
50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. (13.;) — 50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. a m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXV.évf. (1891) I.füzet. 877-902.p.

5 692/1905. (XII.29.) ME.r. (14.;) — 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről. *Magyarországi rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
Az ország belsejében és a határ mentén szolgálatot teljesítő csendőrség szervezeti felépítése
- II.sz. melléklet
A Magyar Királyi Határrendőrség szervezeti felépítése.
- III.sz. melléklet
A dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetét megvalósító szervezetek.
- IV.sz. melléklet
A Magyar Királyi Pénzügyőrség szervezeti felépítése.
- V.sz. melléklet
Az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerzési rendszere.
- VI.sz. melléklet.
Az elhárítás szervezete az I. világháború elején.

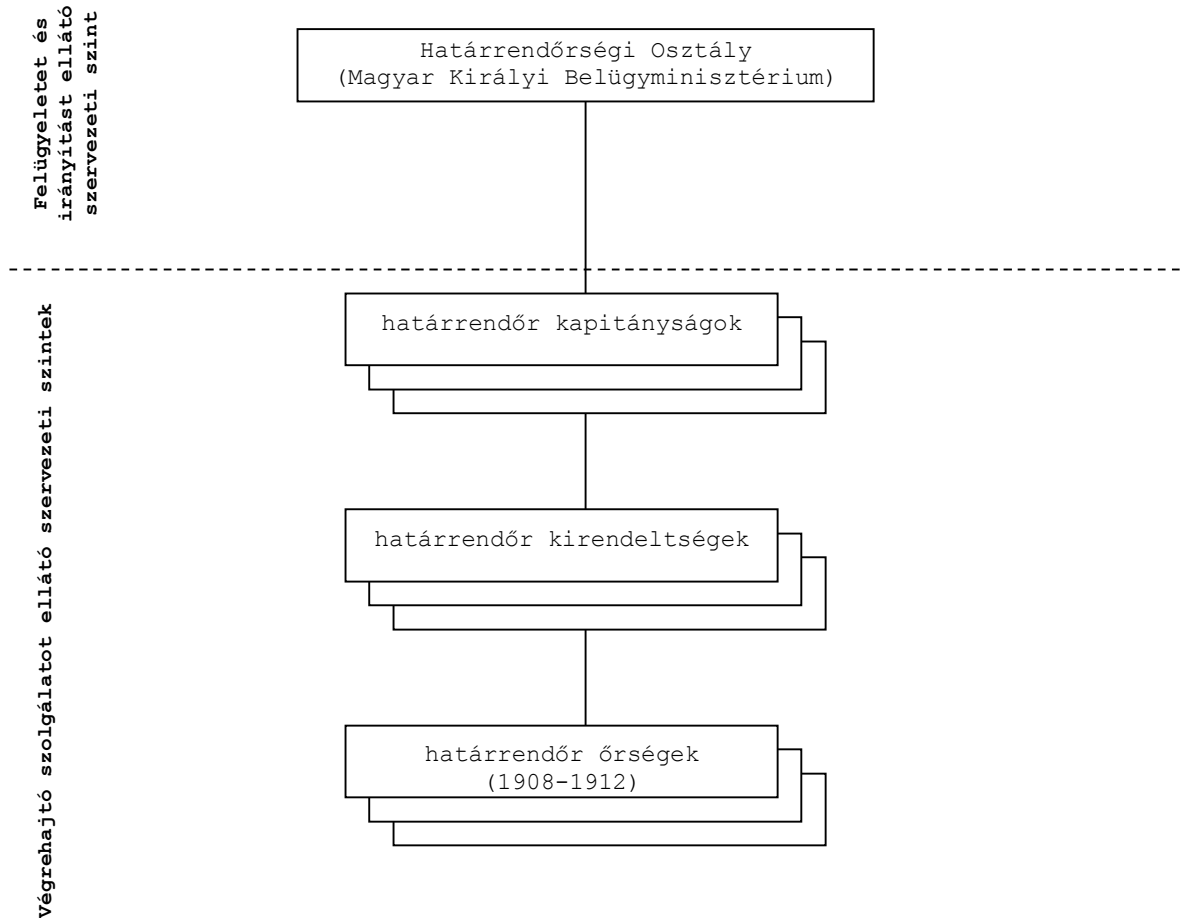
I. sz. melléklet

Az ország belsejében és a határ mentén szolgálatot teljesítő csendőrség szervezeti felépítése

* **Megjegyzés:** A csendőr kerületek működési területtel nem rendelkező úgynevezett pótszárnyal is rendelkeztek, amelyek feladata a személyzeti munka, a kiképzés és a gazdasági ügyek végzése volt.

Forrás ! - PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határőrség. 91 p. HU-ISBN —
- PARÁDI József: *Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.*
Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774.

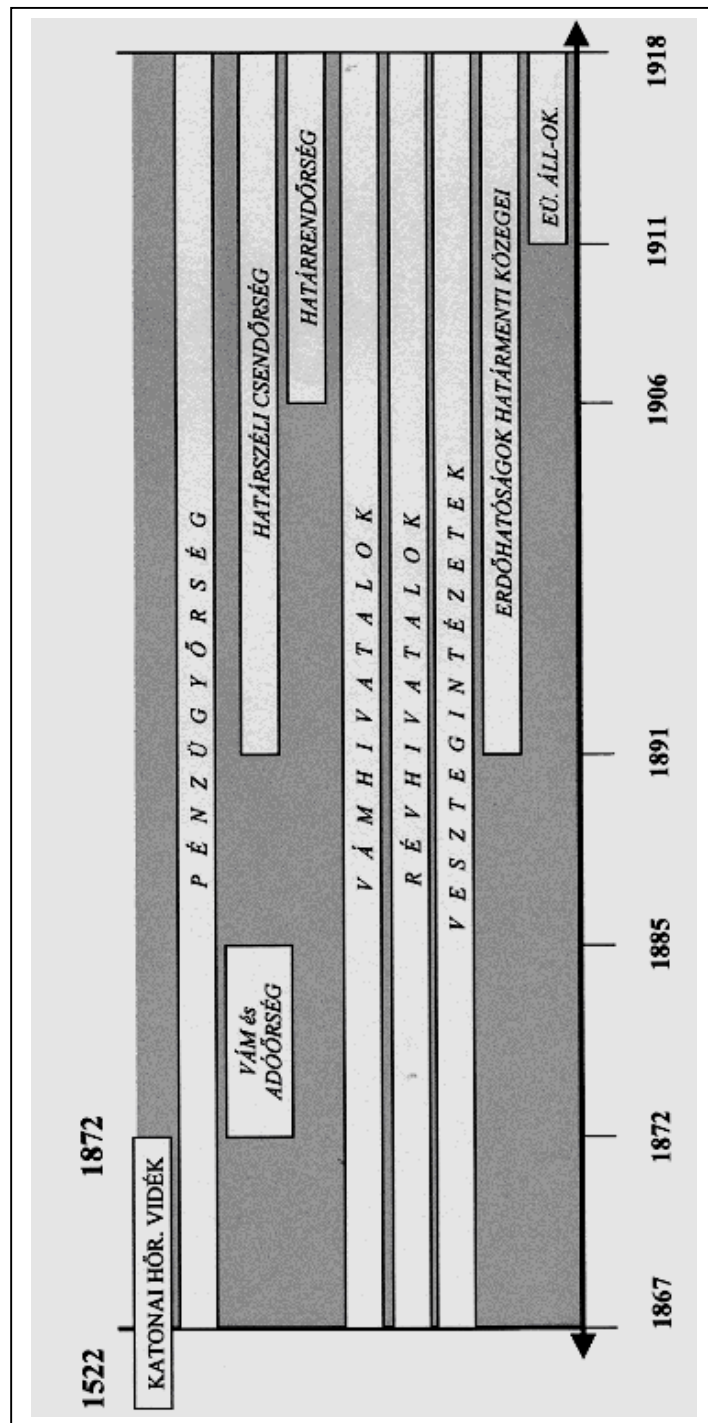
A Magyar Királyi Határrendőrség szervezeti felépítése



Forrás ! PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* 253.p. Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

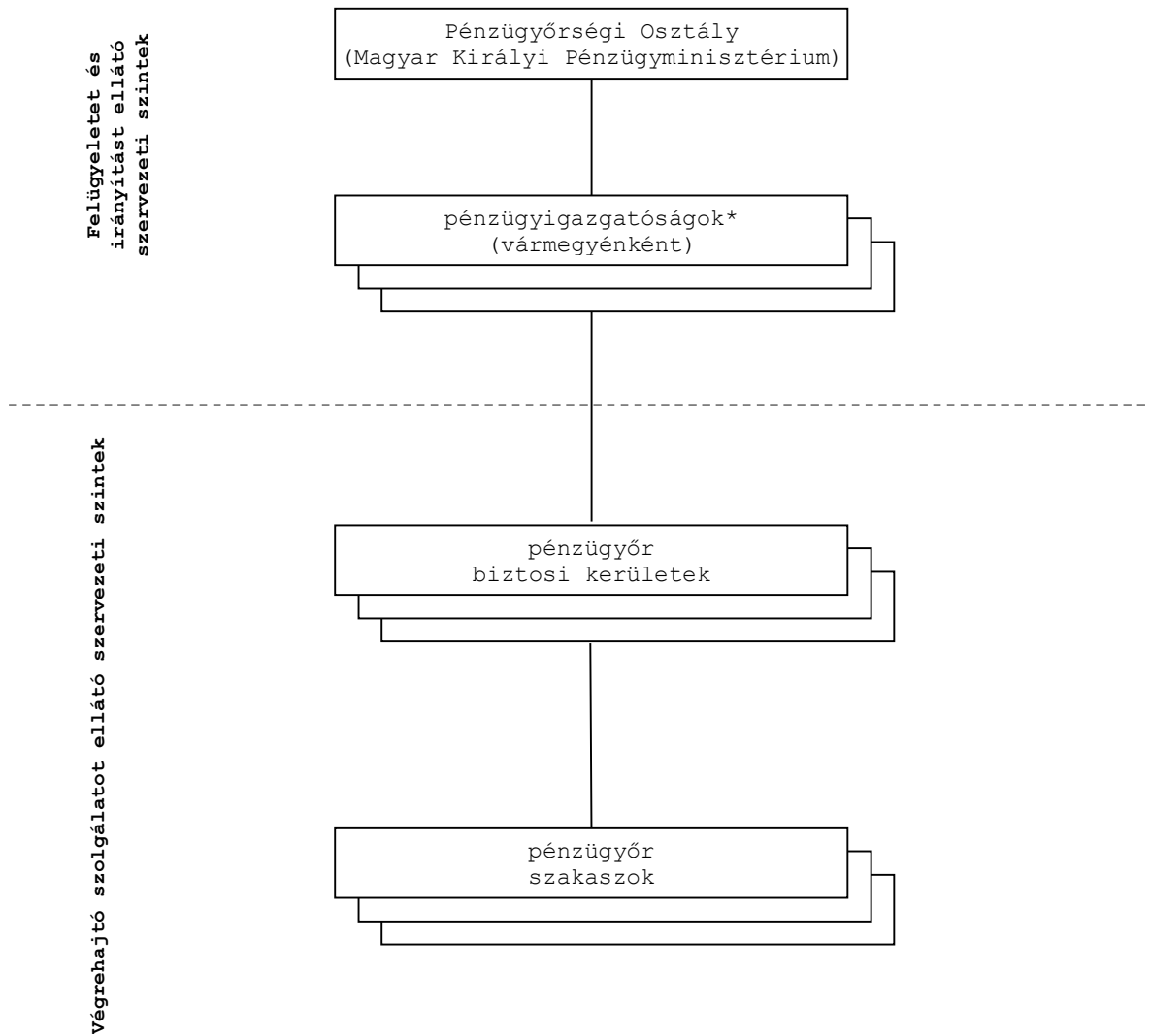
III.sz. melléklet

A dualizmus kori Magyar Királyság határőrizetét megvalósító szervezetek



PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* 251.p. Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

A Magyar Királyi Pénzügyőrség szervezeti felépítése

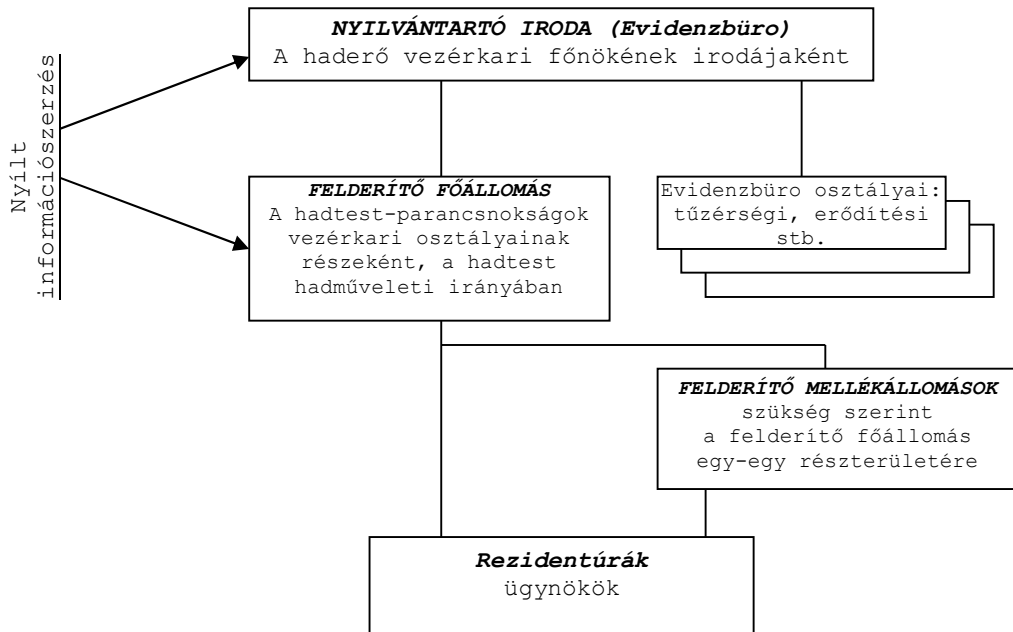


Megjegyzés: * A pénzügyi tárcának az adott vármegyében működő valamennyi szervezetére kiterjedő középfokú vezetési szintje.

Forrás ! PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben*. 212.p. Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —

V.sz. melléklet

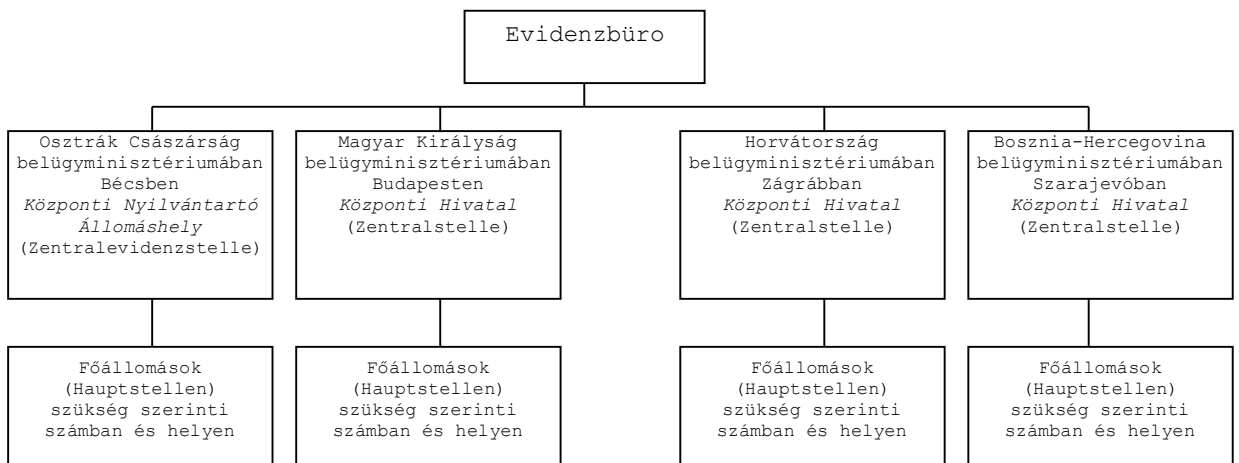
Az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerzési rendszere.



Forrás ! PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

VI.sz. melléklet.

Az elhárítás szervezete az I. világháború elején.



Forrás ! SZABÓ Szilárd: *Az osztrák-magyar katonai titkosszolgálat tehermentesítése: a kémelhárítás helyi intézményrendszerének és szervezetének kiépítése*. 115-132.p.

Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945

A karhatalom közigazgatási szervezetek részéről történő igénybevétele valószínűleg az állam létével egyidős. Az a neoliberais dogma, mely szerint a haderőt a rendvédelme érdekében nem szabad igénybe venni új keletű, csupán a rendszerváltás nyomán került felszínre Magyarországon. E jól hangzó dogmának azonban nem sok értelme van, hiszen a haderő és a rendvédelmi testületek ugyanazon kormány kompetenciába tartoznak. Felkészítés és felszerelés, valamint jogi szabályozás kérdése csupán, hogy a haderő vagy a rendvédelmi testületek kijelölt alakulatait teszük képessé egy-egy országban a karhatalmi teendők ellátására. Az azonban biztos, hogy a rendvédelmi szervezetekben kialakított karhatalmi alakulatok többletköltséget igényelnek, mert erre a célra külön csapatokat kell létrehozni. A haderőben viszont a meglévő csapatok közül lehet kijelölni, felkészíteni és felszerelni karhatalmi feladatok ellátására alakulatokat.

A vizsgált időszakban mindenki számára ugyanolyan evidencia volt, hogy a haderő az ország védelmét szolgálja mint az, hogy a haderőt a közhatóságok a közrend és a közbiztonság fenntartása érdekében végső esetben karhatalmi teendők ellátására igénybe vehetik. Sem Magyarországon sem pedig másutt nem tartották összeegyeztethetetlennek a haderő csapatainak karhatalmi igénybevételét a demokrácia, vagy éppen az alkotmányos monarchia szabályaival. Inkább arra fordítottak gondot, hogy a haderő karhatalmi igénybevételét megfelelő módon szabályozzák.

Hazánkban a karhatalmi teendőkből a haderő kivonására a rendszerváltás nyomán került sor. Akkor a fő érv az volt, hogy a haderő karhatalmi feladatköre pártállami csökevény, amely összeegyeztethetetlen a polgári demokráciával. Ez azonban nyilvánvalóan hazug érv, hiszen a polgári magyar állam időszakában bevett gyakorlat volt a haderő csapatainak karhatalmi célú igénybevétele, ezáltal pedig egyáltalán nem ingott meg a polgári magyar állam. A magyar pártállam csupán alkalmazta a polgári magyar állam működése során kialakult gyakorlatot. A magyar demokrácia számára átvehetetlen gyakorlatot tehát nem a haderő csapatainak karhatalmi alkalmazása jelentette, hanem a nem kellő szabályozottság.

Már a vizsgált időszak kezdetén gróf ANDRÁSSY Gyula¹ azzal érvelt a honvédség felállításával mellett, hogy a Magyar Királyságban a belső rend fenntartása érdekében feltétlenül szükség van katonai erőre, amely a közös hadsereg nem lehet. Abban az esetben tehát, ha a honvédség felállítására nem kerül sor, a tényleges hadsereg kettéosztásával kell a magyar hadsereget létrehozni.² Erre jogalapot a kiegyezési törvényben foglaltak szolgáltattak, nevezetesen „Az egész hadsereg és így a magyar hadsereg is, mint az összes hadsereg kiegészítő része”.³ Az uralkodó azonban nem kívánta megosztani a haderőt, egyben ragaszkodott a haderő feletti vezérleti, vezényleti és belső szervezeti jogköréhez.⁴ A helyzetet végül is a haderő átszervezése oldotta meg. A haderő átszervezésére alapvetően azért került sor, mert át kellett térni az általános hadkötelezettségre.⁵ Az 1868 végén elfogadott törvények szerint⁶ a „fegyveres erő” a „hadsereg”-ből (közös hadsereg), a „haditengerészet”-ből, a „honvédség”-ből és a „népfelkelés”-ből állt, Ausztriában pedig a honvédségnek a „Landwehr” a népfelkelésnek a „Landstrum” felelt meg.⁷

A haderőről szóló kiegyezés körüli viták nem a haderő karhatalmi alkalmazásáról szóltak, azzal mindenki egyetértett. Az ördög azonban a részletekben rejtőzik, így a haderő csapatainak karhatalmi alkalmazása során kerültek felszínre azok a témák, melyeket rendezni kellett.

Eleink a vizsgált időszak kezdetén karhatalomnak tekintettek minden tevékenységet, amelyet fizikai kényszerítéssel, vagy annak közvetlen kilátásba helyezésével valósítottak meg a közigazgatás szervezetének a nevében. A polgári magyar rendvédelem kialakításának az időszakában, a kiegyezést követően azonban nem mindig állt kellően felkészített és felszerelt főképpen pedig kellő létszámú rendvédelmi erő a közigazgatási hatóságok rendelkezésére. Talán még ennél is fontosabb volt azonban, hogy a legkellemetlenebb feladatok, mint például a váltótörvényszéki végrehajtások, illetve az úrbéri peres ügyek végrehajtásai esetében a kényszerítő erőt — azaz a korabeli értelmezés szerinti karhatalmat — erőszertettel igényelték a haderőtől. A karhatalom témakörében született első rendelet arról szólt, hogy karhatalmi segédletet akkor lehet kérni, illetve kapni a haderőtől ha a

közbiztonság veszélyben forgott. Magánjogi esetből származó bírói döntések kikényszerítése esetében nem a haderőt, hanem a rendvédelmi testületeket kellett igénybe venni.⁸

Melyek voltak ezek a rendvédelmi erők, amelyeket a közigazgatás karhatalmi teendők ellátása érdekében igénybe vehetett? Miből állt a kiegyezés nyomán kialakuló rendvédelmi struktúra? E kérdések megválaszolása két okból lehet érdekes. Egyrészt a korabeli magyar rendvédelmi modell testületeinek jellege magát a karhatalmi felhasználhatóságot is meghatározta. Másrészt pedig a polgári magyar állam rendvédelmi modelljének a rögzítése azért is fontos mivel — néhány módosítástól eltekintve — lényegében ma is ez a struktúra működik.

A polgári magyar állam rendvédelmi modellje két fő pilléren, a csendőrség és a rendőrség típusú rendvédelmi testületeken nyugodott. Ebből fakadóan a Magyar Királyság az úgynevezett kontinentális rendvédelmi modellbe tartozott, ellentétben az angolszász modellel, amely nem ismerte a csendőrség intézményét. A csendőr és a rendőr szavaink egyaránt a nyelvújítás eredményei. 1840-ben jelent meg először a rendőr szó törvényeinkben a mezei rendőrségről szóló jogszabályban, a csendőr kifejezés pedig az államköltségvetésről szóló 1873. évi törvényünkben fordult elő először. Korábban a csendőrséget — a francia gendarmerie kifejezés nyomán — zsandárság szóval illették.⁹

Eredetileg a municipálisok és a centralisták a reformkori közigazgatás fejlesztési vitájában a rendőrségeken nyugvó rendvédelmi modell aratott győzelmet. A kiegyezés nyomán ennek a bevezetésére került sor. Ez a rendőrségcentrikus modell azonban az 1870-es években látványosan megbukott, mivel egyedül a törvényhatósági jogú városok rendelkeztek olyan összegű bevétellel, amely lehetővé tette hatékony rendőrség létrehozását és működtetését. Mivel azonban a közrend és közbiztonság — vagy ahogyan a kortársak nevezték a közbátorság — a polgári fejlődés nem elhanyagolható feltétele volt, ezért a megbukott rendvédelmi modellt, más hatékonyabb modellel kellett felcserélni. Így került előtérbe a csendőrség intézménye. A csendőrség mint rendvédelmi szervezettípus Európa legrégebbi rendvédelmi szervezetei közé tartozik. A francia kutatók a szervezetet a XIII. századig vezetik vissza. Ekkor még Maréchaussée névre hallgatott és a haderőn belüli rendfenntartó szervezet volt. Fokozatosan terjedt ki a hatásköre a polgári lakosságra, a hadművelési területeken túlra, az ország egész területére béke időszakban is. *XVI. Lajos* uralkodása idején kapta a testület a gendarmerie elnevezést. A testületet ugyan a francia polgári forradalom megszüntette, azonban hamar kiderült, hogy szükség van rá, ezért reorganizálták a szervezetet,¹⁰ Bonaparte NAPÓLEON pedig modernizálta a csendőrséget. A napóleoni császárság vonzáskörébe kerülő államokba exportált francia közigazgatási modell részeként került bevezetésre a csendőrség Európa számos országában. Bonaparte NAPÓLEON bukását követően azonban a csendőrséget nem oszlatták fel, hanem azon európai országokban is bevezették, ahol korábban ilyen szervezet még nem volt.¹¹ A XIX. században — a Brit-szigetek kivételével — Európa valamennyi országában működött csendőrség, még a Török-birodalomban is. A csendőrség azért vált népszerűvé, mert gyorsan, olcsón és tartósan volt képes rendet teremteni, illetve a rendet fenntartani ott, ahol a rendőrségek jóval nagyobb költséggel sem tudtak rendet létrehozni és fenntartani.

A Magyar Királyi Csendőrség létrehozása a harmadik kezdeményezés volt a csendőrség típusú rendvédelmi szervezet létrehozására Magyarországon. Már a reformkorban kísérletet tettek a főrendek a magyarországi csendőrség létesítésére. Gyűjtést is szerveztek a magyar csendőrség létrehozására. Kezdeményezésük azonban az uralkodó rokonszenvét nem nyerte el, így a csendőrség ügye elhalt.¹² A csendőrség intézménye Lombardián keresztül került be a HABSBURG-birodalomba. Lombardia ugyanis — amely hagyományosan HABSBURG tartomány volt — a napóleoni császárság vazallus államává vált, így ott is bevezették a csendőrséget. Miután azonban a tartomány visszakerült a HABSBURG-birodalomhoz, az eredményesen tevékenykedő szervezetet nem szüntették meg, hanem tovább működtették.¹³ A magyar forradalom és szabadságharc cári segédlettel megvalósított leverése után pedig a neoabszolutista birodalmi vezetés felismerte a csendőrség típusú rendvédelmi szervezetben rejlő lehetőséget, ezért — a lombardiai csendőrség mintájára — létrehozta a HABSBURG birodalmi csendőrséget.¹⁴

Ez azonban — bár a Kárpát-medencében is működött — nem volt magyar csendőrség, hanem a HABSBURG-birodalom csendőrsége volt. A kiegyezéssel — mint a magyarság

elnyomásában jeleskedő szervezetet — a birodalmi csendőrség magyarországi alakulatait a magyar kormány nem vette át. Az Osztrák Császárságban azonban a csendőrség tovább működött. A Magyar Királyságban a csendőrség intézménye egyedül Erdélyben és Horvátországban maradt fenn 1867 után is, mint a közös haderő alakulata. Ez a helyzet azonban ellentétes volt a kiegyezési törvényben foglaltakkal, mivel a rend fenntartása nem tartozott a közös ügyek közé. Végül is a magyar kormány — az ellenzék kitartó támadásait követően — a két csendőr ezredet átvette a közös hadseregtől 1876-ban. Az erdélyi csendőr ezred vált a Magyar Királyi Csendőrség kiindulási alapjává.¹⁵

A Magyar Királyi Csendőrséget 1881-ben törvényi úton hozták létre.¹⁶ A testület a Magyar Királyi Belügyminisztérium által — amely a szervezet irányítását látta el — a központi államhatalom felügyelete alatt állt. Katonailag szervezett őrtestület volt, azaz a személyi állomány tagjai katonai rangot viseltek, az alá- fölérendeltségi viszonyok katonaiak voltak, a testületi tagok a honvédelmi tárca kompetenciájába tartoztak, mivel személyükben katonának minősültek, őket a katonákra vonatkozó általános jogok illették meg, illetve kötelezettségek terhelték. A testület hatásköre — a városok kivételével — a teljes Magyar Királyság területére kiterjedt. A horvát csendőrség is a Magyar Királyi Csendőrség részét alkotta, bár abban autonóm módon működött. Az Osztrák-Magyar Monarchiában — a horvát csendőrséget nem számítva önálló csendőrségnek — három csendőrség működött, az Osztrák Császárság csendőrsége, a Magyar Királyság csendőrsége és Bosznia-Hercegovina csendőrsége.¹⁷

A Magyar Királyi Csendőrség létszáma 12 000 fő volt a dualizmus időszakában és a trianoni békediktátum által megcsonkított Magyar Királyságban is. A terület-visszacsatolások nyomán a szervezet létszámát 22 000 főre növelték. A megalakulás és az I. világháború éveit leszámítva 90 % körüli büntetőrendészeti mutatóval működött a testület. Ehhez hasonló kiváló eredményt azóta sem tudott egyetlen magyar rendvédelmi szervezet sem létrehozni.¹⁸ A dualizmus időszakában az egyetlen magyar testület volt, amely a személyi állomány felkészítettségéből és felszereltségéből valamint a testület vezetésének a jellegéből fakadóan alkalmas volt csapaterős karhatalmi feladatok ellátására. A Magyar Királyi Csendőrséget azonban elsősorban kisebb létszámot igénylő karhatalmi teendők teljesítésére vették igénybe, mivel a testület személyi állománya kis létszámú őrsőkön és nagy területen szétszórva diszlokált. Ebből fakadóan pedig nehézséget okozott a nagyobb létszám összevonása.¹⁹ Az I. világháború után a Duna-Tisza közén hoztak létre vezénylés útján zászlóalj erejű csendőrségi öszszpontosítást. A gyanútlan csendőröket azonban az éj leple alatt a Tanácsköztársaság terror alakulatai meglepték, lefegyverezték, a személyi állományt pedig hazaküldték.

Karhatalmi célzattal a Magyar Királyi Csendőrségen belül erőkoncentrációt a II. világháború időszakában hoztak létre. Ekkor — a II. világháború ezirányú tapasztalatait használva — hozták létre a galántai csendőr zászlóaljat, elsősorban a diverziós tevékenység felszámolása érdekében. A zászlóalj személyi állománya — a tisztek és az altisztek kivételével — sorozott állományból állt.²⁰

A Magyar Királyi Csendőrség fennállása során több szolgálati szabályzat követte egymást.²¹ A legutolsó csendőrségi szolgálati szabályzatot Magyarországon 1941-ben adták ki „*Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára*” címmel.²²

*A Magyar Királyi Állami Rendőrség*²³, majd — az 1931. évi átszervezés nyomán — a Magyar Királyi Rendőrség²⁴ volt a magyar rendvédelem második pillér szervezete. Ez a helyzet azonban csak a magyarországi rendőrségek 1919-1921 között megvalósult államosítása nyomán jött létre. Addig a magyar rendőrségek lényegében alkalmatlanok voltak csapaterős karhatalmi feladatok ellátására, bár a fővárosi rendőrség és néhány nagyobb vidéki városi rendőrség rendelkezett olyan létszámmal, amely már lehetővé tette volna karhatalmi alakulat kiállítását. Az állami rendőrségek — azaz a fővárosi rendőrség²⁵, a határrendőrség²⁶ és a fiumei rendőrség²⁷ — kivételével azonban a városi rendőrségek személyi állományának a fegyverzete tarka volt, mivel a rendőrök fegyverüket önállóan szerezték be. A fegyverzet egységesítéséhez hasonló helyzet a magyarországi rendőrségeknél akkor állt elő, amikor a Magyar Királyi Csendőrségnél a forgópisztolyokat Frommer-féle öntöltő marokfegyverekre cserélték. A forgópisztolyokat pedig — amelyek használható, jó állapotban voltak — kedvezményesen aron felajánlották a rendőrségek személyi állománya számára, akik éltek is a kedvező beszerzés

lehetőségével.²⁸ A rendőrségek tagjaira nem volt jellemző a karabély birtoklása. A rendőri őrszemélyzet felkészültsége is meglehetősen tarka volt. Általában a városi rendőrségeket fenntartó városi előljárásságok a rendőrségeik személyi állományának 1/5-ében határozták meg az analfabéták arányát. A rendőri őrszemélyzetek tekintetében nem volt egységes képzést biztosító tanfolyam mint a csendőrségnél. A rendőri őrszemélyzetek új tagjait idősebb járőrvezetővel osztották be szolgálatra. A bevonulást követően pedig — a mentori feladatkörre felkért, magasabb rangú és tapasztalt — testületi tag beszámoltatta az új rendőrt megmagyarázva, hogy mi a helyes és a helytelen eljárás. Ezt a beszámoltatást és annak értékelését addig folytatták, amíg az új rendőr kellő ismeretekre, illetve gyakorlatra szert tett. Ilyen felkészítettségű és fegyverzetű személyi állománnyal csapaterős karhatalmi feladatokat nem lehetett ellátni. A magyarországi rendőrségek csapaterős karhatalmi igénybevételét az is nehezítette, hogy az önkormányzati rendőrségek kompetenciája a város határáig terjedt.

Alapvetően változott meg a helyzet a rendőrségek államosításával. Ezzel létrejött a rendőrségen belül az egész országra kiterjedő egységes szakmai felkészítettség, egyenruházat, felszerelés és fegyverzet, valamint az államosított rendőrség hatásköre már kiterjedt valamennyi törvényhatósági jogú és rendezett tanácsú város területére. Az államosított rendőrség azonban polgári fegyveres őrtestület maradt, mivel a személyi állomány belső függelmi viszonyai a hivatalnoki kar szabályozásai szerint működtek. A rendőrök rendőri rangot viseltek, személyükben nem minősültek katonának, így nem is tartozhattak a honvédelmi tárca kompetenciájába, a katonákra vonatkozó általános kötelezettségek, illetve jogosultságok a rendőröket nem terhelték, illetve nem illették meg.²⁹ A testület karhatalmi feladatok ellátását biztosító képességei gyarapodtak ugyan, azonban külön a karhatalmi teendők végzésére specializált szervezeti egységet csak a fővárosban hoztak létre. A fővárosi rendőrség karhatalmi alakulatát. A Mosonyi utcai laktanyába telepítették. Ez az alakulat a rendőrségek államosításakor jött létre, a személyi állományának a legénységi részét kezdetben naponta vezényelték a kerületi kapitányságoktól. 1932. I. 8-án hozták létre — a magyarországi rendőrségek történetében első ízben — állandó személyi állománnyal rendelkező karhatalmi alakulatként a karhatalmi századot. A karhatalmi századot továbbfejlesztették, így jött létre a karhatalmi zászlóalj 1934. IV. 16-án. A dualizmuskori rendőrségek és a két világháború közötti Magyar Királyság rendőrségének a létszáma is mintegy 12 000 fő volt — a Magyar Királyi Csendőrség létszámához hasonlóan — a terület-visszacsatolások után pedig a rendőrségi létszám is 22 000 főre nőtt.³⁰

A Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-1945) a magyar rendvédelmi testületek részét képezte, amely a karhatalmi teendők ellátásában nem kapott szerepet, bár az egységes képzése ruházata, felszereltsége és fegyverzete — amely a legénység esetében a karabélyt is magába foglalta — és irányítása, valamint az ország teljes területére kiterjedő hatásköre biztosított volt. A testület tagjait azonban nem készítették fel csapaterős karhatalmi teendők ellátására, ilyen jellegű hatáskörrel a szervezetet nem ruházták fel és a csekély létszámú mintegy 3 000 fős testület személyi állománya — apró szervezeti egységekre bontva — szétszórtan helyezkedett el az országban.³¹

A büntetés-végrehajtási szervezet (1867-1945) személyi állománya a büntetés-végrehajtási intézetekhez tapadt. Szakirányú felkészítettségük, felszereltségük jellege, a testület jogosultságainak szabályozottsága, a büntetés-végrehajtási intézetekhez szorosan kapcsolódó alkalmazásuk miatt a testület személyi állománya csapaterős karhatalmi feladatok ellátására alkalmatlan volt.³²

A Magyar Királyi Koronaőrség (1867-1945), a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség (1912-1945) és a testőrségek azaz a dualizmuskori Magyar Királyi Nemesi Testőrség és az 1904-ben felállított Magyar Királyi Darabonttestőrség, majd a két magyar testőrség maradványaiból létrehozott Magyar Királyi Testőrség (1920-1945) csapaterős karhatalmi feladatok ellátásába való bevonásának a gondolata fel sem merült. Valamennyi testület személyi állományának a létszáma — az 1940-es évek testőrségét leszámítva — 100 fő alatti volt.³³

A két világháború közötti időszakban a magyar rendvédelmi modell gyarapodott *a Magyar Királyi Vámőrség (1921-1932)*³⁴ és utódszervezete a *Magyar Királyi Határőrség (1932-1938)*³⁵, valamint a *Magyar Királyi Folyamőrség (1921-1939)*³⁶ testületeivel. Ezen testületeknek azonban — a legális rendvédelmi feladatkörük mellett, amely lényegében a

rejtett feladataik fedését szolgálta — a fő feladatuk a trianoni békediktátum káros hatásainak az enyhítése alkotta, azaz a katonai erő rejtése képezte.³⁷ Ebből fakadóan nem volt célszerű e testületekre csapaterős karhatalmi teendők ellátását bízni, különösen nem 1928-ig az ANTANT Szövetségközi Ellenőrző Bizottsága magyarországi működéséig. A fegyverkezési egyenjogúság visszanyerése után létrehozott 1939. évi honvédelmi törvény³⁸ következtében a Magyar Királyi Honvédségbe Magyar Királyi Honvéd Folyamérek és Magyar Királyi Honvéd Határvadászok elnevezéssel, csapatnemenként visszaintegrált folyamórségre és határórségre pedig a Magyar Királyi Honvédségre vonatkozó karhatalmi szabályozás volt érvényben.

A polgári magyar állam rendvédelmi testületei közül tehát nem mindegyik szervezet volt alkalmas csapaterős karhatalmi teendők ellátására. A karhatalom fogalmának tartalma is formálódott a polgári magyar állam időszakában. Ezen változások nyomán alakult — az igényekből, azok teljesíthetőségéből és a költségekből fakadóan — a tevékenység szabályozása. Mint minden tevékenységnek a karhatalmi teendőknek is voltak azonban gyenge pontjai.

A karhatalom igénybevétele neuralgikus részének bizonyult a költségtérítés. A kiegyezési törvényben foglaltak szerint ugyanis az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság fedezte — a mindenkori kvóta arányában — a haderő költségeit. A kvóta a két társország gazdaságának az egymáshoz viszonyított arányát jelölte. A haderő nem rendelkezett kompetenciával a polgári közigazgatás területén. A kiképzést és a harckészültséget pedig nyilvánvalóan zavarták a közigazgatás karhatalmi erők igénybevételére irányuló nem ritka kéréseinek a teljesítései. Ezért teljes joggal igyekezett az állam működését veszélyeztető esetekre redukálni a karhatalmi kirendeléseket a véderő vezetése. Ezzel szemben pedig a Magyar Királyság közigazgatása és a bíróságok nehezen értelmezték azt a helyzetet, hogy a magyar állam költségvetéséből is fenntartott haderőt miért nem lehet karhatalmi feladatok teljesítésére is igénybe venni, hiszen a haderő személyi állománya felkészítettsége és felszereltsége tekintetében karhatalmi teendők ellátására alkalmas volt. Ebben a helyzetben törvényszerű volt, hogy a magyar állam rendeletben szabályozta a karhatalmi költségek térítését. E szerint a magyar állam részéről a haderőtől igényelt karhatalmi tevékenység költségeit az igazságügyi tárca előlegezte meg, végső soron azonban arra az állami hatóságra, vagy magánszférába tartozó szervezetre kívánták hárítani a költségeket, amelyek miatt a karhatalom igénybevétele szükségessé vált.³⁹

Nyilvánvalóvá vált, hogy különbséget kell tenni a nagyobb létszámú karhatalmi erő — a korabeli értelmezés szerint két-három járás pandúrjainak a létszámát meghaladó élőerő bevetésének — alkalmazása és a kisebb létszámú élőerőt igénylő karhatalmi feladat ellátása között. A csekély létszámú erőt igénylő karhatalmi teendőket „rendőri segélynek” nevezték. Rendőri segélyt pedig nem lehetett a haderőtől kérni. A közigazgatás és a bíróságok rendőri segélyért a magyarországi rendőrségekhez fordulhattak. Amennyiben pedig a rendőri segély mérvét meghaladó karhatalom alkalmazására mégis szükség volt, annak igényét az alispánon keresztül lehetett a haderőhöz eljuttatni.⁴⁰ A kirendelt karhatalom költségtérítése tekintetében pedig a honvédelmi miniszter közreleletben határozta meg a kirendelt karhatalom elszámolható napi költségét / fő összegben.⁴¹

A karhatalom alkalmazására először magyar nyelvű átfogó szabályozás 1876-ban jelent meg.⁴² Ezt követően mintegy tízévente újraszabályozták a témát. Az újraszabályozások alkalmával alapvetően nem változtattak a kialakult gyakorlaton, hanem a keletkezett tapasztalatokkal gazdagították a szabályozást.⁴³ A témakör átfogó újraszabályozására 1918-ban került sor. E szabályozás elsősorban azért jött létre, hogy az öszirózsás forradalom nyomán módosult közhatalmi intézmények és rendvédelmi testületek helye és szerepe egyértelművé váljék a karhatalom igénybevétele területén.⁴⁴ A magyarországi Tanácsköztársaság után a témakört először 1924-ben szabályozták átfogó módon, amely már tartalmazta a háború és a forradalmak tapasztalatait is.⁴⁵ Ez a szabályozás jóval részletesebb volt a dualizmus-koriaknál, azonban két év sem telt el máris kiadásra került az új szabályozás.⁴⁶ Ez azonban tartósnak bizonyult, mivel újraszabályozásra legközelebb 1942-ben került sor, amely nyilvánvalóan tartalmazta a II. világháború során 1942-ig keletkezett

tapasztalatokat is.⁴⁷ Ez a szabályozás egyben a vizsgált időszakban a téma legrészletesebb és legsokoldalúbb szabályozása volt.

Összességében a polgári magyar állam időszakában — a korábbi gyakorlatnak megfelelően — csapaterős karhatalmi tevékenységet alapvetően a haderő alakulatai láttak el. Igénybevételük szabályozása — a keletkezett tapasztalatok nyomán — folyamatosan vált egyre részletesebbé. A szabályozások lényege — az alkalmazás hatékonyságának biztosítása mellett — a jogszerűség fenntartása volt. A polgári magyar állam időszakában fel sem merült annak a gondolata, hogy a véderő által teljesített csapaterős karhatalmi teendők az alkotmányos monarchia szellemiségével ellentétesek lettek volna. Nem is lehetett volna e tevékenységet a véderő kizárásával hatékonyan ellátni, hiszen a korabeli magyar rendvédelmi testületek egy része a karhatalmi teendő végzésére alkalmatlan volt. A karhatalmi feladatok ellátására alkalmas magyar rendvédelmi szervezetek is — a rendőri segély típusú teendők végzése mellett — elsősorban a kisebb létszámú csapaterős karhatalmi feladatok teljesítésére voltak képesek.

A karhatalom fogalma is változáson esett át, mivel kezdetben minden a rend fenntartása érdekében kifejtett tevékenységet karhatalomnak neveztek, ahol a fizikai kényszerítés vagy annak közvetlen lehetősége létrejött. Ebből fejlődött ki a rendőri segély és karhatalom különválása, majd a rendvédelmi testületek — döntően a Magyar Királyi Csendőrség — által megvalósított karhatalmi teendők és a haderő csapatai által végrehajtott karhatalmi cselekmények megkülönböztetése. A közbeszédben, a zsurnalisztikában azonban továbbra is fennmaradt a karhatalom gyűjtő fogalomként való használata, amelybe tartozónak tekintették a rendőri segélyt és a karhatalmi teendőket egyaránt.

A polgári magyar állam rendvédelmi modelljében nem alakult ki a karhatalmi teendők ellátására specializált szervezet. Ez alól kivételt a főváros jelentett, ahol a vizsgált 83 éves időszak utolsó 10 évében működött karhatalmi zászlóalj, illetve a II. világháború időszaka, amikor a Magyar Királyi Csendőrség kötelékében — a világháborús tapasztalatok nyomán sorozott állományú csendőri legénységgel — karhatalmi zászlóaljakat is létrehoztak.

A karhatalom felfogása és alkalmazhatósága egészen más szellemiséggel telítődött a magyar pártállam időszakában. A karhatalom tevékenységből szervezetté is vált. Először az ÁVH keretében állítottak fel országos hatáskörrel karhatalmi szervezetet. A puha diktatúra kiépülésével is fennmaradt a karhatalom önálló országos testületként, melyet 1972-ben oszlattak fel. A karhatalom önálló szervezatként való működtetése a rendszerváltás időszakában került ismét előtérbe, ekkor azonban már nem önálló országos szervezatként, hanem a magyar rendőrség e célra szervezett szervezeti egységének a felfejlesztése által, azonban továbbra is a rendőrség részeként. A változatos átkereszteléseket megélt rendőri szervezet a köztudatban „készenléti rendőrezred” elnevezéssel változatlanul a Kerepesi úti elhelyezéssel működik. E rendőri alakulatnak — számos és változatos más feladata mellett — az alapvető feladata az egész ország területére kiterjedően a csapaterős karhatalmi teendők ellátása, mivel a rendszerváltás során a magyar haderőt e tevékenységből kizárták.

A karhatalom tekintetében annak a politikai csoportosulásnak az akarata érvényesült a rendszerváltáskor, amely nem kívánt visszatérni a magyar hagyományokhoz, hanem szükségesnek tartotta a karhatalmi feladatkör ellátására szakosodott speciális alakulat működését országos hatáskörrel. Ezzel nyilvánvalóan a magyar rendőrség képessége gyarapodott, bár nem egyértelmű hogy a csapaterős karhatalmi tevékenység több tárca közötti felosztottságának a visszaállítása nem lett volna é racionálisabb megoldás. A polgári magyar állam gyakorlatától eltérő sajátos alternatíva ugyanis lényegében a pártállami diktatúra gyakorlatát vette át, természetesen „külföldi mintákra”, „szakszerűsége” és egyéb álcázó jellegű indokokra hivatkozva.

A magyar karhatalom elméleti és szervezeti fejlődését a továbbiakban nyilvánvalóan a magyar állam fejlődésének az iránya fogja megszabni. Ennek megfelelően fog alakulni a magyar rendvédelmi modell, illetve a véderő helye és szerepe is. Ezek függvényében változhatnak a magyar karhatalom szervezeti és működési szabályozásai. A változások valószínűsíthetőek, hiszen a globalizációval, a nemzetállamok elleni fellépésekkel olyan — korábban nem tapasztalt — helyzetek jönnek létre, amelyekre az államoknak a honvédelmi és rendvédelmi képességei alakítása által választ kell adniuk. Nyilvánvalóan egymásra kell

találniuk a magyar hagyományoknak és a nemzetközi tapasztalatoknak. Valószínűleg nem engedheti meg magának a magyar állam azt, hogy a magyar hagyományokat nélkülöző gyakorlat hátrányainak a terhét viselje. Az ilyen megoldás ugyanis bizonyára kiválóan illeszthető a divatos elvek némelyikéhez, azonban biztos állítható, hogy nem kedvez a nemzeti érdekeinknek.

Jegyzetek:

- ¹ ANDRÁSSY Gyula gróf (Töketerebes, Zemplén vm. 1860. június. 30. — Budapest, 1929. június. 11.), belügy-minisztériumi államtitkár 1812. XI.20. – 1894.VI.10. , a király személye körüli miniszter 1894.VI.10. – 1895.I.15. , belügyminiszter 1906.IV.8. – 1910.I.17. , közös külügyminiszter 1918.X.24. – 1918. XI. 5. , a világháború utáni magyar tárgyalások delegációjának a vezetője.
BÖLÖNY: 8.p. + 30.p. + 48.p. + 86.p. + 155.p. + 193.p. + 210.p. + 258.p.
- ² GALÁNTAI: 102.p. + 107.p.
- ³ 1867/XII.tc.
- ⁴ GALÁNTAI: op.cit. 100-101.p.
- ⁵ ZACHAR: *Az osztrák-német liberális Alkotmánypart és a politikai hatalom 1861-1881.* 37.p.
- ⁶ 1868/XL.tc. ; 1868/XLI.tc. ; 1868/XLII.tc.
- ⁷ GALÁNTAI: op.cit. 100-111.p.
- ⁸ 1867 (VI. 22.) IM.r.
- ⁹ 1840/IX.tc. ; 1873/XXI.tc. ; REKTOR: 14.p.
- ¹⁰ ÖRY
- ¹¹ PRESZLY: 18.p.
- ¹² REKTOR: op.cit. 85-86.p.
- ¹³ Loc.cit. 44-48.p.
- ¹⁴ ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. 105-106.p.
- ¹⁵ CSAPÓ: 13-19.p.
- ¹⁶ 1881/II.tc. ; 1881/III.tc.
- ¹⁷ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945.* 26-38.p.
- ¹⁸ PARÁDI: A csendőrség magyarországi története.
- ¹⁹ VEDŐ
- ²⁰ KAISER: 117-118.p.
- ²¹ SZUT-1881 ; SZUT-1887 ; SZUT-1903 ; SZUT-1912 ; SZUT-1927 ; SZUT-1941
- ²² SZUT-1941 op.cit.
- ²³ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.
- ²⁴ 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r.
- ²⁵ 1872/XXXVI.tc. ; 1881/XXI.tc.
- ²⁶ 1903/VIII.tc.
- ²⁷ 1916/XXXVII.tc.
- ²⁸ PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919.
- ²⁹ PARÁDI: A Magyar Királyság Rendőrségei 1920-1945.
- ³⁰ BORBÉLY — KAPY: 111-112.p.
- ³¹ PARÁDI: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914.
- ³² MEZEY
- ³³ PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. ; BANGHA ; FAZAKAS — HEGEDŰS — HENNEL
- ³⁴ 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. ; 114 440/1921.PM.r.
- ³⁵ HIM-HL.HM. eln. 1/a 1932/111 000.sz. 31/a-g.mellékletek
- ³⁶ 1922/XIV.tc. ; 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r.
- ³⁷ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 73-86.p.
- ³⁸ 1939/II.tc.
- ³⁹ 1 186/1873. (V. 9.) IM.kr.
- ⁴⁰ 8 405/1874. (IV. 18.) IM.kr.
- ⁴¹ 2 650/1874. (X. 25.) HM.kr.
- ⁴² 1962/1876. (VI. 13.) HM.kr.
- ⁴³ 4539/1886. (1887. I. 16.) HM.kr. ; 6707/1896. (X. 13.) HM.ut. ; 58 440/1896. (X. 29.) IM.r. ; 2245/1906. (III. 6.) HM.kr.
- ⁴⁴ 33 170/1918. (XII. 10.) HM.r. ; 33 899/1918. (XII. 26.) HM.r.
- ⁴⁵ 25 050/1923. (1924. I. 5.) HM.kr.
- ⁴⁶ 32/1925. (1926. IV. 15.) BM.r.
- ⁴⁷ 9301/1942. (IV. 14.) HM.kr.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BANGHA (33. ;) — BANGHA Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920-1944*. Budapest, 1990, Európa. 407 p. HU-ISBN 963 07 5215 8.
- BORBÉLY — KAPY (30. ;) — BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.
- CSAPÓ (15. ;) — CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- FAZAKAS — HEGEDŰS — HENNEL (33. ;) — FAZAKAS László — HEGEDŰS Ernő — HENNEL Sándor: *A Szent Korona őrzése. A koronaőrök, a koronaőrség*. Budapest, 2002, Heraldika. 286 p. HU-ISBN 963 92 0402 1.
- GALÁNTAI (2.;4.;7. ;) — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918*. Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
- KAISER (20. ;) — KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között*. Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. 175 p. HU-ISBN 963 90 7982 0. /Pannónia Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.
- MEZEY (32. ;) — MEZEY Barna: *A magyar polgári börtönügy kezdetei*. Budapest, 1995, Osiris. 230 p. HU-ISBN 963 83 8488 3. /Jogtörténeti Értekezések./ HU-ISSN 0134-0026.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945*. (17. ;) — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945*. Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- PRESZLY (11. ;) — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919*. Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.
- REKTOR (9.;12.;13. ;) — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története*. Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.
- ZACHAR (5. ;) — ZACHAR József: *Az osztrák-német liberális Alkotmánypárt és a politikai hatalom 1861-1881*. Budapest, 1981, Akadémia Kiadó. 349 p. HU-ISBN 963 05 2614 X.

TANULMÁNYOK

- ÓRY (10. ;) — ÓRY Károly: A Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig. A Francia Csendőrség történeti előzményei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. (31. ;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.

- PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. (28.;) — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19.-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyság Rendőrségei 1920-1945. (29.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyság Rendőrségei 1920-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 13.sz. 105-113.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A csendőrség magyarországi története. (18.;) — PARÁDI József: A csendőrség magyarországi története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVI.évf. (2009) 19.sz. 64-88.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. október 07.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. (33.;) — PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 155-160.p. HU-ISSN 1216-6774.
- VEDÓ (19.;) — VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 170-184.p. HU-ISSN 1216-6774.
- ZACHAR: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. (14.;) — ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8. sz. 105-109. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági örökség útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BIOGRÁFIÁK

- BÖLÖNY (1.;) — BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848-1975*. Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1242 v. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltártan és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISSN 0441-4985.

KÉZIRATOK

- PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. (37.;) — PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. +562 p. melléklet.

LEVÉL-IRAT ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

- HIM-HL.HM. (35.;) — Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténeti Levéltár Honvédelmi Minisztériumi iratok convolutuma.

SZABÁLYZATOK

- SZUT-1881 (21.;) — *Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda. 191 p.
- SZUT-1887 (21.;) — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1887, Központi Községi Nyomda. 224 p. (Az 1887. évi kiadás utánnyomása megjelent 1888-ban és 1898-ban a Pesti Könyvnyomda kiadásában. „Szabályzat II. szolgálati utasítás. Általános rész.” Című fejezeteit átirták, melyet kiegészítésként a meglévő kiadványhoz 1900-ban a Pesti Könyvnyomda adott ki 111-155 oldal terjedelemmel, így a „Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára” című szolgálati könyv terjedelme 361 oldalra nőtt.)
- SZUT-1903 (21.;) — *Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1903, s.n. 78 p.
- SZUT-1912 (21.;) — *Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1912, Várnay és Fia Municipia Kiadó Hivatal. 384 p.
- SZUT-1927 (21.;) — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1927, Pallas. 387 p.
- SZUT-1941 (21.;22.;) — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1941, Stádium Sajtóvállalat. 411 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1840/IX.tc. (9.;) — 1840/IX.tc. a mezei rendőrségről.
- 1867/XII.tc. (3.;) — 1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.
- 1868/XL.tc. (6.;) — 1868/XL.tc. a véderőről.
- 1868/XLI.tc. (6.;) — 1868/XLI.tc. a honvédségről.
- 1868/XLII.tc. (6.;) — 1868/XLII.tc. a népfelkelésről.
- 1872/XXXVI.tc. (25.;) — 1872/XXXVI.tc. Budapest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.
- 1873/XXI.tc. (9.;) — 1873/XXI.tc. az 1873. évi államköltségvetésről.
- 1881/II.tc. (16.;) — 1881/II.tc. a csendőrség legénységi állományának kiegészítéséről.
- 1881/III.tc. (16.;) — 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
- 1881/XXI.tc. (25.;) — 1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.
- 1903/VIII.tc. (26.;) — 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
- 1916/XXXVII.tc. (27.;) — 1916/XXXVII.tc. a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.
- 1922/XIV.tc. (36.;) — 1922/XIV.tc. Magyar Királyi Folyamőrség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.
- 1939/II.tc. (38.;) — 1939/II.tc. a honvédelemről.

- 1867 (VI. 22.) IM.r. (8.;) — 1867 (VI. 22.) IM.r. a katonai karhatalomnak végrehajtásoknál igénybevétele tárgyában.
Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, Lévf. (1867) 1.füzet. 174.p.
- 1 186/1873. (V. 9.) IM.kr. (39.;) — 1 186/1873. (V. 9.) IM.kr. a végrehajtásoknál szükségelt katonai segédlet kirendelése s költségeinek fedezése körüli eljárás tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, VII.évf. (1873) I.füzet. 182-183.p.
- 2 650/1874. (X. 25.) HM.kr. (41.;) — 2 650/1874. (X. 25.) HM.kr. a karhatalmi, közbiztonsági és közhatósági kirendelések segédlete folytán felmerülő költségek iránt.
Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára, VIII.évf. (1874) 18.sz. 116.p.
- 8 405/1874. (IV.18.) IM.kr. (40.;) — 8 405/1874. (IV.18.) IM.kr. a bírósági végrehajtások alkalmával a karhatalomnak s illetőleg a rendőri segélynek miképpen leendő igénybevétele tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, VIII. évf. (1874) 1. füzet 341-342.p.
- 1962/1876. (VI. 13.) HM.kr. (42.;) — 1962/1876. (VI. 13.) HM.kr. valamennyi a magyar korona területén levő törvényhatóságokhoz, a katonai karhatalomnak igénybevétele tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, X.évf. (1876) I.füzet. 285-289.p.
- 4 539/1886. (1887. I. 16.) HM.kr. (43.;) — 4 539/1886. (1887. I. 16.) HM.kr. a sorhadi, vagy honvédségi karhatalom igénybevétele alkalmával a közhatóságok részéről követendő eljárásról.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXI.évf. (1887) I.füzet. 22-29.p.
- 6 707/1896. (X. 13.) HM.ut. (43.;) — 6 707/1896. (X. 13.) HM.ut. a Magyar Korona országaiban a közös hadseregbeli vagy honvéd karhatalomnak igénybevétele alkalmával a közhatóságok részéről követendő eljárásra nézve.
Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára, XXIII.évf. (1896) 36.sz. 223-233.p.
- 58 440/1896. (X. 29.) IM.r. (43.;) — 58 440/1896. (X. 29.) IM.r. a karhatalom igénybevétele alkalmával követendő eljárásra nézve kibocsátott új utasítás közlése tárgyában.
Igazságügyi Közlöny, V.évf. (1896) 11.sz. 357-366.p.
- 2 245/1906. (III. 6.) HM.kr. (43.;) — 2 245/1906. (III. 6.) HM.kr. A-15 karhatalmi utasítás kiadása tárgyában.
Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. XXXIII.évf. (1906) 8.sz. 42.p. és melléklet.
- 33 170/1918. (XII.10.) HM.r. (44.;) — 33 170/1918. (XII.10.) HM.r. a karhatalmak igénylésének, kirendelésének és a kirendelési hatáskörnek szabályozásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LII.évf. (1918) 1.sz. 2546-2548.p.
- 33 899/1918. (XII.26.) HM.r. (44.;) — 33 899/1918. (XII.26.) HM.r. a karhatalmak magatartásáról (A hadseregére és a nemzetőrségre vonatkozik.).
Magyarországi Rendeletek Tára, LII.évf. (1918) 1.sz. 2570-2571.p.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. (23.;) — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
- 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. (34.;) — 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. a vámőrség létesítéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LV.évf. (1922) I.füzet. 223-232.p.
- 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. (34.;) — 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. a Magyar Királyi Vámőrség létesítéséről szóló 6.200/1921. M. E. számú kormányrendelet végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf. (1922) I.füzet. 1594-1623.p.
- 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. (36.;) — 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendészet gyakorlásáról és a m. kir. folyamőrség szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922: XIV. t.-c. végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVII.évf. (1923) I.füzet. 335-340.p.
- 25 050/1923. (1924. I. 5.) HM.kr. (45.;) — 25 050/1923. (1924. I. 5.) HM.kr. karhatalmi szolgálat ellátása a Magyar Királyi Honvédség számára.
Honvédségi Közlöny, LI.évf. (1924) 2.sz. 16.p. + melléklet.

- 4 132/1925. (1926. IV. 15.) BM.r. (46.;) — 4 132/1925. (1926. IV. 15.) BM.r. a katonai karhatalom igénybevételeéről és alkalmazásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LX.évf. (1926) 1.sz 275-285.p.
- 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. (24.;) — 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.
- 9 301/1942. (IV. 14.) HM.kr. (47.;) — 9 301/1942. (IV. 14.) HM.kr. A-15 szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a Magyar Királyi Honvédség számára.
Honvédségi Közlöny, LXIX.évf. (1942) 17.sz. 175.p. + melléklet.

Határforgalom ellenőrzés és a külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban

A dualizmus kori békeévekben törvény biztosította a határátlépés útlevélmentességét. Mindenki számára biztosított jog volt, hogy szabadon oda utazhatott ahová akart. Ehhez fogantatosítottak csupán szűkítő korlátozásokat a jogerősen elítéltek, a katonai szolgálatot teljesítők számára. A törvény felhatalmazta továbbá a belügyminisztert arra, hogy útlevél kötelezettséget állapítson meg azon országok polgárai számára, amelyek a Magyar Királyság állampolgárai számára útlevelet írtak elő az országukba való belépéshez.¹

A törvény szellemiségét követték a magyar határforgalom-ellenőrzés szabályozó rendelkezések is. A szabályozásokban szerepelt, hogy a határátkelőhelyek személyzetének háza-népe a túloldali legközelebbi településre útiokmány nélkül átléphette a határt. Ugyanez vonatkozott a határátkelőhely melletti település lakóira is, ha személyük ismert volt az útlevélkezelők előtt. Azokat a személyeket is át kellett léptetni a határon, akik otthon felejtették ugyan az útlevelüket, de az útlevélkezelők ismerték őket és tudták, hogy van útlevelük.²

Az útlevélhez, vagy a kishatárforgalmi úti okmányhoz való hozzáférés is egyszerű volt és bárki-nek — a minimális kizáró okok kivételével — állampolgári jogon járt. Kishatárforgalmi okmányt a határvonaltól számított 40 km széles határsávban lehetett igényelni a határ mindkét oldalán. A hatóságok ezt az úti okmányt mindenkinek kiállították akkor is ha nem ezen a területen lakott. Ezzel az úti okmánnyal pedig a határ túloldalán ugyancsak 40 km-es sávban lehetett közlekedni bár a határ egyik oldalán sem ellenőrizték ennek a betartását. A határon átnyúló birtokkal rendelkezőknek pedig még erre az úti okmányra sem volt szükségük — ha a birtokuk területéről a túloldalon nem kívántak kilépni — mivel a birtokuk területén bárhol átléphettek a határt.³

A határforgalom szellemisége azonban a I. világháború során 180 fokos fordulatot vett. A változás előjelei már a háború kirobbanása előtt is érezhetőek voltak. Sajnálatos módon a háború befejeződése után sem álltak helyre a harcokat megelőző békeidőszak viszonyai. A háborús időszak rigorózus szabályai — több-kevesebb változtatással — lényegében a rendszerváltásig fennmaradtak. Azonban a rendszerváltással létrejövő enyhülés sem eredményezte azt a szabadságot, amit elődeink már a dualizmus időszakában élveztek.⁴

A határforgalom-ellenőrzés és az idegenrendészet szigorítását már több szabályozás is előrevetítette az I. világháborút közvetlenül megelőző időszakban.⁵

A határforgalom-ellenőrzés várható szigorítása azonban csak részét képezte a katonai határőrizetre való áttérésnek, amelyre a felkészülést már 1912-ben elkezdték. A területileg illetékes hadtest-parancsnokságok vezérkari osztályain dolgozták ki a katonai határőrizetre való áttérés terveit, melyeket a határőrizetben résztvevő rendvédelmi testületek helyi képviselőivel a helyszínen egyeztettek és pontosítottak. A katonai határőrizetre való áttérés terveit a Magyar Királyság határszakaszai közül csak a magyar-román és a magyar-szerb határra dolgozták ki és készítették elő, mivel itt volt várható harctevékenység fegyveres konfliktus esetén.⁶

A határforgalom-ellenőrzés és a külföldre utazás szabályainak szigorítása a kivételes hatalom intézkedéseinek a végrehajtására vonatkozó rendeletek sorába illeszkedtek. A XX. század elején Európa nagyhatalmai háborúra készülődtek. Valamennyien arra számítottak, hogy személyi és anyagi erőforrásaikat maximálisan igénybe kell venniük a győzelem érdekében. Ebből fakadóan jogi úton is szabályozni kívánták forrásaik akadálytalan igénybevételét, ennek érdekében pedig az általános polgári és emberi jogokat is korlátozni kívánták. A magyar terminológiában e jogi szabályokat nevezték a kivételes hatalom gyakorlása érdekében létrehozott jogszabályoknak. Alapvetően kétféle útja alakult ki a kivételes hatalom szabályozásának. Az angolszász minta szerint a kivételes hatalom jogosultságaival a kormány élhetett, míg a német minta szerint a kivételes hatalmat a haderőre ruházták. Az Osztrák-Magyar Monarchia két társországában a kivételes hatalom szabályozásának kétféle megoldását alkalmazták. Az Osztrák Császárságban a német mintát, a Magyar Királyságban pedig a brit mintát követték. Magyarországon viszonylag későn — a közös haderő többszöri sürgetése nyomán — 1912-ben szabályozták a témakört. Az osztrák és a magyar kivételes hatalomra vonatkozó törvényekben egyaránt a hadművelési területeken a hatalmat a haderő gyakorolta. Ebből a helyzetből fakadóan a külföldre utazás és a határforgalom, valamint a hadművelési záróvonal átlépésének tekintetében a polgári közigazgatás és a haderő illetékeseinek nyilvánvalóan egyeztetniük kellett az egységes elvek és végrehajtás érdekében. Ezek az egyeztetések minden bizonnyal létrejöttek és eredményesek voltak,

amelyek a vonatkozó rendeletek szövegéből kideríthetőek. Mindehhez azonban az alapot a két ország kivételes hatalomról szóló törvényei biztosították.⁷

A határforgalom-ellenőrzés mindenkori célja a határon átkelő személyek, poggyászaik és egyéb, kereskedelmi áruk ellenőrzése volt, biztonsági illetve vámügyi szempontok szerint, ami kiegészült az állatok, illetve a feldolgozott termékek egészségügyi vizsgálatával is. A személyforgalom felügyelete az utiokmányok ellenőrzésének a segítségével valósult meg. Az ellenőrzés célját a közbiztonságra veszélyes vagy bűncselekményt, kihágást elkövetők felfedése, valamint a külföldiekkel szembeni esetleges idegenrendészeti eljárások megalapozása alkotta.

A határforgalom ellenőrzése, a külföldre utazás szabályai és az idegenrendészet párhuzamosan és részben összefonódva fejlődött a béke és háború időszakában egyaránt. A háború idején egyre összetettebbé váló határforgalom-ellenőrzés megértéséhez szükséges az 1914. év nyara előtti időszak ellenőrzése tartalmának megismerése.

A Magyar Királyság határforgalma a dualizmus békeidőszakában

Magyarország „külső”, azaz az Osztrák Császársággal nem közös határszakaszán útlevél-kötelezettség állt fenn — amely alól a szerbiai viszonylat 1910. és 1912. között volt mentes —, ennek megfelelően a magyar-szerb és a magyar-román államhatárt csak a kijelölt határátkelőhelyeken lehetett átlépni a megfelelő úti okmány birtokában, bár a kishatárforgalom tekintetében ez erős enyhítésekkel valósult meg. A kikötőkben — elsősorban a jelentősebb nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező fiumeiben — függetlenül a hajók által érintett kikötőktől és a végcéljuktól csak a kivándorlók ellenőrzése folyt.⁸ Az Osztrák-Magyar Monarchiának azon „külső” határain,⁹ ahol útlevél-kötelezettség nem állt fenn — a személyforgalom ellenőrzése sem valósulhatott meg — vámellenőrzés azonban volt.¹⁰

A magyar-román és a magyar-szerb határon csaknem 30 településen működött határátkelőhely, korabeli szóhasználat szerint határkapu.¹¹ (I.sz. melléklet)

A *közúti határátkelőhelyeket* elsősorban a határhoz közeli járások és vármegyék lakosai használták. Jelentős volt egyes határátkelőhelyeken — ahol közel volt mindkét oldalon egy-egy nagyobb település — a gyalogos forgalom, illetve általánosságban az állat vontatta fogatok átlépése. Mindezek mellett gépkocsik is előfordultak, bár a vidéki utántöltésük illetve javíttatásuk ekkor még nehézségekbe ütközött, ráadásul a vételáruk is legfeljebb a tehetősebb középrétegek számára volt elérhető. A menetrend szerinti autóbusz-forgalom az Osztrák-Magyar Monarchiában elsősorban az osztrák örökös tartományokban volt számottevő, de ott is csak helyközi viszonylatban.¹²

A *vasút* nyújtotta a nagyobb szárazföldi távolságra, így külföldre is az általános közlekedési lehetőséget. A vasút az 1910-es évek legelején élte a fénykorát. A korábbi évtizedekhez képest a jegyárak csökkentek, a szerteágazó hálózat miatt sokan vették igénybe. A gyorsvonati szerelvényeket vontató mozdonyok végsebessége már ekkor meghaladta akár a 100 km/órát. A nemzetközi vasúti forgalom élénk volt, nemcsak Európa nyugatabbra eső városaiba, hanem délkeletre is. A Magyar Szent Korona országait is érintő vasúti forgalomban — hasonlóan az Osztrák Császárság és a többi európai ország vasúti forgalmához — mindhárom kényelmi osztály kocsija futott. Szerbiába és Romániába menetrend szerint indultak nemzetközi gyorsvonatok.¹³

A magyar és a román főváros között naponta öt alkalommal oda és ötször vissza indultak vasúti személyszállító szerelvények.¹⁴

A Magyar Királyi Államvasutak és a vele együttműködő európai vasúti társaságok 1906-tól már napi rendszerességgel működtették a csak első osztályú kocsiból álló Orient Expresszt.¹⁵ A közel 3100 km-es, Párizs-Konstantinápoly útvonalat 1914. nyarán a szerelvények már csak 61 óra 46 perc alatt tették meg, ami 50,2 km/órás átlagsebességet jelentett.¹⁶ Az Orient Express magas viteldíja miatt elsősorban gazdagok és előkelő személyek vehették igénybe, valamint az uralkodói családok tagjai Európából és még Ázsiából is. A két végállomás között utazók összesen 6 esetben estek át útlevél-ellenőrzésen, a Párizsból vagy Berlinből indulók úti okmányait először a magyar határrendőrök ellenőrizték Zimonynál, illetve a keletről érkezőket ugyanitt utoljára.

A *hajó* olcsó, de egyben lassú is volt, valamint Magyarországon meglehetősen korlátozott menetvonalon lehetett igénybe venni, mivel forgalmuk elsősorban a nagyobb folyamokon zajlott, illetve az Adria parti kikötők között. A Duna magyarországi alsóbb szakaszán — a teherszállítás mellett — számottevő utasforgalom valósult meg sőt, Orsovából lehetőség nyílt az Al-Duna irányába is menetrend szerint utazni. Fiume volt Magyarország legforgalmasabb tengeri kikötője, bár szerepe az osztrák Trieszt mellett kisebb volt, azonban a fejlesztéseket és a vasúti kapcsolatának a követően mind gyakrabban érkeztek ide hajók Ázsiából és Amerikából is.

A légi közlekedésnek Közép-Európában nem volt lényegi célja a határon át történő utazás, bár elvéve előfordulhatott. Így az 1905-ös határrendőri utasítás is rendelkezett a külföldről „léghajóval” hártárt átlépő polgári személyek ellenőrzésének céljáról és módjáról is.¹⁷ Az alig két éve megvalósult, levegőnél nehezebb szerkezetű motoros repülése, akkor még kis távolságra és elvéve fordult elő. A gáz- és hőlégballonok olcsóbb eszközök voltak ugyan, de repülési irányuk csak tervezhető volt, a menetrend megvalósítása az eltérő magasságokban uralkodó széljárásoktól függött. Ezért már a XX. század első másfél évtizedében is elsősorban kedvtelési és kikötött változatait katonai célokra alkalmazták. A levegőnél könnyebb, motor hajtotta léghajók a századfordulót követően gyors ütemben fejlődtek. A léghajókon megvalósuló alkalmi távolsági utazás 1910-es évektől már szélesebb körben is elérhető volt.¹⁸ A motoros repülést — kifejlődésének éveit követően is — kísérletező kedvű felek, a repülésre vágyó tehetősebbek és természetesen a haderők hasznosították. Az első kereskedelmi célú, menetrend szerinti személyszállító légi járat már 1914. I. 1-jén indult az Amerikai Egyesült Államokban.¹⁹ A számottevő polgári légi személyszállítás lehetősége — igaz egyelőre csak országhatáron belüli forgalomban és csak két országban — már megvalósult 1914. nyarára.

Változások a magyar állampolgárok külföldre utazásában a Balkán-háborúk (1912–1913) idején. Az első Balkán-háború kitörése (1912. X. 9.) és a kiterjedő hadműveletek, valamint a már korábbi években is egyre nagyobb arányban kivándorló magyar védkötelesek miatt, a magyar miniszterelnök, az ő távozásukat kivándorlási céllal 1912. XII. 6-án egy évre megtiltotta, egyúttal a fegyveres erők kötelékébe tartozók útlevelének kiadását is ideiglenesen beszüntette.²⁰ Az érintett személyeknek korábban kiadott úti okmányokat a törvényhatóságoknak be kellett vonniuk. Budapesten az – átutazókat is figyelemmel kísérő – vasúti rendőr-kirendeltségek által igazoltatott és az említett személyeknél talált útlevelék bevonásáról a budapesti főkapitány 1912. XII. 10-én intézkedett.²¹ Bár az Osztrák-Magyar Monarchia mindkét Balkán-háborúban semleges maradt, azonban a feszültség miatt a korlátozásokat csak egy évvel később — a hadat viselő felek által Bukarestben megkötött békeszerződést követő negyedik hónapban — oldották fel.²²

A határforgalmat ellenőrző hatóságok 1914. év nyaráig

A kiegyezéstől, valamint a katonai határőrvidék felszámolását követően, az útlevél-ellenőrzés mindenhol az átkelőhely elhelyezkedése szerint illetékes törvényhatóság feladata volt. A határátkelőhelyeken a rendőrbiztosi hivatal személyi állományán kívül a vámhivatalok és az egészségügyi állomás (vesztégintézet) személyzete látott el állandó szolgálatot. A határvonal őrzését a pénzügyőr járőrök, majd 1891-től a csendőrség határszéli őrsői látták el.²³ Ebben egészen 1906-ig nem volt jelentősebb változás.

1903-ban ezen változtatott a magyar országgyűlés, amikor törvényt alkotott a Magyar Királyi Határrendőrség felállításáról. Az új állami rendőrséget számos feladat végrehajtásával bízta meg a jogszabály, így többek között „azon határvonalon, hol útlevél-kötelezettség áll fenn, az útlevelék vizsgálata, . . . kitiltott, rendőri kifogás alá eső és magukat igazolni nem tudó egyének az állam területére belépésben megakadályozása, . . . nyomozott, vagy valamely büntető cselekménnyel gyanúsított s a törvények vagy a fennálló szabályok értelmében előzetesen letartóztatható egyéneknek a határszélen való letartóztatása, . . . nöcsempészet meggátlása . . . határszéli vasúti és gőzhajó állomásokon az államrendőri és közbiztonsági teendők ellátása s a közegészségügyi szabályok betartásának ellenőrzése”.²⁴ A magyar miniszterelnök és belügyminiszter ezt követően rendeletek útján szabályozta a leendő határrendőrség működését és viszonyát más hatóságokhoz. A határforgalom ellenőrzését ténylegesen csak 1906. I. 15-től látta el a Magyar Királyi Határrendőrség. Feladatát a vámhivatalok és az állategészségügyi hatóságok mellett hajtotta végre, esetenként más, az államhatár biztonságában érdekelt szervezetek bevonásával.²⁵ Amennyiben a határrendőrség határforgalom-ellenőrzés végrehajtására rendelt közegei nem bizonyultak elegendőnek a határátkelőhely működtetése vagy, meghatározott feladat teljesítésére, akkor a helyi rendőrség vagy a csendőrség támogatta a testületet. Ilyen támogatás lehetett a határátkelőhely rendjének betartatása érdekében karhatalom biztosítása, megfigyelésben és „nyomozási cselekmény végrehajtása körüli segédkezésben” való részvétel.²⁶ Így a határrendőrség helyi szervezetei lényegében az egyes határőrizeti tevékenységek végrehajtásának összefogását, irányítását látták el.

A Magyar Királyi Határrendőrség kapitányságokon, azon belül felállított kirendeltségeken keresztül látta el feladatait, illetve 1908 és 1912 között tovább tagozódott őrsőkre is. A határrendőrség területi szervezetei még a magyar-horvát határszakaszon áthaladó vasútvonalak utolsó magyarországi állomásain is folytatták az engedély, azaz útlevél nélkül kivándorlók kiszűrésére irányuló ellenőrzést.

A határforgalom-ellenőrző hatóságok terén 1912 tavaszán ismét jelentős változás állt be. A szerb és a román viszonylat mentén működő legtöbb határátkelőhelyen — ott ahol a határforgalom döntő többségét a kishatárforgalom alkotta — a határrendőr kirendeltségek illetékességéből kivették az úti

okmányok ellenőrzését, és azokon a helyeken a Magyar Királyi Csendőrség hatáskörébe utalták. A csendőrség az általa átvett útlevel-ellenőrző feladatokat a „határkapu”-hoz kihelyezett, határforgalom-ellenőrző személyi állomány útján végezte.²⁷ A határrendőr kirendeltségek és kapitányságok 1912. V. 1-je után, a Romániával közös határszakaszon már csak a vasúti határátkelőhelyeken folytattak útlevel-ellenőrzést, azaz Vöröstoronyban, Predealban, Gyimesbükkben, valamint Orsova vasúti és vízi határállomásain. Ezen átkelőhelyeken a közúti forgalom ellenőrzése szintén a csendőrség feladatává vált.²⁸ A vasút által szállított jelentős személyforgalom miatt azonban a határrendőrség továbbra is jelentős számú utasforgalom ellenőrzését látta el. A legnagyobb magyar kikötővárosban, Fiumében a kivándorlókra kiterjesztett útlevelellenőrzés feladatát a fiumei városi rendőrhatóság, majd — 1913 nyaráról az akkor felállított — fiumei határrendőr kapitányság beosztottjai valósították meg.²⁹

A határrendőrség létszáma 1914-re elérte a 451 főt. E létszámba tartozott a 17-re növekedett kapitánysági és a 41-re emelkedett kirendeltségi és kiszolgáló személyzet is. A Magyar Királyi Határrendőrség személyi állományának egy része az osztrák örökös tartományokkal határos útvonalak mentén teljesített szolgálatot.³⁰ A csendőrség határszéli szolgálatát a magyar-szerb viszonylatban 52 órson szolgálatot teljesítő 310 csendőrrel látta el, míg a lényegesen hosszabb magyar-román határ-szakaszt 107 órs 728 csendőrével ellenőrizték 1912 után. A határátkelőhelyeken szolgálatot ellátó fegyveres testületek tagjai mellett még a vámhivatalok és az egészségügyi állomások személyzete, összességében mintegy 300-400 fő körül mozgó létszámmal látott el szolgálatot.³¹

A határforgalom ellenőrzésének végrehajtása Magyarországon, 1906-tól

Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának csak a szerbiai és a romániai határszakaszán volt útlevelkényszer és egyúttal állandó határforgalom-ellenőrzés is. Az Osztrák Császárság a román, illetve az orosz viszonylatban ellenőrizte az utasforgalmat. Az Oroszországból érkezőkkel szemben — a viszonyosság elvén — általános láttamozási (vízum-) kényszer is fennállt. Az Osztrák Császárság Németországgal, Svájjal és Olaszországgal, valamint az Osztrák-Magyar Monarchia Montenegróval közös határszakaszán csak vámellenőrzés folyt.

A magyarországi határforgalom-ellenőrzését 1906 legelejétől a Magyar Királyi Határrendőrség látta el más hatóságok — például a vámhivatalok) bevonásával. A határrendőrséget létrehozó törvény felsorolta annak feladatait, amelynek jelentős részét a határátkelőhelyeken vagy az államhatár mentén kellett végeznie.³² A törvény végrehajtásáról szóló belügyminiszteri rendelet e feladatokat részletezte és azok végrehajtási módját írta elő.³³

A határforgalom-ellenőrzését részletesen szabályozó, 1905. XII. 29-én kelt belügyminiszteri rendelet és a mellékleteként megjelent útlevelkezelői utasítás az úti okmány ellenőrzés végrehajtásának módját és sorrendjét – korabeli megfogalmazás szerint „az utlevélvizsgálat mikénti teljesítését” – pontosan meghatározta.³⁴ Az útlevelek és a határátlépésre jogosító igazolványok vizsgálatát az 1906. I. 15-én életbe lépő utasítás úgy szabályozta, hogy :

- „ . . . - az érvényesség megállapítása után a főfigyelem arra fordítandó, hogy;
- „ . . . - a személyleírási adatok a felmutató tulajdonosra illenek-e;
- „ . . . - ha rendben találtak, az e célra szolgáló bélyegzővel lebélyegezendők és;
- „ . . . - a statisztikai adatgyűjtéshez szükséges adatok feljegyzendők.”³⁵

Az érvényesség vizsgálatából adódott, hogy ellenőrizni kellett az úti okmány szabályos kiállítását, és az eredetiségét is. A személyek ellenőrzése során alkalmazni kellett a kitiltási és a – gyakran személyleírással kiegészített – körözési nyilvántartásokat is.³⁶ E végrehajtási mód a későbbi évtizedekben csak annyiban változott, hogy a személyleírás ellenőrzésénél az úti okmányban – 1914/1915. fordulójától kezdődően – elhelyezett fényképet is vizsgálni kellett, továbbá a kötelezővé váló láttamozás (vízum, utazási engedély) meglétét és érvényességét is.³⁷ Ez lényegében egy évszázad alatt alig változott. Az útlevel kezelői tevékenységet ellátó személyek feladata az I. világháború idején további szempontok és körülmények vizsgálatával egészült ki.

Az útlevelet kezelő hatósági személyek a háború kitörése előtt – a jogosult fényképének hiányában – a határt átlépni szándékozó személyt az úti okmányokban szereplő személyleírás adatai alapján azonosították. Ez azonban részint szubjektív volt, hiszen függött a kiállító személy megítélésén, a leíró kifejezések általános mivoltán és az ellenőrző megállapításán is.³⁸ Az 1905 decemberi útlevelkezelői utasítás külön hangsúlyozta a személyazonosság szükségességét és fontosságát, s „ . . . bebizonyításának minden módja megengedendő a feltartóztatott utasnál . . .”,³⁹ ugyanis már ekkor is gyakori volt a más részére kiállított útlevelel történő utazás.⁴⁰ Ezen elkövetési mód a háború kitöréséig elsősorban a „nőcsempészettel”, vagy a kivándorlás szabályainak megsértésével függött össze. A hamis

vagy hamisított útlevelet, illetve a más nevére szóló úti okmányt felhasználó felfedésekor jegyzőkönyvet vettek fel a határátkelőhelyen, az okmányt lefoglalták, és azt bűnjelként csatolták hozzá.⁴¹

Amennyiben az útlevel ellenőrző személy a megfelelő úti okmány hiányát, vagy annak szabálytalan kiállítását észlelte, illetve az utazó „más szempontok alapján kifogás” alá esett, akkor a beléptetést meg kellett tagadni. A korábban említett rendőri célok között már ekkor is szerepelt, hogy a körözött személyek felfedésre kerüljenek, annak céljából, hogy a szükséges eljárás lefolytatható legyen velük szemben.⁴²

A határt átlépők ellenőrzése során a kémkedéssel gyanúsítható személyeket le kellett tartóztatni, vagy bizonyíték hiányában, átlépésük jelentésével egyidőben intézkedni kellett a megfigyelésükről. Ebből adódóan a postagalambok behozatalát fokozottan figyelemmel kísérték, és az illetékességi területen részletekbe menő kimutatást vezettek e galambok birtokosairól és az állományukban bekövetkezett változásokról is. Ezekon túlmenően a határt átlépőktől adatot kellett gyűjteni „... az állam biztonságának és nyugalmanak megzavarására...” alkalmas eseményekről, és az „államellenes, izgatást tartalmazó nyomtatványok...” becsempészését is meg kellett akadályoznia az ellenőrző hatósági személynek. Ugyanígy az útlevelkezelőknek meg kellett akadályozniuk az engedély nélküli kivándorlási ügynökök belépését, a körözött személyek kilépését, illetve a nöcsempészet érintettjeinek átlépését is.⁴³ Meg kellett a belépését tagadni az Oroszországból kiutasított nem magyar állampolgároknak és a szerb majom- és medvetáncolatoknak is.⁴⁴ További feladatok kerültek meghatározásra az államhatár mentén, amelyek az átkelőhelyek területén kívül történő események megakadályozását vagy felderítését célozták, például a határjelek védelme, a csempészet meggátolása. Természetesen az illetékességi területen, mélységben számos feladatot látott el a Magyar Királyi Határrendőrség, amelyek jelentős része a határforgalom-ellenőrzéshez közvetve kapcsolódott.

A diplomaták és a nemzetközi jogon alapuló mentességet élvező személyek átléptetésének – a XX. század első másfél évtizedében is – külön figyelmet kellett szentelnie az úti okmányt ellenőrző közegeknek: „... a külföldi diplomata tagjait, ha személyiségük ismeretes, utlevelük felmutatására felhívni nem kell; ha pedig erre mégis felhivatnak, utlevelük nem láttamozandó...” (bélyegezendő).⁴⁵ Az úti okmány nélküli határátlépésre, az említett szűk körön kívül lehetősége volt még a határátkelőhelyek személyzetének – élelem vásárlás céljából a legközelebbi piacig – és megha-tározott határmenti települések lakóinak is a túloldali szomszédos városba utazáshoz, amennyiben személyazonosságuk ismert volt az útlevel-ellenőrző hatósági személyek előtt. Mindezeket túl, általános szabály volt, hogy a Magyarországon megszakítás nélkül keresztül utazókat utlevelél nélkül is be-léptethették, még akkor is, ha úticéljuk valamelyik osztrák település volt.⁴⁶ (Az átutazóktól abban az esetben megkövetelték az útlevelet, ha az átlépő utazásának célja kivándorlás volt.) Ez utóbbiból is látható, hogy a magyarországi útlevel-ellenőrző hatóságok elsősorban Magyarország államhatárát ellenőrizték és nem az Osztrák-Magyar Monarchia határait, még akkor sem, ha azok részlegesen lefedték egymást.

A határforgalom-ellenőrzés témakörében 1905. decemberében keletkezett belügyminiszteri rendelet – az okmányellenőrzés végrehajtása mellett – részletesen szabályozta a különböző átkelőhelyfajtákon (közúti, vasúti és vízi) keresztül átlépők ellenőrzésre jelentkezésének módját is.

- A gépjármű, kocsis- és gyalogközlekedéshez igénybe vett utakon a határátlépés céljából érkező utas köteles volt az útlevel-vizsgálattal megbízott hatóság (határátkelőhelyen kijelölt) hivatalos helyiségében átlépésre jelentkezni és ott okmányait átadni.⁴⁷ A magyar államhatáron át közlekedő gépjárművektől 1910 nyarától megkövetelték – az ovális alapú betűjelzéses – felségjelzés és a forgalmi engedély (korabeli kifejezéssel gépjármű nemzetközi úti igazolvány) meglétét is. Amelyik gépkocsi nem rendelkezett ezzel, vagy olyan országból érkezett, ahol ilyen nem állítottak ki, azt a határvámhivatal és a határrendőrség helyi szervezete elláthatta ideiglenes engedéllyel, esetlegesen a szükséges kötelek előírásával.⁴⁸ Erre szükség volt például a szerbiai, a montenegrói, a romániai vagy a törökországi bejegyzésű gépkocsik esetében is.

- A vasúti határátkelőhelyek esetében, általánosságban, a vonat utasainak – a szerelvény határállomásra történő befutását követően – a vámvizsgálat céljából, poggyászaikkal el kellett hagyniuk a kocsikat, amelyet a rendőrhatalóság járőre felügyelt és ellenőrzött.⁴⁹ Az útlevel-ellenőrzést a határrendőrség, az állomás épületén belül, az e célra kijelölt külön helyiségben hajtotta végre. Azonban a szolgálatételre kirendelt csendőrség vagy rendőrség az útlevelvizsgálat alatt az útlevelvizsgáló teremben a rend fenntartására és arra ügyelt, hogy az útlevel előmutatása nélkül a teremből senki se távozhasson.⁵⁰ A szerelvény elhagyásának kötelezettsége alól kizárólag azok mentesültek, akik szalon- vagy hálókocsiban utaztak és ismert előkelőségek, vagy súlyosan beteg egyének voltak. Az ő úti okmányaikat a vasúti jegyvizsgáló vitte az útlevelkezelő határrendőrhöz, aki ezt követően meggyőződhetett arról, hogy az említett személyeken kívül nem utazik-e más a vonaton.⁵¹ Azon, külön

meghatározott vonatokon, amelyeknél a vámvizsgálathoz az utasoknak nem kellett a járműről leszállni, ott az útlevél vizsgálata a vonaton történt, ilyenek elsősorban a keletre tartó gyorsvonatok voltak. Akik Magyarországból érkezve, csak a határállomásig utaztak, azaz belföldi viszonylatban közlekedtek, azokat a fent leírt ellenőrzés alá nem vonták, az állomást minden további nélkül el-hagyhatták.

- A vízi határforgalom ellenőrzése általánosan csak a dunai kikötőkben folyt, Fiumében kizárólag a kivándorlókat illetve gyaníthatóan kivándorlókat vizsgálták. A legfontosabb magyar folyami határátkelőhely Orsova volt, ahol a Duna ezt követően végérvényesen elhagyta a magyar partokat. A Magyarországról kilépő utasok esetében, az Orsovából Romániába induló hajók utasainak ellenőrzését a beszállást követően, de még az indulás előtt, a hajón hajtották végre. A Zimony és Orsova között közlekedő személyszállító hajók — amelyek kikötöttek szerb parton is — utasainak úti okmányát az e célra kirendelt határrendőrök vizsgálták, menet közben. Azon hajók esetében, amelyek az előbbi viszonylathoz képest még romániai kikötőkbe is tovább mentek, ott csak az Orsovában felszálló utasok okmányait ellenőrizték beszállás közben.⁵² A Magyarországra, a Duna alsó folyásáról érkező hajók utasainak esetében az útlevél-ellenőrzést Orsován ejtették meg. Minden utasnak el kellett hagynia a hajó fedélzetét és a kikötőépület útlevélvizsgálatra kijelölt terében estek ellenőrzés alá. A személyek és okmányaik vizsgálatát követően a határrendőröknek a hajó helyiségeit át kellett kutatnia, hogy nem maradt-e a fedélzeten vagy nem rejtőzködött-e el utas.⁵³ Természetesen nemcsak a nagyobb hajókon, hanem minden, így akár a kézi meghajtású úszó járművön közlekedő személyt is ellenőrizni kellett.

- A légi forgalom részére nem volt kijelölt határátkelőhely és az ellenőrzés is eltért a szárazfölditől. A polgári légi járművel érkezőket csak leszállásukkor kellett megfigyelni, de igazoltatásuk nem volt kötelező, azonban körültekintőnek kellett lenni az esetleges kémkedés miatt.⁵⁴ A katonai légi járművek személyzetének határátlépéséről már 1899-ben született Magyarországon rendelet, de ezt csak a német katonák részére tették lehetővé, a meghatározott feltételek mellett.⁵⁵ A légi határforgalom rendkívül csekély volt, számos okból kifolyólag, így a hatótávolság, az anyagi lehetőségek és közlekedési szokások miatt is.

A Magyar Királyságból az Osztrák Császárságba utazók számára — a kivándorlás céljából távozó kivétellel — nem volt szükséges úti okmány. Az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közös határvonalát a Magyar Királyságból átlépők esetében ez azt jelentette, hogy a határforgalmat ellenőrző személyek csak a kivándorlásgyanús személyeket ellenőrizték. Ugyanezt az eljárást alkalmazták Magyarország és Horvátország határán is. A korabeli fogalomrendszer szerint kivándorlónak azt tekintették, aki 1 évnél hosszabb idejű munkavállalás céljából kívánt külföldön tartózkodni.⁵⁶

Változások a határforgalom ellenőrzésében 1912-1913-ban, a Balkán-háborúk idején jöttek létre. Az első jelentős csaták – a november közepén kezdődött, Drinápoly (Edirne) környéki ütközetsorozatok, illetve az észak-macedóniai szerb támadás – kibontakozását követően, 1912. XII. 1-jével a magyar miniszterelnök ismét elrendelte a Szerbia viszonylatában határt átlépni szándékozókkal szemben a — két évvel korábban megszüntetett — útlevél-kötelezettséget.⁵⁷ Ennek oka a rendelet szerint rendészeti volt, amely magában foglalta a hadban álló balkáni országba illetve országból utazók fokozottabb ellenőrzését, különös tekintettel a kémgyanús személyek kiszűrésére és az átlépő személyeknél lévő, hadászati szempontból értékes tárgyak felfedezésére. A magyar-szerb határszakaszon az útlevél-kötelezettséget a háborúk 1913 közepén, békével történt lezárását követően sem szüntették meg.

Az osztrák-magyar hadüzenetig vezető út és a feszültség kihatása a magyar határforgalom-ellenőrzésre

Már 1914 januárjának legvégén életbe lépett azon kölcsönösségi szabály, miszerint a magyar határrendőrségi hatóságok fokozottan ellenőrizték az osztrák, illetve a bosznia-hercegovinai 17 és 35 év közötti férfiakat — akik Magyarország, és így az Osztrák-Magyar Monarchia területét szándékoztak elhagyni —, azon szempont szerint is, hogy hadkötelezettségüknek az előírások szerint eleget tettek-e.⁵⁸ Ugyanez, viszonyosság alapján vonatkozott az Osztrák Császárság vagy Bosznia-Hercegovina külső határát átlépő magyar férfiakra is az ottani hatósági vizsgálatok által.⁵⁹

1914. VI. 28-án délelőtt — Bosznia-Hercegovina székhelyén — Szarajevó városában szerb merénylő *Ferenc Ferdinánd* trónörökösét és feleségét lelőtte. Alapos és kiterjedt nyomozás indult a merénylet körülményeinek megismerésére. Az Osztrák-Magyar Monarchia és Szerbia közötti légkört e gyilkosság nem élezte ki azonnal, de hamarosan a nyomozás mind több szála Szerbiába vezetett. A merényletet követő első két hét nem hozott semmilyen számottevő lépést Európában és még az Osztrák-Magyar Monarchia értéktözsdeire sem gyakorolt hatást.⁶⁰ Raymond POINCARÉ francia elnök, a

miniszterelnök társaságában, 1914. VII. 16-án még diplomáciai úton megoldhatónak találta az esetet annyira, hogy a négy hónapja tervezett oroszországi és skandináviai látogató körútjára induljon.⁶¹

Azonban július második felétől az Osztrák-Magyar Monarchiában megkezdődött a politikai, majd a katonai készülődés egy újabb, balkáni háborúra, amelyet immár a dualista államalakulat kezdeményezett volna. Bár a dunai monarchia mindkét társországának kormánya igyekezett volna helyi háborúként lefolytatni az összecsapást, Németország reménykedett, hogy ez – a szövetségi rendszerek révén – egész Európára hatást gyakorol, és elsősorban Oroszországot kényszeríti hadba vonulásra.⁶² A nagyhatalmak szövetségeseiket hamarosan támogatásukról biztosították egy fegyveres összecsapás esetére, megerősítve korábbi szövetségi szerződéseiket. Így a Német Császárság is feltétel nélküli támogatását ajánlotta az Osztrák-Magyar Monarchia részére a leendő új háborúban.

A Szerbiával szembeni, esetleges fegyveres összetűzés miatt már 1914. VII. 20-án a magyar miniszterelnök rendelkezett a déli államhatár és jelentős mélységben a határvidék légterének korlátozásáról. A rendelettel tilalmi zónákká nyilvánították a magyar és a külföldi légi járművek előtt Magyarország déli vármegyéi légterének nagy részét, amely határközeli hajózó utakat, kulcsfontosságú vasútvonalakat és -csomópontokat is magába foglalt⁶³ (II.sz. melléklet) E légtérben csak külön engedéllyel lehet közlekedni, amely korlátozás azonban nem vonatkozott a fegyveres erők használatában álló vagy érdekében működő légi járművekre.⁶⁴ Ezzel értelemszerűen megszüntették a déli határszakasz jelentős részén az áthaladó – mellesleg jelentéktelen – légi határforgalmat is.

Báró Wladimir GIESL von Gieslingen altábornagy az Osztrák-Magyar Monarchia nándorfehérvári követe, 1914. VII. 23-án továbbította az Osztrák-Magyar Monarchia jegyzékét a szerb kormányhoz, amely a merénylet eseményeit és a merényletnek a szerb hivatalos körökhöz fűződő kapcsolatát követelte tisztázni, a szerb belügyekbe való beleszólás.⁶⁵ Minderre a szerbek számára a jegyzék két napot biztosított. E lépéssel kezdődött el az a folyamat, amely a két ország fegyveres konfliktusába torkollott.

A magyar határ túloldalán elterülő Nándorfehérvárból 1914. VII. 25-én Szerbia mélységébe kezdtek költöztetni a szerb kormányhivatalokat, a Szerb Nemzeti Bank és az állami vasúttársaság pénzvagyont, és már délután három órakor elrendelték a szerb általános mozgósítást is.⁶⁶ Ugyanezen a napon, pár perccel délután hat óra előtt az Osztrák-Magyar Monarchia nándorfehérvári követségén Nikola P. PAŠIĆ szerb miniszterelnök átadta — az egy kivétellel elfogadott feltételekről szóló — válaszjegyzéket. Azonban a követelések nem teljeskörű teljesítése miatt az Osztrák-Magyar Monarchia követe rögvést közölte, hogy így megszűnt a diplomáciai kapcsolat a két ország között.⁶⁷ Az Osztrák-Magyar Monarchia nagykövetségének a személyzete délután hat óra után elhagyta a szerb fővárost, vasúton Zimonyba utazott.⁶⁸ Aznap este a román Bessaraba személyszállító gőzös ingajaratban hazaszállította Nándorfehérvárból az ott dolgozó osztrák és magyar állampolgárokat, Zimonyból a szerb alattvalókat Szerbiába vitte.⁶⁹ *I. Ferenc József* a szerb válasz hatására nem sokkal este fél tíz előtt elrendelte a részleges mozgósítást. Másnapra a magyar-szerb határforgalom a legszükségesebbre korlátozódott olyannyira, hogy az ausztriai üdüléséből hazatérőben lévő Radomir PUTNIK vajda, szerb vezérkari főnök – akit 1914. VII. 25-én késő este a budapesti Kelenföldi pályaudvaron, a katonai és politikai vezetés tudtával előállítottak, majd rövidesen, *I. Ferenc József* király és császár közbenjárására elengedtek – 1914. VII. 26-án már Románián keresztül térhetett haza a rendelkezésére bocsátott különvonattal.⁷⁰ Az előző napi eseményekre már 1914. VII. 26-án érzékenyen reagált az Osztrák-Magyar Monarchia pénzpiaca, a betétesek tömegével igyekeztek készpénzre váltani banki megtakarításait és sokan a bankjegyeiket is nemesfém érmékre kívánták becserélni. A kialakult helyzeten az Osztrák-Magyar Bank több intézkedéssel igyekezett úrrá lenni, miközben tartalékai jelentősen csökkentek. A részvénytőke összeomlásának megelőzése céljából a magyar tőzsde működését már 1914. VII. 27-én felfüggesztették.⁷¹

1914. VII. 26-án, azonnal életbe lépett az a belügyminiszteri rendelet, amely – előrevetítve a másnapi osztrák-magyar hadüzenetet – Magyarország Szerbiával közös határszakaszának határátkelőhelyeit csak azzal a feltétellel engedte nyitva tartani, illetve igénybe venni, ha azt az alispán (kormánybiztos) a katonai területi parancsnoksággal egyetértőleg erre a célra megállapítja, és csak abban az esetben, ha a határt átlépni kívánó magát és utazásának célját kellően igazolja.⁷² Egyúttal ezen rendelkezés magyar állampolgárságú megszegőit elzárással és pénzbüntetéssel, a külföldieket kiutasítással és kitoloncolással szankcionálta. Ugyanazon a napon a kivándorlás elé korlátot emelt a magyar miniszterelnök azáltal, hogy a véderőtörvényben megjelölt férfiak kivándorlását egy évre megtiltotta,⁷³ valamint a fegyveres erő kötelékébe tartozó és tényleges szolgálatban nem álló személyek részére az útlevelek beszüntette. A kivételeket a belügyminiszter illetve a horvát-szlavón bán a honvédelmi miniszterrel egyetértőleg határozhatta meg.⁷⁴ Ugyanekkor a miniszterelnök a belügyminiszter, illetve a

bán hatáskörébe utalta az útlevelkiállítás jogát Magyarország erdélyi és déli vármegyéinek, továbbá Fiumének illetve Horvát-Szlavónország területén,⁷⁵ amelyet majd 1914. VIII. 1-jén kiterjesztett az ország egész területére.⁷⁶ E napon, 1914. VII. 26-án a magyar miniszterelnök rendeleti úton bevezette a montenegrói állampolgárokkal szemben az útlevel-kötelezettséget, az 1914. VIII. 5-ei hadüzenettel pedig megszűnt a montenegróiak beutazása.⁷⁷ Szintén e naptól a postai és távirati forgalmat is korlátozták, és lehetővé tették azok tartalmának hatósági vizsgálatát, a küldemények visszatartását. Magán-táviratokat a magyar, illetve horvát mellett kizárólag német, francia, angol vagy olasz nyelven lehetett feladni, más nyelven táviratot felvenni vagy kézbesíteni tilos volt.⁷⁸

1914. VII. 26-án a brit, 1914. VII. 27-én az orosz kormány tett kísérletet a vitás felek közötti közvetítésre, azonban mindkettő próbálkozás elutasításra talált, előbbi a Német Császárság, utóbbi az Osztrák-Magyar Monarchia részről.⁷⁹

1914. VII. 28-án Leopold von BERCHTOLD gróf, az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztere a szerb külügyminisztériumnak nem sokkal dél előtt, francia nyelvű táviratban a következő jegyzéket küldte meg: „Miután a szerb királyi kormány nem adott kielégítő választ arra a jegyzékre, melyet Ausztria-Magyarország belgrádi követe 1914. VII. 23.-án átadott, a császári és királyi közös kormány kénytelen maga gondoskodni jogainak és érdekeinek védelméről és evégből a fegyverek erejéhez folyamodni. Ausztria-Magyarország ennél fogva a jelen pillanattól fogva Szerbiával hadiállapotban levőnek tekinti magát.”⁸⁰ Raymond POINCARÉ és miniszterelnöke, bár már 1914. VII. 24-e hajnalban értesült az osztrák-magyar ultimátumról, majd később a fejleményekről is, azonban körútját csak a 1914. VII. 28-ai hadüzenetet követően szakította meg, és tért vissza Franciaországba.⁸¹

A hadban álló Magyarország határforgalom ellenőrzése, 1914-1918

A hadüzenettel egyidőben lezárult az Osztrák-Magyar Monarchiának a Szerb Királysággal közös határszakasza a polgári határforgalom előtt, s még aznap délután megkezdődtek az első helyi, kisebb összecsapások a hadviselő felek járőrei között.⁸² A két ellenfél hadseregeinek egységei először 1914. VII. 29-én 02:20-kor csaptak össze, az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészete dunai flottillájának Temes monitora löni kezdte a szerb főváros Kalemagdánál lévő ütegeit. Fél órával később a szerbek megkezdték a zimonyi – Magyarországot Szerbiával összekötő egyetlen – vasúti híd felrobbantását, amely ekkor még csak fél sikerrel valósult meg.⁸³ Az általános mozgósítást *I. Ferenc József* 1914. VII. 31-én rendelte el.

Ezen évek diplomáciai nyelvezete szerint, amennyiben egy követnek, nagykövetnek a fogadó állam külügyminisztériuma kérés nélkül kiadta az útlevelét, akkor az egyenértékű volt a kiutasítással, a diplomáciai kapcsolatok megszüntetésével. Erről, többek között az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztere által a Belga Királyság külügyminiszterének 1914. VIII. 22-én táviratban megküldött jegyzéke, azaz a hadüzenet ad képet: „Ausztria-Magyarország kénytelen a diplomáciai össze-kötöttség Belgiummal megszakítani és vele ettől a pillanattól kezdve hadiállapotban levőnek tekinti magát. ... Erre bault DE DUDZEELE grófnak Belgium bécsi követének, kézbesítette útleveleit”.⁸⁴ Az 1914 július végi, augusztusi hadüzeneteket követően, az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztériuma az immár ellenséges hadviselő országok diplomáciai és konzuli képviselteinek személyzetét távozásra készítette. A diplomáciai testületek tagjainak távozását a beálló hadi állapottól függetlenül biztosították.

A háború kitörésének első heteiben a lényegi változást az jelentette, hogy a hadkötelesek és katonák kiszűrése, illetve a kémek elfogása kiemelt szerephez jutott. Az 1914-ben újabb magyarországi korlátozó szabályok már nem születtek, így az Osztrák-Magyar Monarchia mindkét társországa részéről újabb útlevel- vagy vízumkényszer sem került bevezetésre. Külföldön ellenben megkezdődött a beutazások előzetes, külképviseleti ellenőrzésének fokozatos bevezetése. Elsőként, 1914. XII. 15-től az Amerikai Egyesült Államok útlevelhatóságai angol nyelvű záradékkal az okmány tulajdonosának arc képét is rögzítették az útlevelén.⁸⁵ A hadviselő felek közül Németország 1915. I. 1-jétől elsőként vezetett be az Amerikai Egyesült Államokéval azonos rendelkezést német nyelvű záradékkal.⁸⁶

Az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa számos árucikk tekintetében még a háború kitörése előtti napon, 1914. VII. 27-én bevezette a „külső” határain ki- és átviteli tilalmat.⁸⁷ Kezdeti napokban a tiltás szinte kizárólag a hadianyagra, vagy a katonai felhasználásra alkalmas árukra terjedt ki, azonban már 1914. VIII. 1-jén kiegészült számos ipari termékkel és alapanyaggal, valamint élelmiszerekkel és azok alapanyagával is.⁸⁸ A kiviteli tilalom alá eső áruk és nyersanyagok listáját hamarosan újabb és újabb rendeletek bővítették ki. Azonban a határszéli forgalomban közlekedők szükségletei fedezésére szolgáló áruk és élelmiszerek még több mint két évig nem estek e szabályok által szigorúbb korlátozás alá. A gépjárművel, kerékpárral vagy állati vontatású eszközökkel történő forgalom a

vámhatáron keresztül már a háború kitöréséről is csak rendőrhatalósági engedéllyel, az eszköz visszahozásának kötelezettsége mellett, a meghatározott határvámhivatalon keresztül volt engedélyezve. Kivételt csak a postaszolgáltatnak, a határon át közlekedő postajárat járművei képeztek. Járművek tekintetében külön engedélyeket az alispánok és polgármesterek az illetékes katonai kerület-parancsnokság hozzájárulásával adhattak. A meglévő engedélyek ellenőrzése természetesen a határátkelőhelyeken szolgálatot teljesítő hatósági személyek feladata volt. Lehetősége volt a határhoz közeli területi helyhatóság vezetőjének, hogy a pénzügyigazgatóság hozzájárulásával, a kettősbírtokosok részére engedélyt adjon földjei megműveléséhez, nemcsak a tilalom alá eső – de kivitelét indokoltnak tartott – eszközök és állatok kivitelére, de arra is, hogy a határt „saját ígás-, teherhordó- vagy legelőmarháikkal mellékutakon átléphessék”.⁸⁹ A kishatárforgalomra vonatkozó kedvezmények Románia hadba lépése nyomán kerültek felszámolásra.⁹⁰

Mialatt 1914 őszén, a Romániával közös határszakaszon békés körülmények között folyt a korábbi mértékhez képest lecsökkent határforgalom, addig már 1914. IX. 18-án az Uzsoki- és Duklai-hágo térségében betörték Magyarországra is az orosz cári csapatok. Hamarosan már megszállva tartották az északkeleti magyar megyék több járását is. Kiszorításukat követően az oroszok 1914. XI. 15-én, majd 1915 január végén törtek be ismét Magyarország területére, ahonnan majd csak 1915 április első felében indított támadás hatására tudták kiszorítani őket Galíciába, majd a későbbi hónapok során mind keletebbre. Ezalatt a déli fronton lényegében állóháború alakult ki, ahol az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének csapatai csak ideiglenes hídfőállásokat tudtak kialakítani.

A magyar miniszterelnök 1915. I. 20-tól rendelte el a Magyarország „külső” határait átlépők részére, hogy – állampolgárságtól függetlenül – azt csak az esetben teheték meg, ha az útlevelükbe hivatalosan csatolták és záradékkolták a jogosultak fényképét.⁹¹ Az Osztrák Császárságban ugyanekkor azonos rendelet lépett életbe. Ez új fejezetet nyitott a határforgalom-ellenőrzés történetében, hiszen az úti okmányokat az addigi – általános, személytől függően értelmezhető megfogalmazással körülírt – személyleírások mellett, az adott személy beazonosítását ténylegesen lehetővé tevő tulajdonsággal bővítették. Ezen rendelet előírta még, hogy – az osztrák, a magyar és a liechtensteini állampolgárokat és boszniai illetőségűeket kivéve – a külföldiek beutazásához az Osztrák-Magyar Monarchia külképviselei előzetes láttamozása, azaz vízuma is szükséges.⁹² A rendeletben foglaltakat nem teljesítő személyek beléptetését meg kellett tagadni, függetlenül úti céljától vagy utazásának megkezdésétől.⁹³ A rendelet azonban a határszéli forgalomban – napjaink terminológiája szerinti kishatárforgalomban – közlekedőkre vonatkozó kétoldalú megállapodásokat nem változtatta meg. Továbbra is a korábbi rendelkezések alapján kiállított – nyolc napig és egyszeri utazásra érvényes – határszéli úti igazolványok voltak elfogadhatóak. Ezen úti okmányok így fénykép és láttamozás nélkül is érvényesek voltak, bár Háromszék vármegyétől nyugatra eső átkelőhelyek – mivel hadműveleti területre estek –,⁹⁴ eleve fényképes okmánnyal voltak igénybe vehetők.⁹⁵ A háború előtti és alatti gyakorlat közötti eltérést érzékelteti, hogy a belügyminiszter 1915 nyarán kiadott, kapcsolódó rendeletében külön utasította a belföldi hatóságokat, hogy figyelmeztessék a román határszakaszon átlépni szándékozó személyeket, hogy a határszéli rendőrhatalóságnál útlevelüket felszólítás nélkül mutassák be.⁹⁶ A miniszterelnök az útlevél-ellenőrző hatóságok tagjai részére kihangsúlyozta, hogy amennyiben az utazó személy határátlépését megengedhetőnek tartják, akkor útlevelét láttamozni, azaz átléptető-bélyegző lenyomatával ellátni voltak kötelesek, bár ez a korábbi években sem volt másképpen.⁹⁷

Az Osztrák-Magyar Monarchia társországainak határforgalom-ellenőrző hatóságai a háború ellenére – bár a korábbi mértéket el nem érve, de – továbbra is számottevő átutazó személyforgalmat ellenőriztek. A határforgalomban a dualista államalakulattal szövetséges vagy az Osztrák-Magyar Monarchia által megszállt területek, illetve a semleges államok polgárai vettek részt. Azonban semleges országok utazói egy részének végcélja, egy közbeiktatott semleges államon keresztül akár ellenséges hadviselő állam is lehetett.⁹⁸ Az ő ellenőrzésük – ha végleges úti céljuk ismerté vált az útlevélkezelők előtt – szintén nagy jelentőséggel bírt, többek között kémelhárítás szempontjából is.

Egyre több név szerepelt a kitiltottak magyarországi listáján is, amelyen akár német, sőt még osztrák állampolgárok is szerepeltek. A háború kezdetétől fogva nőtt a kitiltott külföldiek száma, ezzel e nyilvántartás átnézése is valamelyest hosszabb időt vett igénybe az ellenőrzés során.⁹⁹ A hadműveleti területeken, illetve a határon történő ellenőrzések alkalmával, már a kezdeti hónapokban számos esetben fedtek fel a határőrizeti szervezetek kémeket továbbá kémkedéssel gyanúsítható, vagy legalább is megfigyelendő személyeket. Az elfogások nagyobb arányban a hadműveleti területek közelében fordultak elő, mivel ott ezen üldözendő cselekmény végrehajtása közben, vagy azt követően könnyebb volt az elkövetőre bizonyítani a vádat. A lengyel származású – és így Galíciában nyelvi ne-

hézség nélkül működő – orosz kémek mellett például Ung vármegyében és vidékén brit, sőt hazája semlegessége ellenére spanyol és argentin kémeket is bíróság elé állítottak.¹⁰⁰

A háború előre haladtával, a határ- és a határforgalom-ellenőrzés hatósági szerkezetének valamelyest átalakítása vált szükségessé. Azoknál az átkelőhelyeknél, ahol a csendőrség látta el az útlevélkezelés feladatát is, egy korábbi, háború esetére kidolgozott határvédelmi terv szerint szervezték át. A Magyar Királyi Határrendőrség által végrehajtott, egyre összetettebb ellenőrzési feladatok miatt több alkalommal is létszámkiegészítésre szorult. A határrendőr kapitányságokhoz a honvédség alakulataitól jelentős számú katonát – köztük tisztet és altisztet is – vezényeltek szolgálattételre, akiket arra az időre, 1916 nyarától a kapitányság székhelye szerint területileg illetékes honvéd kerület-parancsnokság alárendeltségébe helyezték.¹⁰¹ A Magyar Királyi Határrendőrség saját állományának bővítése céljára 1917. október közepén 150, majd 1918. augusztusának végén újabb 150 határrendőri besztás betöltésére hirdettek meg pályázatot.¹⁰² A fiumei határrendőr kapitányság feladatai és állománya 1917. V. 1-jétől a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségbe tagozódott, így ekkortól a határforgalom ellenőrzését is ennek hatósági személyei látták el.¹⁰³

A magyar-román viszonylatban mind kisebb határforgalom miatt, idővel számos – korábban is kislevegű, elsősorban helyi jelentőségű – határátkelőhely megszüntetésére került sor.¹⁰⁴ A román kormány 1915. szeptemberi intézkedése folytán – bár elvileg továbbra is a központi hatalmak szövetségese, de egyúttal e háborúban semleges volt – a román-magyar határszakasz hadászatiilag fontos útvonalai mentén, így a határon átvezető vasútvonalak kezdeti szakaszainál is, lövészárkokat, farkasvermeket és szögesdrót-akadályokat létesítettek.¹⁰⁵ Ennek ellenére a magyar, illetve az osztrák-magyar katonai vezetés nem telepített katonai erőt az államhatárhoz közel. Itt továbbra is a csendőrség és a pénzügyőrség határmenti alegységei (őrsök, szakaszok) biztosították a fegyveres jelenlétet, akik feladata – létszámukból adódóan is – a csempészet és a jogellenes határátlépés megakadályozása illetve a határforgalom felügyelete volt.¹⁰⁶ A magyar-román viszonylat vasúti határátkelőhelyein szolgálatot teljesítő részére jelentős feladatként hárult az Osztrák-Magyar Monarchia államaiban élő, de hazatérni szándékozó ellenséges országok állampolgárainak kiléptetése, valamint a kölcsönösség elvén az ellenség államaiból csoportosan hazautazó magyarok és osztrákok beléptetése. A haza-bocsátások időről-időre az osztrák és a magyar belügyminiszterek engedélyezésével és szervezésével zajlottak. Az első alkalmakkal, 1915. májusában és júniusában, több csoportban a vagyontalan szerb állampolgárokat léptették ki a vöröstoronyi határátkelőhelyen. Ezek során az ellenőrzés alatt tartott különvonaton Szerbiába hazatérni kívánókat és névjegyzéküket a határrendőr kirendeltség vezetője és besztottjai átvették, ellenőrizték, majd kiléptették.¹⁰⁷ Ezzel közel azonos időben, ugyanitt léptették be a Szerbiából hazautazó magyarok és osztrákok csoportjait is. A vagyonnal rendelkezők saját költségen, szintén csoportosan, de felügyelet nélkül, érvényes útlevél birtokában, külön kijelölt átkelőhelyeken keresztül térhettek haza Szerbiába. A következő jelentős, szervezett csoport az elbocsátható oroszok voltak 1915. augusztusában.¹⁰⁸ Az ő utaztatásuk a szerbekével azonos módon történt, s Budapestet érintve a gyimesbükki vagy predeáli átkelőn keresztül, s a semleges Románián át utazhattak haza, illetve a magyar és osztrák állampolgárok Oroszországból az ellenkező irányból érkeztek vissza. **(III. sz. melléklet)**

Fiume tengeri határátkelőhelyen történő határforgalom-ellenőrzés szabályait a magyar belügyminiszter 1915. VIII. 18-án a következő képen írta elő: „a fiumei szabad kikötőbe külföldről érkező és onnét külföldre induló hajók utasai az útlevél-vizsgálatnak a kikötőbe befutó, avagy ott kikötött hajón a hajó állama szerint illetékes konzuli hatóság előleges értesítése mellett fognak alávetni”.¹⁰⁹ Az Adria parti magyar kikötővárosban az európai államok közül, 1914. elején Görög-, Német- és Törökország tartott fenn konzuli képviselést és megbízással még más államok is.¹¹⁰ A hadi helyzet okán, 1915 második felében már csak Romániából, Spanyol- és Görögországból, Hollandiából, a skandináv országokból, Közép- és Dél-Amerika államaiból érkezhettek hajó az Osztrák-Magyar Monarchia tengeri kikötőibe. Azonban ekkorra már az olasz hadihajók is megkezdték tevékenységüket az Adrián. Ebből kifolyólag augusztus végétől török, és október közepétől bolgár hajók — ezen országoknak Olaszországgal történt hadi állapotba kerülésével — nem érkeztek magyar vagy osztrák kikötőkbe.

A határforgalom ellenőrzése során, a háború kitörésével kiemelt lett a hadviselő felek érdekeit sértő tárgyak, eszközök kiszűrése, a kémek és a kémkedéssel gyanúsítható személyek elfogása. Ennek részletes és átfogó szabályozásáról 1915. augusztusában adott ki a magyar miniszterelnök rendeletet.¹¹¹ A határon átlépni szándékozó személyek ekkortól leveleiket, irataikat és nyomtatványokat a határforgalom-ellenőrző rendőrhatalomnak bemutatni voltak kötelesek. Az így átadott papírokat – állambiztonsági vagy hadászati szempontból, illetve egyéb szabályokból eredő szempontok szerint – ellenőrizték, illetve vizsgálták, hogy kivitellük vagy behozataluk nem agályos-e. A vámvizsgálat során ta-

lált iratokat a határrendőröknek adták át a fenti vizsgálat céljából.¹¹² Természetesen ezek ellenőrzése jelentős munkát rótt a határforgalom-ellenőrző hatósági személyekre és igencsak megnövelte a határátlépés időtartamát is. A postaforgalomban már a háború igen korai időszakában ellenőrizték, azaz cenzúrázták a külföldre vagy a külföldről küldött levelezőlapok, levelek és táviratok tartalmát, hogy katonailag fontos adatok ne kerüljenek nyilvánosságra.¹¹³ A térképek terjesztését 1915. nyarán korlátozták, s ekkortól az úti könyvek és a kisebb léptékű térképek is csak külön miniszteri engedéllyel voltak külföldre küldhetőek.¹¹⁴ A magyar kereskedelemügyi miniszter rendelete hadászati szempontok miatt 1915. novemberétől megtiltotta az Osztrák-Magyar Monarchiában levő városokat, városrészeket, helységeket, tájakat, katonailag fontos tárgyakat, közlekedési és nemzetgazdasági telepeket, különösen kiváló építményeket és emlékművet ábrázoló képeslapok külföldre irányuló posta-forgalmát. E tilalom nem érintette az Osztrák Császársággal és Bosznia-Herzegovinával közös forgalmat.¹¹⁵ 1915 decemberében e korlátozást kiterjesztették az Osztrák-Magyar Monarchiával szövetséges államok és az általuk megszállott területek település- és látképeit ábrázoló nyomtatványaira is, valamint tiltották ezen postaküldemények előállításához szükséges nyomófelületek szállítását is.¹¹⁶ A németországi postaforgalom korlátozása és ellenőrzése 1916 folyamán többször is változott, a „látképes levelezőlapok” Németországba történő továbbítását a magyar kereskedelmi miniszter 1917 december közepétől engedélyezte, de a nyomtatáshoz szükséges negatívok (klisék) továbbra is szállítási tilalom alatt álltak.¹¹⁷ Természetesen a határforgalmat ellenőrző közegeknek ezen tárgyak határon át történő szállítását fel kellett fedniük, hiszen postaküldeményeket magánszemély nem vihetett külföldre.¹¹⁸

A külföldre utazás körülményeinek további szigorítása 1918. augusztusában lépett életbe, amikor a Svájcba utazóknak mindenféle írott anyagot, fényképet vagy filmet tilos volt magukkal vinniük, ezek csak postai úton voltak továbbíthatóak, ha más korlátozás alá nem estek.

A magyar állampolgárok, és a Magyarországon huzamosan élő külföldiek esetében, 1915. XI. 13-tól bevezetésre került, hogy amennyiben a semleges Romániából vagy Svájcból kívántak az Osztrák-Magyar Monarchia területére visszautazni, és útlevelük nem tartalmazott visszautazást engedélyező záradékot, akkor azért még a visszatérésük előtt, az Osztrák-Magyar Monarchia illetékes konzuli hatóságánál kellett folyamodniuk.¹¹⁹ A Németországból érkezőkre ezen előírást nem terjesztették ki. Ettől kezdve az említett záradék meglétének ellenőrzése is az útlevelkezelés részévé vált.

Az elhúzódó háború további megszorításokat hozott létre a különböző termények, termékek, nyersanyagok és élőlények kivitele tekintetében. Így az 1916 március végén kiadott új rendelkezés jelentősen szűkítette a határon átkelő személyek birtokában tartható nem engedélyköteles tárgyak körét. Mivel ezek közül számos a köznapisági úti poggyászok vagy viselt ruházat tartalma is lehetett, így azok vizsgálatának a tilalom alá eső cikkekre is ki kellett terjednie. Ennek értelmében a vámhatáron tilos volt kivinni, vagy átszállítani – számos meghatározott áru mellett – selyemárut (ideértve valamennyi ruházati terméket is), üres papírt, „zsebüzerszámot” és tartozékait, aranyból vagy ezüstből készült tárgyakat és hulladékait, ércpénzt bármely fémből, látcsövet, fényképezőgépet és fényképezési kellékeket, gyógy- és közszer. A fém pénzek közül ekkortól, az utasforgalomban az ezüstből készültek kivételét legfeljebb 20 korona összértékig engedélyezték külön engedély nélkül, a nem nemesfém váltópénzek értékhatára 10 korona volt. A tilalom alól kivételeket egyedi esetekre vonatkozóan hagytak jóvá, a kisebb határszéli forgalom vonatkozásában pedig elegendő volt a kiviteli engedély is. Természetesen a hadiszállásokat továbbra sem korlátozták.¹²⁰

Osztrák-Magyar Monarchia és a Német Császárság haderői – bolgár támogatás mellett – az 1915. októberében kezdődő hadművelettel december végére megszállták Szerbiát, ahol bevezették a katonai közigazgatást. A Császári Királyi Szerbiai Katonai Főkörmányszócság (k. u. k. Militär-General-Gouvernements in Serbien) hamarosan megkezdte a megszállt területeken élők úti okmányainak kiállítását¹²¹ és utazásának engedélyezését, valamint ellenőrzését is. A főkörmányszócság intézkedett arról is, hogy a magyar kormánnyal egyetértésben határátkelőhelyek nyíljanak a magyar-szerb határon, 1915 végétől Zimony–Nándorfehérvár, Temeskubin (Kevevára)–Semendria települések határátkelőhelyein keresztül létesülhetett határforgalom.¹²² A megszállt Szerbián át, 1916 januártól a bolgár közigazgatási területen lévő Jagodinánál lehetett beutazni Bulgáriába. Polgári utasok mellett mindvégig döntő számban a katonák lépték át a határt, szabadságolásaik vagy szolgálati útjuk okán. A központi hatalmak Szerbia megszállását követően hamar helyreállították a zimonyi vasúti hidat, így ismét volt vonat-összeköttetés Magyarország és Nándorfehérvár között. Ezt követően, már 1916. januárjában útjára indult a központi hatalmakat összekapcsoló nemzetközi gyorsvonat a Balkánvonat. A Berlin–Borosló/Breslau–Oderberg [útlevél-ellenőrzés]–Zsolna [útlevél-ellenőrzés]–, a Berlin–Drezda–Tetschen [útlevél-ellenőrzés]–Bécs, és a München–Salzburg [útlevél-ellenőrzés]–Bécs irányából érkező kocsikból a magyarországi Galántán állították össze a Balkán-félszigetre tovább induló szerelvényt. Innen útját

Galánta–Budapest–Zimony [útlevél-ellenőrzés]–Nándorfehérvár–Jagodina [útlevél-ellenőrzés]–Szófia–[útlevél-ellenőrzés]–Konstantinápoly vonalon tette meg, illetve az ellenkező irányban is.¹²³ (IV.sz. melléklet) Azonban a szükséges útlevél-láttamozásokon felül a Balkánvonalon történő utazáshoz be kellett szerezni az útlevéllel együtt érvényes, német-magyar-bolgár-török négy nyelvű, az érintett államok hatóságai által alkalmazott egységes „utazási engedély”-t is.¹²⁴ (V.sz. melléklet) Ezen vonattal történő utazás természetesen további — az úti poggyászok mennyiségét és tartalmát meghatározó — korlátozásokat is magával vont. E gyorsvonal utasait nem csak az Osztrák-Magyar Monarchia „külső” határain, hanem a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság közös határán is ellenőrizték és okmányait annak tényét rögzítő bélyegzőlenyomattal kezelték, akárcsak a háborút megelőző években a kivándorlók esetében tették a „belső határokon”. A Balkánvonalat másfél év múlva már igen nagy arányban vették igénybe a hadseregek legénységi állományú tagjai és tisztiszolgái is, ezért a magyar honvédelmi miniszter a részükre az utazást 1917. IX. 1-jétől csak a küldő szolgálati hatóság igazolásával engedélyezte.¹²⁵ Ezek ellenőrzése nemcsak a magyar-szerb határon szolgálatot lejesítő útlevélkezelőkre, hanem a magyar-osztrák közös határon szolgálatot teljesítőkre is feladatot rótt.

Románia, bár több mint három évtizede csatlakozott a Német Császárság és az Osztrák-Magyar Monarchia szövetségéhez, a kiteljesedő háborúban kivárt, mivel a győztes félhez kívánt csatlakozni. A Magyar Királysággal és az Osztrák Császársággal szemben támasztott területi igényei miatt azonban 1916 nyarán titkos tárgyalásokat kezdett az antant hatalmak képviselőivel az Osztrák-Magyar Monarchia megtámadása témájában. Végül, 1916. VIII. 17-én – az elsősorban Magyarország rovására ígért területek fejében – a román kormány a francia-brit szövetség mellett kötelezte el magát és annak megfelelően 1916. VIII. 27-én este hadat üzent a bécsi és a budapesti kormányoknak. A román hadsereg alakulatai azonnal megkezdték hadműveleteiket a Kárpátok menti szorosok, határátkelőhelyek ellen. A rajtaütés során a magyar határrendőrök, csendőrök és a vámhivatalok személyzetei csak kis ellenállást tudtak kifejteni.¹²⁶ Természetesen ezzel egyidőben – a beállt hadi helyzet miatt – azonnal megszűnt minden polgári forgalom magyar-román határon. A román haderő hamarosan megszállta a határmenti járásokat és tovább vonult, miközben az 1. osztrák-magyar hadsereg igyekezett ezt feltartóztatni. Erdély lakosságának jelentős része – a lehetőségeihez képest – menekülni próbált a még induló vonatokon, a zsúfoltá vált utakon. A központi hatalmak sorra hadat üzentek Romániának és hamarosan ellentámadásba lendültek, így szeptember első hete után a román előretörés kifulladás, s november végére már kiszorultak Erdélyből. Az osztrák-magyar és szövetséges haderők 1917 január második hetére megszállták a korábbi Havasalföld egészét. A központi hatalmak romániai megszállását és katonai igazgatásának felállítását követően ismét lehetővé vált a Kárpátokon keresztül az erősen korlátozott és szigorú szabályok mellett engedélyezett polgári határforgalom. Természetesen a katonák határátlépése — szolgálati okból vagy szabadságotól folytán —, a szerbiai viszonylathoz hasonlóan, itt is jelentős hányadot tett ki.

A határforgalom rendőri és vámellenőrzései hatóságainak 1916 december legvégétől figyelmet kellett szentelnie a határon átlépők birtokában lévő bankjegyekre és helyettesítőire is. Ekkortól csak az 500 koronát meg nem haladó összegű pénzjegyet, csekket vagy váltót lehetett külön engedély nélkül az Osztrák-Magyar Monarchia területéről kivinni. Azonban az ezt meghaladó mennyiséghez a magyar vagy az osztrák Deviza-központ írásos engedélyét is be kellett mutatnia az utazónak. Egyúttal a 300 koronát meghaladó kereskedelmi áru kivitele nyilatkozathoz volt kötött, és külföldön történő értékesítését követően a vételárat a Deviza-központ tagjai közé tartozó intézménynél kellett beváltani.¹²⁷

A magyar-szerb határon, a korábban megnyitott Zimony–Nándorfehérvár, Temeskubin (Kevevár)–Semendria határátkelőhelyek mellett, 1917 januárjának utolsó napján újonnan került kijelölésre Klenak–Šabac (Szabács) és Boljevci–Zabres a horvát-szlavónországi Szerém vármegyében.¹²⁸ E Száva parti települések között komoly bonyolította le a személyforgalmat.

A háború a külföldre utazók részéről – állampolgárságtól függetlenül – az utazásuk előtt, illetve külföldön tartózkodásuk alatt számos utánjárást követelt, hogy beszerezzék úti okmányukba a szükséges engedélyeket a különböző (belföldi, katonai illetve külföldi külképviseleti) hatóságoktól. Az egyes, alig néhány országot érintő utazás során a háború előtti kis méretű vagy kevés oldalszámú okmányok hamar beteltek. A magyar határforgalom-ellenőrző hatóságok már 1916-ban bevezették azt a gyakorlatot, hogy a különböző államok betelt úti okmányait egyszerű papírból készített pótlapokkal látták el az útlevél-ellenőrzés során, hogy az átlépések további bejegyzéseit eszközölhessék. Ez elsősorban a magyar és német útlevelek esetében fordult elő. Azonban a bécsi német császári nagykövetség e szabálytalanságot jelezte és kérte az illetékes magyar hatóságokat, hogy a német okmányoknál ennek gyakorlatát szüntessék meg, mivel az útlevélszabályaik a pótlap beillesztését nem teszik lehetővé, és az azzal ellátott okmány érvénytelennek minősül. Ebből kifolyólag a magyar belügy-

miniszter 1917 január végén utasította a Magyar Királyi Határrendőrséget, hogy közegei pótlapokat ne helyezzenek el a betelt német okmányokba, hanem az azzal átlépni szándékozók irányítsák vissza az államának legközelebbi külképviseletére új úti okmány beszerzése végett.¹²⁹ A pótlapok alkalmazása magyar útlevélknél is előfordult, de a belügyminiszter – tekintettel az általános vízumkényszerre és a gyakori hatósági bejegyzésekre – ezt csak úgy engedélyezte, ha a pótlapokhoz üres útlevéllapokat használt fel a hatóság. Az egyszerű papírlapokból készült kiegészítést ez esetben is tiltották.¹³⁰

A szabadságolt legénységi állományú katonák számára tilos volt – az utazás idejére szükséges mennyiséget nem számítva – élelmiszer határon történő átvitele, illetve egyenruhának, felszerelési tárgyknak és katonai konzerveknek, a szabadságolási okmányon feltüntetettek kivül maguknál tartani. Ezek betartását a határforgalom ellenőrző hatóságok tételesen ellenőrizték és azon kincstári darabokat, amelyek birtokban tartását az okmány nem engedélyezte lefoglalták és az állományilletékes parancsnokság részére megküldték. A szabályok betartására 1917 őszén a honvédelmi miniszter külön rendeletben is felhívta a figyelmet.¹³¹

A magyar határellenőrzést végrehajtó hatóságok részére – a német császári nagykövetség felkérése alapján – a Balkán-félszigetre vagy egyáltalán keletre utazó német állampolgárok fokozottabb ellenőrzését határozták meg 1917. IX. 19-től. A német útlevélszabályok szerint a keletre utazó német állampolgároknak a Berlieni Helyettes Vezérkar Útlevélközpontjánál (Passzentrale des Stellvertretenden Generalstabes in Berlin) láttamozott útlevél birtokában kellett lenniük. Az Osztrák-Magyar Monarchiában élő német állampolgárok, amennyiben délkeleti ország(ok)ba terveztek utazást, úgy az illetékes német konzulátustól kellett ehhez engedélyt kérniük.¹³² Ezen útlevélszabályokat általában úgy játszották ki azok, akiknek az engedély megadását megtagadták, hogy az Osztrák-Magyar Monarchiába kértek kiutazási engedélyt, majd onnan utaztak tovább.¹³³ Ebből kifolyólag a német nagykövetség kérésére a magyar belügyminiszter elrendelte a magyar határellenőrző hatóságok részére, hogy csak – az Útlevélközpont vagy német konzulátus által – az adott keleti államba történő utazás engedélyével láttamozott útlevéllel engedélyezzék a határon történő kilépést balkáni vagy más keleti államokba.¹³⁴ Ugyanezen felkérés alapján az Osztrák Császárság belügyminisztere utasította az császárság határellenőrző hatóságait, hogy ezt a gyakorlatot kövessék.

Változások a magyar és az osztrák állampolgárok külföldre utazásának lehetőségében

Az egymás ellen hadat viselő országok állampolgárainak a másik fél területére történő utazásának lehetősége – elsősorban a nők, a gyermekek és az időskorúak részére – rendkívül korlátozottan, bár elvileg lehetséges volt, értelemszerűen egy semleges országon keresztül. A frontok természetesen az átmeneti fegyvernugvások idején sem voltak átjárhatóak polgári személyek részére. A magyar belügyminiszter az ellenséges államokba történő utazáshoz az útlevél kiállítását személyes jóváhagyásához kötötte és csak indokolt esetben, a törvényhatóság véleményezése esetén engedélyezte.¹³⁵ A Magyarországon élő ellenséges hadviselő ország állampolgárainak meghatározott, hadra nem fogható köre kezdetben nagyobb, majd fokozatosan korlátozott mértékben, de szabadon élhetett. Azonban külföldre utazásuk már csak az Osztrák-Magyar Monarchia kormányai által engedélyezett és szervezett módon, és általában végleges jelleggel történhetett.

Szerbián kívül, 1914. augusztusa folyamán – a beálló hadiállapot miatt – megszűnt a magyar és az osztrák állampolgárok beutazása Montenegróba (1914. VIII. 5-től), Oroszországba (1914. VIII. 6-tól), az Egyesült Királyságba (1914. VIII. 12-től), Franciaországba (1914. VIII. 13-tól), Belgiumba (1914. VIII. 22-től), és Japánba (1914. VIII. 25-től). A következő nyolc hónap az Osztrák-Magyar Monarchia ellenében újabb hadba lépést nem hozott.

Az olasz kormány már 1914. IX. 15-ével elrendelte, hogy az Olaszországba beutazó külföldiek csak olasz külképviselet által láttamozott útlevél birtokában léphetnek be.¹³⁶ Ezzel ezen európai állam lett az első, amely a háború miatt (újra) bevezette a vízumkényszert. A német hadsereg által, rövid idő alatt megszállt Belgium Antwerpen városába, a korábban ott élő magyar és osztrák állampolgárok részére, a német kormány 1914. novemberének második felétől lehetővé tette a visszatérést. Ennek feltétele volt, hogy az említett személyek útlevéllel és benne az illetékes német császári konzulátus Belgiumba érvénytel bíró láttamozásával rendelkeztek. Egyéb belga településre, illetve korábban nem ott élőknek a német külügyminisztérium engedélye is szükséges volt, amelyért csak kellően megindokolt kérvény útján lehetett folyamodni.¹³⁷ A háború során a megszálló államok kormányzatának döntése alapján általában tovább ellenőrizték a korábbi államhatáron az általuk megszállt területekre utazók forgalmát, illetve az onnan visszafelé közlekedőket. A semlegességét majd mindvégig megtartani képes holland kormány decemberében hozott intézkedést, amellyel bevezette az általános útlevél- illetve vízumkötelezettséget.¹³⁸

A német kormány 1915. I. 1-jétől rendelte el, hogy Németország államhatárain csak akkor léptethetőek át az utazók, ha útleveleik csatolt fényképpel vannak ellátva, továbbá a beutazó külföldiek esetében a német konzulátusok láttamozása is szükséges volt.¹³⁹ A központi hatalmakkal elvileg még szövetségben álló Románia a háború kitörése előtt az államhatárain átlépőktől csak útlevelet követelt meg, illetve, amelyeket olyan településen állítottak ki, ahol román konzulátus működött, akkor ebben az esetben annak láttamozása is szükséges volt.¹⁴⁰ A román kormány 1915 márciusától azonban — kiállítási helytől és állampolgárságtól függetlenül — minden külföldi útlevél előzetes láttamozását megkövetelte.¹⁴¹ A magát 1915 nyarának végére Német Császárság és az Osztrák-Magyar Monarchia oldalán elkötelező Bulgária kormánya, 1915. szeptemberétől csak azon külföldiek részére engedélyezte a beutazást, akik útlevele fényképpel volt ellátva, és amelyeket egy bolgár konzulátus láttamozott is.¹⁴²

A külföldre utazás a háború első évét követően az Osztrák-Magyar Monarchiával szövetséges és a semleges államokra korlátozódott, azonban a mind újabb hadba lépő országok miatt tovább szűkültek a lehetőségek. Az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság állampolgárainak 1915. V. 23-án – az olasz kormány hadüzenetével – megszűnt az Olaszországba történő utazás lehetősége, bár a San Marinói Köztársaság semleges maradt a háború idején is, azonban oda csak az olasz állam területén át volt lehetőség utazni. Ezáltal a magyar és osztrák állampolgárok semleges kikötőkből tengeren túlra csak Hollandiából és Dániából, valamint Svédországból illetve Norvégiából utazhattak. Az elvileg semleges Görögország északi területein 1915 végétől jelentős antant haderő állomásozott.

A magyar állampolgároknak és a Magyarországon élő külföldieknek, Svájcban vagy Romániából az Osztrák-Magyar Monarchiába történő hazatérését 1915. XI. 13-tól azon esetben engedélyezték, ha útleveleikben rendelkeztek visszautazásra érvényes záradékkal is. Amennyiben ennek híján voltak, úgy az illetékes Osztrák-Magyar Monarchia konzuli hatóságnál ezt be kellett szerezniük. Svájc és Románia — utóbbi a semlegessége fenntartásáig — határosak voltak a központi és az antant hatalmak államaival is, azonban más államokba az átutazás nem volt lehetséges. **(VI.sz. melléklet)** Ez akár lehetőséget is adott a két ellenfél állampolgárainak a találkozásra vagy az ellenséges fél területére történő utazásra is. Ez utóbbi lehetőséget a semleges országok állampolgárai igénybe is vették a hadban álló területek közötti utazáshoz. Az új szabályozás lehetőséget adott arra, hogy a két semleges országba utazók tartózkodásának tényleges célját, okát és időtartamát a hazatérés előtt a külképviseletek megvizsgálhassák, és az esetleges államellenes tevékenység gyanúját megfogalmazhassák. Az Osztrák Császárság és Magyar Királyság állampolgárainak a Svájcba utazáshoz – mivel az törvényszerűen a nyugati osztrák tartományokon keresztül vezetett – a külső hadműveleti területekre történő utazást is engedélyező láttamozást be kellett szerezni. **(VII.sz. melléklet)** Bár majd 1917. XII. 15-vel a délnyugati front osztrák külső és belső hadműveleti területeit jelentősen lecsökkentették ugyan, azonban az osztrák-svájci határt átlépni szándékozónak mindenképpen át kellett utaznia Vorarlbergen, amely továbbra is külső hadműveleti terület maradt.¹⁴³ A Svájcba utazóknak a szükséges engedélyeket továbbra is előzetesen kellett beszerezniük. E módosítás a Salzburgon vagy Innsbruckon keresztül Németországba utazóknak jelentett segítséget.

A magyarországi útlevél-kiállítás – ide érve a horvát-szalvónországot is – mennyisége a háború kitörését követően jelentősen csökkent, különösen a kivándorlók részére kiadott okmányok száma esett vissza. Míg 1914-ben az összesen 156 774 útlevélből 104 393 darabot (66,6 %) kivándorlók számára állítottak ki, addig az 1915. évben már csak 17 976 úti okmányt adtak ki, amiből csak 2 702 jogosított kivándorlásra (15,0 %). Természetesen a korszak útlevelei a jogosult családtagjának is utazási jogot biztosított a megfelelő rovatok hatósági megszemélyesítése révén, így a kiadott útlevelek számánál több személy utazhatott. Ebből adódóan a jogosultak számának vizsgálata pontosabb képet ad. Így 1914-ben 131 520 fő volt kivándorlásra jogosult, 1915-ben már csak 4 372 magyar állampolgár, vagyis ezen adatban a visszaesés 96,7 %-os volt. Az utazási körülmények megváltozása miatt a kivándorlóknak nemcsak száma, hanem úti célja is megváltozott, míg 1914-ben még 76,6 %-uk az Amerikai Egyesült Államokba és 15,8 %-uk Romániába utazott, addig a következő évben e két célország arányszáma 52,8 %-ra és 41,8%-ra változott. Természetesen a kiállított útlevelekre jogosultak számánál kisebb volt a ténylegesen távozók száma, ez 1915-ben és előtte is 70–75 % között mozgott. A hadköteles férfiakat érintő úti okmány korlátozás jelentősen megváltoztatta a ténylegesen kivándorlók nemének arányát is. E szerint 1913-ban a kivándorlók 47,9 %-a volt férfi — ami egy évtized során az egyetlen alkalom volt, hogy 50 % alatt maradt, ami a Balkán-háborúk miatt a férfilakossággal szemben bevezetett magyarországi korlátozó intézkedések eredménye volt —, 1914-ben 66,1 %-a, míg 1915-ben már csak 32,1 %-a.¹⁴⁴ A háború későbbi éveiben az arányok mindvégig a nők részéről mutattak nagyobb mértéket.

Az Osztrák-Magyar Monarchia hadserege a háború során a megszállt területek felett átvette a közigazgatást, valamint – elsősorban katonai szempontokat alapul véve – a nem hadművelési célú határforgalom ellenőrzését és a megszállt területekre történő beutazás szabályozását is. A keleti fronton a német és az osztrák-magyar haderők Oroszország Lengyel Főkormányzóságának jelentősebb területe felett vették át az ellenőrzést. Az osztrák-magyar katonai közigazgatás alatt álló területekre történő utazáshoz a hadsereg-főparancsnok 1915. II. 15-én kiadott rendelete alapján megfelelő fényképpel s sajátkezű aláírással ellátott olyan útlevel felmutatása vált szükségessé, melyet kifejezetten a megszállt területekre állítottak ki, melyben továbbá az utazás célja és végpontja pontosan fel volt tüntetve és mely végül a hadsereg-főparancsnokság (hadtáp-főparancsnokság) vagy a hadügyminisztérium látta-mozásával van ellátva.¹⁴⁵ A szükséges láttamozásokat a kezdeti időszakban csak a hadsereg-főparancsnokság és a hadtáp-főparancsnokság székhelyén lehetett kérelmezni, azonban ez gyakorta jelentős akadályokat okozott – a kitérők és idővesztés miatt – a kereskedőknek és az utazóknak is, ezért 1915. nyarának végén katonai útlevel-láttamozó kirendeltséget létesítettek a fő közlekedési útvonalaknak határközeli két településén, a galíciai Krakóban és az orosz-lengyelországi Granicában.¹⁴⁶ A granicai hivatalt 1915. októberének első napjától – a szomszédos, de még Galíciában lévő – Szczakowába helyezték át, ahol jelentős vasúti csomópont volt.¹⁴⁷ Az utazási szabályokat 1915. december közepén a belügyminiszter újabb rendeletben összefoglalta. Ez már lehetőséget biztosított a megszállt Orosz-Lengyelország területére történő utazás esetén az útlevel mellett az arcképes igazoló jegy használatára is, amennyiben ezeket az elsőfokú hatóság a megfelelő magyar és német nyelvű záradékkal ellátta, a katonai láttamozás továbbra is szükséges volt.¹⁴⁸ Ekkortól újabb útlevel-láttamozó kirendeltségek is felállításra kerültek, nevezetesen az említett Krakó és Szczakowa mellett Lembergben (Lwów) és Rozwadówban is.¹⁴⁹ Orosz-Lengyelország osztrák-magyar hadsereg által tartósan megszállt területén kiépült a katonai közigazgatás, amelyet a Lublini Császári és Királyi Főkormányzóság irányított. A lengyelországi hadszíntér elhelyezkedése 1915. és 1917. között több ízben is jelentősebb mértékben módosult, ilyenkor az érintett megszállt területekre és az onnan történő utazás szigorúbb ellenőrzése történt meg, miközben a menekülők részére meghatározott engedmények voltak tehetek. Újabb útlevel-láttamozó kirendeltség nyílt 1916. végéig Tarnówban, és 1917. elején a szczakowait Granicába helyezték vissza. A szükséges katonai láttamozás már a határ átlépése során is beszerezhető volt.¹⁵⁰ Szerbia 1915. őszén történt megszállását követően az év utolsó heteiben kiépült a katonai közigazgatás, amelyet főkormányzóság útján irányítottak. A megszállt terület egészére vagy azon keresztül történő utazást 1915. legvégén az úgynevezett Mackensen-hadseregcsoport főparancsnoksága engedélyezte, egyes, meghatározott körzetek területére a kijelölt magasabbegységek parancsnokságai is kiadhattak engedélyt.¹⁵¹ Azonban már 1916. január elején a jogkörök mindegyikét a Szerbiai Osztrák-Magyar Katonai Főkormányzósághoz rendelték.¹⁵²

Természetesen a külföldre utazáshoz szükséges pénz előteremtése is egyre több gondot okozott az utazni szándékozóknak, hiszen a bérek értéke a háború előre haladtával csökkent, az árak lassan emelkedtek, a hiánycikké pedig akár meg is többszörözödhetett a feketepiacon. Ezen túlmenően az Osztrák-Magyar Monarchiával szövetséges és semleges államok valutáira történő átváltási aránya is romlott a háborús évek múlásával. A háború előtti és az 1916. évi árfolyamok tekintetében nagyjából már 30-35 %-os értékvesztés történt.¹⁵³ Ezáltal a külföldre utazás adminisztratív és fizikális akadályai mellé mind erőteljesebben jelentkeztek az anyagi nehézségek is. Mindezek mellett a közlekedési lehetőségek is korlátozottak voltak, a vasúti összeköttetés jelentősen változott, a személyszállításban a polgári lakosság igényeinek teljesítését megelőzte a csapat- és hadi szállítások jelentősége.

A külföldre történő utazás lehetősége 1916-ban tovább csökkent, a Portugáliával beálló hadi állapot miatt 1916. III. 15-től, majd Romániával 1916. VIII. 27-től szűnt meg a polgári személyforgalom. A török kormány – amely még 1914. előtt is szigorú beutazási szabályokat fogantatott – tovább szigorította a vízumkérelmezés menetét. A kérelemhez csatolni kellett az útlevelben szereplő képmással azonos fényképet, továbbá erkölcsi bizonyítványt, valamint az útlevelkérelmet átvevő hatóság igazolását is, amely rögzítette az utazás célját, és annak a személynek a megnevezését, akivel a beutazni szándékozó Törökországban kapcsolatba kívánt lépni.¹⁵⁴ Ezt 1917 márciusában a török hatóságok tovább szigorították azzal, hogy a kérelemhez négy darab azonos fényképet kellett csatolni.¹⁵⁵ Az egymással szövetségben álló központi hatalmak igyekeztek egymás állampolgárait is szigorúbb ellenőrzés alá vonni, utazásukat csak indokolt esetben engedélyezték.

A német kormány 1916 tavaszára akként szigorította a területére beutazni szándékozókra vonatkozó szabályokat, hogy az útlevelekre jogosult családtagjai közül a feleségnek már külön, az előírtaknak megfelelő útlevelel és vízummal kellett rendelkeznie. A gyermekek továbbra is bejegyezhetőek maradtak a szülő útleveleiben, amennyiben a nevén kívül legalább a korát is jelölték. Ezzel egyidő-

ben a tényleges katonai szolgálatban állók részére a német kormány lehetővé tette a meghatározott osztrák-magyar illetékes parancsnokságok, illetve a magyar honvédelmi minisztérium által németül is kiállított, az utazó hitelesített aláírását is tartalmazó utazási okmánnyal – nyílt parancssal, menetlevéllel, szabadságolási engedéllyel – való belépést is, szolgálati vagy rövid idejű magánügyben.¹⁵⁶

Az Osztrák-Magyar Monarchia ellen irányuló 1916. évi román hábtámadást követően a központi hatalmak csapatai hamarosan felvették a benyomulókkal a harcot, és októberre sikeresen kiszorították őket Magyarországról. Már 1917 január második hetében megszállták Havasalföldet, majd a kiépülő katonai közigazgatás idővel lehetővé tette polgári személyek ide történő utazását is. A romániai front 1917 januárjában állóháborúvá vált Moldovában, s itt a harcok tovább folytak. A megszállt román területekre már 1917. január végén különösen méltányolható esetekben utazni lehetett, bár csak érvényes útlevél vagy arcképes igazoló jegy, valamint a bukaresti katonai kormányzóság császári és királyi meghatalmazottjának engedélyével.¹⁵⁷ Ezzel egyidőben megszűnt a határmenti területek lakossága részére, a kishatárforgalomban közlekedőknek, korábban biztosított okmánykezdvezmény, a korábbi átkelési igazolvány, a szelvényes külföldi úti igazolvány vagy a határszéli közlekedési igazolvány¹⁵⁸ már nem volt elfogadható úti okmány a határátlépés során. Mialatt Románia Moldva határterületein továbbra is harcok folytak 1917 február első napjaiban felmerült annak lehetősége, hogy a Romániában rendőri felügyelet illetve őrizet (internálás) alatt álló osztrák és magyar állampolgárok, és az Osztrák-Magyar Monarchiából a román állampolgárok meghatározott körét hazaengedjék.¹⁵⁹ Azonban a román hatóságok az Osztrák-Magyar Monarchia állampolgárait az emberiség követelményeivel össze nem egyeztethető bánásmódban részesítették az őrizet idején és többen emiatt meg is haltak.¹⁶⁰ A közös külügyminisztérium felhívására a román kormány nem tett kedvező intézkedést, így Magyarországon szigorúbb ellenszabályokat vezettek be. A magyar hatóságok részére már 1917. II. 16-án elrendelték, hogy minden, 17 és 55 év közötti, addig csak rendőri felügyelet álló román állampolgárságú férfit állítsanak elő, akiket a Tápiósülyön lévő internálótáborba gyűjtöttek össze.¹⁶¹ Csak 1918 januárjában engedték haza a román állampolgárok jelentős részét. A magyar belügyminiszter 1917 júliusának elején hirdette ki a Dél-Romániába történő utazás feltételeit, amely szerint az ehhez szükséges kérvényt a bukaresti meghatalmazotthoz az elsőfokú rendőrhatóság vagy – üzleti út esetén – a Magyar Királyi Kereskedelmi Minisztériumon, illetve a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumon keresztül kellett megküldeni. A határátlépéshez az engedélyen kívül természetesen szükség volt a Románia megszállt területére is érvényes útlevélre vagy igazolójegyre is, amelyet az elsőfokú rendőrhatóság vagy Magyar Királyi Kereskedelmi Minisztérium záradékolt a kérvény leadásakor.¹⁶² 1917 szeptember közepén a rendelkezés annyival egészült ki, hogy szabvány formanyomtatványt vezettek be a kérelmezéshez, ahol az elsőfokú hatóság feljegyezte a bemutatott úti okmány számát is. Ezen túlmenően, minden kérelmet az elsőfokú rendőrhatóságnál kellett leadni, amelyet üzleti út esetén a Magyar Királyi Kereskedelmi Minisztériumon keresztül, egyéb cél megjelölésekor közvetlenül a császári és királyi meghatalmazotthoz véleményezéssel együtt továbbított.¹⁶³ Orosz-Lengyelországnak a német csapatok által megszállt és igazgatott területére történő utazás – fényképpel és annak záradékával ellátott – Németországba érvényes útlevél és a varsói német főkormányzóság külön engedélye birtokában volt lehetséges. A jóváhagyását az említett német hatóság útlevélosztálya csak rendkívül indokolt esetekben adta meg, és az illetékes magyar szakminisztérium közbenjárására is szükség volt.¹⁶⁴ A román csapatok végül – amikor az orosz bolsevik kormány kilépett a háborúból – 1917 december elején letették a fegyvert, majd 1918. V. 5-én békét kötött Románia a központi hatalmakkal és szövetségeseivel. Románia akkortól ismét semleges állammá vált, s majd csak a háború utolsó napjaiban üzent ismét hadat, amikor az Osztrák-Magyar Monarchia már fegyverszünetet kötött.

Délkelet-Európa nagyobb területein 1917 elejére beállott nyugalmi időszak hatására az ott megszállt országokba történő utazás is engedélyezett volt a rendszabályok betartása mellett. Így Romániának, Szerbiának, Albániának és Montenegrónak a központi hatalmak által megszállt területeire az oda kifejezetten érvényes hatósági záradék megléte esetén útlevéllel vagy arcképes igazoló jeggyel – méltányolhatóan indokolt esetben – utazni lehetett.¹⁶⁵ Ennek megfelelően 1917 februárjától a nándorfehérvári kormányzóságba érvényes engedélyt már a nándorfehérvári útlevél-kirendeltség, a többi kerületbe a niši bolgár katonai kormányzóság vagy a bolgár kormány adta ki. Albánia és Montenegró területére, az említett időtől kezdődően a scutari-i illetve a cetinjei útlevél-kirendeltség engedélyére is szükség volt.¹⁶⁶

A külföldre történő utazás részben elvi lehetősége 1917-ben tovább szűkült. A júliusban beálló hadi állapot miatt Görögországba (1917. VII. 2-től), Kínába (1917. VII. 14-től) és Sziámba (1917. VII. 22-től) nem utazhattak a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság állampolgárai. 1917 decemberében az Amerikai Egyesült Államok (1917. XII. 7-én), Panama (1917. XII. 10-én) és Kuba (1917.

XII. 16-án) határainak átlépése vált lehetetlenné az Osztrák Magyar Monarchia mindkét országának állampolgárai részére. Végül, utolsóként Nicaragua üzent hadat az Osztrák-Magyar Monarchiának 1918. V. 18-án. Természetesen az ázsiai államok határait a háborús idők kezdetétől, a korábbiaknál is alacsonyabb számban lépték át a magyar és az osztrák állampolgárok.

Azon magyar férfi állampolgárok, akik állandó jelleggel Németországban éltek és a hadi szolgálatra alkalmatlanok voltak, az Osztrák-Magyar Monarchia területéről visszautazásuk során 1917. XII. 1-jétől átlépheték a határt az – útlevelpótló úti okmányként ekkortól elismert – illetékes katonai hatóság által kiállított, záradékolt és fényképpel ellátott honvéd vagy népfelkelési igazolványi lappal is.¹⁶⁷

Miután 1917 decemberében Vorarlberg kivételével megszüntették az osztrák külső hadműveleti területeket, a magyar kormány 1918. I. 25-ével ugyanezt tette, csak Háromszék és Csík vármegyék illetve Fiume kerületében maradt meg továbbra is a belső hadműveleti terület intézménye.¹⁶⁸ Ezáltal a déli és délkeleti magyar határon történő átlépéshez – az említett három közigazgatási egységet ide nem sorolva – már nem kellett a belföldi területre külön engedélyező záradék, elegendő volt az utazás szerint érintett megszállt terület illetve szövetséges állam illetékes hatóságától át- vagy beutazási vízumot beszerezni. Háromszék és Csík vármegyékbe és annak – romániai viszonylatú – határátkelőhelyein történő átutazáshoz a brassói katonai útlevelhivatal engedélye is szükséges volt.¹⁶⁹

A keleti front az oroszországi események miatt 1917. végén orosz részről már nehezen volt tartható, így a bolsevik kormány fegyverszünetet kért. A központi hatalmak 1917 decemberében előnyös helyzetben kezdték meg a béketárgyalásokat Oroszországgal – mialatt Finnország elnyerte függetlenségét –, amelyek 1918. III. 3-án a breszt-litovszki békéhez vezettek. Ezt követően hamarosan létrejöhett az Oroszországtól ténylegesen független Ukrajna is. Az így semleges állammá váló Oroszországba és Ukrajnába azonban kizárólag gazdasági okokból engedélyezték az osztrák és magyar állampolgárságú polgári személyeknek az utazást, amelyet az Osztrák-Magyar Monarchia Hadsereg-főparancsnoksága engedélyezett. Az orosz és ukrán hatóságok 1918 őszének elején még továbbra sem követelték meg az útlevelek előzetes láttamozását, azaz vízummal történő ellátását. A magyar katonák szabadságukat az itt tárgyalt két országban csak rendkívül indokolt esetben, a honvédelmi miniszter külön engedélyével tölthették, és az útlevel-kötelezettség alól sem mentesültek, amely beszerzéséről a miniszter kedvező döntés esetén maga intézkedett a magyar belügyminiszternél.¹⁷⁰

Az észak- és közép-európai semleges országokba történő utazás újabb korlátozásáról 1917 első harmadában léptettek életbe újabb rendelkezéseket.¹⁷¹ A semleges államokba, azaz Dániába, Hollandiába, Norvégiába, Svájcba és Svédországba utazóknak kötelezővé tették a korábbi rendelkezések érintetlenül hagyása mellett, hogy útlevelüket az innsbrucki térparancsnokságnál illetve az Osztrák Magyar Monarchia illetékes ellenőrző hatóságnál láttamoztassák. A külföldieknek — akiknek az úti okmányát külképviseletük Magyarországon állította ki — az illetékes rendőrhatalóság láttamozása is szükséges volt. Ekkortól az Osztrák-Magyar Monarchia területéről az érintett országokba csak a kijelölt határátkelőhelyeken át lehetett utazni (**VIII. sz. melléklet**), ettől kezdődően Svájcba – a német állampolgárokat kivéve – csak Feldkirch határátkelőhelyen léphettek át az államhatárt. Svájcba Németországban át nem volt engedélyezve az utazás, kivéve, akik már 1914 augusztusa előtt is a Német Császárságban éltek. A semleges államokba utazó minden állampolgárnak – akik a tételesen meghatározott kivétel alá nem estek – 10 napi vesztégzárat kellett letölteniük a meghatározott települések egyikén, amelyről az illetékes rendőrhatalóság igazolást állított ki.

Speciális viszony fűzte össze az Osztrák Császárságot és Lichtensteint, amely a hadban álló Osztrák-Magyar Monarchia és Lichtenstein közötti határforgalom jellegét is befolyásolta 1914 és 1918 között. Liechtenstein az HABSBURG-birodalommal 1852-től, posta-, pénz-, adó- és vámügyi szerződések révén egységes területet alkotott.¹⁷² Ezen állapot 1914-ben továbbra is fennállt. A liechtensteini-svájci határ vámellenőrzését osztrák vámhivatal és kirendelt személyzete hajtotta végre.

Az Ausztria és Svájc közé ékelt Liechtenstein a háborúban a semlegességet választotta, amely mellett mindvégig kitartott. Azonban a semlegesség fenntartására már 1914. augusztus elején önkéntes, fegyveres határőr csoportok felállítását rendelték el Liechtenstein svájci határa mentén fekvő településeken.¹⁷³ A magyarországi szabályozással egyidőben, 1915. I. 20-tól, és azzal összhangban az osztrák kormány is bevezette a külső államhatárokon átlépőkkel szemben az általános útlevel- és vízumkényszert. Annak ellenére, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia vámunióban volt Liechtensteinnel ekkortól kezdődően, „ideiglenes” jelleggel bevezették az útlevelkényszert és kijelölték a közös határ mentén az átlépésére szolgáló kizárólagos útvonalakat is.¹⁷⁴ Az 1915. I. 31-éig terjedő átmeneti időszakban a helyi határforgalom-ellenőrző hatóság, az osztrák katonai parancsnoksággal egyetértésben egyéb okmányt is elfogadhatott a határátlépőktől. A liechtensteini állampolgárok útlevelének is kötelezően, hivatalosan záradékoltva csatolt fényképet kellett tartalmaznia, azonban a osztrák-ma-

gyar külképviseltek előzetes láttamozása alól mindvégig mentesültek.¹⁷⁵ Ezen rendelkezés által kizárólag e hercegség útlevelei voltak vízummentes külföldi okmányok a háború idején. Liechtensteinből Ausztriába történő utazás esetén, 1915 szeptemberétől a belépő személyek az Osztrák-Magyar Monarchia külső hadművelési területére léptek, így fokozottabb ellenőrzésnek voltak kitéve ezt követően.¹⁷⁶

Svájc a liechtensteini határán már 1914. VIII. 20-án elrendelte az államhatár átlépésének tilalmát este 10 és hajnali 5 óra között, amely alól csak kivételes esetekben, meghatározott személyeknek adtak kivételt.¹⁷⁷ Az említett szakaszon majd 1915. október végén vezette be a svájci kormány az általános útlevel-kötelezettséget és határforgalom ellenőrzést, egyúttal kijelölve az átlépéskor használható utakat és a tilalmi időszakokat is.¹⁷⁸

Az Osztrák-Magyar Monarchia és Liechtenstein közös vámterület 1919. szeptemberéig állt fenn, amikor az osztrák kormányzat felmondta az 1852-ben kötött megállapodást. Liechtenstein végül 1923-ban Svájjal kötött — a korábbi osztrák egyezményhez hasonló — szerződést, amely maig fennáll.

Idegenrendészet Magyarországon, 1914-1918

Az 1910-ben tartott országos népszámlálás alapján 278 130 fő külföldi élt a Magyar Szent Korona országaiban, ebből 201 924 fő a Drávától északra (ez 13 %-os növekedés volt az 1900. évi adatokhoz képest). Természetesen külföldinek tekintették ezen adatban az osztrák állampolgárokat és a boszniai illetőségűeket is, különösen előbbieket tették ki a döntő hányadot.¹⁷⁹ Budapesten, a nem magyar állampolgárok száma a tíz évvel azelőttihez képest, csekély csökkenés mellett 1910-ben 44 102 fő, Fiumében pedig növekedést követően 19 836 fő volt.¹⁸⁰

Már a háborút megelőző hónapokban mind alaposabb, körültekintőbb ellenőrzésnek vetették alá a külföldiek tartózkodását Magyarországon és vizsgálták azt sok osztrák állampolgárnál is, bár a korábbiaknál szigorúbb rendelkezést nem vezettek be. Ennek következtében mind gyakoribbá váltak az ország egész területéről történő kitiltások. Egyre gyakrabban nem csak a leendő ellenséges államok polgárait, hanem számos szövetséges, sőt osztrák állampolgárt is magyarországi beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alá helyezték.¹⁸¹ A kitiltás alapjául több esetben az 1903. évi külföldiek tartózkodásáról szóló törvény ide vonatkozó részét nevezték meg: „az a külföldi, a ki magát kellően nem igazolja, a maga és családja fenntartására szolgáló eszközöket ki nem mutatja, vagy a kinek az állam területén való tartózkodása az állam érdekeire, vagy a közbiztonságra és a közrendre nézve aggályos; az állam területéről a rendőri hatóság által bármikor kiutasítható, esetleg kényszer útján is eltávolítható”.¹⁸²

Az első háborús hetek meghozták a külföldiek fokozottabb ellenőrzésének igényét és időszakát is. Ennek előfeltétele volt, hogy az addigi útlevelkényszertől mentes külföldieknek személyazonosságukat igazoló úti okmányt kellett beszerezniük az államuk szerinti külképviseleten. Az Amerikai Egyesült Államok állampolgárai részére – külképviseltek által útlevellel történő ellátásukig – ha a tartózkodási helyük szerinti illetékes hatóság előtt állampolgárságukat elfogadható módon igazolni tudták, akkor a legközelebbi konzuli képviselötükig¹⁸³ szabad utazást élveztek a magyar belügyminiszter 1914. IX. 18-án kelt körrendelete értelmében.¹⁸⁴ Hasonló szabályozás élt ekkor az Amerikai Egyesült Államokbeli állampolgárokkal kapcsolatban az Osztrák Császárságban is. Bár ekkor még nem volt kötelező Magyarországon a személyazonosító okmány birtoklása, azonban az angolul beszélő nemzetek állampolgárait értelemszerűen meg kellett különböztetnie a magyar és az osztrák hatóságoknak is. Általános úti okmány kötelezettség bevezetésére azonban a következő közel négy hónap során még nem került sor. Magyarország területén tartózkodó valamennyi külföldit 1915. I. 20-tól kötelezték, hogy fényképpel és hatósági záradékkal ellátott útlevellel rendelkezzenek. E szabály alól csak az osztrák állampolgárok és a bosznia-hercegovinai illetőségűek kaptak felmentést, amely a háború időtartamában nem változott.¹⁸⁵

Az egymással hadban álló országokban hátramaradt ellenséges állampolgároknak továbbra is szükségük volt konzuli képviseltekre – például hagyatéki vagy peres ügyek intézése miatt –, amellyel mindig egy semleges állam került megbízásra. Ezek illetékességét a fogadó hadviselő fél is tiszteletben tartotta, mivel maga is hasonlóképpen cselekedett a megbízó államban. Így az 1914. júliusi és augusztusi hadüzeneteket követően Magyarország területén a szerb és az orosz állampolgárok konzuli képviseltekét az Amerikai Egyesült Államok budapesti főkonzulátusa vette át.¹⁸⁶ Az Osztrák-Magyar Monarchiával szemben hadviselő országok rendőri őrizet (internálás) alatt nem álló állampolgárainak országos összeírását majd csak 1914 november közepén rendelték el.¹⁸⁷ Ez hamarosan lehetővé tette a kölcsönös hazabocsátás megszervezését is, amely során nyilatkozni kellett a hazatérés vagy a maradás mellett is.¹⁸⁸ Eddig az ideig a legtöbb ellenséges állam honosa rendes polgári életmódjában és foglal-

kozásában zavartalanul megmaradhatott.¹⁸⁹ A külföldieknek újabb, 1915 áprilisában elrendelt nyílvántartásba vételét követően az ellenséges államok állampolgárait rendőrhatalósági felügyelet alá helyezték, amely a személyes szabadságnak bizonyos korlátok közé szorítását (például lakhelyelhagyás tilalmát, kapcsolattartás engedélyhez kötését, stb.) jelentette a legtöbb esetben, de a katonakorú férfiak összegyűjtését is elrendelheték ez alapján.¹⁹⁰ A külföldiek tartózkodásával kapcsolatos szabályok 1915 augusztusában tovább szigorodtak. E szerint az útlevél-kötelezettség alá eső állampolgárok – az osztrákokat és a németeket kivéve – a legrövidebb idejű tartózkodást is kötelesek voltak bejelenteni, s távozási szándékukat előre jelezniük kellett, az illetékes hatóság e tényt az útlevélbe be is jegyezte.¹⁹¹ A Magyarországon tartózkodó külföldieknek 1915. XI. 13-tól, amennyiben útlevelüket a Magyar Szent Korona országainak területén székelő konzuli hatóságuk állította ki, akkor az illetékes rendőrhatalóság által azokat láttamoztatni kellett. Ugyanekkortól, az esetleges kiutazásukat követően, a Svájc vagy Románia felől visszaérkezés esetén, visszautazási záradékot is be kellett szerezniük, ha csak azt korábban nem kapták meg.

A külső és a belső hadműveleti területre utazó minden személy, állampolgárságtól függetlenül a meghatározott utazási okmányok és engedélyek birtokában kellett lennie 1915 szeptember havától. Magyarország (illetve Ausztria) külső és belső hadműveleti területeire történő utazáshoz 1915 decemberétől az Osztrák-Magyar Monarchiával szövetséges államok és a semleges országok állampolgárainak arcképpel és sajátkezű aláírással ellátott útleveli is érvényesek voltak, amennyiben az adott hadműveleti területre érvényes záradékot beszerezték az illetékes hatóságtól. Az engedély azonban kizárólag akkor volt megadható, ha az illető külföldinek megbízhatósága kétségtelenül igazoltnak látszott.¹⁹²

A Magyarországon legalább néhány napot tartózkodó külföldinek – a határátlépés feltételeinek teljesítését követően – a háborús gazdaság okozta szűkösségekkel is szembe kellett néznie. Az elhúzódó háborúra berendezkedő Magyarországon 1915 novemberének közepén bevezetésre kerül a tejjegy, majd 1916. I. 10-től a liszt- illetve kenyérbélyeg is, utóbbi Bécsben és Alsó-Ausztria tartományban már 1915 április közepén bevezetésre került. A vendéglátó egységek a jegyrendszerbe bevont élelmet csak a jegyek ellenében szolgálhattak fel.¹⁹³ A fokozódó ellátási gondok miatt a cukor kereskedelmének korlátozására 1916 márciusában, míg a kenyérfejadagok csökkentésére egy évvel később, 1917 tavaszának elején került sor. Ezek a megszorítások természetesen érintették a nem átutazás céljából érkező külföldieket is.

A külföldi államok diplomatáinak és feleségeik részére már a háború kitörése előtt az osztrák-magyar császári és királyi Külügyminisztérium úgynevezett igazoló jegyeket („Legitimationskarte”), azaz a diplomáciai testülethez való tartozásukat elismerő iratot állított ki, amely egyúttal fegyvertartási és vadászigazolványként is szolgált.¹⁹⁴ Ezen okmány német egynyelvű volt és a kiállításától számítva egy évig bírt érvénnyel. E korábbi igazoló jegy helyett a császári és királyi Külügyminisztérium 1916 februárjától új külalakkal, és immáron német–magyar nyelven nyomtatott űrlapok kiállítását kezdte meg, szintén egy éves érvényességgel és az továbbra is jogosított fegyvertartásra és vadászatra is! A korábban kiadott igazoló jegyek azonban 1916. IV. 1-jén hatályukat veszítették. A rendőrhatalóságok kellő tájékoztatása végett a közös külügyminisztérium, a magyar belügyminiszter útján mintapéldányokat juttatott el az illetékes hatóságokhoz 1915 januárjában a korábbi, 1916 januárjában az újabb változatból.¹⁹⁵

A háború már az első hónapokban igen sok áldozatot követelt. Azonban különösen a kezdeti időszakban az egymással hadviselő felek a kölcsönösség elvén lehetővé tették, hogy a másikkal veszélyt nem jelentő állampolgárait — gyermekek, nők, idős férfiak — akik gyanú alatt nem álltak, elsősorban felügyelet mellett hazaengedjék. Az Osztrák-Magyar Monarchia területének elhagyása általában valamelyik osztrák tartomány határátkelőjénél, a semleges Svájcon keresztül történt, azonban a szerbeket – az egyszerűség okán – Románián keresztül utaztatták ki. Ez biztonságos hazatérést jelentett a harci cselekmények szüneteltetése nélkül is. Az elutazni szándékozók adatait, az egy-egy állampolgári kör részére történő engedélyezés kiadását követően, az alispánnak illetve az előljárónak jegyzékbe kellett gyűjtenie és azt haladéktalanul továbbítani kellett a belügyminiszter részére. A legtöbb esetben a hazatérők Budapesten keresztül voltak kötelesek a kijelölt határátkelőhelyekre utazni, és szabályos útlevéllel kellett rendelkezniük, amelyeket 1917 tavaszáig az Amerikai Egyesült Államok budapesti külképviselete állított ki. A hazautazók csoportjában részt vevők részletes listáját a belügyminiszter hirdette ki. Általában kizárták azon személyeket, akik ellen büntető eljárás folyt, továbbá a kémgyanus vagy katonakorú személyeket is. Az olaszok esetében a katonakort meghaladó idős férfiakat is, ha tiszti rendfokozattal bírtak.¹⁹⁶ Az útiköltséget előteremtteni nem tudó személyek utazása díjtalan volt. Azok, akiknek jogszabály adta lehetősége volt hazautazni, azok dönthettek úgy is, hogy maradnak, amennyiben kellő vagyonnal rendelkeztek és már huzamosabb ideje Magyarországon éltek, továbbá kifogás alá nem estek.¹⁹⁷ A hadiállapot Kína és az Osztrák-Magyar Monarchia közötti beálltát, 1917. VIII. 14-ét követően –

az 1917. IX. 19-én kelt magyar belügyminiszteri rendelet – lehetővé tette, hogy a kínai állam-polgárok „nemre való tekintet nélkül az ország területét szintén elhagyhatják és Svájcba távozhatnak”, a meghatározott feltételek teljesítése mellett.¹⁹⁸

A magyarországi határforgalom „helyreállása”, 1918-1920

A I. világháborút lezáró padovai fegyverszünet aláírását, 1918. XI. 3-át követően az újabb és újabb, kijelölt fegyverszüneti vonalak határozták meg a magyar haderő által ellenőrzött határokat. Ezt azonban a nagyjából szétesett magyar hadsereg alig tudta ellenőrzése alatt tartani, azt elsősorban a megszálló államok katonái tették a túloldalon. E határokon átkelőket elsősorban katonai–rendészeti szempontból ellenőrizték, az okmányokat gyakorta a katonai parancsnokságok láttamozták. Ez alól csak az osztrák-magyar határ volt kivétel, ahol az utasforgalom ellenőrzése még továbbra is a történelmi határon, magyar rendvédelmi szervezetek által történt.

Az 1918. ősztől fokozatosan változó fegyverszüneti vonalak a magyar kormányt nehéz helyzet elé állították. A délnyugati vidékeken már 1918. november közepén a Drávát jelölték ki a megszállási határ vonalaként. Ezáltal a Horvát-Szlavónországba illetve Fiumébe történő utazás egyszersmind a délszláv haderők által megszállt területekre történő utazássá vált a gyakorlatban. Ezen állapot kezdeti hónapjaiban a magyar kormány nem léptetett életbe a korábbiakhoz képest korlátozó rendszabályokat, sőt, 1918. november első napjától az említett terület egésze elvesztette hadműveleti területi besorolását.¹⁹⁹ Ezáltal az oda utazáshoz nem volt szükség a korábbi igazoló okmányokra és engedélyekre. Azonban 1919 márciusának legelejére nyilvánvalóvá vált, hogy az oda történő utazás csak akkor ellenőrizhető, ha útlevél-kötelezettséget léptetnek életbe. Az útlevél helyett azonban egyelőre még lehetőség volt a meghatározottak szerint kiállított igazoló jeggyel is Horvát-Szlavónországba illetve Fiumébe utazni.²⁰⁰ Még 1918 november közepén felvonultak, majd a Kárpátok szorosain keresztül nyomultak a román haderő alakulatai is, ezzel a magyar államhatár ottani ellenőrzése kikerült a magyar közigazgatás irányítása alól. December elejére a román haderő Erdély jelentős részét ellenőrzése alá vonta.²⁰¹

A pénz és értékek kivitelének újabb szabályozása 1918. november közepén lépett hatályba, ennek megfelelően külön engedély nélkül havonta egyszeri alkalommal csak 1 000 korona összérték volt külföldre – illetve Magyarország meghatározott részeibe – vihető, ennek megfelelően a külföldre irányuló forgalom ellenőrzésének erre is kiterjedőnek kellett lennie.²⁰² Már 1919 januárjától a huzamos időt távol tölteni szándékozók útlevelének kiállítását megelőzően, az igénylőnek vagyoni óvadékot kellett letétbe helyeznie.²⁰³ 1919. II. 11-től a határt átlépő magyar állampolgárok útlevelében, az azt ellenőrző hatósági személyeknek ellenőrizniük kellett, hogy tartalmazzák-e a belügyminiszter azon záradékát, amely a pénzügyminiszternek a külföldre utazáshoz hozzájárulását rögzíti.²⁰⁴ Ezen felül az ellenőrzés kiterjedt arra is, hogy a kiutazó személy poggyásza – az általános utazási kellékeken illetve 2 000 koronáig terjedő készpénzen kívül – értéket nem tartalmaz-e, mivel azok kivitele – külön engedély hiányában – ekkor már tilalom alá estek (e rendelkezés megszegőit súlyos, akár a teljes ingó és ingatlan vagyon elkobzásával is büntethették).²⁰⁵ Március közepén már bevezetésre került a külföldre utazás előre történő bejelentésének kötelezettsége is. Ezekon felül szigorították az útlevél kiadásának feltételeit is. A magyarországi tanácsköztársaság idején az utazási szabályok, és ezáltal ezek ellenőrzése tovább szigorodtak.²⁰⁶

A magyarországi tanácsköztársaság megalakulását követően komoly harcok bontakoztak ki a román hadsereg – majd hamarosan a cseh-szlovák haderő – által ellenőrzött fegyverszüneti vonalak mentén, amelyek végül 1919 augusztusának elején, a tanácskormány bukásával szűntek meg. A román csapatok 1919. VIII. 4-én bevonultak Budapestre, majd hamarosan a dunántúli vármegyék egy részébe is.²⁰⁷ A magyar belügyminiszter – a román katonai jelenlét hatása miatt – 1919. VIII. 8-án elrendelte, hogy minden kiállított útlevelet az utazás során érintett államok vízumainak beszerzésén kívül a Budapesten állomásozó román katonai hatóságnál is láttamoztatni kell. A tanácskormány idején kiadott valamennyi útlevél érvényét veszítette ekkor, a hazautazóktól a határforgalom ellenőrző hatóságok azokat bevonta és jelentés kíséretében a belügyminiszternek terjesztette fel.²⁰⁸ A budapesti román parancsnokság a magyar főváros pályaudvarain valamennyi utazásra jogosító okmányt – így az útleveléket és az igazoló jegyeket is – ellenőrizte, és engedélye estén láttamozta is, függetlenül, hogy az utazás külföldre vagy magyar vármegyék között történt. A román megszállás Budapesten 1919 november közepén ért véget, a megszálló hadsereg a Duna-Tisza-közéről a Tiszán túlra november végén vonult vissza.²⁰⁹

A magyar külképviseleti hálózat igen lassan épült ki, ezért a magyar közigazgatás által alkotott szabályoknak megfelelő útlevél-láttamozások, azaz a vízumok megkövetelése is fokozatos volt a kü-

lönböző viszonylatú útlevél-ellenőrző állomásokon. A magyar (nép)köztársaság 1918 novemberétől működtetett követségi rangú diplomáciai kirendeltséget Bécsben. Azonban újak a tanácskormány idején sem létesültek, különösen, hogy annak elismertsége igen szűk volt. A magyar kormány belügyminisztere 1920 április elején rendelte el, hogy a délszláv állam felől érkező külföldiektől a nándorfehérvári magyar külképviselet útlevélhivatalának vízumát már követeljék meg a belépőktől.²¹⁰ Az 1920. V. 20-án a belügyminiszter már úgy rendelkezett, hogy valamennyi határon illetve fegyverszüneti vonalon már csak az illetékes magyar külképviselet láttamozásával rendelkező külföldit lehet beléptetni. Továbbá elrendelte a korábbinál lényegesen részletesebb kimutatás vezetését, amely a határt átlépő minden személyről rögzíteni követele meg: a nevét, az állampolgárságát, az állandó lakhelyét, az utazásának célját, az átlépés pontos idejét, az úti okmány megnevezését, kiállító hatóságát, keltét és számát, továbbá a külföldiek esetében a láttamozó magyar hatóság megnevezését is.²¹¹ Mint látható csak ennek a nyomtatványnak a kitöltése is jelentős időt vett igénybe az útlevélet kezelő hatósági személy részéről. Mindemellett a „megbízhatatlan” magyar állampolgárokról, illetve gyanús külföldiekről jelentést kellett tenni az úti cél szerint illetékes rendőrhatóságnak, és esetleg a belügyminiszternek is. Ugyanígy jelentést kellett küldeni a kivándorlási biztosi hivatalnak a nagyobb létszámú, Amerikából visszatelepültek csoportjainak beléptetésével egyidőben. A magyar állampolgárnak az útlevelét, akinek kilépését – az okmány „szabálytalan” mivolta, vagy a kiviteli tilalom megszegése miatt – az átlépő-állomáson megtagadták, be kellett vonni és a kiállító hatóságnak az ok ismertetésével meg kellett küldeni.²¹²

Határnak egyedül a magyar-osztrák szakasz volt tekinthető 1920 nyaráig, amely az Ausztriával 1919 szeptemberében kötött, Saint-Germain-en-Laye-i békeszerződés ellenére változatlan volt. A többi, állami igazgatást elválasztó vonal demarkációs vonal volt. A magyar hatóságok ellenőrzésének helyét általában még a semleges „be- és kilépő-állomásnak” nevezték meg, amely kifejezés került a „határ” szót. 1920 májusáig, az osztrák szakaszt nem számítva – ahol az ellenőrzési helyek még a „békeidők”-ben felállításra kerültek –, még nem mindenhol volt létrehozva szükséges útlevél-ellenőrző szervezet.²¹³ Az majd csak az év nyarán épült ki a kívánalmaknak megfelelő mértékben. A magyar hatóságok, a teljes magyar államhatáron át közlekedők valóságos és tényleges ellenőrzését csak a kíméletlen trianoni békediktátum aláírását, 1920. VI. 4-ét követően valósíthatták meg. Az új határátkelőhelyek első, tételes ismertetésére csak 1923-ban került sor, belügyminiszteri rendeletbe foglalva, azonban az ellenőrzés már 1920-ban megkezdődött az ott felsorolt települések határában.²¹⁴

A magyar állampolgároknak, a román hadsereg által megszállt magyar vármegyékbe történő utazásához 1920 tavaszán a bécsi román képviselő vízumára volt szükség. Ezért a román állampolgárok részére – a román előírásra válaszul, a viszonyosság elvén – lényegében áthidalhatatlan akadályt emelt a magyar kormány. Románia területén akkor még nem volt magyar képviselő, ezért a rendeletnek megfelelően a bécsi magyar követségnél kellett a román útlevelüket láttamozni, még akkor is, ha Romániából utaztak a meg nem szállt Magyarország területére. Mindezek ellenére, érthető módon a vízumkényszer általánosan nem volt érvényben azon magyarokra, akik megszállt területen éltek, még akkor sem, ha úti okmányukat idegen állam állította ki, függetlenül a megszálló hatalomtól.²¹⁵ 1920 tavaszára a Magyarország jelentős részeit megszállás alatt tartó államok bevezették, hogy az általuk uralt területekre utazóknak már csak útlevélbe adják ki a beutazási engedélyüket. Ennek hatására a magyar belügyminiszter akkor engedte az ilyen településre utazni szándékozók részére az arcképes igazolójegy vagy más okmány kiállítását, ha azt a megszálló állam oda elfogadta.²¹⁶ (A trianoni békediktátum aláírását követő november közepén lépett életbe az a miniszterelnöki rendelet, ami felállította a belügyminisztérium és az Országos Menekültügyi Hivatal munkatársaiból álló – az újonnan kijelölt államhatáron kívül maradt, de Magyarországra betelepülni szándékozó magyar lakosság ellenőrzésére – a Beköltözőket Ellenőrző Kirendeltségeket.²¹⁷ Ezzel megkezdődött az elüldözöttek és a továbbra is Magyarország területén élni szándékozók befogadásának területileg központosított ügyintézése.)

Jegyzetek:

¹ 1903/VI.tc. ; PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1904.* ; Idem: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* ; Idem: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* ; Idem: *Csendőrség a határőrizetben.* ; Idem: *A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.* ; Idem: *Rendőrség a határőrizetben.*

² PARÁDI: A pénzügyőrség szerepe a dualizmuskori Magyarország határőrizetében. 46-48.p. ; Idem: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. ; Idem: A magyar határőrizet és az európai biztonság a XIX-XX. században 1867-1914. 123-138.p. ; Idem: A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai. ; Idem: Integrál rendvédelem a polgári magyar államban 1867-1945. ; Idem: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. ; Idem: A dualista Magyarország határőrizete a migráció tükrében. ; Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.

³ PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. ; Idem: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. ; Idem: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. ; Idem: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. ; Idem: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete.

⁴ PARÁDI: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. ; Idem: A magyar határőrizet 1867-1945. ; Idem: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a II. világháborúig. ; Idem: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. ; Idem: A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. ; Idem: A Magyar Királyi Határrendőrség. ; Idem: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. ; Idem: A Magyar Királyság határrendőrsége.

⁵ 7 227/1912. (XII. 6.) ME.r. ; 60 121/1912. (XII. 10.) fk.int. ; 192 000/1912. (XII. 8.) BM.kr. ; 203 706/1913. (XII. 2.) BM.kr. ; 5 327/1914. (VII. 20.) ME.r. ; 11 101/1914. (I. 19.) BM.kr. ; 27 573/1914. (II. 11.) BM.kr.

⁶ GÁSPÁR — PARÁDI ; PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre a II. világháború előtt.

⁷ MEZEY ; 1912/LXIII.tc.

⁸ 38 000/1913. (VI. 20.) BM.kr. Melléklet 15. §

⁹ Az Osztrák-Magyar Monarchia idején sosem használták a „külső” vagy a „belső” határ megfogalmazását, ezért van tettem e tanulmányban idézőjelbe. „Belső” alatt említem azon határszakaszokat, amelyek az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság, illetve Bosznia-Hercegovina közötti határok voltak. „Külső” alatt értendő a társországok egymással nem közös határai, ezt a vizsgált időszakban „vámhatár”-nak nevezték, mivel az Osztrák-Magyar Császárság, a Magyar Királyság és Bosznia-Hercegovina vámközösséget alkotott.

GALÁNTAI: 125-128.p. + 135-137.p.

¹⁰ SOM: 55-57. p.

¹¹ 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. ; BENCSIK: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. ; PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* op.cit. IX.sz. melléklet. 254-257.p.

¹² RADEN: 177.p.

¹³ Loc.cit.

¹⁴ Loc.cit. : 171.p.

¹⁵ Útvonala az alábbi volt 1913. második felében: Párizs–Basel–Zürich–Innsbruck–Bécs–Budapest–Keleti pályaudvar–Zimony [magyar útlevél-ellenőrzés]–Belgrád [szerb útlevél-ellenőrzés]–Niš–Piroto [szerb útlevél-ellenőrzés]–Caribrod [bolgár útlevél-ellenőrzés]–Szófia–Plovdiv–Kada Koi [bolgár útlevél-ellenőrzés]–Edirne [török útlevél-ellenőrzés]–Konstantinápoly–Sirkeci pályaudvar oda, s vissza (e vonatnak Budapest–Keleti pályaudvarnál csatlakozása volt a Berlinből érkező gyorsvonattal, illetve a szerbiai Niš-ben Thessalonikiba).

Loc.cit.

¹⁶ LÁNCZOS

¹⁷ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.

¹⁸ Az első polgári személyek Németországban repülhettek léghajóval. A német Deutsche Luftschiffahrts AG 1910. VI. 19-vel kezdődően, a háború kitöréséig Zeppelin léghajóival összesen 33.722 utast szállított (harmaduk fizetőutas volt), részben séta-, részben Németországban belüli alkalmi távolsági repülések során. Az eredetileg tervezett, sőt beharangozott, nagy német városok közötti, menetrend szerinti légi közlekedést végül nem sikerült megvalósítani.

MONDEY: 228.p.

¹⁹ A floridai St. Petersburg és Tampa között (belföldi forgalomban; közel 40 km-es útvonalon a Tampa-öböl két partját kötötte össze) 1914 első napjától a március végi kényszerű leállásig összesen 1.024 utast szállított az amerikai St. Petersburg-Tampa Airboat Line légitársaság.

Loc. cit.: 228.p.

²⁰ 7 227/1912. (XII. 6.) ME.r. op.cit. ; 7 252/1912. (XII. 6.) ME.r. ; 192 000/1912. (XII. 8.) BM.kr.

²¹ 60 121/1912.fk.int.

²² 203 706/1913. (XII. 2.) BM.kr.

²³ PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.

²⁴ 1903/VIII.tc. 2. §

²⁵ Loc.cit. 7. §

²⁶ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. op.cit.

²⁷ 48 999/1912. (IV. 13.) BM.kr.

²⁸ 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr.

²⁹ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. op.cit. 15. § ; 38 000/1913. (VI. 20.) BM.kr. 13. § ; 3 389/1915. BM.kr.

³⁰ PARÁDI: A Magyar Királyság határrendőrsége. op.cit. ; Idem: *Rendőrség a határőrizetben.* op.cit.

³¹ Idem: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében.

³² 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. op.cit.

³³ loc. cit.

³⁴ loc. cit.

³⁵ loc. cit.

³⁶ loc. cit.

³⁷ SOM: op.cit. 74.p.

³⁸ loc.cit. 284.p.

³⁹ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. op.cit.

⁴⁰ Ebben az időben a haj- és szemszínre vonatkozó adatok is mérvadóak voltak. A hajszínt növényi főzetekkel lehetett ugyan módosítani, de a szem színének megváltoztatására ekkor még nem volt lehetőség.

⁴¹ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. op.cit.

⁴² Loc.cit. 15. §

⁴³ Loc.cit. 3-12. §

⁴⁴ 38 000/1913. (VI. 20.) BM.kr.

⁴⁵ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. op.cit.

⁴⁶ loc. cit.

⁴⁷ loc. cit.

⁴⁸ A Föld országai közül 1910 nyarán még csak Ausztria, Belgium, Bulgária, az Egyesült Királyság, Franciaország, Monaco, Németország, Olaszország, Oroszország és Spanyolország állított ki nemzetközi úti igazolványt gépjárművek számára.

73 000/1910. (V. 30.) BM.r.

⁴⁹ loc. cit.

⁵⁰ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. op.cit.

⁵¹ loc. cit.

⁵² loc. cit.

⁵³ loc. cit.

⁵⁴ loc. cit.

⁵⁵ 133 285/1899. (I. 12.) BM.kr.

⁵⁶ A kivándorlásról szóló magyar jogszabály szigorú feltételeket szabott a kivándorlók részére, illetve meghatározta, hogy kik nem lehetnek kivándorlók, valamint rögzítette, hogy minden kivándorlónak abba az államba szóló útlevelel kell ellátva lennie, a melybe kivándorolni szándékozik. E személyektől már Magyarország ausztriai illetve horvátországi határánál, vagy az ahhoz legközelebb eső nagyobb település állomásán kérték az úti okmányokat. A legtöbb kivándorló az Észak-amerikai Egyesült Államokba (Amerikai Egyesült Államok) illetve Romániába távozott, előbbi állam nem, míg utóbbi megkövetelte az úti okmány meglétét határai átlépésekor. Természetesen sok kivándorló úgy igyekezett távozni, hogy kijátszotta és megtevesztette a hatóságokat, s kivándorlásukat eltitkolva, útlevelel nélkül hagyták el Magyarországot (döntően Észak-Amerika felé).

1903/IV.tc. ; BENCsik: *A magyar úti okmányok története 1867-1945.* 25-26.p. + 31.p.

⁵⁷ 5 380/1910. (X. 1.) ME.r. ; 5 951/1912. (XI. 25.) ME.r.

⁵⁸ 336/1914. (I. 15.) ME.r. ; 11 101/1914. BM.kr.

⁵⁹ 27 573/1914. (II. 11.) BM.kr.

⁶⁰ POGÁNY

⁶¹ HAHNER

⁶² MARGITAY-BECHT: 186.p.

⁶³ A déli vármegyék tilalmi zónának nyilvánított légtérébe tartozó területbe esett a Duna, a Száva és a Tisza-torkolat, valamint Temesvár, Versec, Nagybecskerek, vasútvonalak és vasúti csomópontok, továbbá a dunai vasúti híd és a Mirkovci területét.

5 327/1914. (VII. 20.) ME.r.

⁶⁴ Loc.cit.

⁶⁵ *Osztrák-Magyar Vöröskönyv.*

⁶⁶ Loc.cit. 87-88.p.

⁶⁷ *A Világháború képes krónikája:* 21-22.p.

⁶⁸ V. ö. 60. sz. jegyzet: 88. p.

⁶⁹ *Osztrák-Magyar Vöröskönyv.* op.cit.

⁷⁰ POLLMANN ; A szerb háború.

⁷¹ MARGITAY-BECHT: op.cit. 186.p.

⁷² E rendelet keletje 1914. július 27., de az 1914. július 26-án kiadott miniszterelnöki, szám nélküli, „Az 1912 : LXIII. t.-ben nyert felhatalmazás alapján a magyar királyi minisztérium és egyes miniszterek a következő című és mellékletképpen a „Budapesti Közlöny” 170. számához csatolt, folyó évi július hó 27-iki kelettel ellátott rendeleteket adják ki és azokat a mai hatállyal életbe léptetik.” című rendelet (*Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII. évf. [1914] 1410–1413. p.) már július 26-án életbe léptette, számos más rendelettel együtt.

5 111/1914. (VII. 27.) BM.r.

⁷³ E rendelet keletje 1914. VII. 27., de az 1914. VII. 26-án kiadott miniszterelnöki, szám nélküli rendelet már 1914. VII. 26-án életbe léptette, számos más rendelettel együtt.

5 474/1914. (VII. 27.) ME.r.

⁷⁴ E rendelet keletje 1914. VII. 27., de az 1914. VII. 26-án kiadott miniszterelnöki, szám nélküli rendelet már 1914. VII. 26-án életbe léptette, számos más rendelettel együtt.

5 471/1914. (VII. 27.) ME.r.

⁷⁵ E rendelet keletje 1914. VII. 27., de az 1914. VII. 26-án kiadott miniszterelnöki, szám nélküli rendelet már 1914. VII. 26-án életbe léptette, számos más rendelettel együtt.

5 473/1914. (VII. 27.) ME.r.

⁷⁶ 5 735/1914. (VIII. 1.) ME.r.

⁷⁷ E rendelet keletje 1914. VII. 27., de az 1914. VII. 26-án kiadott miniszterelnöki, szám nélküli rendelet már 1914. VII. 26-án életbe léptette, számos más rendelettel együtt.

5 472/1914. (VII. 27.) ME.r.

⁷⁸ E rendelet keletje 1914. VII. 27., de az 1914. VII. 26-án kiadott miniszterelnöki, szám nélküli rendelet már 1914. VII. 26-án életbe léptette, számos más rendelettel együtt.

5 478/1914. (VII. 27.) ME.r.

⁷⁹ MARGITAY-BECHT: op.cit.

⁸⁰ *A Világháború képes krónikája*. op.cit. 116. p.

⁸¹ *Osztrák-Magyar Vöröskönyv*. op.cit.

⁸² Loc.cit.

⁸³ Loc.cit. 188. p.

⁸⁴ Gróf Errembault DE DUDZEELE a bécsi belga nagykövet.

A Világháború képes krónikája. op.cit. 143-144.p.

⁸⁵ 202 924/1914. (1915. I. 22.) BM.kr.

⁸⁶ 7 454/1915. (I. 7.) BM.kr.

⁸⁷ 5 526/1914. (VII. 27.) ME.r.

⁸⁸ 5 738/1914. (VIII. 1.) ME.r.

⁸⁹ 5 526/1914. (VII. 27.) ME.r. op.cit. ; 551/1915. (II. 9.) ME.r.

⁹⁰ 928/1916. (III. 21.) ME.r. 4. §

⁹¹ SOM: op.cit. 74.p.

⁹² 4 031/1915. (XI. 8.) ME.r. ; LI-LA-RE. 1915/0218.

⁹³ 2 987/1915. (VIII. 14.) ME.r.

⁹⁴ 40 500/1915. (XII. 13.) BM.kr.

⁹⁵ 285/1915. (I. 16.) ME.r. ; 36 250/1915. (IX. 26.) BM.r.

⁹⁶ 29 491/1915. (VIII. 18.) BM.kr.

⁹⁷ 285/1915. (I. 16.) ME.r. op.cit. ; 36 250/1915. (IX. 26.) BM.r. op.cit.

⁹⁸ Ide érendő 1915 végétől például egy svájci állampolgár, aki hazájából vasúton a Monarchia két államán, majd Románián keresztül utazott Oroszországba vagy Szerbiába, illetve visszafele. Ez ugyanígy előfordulhatott akár egy dán vagy holland alattvalóval is, aki érintve Németországot, a Monarchia két államát és Romániát Szerbiába vagy Oroszországba kívánt eljutni, illetve onnan haza. Azonban más útvonalak is lehetségesek voltak, de valószínűleg az útvonal választásánál legtöbbször a közlekedési nehézségeket, a háborúval járó kockázatokat (például a tengerhajózás esetében) és az anyagi ráfordítást együttesen mérlegelték. Természetesen minden utazónak, állampolgárságtól függetlenül az általa érintett országok beutazási engedélyeit – és szükség szerint további külön hozzájárulásokat – előre, vagy esetleg utazása során be kellett szereznie.

⁹⁹ A kitiltott személyek aktualizált névjegyzékét a folyóirat e számaiban jelentették meg.

A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja. XII-XVI.évf. (1914–1918)

¹⁰⁰ SUSLIK: 33-34.p.

¹⁰¹ E katonák közül a legénységi állományúak – 1917. augusztusi rendelet értelmében – 1916. októberétől készülségi pótdíjban is részesültek.

7 035/1916. (VI. 22.) HM.kr. ; 263 224/1917. (VIII. 9.) HM.r.

¹⁰² A jelentkezés feltétele volt a magyar állampolgárságon, a „fedetlen előéleten”, a magyar nyelv ismerete (szóban és írásban), az „egészséges testalkat” mellett még 1918 nyarán is, a hat év katonai vagy csendőri szolgálat, a 40 év alatti életkor és a „rendezett anyagi viszonyok” is. Előnyt jelentett a magasabb végzettség vagy műveltség, illetve a más magyarországi nyelv ismerete is. Külön előnyben részesültek, akik a háború folyamán kintintést kaptak vagy akik „a harctéren vagy a katonai szolgálatban rokkantakká” váltak. A jelentkezőknek 3 évi szolgálatot kellett vállalnia, továbbá azt, hogy bármelyik határrendőr kapitányságra helyezhetik. A felhívásra a tényleges szolgálatban állók is pályázhattak, a pályázati kérvényt sajátkezűleg kellett megírni és azt – a születési anyakönyvi kivonattal, a minősítési táblázat másolatával, az iskolai és az orvosi bizonyítványokkal valamint további okmányokkal együtt – a Magyar Királyi Belügyminisztériumhoz kellett továbbítani.

A próbaidő hat hónap volt, a véglegesítéshez külön vizsgát kellett tenni. Az évi fizetést 1000 koronában (havi 83,33 korona) állapították meg, amelyen felül lakhatási pótlék, vagy lakás, továbbá háborús, helyi vagy családi pótlék, valamint évi 175,62 korona ruhapénz, egyenruházati átalány járt.

371 183/1917. (X. 13.) HM.ért. ; 21 225/1918. (VIII. 27.) HM.ért.

¹⁰³ 1916/XXXVII.tc. ; 37 000/1917. (III. 23.) BM.kr.

¹⁰⁴ 3 389/1915. (VIII. 18.) BM.kr. op.cit. ; 116 835/1915. (XI. 7) BM.r. ; 18 262/1916. (II. 20.) BM.r.

¹⁰⁵ A románok erősítik a magyar határt.

¹⁰⁶ 1903/VIII.tc. op.cit.

¹⁰⁷ 14 139/1915. (V. 8.) BM.kr.

¹⁰⁸ 24 550/1915. (VII. 20.) BM.kr.

¹⁰⁹ 3 389/1915. (VIII. 18.) BM.kr. op.cit.

¹¹⁰ *Andrees Allgemeiner Handatlas*: 73-74.p.

¹¹¹ 285/1915. (I. 16.) ME.r. op.cit. ; 36 250/1915. (IX. 26.) BM.r. op.cit.

¹¹² loc. cit.

¹¹³ Magyarországon ezt, és az eljárás rendjét a kereskedelmi miniszter már 1914 szeptember közepén kiadott rendelete részletezte. Ennek hatására a központi hatalmak szövetséges államai egymás közötti postaforgalmát is cenzúrázták. Az egymással hadban álló felek közötti közvetlen postaforgalom legkésőbb a hadba lépéssel egyidőben megszűnt. Azonban a rendőri őrizet alatt állók (internáltak) illetve a hadifoglyok miatt részlegesen működött a szolgáltatás – tüzetes ellenőrzés mellett – amely minden esetben egy semleges állam postaszolgálatán keresztül bonyolódott le.

1 919/1914. (IX. 10.) KM.r. ; 2 248/1914. (XII. 2.) KM.r. ; 8 591/1915. (III. 12.) BM.kr. ; 31 557/1915. (X. 17.) BM.r.

¹¹⁴ 2 449/1915. (I. 22.) ME.r.

¹¹⁵ 74 379/1915. (XI. 3.) KM.r.

¹¹⁶ 86 541/1915. (XII. 24.) KM.r.

¹¹⁷ 93 676/1917. (XII. 15.) KM.közl.

¹¹⁸ 285/1915. (I. 16.) ME.r. op.cit. ; 36 250/1915. (IX. 26.) BM.r. op.cit.

¹¹⁹ 4 031/1915. (XI. 8.) ME.r. op.cit.

¹²⁰ Loc.cit. ; LI-LA-RE. 1915/0218.op.cit.

¹²¹ A császári és királyi Szerbiai Katonai Főkörmányszóság Útlevelehivatala által kiállított útlevelet a Főkörmányszóság nándorfehérvári nyomdájában gyártották. A 152×106 mm méretű, szürke, puha karton borító előoldalán az 1915. évi osztrák-magyar közös kiscímer és az okmány megnevezése volt látható egyszerű díszítés felett. A német egynyelvű, 16 oldalas úti okmány első belső előzékre a fénykép hitelesítő hatósági záradéka került kialakításra, a vízjel és alnyomat nélküli fehér lapok oldalainak elrendezése megegyezett a korszak osztrák útleveleivel – ezáltal eltért a magyaroktól –, kiegészülve az „állampolgárság”, a „munka- és foglalkozás városa” és a „beszélt nyelv” rovatokkal, a kiállító hatóság megnevezése és a keltezés az 5. oldalon volt olvasható. Az első oldalon a címer alatt az „Im Namen Sr. Excellenz des k. u. k. Militär-General-Gouverneurs.” (azaz „Öexcellenciája cs. és kir. Katonai Főkörmányszó nevében.”) felirat volt olvasható. (A leírás az 1917. évi, „K. u. k. Gouvernement-Druckerei in Belgrad. – Bez. 2637 ex 1917.” nyomdai jelzetű altípusról készült)

¹²² Az útlevelek és igazoló jegyek láttamozása Szerbia egész területére.

¹²³ GRANDE ; The „Balkanzug”

¹²⁴ GRANDE: op.cit.

¹²⁵ 18 174/1917. (IX. 1.) HM.r.

¹²⁶ PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. op.cit.

¹²⁷ 4 308/1916. (XII. 23.) ME.r.

¹²⁸ 3 000/1917. (I. 30.) BM.kr.

¹²⁹ 4 244/1917. (II. 4.) BM.r.

¹³⁰ SOM: op.cit. 37.p.

¹³¹ 233 637/1917. (IX. 12.) HM.r.

¹³² 105 038/1917. (IX. 9.) BM.r.

¹³³ Loc.cit.

¹³⁴ Loc.cit.

¹³⁵ 153 966/1914. (VIII. 23.) BM.kr.

¹³⁶ 160 436/1914. (IX. 15.) BM.kr.

¹³⁷ 9 175/1914. (XI. 25.) BM.r.

¹³⁸ 5 738/1914. (VIII. 1.) ME.r. op.cit.

¹³⁹ Loc.cit.

¹⁴⁰ 76 142/1904. (VII. 28.) BM.kr.

¹⁴¹ 27 186/1915. (III. 10.) BM.kr.

¹⁴² 103 523/1915. (IX. 3.) BM.kr.

¹⁴³ 477 372/1917. HM.r.

¹⁴⁴ RADEN: op.cit.

¹⁴⁵ 9 941/1915 (III. 23.) BM.kr. ; 94 830/1915 (VII. 22.) BM.r.

¹⁴⁶ Granica település az osztrák–orosz határt képező Biała Przemysza-folyó északi, orosz-lengyelországi partján feküdt. A két ország között húzódó vasúti hídon közlekedő szerelvények is biztosították a térségben határt átlépők forgalmát. A község mai neve Maczki.

94 830/1915 (VII. 22.) BM.r. op.cit.

¹⁴⁷ Szczałkowa az osztrák–orosz határt képező Biała Przemysza-folyó déli, orosz-lengyelországi partján feküdt. A két ország között húzódó vasúti hídon közlekedő szerelvények is biztosították a térségben határt átlépők forgalmát, északi határában már az 1910-es évek elején is számottevő rendező pályaudvar üzemelt. E község napjainkban Jawarżno város északi településrésze.

33 942/1915. (X. 17.) BM.r.

¹⁴⁸ 29 491/1915. (VIII. 18.) BM.kr. op.cit.

¹⁴⁹ 40 500/1915. (XII. 13.) BM.kr. op.cit. ; 130 599/1915. (XI. 7.) BM.r.

¹⁵⁰ SOM: op.cit.

¹⁵¹ Loc.cit.

¹⁵² Az útlevelek és igazoló jegyek láttamozása Szerbia egész területére. op.cit.

¹⁵³ Míg 1914 tavaszán egy osztrák–magyar korona 0,207 amerikai dollárt ért, addig 1915 januárjában 0,174-et, júliusban 0,151-et, 1916 első heteiben 0,127-et, júliusban 0,127-et, 1917 januárjában már csak 0,113-at; egy korona 1914 elején 0,85 német márkát, 1915-ben 0,71 illetve 1916-ban 0,69 márkát ért, míg 1917-ben már csak 0,65-öt.

¹⁵⁴ 134 980/1916. (IX. 2.) BM.kr.

¹⁵⁵ 27 805/1917. (III. 21.) BM.kr.

¹⁵⁶ 4 272/1916. (III. 28.) HM.kr.

¹⁵⁷ Az útlevelek és igazoló jegyek láttamozása Szerbia egész területére. op.cit.

¹⁵⁸ BENCSIK: *A magyar úti okmányok története 1867-1945.* op.cit. 144-145.p.

¹⁵⁹ 1 544/1917. (II. 3.) BM.kr.

¹⁶⁰ 5 028/1917. (II. 16.) BM.kr.

¹⁶¹ Loc.cit.

¹⁶² A tájékoztatás tévesen Kereskedelmi Múzeumot említ a Kereskedelmi Minisztérium helyett.

Románia megszállott területeire szóló utazásokhoz szükséges utazási engedélyek.

¹⁶³ 9 125/1917. BM.res.közl.

¹⁶⁴ A tervezett tartózkodás minden hete után 3 márka díj megfizetése volt kötelező.

734/1916. BM.res.közl.

¹⁶⁵ Az útlevelek és igazoló jegyek láttamozása Szerbia egész területére. op.cit.

¹⁶⁶ Loc.cit.

¹⁶⁷ 4 433/1917. (IX. 19.) ME.r.

¹⁶⁸ 2 200/1918. (III. 13.) ME.r.

¹⁶⁹ Loc.cit.

¹⁷⁰ 22 649/1918. (IX. 17.) HM.r.

¹⁷¹ 2 958/1917. (III. 18.) HM.hat.

¹⁷² Ennek értelmében a közös határokon ellenőrzés nem állt fenn, s Liechtenstein Svájjal közös határszakaszán a feldkirchi osztrák császári pénzügyigazgatóság hatóságai személyei végezték a vámellenőrzést, s ezen vámhivatalok osztrák császáriak és liechtensteini hercegiek egyaránt voltak.

1876/XLVIII.tc.

¹⁷³ LI-LA-RE op.cit. 1914/2132 ad 2131

¹⁷⁴ Így 1915 január második felétől az osztrák-liechtensteini államhatárt az alábbi útvonalakon lehetett átlépni:

- Amerlügen (Feldkirchtől délkeletre);
- Tisis közút (a liechtensteini Schaanwald felé);
- Tisis vasútmegálló;
- Altenstadt;
- Feldkirch vasútállomás.

Loc.cit. 1915/0218

¹⁷⁵ Loc.cit. 1915/0218

¹⁷⁶ 32 000/1915. (IX. 10.) BM.kr.

¹⁷⁷ GROB

¹⁷⁸ LI-LA-RE op.cit. 1915/3700 ad 0218

¹⁷⁹ *A magyar szent korona országainak 1910. évi népszámlálása: 2.p.*

Az 1900. évi népszámlálás adatai szerint Magyarországon – Horvát-Szlavónországok nélkül – 7 126 német, 6 389 olasz, 1 479 román, 1 265 bolgár, 1 230 szerb, 961 svájci, 956 orosz, 776 brit, 775 francia, 530 török és mindösszesen 113 belga, 92 holland, 63 görög, 42 montenegrói, 41 svéd, 24 dán, 14 spanyol, 8 norvég, 7 luxemburgi, 3 brazil, 3 japán és csak 1 portugál állampolgár élt; ázsiaiak további 15 fő, afrikai 15 fő, amerikai államokból további 952 fő volt itt.

A magyar Szent Korona országainak 1900. évi népszámlálása. 42-49.p.

¹⁸⁰ *A magyar szent korona országainak 1910. évi népszámlálása. 14.p.*

¹⁸¹ Kitélt személyek jegyzékei.

¹⁸² 1903/V.tc. 10. §.

¹⁸³ Az Amerikai Egyesült Államoknak 1914-ben az Osztrák-Magyar Monarchiában csak Bécs és Budapest, valamint Triest, Prága, Reichenberg (Liberec) és Karlsbad (Karlovy Vary) városaiban voltak konzuli képviseletei.

285/1915. (I. 16.) ME.r. ; 36 250/1915. (IX. 26.) BM.r. op.cit.

¹⁸⁴ 157 653/1914. (IX. 18.) BM.kr.

¹⁸⁵ 285/1915. (I. 16.) ME.r. op.cit.

¹⁸⁶ 9 496/1914. fk.eln.közl.

¹⁸⁷ 8 626/1914. (XI. 16) BM.kr.

¹⁸⁸ 2 438/1915. (I. 22.) BM.kr. op.cit.

¹⁸⁹ Már az 1910-es évek elején is több kínai állampolgár tartózkodott az Osztrák-Magyar Monarchia területén, s Kína 1917 nyarának végéig semleges maradt. Japán és az Osztrák-Magyar Monarchia 1914. VIII. 24-én hadiállapotba került egymással, s így a japán állampolgárokat az Osztrák-Magyar Monarchia területén rendőri felügyelet alá kellett vonni, mint ellenséges hadviselő fél állampolgárait. A Kínai Köztársaság bécsi nagykövete – elkerülendő a felesleges kellemetlenségeket és a lakosság ellenségeskedéseit – még augusztus 14-én úgy döntött, hogy a kínai állampolgárok részére „vörös-aransárga-kék-fehér középen fekete gombbal ellátott kokárdát oszt ki”.

3043/1914.fk. eln.res.közl. Magyarországon tartózkodó orosz és szerb alattvalók védelme.

A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja, XII. évf. (1914) 36.sz. 321.p.

¹⁹⁰ 10 962/1915. (IV. 9.) BM-IM.kr.

¹⁹¹ 285/1915. (I. 16.) ME.r. op.cit. ; 36 250/1915. (IX. 26.) BM.r. op.cit.

¹⁹² 29 491/1915. (VIII. 18.) BM.r.

¹⁹³ 4 586/1915. ME.r.

¹⁹⁴ 10 767/1915. (II. 10.) BM.r.

¹⁹⁵ 1 355/1916. BM.r.

¹⁹⁶ 18 711/1915. (VI. 24.) BM.kr. ; 9 051/1916. (III. 26.) BM.kr.

¹⁹⁷ *Andrees Allgemeiner Handatlas*. op.cit.

¹⁹⁸ 13 705/1917.(X. 7.) Bp.RFK.táj.

¹⁹⁹ 5 028/1917. (II. 16.) BM.kr. op.cit.

²⁰⁰ 32 129/1919. BM.kr.

²⁰¹ SUBA

²⁰² 5 211/1918. (XI. 11.) ME.r.

- ²⁰³ 6 000/1919. (II. 17.) PM-BM-IM.ut.
²⁰⁴ 556/1919. (II. 2.) ME.r.
²⁰⁵ 19 790/1919. (II. 12.) BM.kr.
²⁰⁶ 5 028/1917. (II. 16.) BM.kr. op.cit.
²⁰⁷ 6 000/1919. (II. 17.) PM-BM-IM.ut. op.cit.
²⁰⁸ 72 262/1919. (VIII. 8.) BM.kr.
²⁰⁹ 6 000/1919. (II. 17.) PM-BM-IM.ut. op.cit.
²¹⁰ 15 379/1920. (IV. 7.) BM.r.
²¹¹ 7 862/1920. (V. 12.) BM.r.
²¹² Loc.cit.
²¹³ Loc.cit.
²¹⁴ 5 645/1923. (VI. 4.) BM.kr.
²¹⁵ 7 862/1920. (V. 12.) BM.r. op.cit.
²¹⁶ 24 335/1920. (IV. 17.) BM.kr.
²¹⁷ 8 352/1920. (X. 27.) ME.r.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- A Világháború képes krónikája.* — SÜLE Antal (szerk.): *A Világháború képes krónikája*. I. kötet. Budapest, 1914, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. 416 p.
(67.;68.; 80.;84.)
- GALÁNTAI — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918*. Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
- BENCSIK: *A magyar úti okmányok története 1867-1945.* — BENCSIK Péter: *A magyar úti okmányok története 1867-1945*. Budapest, 2003, Tipico Design Kft. 179 p. HU ISBN 963 76 2333 7.
(56.;158.)
- MARGITAY-BECHT — MARGITAY-BECHT András, id.: *A Leitha monitor ... és a többiek*. Budapest, 2007, Hadtörténelmi Intézet és Múzeum - Petít Real Könyvkiadó. 372 p. HU-ISBN 978 963 70 9726 3.
(62.; 71.; 79.)
- MONDEY — MONDEY, David (szerk.): *The International Encyclopedia of Aviation*. [A repülés nemzetközi enciklopédiája.] London, 1988, Octopus Books Limited - The Hamlyn Publishing Group. 480 p. UK ISBN 060 05 6080 5.
(18.;19.)
- PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1904.* — PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1904*. Budapest, 1984, Határőrség. 95 p. HU-ISBN —
(1.)
- PARÁDI: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* — PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914*. Budapest, 1987, Határőrség. 123 p. HU-ISBN —
(1.)
- PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —
(1.)
- PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 2186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —
(1.)
- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
(1.;11.;30.)
- RADEN — RADEN, Alexander Sixtus von: *Az Osztrák-Magyar Monarchia, Történelmi dokumentumok*. Budapest - Salzburg, 1989, Széchenyi Kiadó - Druckhaus Nonntal Bücherdienst. 307 p. HU ISBN 963 02 7207 5.
(12.;13;14;15;144.)
- SOM — SOM Krisztián: *A magyar úti okmányok, 1848–2012*. Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat - Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság. 313 p. HU ISBN 978 963 89 8283 4.
(10.;37.;38.;91.;130.; 150.;151.)

- SUSLIK
(100;
) — SUSLIK Ádám: *A honvédség szerveződése a mai Kárpátalja területén 1868–1914 között*. Ungvár, 2012, Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet. 39 p. /KMMI-Füzetek XVII./ ISSN –

TANULMÁNYOK

- BENCSIK: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. (11.;) — BENCSIK Péter: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII.évf. (2009) 20.sz. 13-37.p. A tanulmány korábbi változata 2006 szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre*” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- GÁSPÁR — PARÁDI (6.;) — GÁSPÁR László — PARÁDI József: A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXII.évf. (1987) 134.sz. 131-151.p. HU-ISSN 1218-5507.
- LÁNCZOS (16.;) — LÁNCZOS Péter: Száz éves a CIWL 2347 pályaszámú étkezőkocsi (1912–2012). *Vasútgépészet*, XXV.évf. (2012) 2.sz. 4-10.p. HU ISSN 0230-0605.
- MEZEY (7.;) — MEZEY Barna: A kivételes hatalom. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 4-6.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. (3.;) — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Beliügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. (3.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. (3.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. (3.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. (3.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992 szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. (6.;) — PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmánya az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. (4.;) — PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —
- PARÁDI: A magyar határőrizet 1867-1945. (4.;) — PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. (4.;) — PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. (4.;) — PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42-53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A pénzügyőrség szerepe a dualizmus kori Magyarországon. (2.;) — PARÁDI József: A pénzügyőrség szerepe a dualizmus kori Magyarországon. In. BERTA Gyula (szerk.): *Somogy megyei rendvédelem-történeti szimpózium 2001-2002*. Kaposvár, 2002, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 46-48.p. A tanulmány korábbi változata 2001. szeptemberében Kaposváron hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság „Dél-Pannon Rendvédelem-történeti napok” című szimpózium sorozatának 2001. évi rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN —
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. (2.;) — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. 74-109.p. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám-és pénzügyőrség*. Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány. 2015 p. A tanulmány korábbi változata 2003. nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN —
- PARÁDI: A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai. (2.;) — PARÁDI József: A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai. 357-388.p. In MEZEY Barna (szerk.): *Eckhart Ferenc emlékkönyv*. Budapest, 2004, Gondolat Kiadó. HU-ISBN 963 95 0086 0. /Jogtörténeti értekezések, 28./ HU-ISSN 0134-0026.
- PARÁDI: A magyar határőrizet és az európai biztonság a XIX-XX. században 1867-1914. (2.;) — PARÁDI József: A magyar határőrizet és az európai biztonság a XIX-XX. században 1867-1914. 123-138.p. In HAUZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Magyar határellenőrzés – európai biztonság” című tudományos konferenciáról*. Pécs, 2004, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrizeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoport. 294 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, III./ HU-ISSN 1589-1674.
- PARÁDI: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. (1.;) — PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-41.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002 februárjában, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos szimpózium sorozatnak a „Csendőrség Magyarországon” című II. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI : A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. (4. ;)
- PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5-46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „Az ezeréves magyar rendvédelem” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Integrált rendvédelem a polgári magyar államban 1867-1945. (2. ;)
- PARÁDI József: Integrált rendvédelem a polgári magyar államban 1867-1945. 71-79.p. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendőrség az integrált rendvédelemben” című tudományos konferenciáról*. Pécs, 2007, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrizeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 255 p. HU-ISBN — /Pécsi határőr tudományos közlemények, VII./ HU-ISSN 1589-1645.
- PARÁDI: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. (4. ;)
- PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség. (4. ;)
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózium-sorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. (23.;126. ;)
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22. sz. 77-91.p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rend-szerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. (4.;30. ;)
- PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007 október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. (31. ;)
- PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849–2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizete a migráció tükrében. (2. ;)
- PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizete a migráció tükrében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 66-80.p. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. (2. ;)
- PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011 november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: Nemzeti határ-
őrizetünk polgári sza-
kasza.
(2.;)
- POGÁNY
(60.;)
- SUBA
(201.)
- PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774.
- POGÁNY Ágnes: Az Osztrák-Magyar Bank az I. világháború és a forradalmak idején, 1914-1919. In BACSKAI Tamás (szerk.): *A Magyar Nemzeti Bank története. I. Az osztrák Nemzeti Banktól a Magyar Nemzeti Bankig, 1816–1924*. Budapest, 1993, Közgazdasági és Jogi Kiadó. 343–412. p. HU ISBN 963 22 2661 5.
- SUBA János: Magyarország területi integritásának helyreállítása 1919-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVI.évf. (2009) 19.sz. 105-113.p. A tanulmány korábbi változata 2005. október 07-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában*” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

- A magyar Szent Korona országainak 1900. évi népszámlálása.*
(179.;)
- A magyar szent korona országainak 1910. évi népszámlálása.*
(180.;)
- Magyar Statisztikai Közlemények. *A magyar Szent Korona országainak 1900. évi népszámlálása*. III.rész. *A népesség részletes leírása*. Budapest, 1907, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 746 p.
- A magyar szent korona országainak 1910. évi népszámlálása*. I.rész. Budapest, 1912, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 880 p.

ATLASZOK

- Andrees Allgemeiner Handatlas.*
(110.;197.;)
- Andrees Allgemeiner Handatlas*. [Andrees Általános Kézi Atlasz] 6. bővített kiadás. Bielefeld – Leipzig, 1914, Velhagen & Klasing. 216 p.

DOKUMENTUM-GYŰJTEMÉNYEK

- Osztrák-Magyar Vöröskönyv.*
(65.;66.;69.;81.;82.;
83.;)
- Osztrák-Magyar Vöröskönyv. Diplomáciai akták a háború előzményeinek történetéhez*. Budapest, 1915, Atheneum Irodalmi Nyomda és Nyomdai Részvénytársulat. 144 p.

CIKKEK

- A románok erősítik a magyar határt.
(105.;)
- A szerb háború.
(70.,)
- GRANDE
(123.;124.;)
- GROB
(177.;)
- HAHNER
(61.;)
- POLLMANN
(70.;)
- The „Balkanzug”
(123.;)
- (szerkesztőségi közlemény) A románok erősítik a magyar határt. *Szentesi Lap*, XLIV.évf. (1915) 76.sz. 2.p.
- A szerb háború. *Szentesi Lap*, XLIII. évf. (1914) 61. sz., 2–3. p. (szerkesztőségi összefoglaló)
- GRANDE, Julian: New „Balkan Express”. [Az új Balkán Gyorsvonat.] *The Press*, LVI.évf. (1916) 15547.sz. 8.p.
- GROB őrnagy, a (svájci) 76. Népfőlkelő zászlóalj parancsnokának tájékoztatása. *Liechtensteiner Volksblatt*, (1914) 35.sz. 1914.08.29., 4.p.
- HAHNER Péter: Franciaország 1914-ben. A Harmadik Köztársaság vállalja a háborút. *Rubicon*, XXIV évf. (2014) 4-5.sz. 38-49. p. HU-ISSN 0865-6347.
- POLLMANN Ferenc: Dilettáns háborútervezés. Anekdotikus történetek a hadüzenet napjaiból. *Rubicon*, XXIV.évf. (2014) 4–5.sz. 82-86.p. HU-ISSN 0865-6347.
- (Szerkesztőségi közlemény.) The „Balkanzug”. [A Balkánvonat.] *Kalgoorlie Western Argus*, XXI.évf. (1916) 1916.05.09-i sz. 32.p.

LEVÉL- IRAT- ÉS DOMUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- LI-LA-RE.
(120.;173.;174.;175.;
178.;)
- Liechtensteinische Landesarchiv Regierung [Liechtensteini Országos Levéltár Kormányzati Iratok]

JOGSZABÁLYOK

- 1876/XLVIII.tc.
(172.;)
- 1903/IV.tc.
(56.;)
- 1876/XLVIII. tc. a liechtensteini fejedelemséggel 1876. évi december 3-án kötött adó- és vámegyesülési szerződés beczikkelyezéséről.
- 1903/IV.tc. a kivándorlásról.

- 1903/V.tc. (182.;) — 1903/V.tc. külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról.
- 1903/VI.tc. (1.;) — 1903/VI.tc. az útlevélügyről.
- 1903/VIII.tc. (24.;25.;106.;) — 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
- 1912/LXIII.tc. (7.;) — 1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.
- 1916/XXXVII.tc. (103.;) — 1916/XXXVII.tc. a fiumei m. kir. állami rendőrségről.
- 133 285/1899. (I. 12.) BM.kr. (55.;) — 133 285/1899. (I. 12.) BM.kr. az osztrák-magyar léghajós katonatiszteknek Németország területén leszállhatása tárgyában és viszont. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXI.évf. (1898) 29-30.p.
- 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. (11.;) — 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. a határforgalom ellenőrzéséről, az útlevelek vizsgálatáról, az úti igazolványok kiállításáról és a forgalmi adatok gyűjtéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVII.évf. (1904) 716-729.p.
- 76 142/1904. (VII. 28.) BM.kr. (140.;) — 76 142/1904. (VII. 28.) BM.kr. az útlevelek láttamozása. *Belügyi Közlöny*, XXXVII.évf. (1904) 38.sz. 427.p.
- 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. (17.;26.;32.;33.;34.;35.;36.;39.;41.;42.;43.;45.;46.;47.;50.;51.;52.;53.;54.;) — 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. a határrendőrségről szóló 1903. VIII. t. cikk életbeléptetése és végrehajtása. Utasítás a „határrendőrségről” szóló 1903/VIII.tc. végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVIII. évf. (1905) 1455-1540. p.
- 5 380/1910. (X. 1.) ME.r. (57.;) — 5 380/1910. (X.1.) ME.r. az útlevélkötelezettségnek Szerbiával szemben való megszüntetéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIII.évf. (1910) I.füzet. 603.p.
- 73 000/1910. (V. 30.) BM.kr. (47.;48.;49.;) — 73 000/1910. (V. 30.) BM.kr. a nemzetközi utiigazolvánnyal vagy e nélkül közlekedő gépjárművekre vonatkozó eljárásról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIII.évf. (1910) 367-375.p.
- 5 951/1912. (XI. 25.) ME.r. (57.;) — 5 951/1912. (XI. 25.) ME.r. az útlevélkötelezettségnek Szerbiával szemben újból elrendelése. *Belügyi Közlöny*, XLV.évf. (1912) 50.sz. 429.p.
- 7 227/1912. (XII. 26.) ME.r. (5.;20;) — 7 227/1912. (XII. 6.) ME. r. az 1909:II. t.-c. 2. §-a b) pontjának első bekezdésében megjelölt védkötelesek férfiszemélyek kivándorlásának megtiltása. *Belügyi Közlöny*, XLV. évf. (1912) 52. sz. 441. p.
- 7 252/1912. (XII. 6.) ME.r. (20.;) — 7 252/1912. (XII. 6.) ME.r. a fegyveres erők kötelékébe tartozó egyének részére útlevelek kiadásának megszüntetése. *Belügyi Közlöny*, XLV.évf. (1912) 52.sz. 441.p.
- 48 999/1912. (IV. 13.) BM. kr. (27.;) — 48 999/1912. (IV. 13.) BM.kr. határrendőri külszolgalatnak átvétele a m. kir. csendőrség által. *Belügyi Közlöny*, XLV.évf. (1912) 18.sz. 141-145.p.
- 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr. (28.;) — 58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr. a határrendőri külszolgalat ellátása a határrendőrségi őrségek megszüntetésével. *Belügyi Közlöny*, XLV.évf. (1912) 18.sz. 136-140.p.
- 192 000/1912. (XII. 8.) BM.kr. (5.;20.;) — 192 000/1912. (XII. 8.) BM.kr. a ministeriumnak az 1909:II. t.-c. 2. §-ában megjelölt védkötelesek kivándorlásának betiltására és a fegyveres erők kötelékébe tartozó egyének részére az útlevelek kiadásának megszüntetésére vonatkozó rendeletei. *Belügyi Közlöny*, XVII. évf. (1912) 52. sz. 442. p.
- 38 000/1913. (VI. 20.) BM.kr. (8.;29.;41.;) — 38 000/1913. (VI. 20.) BM.kr. a határrendőrségről szóló 1903 : VIII. t.-c.-nek Fiume városa és kerülete területén való életbeléptetéséről és végrehajtására. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVI.évf. (1913) 1032-1070.p.
- 203 706/1913. (XII. 2.) BM. kr. (5.;22.;) — 203 706/1913. (XII. 2.) BM.kr. az 1909:II. t.-c. 2. §-a b) pontjában felsorolt férfi személyek kivándorlásának betiltására és a fegyveres erő kötelékébe tartozó egyének részére szóló útlevelek kiadásának megszüntetésére vonatkozó rendeletek hatályon kívül helyezése. *Belügyi Közlöny*, XVIII. évf. (1913) 53. sz. 584-585. p.
- 336/1914. (I. 15.) ME.r. (58.;) — 336/1914. (I. 15.) ME.r. a határon kilépni készülő osztrák állampolgároktól és bosznia-hercegovinai tartományi illetőségűektől hadkötelezettségük szempontjából kívánt igazolásról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) I.füzet. 21-23.p.

- 1 919/1914. (IX. 10.) — 1 919/1914. (IX. 10.) KM.r. a külföldre szóló levelek nyitva feladásáról.
KM.r. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII. évf. (1914) 2485-2486.p.
(113.;)
- 2 248/1914. (XII. 2.) — 2 248/1914. (XII. 2.) KM.r. internáltak levelezésének ellenséges államokkal való
közvetítéséről.
KM.r. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 2974-2977.p.
(113.;)
- 5 111/1914. (VII. 27.) — 5 111/1914. (VII. 27.) BM.r. a határátlépés korlátozásáról.
BM.r. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1513-1514.p.
(72.;)
- 5 327/1914. (VII. 20.) — 5 327/1914. (VII. 20.) ME.r. a légi közlekedés tilalmi zónája tárgyában.
ME.r. *Belügyi Közlöny*, XIX.évf. (1914) 37.sz. 495-496.p.
(59.;63.;64.;)
- 5 471/1914. (VII. 27.) — 5 471/1914. (VII. 27.) ME.r. a fegyveres erő kötelékébe tartozó egyének részére
útlevelek kiadásának beszüntetéséről.
ME.r. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1414.p.
(74.;)
- 5 472/1914. (VII. 27.) — 5 472/1914. (VII. 27.) ME.r. az útlevélkötelezettségnek Montenegróval szemben
elrendeléséről.
ME.r. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1415.p.
(77.;)
- 5 473/1914. (VII. 27.) — 5 473/1914. (VII. 27.) ME.r. az útlevélkiállítás jogának a belügyminiszter, illetőleg
ME.r. a bán hatáskörébe utalásáról.
(75.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1415.p.
- 5 474/1914. (VII. 27.) — 5 474/1914. (VII. 27.) ME.r. a hadköteles férfi személyek kivándorlásának megtil-
ME.r. tásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII. évf. (1914) 1416.p.
(73.;)
- 5 478/1914. (VII. 27.) — 5 478/1914. (VII. 27.) ME.r. a postai, távirdai és távbeszélő-forgalom ellenőrzé-
ME.r. séről.
(78.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1423-1426.p.
- 5 526/1914. (VII. 27.) — 5 526/1914. (VII. 27.) ME.r. több cikk ki- és átvitelének tilalmáról.
ME.r. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1441-1444.p.
(88.;89.;)
- 5 735/1914. (VIII. 1.) — 5 735/1914. (VIII. 1.) ME.r. a háború esetére szóló kivételes intézkedések tár-
ME.r. gyában kiadott rendeletek hatályának kiterjesztéséről.
(76.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1448-1450.p.
- 5 738/1914. (VIII. 1.) — 5 738/1914. (VIII. 1.) ME.r. több cikk ki- és átvitelének tilalmáról.
ME.r. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1450-1457.p.
(88.; 138.;139.;)
- 8 626/1914. (XI. 16.) — 8 626/1914. (XI. 16.) BM.kr. a monarchiával hadi állapotba jutott államok inter-
BM.kr. nálva nem lévő alattvalóinak összeírásáról.
(187.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 2754-2757.p.
- 9 175/1914. (XI. 25.) — 9 175/1914. (XI. 25.) BM.r. a háború kitörésekor Belgiumból elmenekült magyar
BM.r. állampolgárok oda való visszatérése tárgyában.
(137.;) *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*, XII.évf. (1914) 49.sz. 471-472.p.
- 11 101/1914. (I. 19.) — 11 101/1914. (I. 19.) BM.kr. a határon kilépni készülő osztrák állampolgároktól és
BM.kr. bosznia-hercegovinai tartományi illetőségűektől, hadkötelezettségük szempontjából,
(5.;58.;) a m. kir. miniszterium 1914. évi 336. M.E.sz. rendelete értelmében kívánt igazolás
körüli eljárásról.
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVII.évf. (1914) I.füzet. 24-27.p.
- 27 573/1914. (II. 11.) — 27 573/1914. (II. 11.) BM.kr. a határon kilépni készülő magyar állampolgároknak
BM.kr. az osztrák- és bosznia-hercegovinai hatóságok előtt, hadkötelezettségük szempont-
(5.;59.;) jából való igazolása tárgyában.
A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja, XII.évf. (1914) 9.sz. 61.p.
- 153 966/1914. (VIII. 23.) — 153 966/1914. (VIII. 23.) BM.kr. a hadüzenetek következtében az útlevelek kiál-
BM.kr. lítása körül követendő eljárásról.
(135.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1562.p.
- 157 653/1914. (IX. 18.) — 157 653/1914. (IX. 18.) BM.kr. az Észak Amerikai Egyesült Államok állampolgá-
BM.kr. rainak szabad közlekedése.
(184.;) *A Budapesti M. Kir. Állami Rendőrség Hivatalos Lapja*, XII.évf. (1914) 39.sz. 347.p.
- 160 436/1914. (IX. 15.) — 160 436/1914. (IX. 15.) BM.kr. Olaszországban utlevél és utlevéllátamozási
BM.kr. kényszer.
(137.;) *A Budapesti M. Kir. Állami Rendőrség Hivatalos Lapja*, XII.évf. (1914) 39.sz. 347.p.

- 202 924/1914. — 202 924/1914. (1915. I. 22.) BM.kr. az Északamerikai Egyesült-Államok állampolgárainak utlevelei.
(1915. I. 22.) BM.kr. (85.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 158-159.p.
- 285/1915. (I. 16.) ME.r. — 285/1915. (I. 16.) ME.r. az útlevelek kötelezettség elrendeléséről.
(95.;97.;111.;112.;118.;183.;185.;191.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII. évf. (1915) 38-40.p.
- 551/1915. (II. 9.) ME.r. — 551/1915. (II. 9.) ME.r. több cikk ki- és átvitelének tilalmáról.
ME.r. (89.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 56-66.p.
- 2 438/1915. (I. 22.) — 2 438/1915. (I. 22.) BM.kr. a hazájukba visszatérni, illetőleg ittmaradni óhajtó
BM.kr. francia és angol állampolgárok nyilatkozatainak bekívánása.
(114.;188.;)
Belügyi Közlöny, XX.évf. (1915) 6.sz. 46-49.p.
- 2 987/1915. (VIII. 14.) — 2 987/1915. (VIII. 14.) ME.r. az idegenek és a náluk lévő tárgyak fokozott ellenőr-
ME.r. zéséről.
(93.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 1189-1191.p.
- 3 389/1915. (VIII. 18.) — 3 389/1915. (VIII. 18.) BM.kr. a határátkelési pontok megállapítása.
BM.kr. (29.; 104.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 1256-1258.p.
- 4 031/1915. (XI. 8.) — 4 031/1915. (XI. 8.) ME. r. az útlevelek kötelezettség elrendeléséről szóló 285/1915.
ME.r. M. E. szám alatt kiadott rendelet kiegészítése.
(92.; 109.;119.;120.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 1725.p.
- 4 586/1915. (XII. 27.) — 4 586/1915. (XII. 27.) ME.r. a liszt- és kenyérfogyasztásnak szabályozása.
ME.r. (93.;)
Belügyi Közlöny, XX.évf. (1915) 60. sz. 1375-1377.p.
- 7 454/1915. (I. 7.) — 7 454/1915. (I. 7.) BM.kr. Németországban és Hollandiában elrendelt útlevel- és
BM.kr. útlevel-láttamozási kényszerről.
(86.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 153-154.p.
- 8 591/1915 (III. 12.) — 8 591/1915. (III. 12.) BM.kr. az ellenséges államok területén hadifogságban levő
BM.kr. katonáink és ugyanott internált honfitársaink részére szánt postai küldemények fel-
(113.;)
adási módzatairól.
Belügyi Közlöny, XX.évf. (1915) 14.sz. 244-248.p.
- 9 941/1915 (III. 23.) — 9 941/1915 (III. 23.) BM.kr. Orosz-Lengyelország okkupált területére való utazás-
BM.kr. hoz szükségelt utazási igazolvány.
(145.;)
Belügyi Közlöny, XX.évf. (1915) 14.sz. 248.p.
- 10 767/1915. (II. 10.) — 10 767/1915. (II. 10.) BM.r. az idegen diplomaták részére kiadott igazolási jegyek.
BM. r. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*. XIII.évf. (1915) 8.sz. 107-109.p.
(194.;)
- 10 962/1915. (IV. 9.) BM- — 10 962/1915. (IV. 9.) BM-IM.kr. a rendőri felügyelet alá helyezésnek és az őrizet
IM.kr. alá vételnek szabályozásáról.
(190.;)
Belügyi Közlöny, XX.évf. (1915) 20.sz. 379-385.p.
- 14 139/1915. (V. 8.) — 14 139/1915. (V. 8.) BM.kr. Magyarországon internált szerb és Szerbiában in-
BM.kr. ternált magyar állampolgárok egy részének hazabocsátásáról.
(107.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 788-790.p.
- 18 711/1915. (VI. 24.) — 18 711/1915. (VI. 24.) BM.kr. az olasz állampolgárok egy részének hazabocsátása.
BM.kr. *Belügyi Közlöny*, XX. évf. (1915) 33.sz. 667-668.p.
(196.;)
- 24 550/1915. (VII. 20.) — 24 550/1915. (VII. 20.) BM.kr. az orosz állampolgárok egy részének hazabocsá-
BM.kr. tásáról.
(108.;)
Belügyi Közlöny, XX.évf. (1915) 37.sz. 766-767.p.
- 27 186/1915. (III. 10.) — 27 186/1915. (III. 10.) BM.kr. a Romániába szóló útlevelek konzuli láttamozásáról
BM.kr. és a láttamozásért fizetendő konzuli illetékről.
(141.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 213.p.
- 29 491/1915. (VIII. 18.) — 29 491/1915. (VIII. 18.) BM.kr. az idegenek és a náluk lévő tárgyak fokozott el-
BM.kr. lenőrzése tárgyában kiadott 2.987/1915. M. E. sz. rendelet végrehajtásáról.
(96.;148.;192.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 1258-1259.p.
- 31 557/1915. (X. 17.) — 31 557/1915. (X. 17.) BM.r. A hadifoglyok csomagjainak Olaszországgal való köl-
BM.r. csönös forgalma.
(113.;)
Belügyi Közlöny, XX.évf. (1915) 49.sz. 1145.p.
- 32 000/1915. (IX. 10.) — 32 000/1915. (IX. 10.) BM.kr. hadművelési területen a polgári személyforgalom
BM.kr. korlátozásáról és az igazolási kötelezettség szabályozásáról.
(176.;)
Magyarországi Rendeletek Tára, XLVIII.évf. (1915) 1788-1811.p.

- 33 942/1915. (X. 17.) — 33 942/1915. (X. 17.) BM.r. Oroszlengyelország megszállott területeire kiállított
BM.r. útlevelek láttamozása.
(147.;) *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 49.sz. 1145.p.
- 36 250/1915. (IX. 26.) — 36 250/1915. (IX. 26.) BM.r. határszéli utiigazolványok kiállítása.
BM.r. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 46.sz. 1032-1033.p.
(95.;97.;111.;112.;
118.;183.;191.;
- 40 500/1915. (XII. 13.) — 40 500/1915. (XII. 13.) BM.kr. a hadművelési területen való utazás újabb szabá-
BM.kr. lyozása.
(94.;149.;) *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 58.sz. 1337-1341.p.
- 74 379/1915. (XI. 3.) — 74 379/1915. (XI. 3.) KM.r. látképes levelezőlapok forgalmának korlátozásáról.
KM.r. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 2025.p.
(115.;
- 86 541/1915. (XII. 24.) — 86 541/1915. (XII. 24.) KM.r. látképes levelezőlapok forgalmának további korlá-
KM.r. tozásáról.
(116.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 2256.p.
- 94 830/1915. (VII. 22.) — 94 830/1915. (VII. 22.) BM.r. Oroszlengyelország megszállott területeire kiállított
BM.r. útleveleknek Krakón és Granicán történő láttamozása.
(145.;146.;) *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 41 sz. 915.p.
- 103 523/1915. (IX. 3.) — 103 523/1915. (IX. 3.) BM. kr. a Bulgáriában elrendelt utlevélláttamozási kény-
BM.kr. szerről.
(142.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 1786.p.
- 116 835/1915. (XI. 7.) — 116 835/1915. (XI. 7.) BM.r. határszéli utiigazolványok kiállítása tárgyában.
BM.r. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 52.sz. 1202.p.
(104.;) (A rendelet szövegéből kiderül, hogy létezett e rendelet témakörében már egy másik
„107 900/1915.BM.r.” amely azonban sem levéltári sem nyomtatott formában nem
került elő.)
- 130 599/1915. (XI. 7.) — 130 599/1915. (XI. 7.) BM.r. Orosz-Lengyelország megszállott területeire kiállított
BM.r. útlevelek láttamozása.
(149.;) *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 52.sz. 1202.p.
- 928/1916. (III. 21.) — 928/1916. (III. 21.) ME.r. több cikk kivételének és átvitelének tilalmáról.
ME.r. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIX.évf. (1916) 145-158.p.
(90.;
- 1 355/1916. (I. 27.) — 1 355/1916. (I. 27.) BM.r. az idegen diplomaták részére kiadott új igazolási jegyek.
BM.r. *A Székesfővárosi M. Kir. Allamrendőrség Hivatalos Lapja*, XIV.évf. (1916) 7.sz.
(195.;) 129-130.p.
- 4 272/1916. (III. 28.) — 4 272/1916. (III. 28.) HM.kr. Németországba szóló utazási okmányok.
HM.kr. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*, XLII.évf. (1916) 20.sz.
(156.;) 136.p.
- 4 308/1916. (XII. 23.) — 4 308/1916. (XII. 23.) ME.r. a külföldi fizetési eszközökkel való kereskedésről és
ME.r. forgalomról és a külfölddel való forgalom korlátozásáról.
(127.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIX.évf. (1916) 1651-1656.p.
- 7 035/1916. (VI. 22.) — 7 035/1916. (VI. 22.) HM.kr. a m.kir. határrendőrséghez vezényelt katonai sze-
HM.kr. mélyek alárendeltsége.
(101.;) *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára (szabályrendeletek)*,
XLII.évf. (1916) 42.sz. 307-308.p.
- 9 051/1916. (III. 26.) — 9 051/1916. (III. 26.) BM.kr. az olasz állampolgárok egy részének hazabocsátásáról.
BM.kr. *Belügyi Közlöny*, XXI.évf. (1916) 16.sz. 416.p.
(196.;
- 18 262/1916. (II. 20.) — 18 262/1916. (II. 20.) BM.r. határszéli uti igazolványok kiállítása.
BM.r. *Belügyi Közlöny*, XXI.évf. (1916) 9.sz. 225.p.
(104.;
- 134 980/1916. (IX. 2.) — 134 980/1916. (IX. 2.) BM.kr. a Törökországba utazni szándékozók részére kiállít-
BM.kr. tandó bizonyítványokról.
(154.;) *Belügyi Közlöny*, XXI. évf. (1916) 999.p.
- 1 544/1917. (II. 3.) — 1 544/1917. (II. 3.) BM.kr. az ország területén tartózkodó romániai állampolgárok
BM.kr. bizonyos csoportjának összeírásáról.
(159.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, L.évf. (1917) 616-617.p.
- 3 000/1917. (I. 30.) — 3 000/1917. (I. 30.) BM.kr. a hadművelési és megszállott területekre vonatkozó
BM.kr. utazási szabályokról.
(128.;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, L.évf. (1917) 584-614.p.

- 4 244/1917. (II. 4.) — 4 244/1917. (II. 4.) BM.r. német útlevélek pótlékkal való el-látásának tilalma.
BM.r. *Belügyi Közlöny*, XXII.évf. (1917) 6.sz. 203.p.
(129.;
- 4 433/1917. (XI. 19.) — 4 433/1917. (XI. 19.) ME.r. az útlevélkötelezettség elrendeléséről szóló 285/1915.
ME.r. M.E. szám alatt kiadott rendelet módosításáról.
(167.;
- 5 028/1917. (II. 16.) — 5 028/1917. (II. 16.) BM.kr. a 17-55 éves összes romániai alattvaló férfiszemélyek
BM.kr. internálásáról.
(160.;161.;199.;206.;
- 27 805/1917. (III. 21.) — 27 805/1917. (III. 21.) BM.kr. Törökországba utazók fényképeinek a török főkon-
BM.kr. zultnál leendő letétbe helyezése.
(155.;
- 37 000/1917. (III. 23.) — 37 000/1917. (III. 23.) BM.kr. A Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről szó-
BM.kr. ló 1916:XXXVII. törvencikk végrehajtása és a hatáskörök körülírása.
(103.;
- 105 038/1917. (IX. 9.) — 105 038/1917. (IX. 9.) BM.r. a Balkán-félszigetre vagy egyáltalán keletre utazó
BM.r. német állampolgárok hatályos ellenőrzése.
(132.;133.;134.;
- 233.637/1917. (IX. 12.) — 233 637/1917. (IX. 12.) HM. r. szabadságolt legénység által elvitt cikkek.
HM.r. *Kisközlöny a „Rendeleti Közlöny”-höz a Magyar Királyi Honvédség számára*, I. évf.
(131.;
- 263 224/1917. (VIII. 9.) — 263 224/1917. (VIII. 9.) HM.r. a Határrendőrséghez beosztott legénység készült-
HM.r. ségi pótdíj kezdete.
(101.;
- 477 372/1917. (XII. 21.) — 477 372/1917. (XII. 21.) HM.r. a hadművelési területek határainak szabályozása, a
HM.r. délnyugati arcvonalparancsnokság körletében való utazásokra vonatkozólag.
(143.;
- 2 200/1918. (III. 13.) — 2 200/1918. (III.13.) ME.r. a hadművelési és megszállott területekre vonatkozó
ME.r. utazási szabályok tárgyában kiadott 3.000/1917. (I. 30.) B.M.eln.sz. körrendelet mó-
(168.;169.;
- 5 211/1918. (XI. 11.) — 5 211/1918. (XI. 11.) ME.r. értékek Magyarország területéről való kivitelének el-
ME.r. tiltásáról.
(202.;
- 22 649/1918. (IX. 17.) — 22 649/1918. (IX. 17.) HM.r. katonai személyek szabadságolása Oroszországba és
HM.r. Ukrajnába.
(170.;
- 556/1919. (II. 2.) — 556/1919. (II. 2.) ME.r. az útlevélkötelezettség elrendeléséről szóló 285/1915.
ME.r. (I.12.) M.E. szám alatt kiadott rendelet módosításáról.
(204.;
- 6 000/1919. (II. 17.) — 6 000/1919. (II. 17.) PM-BM-IM.ut. az adótól való menekülés meggátlásáról szóló
PM-BM-IM.ut. 1919/II. néptörvény és az ennek némely rendelkezését módosító 1919/XVI. nép-
(203.;207.;209.;
- 19 790/1919. (II. 12.) — 19 790/1919. (II. 12.) BM.kr. az útlevélkötelezettség elrendeléséről szóló
BM.kr. 285/1915. (I. 12.) M.E. szám alatt kiadott rendelet módosítása folytán szükséges in-
(205.;
- 32 129/1919. (III. 5.) — 32 129/1919. (III. 5.) BM.kr. az útlevélkötelezettségnek Horvát-Szlavonországok
BM.kr. területére és Fiuméra vonatkozó elrendeléséről.
(200.;
- 72 262/1919. (VIII. 8.) — 72 262/1919. (VIII. 8.) BM.kr. a külföldre szóló útlevélek kiállításáról.
BM.kr. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1919) 1004.p.
(208.;
- 7 862/1920. (V. 12.) — 7 862/1920. (V. 12.) BM.r. az ország határát ki és befelé átlépőkről való kimuta-
BM.r. tások vezetése és az ezzel kapcsolatos egyéb intézkedések.
(211.;212.;213.;215.;

- 8 352/1920. (X. 27.) ME.r. a megszállott területekről beutazók ellenőrzése.
ME.r. (217.;) *Belügyi Közlöny*, XXV.évf. (1920) 48.sz. 1852-1853.p.
- 15 379/1920. (IV. 7.) BM.r. idegen állampolgároknak, illetőleg idegen útlevelek tulajdonosainak bebocsátása Magyarország területére.
BM.r. (210.;) *Belügyi Közlöny*, XXV.évf. (1920) 16.sz. 578.p.
- 24 335/1920. (IV. 17.) BM.kr. megszállott magyar területekre való utazások engedélyezése iránt előterjesztett kérelmek elintézésénél követendő eljárás.
BM.kr. (216.;) *Belügyi Közlöny*, XXV.évf. (1920) 18.sz. 610-611.p.
- 5 645/1923. (VI. 4.) BM.kr. a határátlépő állomások kijelölése és az ott szervezett m. kir. állami rendőrségi kirendeltségek hatásköre.
BM.kr. (214.;) *Belügyi Közlöny*, XXVIII.évf. (1923) 1114-1118.p.
- ÉRTESÍTÉSEK, HATÁROZATOK, INTÉZKEDÉSEK, KÖZLEMÉNYEK, TÁJÉKOZTATÓK, UTASÍTÁSOK**
- 60 121/1912. (XII. 10.) fk.int. védkötelesek kivándorlásának betiltása és a fegyveres erő kötelékébe tartozó egyének részére az utlevelek kiadásának beszüntetése.
(5.;21.;) *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*, XIII. évf. (1912) 51. sz. 404-405. p.
- 3043/1914.fk.eln.res.közl. (189.;) — 3043/1914.fk. eln.res.közl. Magyarországon tartózkodó orosz és szerb alattvalók védelme.
A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja, XII. évf. (1914) 36.sz. 321.p.
- 9 496/1914. fk.eln.közl. (186.;) — 9 496/1914. fk.eln.közl. A magyar királyi budapesti rendőrfőkapitány 9 496/fk. eln. 1914. sz. közleménye a Magyarországon tartózkodó orosz és szerb alattvalók védelme.
A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja, XII. évf. (1914) 36.sz. 321.p.
- Kitiltott személyek jegyzékei. (181.;) — Kitiltott személyek jegyzékei.
A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja, XII-XVI.évf. (1914-1918)
- 734/1916. BM.res.közl. (164.;) — 734/1916. BM. res.közl. Orosz-Lengyelországnak a német csapatok által megszállott területén való utazáshoz szükséges engedély megszerzése.
Belügyi Közlöny, XXI.évf. (1916) 9.sz. 225.p.
- Az utlevelek és igazoló jegyek láttamozása Szerbia egész területére. (122.;152.;157.;165.;166.;) — Az utlevelek és igazoló jegyek láttamozása Szerbia egész területére.
A Budapesti M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja, XIV.évf. (1916) 3.sz. 54.p.
- 2 958/1917. (III. 18.) HM.hat. (171.;) — 2 958/1917. (III. 18.) HM. határozmányok a semleges külföldre való utazásokra.
Belügyi Közlöny, XXII. évf. (1917) 14.sz. 374-376.p.
- 9 125/1917. BM.res.közl. (163.;) — 9 125/1917. BM.res.sz.közl. Románia megszállott területeire szóló utazásokhoz szükséges utazási engedélyek.
Belügyi Közlöny, XXII.évf. (1917) 44.sz. 1351-1352.p.
- 13 705/1917. (X. 7.) Bp.RFK.táj. (198.;) — 13 705/1917. (X. 7.) Bp.RFK.táj. a kínai állampolgárokkal szemben követendő eljárás szabályozása.
A Székesfővárosi M.Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja, XV.évf. (1917) 41.sz. 830.p.
- 93 676/1917. (XII. 15.) KM.közl. (117.;) — 93 676/1917. (XII. 15.) KM. közl. a látképes-levelezőlapok Németországba való küldése tárgyában.
A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja, XV.évf. (1917) 53.sz. 1191.p.
- 371 183/1917. (X. 13.) HM.ért. (102.;) — 371 183/1917. (X. 13.) HM.ért. pályázati hirdetmény.
Kisközlöny a „Rendeleti Közlöny”-hez a Magyar Királyi Honvédség számára, II.évf. (1918) 50.sz. 279-280.p.
- Románia megszállott területeire szóló utazásokhoz szükséges utazási engedélyek. (162.;) — Románia megszállott területeire szóló utazásokhoz szükséges utazási engedélyek.
Belügyi Közlöny, XXII.évf. (1917) 31.sz. 978.p.
- 21 225/1918. (VIII. 27.) HM.ért. (102.;) — 21 225/1918. (VIII. 27.) HM.ért. pályázati hirdetmény.
Kisközlöny a „Rendeleti Közlöny”-hez a Magyar Királyi Honvédség számára, II.évf. (1918) 76.sz. 528-529.p.

Mellékletek:

I.sz. melléklet.

Határkapuk a magyar-román és a magyar szerb határon.

II. sz. melléklet

Magyar légtér tilalmi zónája 1914. VII. 20-tól a hadműveletek megindulásáig.

III. sz. melléklet

Az Osztrák-Magyar Monarchiával szemben hadviselő országok állampolgárai meghatározott csoportjainak engedélyezett hazautazása Magyarországról.

IV. sz. melléklet

Változások a polgári lakosság külföldre utazásának módjaiban, a vasút és a Balkánvonat.

V. sz. melléklet

Utazási engedély a Balkánvonaton történő utazáshoz.

VI.sz. melléklet

Európa hadban álló és semleges államai, valamint a megszállt területek és frontvonalak 1915. novemberének végén.

VII. sz. melléklet

A külső hadműveleti területek határvonalának átlépésére jogosító engedélyek Svájcba történő utazáshoz, 1917. augusztusából illetve 1918. januárjából.

VIII. sz. melléklet

Az Osztrák-Magyar Monarchiának semleges államok felé határátlépésre kijelölt határátkelőhelyei, 1918. augusztusától.

*I.sz. melléklet.****Határkapuk a magyar-román és a magyar szerb határon.***1903-1914 között határátkelőhelyek:

Román határon Bukovinától a Dunáig: (= után a mai román név)

Csík megye

1. Gyergyótölgyes=Tulghes (Borszék és Tîrgu Neamţ közt, Tölgyes szoros) 1903-14
2. Gyergyóbékás=Bicazu Ardelean (Gyergyószentmiklós és Piatra Neamţ közt, Békás-szoros) 1903-14
3. Gyimesbükk=Csikgyimes=Ghimes-Făget (Csíkszereda és Bacău közt; Gyimes szoros, a Tatros folyónál) 1903-14
4. Pricskető (Csíkszépvíz=Frumoasa része, ami a határtól távol van; a hozzá tartozó Pricskető a határon, Gyimesbükk és Úzvölgy közt félúton található) 1904-14
5. Úzvölgy=Valea Uzului (Csíkszereda és Comăneşti közt) (1909-től Csíkszentmárton/Kökert néven; Cs.szentm. távol esik a határtól, de a hozzá tartozó Kökert település az Úz folyó partján közvetlenül a határon van) 1903-14

Háromszék megye:

6. Sósmező=Poiana Sărată (Ojtozi sz., Kézdivásárhely és Oneşti közt) 1903-14
7. Mikestelep (Gelence=GheliŃa része) néven is, (Gelence Kézdivásárhely és Kovászna közt van, az átkelőpont pedig ott, ahol a Putna folyó elhagyja a határt) 1904-14
8. 8. Gôr (Gyulafalva=Kommandó=Comandău külterülete; Papolcz része), Papolcz=Păpăuţi. Az átkelő a Fekete-halom csúcstól (kb. 1630 m magas) É-ra, a Gôr-patak mellett található
9. Musatelep=Muşa, (Papolcz=Păpăuţi része), az átkelő a Kis-Baszka (Bisca Mica) folyó áttörésénél található, a Csihányos hegycsúcstól (1602-1605 m magas) K-re 1903-14
10. Karajos (Zágon része, de korábban vsz. Papolczhoz tartozott), máskor Gyulafalva-telep néven is említve. A Nagy-Baszka folyó (Bisca Mare) áttörésénél, a Nagy-Bóta és a Hosszúhavas közt
11. Bodzakraszna=Crasna (Bodza folyó áttörésénél, Bodzaforduló és Buzău közt) 1903-14

Brassó megye:

12. Osánc (Hosszúfalva=Săcele része) (Brassó és Vălenii de Munte közt) 1903-14
13. Predeal=Predeal (Brassó és Ploieşti közt a Tömösi szorosban) 1903-14

Fogaras megye:

14. Simon=Şimon; (néha Guczán=? néven is) Törösvár város és Sinaia közt, 1903-14
15. Törösvár=Bran (Brassó és Cîmpulung közt a Törösvári szorosban), 1903-14
16. Breáza=Breaza (Fogaras és a Moldoveanu közt; az átkelő a Fogarasi havasok közepén lépi át a határt), 1903-14

Szeben megye:

17. Verestoronny=Turnu Rosu; néha Bojca=Boiţa néven (Nagyszeben és Rîmnicu Vîlcea közt), 1903-14
18. Zsinna=Jina (Szászsebes és Craiova közt; Zsinna a határtól távolabb helyezkedik el, de az utolsó lakott hely; az átkelő a Szebeni-hg.-ben a Piatra Alba csúcstól Ny-ra van), 1903-14

Hunyad megye:

19. Csimpa=Cîmpa, néha Petrilla=Petrila néven; az átkelőhely útja Petrillától K-re, a Magyar-Zsil völgyétől kissé D-re met-szi a határt 1909-14
20. Szurduk, Kimpényszurduk: a Zsil völgye (Petrozsény és Tîrgu Jiu közt = Szurduk hágó) 1903-14
21. Vulkán hágó (Zsilyvajdejvulkántól D-re), 1903-14

Krassó-Szörény megye:

22. Orsova=Orşova (Duna mellett, Lugos és Turnu Severin közt), 1903-14
- Szerb határon Romániától Boszniáig: (= után a mai román vagy szerb név)

Krassó-Szörény megye:

1. Orsova=Orşova 1903-10, 1913-14
2. Szvinica=Svinița (Majdanpek közelében, Duna kanyarnál) Csucsobka=? 1903-10
3. Berszászka=Berzasca, időnként Drenkova=Drencova néven is 1909-10
4. Ómoldova=Moldova Veche 1907-10
5. Belobreszka=Fejérdomb=Belobreșca 1907-10

6. Bázias=Baziaș* 1907-10

Temes megye

7. Palánk=Banatska Palanka (a Néra torkolata) 1903-10
8. Temessziget=Ostrovo (a Duna szigetének Ny.-i felén) 1903-10
9. Temeskubin=Kevevára=Kovin (Morava torkolattal szemben) 1903-10, 1913-14

Torontál megye:

10. Homolicz=Omlód=Omoljica (Pancsovától D-re) 1903-10
11. Pancsova=Pančevo (Belgrádtól K-re) 1903-10, 1913-14

Szerém megye:

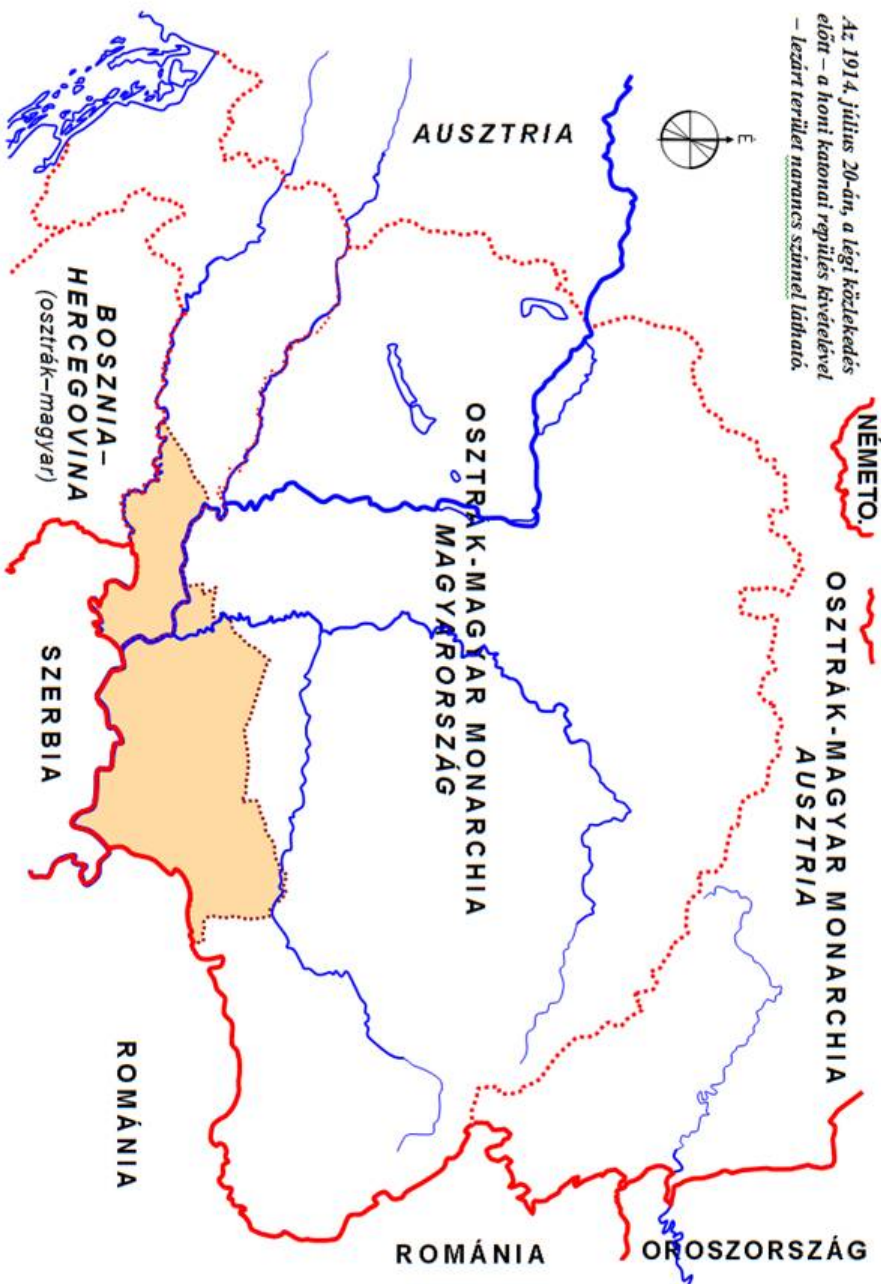
12. Zimony=Zemun (Belgrád elővárosa) 1903-10, 1913-14
13. Kupinovo=Kupinovo (Bg.-tól Ny-ra, legközelebb Skela-val szemben) 1913-14?
14. Klenak=Klenak (Bg.-tól Ny-ra, Šabac-cal szemben) 1913-14?
15. Mitrovica=Sremska Mitrovica (Bg.-tól Ny.-ra, legtávolabb) 1913-14?

A 13-15 közti átkelők a horvát-szerb határon voltak; lehetséges (sőt, valószínű), hogy 1910 előtt is működtek, csak a magyar-szerb átkelők közt nem tüntették fel őket

Kivándorlók részére: 1. Fiume 1904-14, 2. Csaca 1911-14, 3. Pozsony 1911-14, 4. Királyhida 1911-14, 5. Sopron 1911-14, 6. Csáktornya 1911-14, 7. Gyékényes 1911-14, 8. Gombos 1911-14, 9. Újvidék 1911-14, 10. Pancsova 1911-14

Forrás ! PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben*. 255.p. Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9.
/Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

Magyar légtér tilalmi zónája 1914. VII. 20-tól a hadműveletek megindulásáig.



Forrás: 1. 5. 327/1914. (VII. 20.) ME. r. a légi közlekedés tilalmi zónája tárgyában. *Belügyi Közlöny*, XIX. évf. (1914) 37. sz. 495-496. p.

Az Osztrák-Magyar Monarchiával szemben hadviselő országok állampolgárai meghatározott csoportjainak engedélyezett hazautazása Magyarországról

állampolg.	időszak	útvonal	megjegyzés
brit	<i>nincs adat (1915.)</i>	<i>nincs adat</i>	
francia	<i>nincs adat (1915.)</i>	<i>nincs adat</i>	
szerb	1915. május és június	Magyarország–Verestoronny határátkelőhely–Románia–Szerbia	az egyénileg utazók részére külön igazolvány is kiállításra került, külön megjelölve a kilépésre kijelölt határátkelőhelyet
olasz	1915. július, majd 1916. április	Magyarország–Ausztria–Svájc–Olaszország	
orosz	1915. augusztus, majd 1917. október	<i>nincs adat</i> , de 1915-ben feltehetően Gyimesbükk vagy Predeál határátkelőhelyen és Románián át történt	
amerikai	1917. május–június (4 hét)	Magyarország–Ausztria–Svájc	az egyénileg utazók részére arcképes igazolvány is kiállításra került; a hadüzenet majd csak 1917. december 7-én kelt
kínai	1917. november	Magyarország–Ausztria–Svájc	
román	1918. január	<i>nincs adat (közös viszonylat)</i>	

Forrás ! 14 139/1915. BM. kr. Magyarországon internált szerb és Szerbiában internált magyar állampolgárok egy részének hazabocsátásáról. ; 18.711/1915. BM. kr. az olasz állampolgárok egy részének hazabocsátásáról. ; 24.550/1915. BM. kr. az orosz állampolgárok egy részének hazabocsátásáról. ; 9.051/1916. BM. kr. az olasz állampolgárok egy részének hazabocsátásáról. ; 1.551/1917. BM. kr. az orosz állampolgárok egy részének hazabocsátásáról. ; 489/1917. BM. kr. kínai állampolgárokkal szemben követendő eljárásról.

Változások a polgári lakosság külföldre utazásának módjaiban, a vasút és a Balkánvonal.

A háború kitörése – mint az a szerbiai határforgalom megszűnéséből és az életbe lépett vízumkényszerek alapján láthatóvá vált – azonnal véget vetett az Európát átszelő Orient Expressz járatainak, de a Szerbiába tartó, vagy azon áthaladó gyorsvonatok is kényszerű szünetre ítéltettek. A háború első másfél évében Németország illetve Ausztria-Magyarország és Törökország között Románián (Bukaresten) és Bulgárián át közlekedtek a vonatok. Az utasoknak egyszer vagy többször át kellett szállnia a központi hatalmak legtávolabbi fővárosai közötti utazásuk során. A háború alatt továbbra is a vasút volt az egyedüli gyors közlekedési lehetőség a polgári lakosok részére, azonban részükről még számottevő volt – bár a korábbi meg sem közelítette – a közúti forgalom is. Bár ahogy ismertetésre került, a Monarchia lakosai csak engedéllyel utazhattak járműveikkel külföldre.

Szerbiának 1915 végére befejeződött megszállását követően helyreállították a zimonyi vasúti hidat, így ismét volt vonatösszeköttetés Magyarország és Belgrád között. Ezt követően, már 1916 januárjában újtára indult a központi hatalmakat összekapcsoló Balkánvonal (németül: Balkanzug) nemzetközi gyorsvonal. A Berlin–Boroszló/Breslau–[német útlevél-ellenőrzés]–Oderberg [osztrák útlevél-ellenőrzés]–Galánta, a Berlin–Drezda–[német útlevél-ellenőrzés]–Tetschen [osztrák útlevél-ellenőrzés]–Bécs–Galánta, és a München–[német útlevél-ellenőrzés]–Salzburg [osztrák útlevél-ellenőrzés]–Bécs–Galánta irányából érkező első és másodosztályú kocsikból a magyarországi Galántán állították össze a Balkán-félszigetre tovább induló szerelvényt. Innen útját Galánta–Budapest–Zimony [magyar útlevél-ellenőrzés]–Nándorfehérvár–Jagodina [bolgár útlevél-ellenőrzés]–Szófia–[török útlevél-ellenőrzés]–Konstantinápoly vonalon heti két alkalommal tette meg, s ellenkező irányban is ugyanennyi közlekedett. Ezen vonattal történő utazás az érvényes útlevél- és „utazási engedély”-en kívül az úti poggyászok mennyiségét és tartalmát meghatározó korlátozásokat is vont magával. A vonat 1918. júniusától már csak heti egy alkalommal közlekedett, majd 1918. X. 15-én a járat megszűnt, mivel Bulgária fél hónapja fegyverszünetet kért és kapott az antant hatalmaktól.

Forrás ! - GRANDE, Julian: New „Balkan Express”. *The Press*, LVI.évf. (1916) 15547.sz. 8.p.
- The „Balkanzug”. *Kalgoorlie Western Argus*, XXI.évf. (1916) 1916.05.09-i sz. 32.p.

Utazási engedély a Balkánvonaton történő utazáshoz

Oderberg

Jede Fahrunterbrechung südlich der Donau ist bei sofortigem Verlust des Rechtes der Weiterfahrt verboten!	Az utazás megszakítása a Dünától délre a továbbutazási jog rögtön elvesztésével jár!
Всё прерывание на пути южнее от Дуная с лишением под страхом наложения штрафа на продолжение пути!	اذا كان السفر يتوقف جنوباً من دوناء فانه يحل فوراً من حق السفر إلى الجنوب من دوناء!

Passierschein
Utazási engedély · Позволително

مرور تذكرة لاسي
Nr. **4196** szám

zur Fahrt mit dem Balkanzug
a Balkán vonattal való utazáshoz
За пътуване с балканския трень

für Herrn (Frau)
За господин (госпоиня)
اقتدى (خانم)

Dr. Emil
Selmár

Beruf, Foglalkozása, Професия, صنف *Ingenieur*
Staatsangehörigkeit
Állampolgárság
Поданство
تابعیت *Ungar*

Ob früher andere, welche, bis wann?
Mily állampolgár volt azelőtt? meddig?
Дали по-рано други, какви, до кога
اوله باشه، مانگی، نه زمانه قدر *nein*

Dieser Passierschein ist nach Prüfung des Passes ausgestellt.
Ezen utazási engedély az útlevél felülvizsgálása után állított ki.
Това позволително е издадено след преглеждане на паспорта.
اشبورور تذکره سی پاسورطک معاینه منقصرکه اعطا کلتشد.

Budapest am 28

(Ort) (Hely) (Mber) (موقع)
(Datum) (Keltetés) (Дата) (تاریخ)

30.11.17


Ausstellende Stelle
Kijárató hivatal
Учреждение, което издава позволителното
اعطا ایڈن عمل

7. DEZ 1917

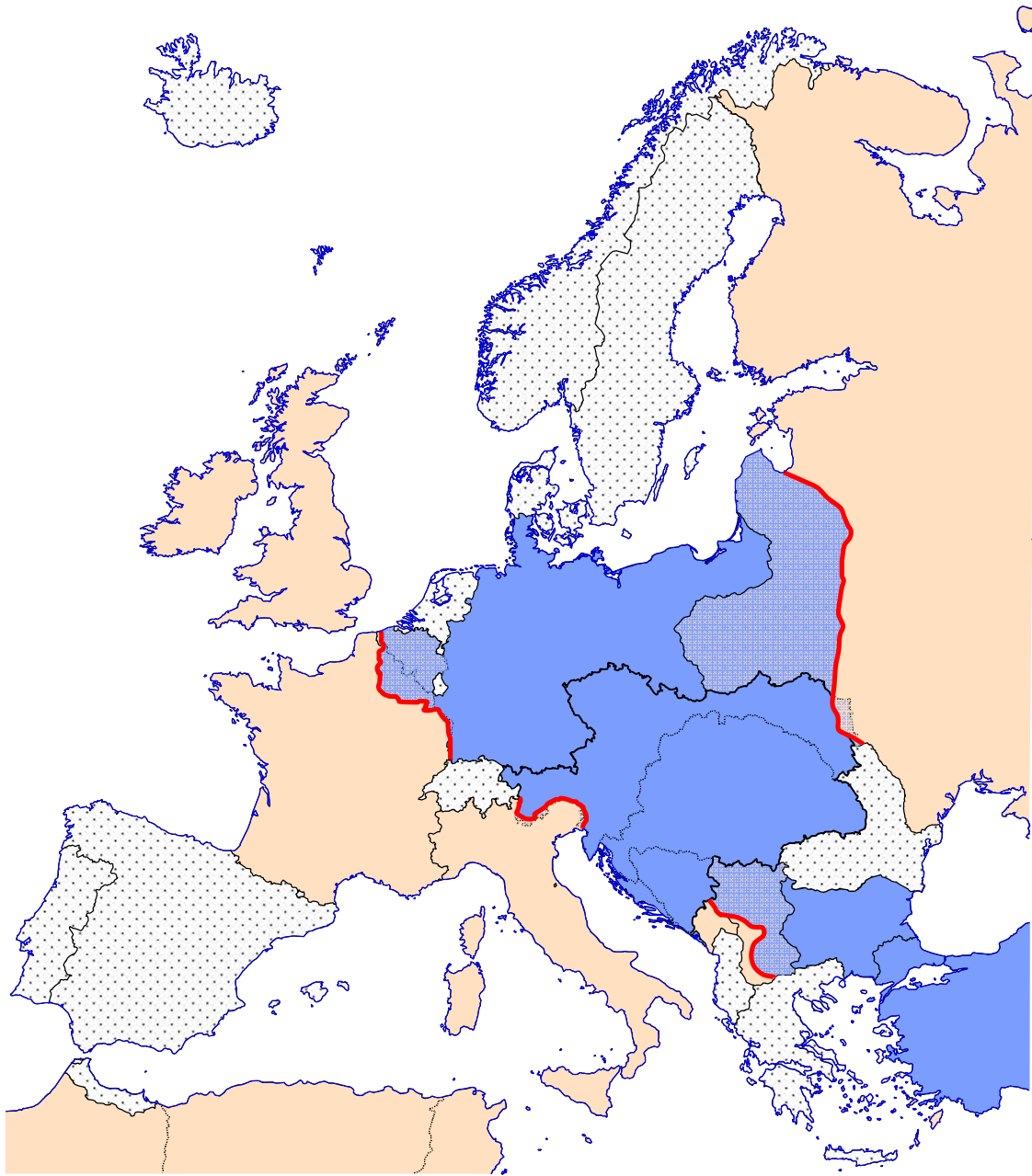
3. XII. 17. l.
ODB.
P. Z.

A félbehajtott lap elő- és hátoldala. Utóbbi a határátlépések bélyegzéseivel; az okmánnyal a tulajdonosa 1917. végén Budapestről Berlinbe és vissza utazott. (Az engedély másik fajtáján nincs az előoldali okmánymegnevezés feletti figyelmeztetés.)

Gültig von: Érvényes: Валидно отъ: تاریختدن	<i>Sechszendwanzigsten November</i> <i>1917</i>	-től
bis: до: تاریخته قدر	<i>zwölften December 1917</i>	-ig
Die Daten sind in Buchstaben und Zahlen anzugeben. Az adatok betűkkel és számokkal írandók. Датите трябва да бъдат написани с букви. تاریخ رقم و پازی ایله اشارت ایڈیله چکدر.		
Zur Reise von Az utazásra За пътуване отъ: سیاحتہ زہدن چقلدیئی	<i>Budapest</i>	től
über: през: طریقہ	<i>Oderberg</i>	Grenzübertritt határállomáson át Прѣзминаване на границата حدوددن مرور
nach: за: محل عزیت	<i>Berlin</i>	-ig
Reisezweck Az utazás célja Цѣль на пѣтуването مقصد سیاحت	<i>Geschäftsreise</i>	
Wenn zur Rückreise gültig, ist dies besonders anzugeben Ha visszautazásra érvényes, külön feltüntetendő Ако е валидно за връщане, трябва това да бъде специално отбелязано عودت ایچون معتبرسه آرپیڈه ذکرئی اقتضا ایڈر		
<i>ja</i>		

Genehmigung des A (z) Разрѣшеніе отъ: تک مساعده سی	<i>Nr. 100</i>	ist erteilt engedelmé megadott с дадено اعطا کلتشد
	Personalangabe Személyadatok Лични данни مویتنک یاتی	
Inhaber ist wohnhaft in Tulajdonos lakhelye Притегател живее въ صاحبنک محل اقتدی <i>Budapest</i> Straße, Ulica, улица, سوتانی <i>V. Seeburgstr. 8.</i>		
Geboren am Született родомъ отъ تاریخ ولادئ	<i>1876</i>	
Alter Hora възраст پاشی	<i>41</i>	(Jahre) év година تاج سنه
Geburtsort Születési helye Мѣсторождение میلوغدیئی محل	<i>Budapest</i>	
Nur gültig im Zusammenhang mit ordnungsmäßigem Paß Érvényes csakis a rendes útlevéllel Валидно само въ свързка съ редовенъ паспортъ تفاهه موافق نومروی بز پاسورطله برابر اولوق شرطیله معتبردر		
Ausgestellt von Kijáratott a Издадено отъ عمل اعطاسی	<i>K. u. Landesverteidigungs</i> <i>minister</i>	Nr. <i>35770</i>

Az okmány belső oldalai, az útvonal és érvényesség ismertetésével, a jogosult adataival és fényképével.
FORRÁS! SOM Krisztián magángyűjteménye.

Európa hadban álló és semleges államai, valamint a megszállt területek és frontvonalak 1915. novemberének végén.

Kék (sötét) színnel a központi hatalmak, barna (világos) színnel az antant hatalmak és azok szövetségesei láthatóak; a semleges államok pontozott fehér mezővel kerültek ábrázolásra. Az 1915. november végi front állása vastag vonallal került jelölésre.

VII. sz. melléklet

A külső hadműveleti területek határvonalának átlépésére jogosító engedélyek Svájcba történő utazáshoz, 1917. augusztusából illetve 1918. januárjából



Magyar útlevél lapján, a jobboldali (a valóságban az alsó) lenyomat kiemeli, hogy a visszautazásra is érvényes az engedély.

FORRÁS! SOM Krisztián magángyűjteménye

VIII. sz. melléklet

Az Osztrák-Magyar Monarchiának semleges államok felé határátlépésre kijelölt határátkelőhelyei, 1918. augusztusától.

úti cél	határátlépésre engedélyezett átkelőhely
Svájc	Feldkirch (Liechtensteinen át)
Hollandia	Elten
Dánia	Sassnitz
Norvégia	Sassnitz
Svédország	Sassnitz
Oroszország	egyéb
Ukrajna	egyéb

**A Magyar Királyi Csenedőrség teendői
a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében
1881-1938**

Minden történelmi korban megjelent az igény arra, hogy az állam kinyilvánítsa szuverenitását, fizikailag körülhatárolja területét és az e területre belépő személyek felett valamilyen ellenőrzést gyakoroljon. Az államok – saját polgáraiktól megkülönböztetendő – idegennek tekintették azokat, akikre szuverenitásuk hatálya a területükön való tartózkodás tényéből adódóan terjedt ki. Az állam polgárai ezzel szemben az állami szuverenitás személyi hatálya alatt álltak és közjogi kötelezettségekből, valamint státuszjogokból álló, a történelmi korszakhoz igazodó tartalmú közjogi státusszal bírtak, amely megkülönböztette őket az idege-nektől.¹

Idegenek csak az állam tudtával és beleegyezésével léphettek be a területre és ott csak a nekik engedélyezett tevékenységeket végezhettek. Az ókortól kezdve számos példa akad arra vonatkozóan, hogy bizonyos néphez tartozó személyek nem léphettek be vagy például nem kereskedhettek egyes államok területén. A fentiekből is következik, hogy az idegenek (mai értelemben vett külföldiek)² határátlépésére vonatkozó szabályok nem választhatóak el élesen a tartózkodásukra vonatkozó szabályoktól, vagyis a határrendészet az idegenrendészet-től.³ E két fogalom összefüggéseinek vizsgálatával szükséges bevezetni a feldolgozott témát.

Az idegenrendészet azoknak a szabályoknak az összessége, amely az adott állam jogszabályban rögzített állásfoglalását fejezi ki a vele állampolgársági kapcsolatban nem álló, de különböző társadalmi viszonyokban vele érintkezésbe került személyek helyzete kapcsán. Erről akkor beszélhetünk, amikor az állam belső rendjének, biztonságának, gazdasági rendjének védelme a külföldiek beutazásával és tartózkodásával összefüggésben merül fel, és magában foglalja a határátlépéssel, illetve a belföldön tartózkodással kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket, az eljáró hatóságok feladat- és hatáskörét, szervezeti rendszerét, valamint az idegenrendészeti eljárások rendjét.⁴

Összességében tehát az idegenrendészet a külföldiek határátlépésére és beutazására, belföldi tartózkodására, jogaik gyakorlására és ellenőrzésére, szankciók esetleges alkalmazására, és kiutazásukra vonatkozó hatósági jogalkalmazás.⁵

A határrendészetet ezzel szemben úgy tekinthetjük, mint a fentiek érvényre juttatása érdekében rendészeti eszközökkel megvalósított hatósági tevékenység, amely a rendelkezésére álló erőforrások felhasználásával a határbiztonság fenntartására törekszik. Mai értelmezésünk szerint a határrendészet a rendészet része, jogszabályokban és nemzetközi szerződésekben meghatározott jogi norma-, feladat- és eljárásrendszer, amely az arra feljogosított állami és önkormányzati szervek tevékenysége révén a határrend megteremtésére és fenntartására, szükség esetén védelmére irányul.⁶ A jelenkor terminológiája szerint határőrzésből és határforgalom-ellenőrzésből álló tevékenység⁷ tehát már a határátlépéskor igyekszik megakadályozni a beutazási feltételeket nem teljesítő személyek belépését, egyúttal ellenőrzött keretek között biztosítja a jogszerűen érkezők beutazását.

Magyarországon a külföldiek ellenőrzésének fenti elvek szerinti rendszere a dualizmus időszakában alakult ki és saját korában európai színvonalon, hatékonyan, a jelentkező kockázatokhoz igazodó intenzitással működött. A kiegyezéstől a második világháború kitöréséig beszélhetünk arról a történelmi időszakról, amikor a magyar idegenrendészet önálló fejlődési pályát leírva lefektette azokat az elveket, melyek – jelenleg az uniós jog szabályrendszerével történt harmonizációt követően – máig hatnak a külföldiek rendészeti ellenőrzésében. A téma vizsgálata 1867-től kezdődik, mivel a polgári magyar állam életében ettől az időponttól következett be az a viszonylagos belpolitikai önállóság, amely a következő évtizedek jelentős gazdasági fejlődését lehetővé tette. Az osztrák-magyar kiegyezés egyértelmű következménye volt az idegenrendészet átalakulása is. A téma szempontjából a korszak végének a második világháború kitörését tekintem, mivel a háborús események torzították a magyar állam

külföldiek rendészetével kapcsolatos igényeit és céljait. Az idegenrendészeti szabályrendszeren kívül esőnek tekintem az egyes népcsoportok hátrányos megkülönböztetése érdekében hozott intézkedéseket annál is inkább, mivel azok többségükben a saját állampolgárok meghatározott körére vonatkoztak.

A magyarországi tanácsköztársaság időszakának jogalkotása és idegenrendészeti rendszere szintén kívül esik a tanulmány keretein, mivel az sem terjedelmében, sem szellemiségében nem képez egységes ellenőrző rendszert és bár alapelvei között szerepel az egyenlőség és menedék-nyújtás, az csak politikai feltételekkel volt elérhető mindenki számára. Éppen ezért a tanulmány szempontjából a fenti szabály- és szervezetrendszert a magyar hagyományoktól idegenként kezeltem és ismertetésüktől eltekintek.

Tanulmányom célja tehát azoknak a jogszabályoknak a bemutatása, melyek a tárgyalt korszakban meghatározták a külföldiek Magyarországra történő beutazásának és itt tartózkodásának feltételeit, a külföldiek jogait és kötelességeit, valamint az e szabályok betartásának ellenőrzésére hivatott közigazgatási szervezetek, hatóságok és fegyveres testületek feladatait és együttműködését. Írásomnak nem célja valamennyi részletszabály tételes bemutatása, azonban áttekintést kíván adni az ezeket tartalmazó jogszabályok és belső rendelkezések minél pontosabb feltűntetésével és a további kutatásokat is segítő bibliográfia összeállításával. A továbbiakban az idegenekre vonatkozó szabályok kialakulását, az idegenrendészet határterületeit, a magyar idegenjog dualizmuskori értelmezését illetve ennek két világháború közötti változásait, valamint a külföldiek ellenőrzését a gyakorlatban megvalósító hatóságok és fegyveres testületek feladatait mutatom be. Ennek során a jogszabályi környezetben túl elsősorban az állami rendőrségek,⁸ valamint a Magyar Királyi Csendőrség tevékenységét emelem ki, mivel e témában nem született még átfogó, a külföldiekkel kapcsolatos eljárásrendet részleteiben is tárgyaló tudományos igényű írás.

Az idegenekre vonatkozó szabályozás kezdetei

Az állam vagyonának, érdekeinek és népének védelme az ismeretlen idegenek okozta veszélyektől szinte egyidős az első ókori államalakulatok megjelenésével. Az alattvalók egy jól körülhatárolható szabályrendszer szerint éltek, szándékaikra és cselekedeteikre a mindenkori uralkodó hatást gyakorolhatott. Az idegen népek fiai, az állam területére érkező utazók és kereskedők azonban a fogadó ország kultúrkörétől ismeretlen szokások és értékrend szerint cselekedhettek, majd távozhattak és az uralkodói hatalom területén kívülre kerülhettek. Az utazás ellenőrzésnek szüksége éppen ezért már az első írott jogot alkotó civilizációknál megjelent. Az ókori Egyiptomból ismerünk jelentéseket a birodalom határait átlépni szándékozó idegenek ellenőrzéséről, a beléptetés megtagadásáról, illetve „tiltott határátlépés” felfedéséről. A határ őrzésével megbízott fegyveres alakulatok feladata az volt, hogy megállapítsák a birodalomba belépni szándékozó utazó tisztességes szándékait.⁹ Az egyiptomi uralkodók által az idegenek beutazására vonatkozó első szabályok tehát már az i.e. második évezredben megjelentek. Ez annak fényében válik igazán jelentős tényé, hogy a babiloni Nagy Király, Hammurapi törvényei — melyeket az írott jog kezdetének is tekintenek — az i.e. XVIII-XVII. században keletkezettek, vagyis az idegenjogi szabályozási igény, ha kezdetleges formában is, de egyidős a jogalkotással.

A messze földről érkezett idegenek jogait és kötelességeit a Bibliában is fellelhetjük. Az Ószövetségben Ábrahám a hite miatt hagyta el ősei földjét, emiatt „idegennek számított az idegen földön” és elvesztette jogait. Az izraeliták számára az idegen (*zar*) eleve ellenség volt és a pogányok közé tartozott. Az átmenetileg Izrael földjén tartózkodónak nem voltak jogai, teljesen a nép vendégszeretetére volt utalva. A jövevény (*ger* vagy *tosab*) azonban bekerülhetett a közösségbe, ugyanis a legősibb héber törvénykönyv, a Szövetség Könyve kimondta, hogy Izrael fiai ne nyomják el a jövevényeket és felebaráti szeretettel fogadják őket, ha a közösség számára értékesek. Az idegen, vagyis az állam számára kártékony személy, és a jövevény, vagyis a közösség hasznos tagja között tettek különbséget, ami egyúttal azt jelentette, hogy nem minden külhont láttak szívesen. A későbbi törvények már több jogot biztosítottak az idegeneknek, ugyanakkor különféle vallási és kultikus kötelezettségeket is előírtak számukra.¹⁰

Európában a közel-keleti és görög forrásból is táplálkozó római jog a szabad emberek közösségén belül megkülönböztetett római polgárokat (*cives Romani*) és az összes többi néphez, állami közösséghez tartozókat (*status civitatis*). A római állam elsősorban saját polgárainak életviszonyait kívánta a köz- és magánjog által szabályozni. A nekik biztosított saját jog, a *ius Quiritium* (későbbi elnevezéssel: *ius civile*) által olyan lehetőségeket és kötelezettségeket írt elő, melyek a római közösség tagjait az összes környező idegen néptől megkülönböztették. A római polgárjogot elsődlegesen születési jogon lehetett megszerezni és alapfeltétel volt, hogy az apa a fogantatás idején római polgár legyen. Mesterséges módjai is voltak a polgárrá válásnak: a polgárjog egyéni vagy csoportos adományozása, valamint rabszolgáknak a *ius civile* szabályainak megfelelő, római polgár által történő felszabadítása révén. Római polgárnak lenni annyit jelentett, mint jogképességgel rendelkezni, vagyis a köz- és magánjog legfontosabb alanyaként olyan jogokkal rendelkezni, melyekből más közösségek tagjai, vagyis az idegenek részben vagy teljesen ki voltak zárva.¹¹

A római katolikus keresztény magyar államalapítást követően hazánkban is megjelentek az idegenekre vonatkozó szabályok. Már *Szent István* intelmei, *Szent László* és *Könyves Kálmán* dekrétumai is rendelkeztek a nem kívánatos idegenek eltávolításáról, valamint „*igaz úton*” érkezésük megvizsgálásáról.¹²

*Szent István*nak *Imre* herceghez intézett intelmei szerint a vendégek és jövevények befogadása hasznos, tehát „*lakjanak itt szívesebben, mint másutt.*” Ez egyaránt vonatkozott a bevándorló népekkel szembeni türelemre és a Nyugat-Európából betelepülők idecsábítására. *Könyves Kálmán* dekrétumainak első könyve azonban már arról ír, hogy kezesség nélkül ne fogadják be a jövevényeket és idegen papokat. Minden idegen csak egy magyar honos kezességvállalása mellett volt befogadható. Az idegen papoknak püspökük ajánlólevelével kellett igazolniuk megfelelőségüket, különben az „*országból kitakarodtak*”, vagyis kiutasították őket. A rendelkezés a jövevény papokra vonatkozóan jelent csak meg, de feltehetően valamennyi idegennel kapcsolatban alkalmazhatták a kiutasítás korai formáját.¹³ *Szent László* dekrétumai második könyvében már a kereskedőkre és a vendég lakosokra is születtek rendelkezések és a jövevények letelepedése csak a helyi előljáró engedélyével történhetett meg egy községben. Ez mind a külföldi, mind a belföldi idegenekre vonatkozott.

Általános érvényű idegenjogi normát ezt követően csak *II. András* alkotott az 1222. évi törvényével miszerint az ország tanácsának engedélye nélkül méltóságához nem juthattak idegenek.¹⁴ 1222-ben a király újabb törvénnyel tiltotta el az idegeneket¹⁵ a birtokadományozás általi vagyonszerzéstől is, azonban a nemzet fiaikhoz hasonló szabadságot adott nekik az egy-éb tulajdonszerzésben.

Külön szabályok vonatkoztak a Kárpát-medencébe a magyarokkal együtt érkező vagy később csatlakozó népek jogállására, akiknek letelepedését, szokásait, életét kiváltságlevelekben rögzítették. Ilyenek voltak a besenyők, bösörmények és izmaeliták később a kunok és jászok, majd a német hospesek és szászok.¹⁶ Ők ugyan nem voltak „idegenek”, de speciális jogi szabályozás mellett éltek a magyar területeken. Az erdélyi szászok befogadásáról és kiváltságaik megerősítéséről *II. András* 1224-ben adott ki oklevelet (*Diploma Andrea-num*), 1230-ban pedig a német hospesek kaptak hasonló kiváltságlevelet. Ezekben a saját bíraskodásra, szabad papválasztásra és egyfajta területi autonómiára kaptak felhatalmazást a királytól. A kunok 1239-ben telepedtek le az országban és 1279-ben *IV. Kun László* uralkodása alatt az országgyűlés megalkotta az úgynevezett kun törvényeket (*Articuli Cummanorum*). *Károly Róbert* uralkodása alatt hasonló kereteket adtak a jászok letelepedésének is.¹⁷

Fontos azonban, hogy a magyar közösség, a politikai nemzet egyes csoportjaira vonatkozó korlátozásokat nem tekintették idegenjogi kérdésnek. Így a zsidókra és izmaelitákra vonatkozó korlátozó szabályok (pl. nem tarthattak keresztény cselédet) nem tekinthetők idegenrendészeti jellegűnek, mivel a nem keresztény vallásúakat is a *populas Hungarorum* részeként kezelték. A *populas Hungarorum* fogalma alatt a beszélt nyelvtől függetlenül azt a politikai nemzetet értették, amely révén megkülönböztethetőek voltak az országban polgárai az ott született külföldiektől, vagyis a korlátozó rendelkezések ellenére a magyarországi nem keresztény hitközösségeket nem vonták az idegen fogalomköre alá.¹⁸

Ahogy az európai államok területe mind jobban körülhatárolhatóvá vált és a királyi

hatalom földrajzi terjedelmét a birtokhatárok helyett az államhatárok határozták meg, az „állam-terület” és az „állampolgárság” egyre pontosabb megfogalmazása is szükségessé vált. Ezzel azonban szükségszerűen együtt járt a fentiekén kívül eső területek és egyének meghatározása is, vagyis a „saját” terület és polgár mellett az „idegen” fogalma is egyre inkább körvonalazódott.

A XV. század végétől úgy tekintettek az idegenekre, mint korlátozott jogképességgel bírókra, mivel nemesi jószágot és tulajdont nem szerezhettek. Mint látható a XVIII-XIX. századig a magyar idegenjogi jogszabályok többsége főleg a külföldiek jogainak korlátozását, a tisztségek magyar nemesekkel való betöltését, a birtokszerzés korlátozását, valamint az idegen kézben levő birtokok magyarok általi megváltását tartalmazták.¹⁹ A számos, külföldiekkel kapcsolatos rendelkezéseket is tartalmazó törvény²⁰ közül WERBÖCZY István Hármaskönyve és az 1653. évi Approbáták rendelkezései emelkedtek ki.

Az 1504. és 1514. között összeállított Hármaskönyv²¹ összefoglalta az idegenekkel kapcsolatos normákat és egy-három hónap türelmi időt biztosított a jövevényeknek, hogy az ország törvényeit megismerhessék. Az Approbáták²² Harmadik Könyve volt az első magyar jogi szabályozás, amely rendszerbe foglalta az idegenekkel és jövevényekkel kapcsolatos rendelkezéseket. Ez egyrészt a nemes emberek honosításáról, másrészt a vándorló idegenek és jövevények kezeléséről rendelkezik. Utóbbiakról kimondja, hogy azokat a földesúr tegeye jobbágyává és senki ne tűrje meg kóborlásukat. Ez elsősorban az akkori rendi társadalom közbiztonságának volt egyetemes követelménye.²³

Újszerű szabályozást vezetett be a külföldi kereskedőkről szóló 1715. évi törvényi szabályozás,²⁴ melyben a későbbi idegenrendészeti előállítás és kiutasítás elődje is megjelent. A rendészeti szabályok megfogalmazása még itt is a külföldiek foglalkozásától függött, azonban a szabályok megsértőivel szemben nem büntetőjogi, hanem közigazgatási eszközökkel jártak el és a helyi elöljáró joghatósága alá tartoztak. Az idegenekkel kapcsolatos rendelkezések érvényre juttatása ettől kezdve egyre inkább a közigazgatás kompetenciája lett.

A magyar idegenjogi szabályozás fejlődésére nagy hatást gyakorolt a Habsburg Birodalommal fennálló kapcsolat. Az Osztrák-Magyar Monarchia létrejöttével meghatározásra került a közös ügyek köre, melyeken kívül a társországok saját hatáskörben intézkedtek. A külföldiek beutazásának és magyarországi tartózkodásának szabályozását és ellenőrzését, valamint a határőrizeti feladatokat tekintve a magyar kormány önállóságot élvezett.²⁵

A határok pontos kijelölésére, 1888-ban romániai, 1889-ben horvátországi, 1902-ben galíciai, majd 1910-ben ausztriai határszakaszokon került sor. A földrajzi pontosítást rendszerint a szomszéd országok polgáraitra vonatkozó szabályok pontosítása és annak megfogalmazása követte, hogy e szabályok betartásának ellenőrzése miként történjen. A XIX-XX. század fordulójára mind szabályozásában, mind szervezeti kereteit tekintve létrejöhetett az a rendszer, amely biztosította a Magyarországra érkező külföldiek ellenőrzését és a velük kapcsolatos adminisztratív teendők elvégzését.

Az I. világháború közeledtével egyre részletesebb és szigorúbb idegenrendészeti szabályok láttak napvilágot. A háborút követő zűrzavar és a trianoni békediktátum teljesen új helyzetet teremtettek az országban és új kihívások elé állították az állampolgársági, menekültügyi és idegenrendészeti feladatokkal megbízott állami szervezeteket. A két világháború között a magyar idegenrendészeti szabályrendszer a korszak sajátosságainak megfelelően, de még stabilan a dualista alapokon nyugodva fejlődött. A világháború előtti időszak liberális szellemű gondolkodását és szabados határátlépési szabályait szigorúan szabályozott és ellenőrzött rendszer váltotta fel, amely egészen a II. világháború kitöréséig finomodott és fejlődött.

A külföldiek ellenőrzésének elmélete és gyakorlata

Mielőtt az idegenrendészet témakörének részletes tárgyalására sor kerülne, szükséges azoknak a szabályoknak az áttekintése, melyek csak érintőlegesen kapcsolódtak a külföldiek rendészetéhez. Az idegenrendészeti szabályrendszer határterületeinek a vizsgált korszakban a belföldi idegenellenőrzés, a kivándorlás, és az emberkereskedelem elleni fellépés tekinthető, valamint nem kerülhető meg a magyar állampolgárság témaköre sem.

Az idegen kifejezés a kiegyezés korának jogalkotásában és rendészeti szakmai termi-

nológiájában egyaránt jelentette a nem magyar állampolgárokat, valamint azokat a magyar honosokat, akik illetőségi helyükön kívül tartózkodtak. A magyar közigazgatást alapjaiban meghatározó községi illetőség és az idegenrendészet kapcsolatrendszere a későbbiekben kerül kifejtésre, összességében elmondható azonban, hogy a XIX. század végéig a belföldi és külföldi idegenek ellenőrzése ugyanazon jogi alapokon nyugodott. Ez az alap az illetőségi községen kívüli tartózkodás volt. A belföldi idegenek ellenőrzése főként a házaló árusokra és vándoriparosokra vonatkozó rendelkezések betartatásából, valamint a csavargók és adománygyűjtők felügyeletéből állt. E jogszabályoknak is volt azonban külföldiekre vonatkozó tartalma. magyar büntető-törvénykönyvek végrehajtása tárgyában kiadott 1880. évi belügyminisztériumi körrendelet szerint²⁶ az igazolvány nélküli átutazó, vándoripart űző külföldiek esetében előzetes letartóztatásnak volt helye, házaló árusítást pedig csak magyar állampolgároknak engedélyeztek.²⁷

A korszak másik sajátossága volt, hogy az országba bejutni szándékozó külföldiek ellenőrzése mellett a fegyveres testületek határszéli szolgálatai kiemelten kezelték az országból kijutni törekvő magyar állampolgárok ellenőrzését is. Mivel a kivándorlók a határ átlépéséig belföldi idegenként utaztak, felügyeletüket a szakirodalom sokszor az idegenrendészettel együtt kezelte. A kivándorlás ügyét a magyar országgyűlés 1903-ban, majd 1909-ben szabályozta.²⁸ Eszerint kivándorlónak volt tekinthető, aki „*tartós kereset céljából külföldre távozik*”. A valamely európai államba egy évnél rövidebb időre, meghatározott munka elvégzésére kiutazó személy kivételt képezett e generális szabály alól. A kivándorláshoz kivándorlási engedélyre volt szükség. Az engedélyért folyamodók esetében vizsgálták, hogy betöltötték-e nagykorúságukat — ami a 24. életév volt —²⁹ biztosítva van-e megélhetésük, munkahelyük a fogadó államban, valamint nem hagynak-e hátra gondozásra szoruló családtagot. A nőknél külön vizsgálták, hogy nem merültek-e fel leánykereskedelemre utaló jelek. A hadköteles korú férfiak kivándorlási engedélyt csak a belügy- és a honvédelmi miniszter által óvadék mellett adott írásos engedély birtokában szerezhettek. A kivándorlás komoly korlátja volt még a „*büntetendő cselekmény*” miatt elrendelt szabadságvesztés kiszabása, vagy folyamatban lévő büntetőeljárás. A kivándorlás lehetősége ekkor csak az elévülési idő letelte után nyílt meg. Büntetendő cselekmény alatt az elzárással büntethető kihágásokat is érteni kellett, vagyis a korlátozás nemcsak a büntettek és vétségek elkövetőire vonatkozott.

Bár csupán becsülhető a kivándorlók száma minden bizonnyal állítható, hogy a vizsgált időszakban legalább 3-4 millió főt tett ki, amely az akkor mintegy 20 milliós ország lakosságának tetemes részét jelentette. A hivatalos kimutatásokat csak a XIX. sz. végétől kezdték vezetni. A magyar kormány nem kívánta megakadályozni a kivándorlást, de korlátozó rendelkezéseket vezetett be és ellenőrizhető keretek közé kívánta szorítani oly módon, hogy az ebből származó jelentős haszon magyar vállalatokat gyarapítsa.³⁰ A rendőrség és a csendőrség határszéli alakulatai és más ellenőrző szervek elsősorban a kivándorlási engedélyt nyert személyek útlevelének, valamint a kivándorlók szállítását végző személyek belügyminiszter által kiadott tevékenységi engedélyének ellenőrzésében vettek részt. A kivándorlásra toborzás, felhívás, valamint az engedély nélküli szállítás bűncselekmény volt.³¹ A vétség bűnsegédi magatartásai, úgymint az elkövetőkkel fenntartott üzleti összeköttetés vagy tevékenységük támogatása hivatalból üldözendő kihágást valósított meg. A Kúria értelmezése szerint a jogsértés már akkor megvalósult, ha valaki egy kivándorlásra nem jogosult személynek megmutatta a legközelebbi kivándorlási irodát.³² Ugyanezt a kihágást követte el az a magyar állam-polgár is, aki útlevél nélkül vagy a törvény tilalma ellenére kivándorlás céljából útra kelt.

A szabályozás tehát meglehetősen szigorúnak mondható, különösen a dualizmus kori jogrendszerben. Figyelembe kell azonban venni, hogy a kiegyezést követően évtizedek teltek el, mire a törvényhozás megalkotta a szigorú szabályozást. A szabályok betartatása pedig lényegében lehetetlen volt, mert az Osztrák-Magyar Monarchián belül a Magyar Királyság határait bárki szabadon átléphette és Ausztria, valamint a német tartományok határain sem tartóztatták fel az észak-német kikötővárosokba tartó kivándorló tömegeket. Mivel a határokon nem volt regisztráció, ezért a kivándorlásra utaló legfontosabb iratok a német hajóstársaságok utaslistái. Ezeket azonban — többek között a nemzetiséghez tartozás tekintetében — nem lehet pontosnak tekinteni, mivel bemondás alapján készültek.

A korabeli magyar szabályozás azonban a XIX. század végén igyekezett szervezett keretek közé szorítani a kivándorlást, másrészt védelmet nyújtani a jogszerűen utazó polgároknak. Aki nem felelt meg a kivándorlási törvényben megfogalmazott követelményeknek, azt a csendőr vagy a rendőr igazoltatta, feltartóztatta és visszatoloncolta. A felfedett kihágások miatt a csendőr a főszolgabírónál tette meg feljelentését, az állami rendőrség működési területén a rendőrség járt el. Ehhez azonban bizonyítani kellett azt is, hogy az illető szándékában állt a kivándorlás.

A más országokból kivándorlási szándékkal Magyarországon keresztül utazó külföldiek ellenőrzésekor hasonló rendelkezésekre kellett figyelemmel lenni, melyek közül az emberkereskedelem (vagy akkori szóhasználat szerint a *leánykereskedelem*) elleni fellépés kiemelkedő feladat volt. Az erről való gondolkodás meghaladta korát, bár a cselekmény üldözése nagy múltra tekint vissza.

Az emberkereskedelem elleni első rendelkezést már *Szent László* dekrétumai második könyvében megjelentek, miszerint „*magyar nemzetbeli szolgát vagy akárkit, aki Magyarországon született, ha idegen nemzet is, avagy szolgálóleányt, kivéve a más tartományokból hozott más nyelvet beszélőket, senki el ne adjon.*”³³

Az emberkereskedelem újkori szabályozását törvénnyel Magyarországon 1908-ban rendezték, amely a kerítés bűncselekménnyel egy tekintet alatt kezelte a tisztességes nőknek erkölcstelen szándékból való külföldre szállítását.³⁴ A rendelkezés vonatkozásában tisztességes nő az volt, akinek erkölcsi értéke csökkenést szenvedett a kerítés által.³⁵ A szabályozás továbbfejlesztését a nőkkel és a gyermekekkel űzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában kiadott 1925. évi törvény képviselte, amely a büntetőjogi védelmet bizonyos feltételekkel a férfiakra is kiterjesztette.³⁶ Az ellenőrző hatóságok és közegek minden esetben vizsgálták, hogy az országból kiutazni szándékozó magyar állampolgárok és átutazó külföldiek nem estek-e emberkereskedő áldozatává illetve nem állnak-e kényszer hatása alatt. A kérdéskör ma is részét képezi a határellenőrzés folyamatának és ezáltal az idegenrendészeti ellenőrzések rendszerének is.

Az idegenekre vonatkozó szabályok megállapításának előfeltétele az állam saját polgárai körének meghatározása és az állampolgársággal kapcsolatos szabályok lefektetése. Az állampolgárság jogi szabályozása meghatározó volt az idegenrendészeti szabályrendszer szempontjából, hiszen az volt külföldinek tekintendő, aki nem volt magyar állampolgár. Magyarországon az első ünnepélyes honfiúsításra bizonyíthatóan 1542-ben került sor, vagyis már évszázadokkal ezelőtt felmerült az igény arra, hogy valaki a jog kereti között idegenből hivatalosan magyar állampolgárrá váljon.³⁷

A magyar állampolgárság témáját a Magyar Királyságban teljes körűen önálló jogszabályban először 1879-ben szabályozta az országgyűlés.³⁸ Az ezt megelőző időkben is voltak a polgárok jogairól és az idegenek jogállásáról szóló rendelkezések, de kifejezetten állampolgársági jogszabály nem létezett. Az 1848-1849-es forradalmat és szabadságharcot megelőző időkben erre nem is volt szükség, hiszen a közéletben csak a nemesek vettek részt, így csak ők számítottak honpolgárnak, míg a nem nemesek és idegenek az ehhez kapcsolódó jogok többségéből ki voltak zárva. A szabadságharc előtt ünnepélyes honfiúsítással, vagyis királyi oklevél megszerzésével, hűségeskü letételével és a szükséges díj megfizetésével válhatott valaki magyar honpolgárrá, vagy úgynevezett hallgatólagos honosságszerzés útján. Az utóbbi esetben a külföldi valamely város polgárainak sorába felvételt nyert, erről honlevelet kapott, ott háborítatlanul tartózkodott és adózott, majd a meghatározott idő elteltével hallgatólagosan magyar honpolgárságot nyert.³⁹ Az 1814. évi 10661 számú udvari rendelet értelmében egészen az 1850-es évekig hallgatólagosan magyar honosságot szerzett az, aki 10 éven keresztül a fenti feltételekkel Magyarországon tartózkodott. Az így szerzett állampolgárság azonban a nagykorú gyermekekre nem terjedt ki. A honosság elvesztése csak házasság útján volt lehetséges. A családok elbírálásánál a férjnek engedélyezett honosítás általában vonatkozott a feleségre és az atyai hatalom alatt álló gyermekekre, míg a házasságkötés automatikus állampolgárságot keletkeztető ok volt. A családgyesítésre történő hivatkozás ekkor még ismeretlen volt a honosítási vagy letelepedési eljárásban.⁴⁰

Az 1879. évi honossági törvény és végrehajtási rendelete⁴¹ megtartotta és elismerte a régi szerzési módokat (királyi oklevél, hallgatólagos szerzés, házasságkötés), de hatálybalépését követően csak az abban foglalt feltételekkel volt megszerzhető a magyar állampolgárság. A

jogszabály időtállóknak bizonyult, azonban a közjogi viszonyokkal történő harmonizálása érdekében a későbbiek során több jogszabály is módosította.⁴²

Az állampolgársági és az idegenrendészeti szabályrendszer közti fontos kapcsolódási pont volt a községi illetőség kérdése. A korabeli közigazgatás egyik sarokköve szerint minden magyar honpolgár valamely község kötelékébe tartozott, amely róla igazgatási, szociális és szükség szerint „szegényügyi” szempontból gondoskodott. A leginkább a mai állandó lakóhelyhez hasonlítható illetőségi község lényegében egy településnek felelt meg, mivel valamennyi helység – emberek meghatározott csoportjára nézve – egyúttal illetőségi község is volt. A jogintézmény elsősorban a közellátásban részesülő szegények ügyeinek rendezését célozta, mivel az egyes községek feladatává tette a gondozást és segélyezést, de rendészeti szempontból is kiemelkedő jelentőséggel bírt. A községi illetőség megléte olyannyira meghatározó volt, hogy minden magyar állampolgárságért folyamodó külföldinek először valamely község kötelékébe való felvételét kellett kérnie.

A községi illetőség témáját az országgyűlés először 1871-ben szabályozta.⁴³ Mivel ez szinte kizárólag a szegények szociális ellátásának szemszögéből vizsgálta az illetőség kérdését, csakhamar kiegészítésére volt szükség, melyet a téma 1876. évi szabályozása valósított meg.⁴⁴ Az 1879. évi állampolgársági törvény hatályba lépésével azonban új megközelítésre volt szükség.⁴⁵ A jogszabályi összhang megteremtésére tett erőfeszítések eredményeként született meg a községekről szóló 1886. évi törvény.⁴⁶ A jogszabály már kifejezetten tiltotta a külföldieknek a községi kötelékbe való végleges felvételét, mivel az csak a honosítást követően lehetséges. Ennek ellenére a külföldiek letelepedési engedélyt nyerhettek és a községi kötelékbe való felvételt kilátásba helyezhették részükre.⁴⁷

Az állampolgárság és a külföldiek rendszete közötti sajátos kapcsolatról árulkodik a tömegesen visszatelepülők honosításáról szóló 1886. évi törvény⁴⁸ is, amely a magyar nemzetiségűek országon belüli arányának növelésére tett intézkedések keretében született, és hatására bukovinai székelyek és csángók betelepítésére került sor. A jogszabály olyan magyar nemzetiségűek kedvezményes honosítását írta elő, akiknek a továbbiakban nem volt kötelező életvitelszerűen Magyarországon tartózkodni.⁴⁹ A törvény olyan jogi helyzetet teremtett, melyben a kedvezményesen honosítottak bár már nem voltak külföldiek, bárhol az országban — illetőségi község hiányában — idegennek számítottak.

Az egységes értelmezést nyert magyar állampolgársági szabályozás időtállóknak bizonyult és mind a dualizmus időszakában, mind a két világháború között ez képezte alapját a saját állampolgárok és az idegenek közötti különbségtételnek. A témában a tárgyalt időszak utolsó jelentős jogszabályának a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1939. évi törvény tekinthető,⁵⁰ amely módosította és kiegészítette az 1879. évi állampolgársági törvényt.⁵¹

Az idegenrendészet értelmezése a dualizmus korában

A dualizmus korának értelmezése szerint az idegenrendészet egyrészt a különböző hatóságok és fegyveres testületek határszéli szolgálati teendőinek részét képezte a határon már átlépett külföldiek ellenőrzése vonatkozásában, másrészt a közbiztonsági szolgálat fontos része volt, hiszen az „idegen” fogalma alatt nemcsak a külföldieket értették, de azokat a magyar állampolgárokat is, akik nem illetőségi helyükön tartózkodtak. A külföldi és belföldi idegenek ellenőrzésének éppen ezért azonos módszertana volt.

Az idegenrendészet határszéli szolgálattal érintkező területei olyan komplex rendszerbe illeszkedtek, ami több állami szervezet együttműködésével biztosította Magyarország érdekeinek érvényesülését. A határok és azokon átlépő forgalom ellenőrzése nem tartozott az Osztrák-Magyar Monarchia közös ügyei közé, annak megvalósítása az adott társállam polgári közigazgatásának kompetenciája volt.⁵² A kiegyezéskor a Magyar Királyság külállamokkal szomszédos határait a Magyar Királyi Pénzügyőrség határmenti szakaszai őrizték. A határátelők helyeken az utasforgalom ellenőrzését a legközelebbi város rendőrségének kikülönített csoportjai végezték, az áruforgalom felügyeletét pedig a területileg illetékes vámhivatalok „bemondó őrsői” valósították meg. A határrenddel kapcsolatos teendők a határmenti járásokban e célra létrehozott szolgabírói kirendeltségekre hárultak. Határőrizet tehát csak a katonai határőrvidékek működési területén kívül eső vámhatárokon valósult meg, ami kezdetben

megoszlott a központi államhatalom (pénzügyőrség és vámhivatalok), valamint az önkormányzatok között. Elmondható tehát, hogy a Magyar Királyi Csendőrség, majd a Magyar Királyi Határrendőrség határőrizetbe való bekapcsolódásáig a vezető szerep a pénzügyi tárca háta mögött. Az állategészségügyi feladatokat ezen kívül vesztegintézetek látták el, határőrizeti feladatai pedig közvetve a földművelési, ipari és kereskedelmi miniszter alárendeltségébe tartozó belépőállomásoknak és erdészeti közegeknek, valamint a közmunka- és közlekedésügyi miniszter irányításával működő révhatásoknak is voltak.⁵⁴

A fenti szerteágazó és egységes központi irányítást nélkülöző határőrizeti rendszert a Magyar Királyi Csendőrség megalakulása, majd a testületen belül a határszéli csendőrség, vagyis a határőrizeti szolgálati ág⁵⁵ létrehozása helyezte új alapokra. A csendőri szervezet bekapcsolása a határőrizeti feladatokba az egyre növekvő közbiztonsági kockázatok eredménye volt. A hegyi erdőterületek közelében a századfordulót követően már jelentős időszakos települések és táborok jöttek létre. 1905-ben a határszéli telepeken hozzávetőlegesen 18 000, 1908-ban már 20-22 000 fakitermelő munkás dolgozott, akik között számos körözött bűnöző talált menedéket. A táborokban kialakuló nemzetiségi összetűzések és rendezavarások komoly kihívást jelentettek.⁵⁶ Az első lépést az 1891-ben kibocsátott határőrizeti utasítás jelentette, amely a Beszterce-Naszód vármegyében található hármaskör határponttól Orsováig terjedő határvonal védelmét a határrendőrségre bízta feladataik részletes megállapítása mellett. Az utasítás a továbbiakban eltiltotta a pénzügyőrséget a határőrizeti feladatoktól és hatáskörük csak a jövedéki szabályok ellenőrzésére terjedt ki.⁵⁷

A határőrizet szervezeti rendszere azonban még mindig túl bonyolult volt a hatékony fellépéshez, így egy specializált hatóságokra volt szükség a feladatok koordinálására. A határrendőrség felállításáról szóló törvénycikk 1903-ban látott napvilágot, de gyakorlati megvalósítására csak 1906. I. 15-től került sor. 12 új határszéli rendőrkapitányság felállításával egyidejűleg az érintett területeken megszüntették a „rendes rendőri hatóságok” határszéli teendőit. Az új szervezet feladata nem a szűkebb értelemben vett határőrizet megvalósítása — melyhez nem is rendelkezett elegendő személyi állománnyal — hanem az azzal kapcsolatos figyelő és nyomozó szolgálat ellátása, valamint az egységes irányítás megszervezése volt. A határrendőrség kapitányságai és az elsőfokú rendőrhatóságok (főszolgabíró, városi rendőrkapitány) egymással mellérendeltségi viszonyban álltak és kötelező együttműködéssel támogatták egymás tevékenységét. A csendőrség a továbbiakban határmenti járőrszolgálatok ellátásával, esetleges karhatalmi erő kiállításával, megfigyelésekkel, valamint a nyomozások segítségével kapcsolódott a rendszerhez. A határrendőrség felállításával a járási szolgabírói kirendeltségek megszűntek, feladataikat a határrendőr kapitányságok és kirendeltségek vették át.⁵⁸

A határrendőrség felállításáról szóló törvényt az országgyűlés a kivándorlásról, a külföldieknek Magyar Szent Korona országainak területén való lakhatásáról, valamint az útlevélügyről szóló törvény⁵⁹ társaságában tárgyalta, ami az utazással és idegenrendészettel kapcsolatos szabályozási igény felértékelődését jelentette.⁶⁰

1912-ben külföldi tapasztalatok nyomán a határőrizeti rendszert átszervezték, a határrendőri őrségek állományát a kirendeltségek és kapitányságok szervezetébe olvasztották, így a járőrszolgálati (vagy akkori szóhasználatul külszolgálati) feladatok teljes mértékben a csendőrséghez kerültek. Emellett a helyi csendőri erők átvették az útlevél-ellenőrzést több határkapunál és a határszéli úti igazolványok kiállítására is hatáskört kaptak. Azokon a határállomásokon, ahol az átszervezés után is a határrendőrség végezte az útlevélvizsgálatot, a csendőrség ügyeleti szolgálatot volt köteles adni minden érkező és induló vonatnál és hajónál.⁶¹

Összességében elmondható, hogy a csendőrségnek a határőrizetbe való bevonásával az egylépcsős modell kétfélelépcsősévé vált, melyet egyrészt a pénzügyőri szakaszok, másrészt a határszéli csendőrségek alkottak. Mindkét lépcső saját feladatkörén belül többvonalas rendszert képezett, vagyis az államhatártól különböző mélységekben, több egymást követő vonalban működtek járőrszolgálati rendszerüket. Ezzel nyílt meg először annak a lehetősége, hogy működőképes ellenőrzési rendszert – mai terminológia szerint migrációs szűrőhálót – hozzanak létre, melyet kis létszámú erővel is sikeresen lehetett működtetni. A pénzügyőrség, határszéli csendőrség és határrendőrség személyi állományának kétharmada a magyar-román, egyharmada magyar-szerb határon teljesített szolgálatot, ami egyben a határszakaszok koc-

kázati besorolását is jelezte.⁶²

A magyar határőrizeti modell lényegét tekintve a nyugat-európai típushoz sorolható, mivel békeidőben rendvédelmi testületek valósították meg a határok őrzését, szemben a kelet-európaival, ahol békében is katonai erők végezték ezt a tevékenységet.⁶³ A magyar modell sajátossága volt, hogy a nemzeti rendvédelmi testületek határmenti alakulatai láttak el olyan határőrizeti részfeladatokat, melyek összhangban álltak alaptevékenységükkel. Szükséges volt azonban a Magyar Királyi Határrendőrség vezető szerepe, amely összehangolta és egységesítette e feladatokat.⁶⁴ A csendőrség kiegészítette valamennyi szervezet feladatrendszerét és gyakorlati végrehajtó erőként a hatóságok munkáját támogatta. Az útlevél nélkül elfogott, csempészéssel nem gyanúsítható személyeket például a határrendőr kapitányságra állította elő, a bűncselekmény miatt körözött külföldieket pedig a járásbíróra. A határszéli csendőr őrsök kötelessége volt az is, hogy 24 óránként a vám és pénzügyőri hivataloktól az útlevél nélkül elfogott csempészeket átvegye és a határrendőr kapitányságra kísérje.⁶⁵ A csendőr tehát csak elfogta a jogsértést elkövetőket, a szükséges eljárásokat az adott szakterület felelős hatósága folytatta le.

A számos átszervezésen átesett rendszer képes volt kiszűrni a legális utasforgalomból azokat a személyeket, akik tevékenységükkel vagy a birtokukban tartott tárgyak által veszélyt jelentettek a magyar államra. A szűkebb értelemben vett, határszéli szolgálathoz kapcsolódó idegenrendészet azonban csak erre korlátozódott, a jogsértést elkövető külföldiek állampolgárságának és személyazonosságának megállapítását elsősorban közbiztonsági érdekek tartották.

Az ország mélységében tartózkodó külföldiek ellenőrzése hasonló alapokon nyugodott, mint a korabeli határőrizeti rendszer. A kiegyezést követő első törvény, amely a külföldiek itt tartózkodását is érintette az 1871-ben jött létre⁶⁶ Eszerint a két éve folyamatosan itt tartózkodó és adót fizető külföldiek a községi kötelékbe felvehetők, amennyiben e szándékukat bejelentik.⁶⁷ Ezt a községekről szóló 1876. évi törvény bővítette ki.⁶⁸ A külföldiek letelepedését első ízben, de még nem teljes körűen a községekről szóló 1886. évi törvény szabályozta.⁶⁹ Eszerint a külföldi állandó lakhatási (letelepedési) szándékát három hónapot meghaladó tartózkodás esetén volt köteles bejelenteni az illetékes előljárásnál. Ennek elmulasztása kihágást valósított meg.

A korabeli közigazgatási felfogás lényege az volt, hogy minden kártékony idegen személyt az illetőségi helyére kellett visszatoloncolni. Aki tehát koldulásból vagy bűncselekmények elkövetéséből élt, azt visszatoloncolták származási helyére, ahol rehabilitálhatták. A külföldieket származási országukba juttatták vissza, vagyis közbiztonsági intézkedésként kiutasították. A koldulás vagy csavargás kihágások miatt elítélt külföldieket a büntetés kiállása után az országból kiutasíthatták, mellyel rend szerint élt is a rendőri büntetőbíró.⁷⁰ A közigazgatási hatóságok kitiltási és kiutasítási jogának forrása tehát az úgynevezett Toloncsabályzat volt, amely 1885-ben rendelet formájában jött létre⁷¹ amely még az 1930-as években is hatályban maradt.

A tolonchatározat elleni fellebbezésnek halasztó hatálya nem volt és a Kúria 10086/1892. sz. határozata szerint a kitiltott vagy kiutasított személy engedély nélküli visszatérése akkor is kihágást valósít meg, ha kitiltás helytelen jogi alapon vagy hibás eljárás keretében történt. A bíróság által jogerősen kimondott kitiltást vagy kiutasítást sem felfüggeszteni, sem visszavonni nem lehetett, míg a közigazgatási hatóság hasonló döntése felfüggeszthető volt.⁷²

1898-ban elügyi elvi határozat mondta ki, hogy magyar állampolgár csak abban az esetben volt eltávolítható a nem illetőségi községéből, ha ott tartózkodása közbiztonsági vagy közérkölcsei okokból nem volt megengedhető.⁷³ Ez a rendelkezés természetesen a külföldiek kiutasítására is igaz volt, esetükben azonban számos más ok is vezethetett a hatósági intézkedéshez. A következő évtizedekben az idegenrendészeti szabályozás fejlődésével egyre szélesebb körben volt lehetőség a „kártékony” idegenek eltávolítására. A közveszélyes munkakerülésről szóló 1913. évi törvény szerint például azt, aki csavargással, a rendes polgári életmód és foglalkozás szándékos kerülésével, valamint kimutathatóan bűncselekmények elkövetésével tartja fenn magát, kihágás miatt kellett felelősségre vonni. Ha a kihágás elkövetője külföldi volt, őt az országból ki lehetett utasítani és a visszatéréstől meghatá-

rozott időre vagy akár élethosszig eltiltani.⁷⁴ A kiutasítást a külföldieknek a Magyar Szent Korona területén való lakhatásáról szóló 1903. évi törvény alapján is ki lehetett mondani a hasonló életmódú személyekkel szemben.⁷⁵

Természetesen a veszélyt jelentő külföldiek eltávolításának legkézenfekvőbb módját a magyar bíróságok is alkalmazták. A magyar büntetőtörvénykönyv szerint a büntettet elkövető külföldiek kiutasításuk mellett határozott időre vagy örökre eltilthatók voltak a visszatéréstől.⁷⁶

Érdekes, hogy míg a kitiltás és kiutasítás végrehajtását meglehetősen szigorral kezelte a magyar közigazgatás, addig az ezt elrendelő hatósági rendelkezések megszegését kevésbé. Aki a magyar állam területéről vagy annak egy részéről kitiltásra került, és oda engedély nélkül visszatért, csupán elzárással büntethető kihágást követett el. Az ilyen ügyekben a főszolgabíró és az állami rendőrség, vagyis csak rendőri büntetőbíróság bíráskodott.⁷⁷

Ahogy a „rosszhírű” idegenek kitoloncolása idővel idegenrendészeti kiutasítássá és hatósági toloncolássá fejlődött, úgy vált egyre kidolgozottabbá a külföldiek ellenőrzésének egyik sarokköve, a tartózkodás bejelentése is. A bejelentési kötelezettségről szóló 1879. évi törvény értelmében az idegenek érkezésének és távozásának bejelentési kötelezettsége a főváros területén általános volt, melyet a bejelentőhivatalok útján kellett teljesíteni. A lakás- vagy szálláshely tulajdonosok tehát bejelenteni tartoztak minden náluk megszálló személyt, akinek Budapesten más bejelentett lakóhelye nem volt. Ennek elmulasztása a rendőrség hatáskörébe tartozó hivatalból üldözendő kihágást valósított meg. A magánháztartás feje a törvény szerint bejelenteni volt köteles a háztartásához tartozó személyeket is.⁷⁸

A magyar és külföldi gyermekek születésének bejelentését szintén a bejelentési kötelezettségről szóló 1879. évi törvény szabályozta, mely szerint egy héten belül az illetékes anyakönyvvezetőnél bejelentést kellett tenni. Az anyakönyvvezető hetente tájékoztatta a bejelentőhivatalt a nála tett bejelentésekről. A születés és halálozás bejelentésével kapcsolatos kihágások elbírálására a járásbíróságok voltak illetékesek.⁷⁹

Ott, ahol nem működött bejelentőhivatal, a bejelentési kötelezettség részleges volt, vagyis csak a végleges elköltözést és a lakhely 3 hónapon túli megváltoztatását kellett a hatóság tudomására hozni. A fenti rendelkezések egyaránt vonatkoztak a belföldi és külföldi idegenekre. A bejelentés és nyilvántartás kérdéskörét számos alacsonyabb szintű jogforrás is tárgyalta, melyek közül külön említésre érdemes a külföldieknek a községekben való lakhatása tárgyában kiadott 1888. évi BM rendelet,⁸⁰ a külföldiek nyilvántartása tárgyában hozott szabályrendelet életbeléptetése iránt kibocsátott 1895 évi BM rendelet,⁸¹ valamint a külföldieknek a községekben lakhatása ügyében kibocsátott rendelet pontos végrehajtására született 1898. évi BM rendelet.⁸²

A külföldiek bejelentési kötelezettségét és a velük kapcsolatos más szabályokat a külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén való lakhatásáról szóló 1903. évi törvény helyezte új alapokra. Első igazi idegenjogi törvényünk először foglalta egységes szerkezetbe sajátos joganyagként a külföldiekre vonatkozó hazai szabályozás legfontosabb tételeit és lefektette az idegenrendészet máig ható legfontosabb elveit. A törvény valódi jelentősége abban áll, hogy a kiadását követő 90 évben nem volt példa hasonlóan magas jogalkotói szinten megjelenő idegenrendészeti normára.⁸³ Mivel a II. világháborút követően az idegenjogot rendeleti szinten szabályozták és csak a rendszerváltás után, 1993-ban emelkedett újra törvényi szintre a szakterület jogi szabályozása⁸⁴ elmondható, hogy az 1903-ban kiadott migrációs törvény mérföldkő volt az idegenjog fejlődéstörténetében.⁸⁵

A törvény tehát speciális szabályozást vezetett be a külföldiekre nézve. Ennek egyik alapvető rendelkezése volt, hogy a külföldi érkezését és távozását a szállásadó 24 órán belül köteles volt bejelenteni. Ennek elmulasztása kihágást valósított meg, melyet mind a szállásadó, mind a külföldi elkövethetett. Utóbbi a bejelentéshez szükséges adatok valótlan közlésével vagy elhallgatásával, előbbi a külföldi be nem jelentésével vagy azzal, ha az adatszolgáltatást megtagadó külföldit nem jelentette fel.

A községre érkező külföldi bejelentő lapot töltött ki, melyet aláírt. Ennek igazolószelvényét köteles volt magánál tartani és a hatóság felszólítására bemutatni. A fizető szálláshely tulajdonosa „Nyilvántartási könyv” vezetésére volt kötelezett, melyet összefűzött, lapszámozott és a rendőrhatalóság által láttamozott formában szigorú alakiságok mellett naprakészen tartott.

Az a külföldi, aki a bejelentési kötelezettségét nevének elváltoztatásával teljesítette vagy jogosulatlanul magyar utónevet vett fel, nem az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi törvény szerinti kihágást követte el, mint a magyar állampolgárok,⁸⁶ hanem a külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén való lakhatásáról szóló az 1903. évi törvény szerint, vagyis idegenrendészeti jogszabály alapján volt büntethető.⁸⁷ A vendégkönyvbe hiányosan vagy hamisan bejegyzett név, foglalkozás vagy lakóhely korábban is jogsértést valósított meg, de azt a közbiztonság elleni kihágás⁸⁸ fogalomkörében kezelték és elkövetői nem csak külföldiek lehettek.

Az itt tartózkodó külföldieknek időről időre jelentkezniük kellett az idegenrendészeti hatóságoknál, melynek elmulasztása szintén kihágást valósított meg. A fenti ügyekben vidéken a főszolgabíró, az állami rendőrség működési területén a rendőrség, Budapesten az egész fővárosra kiterjedő illetékességgel az V. kerületi rendőrkapitányság járt el.⁸⁹

A bejelentési kötelezettség később az ország egész területére kiterjedt a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről szóló 1912. évi törvény szerint.⁹⁰ A községbe érkező bejelentett idegenekről az előjáróság nyilvántartást vezetett. Az idegenek ellenőrzésébe és nyilván-tartásába a vidék közbiztonságáért felelős csendőrség csak támogató jelleggel kapcsolódott be. Problémákat okozott, hogy a bejelentés és nyilvántartás folyamata teljes egészében a helyi igazgatási szervezet keretei között zajlott, így abba a csendőr őrs nem tudott bekapcsolódni. A biztonsági kockázatot jelentő személyek ellenőrzésének felelőssége azonban a testületre hárult, ezért egy sajátos együttműködési rendszer alakult ki az őrs-parancsnokok és a nyilvántartó szervezetek között. A nyilvántartási könyvet heti rendszerességgel a csendőrség rendelkezésére bocsátották, akik így információt szerezhettek a működési területükön tartózkodó külföldiekről és ellenőrizhették a tartózkodási szabályok betartását.⁹¹

A külföldiek bejelentésének és nyilvántartásának rendezésén túl az 1903. évi idegenjogi törvény további két jelentős rendelkezést is tartalmazott. Elsőként rendelkezett az idegenrendészeti hatóságokról, melyek kis- és nagyközségekben a főszolgabíró, Újpest és Rákospalota községekben a székesfővárosi rendőrség újpesti kerületi kapitánya, városokban a rendőrkapitányok, Budapest székesfővárosban a tanács, illetve meghatározott esetekben a székesfővárosi rendőrség főkapitánya, illetve helyettese, a határrendőrség hatósági területén pedig a határszéli rendőrkapitány.

A fővárosban a székesfővárosi rendőrség hatósági hatásköre azokra az ügyekre terjedt ki, melyekben a magát kellően nem igazoló, a maga és családja fenntartására szolgáló eszközökkel nem rendelkező, valamint az állami és közbiztonsági érdekeket sértő külföldiekkel szemben kellett fellépni.

Mivel a külföldiek rendészetével kapcsolatos adminisztratív teendők ellátása és idegenrendészeti normasértésekre történő intézkedés hagyományosan a közigazgatás, és nem a büntetőbíráskodás feladata volt, a törvény a jogsértések esetén eljáró rendőri büntetőbírásgokat is nevesítette.⁹²

A magyarországi rendőri büntetőbíráskodás rendszere három szintű volt, alaki szabályait pedig a 1909-ben BM rendelet állapította meg.⁹³ Általánosságban az elsőfokú rendőri büntetőbírásgok kis- és nagyközségekben a községi előjáróság, a főszolgabíró, városokban a rendőrkapitány vagy a megbízott városi tisztviselő, Budapesten a kerületi rendőrkapitány vagy a kerületi előjáró voltak. Másodfokú rendőri büntetőbírásgként kis- és nagyközségekben az alispán, városokban a rendőrkapitány. Harmadfokon a belügyminiszter és a Magyar Királyi Belügyminisztérium Kihágási Tanácsa volt illetékes.⁹⁴ A rendőri büntetőbíráskodással csak személyt, és nem szervezetet lehetett megbízni. A rendőri büntetőbíró főszabály szerint személyesen bíráskodott és tevékenységi körében éppen olyan független volt, mint a bíróságok.

A városokban a személy- és vagyonbiztonságot veszélyeztető kihágásokban a rendőrkapitány, a közigazgatási vonatkozású kihágásokban a polgármester ítélkezett. Mivel a külföldiek rendészetével kapcsolatos kihágásokat a közrendészeti kihágások közé sorolták, rendőri büntetőbíráskodás szempontjából általában a rendőrkapitány volt illetékes.

A külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén való lakhatásról szóló 1903. évi törvény szerint⁹⁵ speciálisan az idegenrendészeti kihágási ügyekben első fokon kis- és nagyközségekben a főszolgabíró, illetőleg a szolgabíró, Újpest és Rákospalota községekben

a székesfővárosi rendőrség újpesti kapitánya; rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, illetőleg helyettese, ezek akadályoztatása esetén a tanács által megbízott tisztviselő járt el. A másodfokú eljárás kis- és nagyközségekben, valamint rendezett tanácsú városokban az alispán; Újpest és Rákospalota községekben a székesfővárosi rendőrség főkapitány vagy helyettese; törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács hatáskörébe tartozott.

Budapest, a külföldiek bejelentésére és jelentkezésére vonatkozó kihágások ügyében első fokon a kerületi kapitányság vezetője, másodfokon a székesfővárosi rendőrség főkapitánya, illetve helyettese járt el, míg a letelepedéssel kapcsolatos kihágási ügyekben első fokon az előjáróság, másodfokon a tanács. A harmadfokú eljárás a belügyminiszter kizárólagos hatásköre volt.⁹⁶ A határrendőrség hatósági területén az elsőfokú rendőri büntetőbíráskodást a határszéli rendőrkapitány gyakorolta.

A fenti jogszabályi alapokon nyugvó idegenrendészeti ellenőrzéseket mind a városi rendőrségek, mind a vidék útjait járó csendőr járőrök napi szolgálati feladatként végrehajtottak. A csendőrségi szakirodalom szerint a járőr a portyázás közben talált utasokra nézve „mindazon rendőri szabályok figyelemmel tartására volt köteles, melyek az idegenekre nézve fennálltak”, vagyis az idegenrendészeti ellenőrzés a járőr alapfeladatai közé tartozott. Fontos volt azonban, hogy alapos gyanú nélkül, csupán útlevele ellenőrzése miatt senkit nem lehetett megállítani. Akik azonban bármely okból gyanúsak voltak, azokat a járőr igazoltatni volt köteles, például aki körözött személyre hasonlított, a csendőr közeledtére más irányba fordult, vagy ruházatán tiltott uszító jelvényt viselt, stb.⁹⁷

A személyazonosság megállapítására különböző igazolványok és könyvecskék szolgáltak. Ilyen volt az *Igazoló jegy*, amely az Osztrák-Magyar Monarchia területén belül volt érvényes és kiváltása nem volt kötelező, de utazóknak ajánlott volt. Az iparosoknak kiadott *Munkakönyv* és a háztartásban dolgozók szolgálati könyve (*Cselédkönyv*) szintén nem voltak utazási okmányok, de az igazoltatáskor a személyazonosság megállapítására alkalmasak voltak. Az országban utazva alkalmi munkát vállalóknak *Községi bizonyítványra* volt szükségük, amely nélkül nem fogadhatták fel őket. A külföldiektől fő szabály szerint útlevelet kértek. Aki nem tudta azt előadni, de más okmányból személyazonossága megállapítható, további eljárásnak nem volt helye. Ha a külföldi semmilyen okmányt nem tartott magánál, akkor a tartózkodási helye szerinti községbe kellett kísérni, ahol tanúskodhattak kiletéről vagy táviratilag kellett illetékességi helyéről felvilágosítást kérni.⁹⁸ Az 1886. IM rendelet⁹⁹ szerint azonban az eljárás alá vont személyek állampolgárságát minden esetben megfelelően tisztázni és lehetőleg „okmányszerűen” megállapítani volt szükséges.

Az útlevél vagy úti igazolvány ekkor nem volt feltétlenül személyhez köthető. Ezen okmányokat a családfő részére állították ki és hatályuk a családtagokra is kiterjedt. Csak 1899-től írták elő, hogy a családtag nevét, korát és rokonsági fokát is be kell jegyezni. Az okmánynak a fénykép nem volt kötelező része, így az útlevelek ellenőrzése komoly feladat volt.¹⁰⁰ A személyazonosság és az állampolgárság igazolására szolgáló okmány fogalmát az útlevélügyről szóló 1903. évi törvény rendezte,¹⁰¹ ezt követően az ellenőrző hatóságok és fegyveres testületek is pontosították saját belső szabályzóikat az erre alkalmas okmányok vonatkozásában.

Külön kihívás volt azon külföldiek felderítése, akik nem jogszerűtlen tartózkodásukkal, hanem büntetendő cselekmények elkövetésével veszélyeztették a közcsendet és biztonságot. A nemzetközi gonosztevők közé sorolták a menekülő és a letelepedett idegen bűnözőket, a külföldi csavargókat és hivatásos koldusokat, az utazó bűnözőket, valamint a nemzetközileg üldözött bűncselekmények elkövetőit. A menekülő és letelepedett bűnelkövetők vagy utazó bűnözők figyelemmel kísérésére és felderítésére elsősorban közbiztonsági szempontból volt fontos, azonban a nemzetközi bűncselekmények elkövetői körében a szélhámosok és csalók mellett a leánykereskedők tevékenységét kiemelten kezelték.¹⁰²

Az idegenrendészeti ellenőrzés és nyilvántartás rendszere a közigazgatási és rendvédelmi szakmai igények, majd a háborús készülődés miatt egyre komplexebbé vált. A külföldiek rendészetével kapcsolatos fejlődő felügyeleti igény azonban olyan ellenőrzési eljárások kidolgozásához vezetett, melyek számos, ma is alkalmazott, a schengeni határellenőrzési gyakorlatba illeszkedő alapelvben élnek tovább.

Idegenrendészet a két világháború között

A két világháború közti idegenrendészeti szabályozás dualista alapokon nyugodott és azokat továbbfejlesztve folyamatos és egységes egészet alkotott az első világháború előtti szabályrendszerrel. A háborús veszély és a kivételes hatalom gyakorlása során bevezetett intézkedések sem voltak képesek megingatni a külföldiek rendészetének elvi alapjait, a háborút követő káosz azonban merőben más helyzetet teremtett. A magyarországi tanácsköztársaság idegenrendészeti szabályozása sem terjedelmében, sem minőségében nem érte el azt a szintet, ami külön tárgyalás tárgyává tehetné. A rövid fennállása alatt megalkotott normák a rendszer bukását követően hatályukat veszítették és újra az I. világháborút megelőző rendelkezések léptek életbe trianoni békediktátum állampolgársági rendelkezéseivel kiegészítve.

Az alapvető szabályrendszert továbbra is a külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén való lakhatásáról szóló 1903. évi törvény tartalmazta,¹⁰³ melyet később rendeleti szintű szabályozás egészített ki. Korábban nem tapasztalt problémát okozott a területelcsatolásokat követően az új határokon kívül rekedt népesség helyzete. A trianoni békediktátum 1921. évben való törvénybe iktatása alapján az állampolgársági helyzetet tisztázó 1921. évi miniszterelnöki rendelet és kiegészítései rendezték¹⁰⁴ az elcsatolt területeken élők állampolgárságával kapcsolatos kérdéseket, így az állampolgárság elvesztését, optálását és visszahonosítás általi visszanyerését. Az 1879. évi honossági törvény értelmében¹⁰⁵ aktív és passzív magatartásokkal volt lehetséges a magyar állampolgárság elvesztése. Passzív magatartásnak számított például a hivatalos okokon kívüli 10 éves külföldi tartózkodás, amely automatikusan a honosság elvesztéséhez vezetett. A trianoni békediktátum következtében azonban nagy számban és hirtelen jelentkeztek a hontalansággal kapcsolatos problémák és vitás állampolgársági kérdések, melyek rendezésében nem lehetett a korábbi jogszabályokra támaszkodni. Ezek elbírálásakor a belügyminiszter azt vette figyelembe, hogy a döntéssel érintett személynek hol volt illetőségi községe 1921. VI. 26-án.¹⁰⁶ A községekről szóló 1886. évi törvény¹⁰⁷ értelmében a magyar állampolgárnak községi illetőséggel kellett bírnia. Az optáltak és visszahonosítottak éppen amiatt veszítették el magyar állampolgárságukat, mert illetőségi községük az új határokon kívülre került. Az illetőségi község kijelölésére az állampolgársági eljárás lezárását követően a belügyminiszter volt illetékes. Az illetőségi hely kijelölése iránti indokolt kérvényt annak a városnak vagy községnek az előljárási eljárásánál kellett benyújtani, amelynek kijelölését kérték.¹⁰⁸

Az opció és visszahonosítás útján korábbi állampolgárságukért folyamodó magyarokon kívül más nemzetiségek tagjai is megpróbálták állampolgárságot szerezni. Különösen jellemző volt ez Bosznia-Hercegovina polgáira, akik az orosz-török háborút lezáró 1878. évi berlini szerződés alapján török állampolgárnak számítottak. Bár a szerződés az Osztrák-Magyar Monarchiát bízta meg a terület megszállásával és igazgatásával, a lakosság hivatalosan török honosságú maradt. Bosznia-Hercegovina annektálását követően, az 1909. II. 26-án az Osztrák-Magyar Monarchia és Törökország között kötött egyezmény alapján a bosnyákok tartományi illetőséget szerezhettek, ez azonban nem jelentette, hogy a magyar korona alatt lett volna illetőségi helyük, így magyar állampolgárságot a trianoni békediktátum előtt és után is csak a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1879. évi törvény általános szabályai szerint nyerhettek, opció által nem.¹⁰⁹

A megcsonkított Magyarországra visszatérni szándékozó korábbi magyar állampolgárok tömegeinek kezelésére 1920-ban ME rendelettel¹¹⁰ létrehozták az Országos Menekültügyi Hivatalt a Békeelőkészítő iroda „B” csoportjának keretében.¹¹¹ A megszállott területekről való beutazók ellenőrzéséről szóló 1920. évi miniszterelnöki rendelet¹¹² és a végrehajtására kiadott 1921. évi ME rendelet¹¹³ kimondta, hogy minden beköltöző köteles volt jelentkezni a Beköltözőket Ellenőrző Kirendeltségek egyikén. A kirendeltségek Lökösházán, Biharkeresztesen, Szegeden és Hidasnémetiben, később Szobon és Budapesten álltak fel. A kéttagú vizsgálóbizottság pozitív döntése esetén léphetett be az országba a beköltözni szándékozó (egy tagot a BM, egyet az OMH rendelt ki). A helyzet normalizálódását követően az OMH 1924. VI. 30-án beszüntette tevékenységét. Ezt követően a hivatal korábbi hatáskörben a népjóléti és munkaügyi miniszter járt el.¹¹⁴

A közbiztonsági helyzet és a társadalmi rend stabilizálódását követően — bár a külföldi

fogalma alatt sokszor korábbi magyart értettek — az idegenrendészet visszatért korábbi szabályrendszeréhez és alapelveihez. A szükségszerű szigorítások és a békeidőszak nyújtotta lehetőségek a szakterület fejlődését eredményezték, amely leginkább a külföldiek ellenőrzésének napi feladataiban volt tetten érhető.

Az idegenrendészeti ellenőrzések gyakorlati végrehajtása kapcsán a külföldieknek az ország területén való lakhatásáról szóló törvény végrehajtási rendeletében foglaltakban¹¹⁵ a két világháború közötti jogi környezet egyik sarokkövéként vezetett be új elemeket. Eszerint minden külföldi 2 hónapot tartózkodhatott hazánkban, melyet a tartózkodási idő lejárta előtt kérelmezett tartózkodási engedéllyel hosszabbíthatott meg. A kereső tevékenység folytatásához a beutazás előtt beszerzett úgynevezett kincstári engedély vagy utólag kérelmezett munkavállalási engedély volt szükséges.¹¹⁶

Az 1903. évi törvény¹¹⁷ adós maradt a külföldi meghatározásával, melyet csak a külföldieknek az ország területén való lakhatásáról szóló törvény végrehajtásáról szóló végrehajtási rendelet fogalmazott meg.¹¹⁸ Az 1925-ös BM rendelet hatályba lépését követően tehát egyértelműen külföldinek tekintettek mindenkit, aki „*a fennálló jogszabályok értelmében nem magyar állampolgár.*” A kérdés azonban bonyolultabb volt ennél. Az elcsatolt területekről származó személyeket a külföldiekre vonatkozó kötelezettségek terhelték és ezek következetes ellenőrzésével igyekeztek ösztönözni őket állampolgárságuk rendezésére. E személyek esetében nem a születési helyet, hanem az illetőségi helyet kellett figyelembe venni, vagyis akinek illetőségi helye továbbra is magyar területen volt, annak a magyar állampolgárságot nem kellett külön „optálnia”.

Főszabály szerint tartózkodási engedélyt az kaphatott, aki nem akart lakóhelyet létesíteni hazánkban. Érvényességi ideje egy év lehetett, melyet csak a belügyminiszter által kiállított tartózkodási engedély léphetett túl kivételes esetekben. A munkavállalási célú tartózkodási engedély kiadása kizárólag a belügyminiszter hatásköre volt. Aki le akart telepedni lakhatási bizonylatot kaphatott, amely szintén egy évig jogosított magyarországi lakhatásra, de érvényessége meghosszabbítható volt.¹¹⁹

A tartózkodási hely bejelentése továbbra is az idegenrendészet egyik alappillére maradt. Az önkormányzati rendőrségek államosításáról szóló 1919. évi ME. rendelet¹²⁰ rendelkezéseinek kiegészítéseként a bejelentkezési kötelezettségről szóló 1930. évi ME. rendelet¹²¹ a bejelentési kötelezettséget békeidőben, rendes viszonyok között is kiterjesztette az ország egész területére. Ennek érvényre jutása érdekében az 1930-ban kibocsátott BM. rendelet minden magyar állampolgár számára előírta a lakóhely és elköltözés bejelentését, melyet a városokban továbbra is a bejelentő hivatalokhoz vagy a rendőrkapitányságokhoz, vidéken a jegyzőhöz kellett megtenni.¹²²

A budapesti rendőr-főkapitány az a fővárosi rendőrségről szóló 1881. évi törvény¹²³ felhatalmazása alapján 1931-ben elrendelte a lakók betűsoros névjegyzékének vezetését a több lakásos házak esetében, melyet a házfelügyelő vezetett a név, születési hely, foglalkozás és a lakás számának naprakész feltüntetésével. Ebbe valamennyi be- és kijelentést be kellett vezetni a rendőrségi bejelentést igazoló „*Bejelentési igazolószelvény*” adatai alapján. A betelt könyveket meg kellett őrizni és a hatóság rendelkezésére bocsátani. A jegyzékkel egyező, folyamatosan aktualizált adatokat a ház kapujában olvasható magasságban és kellően megvilágítva ki is kellett helyezni. A fenti szabályoknak a lakók vagy a háztulajdonosok részéről történő megszegése kihágást valósított meg.

A névjegyzék pontos vezetése természetesen nemcsak a külföldiek tartózkodási helyének nyomon követését szolgálta, hanem a fővárosi állandó lakosságának és a vidékről érkezőknek a hatóságok általi előtalálását is segítette. A Budapest állandó és ideiglenes lakosai közötti különbségtétel és pontos nyilvántartás nemcsak a bevándorlás, hanem a kivándorlás ellenőrzését is szolgálta. A budapesti illetőségű személyek egyszerűbben és gyorsabban juthattak útlevelhez, és ezt a helyzetet mások is igyekeztek kihasználni. A hatóságok üldözték a bejelentésekkel kapcsolatos visszaéléseket, különösen ha azok valamilyen jogtalan előny megszerzésére irányultak. Így ha a háztulajdonos a nála meg nem szállt vidéki személyeket budapesti lakosként bejelentette, és így azok útlevelhez jutottak a hatóság megtévesztésével, a közokirat hamisítás valósított meg.¹²⁴ Hasonló volt a helyzet, ha a tulajdonos egy külföldi személyt jelentett be kizárólag a tartózkodási vagy letelepedési engedé-

lyezési eljárás gyorsítása érdekében.

A külföldiek lakhatását a külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén való lakhatásáról szóló 1903. évi törvény¹²⁵ általános szabályi mellett a törvényt módosító 1930. évi törvény¹²⁶, továbbá azok végrehajtásáról szóló 1930. évi BM. rendelet¹²⁷ szabályozták és egészítették ki.

A bevezetett új rendelkezések a korábnál világosabb és célhoz kötöttebb engedélyezési rendszert teremtettek, melyben az ellenőrző hatóságok, a rendőrség és a csendőrség feladatai is jobban meghatározhatóak voltak. A tartózkodási idő, bejelentési kötelezettségek, valamint a különböző tartózkodásra jogosító engedélyek céljuknak megfelelő felhasználása mellett nagy hangsúlyt kapott a külföldiek munkavállalásának ellenőrzése is. Ez a közbiztonsági érdekek érvényre juttatása mellett a hazai munkaerőpiac védelmét is szolgálta.

Az 1925. VIII. 1. után beutazott külföldiek csak munkavállalási engedély birtokában folytathattak kereső tevékenységet. Ezek a személyek kizárólag az engedélyben megjelölt munkakörben, községben, munkaadónál, időtartamban és feltételekkel vállalhattak munkát. Bármelyik körülmény megváltozásával új engedélyért kellett folyamodni. A más háztartáshoz szegődött háziutasok vagy nevelőnők és munkaadók például a rendelkezést azzal próbálták kijátszani, hogy az alkalmazottat rokonként vagy próbaidősként jelentették be. Aki nem munkavállalási engedélyt, hanem más igazoló okmányt mutatott be, és ebben munkavállalást megengedő bejegyzés nem volt, akkor azt kellett vélelmezni, hogy az a számára tiltva van. Az ellenőrzések támogatására a korabeli szakirodalom – különösen a *Csendőrségi Lapok* – rendszeresen foglalkozott az idegenrendészeti kérdésekkel, sőt mai terminológia szerinti „kockázatelemzéseket” is készített az ellenőrzéseket végzők számára. Az engedély nélküli munkavállalást valószínűsítette például, ha az ellenőrzött külföldi származási országában is napszámból vagy alkalmi munkákból élt, illetve magyar vendéglátói is ezzel keresték kenyerüket.

A külföldi engedély nélküli munkavállalása kihágást valósított meg, amelyért a munkaadót és a munkavállalót is felelősség terhelte. E kihágások többsége a vidéki területeken realizálódott, hiszen itt számos külföldi mezőgazdasági munkás található magának megélhetést. A jogsértést legtöbbször észlelő és intézkedő csendőrök ekkor a kihágási feljelentés mellé úgynevezett közigazgatási jelentést is készítettek, amelyben a külföldi ügyében eljáró rendőrbírókn kívül a közigazgatási szervezetek ügyintézőinek figyelmét is felhívták a körülményekre (például arra, hogy az adott területen a hazai munkaerőpiac veszélybe került-e).

A szakirodalom külön figyelemre érdemes csoportba sorolta még a külföldi artistákat és cirkuszi mutatványosokat, a „*bolgár kertészeket*”, a házaló bosnyák és székely árusokat, valamint a vándorló drótosokat és köszörűsöket is. A különböző kockázati kategóriák ellenőrzéséhez különböző módszereket alkalmaztak. A mezőgazdasági idénymunkásokat („*bolgár kertészeket*”) például a munkatelepeken az összes munkás szigorú igazoltatásával évente kétszer kellett ellenőrizni, melyeket április második felében és szeptemberben kellett végrehajtani az idénymunkákhoz igazodóan.¹²⁸

Az ellenőrzési, engedélyezési és nyilvántartási feladatok egységes és központosított végrehajtására 1930-ban létrehozták a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóságot, a KEOKH-t.¹²⁹ A külföldiek ellenőrzését a főszolgabírók és a KEOKH a korábbi gyakorlatnak megfelelően elsősorban a bejelentő és nyilvántartó lapok alapján végezték, így a vidéki területeken a csendőrség, a városokban a rendőrség volt továbbra is a gyakorlati végrehajtásra elsődlegesen hivatott testület.

A folyamatosan fejlődő szabály- és szervezetrendszer egyre hatékonyabban volt képes ellenőrizni az országban tartózkodó külföldieket és a beutazási vagy tartózkodási szabályok ellen vétőkkel szemben szigorúan lépett fel.

A bejelentési, jelentkezési vagy vendégeknyv-vezetési kötelezettség megsértése, az engedély nélküli letelepedés vagy munkavállalás alap esetben továbbra is kihágást valósított meg, melyek körét a külföldieknek az ország területén lakhatásáról szóló 1903. évi¹³⁰ és az 1930. évi¹³¹ törvények végrehajtásáról szóló 1930. évi belügyminiszteri rendelet¹³² bővítette. A rendelet alapján akár 15 napi elzárással is büntethető kihágást valósított meg az a külföldi, aki az országban jogosulatlanul tartózkodott, illetőleg lakott, engedély nélkül munkát, alkalmazást vállalt, kereső tevékenységet folytatott, vagy jelentkezési kötelezettségének nem tett eleget. A kihágás csupán pénzbüntetéssel volt büntethető, ha a szabályszegés kisebb súlyú

vagy pusztán adminisztratív jellegű volt. Ez megvalósulhatott, ha az érkezés bejelentésére vonatkozó bejelentőlapot a külföldi nem írta alá, vagy ennek igazolószervényét a hatóság vagy a hatósági közeg felhívására nem mutatta be. Hasonló volt a helyzet az az ideiglenes itt tartózkodásra vonatkozó hatósági intézkedés, lakhatási engedély, elismervény, vagy munkavállalási engedély hatósági felhívásra történő be nem mutatása vagy a munkavállalási engedély feltételeinek megszegése esetén is.

A rendelet szankciót határozott meg a külföldit jogellenesen foglalkoztató személyekkel szemben. Az ő tevékenységük elzárással büntethető kihágást valósított meg, ha a munkára, vagy szolgálatra alkalmazott külföldi munkavállalási tilalom hatálya alatt állt, és pénzbüntetéssel büntethető szabályszegést, ha külföldi alkalmazottját olyan munkakörben foglalkoztatta, amelyre a munkavállalási engedély nem vonatkozott. Külön felelősség terhelte a munkaadót, ha a külföldi alkalmazottak névjegyzékét nem vezette megfelelően vagy azt a hatósági közeg felhívására nem mutatta vagy szolgáltatta be.

Az ország területéről jogerősen kiutasított vagy az ország területéről való eltávozásra jogerősen kötelezett külföldi, aki az eltávozásra kitűzött határidő alatt az ország területét nem hagyta el, szintén elzárással volt sújtható, a tiltott határátlépés elkövetője azonban csak pénzbüntetésre számíthatott. Az a külföldi, aki a határátlépés ellenőrzésével megbízott hatósági közeg felhívására a tartózkodási hely illetékes hatóságánál a megérkezését követő 24 órán belül nem jelentkezett, vagy az utólagos vízum beszerzésére vonatkozó utasításnak nem tett eleget, szintén szankcionálható volt.¹³³

A háborút követő zűrzavaros időkre és az azt követő bizalmatlanságra jellemző módon új intézkedések és korlátozások is bevezetésre kerültek a külföldiekkel szemben. Azt a külföldit, aki az állami vagy társadalmi rend, illetve a közbiztonság szempontjából káros lehetett a — az 1920-ban kibocsátott belügyminiszteri —¹³⁴ szerint rendőri felügyelet alá lehetett helyezni, mely során mozgásában a rendőrhatalóság engedélyéhez kötve korlátozták és legalább heti egyszer, de akár napi két alkalommal is személyes jelentkezési kötelezettséget írtak elő számára.¹³⁵ E szabályok megszegése a főszolgabíró vagy rendőri hatóság hatáskörébe tartozó, kihágást valósított meg.¹³⁶

Akinek a megfigyelése vagy rendőri felügyelet alá helyezése nem volt elégséges a magyar állam érdekeinek védelme szempontjából, azt természetesen továbbra is kiutasították. Az 1903-as migrációs törvény¹³⁷ adta lehetőségeken túl bizonyos esetekben a kiutasítás elrendelése kötelező volt, így a munkanélküli, lakóhellyel nem rendelkező, bűnös életvitelű külföldit, aki a magyar társadalom békéjét és rendjét veszélyeztette ki kellett utasítani. Az árdragító visszaélés vétségben bűnösnek talált külföldit ki kellett utasítani és a visszatéréstől örökre eltiltani.¹³⁸ Az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921. évi törvény szerint¹³⁹ a magyar nemzet megbecsülése ellen irányuló egyes bűncselekmények esetén szintén kiutasításnak és a visszatéréstől való örökös eltiltásnak volt helye. A törvénycikkben felsorolt társadalmi rendet veszélyeztető magatartások mellett „*aki a katonaság intézménye, a magyar fegyveres erő, a m. kir. csendőrség vagy a m. kir. államrendőrség ellen gyűlöletre vagy ezek szolgálati fegyelme ellen izgat s törvényes rendelkezések ellen engedetlenségre hív fel*”, jogerős elítélését követően soha nem térhetett vissza Magyarországra. A szigorú rendelkezést súlyára tekintettel csak a bíróságok alkalmazhatták.¹⁴⁰

Hasonló volt a helyzet a hadviselés ellen elkövetett bűncselekmények, különösen a hadiszállítások körül elkövetett visszaélések megtorlásáról szóló 1915. évi törvényben¹⁴¹ nevesített büntettek, valamint a fizetési eszközökkel elkövetett visszaélésekről szóló 1922. évi törvényben szabályozott büntetendő magatartásainak eseteiben is.¹⁴²

A kiutasítás körüli eljárást a két világháború között is alapjaiban az 1908. évi igazságügyminiszteri rendelet szabályozta.¹⁴³ A kiutasított külföldieket a belföldi toloncolás szabályainak megfelelően kísérték a határra, vagyis a mai értelemben is használt hatósági kényszerrel történő kitoloncolás valósult meg.

Az egyre komplexebb szabályrendszer betartatásában és a külföldiek ellenőrzésében a helyhatóság saját közegein túl az állami rendőrségnek és a világháborút követően újjáalakult csendőrségnek is egyre nagyobb szerep jutott. Az idegenrendészeti ellenőrzés rendszere szinte azonos volt a háború előtti gyakorlattal, de hatékonysága és gyakorisága növekedett. Az ellenőrzést végző szervezetek (helyi szinten a csendőr őrs parancsnoka vagy a rendőrka-

pitány) a tudomásukra jutott külföldieket a legközelebbi járőrszolgálatban felkerestették és személyazonosságukat valamint tartózkodásuk célját megállapították. Ebből a célból az előző belföldi tartózkodási hely szerinti rendőrhatalóságot vagy csendőr őrsöt is megkereshették. Mivel a külföldinek csak abban az esetben kellett személyesen megjelennie a községi előjáróságnál, ha letelepedési engedélyért kívánt folyamodni, egyéb esetben pedig minden bejelentési kötelezettségét adatlapon teljesítette közvetett módon, az igazoltatott külföldiek esetében a járőr nem minden esetben tudta megállapítani a kötelezettségek teljesülését. Külön figyelmet kaptak azok a külföldiek, akik lakhatási bizonylatot vagy letelepülési engedélyt kaptak. Őket nemcsak a főszolgabíró, hanem az illetékes rendőrkapitányság vagy csendőr őrs is nyilvántartotta és rendszeresen ellenőrizte. A pályaudvarok, vendéglátóhelyek, szállodák ellenőrzésére időről időre „*razziát*” szerveztek, mely során valamennyi ott talált külföldit igazoltattak.¹⁴⁴

A tartózkodási engedélyt nyert vagy egyéb bejelentett külföldiek ellenőrzésére a hatósági közeg előre fel tudott készülni, tájékozódni a beszélt nyelvről és tolmácsról gondoskodni, a személyt megfigyelni vagy érdeklődni felőle. Más volt a helyzet azonban az út közben, lakott területen kívül igazoltatott külföldiekkel. A harmincas évek elején egyre több külföldi szerencsevadász és világotutazó tűnt fel az utakon, akik új kihívás elé állították a velük legtöbbször kapcsolatba kerülő csendőrséget, ezzel ösztönözve új módszertan kidolgozását.

Az igazoltatás közben a csendőröknek például nem szabadott egymás között magyarul az utasról beszélni, mivel az ellenőrzött személy sok esetben eltitkolta magyar nyelvtudását. Éppen ezért ha a csendőr beszélte is az utas feltételezett nyelvét, először magyarul kellett megszólítania, majd idegen nyelven, így felmérhette ennek lehetőségét.¹⁴⁵ A külföldiekkel való érintkezés során problémát okozott a világnyelvek ismeretének hiánya. A leggyakoribb ismert idegen nyelv a német volt a csendőr-legénység körében, azonban francia, angol vagy olasz nyelvismerettel szinte senki nem rendelkezett. A minimálisan szükséges kommunikáció biztosítására még két részből álló nyelvi füzetecskék gondolata is felmerült, mellyel a csendőr „*a külföldi rendelkezésére állhatott.*”¹⁴⁶ A nyelvismeret hiánya azonban nem vezethetett az intézkedés meghíúsulásához. A hatályos csendőrségi Szolgálati Utasítás szerint a csendőr a felszólítását és a „*törvény nevében*” szavakat először magyarul mondta ki, majd – ha az intézkedéssel érintett személy nyelvét ismerte – más nyelven is. Azonban ha más nyelven nem beszélt, elég volt a magyar nyelvű felszólítás is, melynek eredménytelensége esetén jogosult volt további intézkedéseket tenni és „*kényszereszközöket*” használni.¹⁴⁷

A növekvő idegenforgalom kapcsán nemcsak a nyelvismeret okozott problémát a mélyégi ellenőrzések során. A korábbinál nagyobb felkészültséget igényelt az útiokmányok vizsgálata is. A korszak „*kockázatelemzései*” szerint az igazi világtúró okmányai rendben voltak, megfelelő mennyiségű pénzeszközzel rendelkezett, fizető szálláshelyen szállt meg nagyobb városokban, nappal mozgott és csak akkor ment gyalog, ha valamit meg akart tekinteni. Ezzel szemben a külföldi „*csavargó*” általában nem belépő állomáson, hanem átkelő állomáson lépett be az országba, ahol az egyszerűbb ellenőrzés miatt nem derült fény a létfenntartásához szükséges anyagi fedezet hiányára. Úti célja általában valamely balkáni állam volt, került a nagyobb településeket, gyalog közlekedett és az ingyenes szállásokat kereste. A szakirodalom külön megemlíti, hogy ezek az „*álvilágotutazók*” az utazás céljának igazolására saját készítésű albumot mutattak be, melyben feljegyzett élményeik és fényképeik mellé igyekeztek hivatalos hatósági bejegyzéseket és pecsétet szerezni „*emlékül*”. Igazoltatásuk alkalmával aztán e bélyegzőlenyomatokra hivatkozva állították, hogy korábban már ellenőrzésre kerültek. A csendőröknek e bejegyzésekre és főleg a fényképekre külön figyelmet kellett fordítania, mivel a hidakról, repülőterekről és vasútvonalakról készített képek a kémkedés gyanúját is felvetették.¹⁴⁸ A nem kívánatos, közbiztonsági veszélyt és szociális terhet jelentő külföldiek kiszűrése tehát alapvető fontossággal bírt, ezért a csendőr minden általa fogantatott intézkedés alkalmával köteles volt körültekintően megállapítani az érintett személyazonosságát és egyéb körülményeit.¹⁴⁹

A személyazonosság és állampolgárság megállapítása elsődlegesen útlevél alapján történt, melynek folyamata a dualizmus kori ellenőrzési metódus továbbfejlesztését jelentette, de alapvető lépései meglehetősen hasonlóságot mutatnak a mai határellenőrzés folyamatába épített útlevél-ellenőrzéssel is. Az általános gyakorlat szerint az útlevelek ellenőrzése a

borítólapp szemrevételezésével kezdődött, melynek színéből a kiállító országra lehetett következtetni. Ezt követte a fénykép és a fényképet biztosító bélyegzők vizsgálata, majd a személyazonosítás. Az útlevelebe bejegyzett nevet és adatokat a külfölditől meg kellett kérdezni, ki kellett mondatni. A név ellenőrzésében a keresztnévek külföldön szokásos írásmódját tartalmazó, és a két világháború között még mindig hatályos a keresztnéveknek a születési anyakönyvekbe idegen neveken is bejegyezhetőségére vonatkozó 1895. évi belügyminisztériumi rendelet¹⁵⁰ melléklete nyújtott segítséget. Ha az útlevelel „*vakarás vagy javítás*” volt észlelhető, úgy a tulajdonosát elő kellett vezetni és személyazonosságát más módon meg kellett állapítani.¹⁵¹

A személyazonosság és a név helyes megállapítását követte a nyomozókulcsban történő priorálás és annak megállapítása, hogy a külföldi mikor és hol lépett az ország területére, valamint nem lépte-e túl az engedélyezett tartózkodási időt. Az útlevelel utolsó lapoldalának bejegyzéseit is érdemes volt szemügyre venni, mivel a konzulátusok és követségek itt jegyezték be, ha a pénzzavarba került külföldit segélyben részesítették. Ez a körülmény jelezte a csendőrnek, hogy a külföldi a továbbiakban már nem rendelkezik megfelelő anyagi fedezettel, amely miatt végső soron kiutasítható volt. A külföldi útlevelek bejegyzéseinek vizsgálatához – kellő számban rendelkezésre álló mintaokmány hiányában – javasolt volt, hogy az őrszolgálatban tartózkodó megbízható külföldiek útlevelet a csendőr kérje kölcsön, és egy szintén megbízható, a nyelvet jól beszélő segítővel fordíttassa le, készítsen segédletet a jövőre nézve.

A bejelentési kötelezettség teljesítését az ellenőrzés során be- vagy kijelentő lappal igazolhatta a külföldi, melyet a csendőr szintén megvizsgált. Javasolt volt a csomagok ellenőrzése is, mivel az álvilágutazók a tapasztalatok szerint könyöradomány gyűjtésből (például képeslap árusításból) tartották fenn magukat. Erre utaló jelek esetén kihágási eljárásnak volt helye.¹⁵² Ha a csendőr a mélységben ilyen személyt talált, vagy tiltott határátlépésen tetten ért valakit, de vámjövédéki kihágás gyanúja nem merült fel, a külföldit „*csavargásban leletnek*” tekintette és a közveszélyes munkakerülésről szóló 1913. évi törvény alapján¹⁵³ mint közveszélyes munkakerüléssel gyanúsítottat tényvázlat szerkesztése mellett közvetlenül a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntetőbírósnak adta át.¹⁵⁴ A rendőri büntetőbíró a hasonló esetekben általában élt a kiutasítás lehetőségével is, vagyis a kártékonynak tekintett idegeneket egyszerű és gyors eljárással távolíthatták el az országból.

Az ellenőrzések során a csendőrnek arra is figyelemmel kellett lennie, hogy az igazoltatott személy korábban nem került-e kiutasításra vagy a visszatéréstől eltiltásra. Ezt az útlevelelben található bejegyzésekből vagy gyanú esetén előállítását követően tudta megállapítani.

A fentiekből is látható, hogy a külföldiek rendészetére vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése komoly felkészültséget és szakmai tapasztalatot igényelt különösen annak fényében, hogy az ellenőrző személyeknek nem álltak rendelkezésére a ma már megszokott számítógépes adatbázisok és nyilvántartások. A fejlődő ellenőrzési módszertan ellenére azonban az idegenrendészet még az 1930-as évek közepén sem volt külön tantárgy a csendőr őrs-parancsnoki vagy járőr-vezetői tanfolyamon és a rendőri képzésekben sem jelent meg.¹⁵⁵

A közigazgatás szerepe az idegenrendészetben

A közigazgatás idegenrendészeti feladatainak tárgyalása és a kapcsolódási pontok feltérképezése előtt szükséges áttekinteni a magyar igazgatási struktúra három kulcsfontosságú szintjét: a főispán, az alispán és a (fő)szolgabíró helyét és szerepét.

A főispán a kormány képviselője volt a törvényhatósági közigazgatásban, akit a belügyminiszter előterjesztésére és ellenjegyzése mellett a király nevezett ki. Állása így politikai természetű volt és bármikor elbocsáthatták hivatalából. Hatásköre kettős: a törvénykezési és katonai hatóságok és hivatalok kivételével egyrészt a törvényhatóság területén levő kormányközegek, királyi hatóságok működésére, másrészt a törvényhatóság által teljesített autonóm és állami közigazgatásra terjedt ki. Joga volt az állami szervezetek eljárását ellenőrizni, azoktól konkrét esetekre vonatkozólag felvilágosítást követelni. A főispán volt a törvényhatósági közgyűlés elnöke is. Teendői a következő szempontok szerint csoportosíthatók a főispáni „rendes hatalom” körében:

- általános ellenőrzési felügyeleti teendők;

- rendelkezés, rendelet, utasítás kibocsátás a felügyeleti, ellenőrzési jogkörön belül;
- fegyelmi hatalom gyakorlása;
- szervezeti és kinevezési, kijelölési, áthelyezési, helyettesítési, beosztási teendők.

Ha a törvényhatóság vagy annak első tisztviselője nem teljesítette a kormányrendeletek végrehajtására vonatkozó kötelességét, a minisztérium felhatalmazhatta a főispánt, hogy a törvényhatóság szükséges tisztviselőivel és közegeivel közvetlenül rendelkezhessenek. Ez volt a főispán rendkívüli hatalma. A fentiekből is látható, hogy a politikai funkciók gyakorlása mellett komoly végrehajtó hatalom is összpontosult a főispán kezében, ami a tárgyalt időszak közjogi szabályozásában azt eredményezte, hogy bizonyos jogoktól (pl. a karhatalom kirendelésének jogától) idővel megfosztották.

A főispán szerepe az idegenrendészeti rendszer működtetésében tehát közvetett volt, az állami akaratot – és sok esetben a politikai akaratot – testesítette meg a külföldiek ellenőrzésében. Feladatának jelentősége abban állt, hogy a vármegye területén az idegenjogi szabályozásból adódó keretek között mindig az állami érdekekhez igazította a külföldiekkel szembeni hatósági magatartást és szankció-alkalmazást. Vagyis ha az állam érdeke úgy kívánta bizonyos jogsértéseket elkövető külföldiekkel elnézőbb volt a közigazgatás (pl. hiányszakmák képviselőivel), míg máskor ugyanazon jogsértések elkövetőit szigorúbban szankcionálták (pl. magas belföldi munkanélküliség esetén nagyobb számban éltek a kiutasítás lehetőségével az alkalmi munkából élő külföldiekkel szemben). A főispánnak e befolyásolási képessége természetesen nem egyedi ügyekre, hanem sokkal inkább a hatóságok által általánosan követendő és elvárt gyakorlatra terjedt ki.

Az alispán a főispán helyettese volt már a nemesi vármegyében is. Az alispán a politikai szintéren mozgó főispán helyett a vármegye professzionális közigazgatási funkcionáriusaként tevékenykedett. A kinevezett főispánnak nem volt alárendelve, hanem önállóan intézte a megyei közigazgatás ügyeit. A főispán vele szemben – ahogy az egész vármegyei közigazgatással szemben is – csak ellenőrzési jogot gyakorolt.

Az alispán az általános rendőri büntetőbíráskodásban másodfokú rendőri büntetőbíróságként működött a kis- és nagyközségekben, az idegenrendészeti kihágások kapcsán ezt a funkciót a kis- és nagyközségekben, valamint rendezett tanácsú városokban látta el. Mint a közigazgatás fejének már közvetlen ráhatása volt a közigazgatás idegenrendészeti tevékenységére.

A főszolgabíró a járás első tisztviselője volt, a vármegyei törvényhatósági bizottság a járás élére élethosszig választotta. A magyar közigazgatás egyetemes jellegű szervezete volt, eljárta köz- és állategészségügyi, anyakönyvi, erdészeti, gyám, gondnoksági, házassági, cseléd, ipari, népoktatási, vadászati, vásári, vízjogi stb. ügyekben és kihágási bíráskodást is gyakorolt. A főszolgabíró a községi közigazgatás közvetlen felügyelőjeként elnökölt egyes községi képviselőtestületi közgyűléseken is. A községi közegekhez rendeleteket intézhetett és a nem engedelmessé vagy hanyag községi tisztviselőkkel szemben rendbírságot és fegyelmi joga volt. Az alispán közvetlen felügyelete alatt működött, tőle kapta utasításait. Bírói hatóságot is gyakorolt a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló törvény szerint az egyszerűbb peres ügyekben, valamint büntetőbíróként a közigazgatási hatóságok hatásköréhez utalt kihágások eseteiben.

A főszolgabíró az 1903. évi idegenjogi törvény szerint elsőfokú idegenrendészeti hatóságként működött a kis- és nagyközségekben, vagyis valamennyi bejelentési és engedélyezési ügyben közvetlen intézkedési és döntési jogköre volt. Az általános kihágási és az idegenrendészeti kihágási ügyekben első fokú rendőri büntetőbíróságként funkcionált a kis- és nagyközségekben, vagyis a külföldiek rendészetére vonatkozó normaszabályok esetén az ő kezében volt valamennyi szankció lehetősége a kihágási pénzbírságtól a kiutasításig és a visszatéréstől eltiltásig. Idegenrendészeti intézkedései érvényre juttatása érdekében felhívással élhetett a helyi, és megkereséssel a magasabb szintű csendőrségi szervekhez, melyek akár fizikai kényszerrel (az akkori szóhasználat szerint karhatalom kiállításával) is teljesítették azt.¹⁵⁶

E közigazgatási struktúra nagyban meghatározta a tárgyalt időszak idegenrendészeti eljárásrendjét és gondolkodását, valamint az engedélyezés, a nyilvántartás, és a szankcióalkalmazás elveit. Helyzetéből adódóan a közigazgatás találkozott legtöbbször idegenrendészeti ügyekkel és a legális bevándorlás teljes adminisztrációját is ez a szervezetrendszer végezte el. A rendvédelmi

testületekhez telepített elsőfokú idegenrendészeti hatósági jog-körök szükségszerűen inkább az illegális bevándorlásra, a tartózkodási szabályok megsértésére, vagy a külföldiekkel szembeni kényszerintézkedések alkalmazására koncentráltak. A fegyveres testületek közül a Magyar Királyi Csendőrség, mint a vidék közbiztonságáért általánosan felelős szervezet, valamint a Magyar Királyi Határrendőrség, mint speciális és szakosított hatóság feladatrendszere igényel külön tárgyalást.

A Magyar Királyi Csendőrség szerepe az idegenrendészetben

A csendőrtestület idegenrendészeti feladatait két csoportba sorolhatjuk: egyrészt a dualizmus időszakának határszéli csendőrsége által megvalósított speciális feladatokra, másrészt a két világháború közötti időszakban a mélységi ellenőrzések végrehajtására.

A csendőri szervezet a határszéli szolgálat 1891-es megszervezésével¹⁵⁷ került valójában kapcsolatba a külföldiek rendészetével, bár az akkori értelemben vett idegenrendészeti feladatok fennállása folyamán folyamatosan jelentkeztek a napi szolgálatokban. A határmenti szolgálat speciális volt a szervezeten belül nemcsak feladatait, de azok szervezését tekintve is. A határszéli őrsök közbiztonsági szolgálatuk mellett látták el a zöldhatár őrzését egy speciális szaktiszt (kikülönített törzstiszt) közvetlen irányítása alatt, aki érvényesítette a kerületparancsnokság utasításait és koordinálta azok végrehajtását. A szakterület számos újítást vezetett be a hatékonyabb működés érdekében. Az 1912-es átszervezés nyomán például először alkalmaztak kutyákat a határőrzetben szolgálati állatként a tiltott határátlépést elkövetők nyomainak felkutatására, elfogására és őrzés-védelmi feladatokra.¹⁵⁸

A határszéli szolgálati ág feladatait részletesen először az 1912. évi szolgálati utasítás tartalmazta, melyben hangsúlyos részt kapott a külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok ellenőrzése továbbá határőrzeti témában alkotott BM. rendeletek¹⁵⁹ szerint, az embercsempészás és leánykereskedelem megakadályozása, valamint a kivándorlás szabályozásáról szóló 1909. évi törvény és végrehajtási rendelete¹⁶⁰ alapján. A csendőrség végezte az úgynevezett kishatárforgalmi rendszerben utazók ellenőrzését is. Kishatárforgalmi útiokmányok kiváltására a határvonaltól számított 40 km-es sávban lakók voltak jogosultak, melyekkel a szomszéd ország szintén 40 km-es mélységéig utazhattak. Ennek az engedélynek a beszerzése volt a legegyszerűbb, mivel a kiállításra jogosult önkormányzati hivatal csak a legkritikább esetben nézett utána, hogy az igénylő valóban a határ 40 km-es körzetében lakik-e.¹⁶¹ Az okmánnyal kapcsolatos visszaélések megakadályozása volt a csendőrhárőr feladata. Külön elbánás alá esetek a kettős birtokosok, illetve azok, akiknek a birtokán a határvonal áthaladt. E birtokok tulajdonosai és művelői birtokukon, illetve az általuk művelt területeken bárhol átlépheték a határt és terményeiket, állataikat is átvihették, de a birtok határán kívülre csak útlevéllel léphettek.¹⁶² Az adott korszakban tehát a határ közelében megfelelő okmányok nélkül talált külföldi nem volt ritka jelenség és ellenőrzésük komoly felkészültséget igényelt.

Az „idegenek” ellenőrzésének egyre részletesebb szabályait és eljárásrendjét a testület Szolgálati Utasításaiban, a mai szolgálati szabályzatok korabeli megfelelőiben is tetten érhetjük.

Az **1881. évi Szolgálati Utasítás** — a Magyar Királyi Csendőrség első „szolgálati szabályzata” — még csak arra vonatkozóan tartalmazott rövid rendelkezéseket, hogy a csendőr szolgálata során a magányosan és rossz hírben álló csárdákat és az ott talált gyanús idegeneket ellenőrizze. A portyázás közben talált utasokra nézve az idegenrendészeti szabályok ellenőrzése kötelező volt, azonban ok nélkül feltartóztatni — az Osztrák-Magyar Monarchián belüli szabad mozgás biztosításának elve szerint — senkit nem lehetett. A csendőrnek a vámhatár átlépése tilos volt, azonban az Osztrák-Magyar Monarchia másik államának szomszédos kerületeibe bizonyos feltételek mellett üldözhetette a jogsértést elkövetőket.¹⁶³

Az **1900. évi Szolgálati Utasítás** a határszéli szolgálat kapcsán már kiemeli az útlevélrendészeti szabályok elsődleges ellenőrzését, valamint a csavargók, kémek vagy „a biztonsággra egyébképpen veszélyes egyének” kiszűrését. A magyar-román határt útlevél vagy igazolvány nélkül átlépő személyeket az illetékes elsőfokú rendőrhatalóság elé kellett állítani.¹⁶⁴

Az **1912. évi Szolgálati Utasítás** az előbbi rendelkezések megtartása mellett külön „Határszéli szolgálati utasítás” résszel bővült, ami a dualizmus korának legteljesebb szabályrendszerét foglalta össze a témában. A külön utasítás igénye a Magyar Királyi Határ-

rendőrség határrendőri őrségeinek 1912. V. 01-ei megszüntetésével merült fel, amikor — a csendőrségre egyébként is érvényes jogszabályok fenntartása — mellett a „*határrendőri külső végrehajtó szolgálatot*” a Magyar Királyi Csendőrség átvette. Az utasítás előremutató módon megkülönböztet közvetlenül a határvonal mentén szolgálatot teljesítő őrsöket és bizonyos határforgalmi tranzit- és csempészútvonalak mentén elhelyezkedő mélységi őrsöket. A határszéli őrsök teendői között markánsan helyet kaptak az idegenrendészeti feladatok. Ezek különösen a külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok, valamint a kitiltott, magukat igazolni nem tudó gyanús egyéneknek ellenőrzéséből, a kerítés és leány-kereskedés megakadályozásából, a határszéli vasúti és gőzhajó állomásokon az államrendészeti, közbiztonsági és közegészségügyi szabályok betartásának ellenőrzéséből, útlelvizsgálatból és a határszéli szállodák, vendéglők, kocsmák, kávéházak és egyéb nyilvános helyek figyelemmel kíséréséből állt. Külön feladatkört képezett a tiltott kivándorlás megakadályozása.¹⁶⁵

A csendőrség a fentieket nemcsak önállóan, hanem a határszéli rendőrkapitányságok és kirendeltségek megkeresésére is teljesítette. A határrendi vagy idegenrendészeti jogsértések elkövetőit is a fenti hatóságoknak adták át, vagyis a csendőrség csupán végrehajtó erő volt.

A külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó 1903. évi törvény és a végrehajtására kiadott utasítás¹⁶⁶ alapján ellenőrizték, melynek végrehajtását az utasítás részletesen tárgyalta. A csendőrségnek kötelessége volt a határszéli rendőrkapitányságok működési területén kívül meggyőződni arról, hogy a szállodákban és magánházakban megszállt külföldiek érkezésének és távozásának bejelentésére vonatkozó szabályokat betartják-e. Magánházakba azonban csak indokolt esetekben léphettek be, elsősorban a bejelentési szabályokkal kapcsolatos mulasztás gyanúja esetén. A gyártelepeken alkalmazott¹⁶⁷ és a népszerű fürdőhelyeken turistaként tartózkodó¹⁶⁸ külföldiekre külön rendészeti szabályok vonatkoztak, melyeket szintén ellenőriztek.

A kitiltott, rendes foglalkozással vagy keresettel nem bíró csavargókat és a „*közbiztonságra veszélyes egyén benyomását keltő*” utazókat a mélységi területeken is fel kellett tartóztatni, és ha magukat igazolni nem tudták a határról visszautasítani. A visszautasításra okot nem adó, de gyanús utasokról megfigyeltetésük végett jelentést kellett tenni annak a közigazgatási hatóságnak és csendőr őrsnek, melynek területén a külföldi tartózkodni vagy megszállani szándékozott.

Az Oroszországból kiutasított nem magyar alattvalók, továbbá a „*szerb majomtáncolatok*” Magyarország területén nem tartózkodhattak, ezért feltalálásuk esetén a csendőr járőr a kitoloncolás foganatosítása céljából elővezette őket. A szomszéd vagy más idegen államból kivándorolt külföldiek vasúti vagy vízi átutazása csak szabályszerű útlevéllel, és megfelelő anyagi fedezettel (vagyis minden 10 éven felüli személynél a vasúti vagy hajójegyek leszámításával legalább 400 korona) volt megengedhető.

Különösen fontos „erkölcsrendészeti” feladatnak tekintették a határszéli vasúti vagy hajóállomások utasainak feltűnés nélküli megfigyelését a leánykereskedelem megakadályozása céljából. A megfigyelést a személyes szabadság megóvása és különösen a nők erkölcsi érzületének és jó hírnevének tiszteletben tartása mellett kellett végrehajtani úgy, hogy kivándorlás ürügye alatt utaztatott megtévesztett fiatal lányokat a csempészekről megmenthessék.

Útlevelek vizsgálata tekintetében általában a határforgalom ellenőrzésének, az útlevelek vizsgálatának, az úti igazolványok kiállításának, a forgalmi adatok gyűjtésének tárgyában, illetve a kivándorlásra és a visszavándorlásra vonatkozó statisztikai adatok szolgáltatása tárgyában kiadott 1904. évi BM. rendelet határozványai voltak irányadók.¹⁶⁹ A határátlépéskor végrehajtott útiokmány-ellenőrzésen kívül az utasítás a határközeli mellékutakon közlekedő külföldiek ellenőrzésére is részletes szabályokat állapított meg. A külföldi igazoltatásakor a csendőr az útlevél és más igazolványok érvényességének megállapítása után személyazonosítást hajtott végre a bejegyzett személyleírási adatok alapján a fentebb már ismertetett módon. Szükség esetén az utastól vett aláírásmintát is össze kellett hasonlítani az útlevélben szereplővel. Ezután következett a belépés helye szerinti határállomás bélyegzőle nyomtatának ellenőrzése.

Az ország mélységében talált útlevéllel nem rendelkező külföldieket a csendőr járőr az

illetékes rendőrhatóság elé állította, azonban akiket az országból való kilépésük során igazoltatott és személyazonosságukat más arcképes igazolványból, munkakönyvből, cselédkönyvből, stb. képes volt megállapítani, a továbbutazásban nem szabadott megakadályoznia. Ha a személyazonosság nem volt megállapítható vagy más személy nevére kiállított okmány felhasználásának gyanúja merült fel, az eljárásrend ugyanaz volt, mint a mélységi elfogás esetében. A más névre szóló vagy hamisított útleveleket el kellett kobozni.

A kivándorlás céljából Magyarországon át tömegesen utazó külföldieknek megszakítás nélkül kellett tranzitálniuk. Az ilyen csoportok útleveleit a határállomásokon elvették, jegyzékbe foglalták és a vasúti kalauznak vagy hajó személyzetének átadták. Az átutazás során a csoport tagjainak mozgására a csendőr járőrnek kiemelt figyelmet kellett fordítania. A kivándorlás ellenőrzésében elsősorban a titkos kivándorlási ügynökök és a jogosulatlan kivándorlást elősegítők kinyomozása jelentett feladatot, valamint az, hogy kivándorlás céljából útlevel és hajójegy nélkül az országot senki ne hagyja el. A leánykereskedelem megelőzéséhez hasonlóan figyelemmel kellett kísérni azt is, hogy a kivándorlók nem „csábítás” áldozatai-e.

A fentiekből is látható, hogy az 1912-es utasítás felölelte az idegenrendészet és határterületeinek csaknem teljes vertikumát. A szabályozás mérföldkönek tekinthető a külföldiek rendészeti ellenőrzése terén és meghatározta a következő évtizedek csendőrségi gondolkodásmódját és eljárásrendjét a témában. A később kiadott szolgálati utasítások egyértelműen az itt lefektetett alapokra építve tárgyalták az idegenrendészeti ellenőrzések rendszerét.

A két világháború között az idegenrendészeti feladatok átértékelődtek, a külföldi és belföldi idegenek felügyeletének azonos alapelveit felváltotta a kizárólag nem magyar állampolgárokra vonatkozó rendészeti szabályok ellenőrzése. Az **1924. évi Szolgálati Utasítás** továbbra is kötelezővé tette a nyilvános helyiségek rendszeres idegenrendészeti célú ellenőrzését és az ott talált külföldiek személyazonosságának, foglalkozásának és itt tartózkodásuk céljának megállapítását. A csendőrnek ezen felül ismernie kellett a működési területen letelepedett nem magyar állampolgárságú személyeket, figyelnie kellett életmódjukat, valamint azt, hogy jelentkezési és bejelentési kötelezettségeiknek eleget tettek-e. Ha arra vonatkozó információ merült fel, hogy valahol be nem jelentett külföldi tartózkodott, arról mindig személyes ellenőrzéssel kellett meggyőződni. Az idegenrendészet felértékelődését jelezte az is, hogy a szállodai vendégkönyveket lehetőleg naponta ellenőrizni kellett a portyázások során, sőt a nagyobb idegenforgalmú helyiségekben az őrs-parancsnok személyesen is köteles volt megjelenni az előjárásnál ilyen célból. Az illetékes hatóságtól ideiglenes tartózkodási engedélyt nyert külföldiek iratainak érvényességi idejét az ellenőrzések során fel kellett jegyezni, a lejáratot követően pedig személyes ellenőrzéssel tisztázni, hogy a személy távozott, vagy tartózkodási engedélyt meghosszabbította-e? ¹⁷⁰

A tudatosabb, következetesebb ellenőrzések térnyerése az **1927. évi Szolgálati Utasítás**ban folytatódott, miszerint az őrsparancsnok kötelessége volt, hogy az őrskörletben tartózkodó külföldiek ellenőrzését megszervezze, valamint figyelemmel kísérje, hogy a külföldiek illetőleg szállás- vagy munkaadók a bejelentési és nyilvántartási kötelezettségeiknek pontosan eleget tesznek-e? Ezt rendes szolgálattal kellett biztosítani, de indokolt esetben külön erre a célra vezényelt járőrt is kiküldhetett. Ez volt az első szabályzatban is rögzített említése a kifejezetten idegenrendészeti célú járőr vezénylésének. A külföldi ellenőrzése továbbra is történhetett a közigazgatási hatóságok megkeresésére, de saját észlelés alapján hivatalból is. A szokásos ellenőrzési eljárások a tartózkodás céljának és körülményeinek vizsgálatával egészültek ki, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagi fedezet meglétére is kitértek. Szükség esetén a járőr „bizalmas módon” is puhatolhatott a külföldi után. Ezt különösen akkor kellett megtenni, ha a külföldi bejelentette távozását, de gyanú volt arra, hogy az országot nem hagyja el.¹⁷¹ A fenti szabályozás állandó maradt és az **1941. évi Szolgálati Utasítás** is változatlan formában átvette.¹⁷²

Összességében elmondható, hogy a Magyar Királyi Csendőrség a felállításakor végrehajtott általános idegenellenőrzési feladatoktól nagy utat tett meg az idegenrendészeti ellenőrzések speciális szabályrendszerének kidolgozásáig. A téma kezdetben mint érdekesség jelent meg a szakirodalomban, és csak kis számú érdeklődő tiszt és altiszt ismerte behatóan a külföldiekre vonatkozó szabályokat. A szervezet feladatai egyébként a közigazgatási hatóságok tevékenységének támogatására szorítottak. Az állami szabályozási igény fejlődése a

közigazgatás és a rendvédelmi szervezetek specializálódását eredményezte, melyek az idegenrendészet tartalmának fogalmi változásaival létrehozták belső szabályzóikat és kiképezték szakszemélyzetüket. Nem volt ez másként a Magyar Királyi Csendőrség szervezetében sem, ahol a napi szolgálati feladatok részévé tették a külföldiek ellenőrzését és a rájuk vonatkozó szabályok betartatását. A feladatot nemcsak a határszéli vagy közbiztonsági szolgálat járőrei látták el, de a később megszervezett szolgálati ágak (ezt a kifejezést a vizsgált időszakban még nem használták) is kaptak szakterületükhöz igazodó idegenrendészeti feladatokat. Az 1929-ben létrehozott közlekedési csendőrség például a külföldi gépjárművezetők menetokmányainak ellenőrzése mellett minden közúti ellenőrzés alkalmával vizsgálta a jogszertű tartózkodás feltételeinek meglétét is.

A Magyar Királyi Csendőrség tehát képes volt megfelelni a külföldiek ellenőrzésére vonatkozó állami elvárásoknak és egyre hatékonyabb szűrőrendszer működtetésével garantálni az idegenrendészeti szabályok érvényesítését. Tevékenységük egyaránt segítette a legális utazás és jogszerű belföldi tartózkodás gyakorlását és védte a hazai munkaerőpiacot, társadalmi rendet és szociális ellátó rendszert a külföldről érkező fenyegetésektől.

A rendőrség szerepe az idegenrendészetben

A polgári magyar állam határőrizeti modelljének lényegét tekintve a nyugat-európaihoz sorolható, hiszen békeidőben nem katonai alakulatok, hanem rendvédelmi testületek valósították meg a határok őrizetét.¹⁷³ Egységes, külön erre a célra létrehozott szervezet azonban nem létezett a kiegyezést követő évtizedekben. A nemzeti rendvédelmi testületek határmenti alakulatai láttak el az alaptevékenységükhöz kapcsolódó határőrizeti részfeladatokat, így szükségszerűen valamennyi részfeladat egyik szervezetnél sem jelentkezett. Szükséges volt azonban egy olyan hatósági jogkörökkel felruházott állami szervezet létrehozása, amely összehangolta a határőrizeti teendőket és bizonyos szakfeladatokat maga is ellátott. Ez a testület volt a Magyar Királyi Határrendőrség.¹⁷⁴ A Magyar Királyi Határrendőrségről szóló törvényt már 1903-ban elfogadták,¹⁷⁵ működését azonban csak 1906. I. 15-én kezdte meg. Ekkorra a törvényi felhatalmazás mellett a tevékenységet részleteiben is szabályozó végrehajtási rendelet is megjelent.¹⁷⁶

A határrendőrség polgári fegyveres őrtestület volt, amely a városi rendőrségek mintájára szerveződött. Az első világháború közeledtével később szükségessé vált a katonai határőrizet rendszerébe való integrálása és helyének tisztázása a katonai viszonyok között, ezért ennek részeként 1911-ben meghatározták az egyes határrendőri rangoknak megfelelő katonai rendfokozatokat. Ez azonban a szervezet közigazgatási kötődését nem befolyásolta, vagyis továbbra sem volt katonai szervezetnek tekinthető.¹⁷⁷ A határrendőrségi hatáskör a határátlépő állomások kijelölése és hatáskörük szabályozása tárgyában alkotott 1923. évi BM rendeletben meghatározott községek területére korlátozódott.¹⁷⁸ A Magyar Királyi Határrendőrségnek békeidőszakban nem voltak katonai feladatai. A háború időszakára azonban — a katonai határőrizetre történő áttérés részeként — a Magyar Királyi Határrendőrség is kapott feladatokat a kivételes hatalom időszakára vonatkozóan, a testület jellegének megfelelően.¹⁷⁹

A magyar határőrizet történetét a témával foglalkozó legjelentősebb kutató dr. PARÁDI József három szakaszra osztja. Az első, bevezető időszak 1867-1903. között főként a tapasztalatszerzés jegyében telt, amely az önálló magyar határőrizet létrehozásához vezetett. Az 1903-1912. közötti időszakban létrejött és stabilizálódott a Magyar Királyi Határrendőrség szervezete helye és szerepe a közigazgatási struktúrában. Az utolsó periódus 1912-1919. között már a katonai határőrizet megvalósulásáról és a kivételes hatalom intézkedéseiről szólt, melyekben a szervezet részt vett illetve támogatt.¹⁸⁰

A határrendőrség létrehozása összességében szükséges volt a századelő magyar idegenrendészeti rendszerének továbbfejlesztéséhez és működése nagyban hozzájárult a külföldiekre vonatkozó szabályok és kötelezettségek érvényre juttatásához.

A Magyar Királyi Határrendőrség demonstrálta a történelmi Magyarország egységét, valamint a határőrizeti és idegenrendészeti gondolkodásban a magyar vezetést szimbolizálta az uralkodó osztrák körök irányába. A szervezet szerény létszámmal kezdte meg működését, az uralkodó 1905. októberében 11 határrendőr-kapitány, 18 határrendőr-fogalmazó, 9 határrendőr-segédfogalmazó, 10 határrendőr-fogalmazó gyakornok, 19 határrendőr-felügyelő, 21

határrendőr hivatali segédtsízt, 50 határrendőr biztos és 22 hivataloszolga, vagyis összesen 160 fő kinevezését hagyta jóvá.¹⁸¹ A személyi állomány az első világháború kitörésekor 451 fő volt.¹⁸²

A szervezet a belügyminiszter által 1905-ben megállapított keretek között 11 kapitánysággal és 24 kirendeltséggel szerveződött. 1908. és 1912. között a struktúra határrendőr őrségek felállításával egészült ki, de az 1912-es átszervezést követően az őrségek feladatait a határszéli csendőrség erői vették át egyes határforgalom-ellenőrzési feladatokkal együtt. A kapitányságok száma ezzel párhuzamosan 17-re, a kirendeltségeké 41-re nőtt. A szervezet legsűrűbben a szerb és a román határokon, valamint Bukovina és Galícia irányában települt. A legkevesebb szervezeti egység Horvátország, Ausztria és Morvaország irányába épült ki.¹⁸³ A határrendőrség működési területét és diszlokációját 41 rendelettel módosították fennállása során. Megalakulásakor 25 vármegyére, az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásakor pedig 30 vármegyére terjedt ki rendőrhatalmának illetékessége.¹⁸⁴

A határrendőrség feladatai sokrétűek voltak és a határőrizet, valamint az idegenrendészet teljes vertikumát felölelték. Elsődleges feladata volt természetesen a határon átkelők figyelemmel kísérése, a határ mentén felmerülő, államrendészeti szempontból fontos eseményekről való tájékozódás és az észlelt közlése az illetékes hatósággal. Ennek fontos része volt a kémkedés megakadályozása, az esetleges kémeknek letartóztatása is. Ennek érdekében eredményesen együttműködött a haderő felderítő szervezeteivel és határszéli csendőrség alakulataival. A hírszerző munka támogatásában szerzett érdemek elismeréseként a hadtesttörzsek mellett működő felderítő főállományok több ízben tettek javaslatot határrendőr vezetők elismerésben részesítésére.¹⁸⁵

Ezek mellett fellépett az árucsempészet megakadályozása érdekében és közreműködött az erre hivatott közegek munkájában. A vámhatósági és pénzügyőri feladatok támogatása mellett saját hatáskörben ellenőrizte a fegyverek, lőszer és hadiszerek kivitelét vagy behozatalát, valamint más tiltott eszközök és tárgyak forgalmát. Az állam katonai képességeit nemcsak a hadianyagok vonatozásában, de hadköteles egyének kiszökésének megakadályozása által is védte. Ezen felül feladata volt a szomszéd állam lakói részéről minden erőszakos támadás meggátlása, különösen pedig a katonai védművek, az ország határának megjelölésére szolgáló határjelek, jelzők, katonai vagy polgári hatóság által felállított földmérési jelek megrongálásának, megsemmisítésének, vagy megváltoztatásának megakadályozása és feljelentése.

A határrendi és határőrizeti teendők mellett a szervezet leghangsúlyosabb feladatai az idegenrendészet terén jelentkeztek. Nemcsak a külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok betartása, a kitiltott, „*rendőrileg kifogás alá eső*” és magukat igazolni nem tudó gyanús egyéneknek az állam területétől távoltartása, hanem a határszélen letartóztatott és a toloncsabélyeg rendelkezése alá eső külföldiek kitoloncolása és a külföldről kitoloncolt magyar állampolgárok átvétele is feladatát képezte. Mint az idegenrendészeti ellenőrzésekben érintett más szervezetek, a határrendőrség is kiemelten kezelte a „*nőcsempészet*” és leánykereskedelem megakadályozását is. A határrendőrség közegei a határszéli vasúti és gőzhajóállomásokon éppúgy rendszeresen megjelentek, mint a szállodákban, vendéglőkben, kávéházakban és egyéb nyilvános helyeken.

A fentiek mellett az útlevél-kötelezettség alá eső államokkal közös határszakaszokon a szervezet határforgalom-ellenőrzési feladatokat is ellátott és saját hatáskörben végezte a határátkelési igazolványok kiállítását. A fenti komplex feladatrendszer első fokú rendőri büntető bírósági jogkörrel egészült ki, amely az ellenőrzésen túl az azonnali szankcióra is képesé tette a testületet.

A határrendőrség e feladatokat bel- és külszolgálati teendőkkel látta el. A belszolgálat a hivatali tevékenységeket jelentette, melyeket a hét minden napján teljesítettek. A kapitánysági hivatal hétköznapi hat, vasárnap és ünnepnapokon négy órán át fogadott ügyfeleket. Ezt egészítette ki az állandó ügyeleti szolgálat. A külszolgálat portyázó szolgálatból, álló szolgálatból és mozgó (pl. vonat vagy hajó) ellenőrzésből állt.

A testület viszonya a közigazgatás más szerveihez és a társ rendvédelmi testületekhez sajátos volt. Szolgálati tekintetben a belügyminiszter alárendeltségébe tartozott, illetékességét maga döntötte el. A gyakorlatban a határrendőri szolgálatban észlelt, nem a határrenddel

összefüggő jogsértések elkövetőit az arra illetékes hatóságnak átadta, míg a más hatóságok és szervek által észlelt határrenddel összefüggő eseményeket átvette.

A határrendőr kapitányságok működési területe az államhatártól számított 40 km-es sávra terjedt ki. Az ezen belül található városok rendőrkapitányságai külön megkeresés nélkül jelentést tettek a határrendőri hatáskörbe tartozó jogsértésekről, részt vettek a külföldi toloncjáratok szállításában, és igény esetén nyomozást folytattak a határrendőr-kapitányság megbízásából. A működési területen levő csendőri erők szintén kötelesek voltak támogatni a határrendőrség munkáját karhatalom nyújtásával, megfigyelések végrehajtásával és nyomozások segéderejének biztosításával.¹⁸⁶ A határrendőrség nagyban támaszkodott a csendőrség fegyveres erejére az idegenrendészeti ellenőrzések végrehajtásában, a két testület egymáshoz való viszonya azonban nem mindig volt kellően átlátható. 1893-tól a csendőrség határmenti erői a szolgabírói kirendeltségek irányításával működtek, de szolgálatukat önállóan, a felettes csendőri szerv utasításai szerint szervezték. 1906. után, amikor a szolgabírói kirendeltségek feladatait a határrendőrség vette át, az együttműködés nehezebb lett, mivel az új szervezet konkrét jogszabályi felhatalmazás nélkül alárendelt szervezeti elemekként utasította a csendőröket. A helyzet 1912-re tisztázódott, amikor a határrendőr őrségek és a csendőrség tevékenységének párhuzamosságait megszüntették és egyértelművé tették a feladatokat. A csendőrség külföldiek ellenőrző tevékenysége is ekkor nyert új szabályozást és megerősítették a testület szerepét az idegenrendészet területén.

A határrendőr kapitányságok saját végrehajtói feladataik mellett ellenőrzési jogköröket is gyakoroltak. Saját kirendeltségeiket negyedévente, a határőrizetben és idegenrendészetben résztvevő más hatóságok és szervek munkáját félévente ellenőrizték. A szervezet nemcsak a szakmai munka ellenőrzésében, de a gyakorlat egységesítésében is vezető szerepre törekedett. Ennek keretében útmutatásokat és ajánlásokat adott a társszerveknek. 1907-ben a határrendőrség, kivándorlás, útlevelügy és külföldiek rendészetének kérdését már külön Határrendészeti Kézikönyv tárgyalta.¹⁸⁷ A mű előfutára volt a későbbi évtizedek széles körű szakirodalmának, amely az 1930-as évekre teljesedett ki.¹⁸⁸ A határrendőrség, majd a rendőrség szakemberei részt vettek a szakirodalom bővítésében és támogatták a téma tudományos igényű feldolgozását is.

A két világháború között az önkormányzati rendőrségek országos államosításával vált indokolttá a határrendőrség beintegrálása az állami rendőrség szervezetébe. Az integráció nem szakmai okokból vagy elégtelen működés következtében történt, hanem a megváltozott állami struktúra és közigazgatási szemlélet eredményeként. A városokban a külföldiek ellenőrzésének feladatait a városi rendőrségek ezt követően Magyar Királyi Állami Rendőrség,¹⁸⁹ majd 1931-től a Magyar Királyi Rendőrség¹⁹⁰ végezte. A határrendőrség feladatai szakterületi szinten kerültek integrálásra, így azok megegyeztek a korábbi feladatrendszerrel. Az idegenrendészeti ellenőrzések a csendőrség végrehajtási gyakorlatának megfelelően történtek azzal a különbséggel, hogy a közigazgatási szervekkel folytatott együttműködés a városokban szorosabb volt, mint vidéken.

Összességében az állami rendőrségek tevékenysége meghatározó volt az idegenrendészeti szervezetrendszer kialakítása és működtetése szempontjából. A Magyar Királyi Határrendőrség és jogutódai sokkal inkább közigazgatási szemlélettel kezelték a külföldiek rendészetét, mint a csendőrség. Következetes ellenőrzéseik, a hatósági jogkörök átgondolt gyakorlása és a rendőri büntetőbíráskodás azonnali szankcióalkalmazási lehetősége által a szervezetek képesek voltak hatékonyan fellépni a tartózkodási szabályok ellen vétőkkel szemben, egyúttal garantálni a külföldiek jogkövető többségének jogait és szabadságát.

Összefoglalás

Az idegenrendészet alapvető fogalmi ismérve, hogy kizárólag nem magyar honosságú személyekkel szemben indítható és csak abban az esetben, ha a külföldi beutazása vagy tartózkodása ellentétes a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel. A külföldiekkel kapcsolatos rendészeti tevékenység a rendészet egy sajátos típusa, amely – a rendészet általános meghatározásából kiindulva – a külföldi magatartásából adódóan megzavart rend helyreállítására irányul.¹⁹¹ E tevékenységet a közigazgatás szervezetei és a rendvédelmi testületek fejtették ki a tárgyalt időszakban és fejtik ki napjainkban is. Éppen ezért nem lehet az idegenjog normáit

önmagukban, csupán rendelkezéseiket áttekintve vizsgálni. Szükséges annak tárgyalása is, hogy a külföldiekkel kapcsolatba kerülő ellenőrző hatósági közeg milyen elvek és eljárási protokollok nyomán végezte tevékenységét, jogsértés felfedése esetén milyen intézkedéseket tett és végső soron hogyan lépett fel a veszélyt jelentő idegenekkel szemben. Ebben a megközelítésben az idegenjog normaanyagába tartozik minden olyan rendelkezés, amely a jogalanyok állampolgárságára tekintettel jogállásukat a honos (belföldi) személyektől eltérően szabályozza. Éppen ezért szükséges az olyan rendelkezések vizsgálata is, melyekben a külföldiek csavargással, a szociális háló megterhelésével vagy a munkaerőpiac veszélyeztetésével vétenek a magyar társadalom rendje ellen, nem pusztán az adminisztratív szabályok megsértésével. Az ilyen magatartások egy része kívül esik a polgári közigazgatás hatáskörén, ezért a bűnüldöző szervezetek tevékenysége megkerülhetetlenül a témakör része.

Az idegenjog szűkebb megközelítésben a külföldiekkel kapcsolatos igazgatási és rendészeti kérdések összefoglalására koncentrálnak, vagyis a külföldiek beutazásával, tartózkodásával, letelepedésével, illetve a nem jogszerűen tartózkodó külföldiekkel szembeni eljárással foglalkozik.¹⁹² Az idegenrendészeti hatóság jogkörében eljáró főszolgabíró nem lett volna képes önállóan fellépni valamennyi normasértő magatartással szemben, így hatósági jogkörök telepítésére volt szükség egyes rendvédelmi szervezetekhez (így a rendőrségekhez), míg más testületek és szervek hatósági jogok hiányában csupán az ellenőrzések gyakorlati megvalósítását támogatták (pl. a csendőrség).

Összességében megállapítható, hogy a hatékony idegenrendészeti ellenőrző rendszer működtetése a törvényhatósági közigazgatás a katonailag szervezett, valamint a polgári fegyveres őrtestületek folyamatos és szoros együttműködését követelte meg. A dualizmus korszakának egyedi esetekre korlátozódó, eseti jellegű idegenrendészeti intézkedéseit egyre inkább a részleteiben is szabályozott, az állami érdekekkel és célokkal összhangban álló szabályrendszer és eljárásrend váltotta fel. A községekről szóló törvény¹⁹³ és az 1879. évi állampolgársági törvény¹⁹⁴ után a Magyar Királyi Csendőrség országos megszervezése,¹⁹⁵ majd határszéli „szolgálati ágának” felállítása¹⁹⁶ jelentett mérföldkövet a külföldiek ellenőrzésének rendszerében. Az 1903. évi migrációs törvénycsomag¹⁹⁷ elfogadása, majd a Magyar Királyi Határrendőrség felállítása¹⁹⁸ jelentette a második fordulópontot mind a norma-, mind a szervezetrendszer szempontjából. Az I. világháborút követően a trianoni békediktátum¹⁹⁹ és az általa jelentkező állampolgársági problémák jelentettek új kihívást, melyek a Magyar Királyi Csendőrség újjászervezésével és az idegenrendészeti feladatokat magába olvasztó Magyar Királyi Állami Rendőrség megalakulásával²⁰⁰ jelentették a harmadik lépcsőfokot a szakterület fejlődésében. Az 1925. évi szabályozást²⁰¹ kiegészítő 1930. évi idegenrendészeti jogszabálycsomag²⁰² és a KEOKH megszervezése képviseli a tárgyalt időszak utolsó nagy periódusát, amely a békeidejű idegenrendészet átalakulásával és az 1939. évi szervezeti és szabályozási törvénymódosításokkal²⁰³ ért véget.

Minden fejlődési szakaszban megjelentek olyan módszerek vagy gyakorlati fogások, melyek – természetesen a kor követelményeihez igazítva – ma is részét képezik a külföldiek ellenőrzésének, míg mások túlhaladottá váltak és eltűntek. A mai idegenrendészeti szakemberek, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal és a Rendőrség külföldieket ellenőrző állománya számára értékes tapasztalatokat hordozhat e tevékenység történetének és gyökereinek megismerése és a jövőbeli jogszabály-fejlesztések irányainak kijelölésekor is tanácsos figyelembe venni a hagyományos magyar szabályozási elemeket és elveket. Tanulmányom célja elsősorban az idegenrendészet történetének egy szokásostól eltérő szemszögű vizsgálata, melyben a kapcsolódási pontok és összefüggések feltárására koncentráltam. A terjedelmi korlátok nem tették lehetővé egyes részterületek hosszas elemzését, azonban a hivatkozott irodalom, különösen a mellékletként szerepeltetett válogatott jogszabályok jegyzéke alapot adhat további kutatásokhoz. Bár a külföldiekkel kapcsolatos intézkedések ma az uniós joggal harmonizált jogszabályok keretei között történnek, meg kell őriznünk az önálló fejlődési utat bejárt magyar idegenrendészet értékeit és megemlékezni eredményeiről.

Jegyzetek:

¹ WINDT: A menekültügyi szabályozás a nemzetközi és hazai jogban. 111.p. ; TÓTH

² Külföldi fogalma alatt a tanulmány történelmi korszaktól függetlenül azon személyeket kezeli, akik a hatályos jogszabályok értelmében nem tekinthetők magyar állampolgárnak vagy nem rendelkeztek állampolgársággal (hontalanok). A fogalom jelenlegi terminológia szerinti szétválasztása (szabad mozgás jogával rendelkező személyekre és harmadik országbeliekre) a tárgyalt korszakban nem értelmezhető, ezért a külföldiekkel kapcsolatos általános és napjainkban is helytálló megállapítások esetében sem kerül alkalmazásra.

³ A külföldiekkel kapcsolatos rendészeti feladatok három nagy csoportba sorolhatók: határrendészeti, idegenrendészeti és menekültügyi szabályok és eszközök alapján. A menekültügyi szabályozás kérdésköre kívül esik e tanulmány keretein.

⁴ ÉLIÁS: 1.p.

⁵ RÓZSÁS: 291.p.

⁶ VIRÁNYI Gergely 2002-es definícióját idézi

WINDT: Külföldiek rendészete, bevándorlás és menekültügy. 298.p.

⁷ A tárgyalt korszakban a határrendészet kifejezés nem volt általánosan elterjedt, helyette a határörizet terminológiát használták. Határörizet alatt a határforgalom ellenőrzését, a zöldhatár őrzését és a határrend betartatását értették. Így tehát a határörizet terminus technicus átfogóbb és konkrétabb volt a jelenlegi határrendészet kifejezésnél. A tanulmány a határrendészet kifejezést a mai tartalmának megfelelően használja és — hacsak a jobb megértés miatt nem feltétlenül szükséges — a határörizet kifejezést kerüli.

⁸ Állami rendőrségek alatt a speciális feladatkörű Magyar Királyi Határrendőrséget, az általános feladatkörű Magyar Királyi Állami Rendőrséget, majd 1931-től a Magyar Királyi Rendőrséget értem.

⁹ Például az egyiptomi-núbiai határvidéken a sivatag szélén álló Semna kifejezetten fő migrációs iránynak számított. Az ottani helyőrség írásos jelentései szerint ebben az időben Egyiptom határát stabil (határerődök) és mobil (kb. 50 harci szekérből álló „különítmények”) erőekkel is őrizték, az államhatárt engedély nélkül átlépőket üldözték, nyomaikat követték, az országba belépni szándékozókat pedig gyakran visszairányították, az ő szavaikkal élve: „visszaküldték a sivatagba.”

SZÉKELY

¹⁰ DIÓS

¹¹ SZABÓ Béla: 37-41.p.

¹² GÁSPÁR: 29-41.p. ; BOROSSY: 543-567.p.

¹³ HAUTZINGER: *A külföldiekre vonatkozó magyar jogi szabályozás fejlődése és története.* 10.p.

¹⁴ 1222/XI.tc.

¹⁵ 1222/XIX.tc.

¹⁶ HAUTZINGER: Az első idegenjogi törvény. 180.p.

¹⁷ Idem: *A külföldiekre vonatkozó magyar jogi szabályozás fejlődése és története.* op.cit. 18.p.

¹⁸ VÁMBÉRY: 126.p.

¹⁹ HAUTZINGER: Az első idegenjogi törvény. 181.p.

²⁰ 1405/II.tc. ; 1405/XVI.tc. ; 1439/V.tc. ; 1453/III.tc. ; 1492/IX.tc. ; 1492/LXXXIV.tc. ; 1495/XXX.tc. ; 1495/XXXI.tc. ; 1498/XXX.tc. ; 1498/LVI.tc. ; 1525/IV.tc. ; 1563/XXXIV.tc. ; 1600/XXVIII.tc. ; 1601/XXVI.tc. ; 1609/XI.tc. ; 1622/II.tc. ; 1625/XXIV.tc. ; 1647/LXV.tc. ; 1655/XIX.tc.

²¹ A Hármaskönyv néven ismeretes az a szokásjogi gyűjtemény, melyet az országbírói ítélőmesterből nádorrá lett WERBŐCZY István állított össze. Eredeti latin címe: „*Tripartitum opus iuris consuetudinarii incliti regni Hungariae*”, magyarul: „*Nemes Magyarország szokásjogának Hármaskönyve*”. Lényege: a korabeli Magyarország szokásjogának összegyűjtése, rendszerezése és írásba foglalása.

²² Az Approbáták (teljes nevén „*Approbatae Constitutiones Regni Transilvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum*”) Erdélynek az 1653. évi gyulafehérvári országgyűlés jóváhagyásával kihirdetett törvénykönyve, mely az erdélyi országgyűléseken az 1540. év óta hozott törvénycikknek rendszerbe foglalt gyűjteményét tartalmazza.

²³ HAUTZINGER: *A külföldiekre vonatkozó magyar jogi szabályozás fejlődése és története.* op.cit. 35.p.

²⁴ 1715/XCIX.tc.

²⁵ A közigazgatás és annak részeként a rendvédelem az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság belügye volt, amelyben a két társország külön-külön szabadon rendelkezhetett.

GALÁNTAI: 81-162.p.

²⁶ 38 547/1880. (VIII. 17.) BM.kr. 44. §

²⁷ SZALAY

²⁸ 1903/IV.tc. ; 1909/II.tc.

²⁹ 1877/XX.tc. 1. §

³⁰ BENCSIK:13-31.p.

³¹ K. NAGY: I. rész. 157-159.p. + II. rész. 169-170.p.

³² A Kúria 3042-1913. VI. 211. 424. számú határozatát idézi.

ÉLTHES: 269. p.

³³ HAUTZINGER: *A külföldiekre vonatkozó magyar jogi szabályozás fejlődése és története.* op.cit. 11.p.

³⁴ „43. § Kerítés vétségét követi el, aki valamely tisztességes nőt házasságon kívüli nemi közösülés vagy fajtalanlás céljára önérdékből más részére szándékosan megszerez vagy megszerezni törekszik, ha a nő életének huszadik évét még be nem töltötte.

44. § Kerítés vétségét követi el, a ki valamely tisztességes nőt szándékosan reábir, hogy az előbbi §-ban meghatározott célra bordélyházba vagy hasonló üzletbe lépjen. ...

45. § Tekintet nélkül a sértett nő korára és erkölcsiségére, a kerítés büntett, ha a tettes: ...

3. a nőt külföldre szállítja vagy szállíttatja;

46. § ... A ki a nőt bordélyházban vagy hasonló üzletben elhelyezés végett külföldre szállítja vagy szállíttatja, öt évig terjedhető fegyházzal és ezer koronától ötezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel ... büntetendő.”

1908/XXXVI.tc.

³⁵ EDVI — DEGRÉ: 439.p.

³⁶ „2. § A büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló 1908:XXXVI. törvény cikk (Bn.) negyedik fejezetének XIII. Cikkében foglalt rendelkezések a következőképpen módosulnak:

A Bn. negyedik fejezetének XIII. Cikkében a nők részére biztosított büntetőjogi védelem, az egyébként ott megszabott korlátok között a férfinemhez tartozókra is kiterjesztetik. A Bn. 43., 44. és 46. §-ában említett huszadik év a huszonnegyedik évre emeltetik fel.”

1925/XIX.tc.

³⁷ MEZEY: 91.p.

³⁸ 1879/L.tc.

³⁹ PEREGRIN — JACOBI: 14.p.

⁴⁰ WETZEL: 30.p.

⁴¹ 1879/L.tc.op.cit. ; 584/1880. (I. 5.) BM.r.

⁴² 1886/IV.tc. ; 1903/V.tc. ; 1921/XXXIII.tc.

⁴³ 1871/XVIII.tc.

⁴⁴ 1876/V.tc.

⁴⁵ 1879/L.tc. op.cit.

⁴⁶ 1886/XXII.tc.

⁴⁷ PEREGRIN — JACOBI: op.cit. 247.p.

⁴⁸ 1886/IV.tc. op.cit.

⁴⁹ HAUZINGER Zoltán: Az első idegenjogi törvény. op.cit. 186.p.

⁵⁰ 1939/XIII.tc.

⁵¹ 1879/L.tc. op.cit.

⁵² PARÁDI — SUBA — VEDÓ: 52.p.

⁵³ PARÁDI: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai.

⁵⁴ PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.*

⁵⁵ A „szolgálati ág” terminológiát a vizsgált időszakban még nem használták, ezt a kifejezést csupán a közérthetőség érdekében alkalmaztam.

⁵⁶ SÁNDOR: 522-529

⁵⁷ CSAPÓ: 122-124.p.

⁵⁸ PARÁDI: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914.

⁵⁹ 1903/IV.tc. ; 1903/V.tc. ; 1903/VIII.tc.

⁶⁰ PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében.

⁶¹ Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.

⁶² Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914.

⁶³ Idem: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.

⁶⁴ Idem: A dualizmuskori Magyar Királyság határrendőrsége.

⁶⁵ *A csendőrségi SZUT magyarázata.* 150.p.

⁶⁶ 1871/XVIII.tc.op.cit.

⁶⁷ „12. § Minden honpolgárnak joga van más községbe települni. A települő ezen szándékát azon községnek, a melybe telepedni akar, bejelenti, s a község a települést csak azon esetben tagadhatja meg:

a) ha a települő ellen bebizonyítatik, hogy bűnvádi kereset, vagy büntetés alatt van;

b) ha a község terhelése nélkül magát fenntartani nem képes.

14. § Ha a települt azon község kötelékébe, a melybe áttelepedett, fel akar vétetni: a végett az illető községhez szóval vagy írásban folyamodik; a község a fölvetelt azonnal megadhatja.

15. § A települtől a község kötelékébe felvétel nem tagadtathatik meg:

a) ha a községben 2 évig állandóan lakott;

b) ezen idő alatt ugyanott a községi, ezek nem létében egyéb közterheket folytonosan viselte; és

c) a 12. §-ban érintett kivételek alá nem esik.

19. § Oly idegenek, kik két év óta állandóan az országban laknak, folytonosan adót fizetnek, és más államnak nem alattvalói, a községek által a községi kötelékbe felvehetők, ha a 12., 14. és 15. §-ok feltételeinek eleget tesznek.”

Loc.cit.

⁶⁸ „5. § Minden honpolgárnak joga van más községbe települni. A települő ezen szándokát azon községnek, a melybe telepedni akar, bejelenteni s a község a települést csak azon esetben tagadhatja meg:

a) ha a települő ellen bebizonyítottatik, hogy bűnvádi kereset vagy büntetés alatt van;

b) ha a község terhelése nélkül magát fenntartani nem képes.

7. § Ha a települt azon község kötelekébe, melybe áttelepedett, fel akar vétetni, e végett az illető községhez a 6. §-ban megállapított határidőn belül is szóval vagy írásban folyamodhatik s a község a felvételt azonnal megadhatja; azt azonban meg nem tagadhatja:

a) ha a települt a községben két évig állandóan lakott;

b) ha ezen idő alatt ugyanott községi adót fizetett vagy ennek nem létében egyéb közterheket folytonosan viselt;

c) ha időközben az 5. § a) és b) pontjai alatt érintett kivételek alá nem esik.

11. § Oly idegennek, ki az országban két év óta állandóan lakik, itt folytonosan adót fizet és az 5. és 7. § feltételeinek eleget tesz, a község a kötelekébe való felvételt magára nézve kötelezőleg kilátásba helyezheti azon feltétel alatt, hogy az idegen igazolni fogja, miként a felvételt más államhoz való alattvalói viszonya nem gátolja. Ezen utóbbi kérdés felett addig, míg a honosítási törvény tüzetesen nem intézkedik, a belügyminiszter a fennálló gyakorlat szerint határoz. A belügyminiszter kedvező határozata után a községi kötelekébe való felvétel azonnal eszközöndő, ellenkező esetben pedig a felvétel iránt nyújtott kilátás megszüntnek tekintendő.”

1876/V.tc.op.cit.

⁶⁹ „15. § A külföldi a községben lakhatik, települhet és a község kötelekébe felvételhetik. Ha a községben állandóan lakni akar, tartozik ezt bejelenteni és ha kimutatja, hogy a község terhelése nélkül, magát s családját tartósan fenntartani képes, tőle a lakhatási engedély csak erkölcsisége ellen fennforgó alapos gyanú esetében tagadható meg, mód adatván neki a maga igazolására.

A külföldi, ha a községben három hónapig való tartózkodása után az elöljáróság által előrebocsátott felhívás daczára lakási szándékát a felhívásban kitűzendő 8 napi határidő alatt be nem jelenti: a közigazgatási hatóság által 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő kihágást követ el; és ha a felhívás daczára lakási szándékát be nem jelentvén vagy lakási engedélyt nem kapván, távozni nem akar, a távozásra rendőri kényszerrel is szorítható.

Lakási szándék vélelmezetik, ha a külföldi három hónapon át a községben tartózkodik. Települési engedélyért a honpolgárokra nézve fennálló feltételek mellett folyamodhatik, ha két évi állandó lakását s az alatt erkölcsi jó magaviseletét igazolta.

A községi kötelekébe való felvételt csak a honosítás hozzájárultának feltétele mellett szerezheti meg és a község a felvételt neki, ha már az országban öt évig lakott, kilátásba helyezheti, illetve a honosítás esetére megadhatja.”

1886/XXII.tc. op.cit.

⁷⁰ „69. §... Csavargás vagy koldulás miatt elítéltek büntetésük kiállása után is, ha belföldiek, illetőségük helyére utasíthatók, ha pedig külföldiek, az országból kiutasíthatók.”

1879/XL.tc.

⁷¹ 9 389/1885. (II. 14.) BM.r.

⁷² ÉLTHES: op.cit. 360.p.

⁷³ 83 383/1898.BM.elvi.hat.

⁷⁴ 1913/XXI.tc.

⁷⁵ 1903/V.tc. op.cit.

⁷⁶ 1878/V.tc.

⁷⁷ „70. § A ki a magyar állam területéről, vagy annak egyik részéről, vagy valamely vidék, város vagy község területéről, a hatóság által jogerejűleg kitiltatott és a tilalom tartama alatt oda, a honnan kitiltatott, a hatóság engedélye nélkül visszamegy: egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő.”

1879/XL.tc. op.cit.

⁷⁸ „1. § Budapest főváros lakosai, nemkülönbén a területén tartózkodó idegenek lak- és tartózkodási helyeinek nyilvántartatása tekintetéből, a rendőri bejelentés kötelezettsége a főváros összes bel- és külterületeire nézve kimondatik.

1879/XXXVIII.tc.

⁷⁹ Loc.cit.

⁸⁰ 54 091/1888. (VIII. 11.) BM.r.

⁸¹ 100 122/1895. (XI. 16.) BM.r.

⁸² 117 121/1898. (XII. 9.) BM.r.

⁸³ 1903/V.tc. op.cit.

⁸⁴ 1993/LXXXVI.tv.

⁸⁵ HAUTZINGER: Az első idegenjogi törvény. op.cit.

⁸⁶ „44. § Senki sem viselhet más családi és utónevet, mint a melyek születési anyakönyvébe be vannak jegyezve. Ez a rendelkezés az írói vagy művészi álnevek használatát nem korlátozza. ...

83. § A ki a jelen törvény 44. §-ában foglalt rendelkezést megszegi, kihágást követ el és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.”

1894/XXXIII.tc.

⁸⁷ 1903/V.tc. 12. §

⁸⁸ „72. § A ki szállodákban, vendéglőkben, az idegeneknek nyilvántartására hatóságilag megrendelt vendégeknyvbé vagy jegyzékben, ha a könyv vagy jegyzék átadása mellett arra felhivatott, nevét, állását és lakhelyét be nem írja: ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A ki pedig a hatóság tévedésbe ejtése végett nevét, állását vagy lakhelyét hamisan írja be: száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.”

1879/XL.tc. op.cit.

- ⁸⁹ ÉLTHES: op.cit. 279.p.
⁹⁰ 1912/LXIII.tc.
⁹¹ SZABÓ
⁹² 1903/V.tc.
⁹³ 65 000/1909. (IX. 26.) BM.r.
⁹⁴ MISKOLCZY– PINCZÉS – CZIRÁKI
⁹⁵ 1903/V.tc. op.cit. 15. §
⁹⁶ EDVI — DEGRÉ: op.cit.
⁹⁷ *A csendőr kézikönyve.* 41-46.p.
⁹⁸ *Zsebkönyv a Magyar Királyi Csendőrség számára.* 153-168.p.
⁹⁹ 29 601/1886. (XI. 23.) IM.r.
¹⁰⁰ PARÁDI: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között.
¹⁰¹ 1903/VI.tc.
¹⁰² *A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve.* 222-237.
¹⁰³ 1903/V.tc. op.cit.
¹⁰⁴ 1921/XXXIII.tc. op.cit. 56-66 cikk + 247-248 cikk. ; 6500/1921. (IX. 28.) ME.r. ; 69 500/1921 (IX. 30.) BM.kr. ; 84 143/1921. (X. 7.) BM.r.
¹⁰⁵ 1879/L.tc. op.cit.
¹⁰⁶ PEREGRINY — JACOBI: op.cit. 18.p.
¹⁰⁷ 1886/XXII.tc. op.cit.
¹⁰⁸ A kérvény mintáját a visszahonosítási kérelmek tárgyalásának egyszerűsítéséről és gyorsításáról szóló BM rendelet tartalmazta.
 12 551/1926. (III. 15.) BM.r. 2.sz.melléklet.
¹⁰⁹ 1 879/L.tc. op.cit.
¹¹⁰ 3 240/1920. (IV. 19) ME.r.
¹¹¹ Az OMH élén 6-10 fős Országos Menekültügyi Tanács állt, amely elsősorban véleményező jogkörrel bírt.
 PETRICHEVICH-HORVÁTH
¹¹² 8352/1920. (X. 27.) ME.r.
¹¹³ 684/1921. (II. 1.) ME.r.
¹¹⁴ 2344/1924. (III. 28.) ME.r.
¹¹⁵ 200 000/1925. (IV. 25.) BM.r.
¹¹⁶ DEÁK: 684-686.p.
¹¹⁷ 1903/V.tc. op.cit.
¹¹⁸ 200 000/1925. (IV. 25.) BM.r. op.cit.
¹¹⁹ A részletszabályokat a külföldieknek az ország területén lakhatásáról szóló 1903/V.tc. végrehajtására kibocsátott 200.000/1925. BM rendelet és a külföldiek tartózkodási engedélyéről szóló 101 000/1927. BM rendelet tartalmazták.
 200 000/1925. (IV. 25.) BM.r. op.cit. ; 101 000/1927. (I. 6.) BM.r. ; Szerkesztőségi közlemények.
¹²⁰ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.
¹²¹ 7270/1930. (XI. 20.) ME.r.
¹²² 1931. III. 1-én bejelentőhivatalok működtek:
 - A Budapesti rendőr-főkapitányság területén: Budapest, Újpest, Kispest, Pesterzsébet, Pestszentlőrinc, Pestújhely, Csepel, Rákospalota, Gödöllő;
 - A Budapestvidéki ker. főkapitányság területén: Vác, Szentendre, Salgótarján, Szolnok, Esztergom, Cinkota, Rákosszentmihály, Sashalom, Budafok, Albertfalva, Budatétény, Nagytétény, Eger, Jászberény, Balassagyarmat, Hatvan, Gyöngyös;
 - A Debreceni ker. főkap. területén: Debrecen, Miskolc, Sátoraljaújhely, Nyíregyháza, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás;
 - A Szegedi ker. főkap. területén: Szeged, Kecskemét, Békéscsaba, Kiskunhalas, Hódmezővásárhely, Csongrád, Orosháza, Gyula, Kiskunfélegyháza, Makó, Szentes, Nagykőrös;
 - A Székesfehérvári ker. főkap. területén: Székesfehérvár, Kaposvár, Pécs, Baja, Veszprém, Szekszárd, Mohács, Tatabánya, Komárom;
 - A Szombathelyi ker. főkap. területén: Győr, Nagykanizsa, Sopron, Szombathely, Magyaróvár, Zalaegerszeg, Pápa, Kőszeg.
 63 410/1930. (XII. 16.) BM.r.
¹²³ 1881/XXI.tc.
¹²⁴ ÉLTHES: op.cit. 276-280.p.
¹²⁵ 1903/V.tc. op.cit.
¹²⁶ 1930/XXVIII.tc.
¹²⁷ 100 000/1930. (XI. 6.) BM.r.
¹²⁸ KOVÁCS-BUNA: Külföldiek munkavállalásának ellenőrzése. 305-309.p.
¹²⁹ 1930/XXVIII.tc. op.cit. ; 1903/V.tc. op.cit.
¹³⁰ 1903/V.tc. op.cit.
¹³¹ 1930/XXVIII.tc. op.cit.
¹³² 100 000/1930. (XI. 6.) BM.r. op.cit.
¹³³ Loc.cit. 19. §
¹³⁴ 4 352/1920. (III. 27.) BM.int.

- ¹³⁵ ÉLTHES: op.cit. 289.p.
- ¹³⁶ „6. §A minisztérium az 1912:LXIII., az 1912:LXVIII. és az 1912:LXIX. törvényekben, valamint a háborúval kapcsolatos más törvényekben foglalt rendelkezéseknek és az e törvények alapján akár a minisztérium, akár egyes miniszterek által kiadott rendeleteknek, vagy e törvények és rendeletek alapján tett hatósági rendelkezéseknek megszegését kihágássá nyilváníthatja s az ily kihágás büntetését hat hónapig terjedhető elzárásban és kétezer koronáig terjedhető pénzbüntetésben állapíthatja meg; továbbá oly esetben, amikor megállapítható annak a nyereségnek mennyisége, amelyet a tettes cselekményével illetéktelenül elért, az alkalmazandó pénzbüntetés legmagasabb mértékéül a minisztérium a kihágást megállapító jogszabályban meghatározott pénzbüntetésnek a megállapított nyereség kétszeresével felemelt összegét állapíthatja meg.”
- 1916/IV.tc.
- ¹³⁷ 1903/V.tc. op.cit.
- ¹³⁸ 1920/XXV.tc.
- ¹³⁹ 1921/III.tc.
- ¹⁴⁰ „9. § Az 1., 2. és 5-8. §-okban meghatározott bűncselekmények esetében a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését is meg kell állapítani, külföldit az országból ki kell utasítani és a visszatéréstől örökre el kell tiltani; belföldit pedig abból a községből, ahol tartózkodása az állam és a társadalom törvényes rendje szempontjából veszedelmes, akkor is ki lehet tiltani, ha az elítéltnek illetőségi helye.”
- Loc.cit.
- ¹⁴¹ 1915/XIX.tc.
- ¹⁴² 1922/XXVI.tc.
- ¹⁴³ 129 405/1908. (X. 15.) BM.kr.
- ¹⁴⁴ KELEMEN: 6-10.p.
- ¹⁴⁵ KOVÁCS-BUNA: Világutazók. 166-172.p.
- ¹⁴⁶ MILVIUS
- ¹⁴⁷ *A csendőrségi SZUT magyarázata.* op.cit.
- ¹⁴⁸ KOVÁCS-BUNA: Világutazók. 166-172.p. op.cit.
- ¹⁴⁹ DEÁK: op.cit. 684-686.p.
- ¹⁵⁰ 86 225/1895. (X. 29.) BM.r.
- ¹⁵¹ *A csendőrségi SZUT magyarázata.* op.cit. 134.p.
- ¹⁵² 81 000/1924. (V. 20.) BM.kr.
- ¹⁵³ 1913/XXI.tc. op.cit. 1. §
- ¹⁵⁴ Szerkesztőségi közlemények.
- ¹⁵⁵ KOVÁCS-BUNA: Külföldiek munkavállalásának ellenőrzése. op.cit.
- ¹⁵⁶ NÉMETHY
- ¹⁵⁷ 50 431/1891. (VII. 15.) BM.r.
- ¹⁵⁸ PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* 64.p.
- ¹⁵⁹ 48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. ; 58 320/1912. (IV. 13.) BM.r.
- ¹⁶⁰ 57 000/1909. (VI. 15.) BM.kr.
- ¹⁶¹ PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.
- ¹⁶² PARÁDI: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig.
- ¹⁶³ SZUT-1881. 18. § ; 35. § ; 54.§ ; 55.§
- ¹⁶⁴ SZUT-1900. 153. §.
- ¹⁶⁵ SZUT-1912. Határszéli szolgálat. 153. §. III. rész Határszéli szolgálati utasítás 4.§ ; 6. § ; 11. § ; 13. § ; 14. § ; 16. §
- ¹⁶⁶ 1903/V.tc.op.cit. ; 90 000/1905. (IV. 13.) BM.kr.
- ¹⁶⁷ 29 807/1906. (VI. 16.) BM.kr.
- ¹⁶⁸ 34 283/1906. (V. 4.) BM.kr.
- ¹⁶⁹ 71 000/1904. (VII. 18.) BM.r. ; 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r.
- ¹⁷⁰ SZUT-1924. 45. § 250. pont ; 253. pont.
- ¹⁷¹ SZUT-1927. 59. §. 376. ; 377. ; 378. pontok.
- ¹⁷² SZUT-1941. 59. §.
- ¹⁷³ PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. op.cit.
- ¹⁷⁴ PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség. 139-159.p.
- ¹⁷⁵ 1903/VIII.tc. op.cit.
- ¹⁷⁶ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.r.
- ¹⁷⁷ PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* 56.p.
- ¹⁷⁸ 5645/1923. (VI. 4.) BM.r.
- ¹⁷⁹ PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt.
- ¹⁸⁰ PARÁDI: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig.
- ¹⁸¹ PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.*
- ¹⁸² PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete.
- ¹⁸³ 54 975/1908. (IV. 30.) BM.r. ; 58 320/1912. (IV. 13.) BM.r.
- ¹⁸⁴ PARÁDI: A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. 5-46.p.
- ¹⁸⁵ PARÁDI: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.
- ¹⁸⁶ PARÁDI: A Magyar Királyság határrendőrsége.
- ¹⁸⁷ LAKY — PAVLIK

- ¹⁸⁸ MOLDOVÁNYI ; MOLNÁR: *A magyarországi idegenellenőrzés, tartózkodás, lakhatás, munkavállalás kézikönyve.* ; Idem: *Idegenellenőrzés.* ; *Külföldiek ellenőrzése.*
¹⁸⁹ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. op.cit.
¹⁹⁰ 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r.
¹⁹¹ BALLA: 15-22.p.
¹⁹² HAUTZINGER: *A magyar idegenjog rendszere és az idegenjogi (szak)igazgatás.*
¹⁹³ 1871/XVIII.tc. op.cit. ; 1876/V.tc. op.cit. ; 1886/XXII.tc. op.cit.
¹⁹⁴ 1879/L.tc. op.cit.
¹⁹⁵ 1881/III.tc.
¹⁹⁶ 50 431/1891. (VII. 15.) BM.r. op.cit.
¹⁹⁷ 1903/IV.tc. op.cit. ; 1903/V.tc. op.cit. ; 1903/VI.tc. op.cit.
¹⁹⁸ 1903/VIII.tc. op.cit. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.r. op.cit.
¹⁹⁹ 1921/XXXIII.tc. op.cit.
²⁰⁰ 5047/1919. (X. 1.) ME.r. op.cit.
²⁰¹ 200 000/1925. (IV. 25.) BM.r. op.cit.
²⁰² 7270/1930. (XI. 20.) ME.r. op.cit. ; 63 410/1930. (XII. 16.) BM.r. op.cit. ; 100 000/1930. (XI. 16.) BM.r. op.cit.
²⁰³ 1939/XIII.tc.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- CSAPÓ (57.,) — CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.
- ÉLTHERS (32., 72., 89., 124., 135.,) — ÉLTHERS Gyula: *A kihágások és felsőbb bírósági határozatok.* I.köt. Budapest, 1931, Stádium Sajtóvállalat Rt. 528.p.
- GALÁNTAI (25.,) — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. 386 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
- HAUTZINGER: *A külföldiekre vonatkozó magyar jogi szabályozás fejlődése és története.* (13., 17., 23., 33.,) — HAUTZINGER Zoltán: *A külföldiekre vonatkozó magyar jogi szabályozás fejlődése és története.* Budapest, 2012, Nemzeti Közszerzői Egység. 75 p. HU- ISBN 978 963 08 3271 1.
- LAKY — PAVLIK (187.,) — LAKY Imre — PAVLIK Ferenc: *Határrendészet kézikönyve. Határrendészet, bevándorlás, kivándorlás, útlevél s ezzel összefüggő törvények és rendeletek gyűjteménye.* Budapest, 1907, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt. 404 p.
- MOLDOVÁNYI (188.,) — MOLDOVÁNYI László: *Tájékoztató a külföldiek részére szükséges tartózkodási, munkavállalási, lakhatási és beköltözési engedélyek megszerzéséről és a visszahonosítási eljárásról.* Szeged, 1929 Városi Nyomda. 15 p.
- MOLNÁR: *A magyarországi idegenellenőrzés, tartózkodás, lakhatás, munkavállalás kézikönyve.* (188.,) — MOLNÁR Mihály: *A magyarországi idegenellenőrzés, tartózkodás, lakhatás, munkavállalás kézikönyve.* Budapest, 1931. Könyves Kálmán Kiadó. 88 p.
- MOLNÁR: *Idegenellenőrzés.* (188.,) — MOLNÁR Mihály: *Idegenellenőrzés.* Budapest, 1935. Király Elemér kiadása. 84 p.
- NÉMETHY (156.,) — NÉMETHY Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség szervezete, szolgálata és viszonya a közigazgatási hatóságokhoz.* I. köt. *A Magyar Királyi Csendőrség hatásköre, jogai, szolgálati teendői és eljárása.* II-III.köt. *A Magyar Királyi Csendőrség viszonya a közigazgatási hatóságokhoz.* Budapest, 1900, Országos Központi Községi Nyomda Részvénytársaság. 72 p. és 162 p. /Közigazgatási Könyvtár./
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.* (54.,) — PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1995, Tipico Design. 317 p. HU-ISBN 963 04 6215 X.
- PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* (158.,) — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

- PARÁDI: *Rendőrség a határőrizetben.* (177., 181.,) — PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —
- PARÁDI — SUBA — VEDÓ (52.,) — PARÁDI József — SUBA János — VEDÓ Attila: *A magyar-román határ és őrzése 1881-1918.* Budapest, 2011, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 138 p. HU-ISBN 978 963 08 1708 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 1./ HU-ISSN 2062-8447. 52.p.
- PEREGRINY — JACOBI (39., 47., 106.,) — PEREGRINY Géza — JACOBI Roland: *Magyar állampolgárság, községi illetőség és idegenrendészet.* I. köt. Budapest, 1930, Phönix. 336 p.
- TÓTH (1.;) — TÓTH Judit: *Státuszjogok.* Budapest, 2004, Lucidus Kiadó. 328 p. HU-ISBN 963 94 6526 7. /Kisebbségkutatás Könyvek./ HU-ISSN 1585-3144
- VÁMBÉRY (18.;) — VÁMBÉRY Ármin: *A magyarság keletkezése és gyarapodása.* Budapest, 1895, Franklin. 408 p.
- WETZEL (40.;) — WETZEL Tamás: *A bevándorlás kérdése Magyarországon.* Budapest-Pécs, 2011, Publikon Kiadó – IDResearch Kft. 193 p. HU-ISBN 978 615 50 0139 0.
- TANULMÁNYOK**
- BALLA (191.;) — BALLA Zoltán: *Közigazgatás és rendészet. Új magyar közigazgatás, VI.évf. (2013) 12.sz. 15-22.p.* HU-ISSN 2060-4599
- BENCSIK (30.;) — BENCSIK Péter: *A kivándorlás jogi szabályozása 1903-1914. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XII.évf. (2007) 15.sz. 13-31.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 6-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században.” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- BOROSSY (12.,) — BOROSSY András: *Határőrség és határőrök az Árpád-korban. Hadtörténelmi Közlemények, XC.évf. (1977) 4.sz. 543-567.p.* HU-ISSN 0017-6540.
- ÉLIÁS (4.,) — ÉLIÁS Pál: *A külföldiek jogi helyzetével kapcsolatos alapvető kérdések.* 39-49.p. In KONRÁD Judit (szerk.): *Idegenjog.* I. köt. Budapest, 1987, MTA Államtudományi Kutatások Programirodája. 255 p. HU-ISSN 0231-4800.
- HAUTZINGER Zoltán: *Az első idegenjogi törvény.* (16., 19., 49., 85.,) — HAUTZINGER Zoltán: *Az első idegenjogi törvény.* 179-191.p. In GAÁL Gyula — HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A modern magyar határrendészet százötíz éve.* Budapest, 2013, Magyar Rendészet-tudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.
- HAUTZINGER Zoltán: *A magyar idegenjog rendszere és az idegenjogi (szak)igazgatás.* (192.,) — HAUTZINGER Zoltán: *A magyar idegenjog rendszere és az idegenjogi (szak)igazgatás. Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás, II.évf. (2014) 2.sz. 69-78.p.* HU-ISSN 0865-736X.
- PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.* (83., 173.,) — PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. Belügyi Szemle, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p.* HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI: *A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914.* (58.,) — PARÁDI József: *A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. Hadtörténelmi Közlemények, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p.* HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914.* (62.,) — PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. Hadtörténelmi Közlemények, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p.* HU-ISSN 0017-6540.

- PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. (182.) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. (179.) — PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 13-17.p.
- PARÁDI: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. (53.) — PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —
- PARÁDI: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. (100.) — PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42-53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Szabad mozgás a Kárpát-medencében*” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. (180.) — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. 74-109.p. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám- és pénzügyőrség.* Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány. 2015 p. A tanulmány korábbi változata 2003. nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN —
- PARÁDI: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. (185.) — PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata — német nyelven — 2002 februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat „*A csendőrség Magyarországon*” című II. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. (184.) — PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5-46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „*Az ezeréves magyar rendvédelem*” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A magyar határőrizet tere a kiegészítéstől a második világháborúig. (162.,) — PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegészítéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Határrendőrség. (174.,) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII. évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpóziumsorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyság határrendőrsége. (186.,) — PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII. évf. (2010) 21. sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 106.p. 20.sz.jegyzet.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. (61.,) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 77-91.p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. (60.,) — PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009.december 3-án, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. (161.,) — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmus kori Magyar Királyság határrendőrsége. (64.,) — PARÁDI József: A dualizmus kori Magyar Királyság határrendőrsége. 45-59.p. In GAÁL Gyula — HAUZINGER Zoltán (szerk.): *A modern magyar határrendészet százöt évé*. Budapest, 2013, Magyar Rendészet-tudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.
- RÓZSÁS (5.,) — RÓZSÁS Eszter: Az idegenrendészet 291-301.p. In CHRONOWSKI Nóra — PETRÉTEI József (szerk.): *Tanulmányok Ádám Antal professzor emeritus születésének 80. évfordulójára*. Pécs, 2010, PTE-ÁJK.559 p. HU-ISBN 978 963 64 2314 8.

- WINDT: A menekültügyi szabályozás a nemzetközi és hazai jogban. (1.;) — WINDT Szandra: A menekültügyi szabályozás a nemzetközi és hazai jogban. *Rendészeti szemle*, LVIII.évf. (2010) 2.sz. 104-126.p. HU-ISSN 1218-8956.
- WINDT: Külföldiek rendszete, bevándorlás és menekültügy. (6.;) — WINDT Szandra: Külföldiek rendszete, bevándorlás és menekültügy. 291-307.p. In KORINEK László (szerk.): *Értekezések a rendészetről*. Budapest, 2014, NKE-RTK. 360 p. HU-ISBN 978 615 53 0591 7.
- CIKKEK**
- DEÁK (116., 149.,) — DEÁK Andor: Külföldiek ellenőrzése és a nyilván nem tartott külföldiek kinyomozása a csendőrség által. *Csendőrségi Lapok*, XVIII.évf. (1928) 25.sz. 684-686.p.
- K. NAGY (31.,) — K. NAGY Sándor: A kivándorlás és a csendőr.
- I. rész. *Csendőrségi Lapok*, III.évf. (1909) 14.sz. 157-159.p.
- II. rész. *Csendőrségi Lapok*, III.évf. (1909) 15.sz. 169-170.p.
- KELEMEN (144.,) — KELEMEN Miklós: Idegenrendészet a községekben. *Csendőrségi Lapok*, XIV.évf. (1924) 6.sz. 6-10.p.
- KOVÁCS-BUNA: Világutazók. (145.,) — KOVÁCS-BUNA Károly: Világutazók. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 6.sz. 166-172.p.
- KOVÁCS-BUNA: Külföldiek munkavállalásának ellenőrzése. (128., 155.,) — KOVÁCS-BUNA Károly: Külföldiek munkavállalásának ellenőrzése. *Csendőrségi Lapok*, XXV.évf. (1935) 10.sz.305-309.p.
- MILVIUS (146.,) — MILVIUS Attila: Idegenforgalom és csendőrség. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 13.sz. 351-352.p.
- SÁNDOR (56.;) — SÁNDOR László: A csendőrség szolgálata Nagymagyarország határain. *Csendőrségi Lapok*, XIX.évf. (1929) 18.sz.. 522-529.p.
- SZABÓ Béla (11.;) — SZABÓ Béla: Civis Romanus. A római társadalom jogi kategóriái. *Rubicon*, VIII.évf. (1997) 3-4.sz. 37-41.p. HU-ISSN 0865-6347.
- SZABÓ Jenő (91.;) — SZABÓ Jenő: Idegenek ellenőrzése. *Csendőrségi Lapok*, XIV.évf. (1924) 1.sz. 2-3.p.
- SZALAY (27.;) — SZALAY Szabolcs: Idegenek a községben. *Csendőrségi Lapok*, XVIII.évf. (1928) 32.sz. 891-893.p.
- Szerkesztőségi közlemények. (119.;) — Szerkesztőségi közlemények. Csendőr lexikon. *Csendőrségi Lapok*, XVIII.évf. (1928) 36.sz. 1019.p.
- Szerkesztőségi közlemények. Csendőr lexikon. (154.;) — Szerkesztőségi közlemények. Csendőr lexikon. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 18.sz. 489.p.
- LEXIKONOK**
- DIÓS (10.;) — DIÓS István (szerk.): *Magyar katolikus lexikon. (Homo-J)*. V.Köt. Budapest, 2000, Szent István Társulat. 975 p. HU-ISBN 963 36 1123 7.
- KÉZIRATOK**
- SZÉKELY (9.;) — SZÉKELY Zoltán: *Rendvédelem és rendvédelmi jog fejlődése az Európai Unió tagállamai területén*. (Ph.D. disszertáció tervezet) Pécs, 2014, PTE Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája. 132 p.
- TANKÖNYVEK**
- GÁSPÁR (12.;) — GÁSPÁR László: *A határőrzés története*. I.köt. Budapest, 1988, Zrínyi Miklós Katonai Akadémia. (tansegédlet) 133 p. HU-ISBN —
- MEZEY (37.,) — MEZEY Barna et al. (szerk.): *Magyar jogtörténet*. Budapest, 2007⁴, Orisis. 515 p. HU-ISBN 978 963 38 9901 4. /Osiris tankönyvek./ HU-ISSN 1218-9855.
- MISKOLCZY– PINCZÉS – CZIRÁKI (94.;) — MISKOLCZY Ágost – PINCZÉS Zoltán – CZIRÁKI Ferenc: *A magyar büntetőjog gyakorlati kézikönyve a Magyar Királyi Csendőrség számára*. II. kötet, Budapest, 1937, Stádium.1844 p.
- A csendőrségi Szolgálati Utasítás magyarázata*. (65., 147.;) — *A csendőrségi Szolgálati Utasítás magyarázata*. Máramarossziget, 1909, Kaufman Á. És Fiai. 175 p.

JOGSZABÁLYMAGYARÁZATOK

- EDVI — DEGRÉ (35., 96.) — EDVI Illés Károly — DEGRÉ Miklós: *A Magyar büntetőtörvények zsebkönyve*. Budapest, 1929⁹, Révai. 813 p.
- Külföldiek ellenőrzése.* (188.) — *Külföldiek ellenőrzése*. Szombathely, 1938, Martineum. 244.p.

ZSEBKÖNYVEK

- Zsebkönyv a Magyar Királyi Csendőrség számára.* (98.) — *Zsebkönyv a Magyar Királyi Csendőrség számára.* (IV. évfolyam) Budapest, 1890, Franklin. 271 p.
- A csendőr kézikönyve.* (97.) — *A csendőr kézikönyve. Utasítás a tábori csendőrség részére kérdésekben és feleletekben.* Szeged, 1894, Várnay. 62 p.
- A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve.* (102.) — *A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve.* (XX. évfolyam) Budapest, 1906, Franklin. 367 p.

JELENTÉSEK

- PETRICHEVICH-HORVÁTH (111.) — PETRICHEVICH-HORVÁTH Emil: *Jelentés az Országos Menekültügyi Hivatal négy évi működéséről*. Budapest, 1924. Pesti Könyvnyomda. 44 p.

SZABÁLYZATOK

- SZUT-1881. (163.) — *Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda. 191 p.
[az utasítás megjelent még: *Magyarországi Rendeletek Tára*, XV.évf. (1881) 4.sz. 1167-1344.p.]
- SZUT-1900. (164.) — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1900, Pesti Könyvnyomda. 361 p.
- SZUT-1912. (165.) — *Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1912, Várnay és Fia „Municipia” Kiadóhivatala. 360 p. és 384 p.
- SZUT-1924. (170.) — *Szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. (Tervezet)* Budapest, 1924, Pallas. 292 p.
- SZUT-1927. (171.) — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1927, Pallas. 411 p.
- SZUT-1941. (172.) — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1941, Stádium. 411 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1222/XI.tc. (14.) — 1222/XI.tc. vendégek avagy idegenek mi módon jussanak méltóságra.
- 1222/XIX.tc. (15.) — 1222/XIX.tc. a föld népe és a vendégek szabadságáról.
- 1405/II.tc. (20.) — 1405/II.tc. milyen módon szabad az idegen kereskedőknek az országban belül posztót árulni.
- 1405/XVI.tc. (20.) — 1405/XVI.tc. azok büntetése a kik külföldi vagy idegen kereskedők portékáit saját portékáik gyanánt maguknál tartják és árulják.
- 1439/V.tc. (20.) — 1439/V.tc. hogy külföldiekre tisztségek nem ruházhatók és hogy a főpapok és báró urak ne tartsanak maguknak idegen embereket.
- 1453/III.tc. (20.) — 1453/III.tc. a király méltóságokat külföldiekre ne ruházzon.
- 1492/IX.tc. (20.) — 1492/IX.tc. a birtokjogok nem idegeneknek, hanem magyaroknak adományozandók.
- 1492/LXXXIV.tc. (20.) — 1492/LXXXIV.tc. a külföldi és idegen kereskedők vásárlásra és csereberélésre a kijelölt szokott helyekre menjenek.
- 1495/XXX.tc. (20.) — 1495/XXX.tc. Külföldiek részére nem szabad egyházi javadalmakat adományozni; az adományozottakat, ha az illetők felhivatván, nem jönnek be, hogy ott lakjanak, el kell tőlük venni.
- 1495/XXXI.tc. (20.) — 1495/XXXI.tc. a külföldiek mástól, mint a királytól vagy másoktól, mint a kiknek ebben az országban kegyúri joguk van, kérnek föl egyházi javadalmakat, vízbe kell őket fullasztani.
- 1498/XXX.tc. (20.) — 1498/XXX.tc. hogy a vámszedők magyarok legyenek és ne külföldiek.

- 1498/LVI.tc.
(20.;) — 1498/LVI.tc. egy egyházi személy se lehessen két javadalomnak vagy két méltóságnak a birtokában vagy élvezetében; továbbá, azok a javadalmak, melyek a római curiánál vannak valaki részére lekötvé, egy év alatt szabaddá teendők; és külföldiek részére nem kell egyházi javadalmakat adományozni
- 1525/IV.tc.
(20.;) — 1525/IV.tc. az idegen nemzetből való tisztek elmozdítandók s magyarokkal helyettesítendőek, a lutheránusokat meg kell égetni.
- 1563/XXXIV.tc.
(20.;) — 1563/XXXIV.tc. az idegen kapitányoknak és más előjáróknak az országból kiküldése.
- 1600/XXVIII.tc.
(20.;) — 1600/XXVIII.tc. arról, hogy Magyarországon és Szlavóniában idegen katonákat ne fogadjanak, hadi szemle alá ne vegyenek és ne szabadságoljanak.
- 1601/XXVI.tc.
(20.;) — 1601/XXVI.tc. Magyarországon és Szlavóniában az idegen katonák besorozásának, szemle elé állításának és elbocsátásának a tilalmára, úgy a katonák elszállásolására és erőszakoskodásaikra és más sérelmekre nézve, az országglakók a korábbi évek törvénycikkeinek a megtartását határozzák el.
- 1609/XI.tc.
(20.;) — 1609/XI.tc. az országglakók mentegetődzése az irányban, hogy Magyarországból az idegen nemzetbelieket végképen ki nem zárták.
- 1622/II.tc.
(20.;) — 1622/II.tc. a szentséges császári és királyi felségtől, az ország karai és rendei részéről, az ő szerencsés felavatása alkalmából kiadott hitlevélnek az ország közönséges végzéseinek közé iktatása.
- 1625/XXIV.tc.
(20.;) — 1625/XXIV.tc. az ország véghelyein az idegen katonák megtűréséről.
- 1647/LXV.tc.
(20.;) — 1647/LXV.tc. idegen katonáknak az ország végvidékeire való bebocsátásáról, és arról, hogy bennszületett katonákat a határszélekről az országon kívül ne vigyék.
- 1655/XIX.tc.
(20.;) — 1655/XIX.tc. az idegen katonaságot három év alatt ki kell vinni és az ország beleegyezése nélkül nem szabad behozni.
- 1715/XCIX.tc.
(24.;) — 1715/XCIX.tc. a halasztó és eltiltó parancsokról.
- 1871/XVIII.tc.
(43., 66., 67., 193.;) — 1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.
- 1876/V.tc.
(44., 68., 193.;) — 1876/V.tc. a községek rendezéséről szóló 1871/XVIII.tc. módosításáról és kiegészítéséről.
- 1877/XX.tc.
(29.;) — 1877/XX.tc. a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről.
- 1878/V.tc.
(76.;) — 1878/V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről.
- 1879/XXVIII.tc.
(78., 79.;) — 1879/XXVIII.tc. a rendőri bejelentési intézménynek Budapest fővárosban életbeléptetéséről.
- 1879/XL.tc.
(70., 77., 88.;) — 1879/XL.tc. a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról.
- 1879/L.tc.
(38., 41., 45., 51., 105., 109., 194.;) — 1879/L.tc. a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről.
- 1881/III.tc.
(195.;) — 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
- 1881/XXI.tc.
(123.;) — 1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.
- 1886/IV.tc.
(42.;) — 1886/IV.tc. a tömegesen visszatelepülők honosításáról.
- 1886/XXII.tc.
(46., 48., 69., 107., 193.;) — 1886/XXII.tc. a községekről.
- 1894/XXXIII.tc.
(86.;) — 1894/XXXIII.tc. az állami anyakönyvekről.
- 1903/IV.tc.
(28., 59., 197.;) — 1903/IV.tc. a kivándorlásról.

- 1903/V.tc. (42., 59., 75., 83., 87., 92., 95., 103., 117., 125.,130., 137., 166., 197.;) — 1903/V.tc. külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról.
- 1903/VI.tc. (101., 197.;) — 1903/VI.tc. az útlevelügyről.
- 1903/VIII.tc. (59., 129., 175., 198.;) — 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
- 1908/XXXVI.tc. (34.;) — 1908/XXXVI.tc. a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról
- 1909/II.tc. (28.;) — 1909/II.tc. a kivándorlásról.
- 1912/LXIII.tc. (90.;) — 1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.
- 1913/XXI.tc. (74., 153.;) — 1913/XXI.tc. a közveszélyes munkakerülőkről.
- 1915/XIX.tc. (141.;) — 1915/XIX.tc. a hadviselés érdekei ellen elkövetett bűncselekmények, különösen a hadi szállítások körül elkövetett visszaélések megtorlásáról.
- 1916/IV.tc. (136.,) — 1916/IV.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott törvények újabb kiegészítéséről.
- 1920/XXV.tc. (138.;) — 1920/XXV.tc. a vagyon, az erkölcsiség és a személyiség hatékonyabb büntetőjogi védelméről.
- 1921/III.tc. (139.,) — 1921/III.tc. az állami és a társadalmi rend hatályosabb védelméről.
- 1921/XXXIII.tc. (42., 104., 199.;) — 1921/XXXIII.tc. az Északamerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákiával 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről.
- 1922/XXVI.tc. (142.;) — 1922/XXVI.tc. a fizetési eszközökkel elkövetett visszaélésekről.
- 1925/XIX.tc. (36.;) — 1925/XIX.tc. a nőekkel és a gyermekekkel üzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.
- 1930/XXVIII.tc. (126.,129.,131.;) — 1930/XXVIII.tc. a külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén lakhatásáról szóló 1903/V.tc. egyes rendelkezéseinek módosításáról.
- 1939/XIII.tc. (50., 203.;) — 1939/XIII.tc. a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1879/L.tc. kiegészítéséről és módosításáról.
- 1993/LXXXVI.tv. (84.;) — 1993/LXXXVI.tv. a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról.
- 584/1880. (I. 5.) BM.r. (41.;) — 584/1880. (I. 5.) BM.r. a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1879. évi L. tc. végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XIV.évf. (1880) 1. sz. 3-8.p.
- 38 547/1880. (VIII. 17.) BM.kr. (26.;) — 38 547/1880. (VIII. 17.) BM.kr. a magyar büntető-törvénykönyvek végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XIV.évf. (1880) 1. sz. 629-659.p.
- 9 389/1885. (II. 14.) BM.r. (71.;) — 9 389/1885. (II. 14.) BM.r. az új toloncz-szabályzat kibocsátása tárgyában. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XIX.évf. (1885) 1. sz. 164-168.p.
- 29 601/1886. (XI. 23.) IM.r. (99.;) — 29 601/1886. (XI. 23.) IM.r. az országból való kiutasításra ítélt külföldiek honossága és illetőség-helyének megállapítása és a kiutasítás végrehajtásánál a közigazgatási tolonchatóságok közbenjárásának igénybevitelére. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XX.évf. (1886) 1. sz. 998-999.p.
- 54 091/1888. (VIII. 11.) BM.r. (80.;) — 54 091/1888. (VIII. 11.) BM.r. külföldieknek a községekben való lakhatása tárgyában. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XXII.évf. (1888) 1. sz. 2499-2503.p

- 50 431/1891. (VII. 15.) BM.r. (157., 196.;) — 50 431/1891. (VII. 15.) BM.r. az 1888. évi XIV. törvénycikkkel be-
cikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőri-
zeti utasítás tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, XV.évf. (1891) 1.sz. 879-884.p.
- 86 225/1895. (X. 29.) BM.r. (150.;) — 86 225/1895. (X. 29.) BM.r. az utóneveknek a születési anyaköny-
vekbe – a magyar mellett – idegen nyelven is bejegyezhetésére.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXIX.évf. (1895) 2. sz. 1397-1421.p.
- 100 122/1895. (XI. 16.) BM.r. (81.;) — 100 122/1895. (XI. 16.) BM.r. külföldiek nyilvántartása tárgyában
hozott szabályrendeletek életbe léptetése iránt.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXIX.évf. (1895) 1. sz. 1429-1430.p.
- 117 121/1898. (XII. 9.) BM.r. (82.;) — 117 121/1898. (XII. 9.) BM.r. a külföldieknek a községekben lak-
hatása ügyében kibocsátott rendelet pontos végrehajtására.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXXII.évf. (1898) 1. sz. 1188-1189.p
- 71 000/1904. (VII. 18.) BM.r. (169.;) — 71 000/1904. (VII. 18.) BM.r. valamennyi törvényhatóságnak, a
székesfővárosi államrendőrség főkapitányának és a fiumei kormány-
zónak, az útlevelekre, s a kivándorlásra és visszavándorlására vonat-
kozó statisztikai adatok szolgáltatása tárgyában
Magyarországi Rendeletek Tára, XXXVIII.évf. (1904) 1. sz. 703-714.p.
- 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. (169.;) — 71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. Beszterce-Naszód, Brassó, Csik,
Fogarás, Háromszék, Hunyad, Krassó-Szörény, Szeben, Temes és
Torontál vármegyék, valamint Pancsova város közönségéhez, a ha-
tárforgalom ellenőrzéséről, az útlevelek vizsgálatáról, az útiigazolvá-
nyok kiállításáról és a forgalmi adatok gyűjtéséről szóló rendelet
megküldése tárgyában
Magyarországi Rendeletek Tára, XXXVIII.évf. (1904) 1. sz. 716-725.p.
- 90 000/1905. (IV. 13.) BM.kr. (166.;) — 90 000/1905. (IV. 13.) BM.kr. a Külföldieknek a magyar korona
országai területén lakhatásáról szóló 1903: V. t.-c. végrehajtása tár-
gyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, XL.évf. (1906) 1. sz. 171-204.p.
- 91 000/1905. (XII. 29.) BM.r. (176., 198.;) — 91 000/1905. (XII. 29.) BM.r. valamennyi törvényhatósághoz Fiu-
me város kivételével, a határrendőrségről szóló 1903:VIII. t.-cikk
életbeléptetéséről és végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) 2. sz. 1455-1541.p.
- 29 807/1906. (VI. 16.) BM.kr. (167.;) — 29 807/1906. (VI. 16.) BM.kr. a gyártelepeken alkalmazott külföl-
diek nyilvántartásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, XL.évf. (1906) 1. sz. 622-623.p.
- 34 283/1906. (V. 4.) BM.kr. (168.;) — 34 283/1906. (V. 4.) BM.kr. a külföldiek nyilvántartásáról fürdőte-
lepeken.
Magyarországi Rendeletek Tára, XL.évf. (1906) 1. sz. 609-610.p.
- 54 975/1908. (IV. 30.) BM.r. (183.;) — 54 975/1908. (IV. 30.) BM.r. a határszéli őrségek létesítéséről.
Belügyi Közlöny, XIII.évf. (1908) 19.sz. 209-210.p.
- 129 405/1908. (X. 15.) BM.kr. (143.;) — 129 405/1908. (X. 15.) BM.kr. a m. kir. igazságügyminiszter által
az 1878 : V. t.-c. 64. §-a alapján az országból kiutasításra ítélt kül-
földiekkel szemben követendő eljárás iránt 18.138/1908. sz. a kia-
dott rendelet közzétételéről.
Magyarországi Rendeletek Tára, XLII.évf. (1908) 1. sz. 1706-1709.p.
- 57 000/1909. (VI. 15.) BM.kr. (160.;) — 57 000/1909. (VI. 15.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz és
Budapest székesfőváros államrendőrsége főkapitányához, a kiván-
dorlásról szóló 1909 : II. t.-c. életbeléptetéséről és végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, XLIII.évf. (1909) 1. sz. 1049-1098.p.
- 65 000/1909. (IX. 26.) BM.r. (93.;) — 65 000/1909. (IX. 26.) BM.r. a rendőri büntetőeljárásra vonatkozó
egységes szabályzat kibocsátásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, XLIII.évf. (1909) 1. sz.1719-1837.p.
- 48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. (159.;) — 48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. határszéli külszolgalat átvétele a m.
kir. csendőrség által.
Belügyi Közlöny, XVII.évf. (1912) 18.sz. 141-145.p.
- 58 320/1912. (IV. 13.) BM.r. (159., 183.;) — 58 320/1912. (IV. 13.) BM.r. A határrendőri külszolgalat ellátása a
határrendőri őrségek megszüntetésével.
Belügyi Közlöny, XVII.évf. (1912) 18.sz.136-140.p.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. (120., 188.;) — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.

- 3 240/1920. (IV. 19.) ME.r. (110.); — 3 240/1920. (IV. 19.) ME.r. az Országos Menekültügyi Hivatal létrehozásáról.
Budapesti Közlöny, LIII.évf. (1920) 91.sz. 89.p.
- 8 352/1920. (X. 27.) ME.r. (112.); — 8 352/1920. (X. 27.) ME.r. a megszállott területekről beutazók ellenőrzéséről.
Belügyi Közlöny, XXV.évf. (1920) 48.sz. 1853.p.
- 684/1921. (II. 1.) ME.r. (113.); — 684/1921. (II. 1.) ME.r. a megszállott területekről beutazók ellenőrzéséről szóló 8352/1920. ME.r. végrehajtása tárgyában.
Belügyi Közlöny, XXVI.évf. (1921) 7.sz. 168-171.p.
- 6 500/1921. (IX. 28.) ME.r. (104.); — 6 500/1921. (IX. 28.) ME.r. a trianoni békeszerződésben foglalt állampolgársági rendelkezések ismertetése és végrehajtása tárgyában.
Belügyi Közlöny, XXVI.évf. (1921) 41.sz. 1908-1915.p.
- 69 500/1921. (IX. 30.) BM.kr. (104.); — 69 500/1921. (IX. 30.) BM.kr. utasítás a trianoni békeszerződésben foglalt állampolgársági rendelkezések ismertetése és végrehajtása tárgyában kelt 6500/1921.ME. rendelethez.
Magyarországi rendeletek Tára, LV.évf. (1921) 1.sz. 575-576.p.
- 84 143/1921. (X. 7.) BM.r. (104.); — 84 143/1921. (X. 7.) BM.r. a trianoni békeszerződésben foglalt állampolgársági rendelkezések tárgyában kiadott 69 500/1921.BM. körrendeleti utasítás kiegészítéséről.
Magyarországi rendeletek Tára, LV.évf. (1921) 1.sz. 578-579.p.
- 5 645/1923. (VI. 4.) BM.r. (178.); — 5 645/1923. (VI. 4.) BM.r. a határátlépő állomások kijelöléséről és az ott szervezett m. kir. állami rendőrségi kirendeltségek hatásköréről.
Belügyi Közlöny, XXVIII.évf. (1923) 29.sz. 1114-1118.p.
- 2 344/1924. (III. 28.) ME.r. (114.); — 2 344/1924. (III. 28.) ME.r. az Országos Menekültügyi Hivatal megszüntetéséről.
Belügyi Közlöny, XXIX.évf. (1924) 27.sz. 682.p.
- 81 000/1924. (V. 20.) BM.kr. (152.); — 81 000/1924. (V. 20.) BM.kr. a könyöradomány-gyűjtés (koldulás) szabályozásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVIII.évf. (1924) 1.sz. 399-401.
- 200 000/1925. (IV. 25.) BM.r. (115., 118., 119., 201.); — 200 000/1925. (IV. 25.) BM.r. külföldieknek az ország területén lakhatásáról szóló 1903 : V. t.-c. végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIX.évf. (1925) 1.sz. 179-195.p.
- 12 551/1926. (III. 15.) BM.r. (108.); — 12 551/1926. (III. 15.) BM.r. a visszahonosítási kérelmek tárgyalásának egyszerűsítéséről és gyorsításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LX.évf. (1926) 1.sz. 264-266.p.
- 101 000/1927. (I. 6.) BM.r. (119.); — 101 000/1927. (I. 6.) BM.r. a külföldiek tartózkodási engedélyéről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LX.évf. (1927) 1.sz. 165-166.p.
- 7 270/1930. (XI. 20.) ME.r. (121., 202.); — 7 270/1930. (XI. 20.) ME.r. a bejelentési kötelezettségnek az ország egész területére kiterjesztése tárgyában.
Belügyi Közlöny, XXXV.évf. (1930) 54.sz. 1027.p.
- 63 410/1930. (XII. 16.) BM.r. (122., 202.); — 63 410/1930. (XII. 16.) BM.r. a bejelentés kötelezettségének az ország egész területére kiterjesztéséről szóló rendelet végrehajtására.
Belügyi Közlöny, XXXV.évf. (1930) 58.sz. 1091-1092.p.
- 100 000/1930. (XI. 6.) BM.r. (127., 132., 202.); — 100 000/1930. (XI. 6.) BM.r. külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén lakhatásáról szóló 1903/V.tc., illetve ennek módosításáról szóló 1930/XXVIII.tc. végrehajtása tárgyában.
Belügyi Közlöny, XXV.évf. (1930) 57.sz. 1078-1086.p.
- 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. (190.); — 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.
- 83 383/1898. (I. 1.) BM.elvi.hat. (73.); — 83 383/1898. (I. 1.) BM.elvi.hat.
Közigazgatási elvi határozatok egyetemes gyűjteménye. Új Folyam. I.köt. Budapest, 1906, Pallas. 443.p.
- 4 352/1920. (III. 27.) BM.int. (134.); — 4 352/1920. (III. 27.) BM.int. az állam biztonságára vagy a társadalmi rend és béke szempontjából, valamint a közbiztonságra veszélyes, aggályos és gyanús, úgyszintén gazdasági okokból káros egyének rendőri felügyelet alá helyezése, őrizetbe vétele és internálása.
Belügyi Közlöny, XXV.évf. (1920) 16.sz. 570-578.p.

**A periodika számaiban publikált tanulmányok jegyzeteiben
egységesen alkalmazott rövidítések jegyzéke**

AB.	=	Alkotmánybíróság(i)
BM.	=	belügyminisztérium(i), belügyminiszteri
Eadem	=	ugyanó (nőnem)
eln.	=	elnök(i)
et al. (et alii)	=	és mások
ért.	=	értésítés
évf.	=	évfolyam
fk.	=	főkapitány(i)
hat.	=	határozat
HM.	=	honvédelmi minisztérium(i), honvédelmi miniszteri
HT.	=	Helytartótanács
Idem	=	ugyanó (hímnem)
IM.	=	igazságügyi minisztérium(i), igazságügyminiszteri
In	=	innen
int.	=	intézkedés
KM.	=	kereskedelemlügyi minisztérium(i), kereskedelemügyi miniszteri
köt.	=	kötet
közl.	=	közlemény
kr.	=	körrendelet
Loc.cit. (loco citato)	=	ugyanott
ME.	=	miniszterelnök(i)
nr. (numer)	=	szám
op.cit. (opus citatum)	=	idézett mű
p. (pagina)	=	oldal
pcs.	=	parancs
PM.	=	pénzügyminisztérium(i), pénzügyminiszteri
r.	=	rendelet
res. (reservált)	=	foglalt
s.a. (sine anno)	=	kiadás éve nélkül
s.l. (sine loco)	=	kiadás helye nélkül
s.n. (sine nomine)	=	kiadó nélkül
sz.	=	szám
szerk.	=	szerkesztő(k)
táj.	=	tájékoztató
tc.	=	törvénycikk (törvény)
tv.	=	törvény
tvr.	=	törvényerejű rendelet
ut.	=	utasítás

A XIX-XX. századi magyar katonai rendfokozati rendszer rangjainak rövidítései.

Tisztelt Olvasó!

Jegyzékünkben az egyenruhán viselhető rangok és azokhoz közvetlenül kapcsolódó, az állománykategóriát jelölő írásos rövidítéseket tüntetjük fel. A jegyzékben foglaltak nem terjednek ki a címekre, amelyek látható formában a ruházaton nem jelentek meg, továbbá a végzettség tartalmát tükröző és a szakszolgálati ágakhoz tartozást jelölő írásos rövidítésekre sem. A magyar rendvédelmi testületek közül a polgári magyar állam időszakában a katonailag szervezett fegyveres őrtestületek személyi állományának a tagjai, később pedig a pártállam kiépítéséhez kapcsolódóan valamennyi rendvédelmi testületi tag a szárazföldi haderőnem katonai rendfokozati rendszernek a rangjait viselte, ezért ezen rendfokozati rendszerbe tartozók alkották a legnagyobb létszámú állománykategóriát a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben. Ebből fakadóan tartjuk fontosnak ezen rangrendszer pontos írásbeli jelöléseit feltüntetni. A rendfokozatok rövidítésének a témáját bonyolítja, hogy egyes rangok csupán a XIX-XX. századot figyelembe véve, amely időszakból kerül ki a periodikánkban közölt tanulmányok döntő többsége egyes időszakokban nem is léteztek, illetve eltérő időszakokban a rangrendszeren belül máshol helyezkedtek el, bár az írásbeli rövidítések azonos vagy hasonló volt. A polgári magyar állam időszakában sem volt azonban egységes minden rang rövidítése. Különböző szabályzatokban, szematizmusokban, útmutatókban stb. egyes rövidítéseket eltérően rögzítettek. Az alternatív rövidítéseket zárójelben tüntetjük fel. A rangrövidítési jegyzéket a magyar rendfokozati rendszer fejlődéstörténete szakértőjének, mag. ZEIDLER Sándornak a közreműködésével alakítottuk ki. A jegyzék a magyar katonai rangokon belül a szárazföldi haderőnem katonai rangjaira terjed ki. Nem foglalja magába a haderőben foglalkoztatott katonai tisztviselők és tisztviselők egyenruhán viselhető rangjainak írásos rövidítéseit, továbbá a trianoni békediktátum tiltó szabályainak enyhítésére irányuló különféle rangrendszerek rendfokozatainak írásbeli rövidítéseit, valamint a magyar vízi és légi haderőnem rangjainak írásbeli rövidítésére sem terjed ki a jegyzék. Tervezzük, hogy a szárazföldi haderőnem magyar katonai rangjai mellett a vízi és a légi haderőnem, továbbá a katonai tisztviselők és tisztviselők, illetve a rejtéssel összefüggésben kialakított rendfokozati rendszerek rangjainak írásbeli rövidítésével is gyarapítjuk jegyzékünket a későbbi számainkban.

A szárazföldi haderőnem katonai rendfokozatainak rövidítései a polgári magyar állam időszakában

<i>Tábornokok (tbk.)</i>	
tbgy. (tbngy.)	= tábornagy
vezds.	= vezérezredes (1915-1919)(1941)
l.tbk.	} lovassági tábornok (1941-ig)
gyal.tbk.	
tbszgy. (tbszngy.)	táborszernagy (1941 ig)
altbgy. (altb.)	= altábornagy
vörgy.(vöngy, tdk)	= vezérőrnagy (tábornok 1941 ig)

<i>Tisztek (ti.)</i>	
ezds.	= ezredes
alez. (alezds.)	= alezredes
örgy. (örn.) ¹	= őrnagy
szds. ¹	= százados
fhdgy. ¹	= főhadnagy
hdgy. ¹	= hadnagy
alhdgy.	= alhadnagy (mint tiszt 1925 ig)

zls. ¹	= zászlós (1909-1919)(1931-1945)
hdp.thts	hadapród tiszthelyettes 1909-ig, majd zászlós.

<i>Altisztek (alti., vagy alt.)</i>	
alhdgy.	= alhadnagy (1925-1945)
thts.	= tiszthelyettes (1915 - 1941)

ftörm.	= főtörzsőrmester (előtte tiszt helyettes elnevezéssel 1941-)
--------	---

törm.	= törzsőrmester (1913-)
örm.	= őrmester

<i>Tisztesek (ts.)</i>	
szkv.	= szakaszvezető (1856 -)
tzds. (tiz.)	= tizedes
örv.	= örvezető

¹ 1944 tavaszától 1944 őszéig vezették be a zászlós helyettes, hadnagy helyettes, főhadnagy helyettes, százados helyettes és őrnagy helyettes rangokat, a dualizmus alatt pedig I. osztályú és II. osztályú századosi kategóriát is létrehoztak, mivel ennek a rendfokozatnak rendkívül hosszú volt a kihordási ideje.

² A zászlósi rangcsoportot a tiszt és altiszt rangcsoport közötti átmenetnek szánták, amely a korábbi időszak legalsóbb tiszt és legfelsőbb altiszt rangjait váltotta ki.

³ A haderőben e rangcsoportot ismét altisztként nevezték meg, a rendvédelmi testületeknél azonban továbbra is tiszt helyettesnek nevezik őket.

A szárazföldi haderőnem katonai rendfokozatainak rövidítései a pártállam időszakában és a rendszerváltást követően

<i>Tábornokok (tbk.)</i>	
hdstbk.	= hadseregtábornok
} vezds.	= vezérezredes
altbgy.	= altábornagy
vörgy.	= vezérőrnagy
dd.tbk.	= dandártábornok (1999-)

<i>Tisztek (ti.)</i>	
ezds.	= ezredes
alez.	= alezredes
örgy.	= őrnagy
szds.	= százados
fhdgy.	= főhadnagy
hdgy.	= hadnagy
alhdgy.	= alhadnagy (1945 - 1992)

<i>Zászlósok (zls.)²</i>	
ftz.zls.	= főtörzszászlós

tör.zls.	= törzszászlós (1971-)
zls.	= zászlós (1971-)

<i>Tiszt helyettesek (thts.)³</i>	
ftörm.	= főtörzsőrmester

törm.	= törzsőrmester
örm.	= őrmester

<i>Tisztesek (ts.)</i>	
szkv.	= szakaszvezető
tiz.	= tizedes
örv.	= örvezető

A rendvédelmi testületi hovatartozást feltüntetető rövidítések

áv.	= államvédelmi
bv.	= büntetés-végrehajtási
cső.	= csendőr
foe.	= folyamerő
fő.	= folyamőr
feő.	= fegyőr
hadteng.	= haditengerész
hő. (hőr.)	= határőr
honv.	= honvéd
hr.	= határrendőr
hvad.	= határvasár
kő.	= koronaőr
keő.	= képviselőházi őr
koő.	= kormányőr
nb.	= nemzetbiztonsági
pü.	= pénzügyőr
r.	= rendőr
tsőr.	= testőr
tű.	= tűzoltó
vő.	= vámőr

Az állományviszonyt kifejező rövidítések

c.	= címzetes
gyak.	= gyakornok
nyá. (ny.áll.)	= nyugállományú
szb.	= szolgálattételre beosztva
szkv.	= szolgálaton kívüli
tart.	= tartalékos
tb.	= tiszteletbeli
td.	= tiszteletdíjas

Állománycsoportot kifejező rövidítések

karp.	= karpaszományos
legs.	= legénység
vk.	= vezérkari
vkszt.	= vezérkari szolgálatot teljesítő

A rendvédelmi testületeknél a legénységi állomány amely hivatásos szolgálatot teljesítőkből állt tisztési, illetve altiszt rangokat viselt. Ezen állománykategória a honvédség altiszt karának a jellegével bírt.

REZÜMÉK**0459****HEGEDŰS Ernő****Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.15-52P

A magyar határőrizeti testületeknél a motorizáció folyamata — párhuzamosan a honvédséggel és más rendvédelmi testületekkel — a XX. században kezdődött el. A motorizáltság folyamatosan terebélyesedett kezdetben a hagyományos lóvonatású járművek és hátszlovak használata mellett, majd később azokat kiszorítva.

A határőrizeti szervezeteknél rendszeresített gépjárműveket a páncélozottság és a fedélzeti fegyverek hiánya jellemezte, mivel az alaptevékenység eredményes ellátásához ezekre a képességekre nem volt szükség.

0460**LŐRINCZI Dénes****A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.53-60P

Az alkotás helytörténeti jellegű mű, mivel Székelyföld, azon belül is Háromszék vármegye rendvédelem-történetét tárgyalja a XVIII-XIX. században. Az ország három részre szakadása után az önálló Erdélyi Fejedelemség magyar vezetés alatt állt. A törökök kiűzését követően azonban a HABSBERGOK nem valósították meg a Magyar Királyság újraegyesítését az Erdélyi Fejedelemséggel, mivel így a hatalmukat könnyebben tudták gyakorolni. Ez a helyzet tükröződött az erdélyi rendfenntartási rendszerben is. Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharcot követően azonban — a HABSBERG-birodalom teljes egészére kiterjedően létrehozott — új centralizált rendvédelmi szervezetet hoztak létre Erdélyben is. Ez a rendvédelmi modell azonban nem csupán a rend fenntartását, hanem a magyar nemzet elnyomását is szolgálta. A kiegyezéssel a magyar kormány ezt a modellt a Magyar Szent Korona alá tartozó terület egészére kiterjedően felszámolta és Erdélyben is létrehozta a polgári magyar állam új rendvédelmi modelljének helyi alakulatait.

0461**PARÁDI Ákos****A CSERBA.****(Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja)**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.71-82P

A magyar államban a XIX-XX. században alakult ki az egészségügyi ellátás és egészségbiztosítás, valamint a nyugdíjrendszer. E rendszerek fokozatosan egyesültek egy egésszé a XX. század második felében, néhány sajátosságtól eltekintve. E folyamatban kétségtelenül élen járt a központi hatalomnak alárendelt személyekre vonatkozóan a magyar állam. Ezen belül is különleges helyzetben voltak a katonák, hiszen ők — ha szükséges volt — az életük kockáztatásával is kötelesek voltak a hazát védeni. A csendőr legénység betegsegélyezési alapja azért érdekes, mivel az ötvözi a katonai ellátásban és a központi államhatalom személyi állományába tartozó ellátásban részesülők betegsegélyezési jogosultságait és kötelezettségeit.

0462**PARÁDI József****Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.71-82P

Mivel a felderítés az Osztrák-Magyar Monarchia feladatrendszerében a hadügyhöz tartozott, ezért a felderítést megvalósító szervezet az Evidenzbüro is a közös ügyeket kivitelező testületek csoportjába tartozott. Ezzel szemben a határőrizet — mivel az a közigazgatási teendők végzésére hivatott szervezetek csoportjába tartozott — a két társország belügyét képezte. Ennek ellenére azonban az Osztrák-Magyar Monarchia külső határain a felderítő és a határőrizeti szervezetek szorosan együttműködtek. Ez jellemezte a Magyar Királyság magyar-román és magyar-szerb határszakaszán tevékenykedő felderítő és határőrizeti szervezetek működését is. Az Evidenzbüroval a magyar határőrizeti szervezetek közül elsősorban a határszéli csendőrség és a határrendőrség működött együtt.

0463**PARÁDI József****Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.83-94P

A polgári magyar állam időszakában a karhatalom fogalma jelentősen változott. Alkalmazása során azonban mindvégig a racionalitás jellemezte a fegyveres testületek igénybe vehetőségének meghatározását. A polgári magyar állam időszakában a karhatalmi tevékenységet nem doktréner álláspontok határozták meg. A nagyobb létszámú igénylő karhatalmi feladatokat az állam hadereje valósította meg. A rendvédelmi testületek közül — felszereltségéből, kiképzettségéből és vezetési stílusából fakadóan — alapvetően a Magyar Királyi Csendőrség volt alkalmas karhatalmi teendők ellátására. A Magyar Királyi Csendőrség diszlokációjából következően azonban a testület elsősorban a kisebb létszámú igénylő karhatalmi feladatok ellátására volt igénybe vehető.

0464

SOM Krisztián

Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban

DOI: 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.95-138P

1914. VII. 20-án a Szerbiával határos tágabb térség felett lezárták a magyar légiteret a polgári légiközlekedés előtt. 1914. VII. 26-án korlátozták a magyar-szerb határátkelőhelyek forgalmát, a hadköteles korú férfiak kivándorlását megtiltották, bevezetésre került a postai táviratok és küldemények tartalmi korlátozása is. 1914. VII. 28-án az Osztrák-Magyar Monarchia és Szerbia között beállt a hadi állapot.

Az ezt követő négy év során újabb szabályok korlátozták az osztrák és magyar állampolgárok külföldre utazását, valamint folyamatosan bővítették a kiviteli tilalmak jegyzékét is. A kémek határon történő felderítése, az utazóknál lévő, államérdekeket sértő információk kiszűrése, a hadi gazdaság védelme minden korábbinál fontosabb feladata lett a határforgalmat ellenőrző hatóságoknak. A külföldre utazás lehetőségét – az életbe lépett szabályok mellett – jelentősen korlátozta az európai államokkal fennálló viszony, a kialakult utazási lehetőség, s további nehézséget okozott az Osztrák-Magyar Monarchia pénzének, a koronának folyamatos értékcsökkenése is.

0465

VEDÓ Attila

**A Magyar Királyi Csendőrség teendői
a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938**

DOI: 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.139-179P

A polgári magyar állam történetében gyökeresen eltérő módon szabályozták a határátlépés és a külföldiek Magyarországon tartózkodása felügyeletének a témáját a dualizmus időszakában és a két világháború közötti időszakban. A külföldiek hatósági ellenőrzésének a csírái ugyan már az I. világháború előtt is kialakultak, azonban az I. világháború során létrejött eljárások tovább éltek a trianoni békediktátum aláírása után is. Ezek az aprólékos szabályozások új szervezet kialakítását tették szükségessé a magyar rendvédelmi struktúrában. E szervezet a Külföldiek ellenőrző Országos Központi Hatóság volt, amely azonban csupán összefogta, irányította és felügyelte a magyar rendvédelmi testületeknek a külföldiek ellenőrzésére irányuló tevékenységét. E feladatrendszerbe illeszkedett a Magyar Királyi Csendőrség külföldiek ellenőrző tevékenysége is, hiszen a testület hatáskörébe tartozott az ország területének a döntő többsége.

RESÜMEE**0459****Ernő HEGEDŰS****Motorisierung im 20 Jahrhundert im ungarischen Grenzschutz**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.15-52P

Der Prozess der Motorisierung bei der Körperschaft des ungarischen Grenzschutzes – parallel zu den Körperschaften der Honvéd und anderer Ordnungsschutzorgane – begann im 20. Jahrhundert. Die Motorisierung nahm zu, anfangs neben dem Gebrauch der traditionellen Pferdefuhrwerke und Hackney, später diese verdrängend.

Die bei den Grenzschutzorganen eingesetzten Fahrzeuge charakterisierte der Mangel an Panzerung und Bordwaffen, da zum Versehen der grundlegenden Aufgaben diese nicht notwendig waren.

0460**Dénes LŐRINCZI****Die Konsolidierung der öffentlichen Sicherheit in Háromszék in der Zeit des HABSBURGER Neoabsolutismus**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.53-60P

Die Schrift ist ein heimatkundliches Werk, da es die Ordnungsschutzgeschichte im 18. und 19. Jahrhundert von Szeklerland, und innerhalb dessen auch des Bezirks Háromszék behandelt. Nach dem Zerfall des Landes in drei Teile stand das selbstständige Fürstentum Siebenbürgen unter ungarischer Führung. Nach der Vertreibung der Türken verwirklichten die HABSBURGER jedoch nicht die Wiedervereinigung des Königreichs Ungarn mit dem Fürstentum Siebenbürgen, da sie auf diese Weise ihre Macht leichter ausüben konnten. Diese Situation spiegelte sich auch im System der Aufrechterhaltung der öffentlichen Ordnung in Siebenbürgen wieder. Nach der ungarischen Revolution und dem Freiheitskampf von 1848-1849 wurde auch in Siebenbürgen eine – im ganzen HABSBURGER Reich ins Leben gerufene – zentralisierte Ordnungsschutzorganisation gegründet. Dieses Ordnungsschutzmodell diente jedoch nicht nur der Aufrechterhaltung der Ordnung, sondern auch der Unterdrückung der ungarischen Nation. Mit dem Ausgleich schaffte die ungarische Regierung das Modell auf dem gesamten Gebiet der Ungarischen Heiligen Krone ab, und stellte auch in Siebenbürgen die örtlichen Truppen des neuen Ordnungsschutzmodells der ungarischen Regierung auf.

0461**Ákos PARÁDI****Krankenhilfsfond der Versorgungsempfänger bei der Gendarmerie (CSERBA)**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.71-82P

Im ungarischen Staat entwickelten sich im 19.-20. Jahrhundert die Krankenversorgung und die Krankenversicherung, sowie das Rentensystem. In der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts vereinten sich diese Systeme allmählich zu einem Ganzen, von einigen Eigenheiten abgesehen. In diesem Prozess ging zweifellos der ungarische Staat bei Personen, die der zentralen Macht unterstanden, voran. Innerhalb dessen waren die Soldaten in einer besonderen Situation, denn sie waren – wenn es notwendig war – verpflichtet, auch unter Gefährdung ihres Lebens ihr Vaterland zu schützen. Der Krankenhilfsfond der Versorgungsempfänger bei der Gendarmerie ist deshalb interessant, weil dieser die Rechte und Pflichten bezüglich Krankenhilfe für Versorgungsempfänger beim Militär und der Bediensteten der Zentralmacht kombiniert.

0462**József PARÁDI****Das Evidenzbüro und der ungarische Grenzschutz**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.71-82P

Da die Aufklärung im Aufgabensystem der Österreichisch-Ungarischen Monarchie zum Militärwesen gehörte, gehörte auch die die Aufklärung realisierende Organisation, das Evidenzbüro, in die Gruppe der die gemeinsamen Angelegenheiten durchführenden Organe. Demgegenüber stellte der Grenzschutz – da er in die Gruppe der Organe gehörte, die Verwaltungsaufgaben erfüllen – die inneren Angelegenheiten der beiden Partnerländer dar. Trotzdem arbeiteten an den Außengrenzen der Österreichisch-Ungarischen Monarchie die Aufklärungs- und Grenzschutzorgane eng zusammen. Das war auch für die Tätigkeit der Aufklärungs- und Grenzschutzorgane an den ungarisch-rumänischen und ungarisch-serbischen Grenzabschnitten in den Grenzgebieten des Königreichs Ungarn charakteristisch. Mit dem Evidenzbüro arbeiteten unter den ungarischen Grenzschutzorganen in erster Linie die Gendarmerie der Grenzgebiete sowie die Grenzpolizei zusammen.

0463**József PARÁDI****Brachialgewalt im Ordnungsschutz des bürgerlichen ungarischen Staates**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.83-94P

In der Zeit des bürgerlichen ungarischen Staates erfuhr der Begriff Brachialgewalt eine bedeutende Veränderung. Während ihrer Anwendung charakterisierte jedoch durchgehend die Rationalität die Festlegung der Einsatzmöglichkeiten der bewaffneten Organe. In der Zeit des bürgerlichen ungarischen Staates wurde die Praxis der Brachialgewalt nicht von doktrinen Gesichtspunkten bestimmt. Die einen größeren Personenaufwand benötigenden Brachialgewalt-Aufgaben wurden von der Streitmacht des Staates realisiert. Von den Ordnungsschutzorganen – aufgrund ihrer Ausrüstung, Ausbildung und ihres Führungsstils – war grundsätzlich die Ungarische Königliche Gendarmerie geeignet für das Versehen von Brachialgewalt-Aufgaben. Infolge ihrer Stationierung war die Ungarische Königliche Gendarmerie jedoch vorrangig für das Versehen von Brachialgewalt-Aufgaben einsetzbar, die eine geringere Personenzahl voraussetzten.

0464

Krisztián SOM

Kontrolle des Grenzverkehrs und die Regelung des Reisens ins Ausland in Ungarn im I. Weltkrieg

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.95-138P

Am 20. Juli 1914 wurde der Luftraum über dem weiteren Gebiet der Grenze zu Serbien für die ungarische Luftwaffe und für den zivilen Flugverkehr gesperrt. Am 26. Juli 1914 wurde der Grenzverkehr an den ungarisch-serbischen Grenzübergängen eingeschränkt, das Auswandern von Männern im Wehrpflichtalter verboten, sowie die inhaltliche Einschränkung von Telegrammen und Postsendungen eingeführt. Am 28. Juli 1914 befanden sich die Österreichisch-Ungarische Monarchie und Serbien im Kriegszustand.

Während der darauf folgenden vier Jahre schränkten neue Regeln die Auslandsreisen der österreichischen und ungarischen Bürger ein, außerdem wurde die Liste der Waren, die dem Ausfuhrverbot unterstanden, ständig erweitert. Die Aufdeckung von Spionen an der Grenze, sowie von Informationen bei Reisenden, die Staatinteressen verletzen, weiterhin der Schutz der Kriegswirtschaft wurden zur wichtigsten Aufgabe für die den Grenzverkehr kontrollierenden Behörden. Die Möglichkeit ins Ausland zu reisen – neben den neuen Regelungen – wurde bedeutend durch das Verhältnis zu den europäischen Staaten, die entstandenen Reismöglichkeiten beeinflusst, ferner bedeuteten Schwierigkeiten die ständige Wertminderung des Geldes der Österreichisch-Ungarische Monarchie, der Krone.

0465

Attila VEDÓ

**Aufgaben der Ungarischen Königlichen Gendarmerie
Ausländerkontrolle im Regel- und Organisationssystem 1881-1938**

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.139-179P

In der Geschichte des bürgerlichen ungarischen Staates wurden im Zeitabschnitt des Dualismus und zwischen den beiden Weltkriegen der Grenzübertritt und die Kontrolle des Aufenthalts der Ausländer in Ungarn grundsätzlich verschieden geregelt. Die Anfänge der behördlichen Kontrolle der Ausländer bildete sich zwar schon vor dem I. Weltkrieg heraus, aber die während des I. Weltkrieges entstandenen Verfahren bestanden auch noch nach der Unterzeichnung des Friedens von Trianon weiter. Die akribischen Regelungen machten die Gründung einer neuen Organisation in der ungarischen Ordnungsschutzstruktur notwendig. Dieses Organ war die Landeszentralbehörde für Ausländerkontrolle, die jedoch die Ausländerkontrolltätigkeit der ungarischen Ordnungsschutzorgane nur vereinte, leitete und beaufsichtigte. In dieses Aufgabensystem fügte sich auch die Ausländerkontrolltätigkeit der Ungarischen Königlichen Gendarmerie ein, denn in den Zuständigkeitsbereich dieser Organisation gehörte der überwiegende Teil des Territoriums des Landes.

RÉSUMÉ

0459

Ernő HEGEDŰS

Motorization in the Hungarian Border Patrol during the 20th century

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.15-52P

The motorization process of the Hungarian Border Patrol – as with the Hungarian Army and other law enforcement organizations – began in the 20th century. Motorization continuously spread, used in conjunction with traditional horse-drawn vehicles in the beginning, which it would eventually supplant. Service vehicles of the units comprising the Border Patrol were characterized by a lack of armor and onboard weapons since these were not necessary for successfully executing their basic responsibilities.

0460

Dénes LŐRINCZI

Bolstering public safety in Háromszék in the era of HABSBERG Neo-absolutism

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.15-52P

This piece is a work of local history as its subject matter is the history of law enforcement in Székely Land, specifically Háromszék County, in the 18th-19th centuries. Following the country's partition into three parts, the Principality of Transylvania, although independent, fell under Hungarian rule. However, in the wake of the expulsion of the Turks, the HABSBERGS did not reunite the Kingdom of Hungary with the Principality of Transylvania because doing so would have made exercising power more difficult. This state of affairs was also reflected in the setup of Transylvanian law enforcement. However, following the 1848 Hungarian Revolution – and encompassing the entirety of the HABSBERG Empire – a new centralized law enforcement organization was also established in Transylvania. This law enforcement model not only maintained order but was also used to suppress the Hungarian nation. With the Compromise of 1867, the Hungarian government eliminated this model from the entire territory under the jurisdiction of the Hungarian Holy Crown and established local units in Transylvania in accordance with the new law enforcement model of the bourgeois Hungarian state.

0461

Ákos PARÁDI

The Gendarmerie Health Care Fund

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.71-82P

In Hungary health care, health insurance and the social security system came into being during the 19th-20th centuries. By the second half of the 20th century, these various arrangements had mostly consolidated into one system, if we do not take into consideration some differences in residual characteristics. In this process the Hungarian state undoubtedly played a leading role with respect to the individuals under the authority of the centralized powers, even more so the soldiers, who found themselves in a unique situation. For they – if necessary – were required to lay down their lives in defense of the homeland. The Gendarmerie Health Care Fund was important because it provided health care entitlements and requirements for both military members and employees of the centralized state.

0462

József PARÁDI

The Evidenzbureau and the Hungarian Border Patrol

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.71-82P

Since reconnaissance was one of the responsibilities of the military per the task hierarchy of the Austro-Hungarian Empire, the Evidenzbureau, the organization responsible, was grouped together with other organizations concerned with joint affairs (that is, affairs concerning both the Austrian Empire and the Kingdom of Hungary). By contract securing the border – since it was a responsibility of a group of public administration-designated organizations – belonged to domestic affairs in both partner countries. Despite this, however, reconnaissance and border control organizations worked closely together on the external borders of the Austro-Hungarian Monarchy. This was characteristic of their working relationship along the sections of the Romanian and Serb borders of the Hungarian Kingdom. Among the organizations guarding the border, it was primarily the border-based Gendarmerie and the border police that worked together with the Evidenzbureau.

0463

József PARÁDI

Law Enforcement in the Bourgeois Hungarian State

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.83-94P

During the era of the bourgeois Hungarian state, the meaning of law enforcement changed significantly. Throughout its use, however, rationality always characterized the determination of using armed units. During the era of the bourgeois Hungarian state, the actions of law enforcement were not determined by doctrinaire points of view. Actions requiring serious manpower were carried out by the armed forces of the State. Among all law enforcement bodies it was the Royal Hungarian Gendarmerie – as a result of being well armed and trained, in addition to its leadership style – that was most capable of providing *bona fide* law enforcement actions. Following the dislocation of the Royal Hungarian Gendarmerie, however, the unit was equipped to be used primarily for law enforcement actions requiring lower numbers.

0464

Krisztián SOM

Border checks and the regulation of travel abroad in Hungary during WWI

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.95-138P

On July 20th, 1914, in the immense territory on the border with Serbia, Hungarian airspace was closed to civilian flights. On July 26th, 1914, traffic passing through the Hungary-Serbia border crossing points was restricted, draft-age men were forbidden to travel abroad and telegraphs / packages sent through the postal service were also curtailed. On July 28th, 1914, war broke out between the Austro-Hungarian Monarchy and Serbia. In the next four years Austrian and Hungarian citizens' freedom to travel abroad was further curtailed while the list of embargoed goods continuously expanded. Like never before, catching spies at the border, identifying travelers carrying information that could harm state interests and protecting the war-making capacity of the economy became the prioritized tasks of border control authorities. The possibility to travel abroad – in addition to these controls – was significantly restricted by the strained relations that characterized the European states, the lack of travel opportunities and the inflated currency of the Empire (the purchasing power of which was steadily eroding).

0465

Attila VEDÓ

The Tasks of the Royal Hungarian Gendarmerie in the Administration and Supervision of Foreigners: 1881-1938

DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.139-179P

In the history of the bourgeois Hungarian state, when comparing the Era of the Dual Monarchy to the Interwar Period, entry into and stays in Hungary by foreigners were handled radically differently. The seeds of state-authorized administration and supervision of foreigners had been planted in the pre-WWI era, however, the procedures that evolved over the course of WWI continued to be used even after the signing of the Trianon Peace Treaty. These detailed regulations required the formation of a new organization within the structure of Hungarian law enforcement. This was the National Central Authority, which was responsible for consolidating, directing and overseeing the endeavors of Hungarian law enforcement bodies tasked with the supervision and administration of foreigners. It was within this setup that the Royal Hungarian Gendarmerie found itself, for most of the territory of the country fell under Gendarmerie jurisdiction.

CITÁCIÓS INDEX
PUBLIKÁCIÓK ÉS KÉZIRATOK

A-Á

Andrees Allgemeiner Handatlas. [Andrees Általános Kézi Atlasz] 6. bővített kiadás. Bielefeld – Leipzig, 1914, Velhagen & Klasing. 216 p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 110.sz.jegyzet ; 120.p. 197.sz.jegyzet.

B

BAÁN Lajos: Kerékpáros szolgálat. *Csendőrségi Lapok*, XXVII.évf. (1937) 2.sz. 63-64.p.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 10.sz.jegyzet.

BALÁZS-PIRI Gyula: Tájékoztató Hévízről és Balatonfüredről. *Csendőrségi Lapok*, XXV.évf. (1935) 7.sz. 206-207.p.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 32.sz.jegyzet.

(Szerkesztőségi közlemény.) The „Balkanzug”. [A Balkánvonat.] *Kalgoorlie Western Argus*, XXI.évf. (1916) 1916.05.09-i sz. 32.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 123.sz.jegyzet.

BALLA Zoltán: Közigazgatás és rendészet. *Új magyar közigazgatás*, VI.évf. (2013) 12.sz. 15-22.p. HU-ISSN 2060-4599.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 170.p. 191.sz.jegyzet.

BANGHA Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920-1944.* Budapest, 1990, Európa. 407 p. HU-ISBN 963 07 5215 8.

PARÁDI József: Kaarhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 33.sz.jegyzet.

BARTA Gábor et al. (szerk.): Erdély rövid története. Budapest, 1989, Akadémiai Kiadó. 672 p. HU-ISBN 963 05 5543 3.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 57.p. 2.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: *A magyar útiokmányok története 1867-1945.* Budapest, 2003, Tipico Design. 179 p. HU-ISBN 963 76 2333 7. /A magyar rendvédelmi szervezetek története./ HU-ISSN —

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 56.sz.jegyzet ; 119.p. 158.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: A kivándorlás jogi szabályozása 1903-1914. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 13-31.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 06.-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században.” című XV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 30.sz.jegyzet

BENCsik Péter: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII. évf. (2009) 20. sz. 13-37. p. A tanulmány korábbi változata 2006. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre” című XX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 21.p. 24.sz. jegyzet. ; 24.p. 25.sz. jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 11.sz.jegyzet.

BEREND T. Iván: *Kisiklott történelem. Közép- és Kelet-Európa a hosszú 19. században.* Budapest – Dabas, 2003, Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete – História. 277 p. HU-ISBN 963 83 1284 X. /História könyvtár, Monográfiák, 19./ HU-ISSN 1217-212X.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 57.p. 16.sz.jegyzet.

BIKKAL Dénes: *A mezőgazdasági munkavállalók betegségi biztosításának problémája.* Kassa, 1944, s.n. 80 p.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 6.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet.

BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. I.köt. 1-299 p. II.köt. 300-600 p.

PARÁDI József: Kaarhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 30.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 19.sz.jegyzet.

BOROSSY András: Határőrség és határőrök az Árpád-korban. *Had-történelmi Közlemények*, XC.évf. (1977) 4.sz. 543-567.p. HU-ISSN 0017-6540.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 12.sz.jegyzet.

BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848-1975.* Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1242 v. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltartan és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISSN 0441-4985.

PARÁDI József: Kaarhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 1.sz.jegyzet.

C-Cs

CLAUSEWITZ Karl von: *Vom Kriege.* [A háborúról.] Ford.: HAZAI Samu. Budapest, 1917², Atheneum. 586 p.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 3.sz.jegyzet.

CZAGÁNYI Sándor (szerk.): *Társadalombiztosítási jogszabályok mu-tató jegyzéke 1927-1947.* Budapest, 1947, s.n.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 2.sz.jegyzet.

CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914.* Pécs, 1999, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 186 p. HU-ISBN 963 90 7940 5. /Pannónia Könyvek./ HU-ISSN 0237-4277.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 57.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Kaarhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 15.sz.jegyzet.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 20.sz.jegyzet , 25.sz.jegyzet , 28.sz.jegyzet , 29.sz.jegyzet , 35.sz.jegyzet , 40.sz.jegyzet.

CSEH István — GIDÁLI József — HEGYI Ferenc — KISS Béla — KOVÁCS József: *Légi rendészet.* Budapest, 1985, BM Kiadó. 333.p. HU-ISBN 963 77 0305 5.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 52.sz.jegyzet.

A csendőr kézikönyve. Utasítás a táborig csendőrség részére kérdésekben és feleletekben. Szeged, 1894, Várnay. 62 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 97.sz.jegyzet.

A csendőrségi Szolgálati Utasítás magyarázata. Máramarosziget, 1909, Kaufman Á. és Fiai. 175 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 65.sz.jegyzet ; 169.p. 147.sz.jegyzet.

CSEREI Zoltán: Társadalmi feszültségek és villongások Háromszéken a XVIII. század utolsó harmadában. 120-145.p. In Egyed Ákos — Magyarai András et al. (szerk.): *A székelység története a 17-19. században.* Csíksze-reda, 2001, Pallas-Akadémia Könyvkiadó. 360 p. RO-ISBN 973 80 7941 1. /Bibliotheca Transsylvanica./

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 57.p. 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet.

D

DEÁK Andor: Külföldiek ellenőrzése és a nyilván nem tartott külföldiek kinyomozása a csendőrség által. *Csendőrségi Lapok*, XVIII.évf. (1928) 25.sz. 684-686.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 116.sz.jegyzet ; 169.p. 149.sz.jegyzet.

DIÓS István (szerk.): *Magyar katolikus lexikon. (Homo–J)*. V.Köt. Budapest, 2000, Szent István Társulat. 975 p. HU-ISBN 963 36 1123 7

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 10.sz.jegyzet.

E-É

EDVI Illés Károly – DEGRÉ Miklós: A Magyar büntetőtörvények zsebkönyve. Budapest, 1929⁹, Révai. 813 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 35.sz.jegyzet ; 168.p. 96.sz.jegyzet.

ÉLIÁS Pál: A külföldiek jogi helyzetével kapcsolatos alapvető kérdések. 39-49.p. In KONRÁD Judit (szerk.): *Idegenjog*. I. köt. Budapest, 1987, MTA Államtudományi Kutatások Programirodája. 255 p. HU-ISSN 0231-4800.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 4.sz.jegyzet.

ÉLTHERS Gyula: *A kihágások és felsőbbírószághatározatok*. I.köt. Budapest, 1931, Stádium Sajtóvállalat Rt. 528.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 32.sz.jegyzet ; 167.p. 72.sz.jegyzet ; 168.p. 89.sz.jegyzet+ 124.sz.jegyzet ; 169.p. 135.sz.jegyzet.

F

FAZAKAS László — HEGEDŰS Ernő — HENNEL Sándor: *A Szent Korona őrzése. A koronaörök, a koronaórság*. Budapest, 2002, Heraldika. 286 p. HU-ISBN 963 92 0402 1.

PARÁDI József: Kaarhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 33.sz.jegyzet.

G-Gy

GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918*. Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 25.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 9.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Kaarhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 2.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határörizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 16.sz.jegyzet.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 43.sz.jegyzet + 44.sz.jegyzet.

GÁSPÁR László: *A határörzés története*. I.köt. Budapest, 1988, Zrí-nyi Miklós Katonai Akadémia. (tansegédlet) 133 p. HU-ISBN —

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 116.sz.jegyzet ; 165.p. 12.sz.jegyzet.

GÁSPÁR László: *A határórség fejlődése 1950-1956*. Hadtudományi egyetemi doktori disszertáció (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1989. 221 p.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 32.p. 32.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet.

GÁSPÁR László: *A magyar határórség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és vonatkozásai 1945-től az 1980-as évek végéig*. Kandidátusi értekezés (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1996. HU-ISBN —

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 32.p. 31.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet.

GÁSPÁR László — PARÁDI József: A magyar határőrizeti szervek feladatai, a katonai határőrizetre történő áttérés időszakában 1912-1914. *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXII.évf. (1987) 134.sz. 131-151.p. HU-ISSN 1218-5507.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN1216-6774. 116.p. 6.sz.jegyzet.

GÁSPÁR Tibor: A BTR harcjármű család. *Katonai Logisztika*, V.évf. (1997) 3.sz. 79-91.p. HU-ISSN 1789-6398.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 54.sz.jegyzet.

GERGELY Endre: Legénységi rendfokozatok változásai. *Csendőrségi lapok*, XXIV. évf. (1934) 19.sz. 593-595.p.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 16.sz.jegyzet.

GRANDE, Julian: New „Balkan Express”. [Az új Balkán Gyorsvonat.] *The Press*, LII.évf. (1916) 15547.sz. 8.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 123.sz.jegyzet + 124.sz.jegyzet.

GROB őrnagy, a (svájci) 76. Népfőlkelő zászlóalj parancsnokának tájékoztatása. *Liechtensteiner Volksblatt*, (1914) 35.sz. 1914.08.29., 4.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 177.sz.jegyzet.

G-8. Vonat- és állategészségügyi anyaggyártási szakutasítás. Budapest, 1966, Belügyminisztérium Anyagi és Technikai Csoportfő-nökség. 143 p.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 39.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet.

H

HÄHNER Péter: Franciaország 1914-ben. A Harmadik Köztársaság vállalja a hábo-rút. *Rubicon*, XXIV évf. (2014) 4-5.sz. 38-49. p. HU-ISSN 0865-6347.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 61.sz.jegyzet.

HAUTZINGER Zoltán: *A külföldiekre vonatkozó magyar jogi szabá-lyozás fejlődése és története.* Budapest, 2012, NKE. 75 p. HU- ISBN 978 963 08 3271 1.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 13.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet.

HAUTZINGER Zoltán: Az első idegenjogi törvény. 179-191.p. In GAÁL Gyula — HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A modern magyar ha-tárrendészet százttíz éve.* Budapest, 2013, Magyar Rendészet-tudo-mányi Társaság Határrendészeti Tagozat. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 16.sz.jegyzet + 194.sz.jegyzet ; 166.p. 494.sz.jegyzet ; 167.p. 854.sz.jegyzet.

HAUTZINGER Zoltán: A magyar idegenjog rendszere és az idegen-jogi (szak)igazgatás. *Pro Publico Bono – Magyar Köz-igazgatás*, II.évf. (2014) 2.sz. 69-78.p. HU-ISSN 0865-736X.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 170.p. 192.sz.jegyzet.

HESZTERA Franz: HESZTERA Franz: Die Kommandostrukturen der Gendarmerie von 1850 bis 1993. [A csendőrség parancsnoksági rendszere 1850–1993 között.] *Rendvé-delem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5.sz. 18-35.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvé-delem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak. „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javí-tott, bővített és átdolgozott változata.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 26.sz.jegyzet.

K

KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csenedőrség története a két világháború között.* Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. 175 p. HU-ISBN 963 90 7982 0. /Pannónia Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.

PARÁDI József: Kaarhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 20.sz.jegyzet.

KELEMEN Miklós: Idegenrendészet a községekben. *Csendőrségi Lapok*, XIV.évf. (1924) 6.sz. 6-10.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 144.sz.jegyzet.

KESERŰ István: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.* Kandidátusi értekezés (MTA-TMB). Kézirat. Budapest, 1985.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 30.sz.jegyzet.

KESERŰ István: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szervezeteinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944-1948.* Budapest, 1987, Rendőrtiszti Főiskola.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 27.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet.

KESERŰ István: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 111-128.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 36.sz.jegyzet.

KISS István Géza: *A Magyar Királyi Vámőrség története.* Budapest, 1996, Viva Média. 63 p. HU-ISBN 963 76 1922 4. /Tanulmányok/Vám- és Pénzügyőrség, 2./ HU-ISSN 1416-0234.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 16.sz.jegyzet.

KOVÁCS-BUNA Károly: Külföldiek munkavállalásának ellenőrzése, *Csendőrségi Lapok* XXV.évf. (1935) 10.sz. 305-309.p.

VEDŐ Attila: Csendőrök a dualista Magyarország kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 87-108.p. HU-ISSN 1216-6774. 100.p. 89.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 128.sz.jegyzet ; 169.p. 155.sz.jegyzet.

KOVÁCS-BUNA Károly: Világutazók. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 6.sz. 166-172.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 145.sz.jegyzet.

KOVÁCS László: A magyar katonai járműgyártás negyedszázada. *Haditechnikai Szemle*, IX.évf. (1975) 2.sz. 37-40.p. HU-ISSN 0436-5437.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet.

KOVÁTS Miklós: *Magyar motorkerékpárok.* Budapest, 2008, Maróti Könyvkereskedés és Könyvkiadó Kft. 216 p. HU-ISBN 963 90 5899 4.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 39.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet.

KOZÁRI Mónika: A nyugdíj intézményének kialakulása Magyarországon. 196-202.p. In BERTA Tibor et al. (szerk.): *Az identitás régi és új koordinátái. Tanulmányok Anderle Ádám 65. születésnapjára.* Budapest – Szeged, 2008, SZTE-BTK Hispanisztika Tanszék – Palatinus. 322 p. HU-ISBN 978 963 27 4031 7.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 3.sz.jegyzet.

KOZÁRI Mónika: Az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjja-kialakulása és szabályozása az első világháború előtt. *Múltunk*, LIV.évf. (2009) 3.sz. 124-170.p. HU-ISSN 0864-960X.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 5.sz.jegyzet.

KOZÁRI Mónika: A katonák nyugdíja az Osztrák-Magyar Monarchiában a magyar törvények alapján. 221-233.p. In HÁDA Béla et al. (szerk.): *Két világ kutatója. Urbán Aladár 80 éves.* Budapest, 2009, ELTE-BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék. 467 p. HU-ISBN 978 963 28 4085 7.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 4.sz.jegyzet.

KOZÁRI MÓNKA: A katonák nyugdíja az Osztrák-Magyar Monarchiában a magyar törvények alapján. 221-233.p. In HÁDA Béla et al. (szerk.): *Két világ kutatója. Urbán Aladár 80 éves.* Budapest, 2009, ELTE-BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék. 467 p. HU-ISBN 978 963 28 4085 7.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 7.sz.jegyzet.

KOZÁRI MÓNKA: *A nyugdíjrendszer Magyarországon Mária Teréziától a II. Világháborúig.* Budapest, 2012, Gondolat. 366 p. HU-ISBN 978 963 69 3459 0. /Társadalombiztosítási könyvtár./ HU-ISSN 2063-2479.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 3.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet.

KÓMÚVES JÓZSEF — NAGY GYÖRGY — RAVASZ ISTVÁN: *Határőrségben: a magyar határőrizet és határvédelem szerveinek története a modern korban.* Budapest, 2008, Hadtörténeti Intézet és Múzeum. 99 p. HU-ISBN 978 963 70 9727 0.

HEGEDŰS ERNŐ: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 49.sz.jegyzet + 50.sz.jegyzet.

Külföldiek ellenőrzése. Szombathely, 1938, Martineum. 244.p.

VEDÓ ATTILA: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 35.sz.jegyzet ; 170.p. 188.sz.jegyzet.

L-Ly

LÁNCZOS PÉTER: Száz éves a CIWL 2347 pályaszámú étkezőkocsi (1912–2012). *Vasútgépszet*, XXV.évf. (2012) 2.sz. 4-10.p. HU ISSN 0230-0605.

SOM KRISZTIÁN: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 16.sz.jegyzet.

LAKY IMRE — PAVLIK FERENC: *Határrendészet kézikönyve. Határrendőrség, bevándorlás, kivándorlás, útlevél s ezzel összefüggő törvények és rendeletek gyűjteménye.* Budapest, 1907, Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt. 404 p.

VEDÓ ATTILA: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 187.sz.jegyzet.

M

A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve. (XX. évfolyam) Budapest, 1906, Franklin. 367 p.

VEDÓ ATTILA: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 102.sz.jegyzet.

Magyar Statisztikai Közlemények. A magyar Szent Korona országainak 1900. évi népszámlálása. III.rész. *A népesség részletes leírása.* Budapest, 1907, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 746 p.

SOM KRISZTIÁN: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 179.sz.jegyzet.

A magyar szent korona országainak 1910. évi népszámlálása. I.rész. Budapest, 1912, Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. 880 p.

SOM KRISZTIÁN: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 180.sz.jegyzet.

A magyar társadalombiztosítás ötven éve 1892-1942. Budapest, 1943, Országos Társadalombiztosító Intézet. 172 p.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 1.sz.jegyzet.

MAGYARY ZOLTÁN: *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában. A magyar közigazgatás szervezete, működése és jogi rendje.* Budapest, 1942, Magyar Királyi Egyetemi nyomda. 676 p.

LŐRINCZI DÉNES: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 37.sz.jegyzet , 38.sz.jegyzet.

MARGITAY-BECHT ANDRÁS, id.: *A Leitha monitor ... és a többiek.* Budapest, 2007, Hadtörténeti Intézet és Múzeum - Petit Real Könyvkiadó. 372 p. HU-ISBN 978 963 70 9726 3.

SOM KRISZTIÁN: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN1216-6774. 117.p. 62.sz.jegyzet+ 71.sz.jegyzet ; 118.p. 79.sz.jegyzet.

McLEAVY, Roy: *Jane's surface skimmers.* [Jane felszíni siklói.] London, 1982, Jane's Publishing Company Limited. 396 p. UK-ISBN 978 071 06 0737 9.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 51.sz.jegyzet.

MEZEY Barna: A kivételes hatalom. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 4-6.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 7.sz.jegyzet.

MEZEY Barna: *A magyar polgári börtönügy kezdetei.* Budapest, 1995, Osiris. 230 p. HU-ISBN 963 83 8488 3. /Jogtörténeti Értekezések./ HU-ISSN 0134-0026.

PARÁDI József: Kaarhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 32.sz.jegyzet.

MEZEY Barna et al. (szerk.): *Magyar jogtörténet.* Budapest, 2007⁴, Orisis. 515 p. HU-ISBN 978 963 38 9901 4. /Osiris tankönyvek./ HU-ISSN 1218-9855.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 116.sz.jegyzet ; 166.p. 37.sz.jegyzet.

MEZNERICS Iván — TORDAY Lajos: *A magyar közigazgatás szervei, 1867-1937.* Budapest, 1937, Székesfőváros. 447 p. /Magyar Közigazgatás-tudományi Intézet, 21./

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 23.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet.

MILVIUS Attila: Idegenforgalom és csendőrség. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 13.sz. 351-352.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 128.sz.jegyzet ; 169.p. 146s.sz.jegyzet.

MISKOLCZY Ágost – PINCZÉS Zoltán – CZIRÁKI Ferenc: *A magyar büntetőjog gyakorlati kézikönyve a Magyar Királyi Csendőrség számára.* II. kötet, Budapest, 1937, Stádium. 1844 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 116.sz.jegyzet ; 168.p. 94.sz.jegyzet.

M.L.: *A hévízi „Horthy Miklós” csendőrségi gyógyház felavatása.* *Csendőrségi Lapok*, XXIV.évf. (1934) 13.sz. 397-404.p.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 31.sz.jegyzet.

MOLDOVÁNYI László: *Tájékoztató a külföldiek részére szükséges tartózkodási, munkavállalási, lakhatási és beköltözési engedélyek megszerzéséről és a visszahonosítási eljárásról.* Szeged, 1929 Városi Nyomda. 15 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 170.p. 188.sz.jegyzet.

MOLNÁR Mihály: *A magyarországi idegenellenőrzés, tartózkodás, lakhatás, munkavállalás kézikönyve.* Budapest, 1931. Könyves Kálmán Kiadó. 88 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 170.p. 188.sz.jegyzet.

MOLNÁR Mihály: *Idegenellenőrzés.* Budapest, 1935. Király Elemér kiadása. 84 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 170.p. 188.sz.jegyzet.

MONDEY, David (szerk.): *The International Encyclopedia of Aviation.* [A repülés nemzetközi enciklopédiája.] London, 1988, Octopus Books Limited - The Hamlyn Publishing Group. 480 p. UK ISBN 060 05 6080 5.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN1216-6774. 116.p. 18.sz.jegyzet+ 19.sz.jegyzet.

N-Ny

NAGY György: A Magyar Királyi Határőrség felállításának okai, máig ható jelentősége. 13-43.p. In GAÁL Gyula — HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *A modernkori magyar határrendészet 110 éve*. Budapest, 2013, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 33.sz.jegyzet.

NAGY József: Magyar határvadászok – román határőrök. Határinici-densek Székelyföld határain a második világháború idején. *Magyar kisebbség: nemzetpolitikai szemle*, XIV.évf. (2009) 3-4.sz. 322-354.p. HU-ISSN 1224-2292.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 26.sz.jegyzet.

K. NAGY Sándor: A kivándorlás és a csendőr. I. rész: *Csendőrségi Lapok*, III.évf. (1909) 14.sz. 157-159. II. rész: *Csendőrségi Lapok*, III.évf. (1909) 15.sz. 169-170.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 31.sz.jegyzet.

NÉGYESI Pál: *Az első magyar motorkerékpárgyár története*. Budapest, 1998, PrintZ Kft. 174 p. HU-ISBN 963 03 5397 0.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 18.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet.

NÉMETHY Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség szervezete, szolgálata és viszonya a közigazgatási hatóságokhoz*. I. köt. *A Magyar Királyi Csendőrség hatásköre, jogai, szolgálati teendői és eljárása*. II-III.köt. *A Magyar Királyi Csendőrség viszonya a közigazgatási hatóságokhoz*. Budapest, 1900, Országos Központi Községi Nyomda Részvénytársaság. 72 p. és 162 p. /Közigazgatási Könyvtár./

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 156.sz.jegyzet.

O-Ö

OCKSAY Zoltán: *Csepeli történet - A WM 250-től a P21-ig*. Buda-pest, 2016, Oldtimer Média Kft. 360 p. HU-ISBN 978 963 87 5828 6.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 29.sz.jegyzet + 48.sz.jegyzet.

ORMOS Mária — MAJOROS István: *Európa a nemzetközi küzdőtéren*. Budapest, 2003, Osiris Kiadó. 504 p. HU-ISBN 978 963 38 9501 6.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 39.sz.jegyzet.

Oszták-Magyar Vöröskönyv. Diplomáciai akták a háború előzményeinek történetéhez. Budapest, 1915, Atheneum Irodalmi Nyomda és Nyomdai Részvénytársulat. 144 p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 65.sz.jegyzet + 66.sz.jegyzet + 69.sz.jegyzet ; 118.p. 81.sz.jegyzet + 82.sz.jegyzet + 83.sz.jegyzet.

ÓRY Károly: A Maréchaussée-től a Gendarmerie Nationale-ig. A Francia Csendőrség történeti előzményei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 75-77.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 10.sz.jegyzet.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 57.p. 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet.

ÓZEKI Kazuo: *日本のトラック・バス 1918-1972*. [Japanese trucks and buses 1918-1972. = Japán teherkocsik és buszok 1918-1972.] Tokió, 2007, Miki Press. 113 p. JP 978 489 52 2494 9.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 56.sz.jegyzet.

P

PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 167.p. 83.sz.jegyzet ; 169.p. 173.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 3.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határőrség. 91 p. HU-ISBN —

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 24.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 8.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985. 162 p.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 5.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam első határőrizeti szakszerve a Magyar Királyi Határrendőrség 1906-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI.évf. (1986) 3.sz. 541-570. p. HU-ISSN 0017-6540.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 58.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 3.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 18.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.* Budapest, 1987, Határőrség. 123 p. HU-ISBN —

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 10.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 62.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 3.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 17.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 7.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 3.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 31.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 37.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 4.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet , 32.p.17.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, III.évf. (1993) 4.sz. 21-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1992 szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A dualista Magyarország rendvédelme*” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 182.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 3.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 6.sz.jegyzet.

PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1995, Tipico Design. 317 p. HU-ISBN 963 04 6215 X.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 54.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában*” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 4.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, V.évf. (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p. HU-ISSN —

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 4.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 4.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizet az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 179.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 6.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 53.sz.jegyzet.

PARÁDI József et. al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 57.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, V.évf. (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p. HU-ISSN —

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (2000) 11.sz. 42-53.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1999. április 20-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Szabad mozgás a Kárpát-medencében” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 100.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 4.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 8.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizetében részt vevő szervezetek együttműködése a csempészet elleni küzdelemben. In BERTA Gyula (szerk.): *Somogy megyei rendvédelem-történeti szimpózium 2001-2002*. Kaposvár, 2002, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 49-53.p. A tanulmány korábbi változata 2002 szeptemberében Kaposváron hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság „Dél-Pannon Rendvédelem-történeti napok” című szimpózium sorozatának 2002. évi rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN —

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 11.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0./Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 158.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 17.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *Rendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 266 p. HU-ISBN 963 76 2332 9. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 3./ HU-ISSN —

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 177.sz.jegyzet 181.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 1.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 18.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 12.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a kiegyezéstől a II. vh-ig. 74-109.p. In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség, rendőrség, vám- és pénzügyőrség.* Budapest, 2004, Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány. 2015 p. A tanulmány korábbi változata 2003. nyarán Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány által szervezett magyar rendvédelem-történeti témájú nyári szabadegyetemen. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. HU-ISBN —

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 180.sz.jegyzet.

PARÁDI József: PARÁDI József: A magyar határőrizet és az európai biztonság a XIX-XX. században 1867-1914. 123-138.p. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Magyar határellenőrzés – európai biztonság” című tudományos konferenciáról.* Pécs, 2004, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrizeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoport. 294 p. HU-ISBN — /Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, III./ HU-ISSN 1589-1674.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A történelmi Magyarország határőrizeti tapasztalatai. 357-388.p. In MEZEY Barna (szerk.): *Eckhart Ferenc emlékkönyv.* Budapest, 2004, Gondolat Kiadó. HU-ISBN 963 95 0086 0. /Jogtörténeti értekezések, 28./ HU-ISSN 0134-0026.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Előszó In BODA József (szerk.): *A magyar polgári rendvédelem a XIX-XX. században. A magyar büntetés-végrehajtás, csendőrség, határőrség, koronaőrség rendőrség.* Budapest, 2004. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány 1-2. p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata — német nyelven — 2002 februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat „A csendőrség Magyarországon” című II. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 185.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 28.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 105-113.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 29.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 14.sz. 91-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata — német nyelven — 2002 februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat „*A csendőrség Magyarországon*” című II. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet. A Magyar Királyi Határrendőrség. *Határrendészeti Tanulmányok*, III.évf. (2006) 1.sz. 5-46.p. HU-ISSN 1786-2345. A tanulmány korábbi változata 2006. január 17-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Határőrség Országos Parancsnoksága közös szervezésében megvalósított konferencián. „*Az ezeréves magyar rendvédelem*” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 184.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 162.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 4.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Integrált rendvédelem a polgári magyar államban 1867-1945. 71-79.p. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendőrség az integrált rendvédelemben” című tudományos konferenciáról*. Pécs, 2007, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrizeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 255 p. HU-ISBN — /Pécsi határőr tudományos közlemények, VII./ HU-ISSN 1589-1645.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 9.jegyzet.

PARÁDI József: A csendőr tisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsga rendszere. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 100-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak. „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 37.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 125-138.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. augusztus 27-én a szlovéniai Lendván hangzott el a Hajnal István kör által szervezett tudományos konferencián. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 32.p. 24.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Határrendőrség. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XII.évf. (2007) 15.sz. 139-159.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. áprilisában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Rendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett Szemere Beszélgetések szimpózionsorozat rendezvényén a Rendőrség Tudományos Tanácsának közreműködésével. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 174.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 4.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁD József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 35.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 88-97.p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13.-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A csendőrség magyarországi története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVI.évf. (2009) 19. sz. 63-87.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2005. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában*” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 18.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyság határrendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 101-116.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 186.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 4.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 77-91.p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 81.p. 5.sz.jegyzet.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 61.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 23.sz.jegyzet ; 119.p. 126.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 7.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 92-114.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008.október 10.-én budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományops konferenciasorozatnak „*Másfél évtized rendszerváltozásainak hatásai nemzeti rendvédelmünkre.*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 36.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 60.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 31.sz.jegyzet.

PARÁDI József — SUBA János — VEDŐ Attila: *A magyar-román határ és őrzése 1881-1918.* Budapest, 2011, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 138 p. HU-ISBN 978 963 08 1708 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 1./ HU-ISSN 2062-8447.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 52.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizete a migráció tükrében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 66-80.p. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 17.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 9.sz.jegyzet.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 19.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 161.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 105-119.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 38.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 17.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 155-160.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 33.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmuskori Magyar Királyság határrendőrsége. 45-59.p. In GAÁL Gyula — HAUZINGER Zolán: *A modernkori magyar határrendészet száztiz éve*. Budapest, 2013, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozata. 298 p. HU-ISBN 978 963 08 6212 7.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 64.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 2.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 4.jegyzet + 5.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 23.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordini)*, XIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 1.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro. 51-72.p. In BODA József — PARÁDI József et al. (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 399 p. HU-ISBN 978 963 89 8280 3.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 23.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Felderítő szolgálat az Osztrák-Magyar Monarchiában. 27-49.p. In BODA József — PARÁDI József — REGÉNYI Kund Miklós (szerk.): *1872 Felderítő-szolgálati utasítás. Anleitung zum Kundschaftsdienste*. Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat - Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 441 p. HU-ISBN 978 963 89 8284 1. /A magyar rendvédelem-történet hagyatéka, 1./ HU-ISSN 2064-4728.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 25.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordini)*, XIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 3.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet. *Szakmai Szemle*, XIII.évf. (2015) 1.sz. 65-81.p. HU-ISSN 1785-1181.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 27.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 5.sz.jegyzet.

PEREGRINY Géza — JACOBI Roland: *Magyar állampolgárság, községi illetőség és idegenrendészet*. I. köt. Budapest, 1930, Phönix. 336 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 39.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet ; 168.p. 106.sz.jegyzet.

PETRICHEVICH-HORVÁTH Emil: *Jelentés az Országos Menekültügyi Hivatal négy évi működéséről*. Budapest, 1924. Pesti Könyvnyomda. 44 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 111.sz.jegyzet.

PILCH Jenő: *A hírszerzés és kémkedés története*. Budapest, 1936, Franklin. I.köt. 366 p. , II.köt. 402 p. , III.köt.386 p.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 1.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

POGÁNY Ágnes: Az Osztrák-Magyar Bank az I. világháború és a forradalmak idején, 1914-1919. In BÁCSKAI Tamás (szerk.): *A Magyar Nemzeti Bank története. I. Az osztrák Nemzeti Banktól a Magyar Nemzeti Bankig, 1816–1924.* Budapest, 1993, Közgazdasági és Jogi Kiadó. 343–412. p. HU ISBN 963 22 2661 5.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 60.sz.jegyzet.

POLLMANN Ferenc: Dilettáns háborútervezés. Anekdotikus történetek a hadüzenet napjaiból. *Rubicon*, XXIV.évf. (2014) 4–5.sz. 82-86.p. HU-ISSN 0865-6347.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 70.sz.jegyzet.

PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1919.* Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat. 142 p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 11.sz.jegyzet.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 21.sz.jegyzet + 24 sz.jegyzet + 27 sz.jegyzet.

R

RADEN, Alexander Sixtus von: *Az Osztrák-Magyar Monarchia, Történelmi dokumentumok.* Budapest - Salzburg, 1989, Széchenyi Kiadó - Druckhaus Nonntal Bücherdienst. 307 p. HU ISBN 963 02 7207 5.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet ; 119.p. 144.sz.jegyzet.

REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

története. Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 9.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 30.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet.

(szerkesztőségi közlemény) A románok erősítik a magyar határt. *Szentesi Lap*, XLV.évf. (1915) 76.sz. 2.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 105.sz.jegyzet.

RÓZSÁS Eszter: Az idegenrendészet 291-301.p. In CHRONOWSKI Nóra — PETRÉTEI József (szerk.): *Tanulmányok Ádám Antal professor emeritus születésének 80. évfordulójára.* Pécs, 2010, PTE-ÁJK. 559 p. HU-ISBN 978 963 64 2314 8.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 5.sz.jegyzet.

S-Sz

SÁNDOR László: A csendőrség szolgálata Nagymagyarország határain. *Csendőrségi Lapok*, XIX.évf. (1929) 18.sz. 522-529.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 128.sz.jegyzet ; 166.p. 56.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: *A magyar úti okmányok 1848–2012.* Budapest, 2014, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 337 p. HU-ISBN 978 963 89 8283 4. /Segédtudományok a magyar rendvédelem-történet szolgálatában, 1./ HU-ISSN 2064-5333.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 10.sz.jegyzet ; 117.p. 37.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet ; 118.p. 91.sz.jegyzet ; 119.p. 130.sz.jegyzet + 150.sz.jegyzet + 151.sz.jegyzet.

SUBA János: A szocialista határőrizet egyik eszköze az aknazár. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 139-143.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat I. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 32.p. 32.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet.

SUBA János: Magyarország területi integritásának helyreállítása 1919-1920. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVI.évf. (2009) 19.sz. 105-113.p. A tanulmány korábbi változata 2005. október 07-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában*” című XIX. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 201.sz.jegyzet.

SUSLIK Ádám: *A honvédség szerveződése a mai Kárpátalja területén 1868–1914 között.* Ungvár, 2012, Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet. 39 p. /KMMI-Füzetek XVII./ ISSN —

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 100.sz.jegyzet.

SÜLE Antal (szerk.): *A Világháború képes krónikája.* I. kötet. Budapest, 1914, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt. 416 p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 67.sz.jegyzet + 68.sz.jegyzet ; 118.p. 80.sz.jegyzet + 84.sz.jegyzet.

SZABÓ Béla: Civis Romanus. A római társadalom jogi kategóriái. *Rubicon*, VIII.évf. (1997) 3-4.sz. 37-41.p. HU-ISSN 0865-6347.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 11.sz.jegyzet.

SZABÓ Jenő: Idegenek ellenőrzése. *Csendőrségi Lapok*, XIV.évf. (1924) 1.sz. 2-3.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 91.sz.jegyzet.

SZABÓ Szilárd: Az Evidenzbureau. Az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szervezete 1850-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 127-170.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2016. II. 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszéke által szervezett közbiz-tóság-történeti tudományos szimpozion-sorozatának a „*125 éve lépett be a polgári magyar állam belügyi tárcája a határőrizetbe*” című XVI. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet.

SZABÓ Szilárd: Az osztrák-magyar katonai titkosszolgálat tehermen-tesítése: a kémelhárítás helyi intézményrendszerének és szervezetének kiépítése. 115-132.p. In PARÁDI József et al. (szerk.): *Ünnepi tanulmányok ERNYES Mihály 65. születésnapja tiszteletére.* Budapest, 2016, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 193 p. HU-ISBN 978 615 80 3091 5. /Salutem, 3./ HU-ISSN 2416-2078.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 29.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet.

SZALAY Szabolcs: Idegenek a községben. *Csendőrségi Lapok*, XVIII.évf. (1928) 32.sz. 891-893.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 27.sz.jegyzet.

A szerb háború. *Szentesi Lap*, XLIV. évf. (1914) 61. sz., 2–3. p. (szerkesztőségi összefoglaló)

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 70.sz.jegyzet.

Szerkesztőségi közlemények. Csendőr lexikon. *Csendőrségi La-pok*, XVIII.évf. (1928) 36.sz. 1019.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 119.sz.jegyzet.

Szerkesztőségi közlemények. Csendőr lexikon. *Csendőrségi La-pok*, XXI.évf. (1931) 18.sz. 489.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 154.sz.jegyzet.

Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1887, Központi Községi Nyomda. 224 p. (Az 1887. évi kiadás utányomása megjelent 1888-ban és 1898-ban a Pesti Könyv-nyomda kiadásában. „Szabályzat II. szolgálati utasítás. Általános rész.” Című fejezeteit átirták, melyet kiegészítésként a meglévő kiadványhoz 1900-ban a Pesti Könyvnyomda adott ki 111-155 oldal terjedelemmel, így a „Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára” című szolgálati könyv terjedelme 361 oldalra nőtt.)

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 21.sz.jegyzet.

Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1900, Pesti Könyomda. 361 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 164.sz.jegyzet.

Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1927, Pallas. 411 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 171.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 21.sz.jegyzet.

Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1941, Stádium Sajtóvállalat. 411 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 172.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet.

SZÉKELY Zoltán: *Rendvédelem és rendvédelmi jog fejlődése az Európai Unió tagállamai területén.* (Ph.D. disszertáció tervezet) Pécs, 2014, PTE Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája. 132 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 116.sz.jegyzet ; 165.p. 9.sz.jegyzet.

Szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. (Tervezet) Budapest, 1924, Pallas. 292 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 170.sz.jegyzet

T-Ty

THOMPSON, Andy: *Cars of the Soviet Union: the definitive history.* [A Szovjetunió kocsijainak fejlődéstörténeti leírása.] Sparkford, 2008, Haynes Publishing. 376 p. UK 978 184 42 5483 5.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 55.sz.jegyzet.

Titkos. Függelék az „Utasítások a M. Kir. Csendőrség számára” című szolgálati könyvhöz. (A hírszerző szolgálat ellátása és a kémkedés megakadályozása. Budapest, 1912, Magyar Királyi Állami Nyomda. 41 p.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 28.sz.jegyzet.

TÓTH Ferenc: Rohamcsónakok, árvízvédelmi csónakok hajtása sep-rűs motorral. II.rész. *Haditechnika*, XLVII.évf. (2013) 1.sz. 51-58.p. HU-ISSN 0230-6891.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 40.sz.jegyzet.

TÓTH Judit: *Státuszjogok.* Budapest, 2004, Lucidus Kiadó. 328 p. HU-ISBN 963 94 6526 7. /Kisebbségkutatás Könyvek./ HU-ISSN 1585-3144

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 1.sz.jegyzet.

U-Ú

Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda. 191 p. [az utasítás megjelent még: *Magyarországi Rendeletek Tára*, XV.évf. (1881) 4.sz. 1167-1344.p.]

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 163.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 21.sz.jegyzet.

Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1903, s.n. 78 p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 21.sz.jegyzet.

Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1912, Várnay és Fia „Municipia” Kiadóhivatala. 360 p. és 384 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 165.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 21.sz.jegyzet.

Új csendőrségi gyógyházunk Borszék fürdőn. *Csendőrségi Lapok*, XXXIV.évf. (1944) 1.sz. 8.p.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 30.sz.jegyzet.

V-W

VARGA A. József (szerk): Magyar autógyarak katonai járművei. Budapest, 2006, Maróti Könyvkereskedés és Könyvkiadó Kft. 492 p. HU-ISBN 963 90 0595 9.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 32.p. 38.sz.jegyzet + 44.sz.jegyzet + 45 .sz.jegyzet +

VÁMBÉRY Ármin: A magyarság keletkezése és gyarapodása. Bu-dapest, 1895, Franklin. 408 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 18.sz.jegyzet.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 185-196.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 19.sz.jegyzet.

G-8. Vonat- és állategészségügyi anyaggyártási szakutastás. Budapest, 1966, Belügyminisztérium Anyagi és Technikai Csoportfő-nökség. 143 p.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 32.p. 39.sz.jegyzet +47.sz.jegyzet.

WETZEL Tamás: A bevándorlás kérdése Magyarországon. Buda-pest-Pécs, 2011, Publikon Kiadó – IDRResearch Kft. 193 p. HU-ISBN 978 615 50 0139 0.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 40.sz.jegyzet.

WINDT Szandra: A menekültügyi szabályozás a nemzetközi és hazai jogban. *Rendészeti szemle*, LVIII.évf. (2010) 2.sz. 104-126.p. HU-ISSN 1218-8956.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 1.sz.jegyzet.

WINDT Szandra: Külföldiek rendszete, bevándorlás és menekült-ügy. 291-307.p. In KORINEK László (szerk.): *Értekezések a rendészetről.* Budapest, 2014, NKE-RTK. 360 p. HU-ISBN 978 615 53 0591 7.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 6.sz.jegyzet.

Z-Zs

ZACHAR József: Az osztrák-német liberális Alkotmány párt és a politikai hatalom 1861-1881. Budapest, 1981, Akadémia Kiadó. 349 p. HU-ISBN 963 05 2614 X

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 5.sz.jegyzet.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 23.sz.jegyzet.

ZACHAR József: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. II.évf. (1992) 3. sz. 65-74. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Tradíció és korszerűség*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 23.sz.jegyzet.

ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* VII.évf. (1997) 8.sz. 105-109.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én, hangzott el, Budapesten a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági örösterület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 14.sz.jegyzet.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 23.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet.

ZAVADIL Radomir: *Tátra T-57: TatraT57 vojenksy osobni automobil.* [A Tátra57 katonai személyautó.] Nevojice, 2010, Jakab. 48 p. CZ-ISBN 978 808 73 5003 4.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 32.p. 41.sz.jegyzet.

Zsebkönyv a Magyar Királyi Csendőrség számára. (IV. évfolyam) Budapest, 1890, Franklin. 271 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 98.sz.jegyzet.

ZSIGOVITS László: Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 51.sz. 109-137.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 32.p. 43.sz.jegyzet.

**CITÁCIÓS INDEX
PERIODIKÁK**

B

Belügyi Szemle HU-ISSN 1218-8956 (1953-1962: Rendőrségi Szemle, 1963-1990: Belügyi Szemle, 1991-1994: Rendészeti Szemle, 1995-1996: a hatodik számmal befejezően Belügyi Szemle, 1996 –: hetedik-nyolcadik számmal kezdődően Rendészeti Szemle, 2010- Belügyi Szemle) A Belügyminisztérium havonta megjelenő központi tudományos folyóirata. A periódikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 1.sz.jegyzet ; 167.p. 87.sz.jegyzet ; 169.p. 173.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 3.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet.

C-Cs

Csendőrségi Lapok (I-XIII.évf.: 1907-1919 , XIV-XXXIV.évf.:1924-1944) Megjelent havonta kétszer, 1928-1930 havonta háromszor. Képes szakmai magazin.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 11.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet ; 167.p. 56.sz.jegyzet ; 168.p. 91.sz.jegyzet + 116.sz.jegyzet + 119.sz.jegyzet ; 169.p. 128.sz.jegyzet + 144.sz.jegyzet + 145.sz.jegyzet + 146.sz.jegyzet + 149.sz.jegyzet + 154.sz.jegyzet.

PARÁDI Akos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 16.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 10.sz.jegyzet.

H

Haditechnika. HU-ISSN 0230-6891. (1966-) A Honvédelmi Minisztérium kéthavonta megjelenő műszaki- tudományos és ismeretterjesztő folyóirata.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 40.sz.jegyzet.

Haditechnikai Szemle HU-ISSN 0436-5437 (1967-1981) A Magyar Néphadsereg negyedévente megjelenő, műszaki tudományos, ismeretterjesztő folyóirata.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet.

Hadtörténelmi Közlemények. HU-ISSN 0017-6540 (1887–) a Hadtörténeti Intézet és Múzeum negyedévente megjelenő tudományos folyóirata. A periódikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 12.sz.jegyzet ; 166.p. 58.sz.jegyzet + 62.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 3.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 31.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 2.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet.

Határőrségi Tanulmányok Lásd *Határrendészeti Tanulmányok*

Határőrségi Tudományos Közlemények Lásd *Határrendészeti Tanulmányok*

Határrendészeti Tanulmányok. *Határőrségi Tudományos Közlemények* (1991-1992) *Határőrségi Tanulmányok* (1993-2003), **Határrendészeti Tanulmányok** HU-ISSN 1786-2345 (2004-2008) A Határőrség szakmai tudományos folyóirata. Változó sűrűséggel jelent meg. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 53.sz.jegyzet ; 169.p. 184.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 4.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 1.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet

K

Kalgoorlie Western Argus (1894-1938) Nyugat- ausztráliai Kalgoorlie városában kiadott képes heti magazin.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 123.sz.jegyzet.

Katonai Logisztika HU-ISSN 1789-6398 (1993-) A Magyar Katonai Logisztikai Egyesület félévente megjelenő szakmai folyóirata.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 54.sz.jegyzet

L-Ly

Liechtensteiner Volksblatt LI-ISSN — (1878 -) Lichtensteini képes heti magazin.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 177.sz.jegyzet.

M

Múltunk (1989-) HU-ISSN 0864-960X. Negyedévente megjelenő politikátörténeti tudományos folyóirat.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 5.sz.jegyzet.

N-Ny

Magyar Kisebbség. Nemzetpolitikai Szemle. RO-ISSN 1224-2292 (1995-2000, majd 2000-2006 és 2007 -) A Jakabffy Elemér Alapítvány negyedévente Kolozsváron megjelenő tudományos periodikája, mely a magyar történelemmel és helytörténelemmel foglalkozik.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 32.p. 26.sz.jegyzet.

R

Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) HU-ISSN 1216-6774 (1991 —) Megjelenik évente 1-2 alkalommal. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelennek meg a periodikában szakmai lektorálás nyomán. A periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság publikálja.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 30.sz.jegyzet ; 166.p. 60.sz.jegyzet + 61.sz.jegyzet ; 168.p. 100.sz.jegyzet ; 169.p. 161.sz.jegyzet + 162.sz.jegyzet + 174.sz.jegyzet + 179.sz.jegyzet + 182.sz.jegyzet + 185.sz.jegyzet + 186.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 1.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 10.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet 29.sz.jegyzet 33.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet 26.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 35.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 37 sz.jegyzet + 38 sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774. 31.p. 1.sz.jegyzet + 2.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet , 32.p. 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 57.p. 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet ; 58.p. 23.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet.

Rubicon (1990-) HU-ISSN 0865-6347Évente tízszer megjelenő képes történelmi magazin.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 61.sz.jegyzet + 70.sz.jegyzet.

S-Sz

Szakmai Szemle (2005-) HU-ISSN 1785-1181. A Katonai Nemzetbiztonsági Hivatal évente három alkalommal megjelenő tudományos szaklapja.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 27.sz.jegyzet.

Századok HU-ISSN 0039-8098 (1867 —) A Magyar Történelmi Társulat negyedévente megjelenő tudományos folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 4.sz.jegyzet.

Szentesi Lap, (1872-1947) képes heti magazin.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 70.sz.jegyzet ; 118.p. 105.sz.jegyzet.

T-Ty

The Press (1861 -) Új Zéland-i képes napilap.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 177.sz.jegyzet.

V-W

Vasútgépészet (1980 -) HU-ISSN 0230-0605. A Magyar Államvasutak Vezérigazgatósága Gépészeti és Járműfenntartási Szakosztályának negyedévente megjelenő szakmai folyóirata.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 16.sz.jegyzet.

INDEX
LEVÉL- IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

H

Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár (HIM-HL)

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 35.sz.jegyzet.

L-Ly

Liechtensteinische Landesarchiv Regierung [Liechtensteini Országos Levéltár Kormányzati Iratok] (LI-LA-RE)

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 120.sz.jegyzet ; 120.p. 173.sz.jegyzet + 174.sz.jegyzet + 175.sz.jegyzet + 178.sz.jegyzet.

**CITÁCIÓS INDEX
JOGSZABÁLYOK****1222**

1222/XI.tc. vendégek avagy idegenek mi módon jussanak méltóságra.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 14.sz.jegyzet.

1222/XIX.tc. a föld népe és a vendégek szabadságáról.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 15.sz.jegyzet.

1405

1405/II.tc. milyen módon szabad az idegen kereskedőknek az országon belül posztót árulni.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1405/XVI.tc. azok büntetése a kik külföldi vagy idegen kereskedők portékáit saját portékáik gyanánt maguknál tartják és árulják.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1435

1435/VI.tc. hogy a dézsmákat szigorú egyházi fenyték útján kell behajtani.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1439

1439/V.tc. hogy külföldiekre tisztségek nem ruházhatók és hogy a főpapok és báró urak ne tartsanak maguknak idegen embereket.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1492

1492/LXXXIV.tc. a külföldi és idegen kereskedők vásárlásra és csereberélésre a kijelölt szokott helyekre menjenek.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1498

1498/XXX.tc. hogy a vámszedők magyarok legyenek és ne külföldiek.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1498/LVI.tc. egy egyházi személy se lehessen két javadalomnak vagy két méltóságnak a birtokában vagy élvezetében; továbbá, azok a javadalmak, melyek a római curiánál vannak valaki részére le-kötve, egy év alatt szabadabb teendők; és külföldiek részére nem kell egyházi javadalmakat adományozni.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1525

1525/IV.tc. az idegen nemzetből való tisztek elmozdítandók s magyarokkal helyettesítendők, a lutheránusokat meg kell égetni.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1563

1563/XXXIV.tc. az idegen kapitányoknak és más előljáróknak az országból kiküldése.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1600

1600/XXVIII.tc. arról, hogy Magyarországon és Szlavóniában idegen katonákat ne fogadjanak, hadi szemle alá ne vegyenek és ne szabadságot adjanak.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1601

1601/XXVI.tc. Magyarországon és Szlavóniában az idegen katonák besorozásának, szemle elé állításának és elbocsátásának a tilalmára, úgy a katonák elszállásolására és erőszakoskodásaira és más sérelmekre nézve, az országglakók a korábbi évek törvénycikke-lyeinek a megtartását határozzák el.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1609

1609/XI.tc. az országglakók mentetetődzése az irányban, hogy Magyarországból az idegen nemzetbelieket végképen ki nem zárták.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1622

1622/II.tc. a szentséges császári és királyi felségtől, az ország karai és rendei részéről, az ő szerencsés felavatása alkalmából kiadott hitlevélnek az ország közönséges végzései közé iktatása.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1625

1625/XXIV.tc. az ország véghelyein az idegen katonák megtűréséről.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1647

1647/LXV.tc. idegen katonáknak az ország végvidékeire való bebocsátásáról, és arról, hogy bennszülett katonákat a határ-szélekről az országán kívül ne vigyék.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1655

1655/XIX.tc. az idegen katonaságot három év alatt ki kell vinni és az ország beleegyezése nélkül nem szabad behozni.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 20.sz.jegyzet.

1715

1715/XCIX.tc. a halasztó és eltöltő parancsokról.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 24.sz.jegyzet.

1840

1840/IX.tc. a mezei rendőrségről.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 9.sz.jegyzet.

1867

1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 3.sz.jegyzet.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774. 58.p. 44.sz.jegyzet.

1868

1868/XL.tc. a véderőről.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 6.sz.jegyzet.

1868/XLI.tc. a honvédségről.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 6.sz.jegyzet.

1868/XLII.tc. a népfelkelésről.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 6.sz.jegyzet.

1871

1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 43.sz.jegyzet + 66.sz.jegyzet + 67.sz.jegyzet ; 170.p. 193.sz.jegyzet.

1872

1872/XXXVI.tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 25.sz.jegyzet.

1873

1873/XXI.tc. az 1873.évi állam költségvetéséről

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 9.sz.jegyzet.

1876

1876/V.tc. a községek rendezéséről szóló 1871/XVIII.tc. módosításáról és kiegészítéséről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p.44.sz.jegyzet ; 167.p. 68.sz.jegyzet ; 170.p. 193.sz.jegyzet.

1876/XLVIII.tc. a liechtensteini fejedelemséggel 1876. évi december 3.-án kötött adó- és vámegyesülési szerződés beczikelyezéséről.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 16.sz.jegyzet.

1877

1877/XX.tc. a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p.29.sz.jegyzet.

1878

1878/V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és a vétségekről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 167.p. 76.sz.jegyzet.

1879

1879/XXVIII.tc. a rendőri bejelentési intézménynek Budapest fővárosban életbeléptetéséről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 78.sz.jegyzet + 79.sz.jegyzet.

1879/XL.tc. a magyar büntetőtvénycsok a kihágásokról.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 70.sz.jegyzet + 77.sz.jegyzet + 88.sz.jegyzet

1879/L.tc. a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 38.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet + 51.sz.jegyzet ; 168.p. 105.sz.jegyzet + 109.sz.jegyzet ; 170.p. 194.sz.jegyzet.

1881

1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 170.p. 195.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 16.sz.jegyzet.

1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 16.sz.jegyzet.

1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 123.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 25.sz.jegyzet.

1886

1886/IV.tc. a tömegesen visszatelepülők honosításáról.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 42.sz.jegyzet.

1886/XXII.tc. a községekről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 46.sz.jegyzet + 48.sz.jegyzet ; 167.p. 69.sz.jegyzet ; 168.p. 107.sz.jegyzet ; 170.p. 193.sz.jegyzet.

1894

1894/XXXIII.tc. az állami anyakönyvekről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 167.p. 86.sz.jegyzet.

1903

1903/IV. tc. a kivándorlásról.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p.28.sz.jegyzet ; 166.p. 59.sz.jegyzet ; 170.p. 197.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 56.sz.jegyzet.

1903/V.tc. külföldieknek a Magyar Korona országai területén való lakhatásáról.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 42.sz.jegyzet + 59.sz.jegyzet ; 167.p. 75.sz.jegyzet + 83.sz.jegyzet + 87.sz.jegyzet ; 169.p. 92.sz.jegyzet + 95.sz.jegyzet + 103.sz.jegyzet + 117.sz.jegyzet + 125.sz.jegyzet + 130.sz.jegyzet ; 169.p. 137.sz.jegyzet + 166.sz.jegyzet ; 170.p. 197.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 182.sz.jegyzet.

1903/VI. tc. az útlevelügyről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 101.sz.jegyzet ; 170.p. 197.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 1.sz.jegyzet.

1903/VIII. tc. a határrendőrségről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 59.sz.jegyzet ; 168.p. 129.sz.jegyzet ; 169.p. 175.sz.jegyzet ; 170.p. 198.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 24.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet ; 118.p. 106.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 26.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 11.sz.jegyzet.

1908**1908/XXXVI.tc.** a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 34.sz.jegyzet.

1909**1909/II. tc.** a kivándorlásról

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 28.sz.jegyzet.

1912**1912/LXIII.tc.** a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 90.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 7.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 31.sz.jegyzet.

1912/LXV.tc. az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 17.sz.jegyzet.

1913**1913/XXI.tc.** a közveszélyes munkakerülőkről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 167.p. 74.sz.jegyzet ; 169.p. 153.sz.jegyzet.

1915**1915/XIX.tc.** a hadviselés érdekei ellen elkövetett bűncselekmények, különösen a hadi szállítások körül elkövetett visszaélések megtorlásáról.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 141.sz.jegyzet.

1916**1916/IV.tc.** a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott törvények újabb kiegészítéséről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 136.sz.jegyzet.

1916/XXXVII. tc. a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 103.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 27.sz.jegyzet.

1920

1920/XXV.tc. a vagyon, az erkölcsiség és a személyiség hatékonyabb büntetőjogi védelméről.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 138.sz.jegyzet.

1921

1921/III. tc. az állami és a társadalmi rend hatályosabb védelméről.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 139.sz.jegyzet.

1921/XXI.tc. a betegségek és baleseti kötelező biztosításról.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 19.sz.jegyzet.

1921/XXXIII. tc. az Észak Amerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákiával 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 42.sz.jegyzet ; 168.p. 104.sz.jegyzet ; 170.p. 199.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 18.sz.jegyzet.

1922

1922/XIV.tc. a Magyar Királyi Folyamórség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 36.sz.jegyzet.

1922/XXVI.tc. a fizetési eszközökkel elkövetett visszaélésekről.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 142.sz.jegyzet.

1925

1925/XIX.tc. a nőkkel és a gyermekekkel üzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 36.sz.jegyzet.

1930

1930/XXVIII.tc. a külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén lakhatásáról szóló 1903/V.tc. egyes rendelkezéseinek módosításáról.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 126.sz.jegyzet + 129.sz.jegyzet + 131.sz.jegyzet.

1931

6 000/1931. (X. 21.) ME.r. a nyilvános betegápolás, az állami gyermekvédelem és a szegényellátás költségeinek fedezéséről. *Magyarországi Rendeletk Tára*, LXIII.évf. (1931) I.füzet. 1490-1506.p.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774. 67.p. 25.sz.jegyzet.

1936

1936/VIII.tc. rendőrlegénységi és csendőrlegénységi betegsegélyezési alap létesítéséről.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 9.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet.

1938

263 140/1938. (III. 2.) BM.r. a szegénysorsú, gümőkóros betegek ingyenes ápolásáról. *Magyarországi Rendeleték Tára*, LXXII.évf. (1938) I.füzet. 214-217.p.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 28.sz.jegyzet.

1939

1939/II.tc. a honvédelemről.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 38.sz.jegyzet.

1939/XIII.tc. a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1879/L.tc. kiegészítéséről és módosításáról.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 50.sz.jegyzet ; 170.p. 203.sz.jegyzet.

1944

502 000/1944. (VI. 17.) BM.r. a Csendőrlegénységi Ellátásban Ré-szesülők Betegsegélyző Alapja szolgáltatásainak újabb szabályozásáról. *Magyarországi Rendeleték Tára*, LXXVIII.évf. (1944) I.füzet. 1096-1136.p.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774. 67.p. 8.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet.

1993

1993/LXXXVI.tv. a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartóz-kodásáról és bevándorlásáról.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 167.p. 84.sz.jegyzet.

Rendeleték, utasítások, parancsok**1867**

1867. VI. 22. IM.r. a katonai karhatalomnak végrehajtásoknál igénybe vétele tárgyában. *Magyarországi Törvények és Rendeleték Tára*, I.évf. (1867) I.füzet. 174.p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 8.sz.jegyzet.

1873

1 186/1873. (V. 9.) IM.kr. a végrehajtásoknál szükségelt katonai segédlet kirendeléses költségeinek fedezése körüli eljárás tárgyában. *Magyarországi Rendeleték Tára* VII. évf. (1873) I. füzet 182-183. p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 39.sz.jegyzet.

1874

2 650/1874. (X. 25.) HM.kr. A karhatalmi, közbiztonsági és közhatósági kirendelések segédlete folytán felmerülő költségek iránt. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*, VIII.évf. (1874) 18.sz. 116.p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 41.sz.jegyzet.

8 405/1874. (IV.18.) IM.kr. a bírósági végrehajtások alkalmával a karhatalomnak s illetőleg a rendőri segélynek miképpen leendő igénybe vétele tárgyában. *Magyarországi Rendeleték Tára*, VIII. évf. (1874) I. füzet 341-342.p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 40.sz.jegyzet.

1876

1962/1876. (VI.13.) HM.kr. utasítás a sorhadi vagy honvédségi karhatalomnak igénybevétele alkalmával a közhatóságok részéről követendő eljárásról. *Magyarországi Rendeleték Tára*, X.évf. (1876) I.füzet 285-289.p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 42.sz.jegyzet.

1880

584/1880. (I. 5.) BM.r. a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1879. évi L. tc. végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XIV.évf. (1880) 1. sz. 3-8.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 166.p. 41.sz.jegyzet.

38 547/1880. (IX. 15.) BM.kr. a magyar büntető-törvénykönyvek végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XIV.évf. (1880) I.füzet 629-659.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 165.p. 26.sz.jegyzet.

1885

9 389/1885. (II. 14.) BM.r. az új toloncz-szabályzat kibocsátása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XIX.évf. (1885) 1.sz. 164-168.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 167.p. 71.sz.jegyzet.

1886

4539/1886. (I.16.) HM.kr. az utasítás a sorhadi, vagy honvédségi karhatalomnak igénybe vétele alkalmával a közhatalóságok részéről követendő eljárásról kiadott 1962/1876.HM.kr. módosítása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XII.évf. (1887) 1.füzet 22-29.p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 43.sz.jegyzet.

29 601/1886. (XI. 23.) IM.r. az országból való kiutasításra ítélt külföldiek honossága és illetőség-helyének megállapítása és a kiutasítás végrehajtásánál a közigazgatási tolonchatóságok közbenjárásának igénybevételére. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XX.évf. (1886) 1. sz. 998-999.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 99.sz.jegyzet.

1888

54 091/1888. (VIII. 11.) BM.r. külföldieknek a községekben való lakhatása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXII.évf. (1888) 1. sz. 2499-2503.p.

Tára, XX.évf. (1886) 1. sz. 998-999.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 167.p. 80.sz.jegyzet.

1891

50 431/1891. (VII. 1.) BM.r. a m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete, az 1888. évi XIV. törvényzikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXV.évf. (1891) I.füzet. 877-902.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 157.sz.jegyzet ; 170.p. 196.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 13.sz.jegyzet.

1895

86 225/1895. (X. 19.) BM.r. az utóneveknek a születési anyakönyvekbe – a magyar mellett – idegen nyelven is bejegyezhetőse tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXIX.évf. (1895) I.füzet. 1397-1421.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 150.sz.jegyzet.

100 122/1895. (XI. 16.) BM.r. külföldiek nyilvántartása tárgyában hozott szabályrendeletek életbe léptetése iránt. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXIX.évf. (1895) 1. sz. 1429-1430.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 167.p. 81.sz.jegyzet.

1896

6707/1896. (X.23.) HM.kr. a karhatalom igénybe vétele alkalmával a polgári hatóságok által követendő eljárásra vonatkozó utasítás kiadása. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*, XXIII.évf. (1896) 36.sz. 223-225.p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 43.sz.jegyzet.

1896

58 440/1896. (XI.25.)IM.r. a karhatalom igénybevétele tárgyában. *Igazságügyi Közlöny*, V.évf. (1896) 11.sz. 357.p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 43.sz.jegyzet.

1898

83 383/1898. (I. 1.) BM.elvi.hat. *Közigazgatási elvi határozatok egyetemes gyűjteménye*. Új Folyam. I.köt. Budapest, 1906, Pallas. 443.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 167.p. 73.sz.jegyzet.

117 121/1898.BM.kr. I. Külföldieknek a községekben lakhatására vonatkozó rendelet pontos végrehajtása. II. Külföldi honnosságú és horvát-szlavonországi községi illetőségű munkások nyilvántartása. (Valamennyi csendőrkerületi parancsnokságnak.) III. Az útlevél és uti igazolványok kiállítása és kezelése, valamint a határszéli szolgálat részletes szabályozása. *Belügyi Közlöny*, IV.évf. (1899) 1.sz. 3-4.p. 2.sz. 63-74p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 157.sz.jegyzet ; 167.p. 82.sz.jegyzet.

1899

133 285/1899. (I. 12.) BM.r. az osztrák-magyar léghajós katonatiszteknek Németország területén leszállhatása tárgyában és viszont. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) I.füzet. 29-30.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 55.sz.jegyzet.

1904

71 000/1904 (VII. 01.) BM.r. valamennyi törvényhatóságnak, a székesfő-városi államrendőrség főkapitányának és a fiemei kormányzónak, az útlevelekre, s a kivándorlásra és visszavándorlására vonatkozó statisztikai adatok szolgáltatása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVIII.évf. (1904) I.füzet. 703-714.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 169.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 11.sz.jegyzet.

71 500/1904. (VII. 26.) BM.r. Beszterce-Naszód, Brassó, Csik, Fogaras, Háromszék, Hunyad, Krassó-Szörény, Szeben, Temes és Torontál vármegyék, valamint Pancsova város közönségéhez, a határforgalom ellenőrzéséről, az útlevelek vizsgálatáról, az útiigazolványok kiállításáról és a forgalmi adatok gyűjtéséről szóló rendelet megküldése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXVIII.évf. (1904) I.füzet. 716-725.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 169.sz.jegyzet.

76 142/1904. (VII. 28.) BM.kr. az útlevelek láttamozása. *Belügyi Közlöny*, XXXVII.évf. (1904) 38.sz. 427.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 140.sz.jegyzet.

1905

5 692/1905. (XII.29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről. *Magyarországi rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774. 75.p. 14.sz.jegyzet.

90 000/1905. (1906. I. 10.) BM.kr. a külföldieknek a magyar korona országai területén lakhatásáról« szóló 1903: V.t.-c. végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XL.évf. (1906) I.füzet 171-204.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 166.sz.jegyzet.

91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról. *Magyarországi rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 176.sz.jegyzet ; 170.p. 198.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 17.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet ; 117.p. 32.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet + 50.sz.jegyzet + 51.sz.jegyzet + 52.sz.jegyzet + 53.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet.

1906

2 245/1906. (III. 6.) HM.kr. A-15 karhatalmi utasítás kiadása tárgyában. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*. XXXIII.évf. (1906) 8.sz. 42.p. és melléklet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 43.sz.jegyzet.

29 807/1906. (VI. 16.) BM.kr. a gyártelepeken alkalmazott külföldiek nyilvántartásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XL.évf. (1906) I. sz. 622-623.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 167.sz.jegyzet.

34 283/1906. (V. 4.) BM.kr. a külföldiek nyilvántartásáról fürdőtelepeken. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XL.évf. (1906) I. sz. 609-610.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 168.sz.jegyzet.

1908

54 975/1908. (IV. 30.) BM.r. a határszéli őrségek létesítéséről. *Belügyi Közlöny*, XIII.évf. (1908) 19.sz. 209-210.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 183.sz.jegyzet.

129 405/1908. (X. 15.) BM.kr. a m. kir. igazságügyminiszter által az 1878 : V. t.-c. 64. §-a alapján az országból kiutasításra ítélt külföldiekkel szemben követendő eljárás iránt 18.138/1908. sz. a. kia-dott rendelet közzétételéről.

Magyarországi Rendeletek Tára, XLII.évf. (1908) I. sz. 1706-1709.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 143.sz.jegyzet.

1909

57 000/1909. (VI. 15.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz és Budapest székesfőváros államrendőrsége főkapitányához, a kivándorlásról szóló 1909 : II. t.-c. életbeléptetéséről és végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIII.évf. (1909) I.sz. 1049-1098.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 160.sz.jegyzet.

65 000/1909. (IX. 26.) BM.r. a rendőri büntetőeljárásra vonatkozó egységes szabályzat kibocsátásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIII.évf. (1909) I. sz.1719-1837.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 93.sz.jegyzet.

1910

5 380/1910. (X. 01.) ME.r. az útlevelek kötelezettségnek Szerbiával szemben való megszüntetéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIV.évf. (1910) I.füzet. 603.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 57.sz.jegyzet.

73 000/1910. (V. 30.) BM.kr. a nemzetközi utiigazolvánnyal vagy e nélkül közlekedő gépjárművekre vonatkozó eljárásról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIII.évf. (1910) 367-375.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 47.sz.jegyzet + 48.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet.

1912

5 951/1912. (XI. 25.) ME.r. az útlevelkötelezettségnek Szerbiával szemben újból elrendeléséről. *Belügyi Közlöny*, XVII.évf. (1912) 50.sz. 453.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 57.sz.jegyzet.

7 227/1912. ME. r. az 1909:II. t.-c. 2.§-a b) pontjának első bekezdésében megjelölt védköteles férfiszemélyek kivándorlásának megtiltása (BK. 1912., p. 441.)

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 5.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet.

7 252/1912. (XII. 6.) ME.r. a fegyveres erők kötelékébe tartozó egyének részére útlevelek kiadásának beszüntetése. *Belügyi Közlöny*, XLV.évf. (1912) 52.sz. 441.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 20.sz.jegyzet.

48 999/1912. (IV. 13.) BM.r. határszéli külszolgálat átvétele a m. kir. csendőrség által. *Belügyi Közlöny*, XVII.évf. (1912) 18.sz. 141-145.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 159.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 27.sz.jegyzet.

58 320/1912. (IV. 13.) BM.kr. a határrendőri külszolgálat ellátása a határ-rendőrségi őrségek megszüntetésével. *Belügyi Közlöny*, XVII.évf. (1912) 8.sz. 136-140.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 159.sz.jegyzet + 183.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 28.sz.jegyzet.

60 121/1912. (XII. 10.) fk.int. védkötelesek kivándorlásának betiltása és a fegyveres erő kötelékébe tartozó egyének részére az utlevelek kiadásának beszüntetése. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*, XIII. évf. (1912) 51. sz. 404-405. p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 5.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet.

192 000/1912. (XII. 8.) BM.kr. a ministeriumnak az 1909:II. t.-c. 2. §-ában megjelölt védkötelesek kivándorlásának betiltására és a fegyveres erők kötelékébe tartozó egyének részére az útlevelek kiadásának beszüntetésére vonatkozó rendeletei. *Belügyi Közlöny*, XVII. évf. (1912) 52. sz. 442. p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 5.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet.

1913

38 000/1913.BM.kr. a határrendőrségről szóló 1903: VIII. t.-c.-nek Fiume városa és kerülete területén való életbe léptetéséről és végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVI.évf. (1913) füzet. 1032-1069.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 8.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet 117.p. 41.sz.jegyzet.

203 706/1913. (XII. 2.) BM.kr. az 1909:II. t.-c. 2.§-a b) pontjában felsorolt férfi személyek kivándorlásának betiltására és a fegyveres erő kötelékébe tartozó egyének részére szóló útlevelek kiadásának beszüntetésére vonatkozó rendeletek hatályon kívül helyezése. (BK. 1913., 584-585. p.)

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 5.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet.

1914

Kitiltott személyek jegyzékei. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*, XII-XVI.évf. (1914-1918)

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 181.sz.jegyzet.

336/1914. (I. 15.) ME.r. a határon kilépni készülő osztrák állampolgároktól és bosznia-hercegovinai tartományi illetőségűektől hadkötelezettségük szempontjából kívánt igazolásról.

Magyarországi Rendeletek Tára, XLVII.évf. (1914) I.füzet. 21-23.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 58.sz.jegyzet.

1 919/1914. (IX. 10.) KM.r. a külföldre szóló levelek nyitva feladásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII. évf. (1914) 2485-2486.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 113.sz.jegyzet.

2 248/1914. (XII. 2.) KM.r. internáltak levelezésének ellenséges államokkal való közvetítéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 2974-2977.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 113.sz.jegyzet.

3043/1914.fk. eln.res.közl. Magyarországon tartózkodó orosz és szerb alattvalók védelme. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*, XII. évf. (1914) 36.sz. 321.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 189.sz.jegyzet.

5 111/1914. (VII. 27.) BM.r. a határátlépés korlátozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1513-1514.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 72.sz.jegyzet.

5 327/1914. (VII. 20.) ME.r. a légi közlekedés tilalmi zónája tárgyában. *Belügyi Közlöny*, XIX.évf. (1914) 37.sz. 495-496.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 59.sz.jegyzet + 63.sz.jegyzet + 64.sz.jegyzet.

5 471/1914. (VII. 27.) ME.r. a fegyveres erő kötelékébe tartozó egyének részére útlevelek kiadásának beszüntetéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1414.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 74.sz.jegyzet.

5 472/1914. (VII. 27.) ME.r. az útlevélkötelezettségnek Montenegróval szemben elrendeléséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1415.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 77.sz.jegyzet.

5 473/1914. (VII. 27.) ME.r. az útlevélkiállítás jogának a belügyminiszter, illetőleg a bán hatáskörébe utalásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII.évf. (1914) 1415.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 75.sz.jegyzet.

5 474/1914. (VII. 27.) ME.r. a hadköteles férfi személyek kivándorlásának megtiltásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVII. évf. (1914) 1416.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 117.p. 73.sz.jegyzet.

5 478/1914. (VII. 27.) ME.r. a postai, távirtdai és távbeszélő-forgalom ellenőrzéséről. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XLVII.évf. (1914) 1423-1426.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 78.sz.jegyzet.

5 526/1914. (VII. 27.) ME.r. több cikk ki- és átvitelének tilalmáról. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XLVII.évf. (1914) 1441-1444.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 88.sz.jegyzet + 89.sz.jegyzet.

5 735/1914. (VIII. 1.) ME.r. a háború esetére szóló kivételes intézkedések tár-gyában kiadott rendeletek hatályának kiterjesztéséről. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XLVII.évf. (1914) 1448-1450.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 76.sz.jegyzet.

5 738/1914. (VIII. 1.) ME.r. több cikk ki- és átvitelének tilalmáról. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XLVII.évf. (1914) 1450-1457.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 88.sz.jegyzet ; 119.p. 138.sz.jegyzet + 139.sz.jegyzet.

8 626/1914. (XI. 16.) BM.kr. a monarchiával hadi állapotba jutott államok internálva nem lévő alattvalóinak összeírásáról. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XLVII.évf. (1914) 2754-2757.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 126.p. 187.sz.jegyzet.

9 175/1914. (XI. 25.) BM.r. a háború kitörésekor Belgiumból elmenekült magyar állampolgárok oda való visszatérése tárgyában. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*. XII.évf. (1914) 49.sz. 471-472.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 137.sz.jegyzet.

9 496/1914. fk.eln.közl. A magyar királyi budapesti rendőrfőkapitány 9 496/fk. eln. 1914. sz. közleménye a Magyarországon tartózkodó orosz és szerb alattvalók védelme. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*. XII. évf. (1914) 36.sz. 321.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 186.sz.jegyzet.

11 101/1914. (I. 19.) BM.kr. a határon kilépni készülő osztrák állampolgároktól és bosznia-hercegovinai tartományi illetőségűektől, hadkötelezettségük szempontjából, a m. kir. miniszterium 1914. évi 336. M.E.sz. rendelete értelmében kívánt igazolás körüli eljárásról. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XLVII.évf. (1914) I.füzet. 24-27.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 5.sz.jegyzet ; 117.p. 58.sz.jegyzet.

27 573/1914. (II. 11.) BM.kr. a határon kilépni készülő magyar állampolgároknak az osztrák- és bosznia-hercegovinai hatóságok előtt, hadkötelezettségük szempont-jából való igazolása tárgyában. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*, XII.évf. (1914) 9.sz. 61.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 5.sz.jegyzet ; 117.p. 59.sz.jegyzet.

153 966/1914. (VIII. 23.) BM.kr. a hadüzenetek következtében az útlevelek kiállítását körül követendő eljárásról. *Magyarországi Rendeleték Tára*, XLVII.évf. (1914) 1562.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 135.sz.jegyzet.

157 653/1914. (IX. 18.) BM.kr. az Észak Amerikai Egyesült Államok állampolgárainak szabad közlekedése. *A Budapesti M. Kir. Állami Rendőrség Hivatalos Lapja*, XII.évf. (1914) 39.sz. 347.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 184.sz.jegyzet.

160 436/1914. (IX. 15.) BM.kr. Olaszországban utlevél és utlevéllátamozási kényszer. *A Budapesti M. Kir. Állami Rendőrség Hivatalos Lapja*, XII.évf. (1914) 39.sz. 347.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 137.sz.jegyzet.

202 924/1914. (1915. I. 22.) BM.kr. az Északamerikai Egyesült-Államok állampolgárainak utlevelei. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 158-159.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 85.sz.jegyzet.

1915

285/1915. (I. 16.) ME.r. az útlevelek kötelezettség elrendeléséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII. évf. (1915) 38-40.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 95.sz.jegyzet + 97.sz.jegyzet + 111.sz.jegyzet + 112.sz.jegyzet ; 119.p. 118.sz.jegyzet ; 120.p. 183.sz.jegyzet + 185.sz.jegyzet + 191.sz.jegyzet.

551/1915. (II. 9.) ME.r. több cikk ki- és átvitelének tilalmáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 56-66.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 89.sz.jegyzet.

2 438/1915. (I. 22.) BM.kr. a hazájukba visszatérni, illetőleg ittmaradni óhajtó francia és angol állampolgárok nyilatkozatainak bekívánása. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 6.sz. 46-49.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 114.sz.jegyzet ; 120.p. 188.sz.jegyzet.

2 987/1915. (VIII. 14.) ME.r. az idegenek és a náluk lévő tárgyak fokozott ellenőrzéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 1189-1191.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 93.sz.jegyzet.

3 389/1915. (VIII. 18.) BM.kr. a határátkelési pontok megállapítása. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 1256-1258.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 116.p. 29.sz.jegyzet ; 118.p. 104.sz.jegyzet.

4 031/1915. (XI. 8.) ME.r. az útlevelek kötelezettség elrendeléséről szóló 285/1915. M. E. szám alatt kiadott rendelet kiegészítése. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 1725.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 92.sz.jegyzet + 109.sz.jegyzet ; 119.p. 119.sz.jegyzet + 120.sz.jegyzet.

4 586/1915. (XII. 27.) ME.r. a liszt- és kenyérfogyasztásnak szabályozása. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 60. sz. 1375-1377.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 93.sz.jegyzet.

7 454/1915. (I. 7.) BM.kr. Németországban és Hollandiában elrendelt utlevél- és utlevél-látamozási kényszerről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 153-154.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 86.sz.jegyzet.

8 591/1915. (III. 12.) BM.kr. az ellenséges államok területén hadifogságban levő katonáink és ugyanott internált honfitársaink részére szánt postai küldemények fel-adási módozatairól. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 14.sz. 244-248.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 113.sz.jegyzet.

9 941/1915 (III. 23.) BM.kr. Orosz-Lengyelország okkupált területére való utazás-hoz szükségelt utazási igazolvány. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 14.sz. 248.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 145.sz.jegyzet.

10 767/1915. (II. 10.) BM.r. az idegen diplomaták részére kiadott igazolási jegyek. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*. XIII.évf. (1915) 8.sz. 107-109.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 194.sz.jegyzet.

10 962/1915. (IV. 9.) BM-IM.kr. a rendőri felügyelet alá helyezésként és az őrizet alá vételnek szabályozásáról. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 20.sz. 379-385.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 190.sz.jegyzet.

14 139/1915. (V. 8.) BM.kr. Magyarországon internált szerb és Szerbiában internált magyar állampolgárok egy részének hazabocsátásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 788-790.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 107.sz.jegyzet.

18 711/1915. (VI. 24.) BM.kr. az olasz állampolgárok egy részének hazabocsátása. *Belügyi Közlöny*, XX. évf. (1915) 33.sz. 667-668.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 196.sz.jegyzet.

24 550/1915. (VII. 20.) BM.kr. az orosz állampolgárok egy részének hazabocsátásáról. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 37.sz. 766-767.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 108.sz.jegyzet.

27 186/1915. (III. 10.) BM.kr. a Romániába szóló útlevelek konzuli láttamozásáról és a láttamozásért fizetendő konzuli illetékről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 213.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 141.sz.jegyzet.

29 491/1915. (VIII. 18.) BM.kr. az idegenek és a náluk lévő tárgyak fokozott ellenőrzése tárgyában kiadott 2.987/1915. M. E. sz. rendelet végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 1258-1259.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 96.sz.jegyzet ; 119.p. 148.sz.jegyzet ; 120.p. 192.sz.jegyzet.

31 557/1915. (X. 17.) BM.r. A hadifoglyok csomagjainak Olaszországgal való kölcsönös forgalma. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 49.sz. 1145.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 113.sz.jegyzet.

32 000/1915. (IX. 10.) BM.kr. hadműveleti területen a polgári személyforgalom korlátozásáról és az igazolási kötelezettség szabályozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 1788-1811.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 176.sz.jegyzet.

33 942/1915. (X. 17.) BM.r. Oroszlengyelország megszállott területeire kiállított útlevelek láttamozása. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 49.sz. 1145.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 147.sz.jegyzet.

36 250/1915. (IX. 26.) BM.r. határszéli uttiigazolványok kiállítása. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 46.sz. 1032-1033.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 95.sz.jegyzet + 97.sz.jegyzet + 111.sz.jegyzet + 112.sz.jegyzet ; 119.p. 118.sz.jegyzet. ; 120.p. 183.sz.jegyzet + 191.sz.jegyzet.

40 500/1915. (XII. 13.) BM.kr. a hadművelési területen való utazás újabb szabályozása. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 58.sz. 1337-1341.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 94.sz.jegyzet ; 119.p. 149.sz.jegyzet.

74 379/1915. (XI. 3.) KM.r. látképes levelezőlapok forgalmának korlátozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 2025.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 115.sz.jegyzet.

86 541/1915. (XII. 24.) KM.r. látképes levelezőlapok forgalmának további korlátozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 2256.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 116.sz.jegyzet.

94 830/1915. (VII. 22.) BM.r. Oroszlengyelország megszállott területeire kiállított útleveleknek Krakón és Granicán történő láttamozása. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 41 sz. 915.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 145.sz.jegyzet + 146.sz.jegyzet.

103 523/1915. (IX. 3.) BM.kr. a Bulgáriában elrendelt utlevélláttamozási kényszerről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1915) 1786.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 142.sz.jegyzet.

116 835/1915. (XI. 7.) BM.r. határszéli uttiigazolványok kiállítása tárgyában. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 52.sz. 1202.p. (A rendelet szövegéből kiderül, hogy létezett e rendelet témakörében már egy másik „107 900/1915.BM.r.” amely azonban sem levéltári sem nyomtatott formában nem került elő.)

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 104.sz.jegyzet.

130 599/1915. (XI. 7.) BM.r. Orosz-Lengyelország megszállott területeire kiállított útlevelek láttamozása. *Belügyi Közlöny*, XX.évf. (1915) 52.sz. 1202.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 149.sz.jegyzet.

1916

Az utlevek és igazoló jegyek láttamozása Szerbia egész területére. A Budapesti M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja. XIV.évf. (1916) 3.sz. 54.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 122.sz.jegyzet + 152.sz.jegyzet + 156.sz.jegyzet ; 120.p. 165.sz.jegyzet + 166.sz.jegyzet.

734/1916. BM. res.közl. Orosz-Lengyelországnak a német csapatok által megszállott területén való utazáshoz szükséges engedély megszerzése.

Belügyi Közlöny, XXI.évf. (1916) 9.sz. 225.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 164.sz.jegyzet.

928/1916. (III. 21.) ME.r. több cikk kivételének és átvitelének tilalmáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIX.évf. (1916) 145-158.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 90.sz.jegyzet.

1 355/1916. (I. 27.) BM.r. az idegen diplomaták részére kiadott új igazolási jegyek. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*, XIV.évf. (1916) 7.sz. 129-130.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 195.sz.jegyzet.

4 272/1916. (III. 28.) HM.kr. Németországba szóló utazási okmányok. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*, XLII.évf. (1916) 20.sz. 136.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 156.sz.jegyzet.

4 308/1916. (XII. 23.) ME.r. a külföldi fizetési eszközökkel való kereskedésről és forgalomról és a külfölddel való forgalom korlátozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIX.évf. (1916) 1651-1656.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 127.sz.jegyzet.

7 035/1916. (VI. 22.) HM.kr. a m.kir. határrendőrséghez vezényelt katonai személyek alárendeltsége. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára (szabályrendeletek)*, XLII.évf. (1916) 42.sz. 307-308.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 101.sz.jegyzet.

9 051/1916. (III. 26.) BM.kr. az olasz állampolgárok egy részének hazabocsátásáról. *Belügyi Közlöny*, XXI.évf. (1916) 16.sz. 416.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 196.sz.jegyzet.

18 262/1916. (II. 20.) BM.r. határszéli uti igazolványok kiállítása. *Belügyi Közlöny*, XXI.évf. (1916) 9.sz. 225.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 104.sz.jegyzet.

134 980/1916. (IX. 2.) BM.kr. a Törökországba utazni szándékozók részére kiállítandó bizonyítványokról. *Belügyi Közlöny*, XXI. évf. (1916) 999.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 154.sz.jegyzet.

1917

Románia megszállott területeire szóló utazásokhoz szükséges utazási engedélyek. *Belügyi Közlöny*, XXII.évf. (1917) 31.sz. 978.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 162.sz.jegyzet.

1 544/1917. (II. 3.) BM.kr. az ország területén tartózkodó romániai állampolgárok bizonyos csoportjának összeírásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, L.évf. (1917) 616-617.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 159.sz.jegyzet.

2 958/1917. (III. 18.) HM. határozmányok a semleges külföldre való utazásokra. *Belügyi Közlöny*, XXII. évf. (1917) 14.sz. 374-376.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 171.sz.jegyzet.

3 000/1917. (I. 30.) BM.kr. a hadműveleti és megszállott területekre vonatkozó utazási szabályokról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, L.évf. (1917) 584-614.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 128.sz.jegyzet.

- 4 244/1917. (II. 4.) BM.r.** német útlevelek pótlékkal való ellátásának tilalma. *Belügyi Közlöny*, XXII.évf. (1917) 6.sz. 203.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 129.sz.jegyzet.
- 4 433/1917. (XI. 19.) ME.r.** az útlevelek kötelezettség elrendeléséről szóló 285/1915. M.E. szám alatt kiadott rendelet módosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, L.évf. (1917) 2332-2333.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 167.sz.jegyzet.
- 5 028/1917. (II. 16.) BM.kr.** a 17-55 éves összes romániai alattvaló férfiszemélyek internálásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, L. évf. (1917) 622-623.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 160.sz.jegyzet + 161.sz.jegyzet + 192.sz.jegyzet ; 121.p. 206.sz.jegyzet.
- 9 125/1917. BM.res.sz.közl.** Románia megszállott területeire szóló utazásokhoz szükséges utazási engedélyek. *Belügyi Közlöny*, XXII.évf. (1917) 44.sz. 1351-1352.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 163.sz.jegyzet.
- 13 705/1917. (X. 7.) Bp.RFK.táj.** a kínai állampolgárokkal szemben követendő eljárás szabályozása. *A Székesfővárosi M.Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*, XV.évf. (1917) 41.sz. 830.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 198.sz.jegyzet.
- 27 805/1917. (III. 21.) BM.kr.** Törökországba utazók fényképeinek a török főkonzulnál leendő letétbe helyezése. *Belügyi Közlöny*, XXII.évf. (1917) 16.sz. 412.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 155.sz.jegyzet.
- 37 000/1917. (III. 23.) BM.kr.** A Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről szóló 1916:XXXVII. törvénycikk végrehajtása és a hatáskörök körülírása. *Belügyi Közlöny*, XXII.évf. (1917) 16.sz. 406-411.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 189.p. 103.sz.jegyzet.
- 93 676/1917. (XII. 15.) KM. közl.** a látképes-levelezőlapok Németországba való küldése tárgyában. *A Székesfővárosi M. Kir. Államrendőrség Hivatalos Lapja*, XV.évf. (1917) 53.sz. 1191.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 117.sz.jegyzet.
- 105 038/1917. (IX. 19.) BM.r.** a Balkán-félszigetre vagy egyáltalán keletre utazó német állampolgárok hatályos ellenőrzése. *A Székesfővárosi Magyar Királyi Államrendőrség Hivatalos Lapja*. XV.évf. (1917) 47.sz. 1061.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 132.sz.jegyzet + 133.sz.jegyzet + 134.sz.jegyzet.
- 233 637/1917. (IX. 12.) HM.r.** szabadságot legénység által elvitt cikkek. *Kisközlöny a „Rendeleti Közlöny”-hez a Magyar Királyi Honvédség számára*, I. évf. (1917) 33.sz. 183.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 131.sz.jegyzet.
- 263 224/1917. (VIII. 9.) HM.r.** a Határrendőrséghez beosztott legénység készült-ségi pótdíj kezdete. *Kisközlöny a „Rendeleti Közlöny”-hez a Magyar Királyi Honvédség számára*, I.évf. (1917) 21.sz. 123.p.
SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 101.sz.jegyzet.

371 183/1917. (X. 13.) HM.ért. pályázati hirdetmény. *Kisközlöny a „Rendeleti Közlöny”-höz a Magyar Királyi Honvédség számára*, II.évf. (1918) 50.sz. 279-280.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 102.sz.jegyzet.

477 372/1917. (XII. 21.) HM.r. a hadművelési területek határainak szabályozása, a délnyugati arcvonalparancsnokság körletében való utazásokra vonatkozólag. *Kisközlöny a „Rendeleti Közlöny”-höz a Magyar Királyi Honvédség számára*, I.évf. (1917) 28.sz. 469.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 119.p. 143.sz.jegyzet.

1918

2 200/1918. (III.13.) ME.r. a hadművelési és megszállott területekre vonatkozó utazási szabályok tárgyában kiadott 3.000/1917. (I. 30.) B.M.eln.sz. körrendelet módosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LI.évf. (1918) 165-168.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 168.sz.jegyzet + 169.sz.jegyzet.

5 211/1918. (XI. 11.) ME.r. értékek Magyarország területéről való kivitelének eltiltásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LI.évf. (1918) 2246-2247.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 202.sz.jegyzet.

21 225/1918. (VIII. 27.) HM.ért. pályázati hirdetmény. *Kisközlöny a „Rendeleti Közlöny”-höz a Magyar Királyi Honvédség számára*, II.évf. (1918) 76.sz. 528-529.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 118.p. 102.sz.jegyzet.

22 649/1918. (IX. 17.) HM.r. katonai személyek szabadságolása Oroszországba és Ukrajnába. *Kisközlöny a „Rendeleti Közlöny”-höz a Magyar Királyi Honvédség számára*, II.évf. (1918) 86.sz. 566.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 170.sz.jegyzet.

33 170/1918. (XII.10.) HM.r. a karhatalmak igénylésének, kirendelésének és a kirendelési hatáskörnek szabályozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1918) I.sz. 2546-2548.p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 44.sz.jegyzet.

33 899/1918. (XII.26.) HM.r. a karhatalmak magatartásáról (A hadseregre és a nemzetőrségre vonatkozik.). *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1918) I.sz. 2570-2571.p.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 44.sz.jegyzet.

1919

556/1919. (II. 2.) ME.r. az útlevelek kötelezettség elrendeléséről szóló 285/1915. (I.12.) M.E. szám alatt kiadott rendelet módosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1919) 195-241.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 204.sz.jegyzet.

5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 120.sz.jegyzet ; 170.p. 188.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 23.sz.jegyzet.

6 000/1919. (II. 17.) PM-BM-IM.ut. az adótól való menekülés meggátolásáról szóló 1919/II. néptörvény és az ennek némely rendelkezését módosító 1919/XVI. néptörvény végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII. évf. (1919) 195-242.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 121.p. 203.sz.jegyzet + 207.sz.jegyzet + 209.sz.jegyzet.

19 790/1919. (II. 12.) BM.kr. az útlevelek kötelezettség elrendeléséről szóló 285/1915. (I. 12.) M.E. szám alatt kiadott rendelet módosítása folytán szükséges intézkedésekről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1919) 317-319.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 121.p. 205.sz.jegyzet.

32 129/1919. (III. 5.) BM.kr. az útlevelek kötelezettségnek Horvát-Szlavonországok területére és Fiuméra vonatkozó elrendeléséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1919) 350-352.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 120.p. 200.sz.jegyzet.

72 262/1919. (VIII. 8.) BM.kr. a külföldre szóló útlevelek kiállításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LII.évf. (1919) 1004.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 121.p. 208.sz.jegyzet.

1920

3 240/1920. (IV. 19.) ME.r. az Országos Menekültügyi Hivatal létrehozásáról. *Budapesti Közlöny*, LIII.évf. (1920) 91.sz. 89.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 110.sz.jegyzet.

4 352/1920. (III. 27.) BM.int. az állam biztonságára vagy a társadalmi rend és béke szempontjából, valamint a közbiztonságra veszélyes, aggályos és gyanús, úgyszintén gazdasági okokból káros egyének rendőri felügyelet alá helyezése, őrizetbe vétele és internálása. *Belügyi Közlöny*, XXV.évf. (1920) 16.sz. 570-578.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 134.sz.jegyzet.

7 862/1920. (V. 12.) bm.r. az ország határát ki és befelé átlépőkről való kimutatások vezetése és az ezzel kapcsolatos egyéb intézkedések. *belügyi közlöny*, XXV.évf. (1920) 21.sz. 692-695.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 121.p. 211.sz.jegyzet + 212.sz.jegyzet + 213.sz.jegyzet + 215.sz.jegyzet.

8 352/1920. (X. 27.) ME.r. a megszállott területekről beutazók ellenőrzése. *Belügyi Közlöny*, XXV.évf. (1920) 48.sz. 1852-1853.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 112.sz.jegyzet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 121.p. 217.sz.jegyzet.

15 379/1920. (IV. 7.) BM.r. idegen állampolgároknak, illetőleg idegen útlevelek tulajdonosainak bebocsátása Magyarországi területére. *Belügyi Közlöny*, XXV.évf. (1920) 16.sz. 578.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 121.p. 210.sz.jegyzet.

24 335/1920. (IV. 17.) BM.kr. megszállott magyar területekre való utazások engedélyezése iránt előterjesztett kérelmek elintézésénél követendő eljárás. *Belügyi Közlöny*, XXV.évf. (1920) 18.sz. 610-611.p.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 121.p. 216.sz.jegyzet.

1921

684/1921. (II. 1.) ME.r. a megszállott területekről beutazók ellenőrzéséről szóló 8352/1920. ME.r. végrehajtása tárgyában. *Belügyi Közlöny*, XXVI.évf. (1921) 7.sz. 168-171.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 113.sz.jegyzet.

- 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r.** a vámország létesítéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LV.évf. (1922) I.füzet. 223-232.p.
PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 34.sz.jegyzet.
- HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774. 31.p. 13.sz.jegyzet.
- 6 500/1921. (IX. 28.) ME.r.** a trianoni békeszerződésben foglalt ál-lampolgársági rendelkezések ismertetése és végrehajtása tárgyában. *Belügyi Közlöny*, XXVI.évf. (1921) 41.sz. 1908-1915.p.
VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 104.sz.jegyzet.
- 69 500/1921. (IX. 30.) BM.kr.** utasítás a trianoni békeszerződésben foglalt állampolgársági rendelkezések ismertetése és végrehajtása tárgyában kelt 6500/1921.ME. rendelethez. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LV.évf. (1921) 1.sz. 575-576.p.
VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 104.sz.jegyzet.
- 84 143/1921. (X. 7.) BM.r.** a trianoni békeszerződésben foglalt állampolgársági rendelkezések tárgyában kiadott 69 500/1921.BM. körrendeleti utasítás kiegészítéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LV.évf. (1921) 1.sz. 578-579.p.
VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 104.sz.jegyzet.
- 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r.** a Magyar Királyi Vámország létesítéséről szóló 6.200/1921. M. E. számú kormányrendelet végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LV.évf. (1922) I.füzet. 1594-1623.p.
PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 34.sz.jegyzet.

1923

- 5 645/1923. (VI. 4.) BM.r.** a határátlépő állomások kijelöléséről és az ott szervezett m. kir. állami rendőrségi kirendeltségek hatásköréről. *Belügyi Közlöny*, XXVIII.évf. (1923) 29.sz. 1114-1118.p.
VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 178.sz.jegyzet.
- SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774. 121.p. 214.sz.jegyzet.
- 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r.** a folyamrendészet gyakorlásáról és a m. kir. folyamország szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922: XIV. t.-c. végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LVII.évf. (1923) I.füzet. 335-340.p.
PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 36.sz.jegyzet.
- 25 050/1923. (1924. I. 5.) HM.kr.** karhatalmi szolgálat ellátása a Magyar Királyi Honvédség számára. *Honvédségi Közlöny*, LI.évf. (1924) 2.sz. 16.p. + melléklet.
PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 45.sz.jegyzet.

1924

- 2 344/1924. (III. 28.) ME.r.** az Országos Menekültügyi Hivatal megszüntetéséről. *Belügyi Közlöny*, XXIX.évf. (1924) 27.sz. 682.p.
VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 114.sz.jegyzet.
- 81 000/1924.BM.r.** a könyroradomány gyűjtése (koldulás) szabályozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LVIII.évf. (1924) 1.sz. 399-401.p.
VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 169.p. 152.sz.jegyzet.

1925

- 4 132/1925.BM.kr.** a katonai karhatalom igénybe vételéről és alkalmazásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIX.évf. (1925) 1.sz. 275-285.p.
PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 46.sz.jegyzet.

200 000/1925. (IV. 25.) BM.r. külföldieknek az ország területén lakhatásáról szóló 1903 : V. t.-c. végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIX.évf. (1925) 1.sz. 179-195.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 115.sz.jegyzet + 118.sz.jegyzet + 119.sz.jegyzet ; 170.p. 201.sz.jegyzet.

1926

12 551/1926. (III. 15.) BM.r. a visszahonosítási kérelmek tárgyalásának egyszerűsítéséről és gyorsításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LX.évf. (1926) 1.sz. 264-266.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 108.sz.jegyzet.

1927

101 000/1927. (I. 6.) BM.r. a külföldiek tartózkodási engedélyéről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LX.évf. (1927) 1.sz. 165-166.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 119.sz.jegyzet.

1930

7 270/1930. (XI. 20.) ME.r. a bejelentési kötelezettségnek az ország egész területére kiterjesztése tárgyában. *Belügyi Közöny*, XXXV.évf. (1930) 54.sz. 1027.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 121.sz.jegyzet ; 170.p. 202.sz.jegyzet.

63 410/1930. (XII. 16.) BM.r. a bejelentés kötelezettségének az ország egész területére kiterjesztéséről szóló rendelet végrehajtására. *Belügyi Közöny*, XXXV.évf. (1930) 58.sz. 1091-1092.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 122.sz.jegyzet ; 170.p. 202.sz.jegyzet.

100 000/1930. (XI. 6.) BM.r. külföldieknek a Magyar Szent Korona országai területén lakhatásáról szóló 1903/V.tc., illetve ennek módosításáról szóló 1930/XXVIII.tc. végrehajtása tárgyában. *Belügyi Közöny*, XXV.évf. (1930) 57.sz. 1078-1086.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 168.p. 127.sz.jegyzet + 13>sz.jegyzet ; 170.p. 202.sz.jegyzet.

1931

6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774. 170.p. 190.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 24.sz.jegyzet.

1942

9 301/1942.HM.r. szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a Magyar Királyi Honvédség számára.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 47.sz.jegyzet.

INDEX
NOMINUM

A-Á

II. ANDRÁS (1176-1235) Árpád-házi magyar király (1205-1235) III. Béla magyar király és Chatillon Anna gyermeke. I. Szt. Istvántól számítva a 18. Árpád-házi király. 1222-ben született dekrétuma az Aranybula a magyar történelmi alkotmány legfontosabb törvényei közé tartozik, amely megalapozta a nemesi vármegyét is.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

gróf ANDRÁSSY Gyula (Oláhpaták, Gömör vármegye 1823. III. 8. – Voloca, Fiume közelében 1990. II. 18.) főispán, honvéd ezredes és a debreceni kormány konstantinápolyi követe. In effigie felakasztották, szkv. lovassági tábornok. Képviselőházi egyedüli alelnök 1865. XII. 20. – 1866. IV. 16. ; képviselőházi első alelnök 1866. IV. 16. – 1867. IV. 8. ; miniszterelnök 1867. II. 17. – 1871. XI. 14. ; honvédelmi miniszter 1867. II. 20. – 1871. XI. 14. ; nádorhelyettes 1867. VI. 4. – 1867. VI. 8. ; közös külügyminiszter 1871. XI. 14. – 1879. XII. 8. ; közös pénzügyminiszter 1871. XI. 14. – 1872. I. 15. és 1876. VI. 11. – 1876. VIII. 14.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

B

BARTALIS Ferenc (1813 – Sepsiszentgyörgy, 1854) Bibarcfalvi kisbirtokos aki résztvett az úgynevezett „Makk-féle” szervezkedésben, mely az emigrációba kényszerült KOSSUTH Lajos kormányzó jóváhagyásával a magyar szabadságharc újraindítását Székelyföldről kiindulva kívánta megvalósítani. A szervezkedést az elnyomó HABSURG-hatalom felszámolta. A szervezők elleni bírósági eljárás keretében Marosvásárhelyen 1854. IV. 6-án halálra ítélték. Az ítéletet 1854. IV. 29-én Sepsiszentgyörgyön hajtották végre.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

gróf Leopold von Berchtold (Bécs, 1863. IV. 18. – Peresznye, 1942. XI. 21.) Az Osztrák-Magyar Monarchia közös külügyminisztere az I. világháború kitörésekor.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Napóleon (BONAPARTE Napóleon. Eredeti olasz nevén Napoleon di BUONAPARTE; Ajaccio Korzika 1769. VIII. 15. – Szent Ilona 1821. V. 5.) francia katonatiszt és politikus. 1799-1804 Első Konzul, 1804-1815 I. Napóleon néven francia császár.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

C-Cs

CLAUSEWITZ Karl Gottlieb von (1780-1831) porosz katona, hadtörténész, katonai teoretikus.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

D

DEÁK Ferenc (Söjtör, 1803. október 17. – Budapest, 1876. január 28.) Jogász, államférfi. Aktívan részt vett a reformkori magyar országgyűlés munkájában, az első felelős magyar kormány igazságügyminisztere, az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc honvédő katonája. A neoabszolútizmus-kori elnyomás idején a magyar nemzeti ellenállás eszközeként a passzív rezisztencia mozgalom elindítója, a kiegyezés szellemi atyja.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

DZSUGASVILI Jozsif Viszarionovics [SZTALIN] (Gori, 1879 – Moszkva, 1953), az SZKP KB főtitkára, a Szovjetunió vezetője (1924–1953)

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

E-É

gróf Erembault de DUDZEELE Belgium bécsi követe az I. világháború kitörésekor.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

F

Ferenc Ferdinánd (Franz Ferdinand Karl Ludwig Josef von HABSURG-LOTHRINGEN, Erzherzog von Österreich-Este) (Graz, 1863.XII.18. – Sarajevó, 1914.VI.28.) osztrák főherceg, 1896-tól az Osztrák–Magyar Monarchia trónörököse. 1914-ben Gavriilo PRINCIP nevű szerb sovíniszta merénylő kioltotta életét.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ferenc József (Bécs, 1830. VIII. 18. — Bécs, 1916. XI. 21.) Született osztrák főherceg, 1867-től haláláig Magyarország megkoronázott apostoli királya. A Habsburg Monarchia leghosszabb ideig (68 évig) uralkodó tagja.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

gróf FESTETICS Tasziló 1911-től herceg (Bécs, 1850. V. 5. – Keszthely, 1933. V. 4.) 1904-től főudvarmester. A főrendiház, majd a felsőház tagja. Ő volt az első magyar, aki *Ferenc József* uralkodótól nem birodalmi, hanem magyar hercegi címet kapott.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

G-Gy

báró Wladimir Giesel von Gieslingen altábornagy az Osztrák-Magyar Monarchia szerbiai nagykövete az I. világháború kitörésekor.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

HABSURG-ház (majd a HABSURG-LOTHARINGIAI-ház), Közép-Európa több országának — így Magyarország és az osztrák tartományok — uralkodói adó család.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

HAMMURÁBI Babilónia királya Ie. XVIII. században.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Julius Jacob von HAYNAU (Kassel, Németország 1786. október 14. – Bécs, Ausztria 1853. március 14.) Osztrák katonatiszt. Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc leverése után Magyarország katonai parancsnokaként hajtotta végre a magyar nemzet elleni véres megtorlásokat. 1850. VII. 8-án *Ferenc József* Julius Jacob von HAYNAUT leváltotta, majd Szatmár vármegyében birtokot adományozott a „bresciai hiénaként” elhíresült tábornagnak.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Horea Lásd VASILE Ursu Nicola

I

Imre herceg (Székesfehérvár, 1000. – Igfon erdő, Bihar vármegye, 1031. IX. 2.) *I. Szent István* egyszülött fia, trónörököse. Vadászat közben halt meg máig tisztázatlan körülmények között.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

I. Szent István [Vajk] (969 – Esztergom, 1038. VIII. 15.) A római katolikus keresztény magyar állam megszervezője. Uralkodása alatt a központi magyar állam megszilárdult, a katolikus keresztény egyházzal szemben évszázadokon keresztül fenálló és egyedülálló előjogokat biztosítva a mindenkor magyar állam vezetésének.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

J

DZSUGASVILI Joszif Viszarionovics [SZTALIN] (Gori, 1879 – Moszkva, 1953), az SZKP KB főtitkára, a Szovjetunió vezetője (1924–1953)

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

II. József (HABSURG-LOTHARINGIAI József Benedek Ágost János Antal Mihály Ádám; Bécs, 1741 – Bécs, 1790), német-római császár (1765–1790), magyar király (1780–1790)

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

K

Károly Róbert (Nápoly, 1288 – Visegrád, 1342. VII. 16.) A harmadik vegyesházi magyar király (1308. XI. 17. – 1342. VII. 16.)

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

VII. Károly (Párizs Franciaország, 1403. II. 22. – Mehun-sur-Yèvre Franciaország, 1461. VII. 22.) Franciaország királya 1422-1461.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

KEMPEN von fichtenstamm, Johann Franz báró (Pardubitz, 1793. június 26. - Schwarza, 1863. november 29.) Tisztviselő volt a Császári és Királyi Hadseregben. Legmagasabb rangja altábornagy. Ő adott parancsot BATTYÁNY Lajos magyar miniszterelnök halálos ítéletének akasztás helyett golyó általi végrehajtására. Ferenc József császár 1849-ben HAYNAU ajánlására KEMPENT nevezte ki a császári csendőrségnek az általános felügyelőjévé.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz.53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

udvardi és kossuthfalvi KOSSUTH Lajos (Monok, 1802. IX. 19. – Turin, 1892. III. 20.) Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc, vezéralakja. A BATTYÁNY-kormány pénzügyminisztere, a Honvédelmi Bizottmány elnöke, Magyarország kormányzó elnöke.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Könyves Kálmán (Székesfehérvár, 1074 – Székesfehérvár, 1116. II. 3.) *Szent Istvántól* számítva a 9. Árpád-házi magyar király. Uralkodásának ideje: 1097-1116. Korának kliemelkedően művelt államfője. Uralkodása alatt kimondta, hogy boszorkányok nincsenek, elrendelte hogy a nemesi birtokok a koronára szálljanak a fiúág kihalása esetén és megtiltotta a kényszer-vallatást.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kun (IV.) László (Vizesgyán, 1290. VI. 10. – 1290. VII. 10.) *Szent Istvántól* számítva a 22. Árpád-házi magyar király. Uralkodásának ideje: 1272. VIII. 6. – 1290. VII. 10.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-LY

XVI. Lajos (Versailles Franciaország, 1754. VIII. 23. - Párizs Franciaország, 1793. I. 21.) Franciaország és Navarra királya 1771-1791, majd Franciaország királya 1791-1792.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szent László (Lengyel Királyság, 1046. VI. 27. – Nyitra, 1095. VII. 29.) *Szent Istvántól* számítva a 9. Árpád-házi magyar király. Uralkodásának ideje: 1077-1095. Erőskezű lovagkirály, uralkodása alatt a német terjeszkedéstől, a pápai hűbértől és a keleti nomád népek pusztításaitól egyaránt megvédte a Magyar Királyságot. Emlékezte a Magyar Szent Korona országai népeinek legendáiban, emlékezetében mai napig él.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

M

Ludwig Friedrich August von MACKENSEN (Haus Leiniz [Trossin], 1849. XII. 6. – Burghorn [Habighorst], 1945. XI. 8.) Porosz királyi katonatiszt, német császári tábornagy. Jelentős szerepet játszott az I. világháborúban a Magyar Királyságot hátra támadó Román Királyság megszállásában.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

P

Nikola PASICS (1845-1926) A Szerb Népi Radikális Párt egyik alapítója és vezére. A Szerb Királyság miniszterelnöke 1891-1892-ben, 1904-1905-ben és kisebb megszakításokkal 1909-1918-ban. 1920 és 1926 között a Szerb-Horvát-Szlóven Királyság kormányfője.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Raymond POINCARÉ (Bar-le-Duc, 1860. VIII. 20. – Párizs, 1934. X. 15.) Franciaország államfője az I. világháború kitörésekor.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Radomir PUTNIK (Kragujevac, 1847. I. 24. – 1917. V. 17. Nizza) Szerb vezérkari főnök az I. világháború kitörésekor.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

T-Ty

borosjenői és szegedi TISZA Kálmán (Nagyvárad, 1830 – Budapest, 1902), államférfi, 1861-ben képviselőházi alelnök, miniszterelnök (1875–1890) és egyben belügyminiszter (1875–1887), valamint ideiglenesen pénzügyminiszter (1878, 1887–1889) és a király személye körüli miniszter (1879), a Szabadelvű Párt vezető személyisége, az MTA tagja.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

V-W

VÁRADI József Az 1948-1949-es magyar forradalom és szabadságharc leverésekor emigrációba kényszerült honvéd főhadnagy a társaival együtt a magyar szabadságharc újakezdését tűzte ki célul. A felkelés kiindulópontjának Székelyföldet tekintették. Elgondolásukat ismertették KOSSUTH Lajossal, aki azt jóváhagyta. VÁRADI József fejére a HABSBURG-hatalom vérdíjat tűzött ki, melynek nyomán — árulás következtében — Bélafehérván csapatával együtt elfogták, majd a szervezők elleni bírósági eljárás keretében Marosvásárhelyen 1854. IV. 6-án halálra ítélték. Az ítéletet 1854. IV. 29-én Sepsiszentgyörgyön hajtották végre.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

VASILE Ursu Nicola (Arad vármegye, 1731 – Gyulafehérvár 1785. II. 28.) 1784-ben társaival Ion CLOSCA-val és Gheorge CLOSAN-al vezették az uralkodó II. József környezetéből támogatott magyarellenes vérengzéseket, szabadrablásokat, melyek leverésére az uralkodó több héten — keresztül december 13-áig — nem küldött parancsot. Amikor a mozgalom már túlléphetett volna a magyarellenesség határain az uralkodó parancsára a katonaság leverte a rablógyilkos szabadcsapatokat. VASILE Ursu Nicola-t Gyulafehérváron végezték 1785. II. 28-án.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

WERBÓCZY István (Verbőcz, 1458 – Buda, 1541. X. 13.) Jogtudós, a Magyar Királyság nádora. Fő műve a „*Tripartitum*” 1514-ben jött létre, melyben összegyűjtötte Magyarország szokásjogát, egyben pedig a magyar nemzet nem nemesi részét számos jogosultságból kizárta.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

INDEX
Geographicus

A-Á

Adria A Földközi-tengernek az Itáliai-félsziget és Dalmácia között elterülő része.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Albánia Nyugat-balkáni ország.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Alsó-Ausztria ausztriai tartomány.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Amerikai Egyesült Államok (gyakran mint Egyesült Államok, angol rövidítése: USA=United States of America), szövetségi állam Észak-Amerikában.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Amerikai kontinens Lásd Észak-Amerika.

Anglia Nagy-Britannia Nagy-Britannia (Nagy-Britannia és Észak Írország Egyesült Királysága) része, a Brit-szigetek nagyobbik szigetén helyezkedik el Wales és Skócia társaságában, lakóinak anyanyelve angol.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Apátistvánfalva Magyar határtelepülés a jelenlegi magyar-szlovén határ mentén, Zala megyében.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Ausztria Az Osztrák Császárság Ausztria-i tartományaiából álló szövetségi állam, amelyet a Harmadik Német Birodalom bekebelezett, majd a második világháború után ismét függetlenné vált. Ausztria területe hagyományosan az Alpok északi, keleti és déli lejtőire terjed ki. A trianoni békediktátum Ausztriához csatolta Magyarország nyugati szélén elterülő várvidéket.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ázsia A legnagyobb kiterjedésű kontinens. Északról a Jeges-tenger, keletről a Csendes óceán, délről az Indiai-óceán nyugatról pedig az Ural hegység, továbbá a Fekete-tenger és a Vörös-tenger határolja.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

B

Babilon Ókori mezopotámiai város az Eufrátész partján

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Balatonfüred Település a Balaton északi partján Veszprém vármegyében.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Balkán, az európai kontinens egyik félszigete, amely a Kárpátok déli vonulatától és a Szávától délre eső félszigetet foglalja magában, az Adria, a Földközi-tenger, az Egei-tenger, a Márvány-tenger és a Fekete-tenger határolja. Ázsiától a Boszporusz és a Dardanellák választják el.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Baranya háromszög a Dráva és a Duna találkozási közei földrajzi egység, jelenleg Horvátország területén.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Baranya vármegye, magyar területi közigazgatási egység a Dél-Dunántúlon.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Bács-Kiskun vármegye Duna-Tisza közi vármegye.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Belgium Hollandia, Németország, Luxemburg és Franciaország között elterülő királyság, amely az Északi tengerrel határos. Lakói vallon és flamand anyanyelvűek.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Berlin Poroszország, majd az egyesült Németország fővárosa.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774

Beszterce-Naszód vármegye A történelmi Magyarország 63 vármegyéjének egyike, amely Erdély északi részén elterülő határ vármegye, Bukovinával és egy rövid szakaszon Romániával volt határos. Székhelye Beszterce. Jelenleg Romániához tartozik.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bécs Ausztria fővárosa.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Békás-szoros A Keleti-Kárpátokon Erdélyből Moldvába átvezető szoros, Hargita vármegyében, jelenleg románia területén.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Bélafalva erdélyi település jelenleg Románia területén.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Biharkeresztes Bihar vármegyei település.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bled Szlovéniai üdülőhely. Itt írták alá 1938. VIII. 29.-én a Bled-i egyezményt, melyben a kisantant államok elismerték Magyarország fegyverkezési jogát.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határörizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Boroszló Felvidéki település Sáros vármegyében, jelenleg Szlovákia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Borszékfürdő Marosvásárhelytől 26 km-re fekvő üdülőtelepülés, Hargita vármegyében, jelenleg Románia területén.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Bosznia-Hercegovina nyugat balkáni tartomány, melyet az Osztrák-Magyar Monarchia 1878-ban okkupált, majd 1908-ban annektált. Bosznia-Hercegovinát az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közösen kormányozta. A tartomány felett a közös pénzügyminiszter diszponált. A tartomány közigazgatási költségeit a tartománynak kellett fedeznie. Ezért az nem tartozott a delegációk hatáskörébe. Plusz kiadás esetén a hozzájárulást a két országgyűlés közösen adta meg. Az annektálás után a helyzet lényegesen nem változott. Bosznia-Hercegovina igazgatásában a dualizmus elve érvényesült. A tartomány nem tartozott sem az Osztrák Császársághoz, sem a Magyar Királysághoz, és önálló harmadik egységet sem alkotott. A tartomány hadügyi kérdéseit az uralkodói felségjog alapján intézték. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után a tartomány a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia részévé vált. Önállóságra Jugoszlávia felbomlása után tett szert.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

Brassó Erdélyi Vármegye 1918-ig.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Brit-szigetek Lásd Anglia

Breszt-Litovszk a jelenlegi Fehéroroszország dél-nyugati részén a Nyugati-Bug és a Muhavec összefolyásánál található város, a központi hatalmak és Oroszország itt írták békeszerződésüket 1918. III. 3.-án.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Budapest Magyarország fővárosa, 1872-ben Óbuda, Buda és Pest egyesítésével jött létre.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bukarest Románia fővárosa.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bukovina Osztrák örökös tartomány 1775-től a Kárpátok keleti lejtőin a Román Királysággal határosan.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bulgária Kelet-balkáni ország.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

C-Cs

Csehszlovákia Ideiglenesnek bizonyuló államalakulat, amelyet a trianoni békediktátum hozott létre és a Párizs-i békeszerződések erősítettek meg, az ezredfordulón Csehszlovákia Csehországra és Szlovákiára bomlott. A szlovák állam a Dunától északra eső kisalföldi területekre és a Felvidékre terjed ki.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csepel Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csik Vármegye Magyar területi közigazgatási egység volt Erdélyben 1918-ig.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

D

Dán Királyság Észak-Európai állam Németország és Norvégia között.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Debrecen a trianoni békediktátummal elcsatolt Hajdú és Bihar vármegye maradványain létrejött Hajdú-Bihar vármegye székhelye.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Dél-Amerika Az amerikai kontinens döntő többsége az egyenlítőtől délre helyezkedik el. A Csendes-óceán, az Atlanti-óceán és a Karib-tenger határolja, az amerikai kontinens északi részével keskeny földnyelv köti össze melyet a Panama-csatorna szel ketté.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dobogókő Üdülőtelepülés a Visegrádi hegység legmagasabb (700 m) pontján.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Dráva Az Alpok alatt ered és Eszéknel torkollik a Dunába. A törökök kiűzése után a Dráva-Száva közé települt horvát lakosság és a magyar etnikum közötti választó vonalat alkotja. Ettől fogva Horvátország hagyományos határvonala.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Drezda németországi település.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Drinápoly Törökország legnyugatibb részén fekvő település a Maritsa folyó partján.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Duna Közép-Európa legnagyobb folyója, a Bajorország-i Fekete Erdőben ered és a Fekete Tengerbe torkollik, Németországot, Ausztriát, Szlovákiát, Magyarországot, Szerbiát, Romániát és Bulgáriát is érinti. A történelmi Magyarország területére a Dévényi Kapunál lépett be és a Vaskapunál hagyta el. Hagyományos kereskedelmi és hadi útvonal.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Duklai hágó A Keleti-Beszkiték és az Erdős-Kárpátok között elhelyezkedő hágó.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Duna-Tisza köze A Duna és a Tisza között húzódó terület.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dunántúl, a Kárpát-medence azon területe, melyet északról és keletről a Duna, délről a Dráva nyugatról pedig a Lajta folyó határol.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

E-É

Egyesült Királyság Lásd Anglia

Egyiptom Arabok lakta, Közel-keleti ország. A lakosság döntő többsége a Nílus völgyében él, mivel az ország területének nagy része sivatag.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Erdély A történelmi Magyarország Keleti, a Kárpátok és a Bihari-hegység által övezett tájegysége, jelenleg Romániához tartozik. A trianoni békediktátum óta a román hatóságok változó erősségű magyarellenes politikával igyekeztek a magyar lakosság létszámát csökkenteni, befolyását mérsékelni. Az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a magyar-román viszonyt. Az erdélyi magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Erdélyi-érchegység az Erdélyi-középhegység délkeleti hegyvonulata. Legmagasabb csúcsa az 1437 méter magas Az Aranyos, a Maros és a Fehér-Körös folyómedrei által tagolt hegység Fehér és Hunyad megye területén található.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Európa az Atlanti Óceán, a Földközi és a Fekete Tenger, a Kaukázus, a Kaszpi Tenger továbbá az Ural és az északi Jeges Tenger által határolt kontinens.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Észak-Amerika az Amerikai kontinens jól elhatárolhatóan két részből áll az Északi-Amerikai és a Dél-Amerikai részekből. Észak-Amerika a kontinens északi féltekén elhelyezkedő része, amely a Bering-szorostól a Panama-csatornáig tart. Észak-Amerikában két ország helyezkedik el, Kanada és az Amerikai Egyesült Államok, mindkét ország lakosságának döntő többsége angol anyanyelvű.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Észak-Erdély a második bécsi döntéssel a Magyar Királysághoz visszacsatolt terület (1940-1944).

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Észak-Itália Lásd Lombardia

Európa az Atlanti Óceán, a Földközi és a Fekete Tenger, a Kaukázus, a Kaszpi Tenger továbbá az Ural és az északi Jeges Tenger által határolt kontinens.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

F

Ferihegy Budapest XVIII. kerületében lévő település, ahol a Ferihegyi Reptér, mai nevén Liszt Ferenc reptér található.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Fertő-tó Sekély állóvíz a Várvidék területén, jelenleg részben Ausztriához tartozik.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Finnország Észak-Európa-i ország Svédország, Norvégia, Oroszország és Észtország között.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Fiume 1918-ig a Magyar Szent Korona csatolt teste, Adria parti kikötőváros, jelenleg Horvátország területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Franciaország döntően franciák által lakott nyugat-európai ország. Szárazföldön Belgium, Luxemburg, Németország, Svájc, Olaszország és Spanyolország határolja. Vízi határai az Atlanti óceán, La Manche csatorna és a Földközi-tenger. Államformája többször változott, a Francia Királyságot követően császárság, jelenleg pedig köztársaság.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

G-Gy

Galánta Felvidéki város Pozsony vármegyében, jelenleg Szlovákia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gallícia A Felvidékkel határos lengyelországi tartomány, amely Lengyelország felosztását követően az Osztrák Császárság egyik tartományává vált.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Genf A svájci Genf kanton fővárosa.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Görögország A Balkán félsziget déli részén elterülő ország.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Granica Gallíciai település.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gyilkos-tó A Hargita vármegyei Hagymás-hegységben 1837-ben egy hegyomlás következtében keltekezett tó, eredetileg Veres-tónak is hívták. A Gyilkos-tó melletti üdülőtelep Gyergyószentmiklós közigazgatási területéhez tartozik.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gyimesbük Erdély és Románia határán fekvő település.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Győr A trianoni békediktátum által elcsatolt, Győr vármegye, Moson vármegye és Sopron vármegye maradványainak egyesítéséből létrehozott Győr-Moson- Sopron vármegye székhelye.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

HABSBURG-birodalom (Lásd Habsburg-monarchia.)

HABSBURG-monarchia a HABSBURG-ház Közép-Európában uralkodó tagjai által uralt területek összessége. A dualizmus időszakában az Osztrák-Magyar Monarchia nem hivatalos, szinonim kifejezése.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közbiztonsági tevékenységének megszervezése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 139-180.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2016. II. 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Magyar Állam- és Jegtörténeti Tanszéke által szervezett közbiztonság-történeti tudományos szimpozion-sorozatának a „125 éve lépett be a polgári magyar állam belügyi tárcája a határőrizetbe” című XVI. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Havasalföld Lásd Románia

Háromszék Erdélyi település, jelenleg Románia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hévíz Zala vármegyei település.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hévízszentandrás Zala vármegyei település, amely ma már egybeolvadt Hévízzel.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hidasnémeti Magyar határtelepülés a jelenlegi magyar-szlovák határ mentén, a trianoni békediktátummal elcsatolt Borsod, Abaúj és Zemplén vármegyék maradványain létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyében.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hollandia Németország és Belgium között az északi Jeges-tenger partján fekvő némalföldi ország.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Horvátország Magyarország déli szomszédja, 1920-ig a Magyar Királyságban autonómiát élvező ország. Eredetileg a Dráva és a Száva közötti terület magába foglaló térséget magyarok lakták, akiket a török csapatok kipusztítottak, helyükre horvátok települtek, így vált a korábban a Száva és Adria közötti Horvátország Horvát-Szalvón országgá, amely már a szlávok által benépesített Dráva-Száva közt, is magába foglalta. A dualizmus időszakában Dalmácia még nem képezte Horvát-Szalvón ország részét, hanem az osztrák örökös tartományok egyike volt, hasonlóan az Isztriai félszigethez. Az első világháború után a Horvát-Szalvón elnevezést Horvátország név váltotta fel, amely magába Horvát-Szalvón országot és a hozzá csatolt Dalmáciát és Isztriát is. A trianoni békediktátum után a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia tagállama, 1941-1945 között önálló, majd ismét Jugoszlávia része, végül 1991 nyarától újra független állam.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Horvát-Szalvón-Dalmátország Lásd Horvátország.

I

Izrael Közel-keleti ország a Földközi-tenger partján.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

J

Jagodina Az I. világháborúig Bulágríához tartozó település, jelenleg Szerbia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Japán szigetország Kelet-Ázsiában. Nyugaton a Japán-tenger, északon az Ohotszki-tenger, keleten a Csendes-óceán és délen a Kelet-kínai-tenger mossa partjait. A 6852 szigetéből a négy legnagyobb Hokkaidó, Honsú, Kjúszú és Sikoku, ezeket nevezik főszigeteknek. A nagy múltra visszatekintő Japán ma a harmadik legnagyobb gazdasági hatalom az Amerikai Egyesült Államok és Kína után, a Föld leggazdagabb országainak egyike, számos nemzetközi szervezet tagja. Fővárosa és legnagyobb városa Tokió, a világ legnépesebb várostömörülése.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

K

Karlóca szerémségi település, jelenleg Szerbia területén, itt kötötték meg 1699. I. 26—án a Karlócai békét.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kárpát-medence keleten és délen a Kárpátok, északon az Alpok, nyugaton pedig a Dinári-hegység által határolt terület.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kína Ázsia keleti részén fekvő, jelenleg a föld legnépesebb országa.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Konstantinápoly Törökország fővárosa 1453-tól 1923-ig, fontos kereskedelmi központ az Égei- és Fekete-tenger között, a Boszporusz partján (a török idők előtt a Bizánci Császárság székhelye volt Bizánc néven.)

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Königgrätz csehországi város, ahol a HABSBURG-birodalom hadereje 1866. VII 3.-án vereséget szenvedett.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Közép-Amerika Az Észak-Amerikát Dél-Amerikával összekötő földnyelv és a környező szigetvilágot magába foglaló terület.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Közel-kelet A XX. században létrejött politikai-gazdasági fogalom, amely a Földközi-tenger keleti partvidékét foglalja magába.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Közép-Európa A kontinens közepén elhelyezkedő terület, amely magába foglalja Észtországot, Lettországot, Litvániát, Lengyelországot, Csehországot, Szlovákiát, Ausztriát, Szlovéniát, Magyarországot és Horvátországot.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Közép-Kelet-Európa Közép-Európa azon része, amely a Szovjetunió érdekszférájába tartozott a Varsói Szerződés felbomlásáig.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Krakkó A Nyugati-Beszékidek keleti lábánál a Visztula mentén fekvő város, amely egy időben Lengyelország fővárosa is volt. Lengyelország felosztását követően a galíciai tartomány részeként az osztrák Császársághoz került, ahonnan az első világháború után jutott ismét lengyel fennhatóság alá.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kuba Karib-tengeri szigetország, korábban spanyol gyarmat.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

Lemberg Város Lengyelországban, Gallícia területén, amely a Habsburg-birodalom egyik örökös tartománya volt.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Lengyelország a Balti Tenger, Németország, Csehország, Szlovákia, Ukrajna, Belorusszia, és a néhai Kelet-Poroszország maradványa ma orosz terület által határolt ország. A történelmi Magyarország Lengyelországgal határos volt. A lengyel-magyar kapcsolatok hagyományosan jók voltak, amelynek emléke élénken él mindkét népben. Lengyelország a XVIII. században elvesztette szuverenitását, amikor Oroszország, Poroszország és a Habsburg-birodalom között felosztották. Lengyelország államisága az első világháború után állt helyre, azonban a HITLER és SZTÁLIN közötti alku nyomán Németország és a Szovjetunió ismét megszállta. Függetlensége a második világháború után állt ismét helyre.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Lichtenstein Hercegség Közép-Európa nyugati részén, Svájc és Ausztria között található törpeállam.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Lombardia az Alpok és az Appeninek között elterülő sík vidék, melyet a Pó folyó kettészel. Keletről az Adria, nyugatról Franciaország határolja.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Lőkősháza Bihar vármegyei település.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

M

Magyar Királyság Lásd Magyarország

Magyar Népköztársaság Lásd Magyarország

Magyarország. Államformák: 898-tól a honfoglalást követően a hét magyar törzs szövetsége, majd 1000-tól, az államalapítástól 1918-ig Magyar Királyság, 1918. november 16.-ától Magyar Népköztársaság, 1919. március 21.-étől Tanácsköztársaság, 1919. június 23.-ától Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság, 1919. augusztus 2.-ától Népköztársaság, 1919. augusztus 8.-ától Magyar Királyság, 1946. február 2.-ától Magyar Köztársaság, 1949. augusztus 20.-ától Magyar Népköztársaság, 1989. október 23.-ától Magyar Köztársaság. A XX. század elején rabló, imperialista békediktátummal területének mintegy 2/3-át lakosságának több mint a felét elcsatolták. A trianoni békediktátum előtti Magyarországot tekintjük a történelmi Magyarországnak, amely magába foglalta a Magyar Szent Korona alá tartozó területeket azaz a Kárpát-medencét, amely több, mint 1000 éven át gazdasági földrajzi és kulturális egységet alkotott. A trianon utáni Magyarországot pedig többféle elnevezéssel is szokás jelölni például, kismagyarország, közpennyország stb.. A történelmi Magyarországon csaknem 283 000 km² területén mintegy 20 000 000 lakos élt. A trianoni békediktátum nyomán az ország területe 93 000 km²-re, lakóinak száma pedig 8 000 000 főre csökkent. A Kárpát-medencében élő magyar etnikum közel egyharmada került kisebbségi sorba az átrajzolt határokból következően. A magyar nemzet elcsatolt részei azóta a kisebbségi jogaitól többé-kevésbé megfosztottan, a többségi nemzet beolvasztási kísérletei között éli életét. Ez a helyzet a térség viszálykodásainak a melegegya. A sovíniszta politikai csoportosulások tevékenysége nehezíti a Kárpát-medence fejlődését, egyben pedig akarva-akaratlanul kedvez a külső hatalmi befolyások erősödésének.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Marosvásárhely erdélyi város jelenleg Románia területén.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Moldova Lásd Románia

Montenegro a XIX. században vált ki a Török-birodalomból majd a I. a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság része lett. Jelenleg független állam Dél-Európában, a Balkán-félszigeten, a volt Jugoszlávia területén. Az 5. állam, amely függetlennedett a volt Jugoszláviából. Fővárosa Podgorica. Délnyugaton az Adriai-tenger, nyugaton Horvátország, észak-nyugaton Bosznia-Hercegovina, észak-keleten Szerbia, keleten Koszovó, délkeleten pedig Albánia határolja. Területét dél-szláv népesség lakja.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Morvaország Történelmi régió a mai Csehország keleti részén.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

München Németország Bajor tartományának fővárosa.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

N-Ny

Nagyszeben erdélyi város, jelenleg Románia területén.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nándorfehérvár A városban lévő vár a magyar végvári rendszer részét alkotta, ahol HUNYADI János vereséget mért a hódító török csapatokra. Ennek a tiszteletére szólnak a keresztény világban délben a harangok. Délvidéki Duna parti település jelenleg Belgrád néven Szerbia fővárosa.

Német Császárság Középkori eredetű állam, amely szuverén fejedelemségekre bomlott, azonban a császárságot, mint formát megtartotta. A Német Császárságot porosz vezetéssel egyesítették újra a XIX. században. Az első világháború nyomán Németországban a császárság megszűnt.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Németország A germán törzsek szálláshelyeinek területén alakult ki a római Birodalom szétzilálásakor a germán szövetség, amelyből kifejlődött a Német-Római Császárság. A német nyelvterület politikai egysége azonban fokozatosan felbomlott, így számos független ország keletkezett. Laza irányítást biztosított azonban az úgynevezett választófejedelmek által választott német-római császár léte. E tisztséget hosszú időn át a HABSBURGOK töltötték be. 1871-ben jött létre porosz vezetéssel az úgynevezett kis német — Ausztria nélküli — egységen nyugvó német császárság. Az első világháború után a császárság köztársasággá alakult. Az Adolf HITLER által vezetett úgynevezett III. Birodalom hozta létre a nagy német — Ausztriát is magába foglaló — egységet. A II. világháború után. Németországtól, mint vesztes országtól elcsatolták Kelet-porországot az úgynevezett protektorátusait és Ausztriát. Az elcsatolt területeken csupán Ausztriában maradt meg a német ajkú lakosság. A többi részeken a németeket elűldözték, vagy megsemmisítették. A porosz vezetéssel létrehozott kis német egység területén pedig két államot hoztak létre, a nyugati országok felügyelete alatt álló Németországi Szövetségi Köztársaságot és a keleti részen a Szovjetunió felügyelete alatt álló Német Demokratikus Köztársaságot. A Szovjetunióban és Szövetségeseinél a pártállami berendezkedés összeomlása nyomán a Német Demokratikus Köztársaság egyesült a Németországi Szövetséges Köztársasággal 1990. X. 3.-án. A Németországi Szövetségi Köztársaság az Európai Unió legerősebb tagállama.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Norvégia Észak-európai állam a Skandináv félsziget nyugati részén, 1905-ig perszonálunióban Svédországgal.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nyugat-Európa, Európa nyugati fele, a Varsói Szerződés felbomlásáig az úgynevezett vasfüggöny túloldalán elhelyezkedő országok gyűjtőfogalma volt, azonban gyakorta alkalmazzák a Magyarországtól nyugatra fekvő államok megnevezésére is.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ö

Olaszország Dél-Európai, az Itáliai félszigetet, Szicíliát és Szardíniát magába foglaló ország.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Oroszország Kelet-Európában és Észak-Ázsiában elterülő állam, 1917 és 1992 között a Szovjetunió vezető tagköztársasága. A Szovjetunió-t megelőző időszakban Oroszország elnevezése Orosz-Birodalom, amely fokozatosan terjedt ki Európa keleti területére, majd belső- és északázsiai térségekre is. Lakóinak többsége orosz. Államformája abszolút monarchia, az ország élén a cári család családfője állt.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Orsova Duna parti város. Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ostfiasszonyfa Vas vármegyei település.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Osztrák Császárság a HABSBURG-dinasztia Közép-Európában fekvő tartományainak összessége, a Magyar Szent Korona alá tartozó területek kivételével.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Osztrák-Magyar Monarchia (Österreichisch-Ungarische Monarchie) Ausztria-Magyarországnak nevezték az 1848-1849-es magyar forradalmat és szabadságharcot leverő Habsburg hatalom kormányzása alatt álló területeket. A kiegyezést követően az Osztrák-Magyar Monarchia létrejötté után is használatos volt e kifejezés a köznyelvben még egy ideig. A kiegyezéssel jött létre az Osztrák-Magyar Monarchia, amely az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság 1867 és 1918 között fennálló olyan szövetsége, amelyben a két társország bizonyos ügyeit közösen, a többit pedig önállóan intézte. A közös ügyek közé tartoztak a Pragmatica Sanctio-ból származó ügyek (külföldi, hadügyi és a finanszírozásukra szolgáló pénzügy), hitelügy. Ehhez az ügyrendszerhez csatlakoztak a dualisztikus ügyek azaz a vám- és kereskedelmi szövetség, valamint a nem közös de lehetőleg egyetértőleg intézendő ügyek (közvetett adózás, vasút, hajózás, posta, pénzügyrendszer). A dualisztikus ügyek a közös ügyektől — vagy ahogyan a magyar kiegyezési törvényben található a közös érdekű viszonyoktól — abban különböztek, hogy a közös ügyek tekintetében kizárólag közösen járhatott el a két ország, a dualisztikus ügyek körében pedig, ha nem jött létre a társországok között közös megállapodás a két ország önállóan is eljárhatott.

Az Osztrák-Magyar Monarchiának nem volt közös államfője és kormánya. Mindkét állam legfőbb közigazgatási méltóságát az osztrák császári és a magyar királyi tisztséget egy természetes személy I. Ferenc József töltötte be. Közös kormány ugyan nem létezett, azonban a közös ügyek intézése céljából közös minisztériumok működtek, amelyek élén közös miniszterek álltak, külügy-, hadügy- és pénzügyminiszter. E miniszterek értekezleteit — amelyben a két társország miniszterelnöke és a társországoknak a tárgyalási témában érintett miniszterei is részt vettek — hívták közös minisztertanácsnak. Amennyiben a közös minisztertanácsban az uralkodó elnökölt az üléseket koronatanácsnak nevezték. A közös minisztereket az uralkodó a két társország országgyűléseitől függetlenül nevezte ki és mentette fel. A közös minisztereket az uralkodónak tartoztak felelősséggel.

A közös költségeket a delegációk hagyták jóvá. A delegációk a két társország országgyűléseinek a bizottságai voltak, amelyeket az országgyűlések felhatalmaztak a közös költségvetés megállapítására. A közös költségvetésre a javaslatot a közös pénzügyminiszter terjesztette elő az indokláshoz pedig a közös külügy- és hadügyminiszter is csatlakozott. A hatvan tagú delegációkat egy évre választották. A magyar delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját a főrendiház küldte. A magyar delegáción belül öt horvátországi képviselőnek kellett lennie négynek a képviselőházból egynek pedig a főrendiház tagjai közül. Az osztrák delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját pedig az uralkodó háza választotta. Csehország tíz, Gallícia hét, Morvaország négy, Alsó Ausztria három, Felső Ausztria kettő Steyer kettő, Tirol kettő a többi tartomány pedig egy-egy tagot küldött a delegációba. A delegációk évenként felváltva Bécsen és Budapesten ülésztettek. Egyet nem értés esetén a delegációk tekintetében az uralkodónak nem volt döntési joga.

A közös költségek fedezésére a vámbevételek voltak hivatottak. A fennmaradó résznek a két társország közötti megosztási arányáról pedig a két országgyűlés döntött. Ezt az arányt kvótának nevezték. A kvótát meghatározott időre állapították meg. A kvóta megállapítása érdekében a két országgyűlés bizottságot küldött ki a téma egyeztetése céljából. Abban az esetben, ha a két országgyűlés nem tudott megállapodni, az uralkodónak volt döntési joga. Mivel a Magyar Királyság gazdasága dinamikusabban fejlődött a bevételei is gyorsabban nőttek, mint az Osztrák Császárságé. Ebből fakadóan pedig a közös költségek fedezésében a magyar arány nőtt. 1873-ban a magyar arány 31.4%, 1917-ben pedig 34.4% volt.

Az Osztrák-Magyar Monarchia területe a történelmi Magyarországot és az Osztrák Császárságot foglalta magába, amely ebben az időben kiterjedt a mai Ausztrián túl a mai Cseh Köztársaságra és a mai Lengyelországra azon részére, amelynek a történelmi elnevezése Gallícia, továbbá Bukovinára valamint az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közös irányítása alatt álló Bosznia-Hercegovinára. Az Osztrák Császársághoz tartozott még a Dalmát tengerpart is Fiume kivételével, amely a Magyar Királyság részét alkotta.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

P

Padova észak-olaszországi város.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Panama Dél-Amerika-i ország.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Párizs Franciaország fővárosa.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Portugália Európa legnyugatibb állama, a Hispán félsziget Atlanti-óceán-i partvidékén terül el.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Pozsony A trianoni békediktátum után Szlovákia fővárosa. A történelmi Magyarország Pozsony vármegyéjének székhelye. Árpád-kori település. A magyar országgyűléseket évszázadokig Pozsonyban hívták össze.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Predeal Erdély és Románia határán fekvő település.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

R

Rákospalota Budapest agglomerációjához tartozó település, amely nagy Budapest létrejötté nyomán a főváros részét képezi.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Római Birodalom Az Itáliai latin nép által létrehozott európai birodalom, döntően a mediterráneum térségére kiterjedően.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Románia Magyarországgal határos ország. A trianoni békediktátum Romániának jutatta a történelmi Magyarország mintegy egyharmadát több millió magyar ajkú lakossal. Románia a XIX. század utolsó negyedében jött létre havasalföldi és moldáviai fejedelemségek egyesülésével, Román Királyság néven amely államforma 1945-ig működött. Az 1848-1849-es, 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások és a román pártállam időszakában megvalósuló magyarellenes magatartás beárnyékolják a magyar-román viszonyt. A román hatóságok a magyar nemzetiség beolvasztására törekedtek. A romániai magyar nemzetiség az ország Európai Unióhoz történő csatlakozása után is küzd a nemzetiségi jogai maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Rozwadow Gallíciai település.

és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

S-Sz

Saint Germain Párizs környéki település, az 1919-ben, a győztes hatalmak és Ausztria által aláírt, az I. világháborút lezáró békediktátum helyszíne.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Salzburg Ausztriai település.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Sepsiszentgyörgy erdélyi város jelenleg Románia területén.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Solferino Észak-Itáliai város, ahol a HABSBURG-birodalom hadserege 1859. VI. 24.-én vereséget szenvedett.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Spanyolország A Hispán félsziget többségét magába foglaló Dél-Európa-i állam.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Svájc Közép-Európa nyugati részén, az Alpok hegyei között elterülő kantonokból álló szövetségi állam, amely Lichtenstein, Németországgal, Franciaországgal és Olaszországgal határos.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Svédország Észak-európai állam a Skandináv félsziget keleti részén, 1905-ig perszonálunióban Norvégiával.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szabács Szerém vármegyei település a Száva partján, jelenleg Szerbia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Lásd Szabolcs vármegye

Szabolcs vármegye a történelmi Magyarország egyik vármegyéje: A trianoni békediktátum után Szabolcs Vármegye, Bereg Vármegye és Szatmár vármegyéknek a trianoni határokon belülről eső maradványaiból keletkezett az új Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegye.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Szarajevó Bosznia-Hercegovina fővárosa.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Száva Az Alpok keleti lejtőjén eredő és Nándorfehérvárnál a Dunába torkolló folyó, amelynek alsó folyása Horvátország és Bosznia-Hercegovina, illetve Szerbia határfolyója.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szczakowa Gallíciai település.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szeged Csongrád vármegye székhelye, Tisza parti város.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Szerbia A szerbek már a középkorban államot hoztak létre a Balkánon. A török hódítók kiűzése után az elnéptelenedet Dél-Alföld-i területekre szerbeket telepítettek. A Habsburgok a magyar ellenállás egyik ellenszereként támaszkodtak a betelepített szerbekre. A trianoni békediktátum a Szerb Királysághoz csatolta Magyarországon Dél-Alföldi területeit, közel 1 000 000 főnyi magyar lakossal. Ekkor a Szerb Királyság átalakult a vele egyesülő volt Osztrák-Magyar-Monarchia-i területekkel Szerb-Horvát-Szlovén Királysággá, melyet később Jugoszláviának neveztek. A szerb hatóságok a magyar földbirtokosoktól elkobzott földeket a betelepített szerbek között osztották föl, így a magyar lakosság jelentős része földönfutóvá vált. Az 1848-1849-es, az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a szerb fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a magyar-szerb viszonyt. A szerbiai magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szerém vármegye Magyarország egyik déli vármegyéje, jelenleg Szerbia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Sziám Délkelet Ázsia-i ország.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szigetszentmiklós Település Csepel-szigeten.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Szob Ipoly-völgyi település.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szófia Bulgária fővárosa.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szovjetunió Az Orosz Birodalom romjain az első világháború után létrejövő államszövetség, amely a XX. század végén felbomlott.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

T-Ty

Tanácsköztársaság Lásd Magyarország

Tarnow Lásd Tarnó

Tarnó A Biala folyó mentén lévő Dél-Lengyelország-i város.

és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Temeskubin (1899-től Kevevára) A történelmi Magyarország Temes vármegye Kevevárai járásának a székhelye, jelenleg szerbia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tetschen németországi település.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tiszántúl Az Alföldnek a Tisza és Erdély között elterülő része.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tölgyesi-szoros Csík vármegyéből Moldvába átvezető szoros, melyen a Kis-Beszterce vize folyik végig; a szorosban fekszik Gyergyó-Tölgyes kisközség és a néhai m.kir. belépő-állomás és mellékvámhivatal, Jelenleg Románia területén.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Törökország Kis-ázsiai állam (néhány kormányzósággal az Európai kontinensen). A Török-birodalom felbomlása után jött létre, melynek során szétválasztották az iszlám egyházat a világi államtól.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Török Birodalom Közel-keletre, Észak-Kelet-Afrikára és Európa délkeleti részére kiterjedő, a mohamedán hitet erőszakosan terjesztő birodalom, amely a XV. századtól fokozatosan gyarapodott és az első világháború során semmisült meg.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Trianon Párizs melléki kastély, ahol az első világháború után Magyarországra erőltetett békediktátumot aláírták.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Trieszt Az Isztriai-félsziget északi sarkában elhelyezkedő kikötőváros. A Habsburg-birodalom legjelentősebb kereskedelmi városa. Jelenleg Szlovénia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

U-Ü

Újpest Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ukrajna A Szovjetunió felbomlása után önállósult kelet-európai ország.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ung vármegye A történelmi Magyarország 64 vármegyéjének egyike a felvidék keleti részén, központja Ungvár, jelenleg döntő többsége Ukrajna területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Uzsoki hágó Kárpátalja területén a Kárpátokon áthaladó szoros.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

V

Varsó Lengyelország fővárosa.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vöröstöröny Erdély és Románia határán fekvő település.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Z-Zs

Zimony közlekedési csomópont a Száva Dunába torkolásánál, Magyarország fontos határátkelőhelye 1918-ig, jelenleg Szerbia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774

Zoltán Erdélyi település, jelenleg románia területén.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Zsolna A történelmi Magyarország Trencsén vármegyéjében fekvő település, jelenleg Szlovákia területén.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

INDEX
CHRONOLOGICUS

1778

1778-ban a Francia Császárságban a Maréchaussée elnevezést Gendarmerie elnevezésre változtatták.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1784

november 8-án az erdélyi jobbáglázadásból fakadóan főkörmányszéki rendeletben szigorú szabályokat fogantatosítottak a biztonság fenntartása érdekében (lőfegyver beszolgáltatás, lőszervásárlás szigorítása, falvakból ki-be járás ellenőrzése).

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

december 13-án II. József Erdélyben a jobbáglázadás miatt statáriumot vezetett be.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1840

1840 Először jelent meg Magyarországon a „rendőr” szó törvényben.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1849

június 8. Ferenc József elrendelte a HABSBERG birodalmi csendőrség létrehozását.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1850

január 18. A HABSBERG neoabszolutizmus birodalmi csendőrségének a működését ideiglenes törvénnyel szabályozták.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1852

április 24. a HABSBERG-birodalom valamennyi vársára kiterjesztették a birodalmi rendőrség szervezetét.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

április 25. Ferenc József nyílt parancssal hozta létre a Legfelsőbb Rendőrhatóságot.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1854

április 6-án Erdélyben két magyar felkelőt elfogtak és felségárulás vádjával pert indítottak ellenük, amely halálos ítélettel zárult. Az ítélet után 23 nappal a kivégzést végrehajtották Sepsiszentgyörgyön.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1859

június 24: Solferinónál csatát veszít az osztrák hadsereg, amelynek következményeként Ausztria elveszítette az Észak-itáliai tartományait.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1866

július 3: königrätzi csata, amelyet I. Ferenc József elveszített, s ennek következményeként Ausztriát kizárták a Német Szövetségből.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

1867

1867 Ebben az évben állították fel a Magyar Királyi Pénzügyőrséget.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1867 Ebben az évben szervezték újjá a Magyar Királyi Koronaőrséget.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

április 21. A király visszaállította jogaiba a Magyar Királyi Nemesi Testőrséget.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1871

1871-ben a magyar országgyűlés „a községek rendezéséről” szóló 1871/XVIII.tc.-kel szabályozta a községi illetőség témáját.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1873

1873 Először jelent meg Magyarországon a „csendőr” szó törvényben.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1876

1876 a magyar országgyűlés a községek rendezéséről szóló 1871/XVIII.tc. módosítását és kiegészítését tartalmazó 1876/V.tc.-kel újr szabályozta a községi illetőség témáját.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1876 ebben az évben jelent meg az első átfogó szabályozás a magyarországi karhatalom szabályozására.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

március 17. Az uralkodó elrendelte a horvát és az erdélyi csendőrség átadását a magyar kormánynak.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774

1879

1879-ben a magyar országgyűlés átfogó jelleggel szabályozta az állampolgárság témakörét „A magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről” szóló 1879/L.tc.-kel.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1881

február 14-én az országos közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló 1881/III.tc.-kel szabályozta a magyar országgyűlés a közbiztonsági szolgálat témáját.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774

február 14-én az uralkodó szentesítette az 1881/III.tc.-et „a közbiztonság szervezéséről” címmel, amely elrendelte a Magyar Királyi Csendőrség létrehozását. Az uralkodó általi szentesítés dátuma 1933 óta a Magyar Királyi Csendőrség napja.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774

április 11. Ezen a napon nyert szentesítést a Fővárosi Magyar Királyi Rendőrség végleges államosításáról szóló 1881/XXI.tc. a Budapest-Fővárosi Rendőrségről.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1886

1886-ban a magyar országgyűlés az állampolgárságról szóló 1879/L.tc.-ben foglaltak szellemében módosította a községi illetőség témáját, a községekről szóló az 1886/XXII.tc.-kel.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1888

április 30. „Az osztrák-magyar Monarchiának Romániával, a Monarchia két állama és Románia közt fenforgott határvillongások kiegyenlítése végett, a határvonal újabb megállapítása és azzal kapcsolatos kérdések szabályozása tárgyában kötött, s Bukarestben 1887. évi december 7-én november 25-én aláírt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről” című 1888/XIV.tc. emelte törvényerőre az 1887. december 7.-én (november 25.-én) kötött nemzetközi egyezményt.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1889

1889-ben a magyar minisztertanács a magyar-horvát államhatár témájában egy esetben hozott döntést.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1891

1891-1918 a Magyar Királyi Csendőrséget bevonták a határőrizet végrehajtásába. Ennek érdekében a testületen belül szakaszolgálati ág jelleggel hozták létre a határszéli csendőrséget, amely a Magyar Királyság útlevélköteles határszakaszain az úgynevezett zöldhatárőrizeti teendőket valósította meg. A határszéli csendőrség az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásáig, Erdély román megszállásáig működött.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

1902

1902-ben a magyar minisztertanács a magyar államhatár témájában három esetben hozott döntést, mely keretében a gallíciai határvonalat pontosították.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1903

1903-ban az országgyűlés a polgári magyar állam időszakában az első átfogó jelegű törvényi szabályozást hozta létre az idegenrendészet témakörében „külföldieknek a Magyar Korona országai területén való lakhatásáról” szóló 1903/V.tc.-kel.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

március 11.-én Szenteltette az uralkodó a kivándorlásról szóló 1903/IV.tc.-et.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

március 11. Ezen a napon szentesítették a határrendőrség felállításáról szóló 1903/VIII. törvényt.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1904

1904-ben állították a fel a Magyar Királyi Darabont Testőrséget.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1905

december 29. a belügyminiszter a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetését és végrehajtását tartalmazó 91 000/1905.BM. körrendeletében szabályozta a határrendőrség szervezeti felépítését, feladatkörét, hatáskörét és a működésével kapcsolatos főbb szempontokat.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

1906

január 15. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről szóló 5692/1905.ME.r. és az életbe léptetés végrehajtásáról szóló 91 000/1905.BM.r. alapján ekkor kezdte el működését a Magyar Királyi Határrendőrség.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

1909

1909 Ebben az évben a kivándorlás szabályozása érdekében az országgyűlés „a kivándorlásról” címmel létrehozta az 1909/II. törvényt, melynek végrehajtására vonatkozóan pedig kiadta az 57 000/1909.BM. rendeletet.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1910

1910-ben a magyar minisztertanács a magyar-osztrák államhatár témájában egy esetben hozott döntést.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1912

1912 A Magyar Királyságban ebben az évben szabályozták a kivételes hatalom gyakorlását az 1912/LXIII.tc-vel.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

április 13. a belügyminiszter a határrendőri őrségek megszüntetésével a határrendőri külszolgálatok ellátásáról szóló 58 320/1912.BM. körrendeletével a határőrizeti külszolgálati teendőket a Magyar Királyi Csendőrségre bízta.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

december 1-én a magyar miniszterelnök a szerb határon elrendelte — a két évvel korábban megszüntetett — útlevelekötletet.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

december 6-án a magyar miniszterelnök betiltotta a Balkán-háború kitörése (1912. X. 9.) miatt a hadkötelesek külföldre távozását kivándorlása céllal egy évre.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

december 28-án hatályba lépett az uralkodói szentesítés által a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség létesítéséről szóló törvény, amely alapján a 1912/XLVII.tc.-vel december 31.-én felállították a Magyar Királyi Képviselőházi Őrséget.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1914

június 28-án *Ferenc Ferdinánd* trónörökös és felesége Sarajevóban merénylet áldozata lett.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 20-án a magyar-szerb határ jelentős mélységében a magyar miniszterelnök elrendelte a légtér korlátozását.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 26-án a magyar belügyminiszter védkötelesek számára a kivándorlási célzatú határátlépést megtiltotta, a tényleges szolgálatban állók részére az útlevelek kibocsátását beszüntette, a magyar-szerb határon csak az utazás célját kellően igazolni képes személyek éatléptetését engedélyezte azokon a határátkelőhelyeken, amelyeknek a működéséhez az alispán és a katonai körletparancsnok együttesen hozzájárult. A miniszterelnök az útlevelek kiadás jogát a belügyminiszter, illetve a bán hatáskörébe utalta a román és szerb határmenti vármegyékben, továbbá Fiumében és Horvátországban, valamint a montenegrói állampolgárokkal szemben bevezette az útlevelekényszert.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 28-án az Osztrák-Magyar Monarchia hadiállapotban lévőnek tekintette magát Szerbiával, mivel a szerb kormány az 1914. VII. 23-án átadott jegyzékre nem adott kielégítő választ. Ezzel egyidőben lezárták a magyar-szerb határt.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 1-én a miniszterelnök Magyarország és Horvátország teljes területén a belügyminiszter, illetve a bán hatáskörébe utalta az útlevelek kiadás jogát. Egyben megtiltotta a hadianyagok és akonai felhasználásra alkalmas árúk országból való kivitelét.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 5-én a magyar miniszterelnök a montenegróiak beutazását és a magyar állampolgárok Montenegróba utazását beszüntette, egyben elrendelte a posta és távírdai forgalom korlátozását és azok tartalmának szükség esetén a hatósági vizsgálatát, valamint meghatározta, hogy magántáviratokat kizárólag magyar, horvát, német, francia, angol, vagy olasz nyelven lehet feladni. Más nyelvű táviratot felvenni vagy kézbesíteni tilos volt.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 6-án a hadiállapot miatt megszűnt a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság állampolgárainak beutazása Oroszországba.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 12-én a hadiállapot miatt megszűnt a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság állampolgárainak beutazása az Egyesült Királyságba.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 13-án a hadiállapot miatt megszűnt a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság állampolgárainak beutazása az Franciaországba.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 22-én a hadiállapot miatt megszűnt a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság állampolgárainak beutazása az Belgiumba

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 25-én a hadiállapot miatt megszűnt a Magyar Királyság és az Osztrák Császárság állampolgárainak beutazása az Japánba

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

szeptember 15-én Olaszország elrendelte, hogy területére külföldiek az olasz külképviseletek által láttamozott útlevél birtokában léphetnek.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

szeptember 18-án a cári orosz haderő csapatai az Uzsoki és a Duklai hágón keresztül betörték a Magyar Királyság területére. Néhány járást sikerült elfoglalniuk, majd az Osztrák-Magyar Monarchia csapatai kiszorították az orosz erőket a Kárpát-medence területéről.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

szeptember 19-től a magyar határállomásokon a német állampolgárok ki- és beléptetésekor a német útlevélszabályokat alkalmazták, vagyis kizárólag a berlini helyettes vezérkar útlevélközpontja által láttamozott útlevelet fogadták el érvényes úti okmányként.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

november 15-én és 1915 január végén két hullámban ismét betörték az orosz csapatok a Kárpát-medencébe, melyeket 1915 áprilisának első felébe indított offenzívával tudtak kiszorítani a Kárpátokon túlra.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

1915

január 1-től a német kormány elrendelte, hogy a Német császárság területére csak fényképpel ellátott útlevéllel lehet belépni, a külföldiek beléptetéséhez pedig szükséges volt még a német konzulátusok láttamozása is.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

január 20-tól a magyar hatóságok kötelezték a Magyar Szent Korona alá tartozó területeken tartózkodó valamennyi külföldit — az Osztrák Császárság állampolgárai és Bosznia-Hercegovina-i illetőségűek kivételével — hogy fényképpel és hatósági záradékkal ellátott útlevéllel rendelkezzenek.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

január 20-án a magyar miniszterelnök elrendelte, hogy a Magyar Királyság külső határait csak olyan útlevéllel rendelkezők léphetik át akik az útlevelükbe hivatalosan csatolták és záradékkolták a jogosultak fényképeit. Egyben pedig előírta, hogy — az osztrák, magyar, lichtensteini és boszniai illetőségűek kivételével — a Magyar Királyság területére való belépéshez szükséges az útlevelük előzetes láttamoztatása az Osztrák-Magyar Monarchia külképviseleteik által. Ez a szigorítás azonban a kishatárforgalomban résztvevőkre nem vonatkozott.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

március 15-vel a Portugáliával beálló hadiállapot miatt a Portugáliába irányuló polgári személyforgalom lehetősége megszűnt.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 23-án megszűnt az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság állampolgárai Olaszországba utazásának lehetősége.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

szepetembertől a bolgár kormány a külföldiek beutazását fényképpel ellátott útlevelel és bolgár konzulátusi láttamozással engedélyezte.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

1916

tavasza a német kormány elrendelte, hogy a Német Császárság területére beutazni szándékozók számára a feleségeknek is külön útlevelel és vízummal kellett rendelkezni, azonban a gyermekek étovábbra is bejegyezhetők maradtak a szülők útleveleibe, de legalább a korukat fel kellett tüntetni. Egyben pedig lehetővé tette az Osztrák-Magyar Monarchia tényleges katonai szolgálatot teljesítő polgárai számára, hogy az illetékes ékatonai parancsnokságok, illetve a magyar honvédelmi miniszter által németül is kiállított nyílt apranccsal, menetlevellel, szabadságolási engedéllyel is beléphessenek a Német Császárság területére szolgálati, vagy rövid idejű magánügyben.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

március a román kormány külföldiek Romániába utazását útlevelel előzetes láttamozásához kötötte.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 27-vel a Romániába irányuló magyarországi személyforgalom lehetősége megszűnt.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

1917

február 4-én a magyar belügyminiszter utasította a Magyar Királyi Határrendőrséget arra, hogy a német állampolgárok betelt úti okmányaiba pótlapokat ne helyezzenek el, hanem az ilyen úti okmánnyal a határt átlépni szándékozókat irányítsák vissza az államuk legközelebbi külképviseletéhez új útiokmány beszerzése céljából.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

márciusban a török kormány az útlevelek lmellé korábban már elrendelt erkölcsi bizonyítvány és az útlevel kérelmet átvevő hatóság igazolása mellett négy darab azonos fénykép csatolását is kötelezővé tette.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 1-én a fiumei határrendőr kapitányság integrálódott a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségbe.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 2-től megszűnt az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság állampolgárai Görögországba utazásának lehetősége.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 14-től megszűnt az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság állampolgárai Kínába utazásának lehetősége.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

július 22-től megszűnt az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság állampolgárai Sziámba utazásának lehetősége.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

december 7-től megszűnt az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság állampolgárai USA-ba utazásának lehetősége.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

december 10-től megszűnt az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság állampolgárai Panamába utazásának lehetősége.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

december 16-tól megszűnt az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság állampolgárai Kubába utazásának lehetősége.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

1918

január 25-én a magyar kormány a belső hadművelleti terület kiterjedését Háromszék és Csík vármegyére, valamint Fiumére korlátozta. Ebből fakadóan e területeket nem érinátó külföldi utazások esetében már nem kellett az útlevelet a hadművellet területre való belépést engedélyező záradékkal ellátni.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 18-tól megszűnt az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság állampolgárai Nikaraguába utazásának lehetősége.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

1919

október 1.-én a Magyar Királyi Határrendőrséget integrálták a városi rendőrségekkel együtt az újonnan létrehozott Magyar Királyi Állami Rendőrségbe, amelynek a részévé váltak a korábbi államrendőrségek közül a fővárosi és a határrendőrség is. A magyarországi rendőrségek államosítása 1919 októberétől 1920 augusztusáig tartott, melynek során a budapesti rendőrséget tekintették mintának. A városi rendőrségeket hét kerületi kapitányság alárendeltségébe helyezték, amelyeknek a működési területe — kizárólag a térségben lévő városok területeire kiterjedően — megegyezett a honvéd kerületek területével. A rendőrség vezető szerve az országos rendőr-főkapitányság volt, amelyet azonban kiiktattak a frankhamisítási eset nyomán, feladatkorét pedig a Magyar Királyi Belügyminisztérium szervezetében létrehozott rendőr osztály látta el. (5 047/1919.ME.r.)

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

október 1. az 5047/1919-es miniszterelnöki rendelettel ekkor államosították az önkormányzati rendőrségeket, amely folyamat 1921 augusztusáig tartott. A Magyar Királyi Állami Rendőrség névvel létrehozott új rendvédelmi testület ezzel az elnevezéssel 1930 végéig működött.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1920

április 19-én miniszterelnöki rendelettel hozták létre a megcsonkított Magyarországra visszatérni szándékozó magyarok kezelése számára az Országos Menekültügyi Hivatalt, melyet 1924. VI. 30-án szüntettek meg.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

május 20-án a belügyminiszter elrendelte, hogy a fegyverszüneti vonalakon csak az illetékes magyar külképviselet láttamozásával ellátott úti okmánnyal rendelkező külföldit lehet beléptetni.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 10. létrejött a Magyar Királyi Testőrség a volt fővezérségi törzsszázad tagjaiból, a volt Magyar Királyi Darabont Testőrség és a volt Császári Gyalogos- és Lovas Testőrség Gödöllőn maradt tagjaiból. Az új testőrség a korábbi darabont testőrség Attila krt. 10. szám alatti testőrpalotáját kapta meg.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1921

január 3.-án minisztertanácsi ülés döntött a rendvédelmi testületek reorganizációja témájában, egyben pedig elhatározták a Magyar Királyi Vámőrség és a Magyar Királyi Folyamőrség felállítását.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1923

május A Mérey Motorkerékpágyarat részvénytársasággá alakították.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

1924

június 30-án szüntették meg az Országos Menekültügyi Hivatalt.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1927

március 31. Az Antant hatalmak megszüntették a Szövetségi Ellenőrző Bizottság magyarországi működését.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1930

1919-1930 az 5047/1919-es miniszterelnöki rendelettel ekkor államosították az önkormányzati rendőrségeket, amely folyamat 1921 augusztusáig tartott. A Magyar Királyi Állami Rendőrség névvel létrehozott új rendvédelmi testület ezzel az elnevezéssel 1930 végéig működött.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1931

1931-1945 Az első világháború után államosított magyar rendőrség elnevezését magyar Királyi Állami Rendőrségről Magyar Királyi Rendőrségre változtatták a 6500/1931.ME. rendelettel, a testület szervezeti felépítésének módosításával, az új névvel a szervezet 1945-ig működött.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1932

január 8-án hozták létre Magyarországon az első rendőri karhatalmi alakulatot.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

október 1. a Magyar Királyi Vámőrség nevét Magyar Királyi Határőrségre változtatták, amely testület 1938. október 1-éig működött, ekkor Magyar Királyi Honvéd Határvaszok elnevezéssel önálló csapatnemként beolvadt a Magyar Királyi Honvédségbe. A Magyar Királyi Határőrség rejtetten a honvédelmi tárca irányítása alá tartozott.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1934

április 16-án a fővárosi rendőrség karhatalmi századát zászlóaljja fejlesztették.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

június 29-én adták át a Magyar Királyi Csendőrség hévízszentandrási gyógyüdülőjét ünnepélyes keretek között HORTHY Miklós Csendőrségi Gyógyház elnevezéssel. A gyógyházat eredetileg 1923-ban herceg FESTETICS Tasziló által ajándékozott telken állították fel faépületként. Mivel azonban a tó kipárolgása erőteljesen megrongálta a faszervezetet, ezért a hévízszentandrási hegyoldalon építették újjá a gyógyüdülőt.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

1936

1936 Ebben az évben alapították a Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapját (CSERBA).

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

1938

március 5-én Magyarországon meghirdették a „Győri program”-ot, amely a magyar hadiipar és a honvédség fejlesztésére irányult.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1938 október 1-én A Magyar Királyi Határőrséget áthelyezték a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium alárendeltségéből a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe. A korábbi határőr kerületeket határvasz dandárokká szervezték át és azokat a területileg illetékes hadtest-parancsnokságok alárendeltségébe helyezték. Honvéd határvasz csapatnem alapítása. A honvéd határvaszok első hadrendi táblája 24 határvasz zászlóalj tartalmazott, melyek szervezeti felépítése speciális volt.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1939

1939-ben az országgyűlés a polgári magyar állam időszakában utoljára szabályozta az állampolgárság témáját „a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről” szóló 1879/L.tc. kiegészítését és módosítását tartalmazó 1939/XIII.tc.-kel

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csenedőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

1945

január 30. Az újjászervezés alatt álló magyar hadseregbe a toborzást elindították.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1946

1946 tavaszán — a hadsereg átalakításával összhangban sor került a Honvéd Határőrség átszervezésére.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

június 3. Magyarország területét négy honvéd kerültre osztották fel a magyar haderő négy magasabb egységi felosztásához igazodva.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1948

1948-ban kezdődött el a műszaki zár kiépítését Magyarország nyugati é déli határán.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1949

január 28-án alakult az Ikarus Karosszéria és Járműgyár Nemzeti Vállalat.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1949 nyarán megkezdődött Magyarország nyugati határán az aknazár telepítése.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

november 3-án alakult meg a Csepel Autógyár Nemzeti Vállalat.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1963

1963 Ebben az évben indult meg a Felderítő Úszó Gépjármű gyártása a Rába Magyar Vagon- és Gépgyárban, melyet 1968-ig gyártottak. A jármű úszótestét a romániai Georgiu Dei hajógyárban hozták létre.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1963-ban a Határőrségnél légiszolgálatot hoztak létre, amely három helikopterrel rendelkezett. A BM Határőrség Légi Csoportját 1974-ben az Országos Rendőrfőkapitányság újonnan létrehozott Légirendészeti Parancsnokságába olvasztották be.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

1998

április 25-én búcsúztatták a Határőrségnél az utolsó sorkatonákat.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

**INDEX
ORGANICUS**

A-A

ANTANT Lásd Entente

Államvédelmi Hatóság (ÁVH) a 288 009/1948.BM. rendelet önállósította a testületet, amely határrendészeti, folyamrendészeti, légiközlekedési és a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH) szervezetekből állt. A testület hatáskörét jelentősen kiszélesítette a 288 010/1948.BM. rendelet, amely már lehetővé tette az állam szempontjából aggályosnak minősített személyek kitiltását, rendőrhatalósági felügyelet alá helyezését is. Az Államvédelmi Hatóság vidéki szervezetekkel is rendelkezett. Az Államvédelmi Hatóságot a belügyminisztérium alárendeltségéből a 4 353/1949.MT. rendelettel 1949. XII. 28.-ai hatállyal a minisztertanács közvetlen alárendeltségébe helyezték. Az Államvédelmi Hatóságba integrálták a honvédelmi tárca katonai főcsoportfőnökségét, valamint a honvéd határőrséget. Az ÁVH nyolc főosztállyal működött, vidéki szervezetét pedig 1941-ben a megyerendszerhez igazították, 1952-ben pedig létrehozták a belső karhatalom új részlegét is. 1953-ban az ÁVH és a BM összevonásával a belügyi tárca látta el az államvédelmi, határőrizeti, karhatalmi, rendőri, büntetés-végrehajtási, légoltalmi és tűzoltósági feladatokat a belügyi tárca hagyományos közigazgatási teendőit pedig a minisztertanács vette át. Az 1953-as átszervezés nyomán az ÁVH és a BM egyesített szervezete 15 osztállyal működött. Az 1953. évi szervezetegegyesítés nyomán az Államvédelmi Hatóság megyei szervezetit is egyesítették a megyei rendőri, büntetés-végrehajtási légoltalmi és tűzoltóság szervezetekkel, oly ódon, hogy azokat a megyéenként létrehozott belügyi főosztályok irányítása alá helyezték. Nagy Imre miniszterelnök 1956 október 28.-ai rádióbeszédében jelentette be az Államvédelmi Hatóság megszüntetését. Az 1956/35.Tvr. az államvédelmi szervek megszűnése nyomán az állam külső és belső biztonsága elleni bűncselekmények nyomozását a rendőrség hatáskörébe helyezte.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

ÁVH Határőrség (1949-1956) Lásd Határőrség.

B

Beköltözéseket Ellenőrző Kirendeltségek-et (BEK) a magyar kormány 1920. X. 27-én hozta létre abból a célból, hogy a kijelölt határállomásokon a trianoni békediktátum által elszakított területekről beköltözési céllal érkezők ellenőrzése rendezetté váljon. A BEK-ek kétfélek voltak, a kirendeltség egyik tagját a belügyminiszter, a másik tagját pedig az országos menekültügyi hivatal vezetője nevezte ki. Működésük az Országos Menekültügyi Hivatal felszámolásával értelemeszerűen megszűnt. A BEK-ek ádöntöttek arról, hogy a beköltözési szándékkal érkezők beléphettek-e a csonka Magyarország területére, vagy sem. A beléptetéshez a BEK-ek mindkét tagjának az egyetértésére volt szükség. A BEK működésének egyelen célja z volt, hogy megállapítsa a beköltözés jogszerűségét vagy jogtalanságát, mely esetben a beléptetést meg kellett tagadni. Bek-et állítottak fel Lökösházán, Biharkeresztesen, Szegeden és Hidasnémetiben. Ezek a határállomások fogadhattak beköltözőjket, akik általában vonaton érkeztek és az otthonaik bútorait, felszerelési tárgyait vagonokban elhelyezve hozták magukkal. A BEK-ek munkatársai számára meghatározták, hogy kiki léptethető be. Eszerint:

„1. Feltétlenül bebocsátandók:

a, olyan családfők, kiknek a családjuk már az anyaországban tartózkodik, vagy olyan családtagok, kiknek családfője már előbb beköltözött;

b, tanulók és főiskolai hallgatók, kik tanulmányaik folytatása céljából költöznek be;

c, oly közszolgálati alkalmazottak, kiknek számára előzetes alkalmaztatási rendelet adatott ki, a beköltözésük ezen állás elfoglalása é céljából történt;

2. Méltányos esetben bebocsátandók azok, akiket a megszálló hatalmak katonai vagy polgári hatóságai kiutasítanak s e tény kiutasítási határozattal igazolják, továbbá oly egyének, kiknek számára a megszállott területeken való tartózkodás lehetetlené vált, vagy kiknek beköltözése egyéni körülményeiknél éfogva kívánatos.”

A Beköltözéseket Ellenőrző Kirendeltségeket 1924. VI. 30-án szüntették meg

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Belügyminisztérium az első független magyar kormány óta — a GYURCSÁNY, majd BAJNAI kormány kivételével — folyamatosan létező tárca, amely a közigazgatásért, a rendvédelemért és minden olyan ügyért volt felelős, amely nem tartozott más tárcák kompetenciájába. A GYURCSÁNY és a BAJNAI kormány időszakában a belügyminisztériumból a rendvédelem irányítására hivatott szervezeti egységeket az igazságügyi tárcához telepítették és az igazságügyi minisztériumot átkeresztelték igazságügyi- és rendészeti minisztériummá. Az első független felelős magyar kormány belügyminisztere SZEMERE Bertalan volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1848. IX. 12.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc belügyminisztériuma a Helytartónácsi Hivatalból, — amelynek hatáskörébe a városrendészet az egészségügy az oktatás az alapítványok az árvák ügyeivel való foglalkozás stb. tartozott — valamint a országgyűlési ügyekkel foglalkozó Magyar Udvari Kancelláriából fejlődött ki. A belügyi tárca a mindenkori magyar kormányok egyik legfontosabb tárcája volt. A belügyminisztérium épület-együttese a dualizmus és a két világháború közötti időszakban — a honvédelmi és a pénzügyi tárca épületeivel megegyezően — a Budai Várban álltak. A második világháború után azonban — amikor a Budai Vár megszűnt Magyarország hatalmi centrumaként működni — mindhárom tárcát — a főváros belvárosában helyezték el. A belügyminisztérium a József Attila utca és a Roosevelt-tér által határolt háztömb épületeit kapta meg, amely épületegyüttes egyik épülete korábban bankszékházként

működött. A belügyminisztérium szervezete dinamikusan fejlődött. Az ügyek csoportja szerinti szervezeti egységekből állt. A polgári magyar állam első belügyminisztériumának 1848-1849-ben elviekben 4 gyakorlatilag 3 osztálya volt. Az ügynevezett országlásztati osztály az országgyűléshez és az országgyűlési választásokhoz kapcsolódó teendőket volt hivatott ellátni. A közigazgatási osztály a közigazgatási egységek, alapítványok, örökösödési ügyek, névváltoztatások a ki-, és bevándorlók ügyeit intézte. A rendőri osztály a közcsend és a belbéke fenntartására volt hivatott. Eredetileg nemzetőrségi osztályt is terveztek, azonban az országgyűlés a testületet a miniszterelnök közvetlen felügyelete alá rendelte, a miniszterelnök pedig a testület irányítására Országos Nemzetőrségi Haditanácsot hozott létre, amely önálló országos szervezet volt és 6 osztállyal működött. A szervezeti egységeket permanens módon módosították. A minisztérium élén a belügyminiszternek közvetlenül alárendelt szervezeti egység állt, amelyet különböző korokban különböző módon hívtak (elnökség, kabinet, titkárság stb.) A pártállam kialakítása kapcsán a belügyminisztérium közigazgatás irányítási teendőit áttelepítették a minisztertanácshoz, és a belügyi tárcába koncentrálták a rendvédelmi és állambiztonsági feladatokat. A rendszerváltás után helyreállt a tárca eredeti hatásköre.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBERG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH), neve korábban BM BÁH volt; 2000-ben létrehozott hatóság 2002-től központi és területi szervekkel került átalakításra, s az állampolgársági ügyek, menekültügyi és idegenrendészeti feladatok végrehajtására került felállításra.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Birodalmi csendőrség Lásd Császári csendőrség

Birodalmi rendőrség Lásd Császári rendőrség

Bosnyák csendőrség Mivel az Osztrák-Magyar Monarchia két társország — az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság — szövetsége volt, ezért mindkét tagállamban külön-külön működött nemzeti csendőrség. Az osztrák csendőrség a neoabszolutizmus kori császári csendőrség utódja volt. A Magyar Királyságban azonban a kiegyezéssel a neoabszolutizmus rendfenntartó szervezeteit — köztük a csendőrséget is — felszámolták. Csupán két csendőr ezred maradt meg a közös hadsereg kötelékében az erdélyi és a horvátországi csendőr ezred, amelyeket azonban a magyar kormány 1876-ban átvett. E két ezred az 1881-ben felállított Magyar Királyi Csendőrség részévé vált. Bosznia-Hercegovina okkupálását, majd anektálását követően úgy vált az Osztrák-Magyar Monarchia részévé, hogy egyik társország területéhez sem csatolták, hanem a két társország közöttösen gyakorolt felette felügyeletet, melyet a közös pénzügyminiszter által valósítottak meg. Bosznia-Hercegovina közjogi helyzetéből fakadóan tehát a bosnyák csendőrség nem tartozott, nem is tartozhatott az Osztrák-Magyar Monarchia társországainak egyik csendőrségéhez sem. A bosnyák csendőrség önálló, független rendvédelmi testület volt, amely Bosznia-Hercegovina hatóságainak irányítása alatt állt.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774

Büntetés-végrehajtás Az igazságügyi tárcának alárendelt, a büntetés-végrehajtási intézmények őrzését és az ott raboskodók felügyeletét hivatott ellátni. A büntetés-végrehajtó intézmények őrszemélyzetét a polgári magyar állam időszakában fegyőröknek hívták, majd a párhuzamos időszakában letartóztatóintézetek őrségnek nevezték e teendőket ellátókat, végül pedig az 1956-os forradalom és szabadságharcot követően a testület elnevezése büntetés-végrehajtás szervezetre változott.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

C-Cs

Császári Csendőrség A neoabszolutizmus császári csendőrségének (1849-1867) népies elnevezése Zsandárság (Gendarmerie = Zsandárság) Az 1849. III. 4.-én oktrojált összbirodalmi alkotmány „A birodalom belső biztonságának őrzése birodalmi ügy” meghatározást tartalmazta. Erre alapozva Alexander BACH belügyminiszter 1849. V. 30.-án olyan előterjesztést tett az uralkodónak, amely lebontotta a korábbi feudális korlátokat és egy új összbirodalmi biztonsági fegyveres testület megteremtését javasolta. E testületként a csendőrséget nevezte meg az indítvány, hiszen a csendőrség már európa szerte bizonyította hatékonyságát, továbbá Napóleon bukását követően a HABSBERG-birodalomhoz visszakerült itáliai területeken már működött egy csendőr ezred. Ferenc József 1849. VI. 8.-án uralkodói nyílt parancssal rendelte el a teljes HABSBERG-birodalomra kiterjedő hatáskörrel rendelkező testület felállítását. 1849. IX. 17.-én a testület főparancsnokává HAYNAU tábornagyt nevezte ki korábbi katonai beosztása meghagyásával. A testület működését az uralkodó 1850. I. 18.án kibocsátott ideiglenes csendőr törvénnyel szabályozta. 1851. XI. 1.-én a pandúr kötelékeket feloszlatta és a csendőri erők kizárólagos működését rendelte el az önállóságától megfosztott magyarországi területeken is. 1851. XII. 22.-én Ferenc József nyílt parancssal rendelte el, hogy a katonai határvidéken is szervezzék meg a csendőrséget. A HABSBERG-birodalom neoabszolutizmusa rendvédelmi struktúrája kiépítésének betetőzéséért Ferenc József 1852. IV. 22.-én nyílt parancssal saját közvetlen alárendeltségében hozta létre a legfelsőbb rendőrhatalmat, amely a biro-

dalmi rendőrség és csendőrség legfőbb felügyeleti szervezete volt. E testületnek az élére pedig KEMPEN János altábornagyot úgy nevezte ki, hogy az altábornagy egyben megőrizte a csendőr-főparancsnoki beosztását is. A császári csendőrség legkiterjedtebb formája 1852 és 1859 között valósult meg, amikor a HABSURG-birodalom területén 19 csendőr ezred kötelékében 18 647 csendőr szolgált. 1859-ben — a Solferino-i vereség nyomán — az uralkodó a legfelsőbb rendőrhatalóságot oly módon szüntette meg, hogy hatáskörét az átszervezett és új miniszter vezetésére bízott belügyi tárca kompetenciájába integrálta. A csendőr testületet azonban továbbra is fenntartotta az 1859. XI. 14.-ei legfelsőbb elhatározásával, melyben úgy rendelkezett, hogy a testület személyi tekintetben a hadsereg főparancsnokság, szolgálati és gazdasági téren pedig a belügyminisztérium alárendeltségébe kerüljön. Ezt követően a testületet több ízben karcúsították, végül 10 ezred kötelékében 7927 fő teljesített szolgálatot. 1866. I. 28.-ai legfelsőbb elhatározással az uralkodó ugyan ismét megerősítette a testület szervezetét és létszámát azonban Magyarország területén ez az intézkedés már tisztavízű életűnek bizonyult, mivel HABSURG csendőrség ugyan jó eredményeket ért el a közrend fenntartása terén, azonban a magyar hazafiak üldözése terén is jeleskedett, így a kiegyezés nyomán létrejött magyar kormány Magyarországon 1867. V. 8.-án feloszlatta az idegen testületnek tekintett császári csendőrséget. Mivel a kiegyezés tartalma szerint a rendfenntartás nem tartozott a közös ügyek csoportjába ezért a csendőrség az Osztrák Császárság tartományaiban is a belügyi tárca kompetenciájába került, az uralkodótól közvetlen függése megszűnt. Az I. világháború után az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően Ausztria területén tovább működött a csendőrség. Az Anschluss nyomán az Osztrák Csendőrséget a Német Birodalmi csendőrségbe integrálták. A II. világháború után az Osztrák Csendőrség ismét önálló szervezetté vált, amely az osztrák szövetségi kormány közvetlen felügyelete alatt állt. Hagyományosan a vidék közbiztonságára felügyelt, Ausztria városaiban a rendet az Osztrák Rendőrség tartotta fenn. A két rendvédelmi szervezetet 2005-ben takarékosági okokra hivatkozva összevonták Osztrák Szövetségi Rendőrség elnevezéssel.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Császári Rendőrség Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc leverését követően a Habsburg hatalom újjászervezésének egyik alapelve volt, hogy a birodalom belső rendjének a fenntartása a központi államhatalom feladata. Ebből fakadóan egységes állami rendőrséget hoztak létre tekintet nélkül a Magyar Királyság és az örökös tartományok egyébként elűtő hagyományaira. E császári rendőrség szervezetei a birodalom városaiban működtek, vidéken a rend fenntartására a császári csendőrség volt hivatott. 1852. IV. 22-én a neoabszolútizmus rendfenntartó csúcsszervezeteként létrehozták a birodalom legfelsőbb rendőrhatalóságát, amely a rendőrség felügyelete és irányítása mellett e tevékenységet a császári csendőrség tekintetében is ellátta. A Legfelső Rendőrhatalóság 1859. VII. 21-ei feloszlata után a birodalmi rendőrség tovább működött, de már az újonnan létrehozott rendőrmisztérium, majd a későbbiek során a belügyminisztérium irányításával. A Császári Rendőrség a kiegyezést követően is fennmaradt az Osztrák-Magyar Monarchia Osztrák Császársága örökös tartományainak a városaiban. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően pedig az Osztrák Császárság német ajkú tartományaiból létrejövő Ausztriában Osztrák Szövetségi Rendőrségként működött tovább egészen 1938-ig, amikor az Anschluss nyomán a Harmadik Német Birodalom rendőrségébe olvadt. A II. világháború után az Osztrák Szövetségi Rendőrséget újjászervezték, amely azóta is működik. 2005-ben pedig — miután az Osztrák Szövetségi Csendőrség beolvadt a szervezetébe — hatásköre kiterjedt Ausztria vidéki területeire is.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja (CSERBA) a testület különböző állománycsoportjaiba tartozók hoztak létre kezdetben betegsegélyező alapokat, melyet később egyesítettek. A két háború között a testületi betegsegélyező alapokat egységes állami irányítás alá vonták. A betegsegélyező alapok nem csupán a rendvédelmi testületek személyi állománya tagjainak az orvosi ellátása költségeinek a fedezésére voltak hivatottak, hanem kiterjedt a családfő valamennyi — vele egy háztartásban élő — közvetlen és önálló keresettel nem rendelkező hozzátartozójára is. Emellett az alapok egyszeri segítséget is nyújtottak a rendkívüli eseményekhez kapcsolódó kiadásokhoz, mint születés, halálozás, nősülés stb. A Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapját (CSERBA) 1936-ban hozták létre.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csendőrség katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület, amely az országok központi államhatalmának a közvetlen irányítása alatt áll és általában a vidék rendvédelmének a biztosítására hivatottak.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csepel Autógyár 1949-ben alapították. Három évtizeden keresztül számos újítást kidolgozva nemzetközi szinten kiemelkedő minőségű gépjárműgyártást folyt a Csepel autógyárban, majd 1990-ig gépjárműalkatrész beszállító vállalként működött. A nagy múltú, kiemelkedő teljesítményekkel büszkélkedhető magyar vállalatot a rendszerváltás után 1996-ban felszámolták.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csonka János Gépgyára Részvénytársaság A gyárat 1924-ben alapította a karlburátor feltalálója, CSONKA János. A vállalat ugrásszerű fejlődésnek indult, 1938-ban már 300 alkalmazottat foglalkoztatott. az államosítást követően a gyárat Kismo-

tor- és Gépgyár névre keresztelték át, amely napjainkban is működik ugyanazon elnevezéssel. A gyár profiljának a lényege nem változott, továbbra is kismotorkkal foglalkozik.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

D

Dohányjövédéki Alkalmazottak Biztosító Intézete (DABI) A II. világháború előtti Magyar Királyságban létrejött intézet, mely a dohányjövédéki alkalmazottak betegsegélyező egyleteit fogta össze.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Dunai Flottila Lásd Magyar Királyi Folyamórség

Dunai Repülőgépgyár Részvénytársaság A vállalatot 1940-ben alapították, 1952-ig működött Budapesti központtal, fennállása során többféle géptípust állított elő.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

E-É

Entente (ANTANT) az Anglia és Franciaország között 1904. IV. 8.-án Londonban aláírt szerződés, az *Entente Cordiale* (a.m. Szívélyes Egyetértés) szóból származik, általában a szövetségi rendszer (*antant hatalmak* = Nagy-Britannia és Franciaország) és a körük csoportosult országok együttes megnevezése

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Erdélyi Udvari Kancellária A HABSBURG-adminisztráció erdélyi legfőbb iránnyító szerve.

LŐRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Európai Unió (EU) Az Európai kontinensen fekvő országok egy részének a szövetsége, amely arra irányul, hogy ügyeik egy részét közösen intézzék, illetve gazdasági közösséget hozzanak létre.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Evidenzbüro Az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének hírszerző szervezete. 1850. XII. 22-én a Generalquartiermeisterstab (GQMSt) azaz főszállásmesteri stáb által kibocsájtott Nr. 2178 Cirkular-Erlass (körlevél)-el hozták létre a szervezetet. A HABSBURG Monarchia haderejének a szervezetében 1848 előtt létezett a Marschbüro nevű iroda, melynek feladatköréhez tartozott többek között az idegen haderők nyilvántartása. A Marschbüro irodavezetője is a főszállásmesteri stáb főnökének az alárendeltségébe tartozott. 1849 júniusában hozták létre az uralkodó saját műveleti irodáját (Operationskanzlei), amely a hadügyminisztérium elnöki osztályán belül működött. Ezen iroda vette át a korábbi Marschbüro-tól az idegen haderőkről vezetett nyilvántartást. Az uralkodó műveleti irodája 1850 augusztusáig működött, 1850 novemberében pedig a helyébe lépett az Al-lerhöchsten k.k. Zentral-Operationskanzlei (Legfelsőbb cs.kir. Műveleti Iroda), melynek a keretében hozták létre a Kundschaftssektion (hírszerző szekció) nevű szervezetet, amelynek a feladatkörét alkotta az idegen haderők nyilvántartása. Az Evidenzbureau létrehozásával a hírszerző szekció megszűnt, így az Evidenzbureau első szolgálati utasításában meghatározták, hogy háború esetén a Legfelsőbb cs.kir. Műveleti Iroda külön részlegeként tevékenykedjen. 1854-től azonban az Evidenzbüro teljesen önállóvá vált a haderőn belül. 1857-ben pedig a Generalquartiermeister-stab azaz a főszállásmesteri stáb főnökének az alárendeltségébe került. Miután 1860-ban — a HABSBURG-birodalom alkotmányos átalakítási kísérletének a részeként — újra létrehozták a hadügyminisztériumot, az Evidenzbureau a hadügyminisztérium részévé vált 1861. III. 10-ei hatállyal, azonban az idegen haderőkről vezetett nyilvántartás tekintetében továbbra is a főszállásmesteri stáb számára tartozott beszámolási kötelezettséggel. 1867. I. 1-től — az újból létrehozott hadsereg-főparancsnokság szervezetébe tagolták az Evidenzbureau-t. Mivel azonban 1868. I. 15-én feloszlatták a hadsereg-főparancsnokságot, ezért az Evidenzbureau visszakért a hadügyminisztériumhoz. Az Evidenzbureau végül 1871-ben a főszállásmesteri stáb utódszervezete a vezérkar (Generalstab) alárendeltségébe került, mint a vezérkari főnök egyik irodája. Az Evidenzbureau főnökeit ezt követően — mint a többi vezérkari iroda főnökeit is — az uralkodó nevezte ki ezredesi vagy vezérőrnagyi rangban. 1861. III. 10-től az Evidenzbureau-ra vonatkozó új szolgálati szabályzat lehetővé tette, hogy a nyilvántartóiroda közvetlenül tartson kapcsolatot a seregtettek feldeleitő tisztjeivel. 1860. V. 14-én az iroda parancs formájában felhatalmazást kapott arra, hogy békeidőben is folytasson hírszerző tevékenységet. 1861. I. 16-án pedig az egész katonai hírszerzés irányításával az Evidenzbureau-t bízták meg. 1889-ben pedig az Evidenzbureau-hoz telepítették az ellenséges kémtevékenység elleni fellépés hatáskörét. Az evidenzbüro folyamatos és élénk kapcsolatot tartott fenn az Osztrák-Magyar Monarchia katonai attsáival, továbbá a kémelhárítás tekintetében a két társország rendőri, pénzügyőri, határőrizeti szervezeteivel, valamint a posta és távirtda hivatalokkal. Az I. világháború kirombanását követően létrehozták a hadsereg-főparancsnok alárendeltségében a Nachrichtenabteilung-ot azaz hírszerző részleget, azonban az Evidenzbureau-t ekkor sem szüntették meg, hanem a két szervezet a feladatok megosztásával működött tovább. Az Evidenzbureau-ban a hírszerzés és a megszerzett információk gyűjtése, rendszerezése, értékelése együttesen valósult meg.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

F

Fegyveres erő Lásd Véderő

Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrség. A fiumei városi rendőrséget az 1916/XXXVII.tc.-kel vonták a kormány irányítása alá. A városban működő rendőrség államrendőrségként az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásáig működött.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Földművelésügyi Minisztérium A polgári magyar állam első földművelésügyi minisztere gróf SZAPHÁRY Gyula volt, aki e tisztséget 1889. VI. 16.-ától 1890. III. 15.-éig töltötte be. Az első felelős magyar kormányban 1848. IV. 7.-étől 1849. VIII. 11.-éig Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium működött. E minisztériumot a kiegyezés nyomán újra létrehozták a magyar állam szervezetében Magyar Királyi Földművelésügyi Minisztérium elnevezéssel, amely e névvel 1867. II. 20.-ától 1889. VI. 15.-éig működött. A minisztériumot 1889. VI. 16.-án Földművelésügyi minisztériummá nevezték át, amely többszöri átszervezéssel 1967. IV. 13.-áig működött. Ezt követően a tárca Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi minisztérium névvel tevékenykedett hosszú időn át.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégenységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Francia Nemzeti Csendőrség (Gendarmerie Nationale) Európa egyik legrégebbi rendvédelmi testülete. Elődszervezete a Maréchaussee, amely a XIII. századtól fokozatosan kiépülve tartotta fenn a rendet Franciország vidéki területein. A Maréchaussee-t 1778-ban keresztelték át Gendarmerie, azaz csendőrségre. A francia forradalom idején 1789-ben a csendőrséget feloszlatták. 1791. I. 6-án a Konvent január 6-ai döntésével Franciaországban újra létrehozták a csendőrséget Nemzeti Csendőrség „Gendarmerie Nationale” néven, melynek részeként — a volt Párizsi Gárda feladatait átvéve — megalakult a Garde Republicaine de Paris. A testületet Napóleon modernizálta. 1799-ben az 1789-es csendőrségi törvényben fogaltaknak megfelelően megvalósították a csendőrség átszervezését. 1804-ben a Nemzeti Csendőrség Elit Légiójába „Légion de gendarmerie d'élite” olvasztották a Napóleon által 1801. VII. 21-én alapított Lovas Testőrgárdát Öreg Gárda „la vielle garde” elnevezéssel. A napóleoni császárság vonzáskörébe tartozó államok a francia közigazgatási minta átvételekor, annak részeként vették át a csendőrségi testület típust mint katonailag szervezett rendvédelmi őrtestületet. 1795-ben Belgiumban, 1805-ben Lombardiában, 1806-ban Poroszországban, 1808-ban pedig Spanyolországban vezették be a csendőrség intézményét. A csendőrség típusú rendfenntartó szervezet mindenütt kiválóan megállta a helyét, ebből fakadóan Európa valamennyi országában — a Britt-szigetek kivételével — a XIX. században létrehozták a nemzeti csendőrségeket. A csendőrség anyaországában, Franciaországban is számos változáson esett át a francia csendőrség. 1814. IV. 23-án Napóleon veresége nyomán — a BOURBON restauráció részeként a — a francia csendőrséget feloszlatták. 1816. I. 10-én ismét felállították a francia csendőrséget. Az 1830. júliusi párizsi felkelés harcainál már megjelentek olyan csendőr alakulatok, amelyek a mobil csendőrség nevet viselték. 1871-ben a francia kormány a párizsi lázongások tapasztalatai alapján állandó mozgó csendőrséget állított föl 1100 fős létszámmal. 1879-ben az 1871-ben 1100 fős létszámmal felállított mozgó csendőrséget zászlóalj erősségű alakulattá csökkentették. 1885-ben, az 1871-ben létrehozott, majd 1879-ben zászlóalj erősségű alakulattá csökkentett mozgó csendőrséget megszüntették. 1927-ben a francia csendőrséget bízták meg az országúti forgalom ellenőrzésével. A Francia Nemzeti Csendőrség a XXI. században is mintegy 80 000 fős személyi állománnyal védi eredményesen az Franciaország rendjét, vidéki területeken.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

HABSBURG birodalmi csendőrség Lásd Császári Csendőrség

Haderő Lásd Véderő

Haditechnikai Intézet

A Haditechnikai Intézet, majd utódja a Technológiai Hivatal 1920-tól 2007-ig végezte önálló szervezetként a katonai kutatás-fejlesztési feladatokat a magyar hadsereg számára. A NATO csatlakozást követően a közigazgatási államtitkár utasítása alapján a Haditechnikai Intézet nevét meg kellett változtatni, új névnek az akkori főigazgató a NATO terminológiához igazodó Technológiai Hivatal elnevezést javasolta, ami elfogadásra került. Ettől kezdve a 2007-ig HM Technológia Hivatal néven, kibővült feladatkörrel működött. 2007-ben megszűnt a magyar katonai haditechnikai kutatás-fejlesztés önálló intézménye.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Haditengerészet Az Osztrák-Magyar Monarchia hadszerzetének vizen működő haderőneve, feladata: az ellenség tengeri haderejének megtörése, a partvidék védelme az ellenséges tengeri haderő ellen, az ellenség partraszállásának megakadályozása, saját szárazföldi csapatok vízi szállításának biztosítása és a tengeri kereskedelem védelme.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Határőrség A Magyar Királyi Vámőrség jogutódaként működött. 1938-ban — a Bled-i egyezmény nyomán a fegyverkezési korlátok oldódásával — a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták határvadász csapatnemenként. Elődszervezetével megegyezően kettős feladata volt. Nyílt teendőit az országhatár őrzése alkotta, rejtett teendőit pedig az államhatár biztosítása képezte egy esetleges fegyveres konfliktus esetén a magyar fő erők megérkezéséig. A testület nyílt feladatát 5 734 fővel látta el. A le-

génységi állomány sorozott (kényszerborzott) katonákból állt. A testület nyílt szervezete négy lépcsős volt. Az államhatár mentén 155 őr működött, amelyeket 70 határügyi tiszt irányított. A határügyi tisztek felett 24 osztály állt, az osztályokat pedig az országos parancsnokság felügyelte. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítőket csupán kézi lőfegyverekkel látták el az objektumvédelmi sorozatlövő lőfegyverek kivételével. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítő személyi állomány számára rendszeresített fegyverzet típusa megegyezett a Magyar Királyi Honvédségben rendszeresített fegyverzet típusával. A testületen belüli függelmi viszonyok katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rangot viselt. A magyar haderő jelentős részét (a gyalog ezredek egyharmadát) a testületben rejtették el határbiztosítási teendők ellátása céljából. 1945 után a honvéd határvasdász csapatnemből hozták létre a Honvéd Határőrséget, amely továbbra is a honvédség hadrendjébe tartozott. A Honvéd Határőrség irányítását a „ki-kit győz le” időszakban a magyar baloldal magához ragadta és az ország leg-erősebb katonai erejévé fejlesztette. A Honvéd Határőrség szervezete határvasdász őrökből századokból, illetve zászlóalj-akból állt. A testület vezetését a Határőrség Országos Parancsnoksága látta el. 1949-ben a testületet az Államvédelmi Hatóság kötelékébe integrálták. A köznyelv őket nevezte „zöld ávos”-nak. Az 1953-os forradalom és szabadságharc után a Határőrség — önálló fegyveres szervezatként — BM Határőrség elnevezéssel a belügyi tárca alárendeltségében maradt 2007-ig. 2007-ben a testületet a rendőrségbe integrálták.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Határrendőrség 1945. VIII. 17.-én állították fel a Határrendőrséget a belügyi tárca irányítása alatt. Feladatát döntően a határforgalom ellenőrzése és a határrend betartatása alkotta. 1948 IX. 10.-én felállították a BM Államvédelmi Hatóságot a belügyminisztérium alárendeltségébe tartozó középfokú hatóságként, melynek alárendeltségébe vonták a folyamrendészeti- és légiközlekedési hatóságokat, továbbá a Határrendőrséget, valamint a Külföldiek Ellenőrző Központi Hatóságot és az útlevelosztályokat.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Határszéli csendőrség A határszéli csendőrség a Magyar Királyi Csendőrség szolgálati ágaként működött. A Magyar Királyság útlevelköteles határszakaszain a zöldhatár őrzését és a kishatárforgalom ellenőrzését valósította meg a társ határőrizeti szervekkel együttműködve. A miniszterelnök és a belügyminiszter, a honvédelmi, a kereskedelemügyi, a pénzügyi az igazságügyi és a földművelésügyi miniszterrel 1891. VII. 1.-én közösen kiadott határőrizeti utasításban hozta létre a határszéli csendőrség új szolgálati ágát és szabta meg főbb feladatait.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Honvéd Határőrség (1945-1949) Lásd Határőrség

Honvédelmi Minisztérium A polgári magyar állam első honvédelmi minisztere MÉSZÁROS Lázár volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1849. IV. 15.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc idején létrejött első független magyar kormány óta létező tárca, amely a haza védelméért felelős minisztériumként a haderőt irányítja, 1867-től Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium elnevezéssel. 1918. X. 31-től, a Károlyi-kormány létrejöttétől a tárca elnevezése Hadügyminisztérium, majd 1920. III. 15-től visszaállították a tárca elnevezését Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumra. A katonai állományú személyek a pártállam létrejöttéig függetlenül attól, hogy hol teljesítettek szolgálatot — a testőrségek, a koronaőrség és a képviselőházi őrség kivételével — a honvédelmi tárcához tartoztak. Ebből fakadóan a magyar rendvédelmi testületek közül a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának tagjai személyükben a honvédelmi tárcához tartoztak. Ügyeik intézése céljából a honvédelmi minisztériumban külön osztály működött. A honvédelmi tárca hagyományosan a Budai Várba települt. A pártállam idejében azonban a Margit híd pesti hídfőjénél létesített új épületegyüttesbe költözött, ahol azóta is működik.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Honvédség Lásd Magyar Királyi Honvédség

I

IKARUSZ A gyár Uhri Imre Kovács- és Kocsigyártó Üzeme elnevezéssel kezdte meg működését 1895-ben, Budapesten. Buszgyártással 1927. év óta foglalkozik a gyár. Története során sikeres és kevésbé sikeres periódusok váltották egymást, de mindvégig a világ élvonalába tartozó autóbuszokat gyártott amelyeket a világ több kontinensére exportáltak, emellett ellátta a hazai igények kielégítését is. A gyár 1949-ben egyesült a repülőgép- és gépkocsialkatrészeket gyártó Ikarus Gép és Fémgyár Részvénytársasággal, így jött létre az Ikarus Karosszéria és Járműgyár. A gyár napjainkig autóbusz gyártással foglalkozó termelő vállalat.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774

J

Járműfejlesztési Intézet Járműfejlesztéssel- és vizsgálattal foglalkozó szervezet, melyet 1950-ben alapították, majd 1970-ben Autóipari Kutató Intézet névre keresztelték át, végül pedig 2005-től kezdve mint JÁFI-AUTOKUT Kft. folytatja tevékenységét.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

K

Katonai Ellátásban Részesülők Betegsegélyező Alapja A kiegyezést követően a katonai állományú egyének számára létesített betegsegélyező intézet.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyező Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Katonai határőrvidék Az Adriától Bukovináig terjedő területsáv, amelyen katonai közigazgatás keretei között élő lakosságból létrehozott ezredek védelmezték a Habsburg-birodalmat a török becsapásokkal szemben. Az itt élő családok férfitagjai közül egy fő adómentes földhasználat fejében katonai szolgálatot volt köteles teljesíteni. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc során a határőrvidék magyar ajkú ezredei a szabadságharc mellé álltak, ezért a forradalom leverését követően ezen ezredek feloszlatták. A többi ezredet a kiegyezés nyomán 1872-ben oszlatták fel a katonai határőrvidék ezredei működési területén lévő lakosság életviszonyainak a polgári életbe történő visszaintegrálása az 1880-as évek második feléig tartott. Ezzel zárult az a több évszázados múltra visszatekintő vita, amely az uralkodó és a magyar országgyűlés között fennállt a katonai határőrvidékkel illetően. Az országgyűlések ugyanis rendszeresen kérték az uralkodót, hogy a katonai határőrvidék vármegyei közigazgatás alól kivont területét adja vissza a vármegyék számára. Az uralkodók ezt az igényt minden esetben jogosnak ítélték meg, azonban a végrehajtást a török veszély elmúlását követő időszakra tolták ki.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Keleti Akadémia Az Osztrák-Magyar Monarchia diplomatáinak felkészítését biztosító oktatási intézmény. 1898-ban az elnevezését Császári és Királyi Konzuli Akadémiára változtatták.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

Közös hadsereg az 1867/XII.tc. a kiegyezési törvényben foglalt hadügyi közösségből fakadt, így a dualizmushoz tapadó katonai szervezet volt. Az uralkodót illette meg a véderő „vezérlete” (pld.: a hadüzenet is), „vezénylete” (a haderőt az uralkodó bármikor bárhová irányíthatta), és „belszervezete”, (kinevezések, struktúra megállapítás, szolgálati nyelv meghatározása, fegyelmzés stb.).

A közös hadseregben ezen jogok gyakorlásához nem volt szükséges a két társország hadügyminisztereinek az ellenjegyzése, ellentétben a honvédség és a népfelkelés alakulataival, ahol az uralkodói intenciók a magyar, illetve az osztrák honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. A véderő számára azonban — a széles uralkodói jogkör ellensúlyozásaként — az újonc ajánlást, a szolgálati idő meghatározását, az elhelyezést és az élelmezést a két társország országgyűlése biztosította. A védelmi rendszer nem tartozott a delegációk hatáskörébe, azok közvetlenül az országgyűlések jogkörébe tartoztak. Az uralkodó ugyan szuverén módon rendelkezett a hadsereg felett, azonban katonáért és pénzért az országgyűléshez kellett fordulnia. Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje — benne a közös hadsereg — a két társország országgyűlései és az uralkodói akarat egyeztetésével volt alkalmazható.

Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje több részből állt. Két fő alkotóeleme volt, a haditengerészet és a szárazföldi haderő. A szárazföldi haderő részei voltak a közös hadsereg — melyre vonatkozóan 1889. évi utasítás vezette be a Császári és Királyi Hadsereg elnevezést —, valamint a Magyar Királyságban honvédség és a népfelkelés továbbá a Osztrák Császárságban Landwehr és a Landsturm. A közös hadsereg a szárazföldi haderő túlnyomó részét — 7/8-ad részét — alkotta. Nehézfegyverzettel és magasabb parancsnokságokkal (hadtest- és hadsereg parancsnokságokkal) is rendelkezett. A Landwehr és a Landsturm, illetve a honvéd és népfelkelő alakulatok ezredeit dandárparancsnokságok, a dandárokat pedig hadosztályparancsnokságok irányították ugyanúgy mint a közös hadseregben. A Landwehr és a Landsturm, valamint a honvéd és népfelkelő dandárparancsnokságok azonban már a közös hadsereg hadtestparancsnokságai alá tartoztak. Így módon biztosítva volt az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének hadműveleti egysége.

A Landwehr-ben és a Landsturm-ban a német, a honvédségnél és a népfelkelésnél pedig a magyar volt a szolgálati nyelv. Ezzel szemben a közös hadseregben az ezrednyelv azzal a nyelvel egyezett meg, amelyet a katonák származási helyén beszélt a lakosság. Ezt a nyelvet az ezredhez helyezett tiszteknek is el kellett sajátítaniuk. A közös hadseregben az ezrednél magasabb parancsnokságok, valamint az egységes hadtest- és hadsereg parancsnokságok nyelve a német volt.

A közös hadsereg személyi állományának sorozás útján történő utánpótlását a katonai kerületek biztosították. Az Osztrák Császárság területén 61, a Magyar Királyság területén 47, Bosznia-Hercegovinában pedig 4 katonai kerület működött. Az

ezredékhez ugyanazon kerületektől sorozták a személyi állományt. A közös hadsereg katonai kerületeinek mintájára — de attól függetlenül — az Osztrák Császárságban a Landwehr és a Landstrum, a Magyar Királyságban pedig a honvédség és a népfelkelés önálló katonai kiegészítő kerületekkel rendelkezett.

Az ezredék belső szervezeti felépítése (zászlóalj, század, szakasz, raj) a haderő mindhárom részénél — közös hadsereg, Landwehr és Landstrum, honvédség és népfelkelés — azonos volt. A közös hadseregbe 33 gyalogos- és 8 lovas hadosztály, a Landwehrben 8 gyalogos hadosztály, a honvédségbe pedig 8 gyalogos és két lovas hadosztály tartozott. Az Osztrák-Magyar Monarchia teljes hadereje 16 hadtestből állt, amelyeket 6 hadseregbe csoportosítottak. A teljes haderő békelétszáma 450 000 fő, hadilétszáma pedig 1 500 000 fő volt. Az Osztrák-Magyar Monarchia véderejében a szabályzatok a fegyverzet és a rendfokozati rendszer egységes volt az egyenruhák azonban eltérőek voltak.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kúria Lásd Magyar Királyi Kúria.

Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH) 10 000/1930.BM.rendelettel hozták létre. A belügyi tárca háttérintézményeként működött, önálló hatáskörrel szorosan együttműködve a rendőrséggel. A Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság első vezetője dr. FOLYOVICZ József belügyminisztériumi osztályfőnök volt. Elődszervezetét 1925. VI. 1-én Külföldieket Ellenőrző Hivatalként hozták létre.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

Landstrum az Osztrák-Magyar Monarchia Osztrák Császárságában a véderő tartalékként működő népfelkelés.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Landwehr a véderő azon része, amely az Osztrák-Magyar Monarchia Osztrák Császárságában állomásozó és az osztrák kormánynak is alárendelt könnyű fegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya az Osztrák-Czászárság örökös tartományainak lakosai közül került ki.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Legfelsőbb Rendőrhatalóság (KK Oberste Polizei Behörde) A HABSBURG neoabszolutikus birodalom uralkodója *Ferenc József* 1852. IV. 25.-én nyílt parancsal hozta létre a Legfelsőbb Rendőrhatalóságot a birodalom teljes területére kiterjedő hatályal és valamennyi rendvédelmi testület felett felügyeleti, irányítási és koordinálási hatáskörrel.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolutizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

M

Magánalkalmazottak Biztosító Intézete (MABI) Az 1928/XI.tc. az öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetére szóló kötelező biztosításként arról intézkedett, hogy az Országos Társadalombiztosító Intézetten kívül a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete fogja ellátni a törvényben meghatározott körben a biztosítást. A MABI biztosításra kötelezett tagjai azok voltak, akik Budapest, Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Rákospalota és Újpest területén lévő vállalatokban üzemekben, hivatalokban és foglalkozásokban mint munkavállalók dolgoztak. A törvény szerint a Budapesti Kereskedelmi Betegségi Biztosító Intézet neve a törvény hatálybalépésével változott Magánalkalmazottak Biztosító Intézetére.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Államvasutak Betegségi és Balaszetbiztosító Intézete (MÁV BBI) Az intézetet 1924 januárjában hozták létre, amely a vasúti dolgozók és családtagjaik részére biztositott ingyenes gyógykezelést. az intézet saját kórházzal, számos rendelőintézettel rendelkezett.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Hajózási Betegségi Biztosító Intézet (MAHABBI) 1927-ben létrehozott, a hajózási vállalatok egészségügyi ellátását megvalósító intézet.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Honvédség Lásd Magyar Királyi Honvédség

Magyar Királyi Állami Rendőrséget (1919-1931) az 5 047/1919.ME.r. hozta létre 1919.X.1.-én. Az egységes magyar államrendőrség létrehozásának azonban már voltak dualizmuskori előzményei is. A trianoni békediktátum utáni magyar rendőrséget a Magyar Királyság állami- (fővárosi rendőrség és határrendőrség) és a városi rendőrségeinek az összevonásával hozták létre, a belügyi tárca közvetlen irányítása alá helyezve. Hatósági területe a városokra és a határállomásokra terjedt ki. Feladatát működési területén a közbiztonság védelme alkotta bűnügyi, közrendvédelmi és igazgatásrendészeti teendők ellátása

által. A trianoni békediktátum utáni Magyar Királyságban a Magyar Királyi Állami Rendőrség létszáma (12 000 fő) megegyezett az első világháború előtti városi rendőrségek létszámával (12 000 fő). A testületet 1931-ben — szervezeti módosításokkal egybekötve — átkeresztelték Magyar Királyi Rendőrségre. A Magyar Királyi Rendőrség 1945-ig működött, amikor helyébe a Magyar Államrendőrséget hozták létre, a Magyar Királyi Rendőrségben működő határszéli rendőri kirendeltségek helyett pedig határrendőrséget állítottak fel, amely 1945 és 1949 között működött. A Magyar Államrendőrségre ruházták a feloszlatott Magyar Királyi Csendőrség hatáskörét és működési területét 1945-ben, ezzel a magyar rendvédelmi testületek között monopolhelyzetbe került. A Magyar Államrendőrséget később egyszerűen rendőrségnek nevezték. 1949-ben pedig a belügyi tárca irányítása alatt álló Magyar Határrendőrséget — a Honvéd Határőrséghez hasonlóan — az Államvédelmi Hatóság kötelékébe integrálták. Ezzel Magyarországon egyetlen rendőri szervezet működött a rendőrség.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Államvasutak (MÁV) a magyar állam tulajdonában álló vasútvonal és vasúti járműpark, valamint karbantartó részlegekből és az ezekhez tartozó objektumokból, továbbá a vasúti közlekedést elősegítő szervezetekből állt. A Magyar Államvasutakat BAROSS Gábor államminiszter emelte világszínvonalra.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Belügyminisztérium Lásd Belügyminisztérium

Magyar Királyi Csendőrség (1881-1945) katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület, melynek belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testületet az 1876-ban a közös hadseregtől a Magyar Királyi Honvédséghez áthelyezett erdélyi csendőr kerületből fejlesztették ki. Mivel a csendőrök személyükben katonának minősültek, így a honvédelmi tárca felügyelete alatt álltak. A szervezet azonban — mint rendvédelmi testület — a belügyi tárca kompetenciájába tartozott. A testület hatásköre, a városok kivételével, az ország egész területére kiterjedt. Kiváló hatásfokkal ténykedett. Működési területén olyan kitűnő közbiztonsági állapotot hozott létre, majd tartott fenn, amelyet a megszüntetése óta még nem sikerült elérni. Diszlokációját a decentralizáltság, metodikáját a megelőzés jellemezte. Személyi állományának mintegy 90 %-a közterületi szolgálatot látott el valamilyen formában. A testület jogosultságai és kötelezettségei nem voltak kiterjedtebbek a társ rendvédelmi testületeknél. A személyi állományának ellátmánya — néhány jelentéktelen specifikumtól eltekintve — megegyezett a közigazgatás, illetve a társ rendvédelmi testületek munkatársainak ellátmányával. Az 1945. és 1949. között zajló „ki-kit győz le” politikai csatározások részeként szüntették meg a testületet. Ebből fakadóan a szervezet társadalmi megítélése a harmadik évezred elején is differenciált. A testületnek önálló hatósági jogköre nem volt. A testületet két ízben hozták létre illetve szüntették meg. Felállításának mindkét esetben rendvédelmi szakmai okai, megszüntetésének pedig deklaráltan politikai okai voltak.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlegénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÖRINCZI Dénes: A háromszéki közbiztonság megszilárdítása a HABSBURG neoabszolútizmus időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 53-60.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Darabont Testőrség (1904-1919) Ferenc József testőrségei közül a legkésőbb, 1904-ben jött létre. Feladatát a Budai Vár Királyi Palotájának őrzése és diszolgési teendők ellátása alkotta. A darabont testőrség személyi állománya legénységi tagjainak utánpótlása a haderő sorozott állományából került ki tovább szolgálói forma alkalmazásával. Laktanyájuk a vár alatt az Attila utcában állt. Ez a laktanya vált az 1920-ban létesített Magyar Királyi Testőrség laktanyájává. A testület 1920-ig működött, részt vett gróf KÁROLYI Mihály és HORTHY Miklós őrzésében is, majd a nemesi testőrség maradványaival az 1920-ban újonnan létrehozott Magyar Királyi Testőrségbe integrálták a két korábbi testőrség maradványait. A testület létszáma 49 fő katonai rangot (tisztek és altisztek) viselő és 15 fő kisegítő feladatot ellátó személyből állt. A testőrség első kapitánya báró FEJÉRVÁRY Géza tábornagy volt. A testület tiszti karával szembeni elvárások és a nyugdíjazási rendszer azonos volt a Magyar Királyi Nemesi Testőrségével.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Folyamórség (1921-1939) A folyamórség előtörténete az Árpád-házi királyok naszádosainak szervezetéig nyúlik vissza. A török hódoltság időszakában a Habsburg-hatalom a naszádosokat a sajkásokkal váltotta fel. A török kiűzése után pedig — a katonai határörvidék részeként — létrehozták a Titeli Sajkás Kerületet, amely 1848-igműködött. 1850. november 30.-án létrehozták a Császári Királyi Flottilla Hadtestet, amely 1866-ig működött, majd 1871-ben felállították a Császári Királyi Haditengerészetből kikülönített budapesti tengerészeti különítményt, amelynek a hatásköre kiterjedt a Magyar Szent Korona alá tartozó hajózható folyó és állóvizekre. A budapesti különítmény által irányított flottilla maradványaiból hozták létre a Magyar Királyi Folyamórséget. A folyamórség létrehozását 1921. év január 3.-ai minisztertanácsi ülésen döntötték el. A testület felállításának az időpontját 1921. március elsejével határozták meg. A folyamórség létrehozásáról az 1922/XIV.tc. rendelkezett, melynek a végrehajtását a 122 295/1922.BM. rendeletben foglaltak biztosították. A folyamórség vízi rendszeti teendőik végzésére létrehozott önálló rendvédelmi testületként a belügyi tárca folyamrendszeti osztályának a felügyelete alatt állt. Rejtett feladatát a trianoni békediktátum által felszámolt dunai flottilla maradványainak működtetése alkotta. Nyílt szervezetének létszáma 2 420 főt tett ki, amelyben a fegyveres szolgálatot ellátók létszáma az 1 620 főt nem haladhatta meg. A folyamórség személyi állománya katonai rendfokozatot viselt, a belső függelmi viszonyok katonaiak voltak. A legénységi állományt kényszertoborzás (sorozás) útján biztosították. A testület számára önálló egyenruhát rendszeresítettek. A testület személyi állománya tagjai számára a Magyar Királyi Honvédségnél is használatos fegyverzetet rendszeresítettek. A folyamórség élén a révfőkapitányság állt. A révfőkapitányság 13 révkapitányságot irányított. A révkapitányságok alárendeltségében pedig 9 révkirendeltség működött. Szükség esetén — a kapitányságok alárendeltségében — révőrségeket is létre lehetett hozni ideiglenes jelleggel. A folyamórség rejtett részét 1939-ben beolvasztották a Magyar Királyi Honvédségbe honvéd folyamerők néven. A testület nyílt részét a hatáskörrel együtt — a területi illetékesség figyelembe vételével — átadták a Magyar Királyi Csendőrségnek, illetve a Magyar Királyi Rendőrségnek.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Határórség Lásd Határórség.

Magyar Királyi Határrendőrség az 1903/VIII.tc. alapján 1906. I. 15.-től 1918-ig a dualizmus összeomlásáig működött a központi államhatalom közvetlen alárendeltségében. Tevékenységének döntő hányadát a Magyar Királyság útlevélköteles határszakaszain fejtette ki. Szervezetének és személyi állományának döntő többsége ezeken a határszakaszokon volt megtalálható. A testület — néhány száz fős — mérsékelt személyi állománnyal működött, önálló rangrendszerrel és egyenruhával rendelkezett. A határőrizet klasszikus hármas feladatrendszeréből elsősorban a határforgalom ellenőrzését és a határrend betartását valósította meg. A zöldhatár őrzését pedig a határszéli csendőrséggel közösen végezte. A testület a magyar határőrizet koordináló szerepét is betöltötte, szükség esetén a határőrizeti teendők ellátására bevonhatta a határmenti vármegyék és városok területén működő rendőrségek személyi állományát is. A kivételes hatalom időszakában a Magyar Királyi Határrendőrség különleges feladatokat kapott az Osztrák-Magyar Monarchia haderejével való együttműködés tekintetében, amelyet a katonai határőrizeti utasításban konkretizáltak. A magyarországi rendőrségek államosításával a határrendőrség maradványait a Magyar Királyi Állami Rendőrségbe integrálták.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Honvéd Folyamerők Lásd Magyar Királyi Folyamórség

Magyar Királyi Honvéd Határvadászok (1938-1945) Lásd Határórség

Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium Lásd Honvédelmi Minisztérium

Magyar Királyi Honvédség (1848-1849 és 1867-1945) a véderő azon része, amely 1867 és 1918 között az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságában állomásozó és a magyar kormánynak is alárendelt könnyűfegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya a Magyar Szent Korona alá tartozó területen élő lakosság közül került ki. A Magyar Királyi Honvédség magasabb egység parancsnokságokkal nem rendelkezett, a közös hadsereg magasabb egység parancsnokságainak az alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Honvédségben a vezényleti nyelv a magyar volt. Az egyenruha nemzeti díszítő elemeket hordozott. A Magyar Királyi Honvédségben az uralkodói elhatározások a honvédelmi miniszter elnnevezésével hatályosulhattak. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása nyomán a Magyar Királyi Honvédség a trianoni utáni Magyar Királyság haderejévé vált, azonban a magyar haderőt 1919. VI. 9-től HORTHY Miklós altengernagy hadügyminiszter felhívása nyomán Magyar Nemzeti Hadsereg névvel illették, amelyet 1920. IV. 1-től Magyar Királyi Nemzeti Hadsereg-re változtattak, majd 1922-ben visszatértek a Magyar Királyi Honvédség elnevezésre. A két világháború közötti Magyar Királyság hadereje már rendelkezett magasabb egységparancsnokságokkal és a fegyverkezési egyenjogúságot kimondó 1938. évi bled-i egyezmény nyomán lehetőség nyílt a magyar véderőnek a kor színvonalán álló technikai eszközökkel való ellátására is. A honvéd illetve honvédség kifejezés az 1848-1849-es szabadságharc időszakából ered. A Magyar Királyi Honvédség a polgári magyar állam véderő szervezete volt. Magyarország szovjet megszállását követően mivel a királyság államformájáról a köztársaság államformájára tért át Magyarország, ezért az ország haderejének elnevezése honvédségre változott. A kiépülő

pártállamban a magyar haderő elnevezését Magyar Néphadseregre változtatták, amely elnevezés a rendszerváltozás után a magyar hagyományokra visszanyúlva Magyar Honvédségre változott.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Honvéd Határvaszok (1938-1945) Lásd Határőrség

Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium Lásd Honvédelmi Minisztérium.

Magyar Királyi Földművelésügyi Minisztérium Lásd Földművelésügyi Minisztérium

Magyar Királyi Kereskedelemügyi Minisztérium Felügyelte a két világháború között a magyar légiforgalom ellenőrzésére és irányítására hivatott Magyar Királyi Légügyi Hivatalt.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Képviselőházi Őrség (1912-1945) A testületet 1912-ben állították fel (1912/LXVII.tc. a képviselőházi őrség felállításáról). Feladatát az országház őrzése és védelme mellett a képviselőház tagjai és a hallgatóság körében a rend fenntartása, valamint protokollaris, díszelgői tevékenység ellátása alkotta. Az országgyűlés elnökének az alárendeltségében állt. A testületet a végrehajtó hatalom szervezetétől elkülönítették, annak nem volt alárendelve. 1945-ben Nemzetgyűlési Őrséggé alakult tovább, majd az ÁVH vette át teendőit anélkül, hogy a jogszabállyal létrehozott testület feloszlásáról jogszabály született volna.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Koronaőrség 1790-ben hozták létre. A Budai Királyi Palotában a Magyar Szent Korona és a koronázási jelvények számára állandó őrzési helyet alakítottak ki, amelyet a Magyar Királyi Koronaőrség őrzött. A testületet 1849-ben — a Magyar Királyi Nemesi Testőrséghez hasonlóan — feloszlatták, mivel személyi állományának jelentős része az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc időszakában belépett a honvédségbe. A koronaőrséget ismét 1861-ben az uralkodó utasítására állították fel. A testület 1945-ig működött. A koronaőrség létszáma az évszázadok során többször változott. Az 1872-ben érvénybe lépett szabályozás szerint a Magyar Királyi Koronaőrség létszáma 50 fő volt: parancsnok és helyettese, számvéví vagy kezelőtiszt, a szolgálat szervezését és ellenőrzést végző szakaszvezetők vagy tizedesek 3-5 fő, 40 fő koronaőr, és 2 fő dobos vagy kürtös. Ezen felül a testület tiszt-, illetve házi szolgálói státuszokkal is rendelkezett. Az utolsó szabályozás az őrszolgálatot adók létszámát 23 főre csökkentette. (1928/XXV.tc. a Szent Korona és a hozzá tartozó drágaságok gondviseléséről.)

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Kúria a XVI-XVII. századtól Magyarország legfelsőbb bírósága, melyet a kiegyezés után az 1868/LIV.tc.-kel újjászervezték mivel a neoabszolutizmus alatt a nem láthatta el feladatát. Az újjászervezett kúria 1949-ig működött, majd a pártállam időszakában ismét megszakadt működése, végül a rendszerváltást követően 2012. I. 1-vel Magyarország Alaptörvénye intézkedett többek között a kúria működésének újrakezdéséről is.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Nemesi Testőrség. A testületet Magyar Nemesi Testőrség néven 1760-ban *Mária Terézia* alapította. A testület székhelye Bécsben volt. A testőrpalotát a pártállam időszakában ideológiai megfontolásokból fakadóan eladták, a befolyt összeget pedig az osztrák kommunista mozgalom támogatására fordították. *Ferenc József* a testületet — az 1848-1849-es forradalom és szabadságharcban betöltött szerepe miatt — ugyan feloszlatta, azonban a kiegyezés nyomán újra létrehozta Magyar Királyi Nemesi Testőrség névvel, bár a koronázási ünnepségen még huszárok helyettesítették a testőröket. Mivel *Ferenc József* egyszemélyben töltötte be az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság legfőbb közjogi méltóságait mindkét állam testőrségei óvták személyét és közvetlen környezetét. Egyedül a Magyar Királyi Nemesi Testőrség tagjai voltak azonban jogosultak arra, hogy a védelmét mindenütt ellássák. A Magyar Királyság területén az uralkodót ugyanis csak magyar testőrség védelmezhetette. A Magyar Királyi Darabont Testőrség azonban csupán a királyi szálláshelyek őrzésére volt hivatott. Az uralkodó magyarországi utazásai során a védelemért a Magyar Királyi Nemesi Testőrség volt felelős. A testület kapitánya — hasonlóan a többi testőrség kapitányához — a főudvarmesternek volt alárendelve, illetve a szolgálatos szárnysegéd is adhatott utasítást valamennyi testőrség számára. A testőrök által viselt rangok — amelyek katonai rangok voltak — három rendfokozattal magasabb rendfokozatnak feleltek meg a haderőben. A testőrök ugyan katonák voltak, de sem ők sem a testület nem tartozott a véderő kötelékébe. A testőrségek kiadásait az udvari költségvetésből fedezték. A testőrségek témája nem tartozott a közös ügyek közé. Az udvartartás költségeit a magyar állam mindig az osztrák állam által biztosítottal megegyező összeg-

ben állapította meg. A testőröket ugyan a haderő szervezeteinek önként jelentkező tagjai közül választották ki, meglehetősen magas követelményeket támasztva, azonban azoknak akik a testőrségekhez kerültek a haderővel a jogviszonyuk megszűnt. Ők két nyugdíjra váltak jogosulttá. Az egyik nyugdíjat a véderőben eltöltött szolgálatuk, a másik nyugdíjat pedig a testőrség-nél eltöltött szolgálatuk alapján kapták. A testőrök azonban visszakerülhettek a haderőhöz, például ha hadi szolgálatra kérték magukat. A katonai és a testőri szolgálati idő azonban nem volt összevonható. A testőrök pedig kiemelt juttatásokban részesültek. A Magyar Királyi Nemesi Testőrségnek megalakulásakor 47 fő tiszti rendfokozatú és 45 fő kiegészítő feladatot ellátó (orvos, portás, szolga, loápoló stb.) tagja volt. A parancsnoki kar élén a testőrkapitány állt. Az első parancsnok gróf HALLER Ferenc tábornok volt (1867-1875). A monarchia felbomlásával a testület működése megszűnt. Utódszervezete a HORTHY Miklós kormányzó által felállított Magyar Testőrség volt.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Pénzügyminisztérium Az első független felelős magyar kormány rendelkezett pénzügyminisztériummal, melyet a kiegyezés nyomán ismét felállítottak, azóta lényegében megszakítás nélkül működött 2010-ig. Az első magyar pénzügyminiszter KOSSUTH Lajos volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1848. IX. 12.-éig töltötte be.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-1945-) a pénzügyminiszter felügyelete és irányítása alatt tevékenykedő testület, amely feladatait fegyveresen látta el azzal a céllal, hogy az ország pénzügyi és gazdasági rendjét védelmezze, a legfontosabb feladatai közé tartozott a csempészet és a pénzügyi törvények és szabályok áthágásának megakadályozása. Működési területe lefedte az ország teljes területét. Legkisebb szervezeti egysége a pénzügyőr szakasz volt. Több szakaszt irányított egy pénzügyőr biztos kerület. Egy vármegyében pedig több pénzügyőr biztos kerület működött. A pénzügyőrséget vármegyénként a pénzügyi tárca komplex középszintű irányító szervei, a pénzügyigazgatóságok irányították. E mellett a testület vezetése céljából a pénzügyi tárcán belül is működött egy pénzügyőrségi osztály. A Pénzügyminisztérium alá tartozó Magyar Királyi Pénzügyőrség 1945-től Magyar Pénzügyőrség néven működött, feladata a pénzügyőri és vámőri hatósági feladatok ellátása volt, e szervből 1953-ban kivált a vámügyeket ellátó Vámőrség, majd ismét összevonva 1963-ban felállították a Országos Pénzügy- és Vámőrséget, 1966-tól Vám- és Pénzügyőrség néven működött 2010-ig, amikor a Vám- és Pénzügyőrséget egyesítették az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatallal. Az új szervezet elnevezése Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI József: Az Evidenzbüro és a magyar határőrizet kapcsolata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 71-82.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Rendőrség 1932-1945-ig működött. A Magyar Királyi Állami Rendőrség elnevezését — szervezetmódosításokkal egybekötve — a 6500/1931.ME.r-el Magyar Királyi Rendőrségre változtatták. 1931-ben megszüntették a 7 kerületi főkapitányságot, amelyek alárendeltségébe a városi kapitányságok tartoztak. A kerületi főkapitányságok helyett a budapesti és a vidéki-főkapitányságot hozták létre. A Budapesti Rendőr-főkapitányság alárendeltségébe az akkor még kis Budapest kerületi rendőrségei és az agglomerációba tartozó frekventált települések rendőrségei tartoztak. A vidéki főkapitányság alá pedig a városi rendőrségek (1942-ben 89) és a határszéli rendőr kirendeltségek (1942-ben 13), valamint a kárpátaljai működési területtel rendelkező Határvidéki Rendőrség (1942-ben hét kirendeltséggel), továbbá az 1939-ben létrehozott révkapitányságok (1942-ben 7 révkapitányság) tartoztak. A korábbi vidéki főkapitányságokkal megegyező működési területű és székhelyű körzeti szemléző központokat alakítottak ki 1931-ben az új vidéki főkapitányság alárendeltségében. A Magyar Királyi Rendőrség mindkét főkapitánysága a belügyi tárca közvetlen felügyelete és irányítása alatt állt. Ekkor szüntették meg az országos főkapitányságot is, amely az országos főkapitány frankhamisításban játszott szerepéből fakadóan sohasem került kiépítésre.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegségélyző Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Posta a magyar állam levél- és csomagküldemények megvalósítását megvalósító szervezete, amelybe integrálták 1887-ben a magyarországi távirdákat is. A Magyar Királyi Posta nevét a II. világháborút követő években Magyar Postára változtatták.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN 1216-6774.

A Magyar Királyi Testőrség 1920. VIII. 10. – 1944. X. 15. -ig működött. A Magyar Királyi Nemesi Testőrség és a Magyar Királyi Darabont Testőrség maradványaiból hozták létre. Feladatát a kormányzó és közvetlen környezetének védelme alkotta. HORTHY Miklós elfogásakor — aki a testőrséget az ellenállás beszüntetésére utasította — kezdetben a felbőszült németek a testőrök likvidálását fontolgatták. Később azonban a Szent László Hadosztályba helyezték a testőrök egy részét. A Magyar Királyi Testőrség gyalogos és lovas részből állt. A gyalogos rész alabárdos és székely (Észak-Erdély visszacsatolása után) szakaszból, valamint puskás századból állt. A testőrség lovas része lovastestőr-szakaszból és a testőrséghez csatolt spanyol lovas iskolából állt. A második világháború során a testőrséget megerősítették egy testőr lövész zászlóaljjal is, amely egy puskás és egy nehézfegyveres századból állt. Megerősítésként pedig három Nimród harcjárművet is kapott a zászlóalj. A testület teljes létszáma — a segédszeméllyel együtt — 450 főt tett ki. A testőrség legénysége sorozott állományból állt. A tiszti karral szemben támasztott kvalifikációk és a tiszti karba való bekerülés feltételei alapvetően megegyeztek a dualizmus-kori elődszervezeteknél alkalmazottakkal.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Vámórség (1921 VIII.25. – 1932. X.1.) a testület a trianoni békediktátum után a magyar határok őrzésére és védelmére létrehozott fegyveres szervezatként működött. A Magyar Királyi Vámórség alap szervezeti egységei az őrsök voltak. Az őrsöket a szakaszparancsnokságok, a szakaszparancsnokságokat pedig a kerületparancsnokságok irányították, a szervezet élén a Magyar Királyi Vámórség Felügyelősége állt. A Magyar Királyi Vámórség szervezetében 7 kerületparancsnokság, 52 szakaszparancsnokság és 101 őrsparancsnokság működött. A Magyar Királyi Vámórség feladatát 4 041 főnyi személyi állománnyal látta el. A testület legénységi állományát úgynevezett kényszertoborzás (sorozás) útján biztosították. A Magyar Királyi Vámórség — a határok védelme céljából — a testületi létszám feletti katonai erőt 1928-ig — a Szövetségi Bizottság magyarországi jelenléte miatt — nem lehetett elrejtetni. Később azonban a Magyar Királyi Vámórség, majd a jogutódja a Magyar Királyi Határőrség rejtésében állomásozott az államhatár mentén a magyar ezredek egyharmada 1938-ig a Bled-i egyezmény megszületéséig. A testület belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítőket csupán kézi lőfegyverekkel látták el az objektumvédelmi sorozatlövő lőfegyverek kivételével. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítő személyi állománya számára rendszeresített fegyverzet típusa megegyezett a Magyar Királyi Honvédségben rendszeresített fegyverzet típusával.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Magyar Néphadsereg Lásd Magyar Királyi Honvédség

Magyar Posta Lásd Magyar Királyi Posta

Maréchaussée Lásd Francia Nemzeti Csendőrség

MÁVAG Magyar Királyi Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak 1870-ben alapított gépgyár. Elnevezését többször módosították: 1870 Magyar Királyi Államvasutak Gép- és Kocsigyára, 1873 Magyar Királyi Államvasutak Gépgyára 1902 Magyar Királyi Állami Vasgyárak, 1925 Magyar Királyi Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak 1943 – Vitéz Horthy István Magyar Királyi Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak, 1945 Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak, 1949 MÁVAG Mozdony- és Gépgyár 1959 Ganz-MÁVAG Mozdony- Vagon- és Gépgyár(1988-ig). A gyár több telephellyel rendelkezett. A gyárban motorkerékpárokat, személyautókat, buszokat, teherautókat és vasúti járműveket gyártottak.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

N-Ny

Nehézipari Központ (NIK) A szervezetet 1946 december 28-án miniszterelnöki rendelettel — 23 550/1946. (XII.28.) ME.r. — hozták létre azzal a feladattal, hogy összefogja a teljes kohászatot, a vas- és fémipari vállalatok többségét. Ez az intézmény a Nehézipari Minisztérium elődje volt és a háború után alakult, 1946-1949 között állt fenn.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

Népfelkelés az Osztrák-Magyar Monarchia véderejének magyarországi kiegészítő fegyveres ereje. Feladata volt a közös hadsereg és a Magyar Királyi Honvédség támogatása.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ö

Országos Menekültügyi Hivatal (OBH) az Országos Menekültügyi Tanács (OMT) — melyet a kormány véleményező testületként hoztak létre — adminisztratív szervezetként működött. A tanácsot és a hivatalt a magyar kormány 1920-ban állította fel és 1934-ben szüntette meg. Feladatát a trianoni békediktátum által elszakított területekről Közép-Magyarországra költözők ügyeinek az intézése alkotta. Működése során a tanács, illetve a hivatal tevékenységét a kormány több rendelettel szabályozta, elsősorban az elszakított területekről érkező menekültek beléptetésének az engedélyezése, illetve munkavállalása, új egzisztencia teremtése témájában.

SOM Krisztián: Határforgalom ellenőrzés és külföldre utazás szabályozása Magyarországon az I. világháborúban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 95-138.p. HU-ISSN 1216-6774.

Országos Rendőri Betegsegélyező Alap (ORBA) a testület különböző állománycsoportjaiba tartozók hoztak létre kezdetben betegsegélyező alapokat, melyet később egyesítettek. A két háború között a testületi betegsegélyező alapokat egységes állami irányítás alá vonták a Magyar Királyi Rendőrség Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete tárgyában kibocsájtott 171 043/1938-as BM. rendelettel. A betegsegélyező alapok nem csupán a rendvédelmi testületek személyi állománya tagjainak az orvosi ellátása költségeinek a fedezésére voltak hivatottak, hanem kiterjedt a családfő valamennyi — vele egy háztartásban élő közvetlen és önálló keresettel nem rendelkező hozzátartozójára is. Emellett az alapok egyszeri segítséget is nyújtottak a rendkívüli eseményekhez kapcsolódó kiadásokhoz, mint születés, haláleset, nősülés stb.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyező Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Országos Menekültügyi Hivatal (OMH) az Országos Menekültügyi Tanács (OMT) — melyet a kormány véleményező testületként hoztak létre — adminisztratív szervezetként működött. A tanácsot és a hivatalt a magyar kormány 1920-ban állította fel és 1934-ben szüntette meg. Feladatát a trianoni békediktátum által elszakított területekről Közép-Magyarországra költözők ügyeinek az intézése alkotta. Működése során a tanács, illetve a hivatal tevékenységét a kormány több rendelettel szabályozta, elsősorban az elszakított területekről érkező menekültek beléptetésének az engedélyezése, illetve munkavállalása, új egzisztencia teremtése témájában.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség teendői a külföldiek ellenőrzésének szabály- és szervezetrendszerében 1881-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 139-179.p. HU-ISSN 1216-6774.

Országos Mezőgazdasági Biztosító Intézet (OMBI) Az intézet 1936/XXXVI.tc. hozta létre az Országos Gazdasági és Munkás- és Cselédségély Pénztár jogutódként, majd a II. világháborút követően felállított Szakszervezetek Társadalombiztosítási Központjába olvadt be.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyező Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Országos Társadalombiztosítási Pénztár (OTI) Az Országos Munkásbiztosító Pénztár jogutóda, 1928-tól 1950-ig működött. 1928-1932-ig a Magyar Királyi Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium, majd 1932-1945-ig a Magyar Királyi Belügyminisztérium alárendeltségébe tartozott. Az OTI az egészségügyi ellátás teljes körét fedette, számos kórházzal, rendelőintézetrel, szanatóriummal rendelkezett. Az Országos Társadalombiztosítási Pénztár elnevezését 1950-ben Szakszervezeti Társadalombiztosítási Központ (SZTK) változtatták.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyező Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Országos Tisztviselői Betegsegélyező Alap Az állami, önkormányzati tisztviselők részére 1921-ben létrehozott betegsegélyező intézet.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyező Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

P

Pénzügyminisztérium Lásd Magyar Királyi Pénzügyminisztérium.

Pénzügyőrség Lásd Magyar Királyi Pénzügyőrség.

Posta Lásd Magyar Királyi Posta

Postatakarékpénztári Betegségbiztosító Intézet (PTPBB) 1927-ben létrehozott intézet, amely a tagok és családtagjaik egészségügyi ellátásnak anyagi költségeit volt hivatva fedezni.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyező Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

Posta Betegségi Biztosító Intézet (PBB) 1927-ben létrehozott intézet, amely a Magyar Királyi Posta által foglalkoztatottak és családtagjaik egészségügyi ellátásnak anyagi költségeit volt hivatva fedezni.

PARÁDI Ákos: A CSERBA (Csendőrlégénységi Ellátásban Részesülők Betegsegélyező Alapja) *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 61-70.p. HU-ISSN1216-6774.

R

Rendőrség rendvédelmi testülettípus, amelyre a katonai alá-fölé rendeltségi viszony és a katonai rendfokozati rendszer hiánya a jellemző. Európában általában a városokban működnek rendőrségek az angolszász rendvédelmi modellben azonban a rendőrség kompetenciája a vidékre is kiterjed. A szovjet típusú államokban a rendőrség hatásköre ugyancsak a városra és a vidékre is kiterjedt, továbbá belső függelmi viszonyaik katonaiak voltak, a személyi állomány pedig katonai rendfokozatot viselt. A Szovjetunió összeomlása után ez a szisztéma a volt Varsói Szerződés tagállamaiban tovább él.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrzetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

V-W

Vámórség Lásd Magyar Királyi Vámórség.

Véderő Az Osztrák-Magyar Monarchia katonai erejének gyűjtő elnevezése, amely magába foglalja a közös hadsereget és az ugyancsak közös haditengerészetet, valamint a Magyar Királyság tekintetében a Magyar Királyi Honvédséget és a Népfölke-
lést, az Osztrák Császárságot illetően pedig a Landwehrt és a Landstrumot.

PARÁDI József: Karhatalom a polgári magyar állam rendvédelmében 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 83-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

WEIS Manfréd-művek A gyárat 1882-ben Weis Berthold és Manfréd „Első magyar conserv gyára” néven alapították. Ekkor a telephelyük még a Lövölde téren volt, majd 1892-ben a gyárat átköltöztették Csepelre, amely 1896-1914 között a Magyar Királyság legnagyobb hadiüzemévé fejlődött és hosszú időn át a magyar ipar meghatározó vállalata maradt.

HEGEDŰS Ernő: Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVI.évf. (2016) 52.sz. 15-52.p. HU-ISSN1216-6774.

**A „Rendvédelem-történeti Füzetek” (Acta Historiae Praesidii Ordinis)
HU ISSN 1216-6774 tudományos periodika szerkesztőségének
kéziratokkal szemben támasztott igénye**

1. Olyan kéziratokat fogadunk el, ami megfelel az „első közlés” kívánalmainak.
2. A tudományos művekkel szembeni igénytámasztásnak megfelelő alkotásokat közlünk. Hivatkozási jegyzetek nélküli kéziratot és hiányos, illetve pontatlan hivatkozásokat általában nem közlünk!
3. Végleges szövegű kéziraatra tartunk igényt, mert a leadott kéziratban szerzői korrekcióra már nem nyílik lehetőség. Konferencia-előadásokat, azok kivonatait stb. nem közölünk. A konferencia-előadás előzménnyel rendelkező tanulmányokat ugyanazon feltételekkel közöljük, mint az ilyen előzményekkel nem rendelkező alkotásokat. A szerkesztőség által a kiadói tervbe felvett teljes tanulmányokat (szöveg, jegyzetek, mellékletek, stb.) független lektor — szükség esetén lektorok — véleményezik. A lektori észrevételek elfogadásával, a szerző és a lektor közötti megállapodás alapján kerül sor az alkotások publikálására.
4. A kéziratokhoz 600 és 1000 karakter közötti terjedelmű rezümét is kérünk.
5. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot arra, hogy a szövegben stiláris változtatásokat eszközöljön, illetve a hivatkozási jegyzeteket kiegészítse, továbbá véleményének helyt adjon az írásban, a szerkesztőség feltüntetésével. A szerkesztőség a hozzá érkezett kéziratokat és tartozékait nem őrzi meg, és nem küldi vissza, de az elfogadásról, illetve elutasításukról értesíti a szerzőket. A közlésre elfogadott kéziratok szerzőinek a szerkesztőség tiszteletpéldányt küld.
6. Periodikánkban az évszázadokat – az idézetek, címek kivételével – római számmal jelöljük.
7. A szövegben előforduló neveket mindig teljességre törekvően kell feltüntetni akár személy, intézmény, vagy földrajzi névről van szó. Személyneveknél a vezetéknev és keresztnév mellett a kérdéses időpontban érvényes nemesi rangot, rendfokozatot, illetve beosztást is fel kell tüntetni együttesen a szerzett címeikkel pld. doktorátus stb. A megváltoztatott személynevek esetében az eredeti nevet tüntetjük fel utána pedig a módosított nevet zárójelben. A helységneveknél mindig a magyar nevet kell feltüntetni. Ha más neve is van, és azt a közlendő érthetősége megkívánja, akkor az idegen nyelvű nevet zárójelben kell a magyar név mögött feltüntetni. Intézmények esetében a teljes hivatalos nevet kell használni, mögötte zárójelben a rövidített nevet.
8. A publikálásra küldött anyagokkal szembeni technikai elvárások.

Margó: 2 cm, a kötésnél 3 cm.

Bekezdések csak a bekezdés formátumban beállított bekezdést fogadunk el: - nagy bekezdés 0,65 cm;

- kis bekezdés 0,32 cm;
- címek után tompa bekezdések;
- felsorolások kisbekezdésként, egységesen gondolatjellel;
- bekezdések között sor nem marad ki.

Betűk: - Times New Roman;

- méret 11-es a szövegben, 9-es méret a jegyzetekben, mellékletekben, továbbá a rezüméknél.

Címek: - tanulmánycíme sorközépen, alattuk is felettük is sor marad ki, tanulmánycímekbe a szerzők neve is beleértendő;

- fejezetcímek balra zárva, számozás esetén szám a cím előtt, csak felettük marad ki sor alattuk nem;
- címek vastagítva, mellékcímek döntve is;

Hivatkozások: - végjegyzetként a tanulmányok szöveges részét követően;

- szövegben felsőindexben vastagítva;
- végjegyzetben felsorolásként;
- a tudományos közlés igényeinek megfelelően.

Személynevek: családi név kapitálchen-ben.

Jogszabályok: - törvény = évszám / a törvény római száma tc. rövidítéssel és a cím;

- rendelet = rendeletszám / évszám majd zárójelben a megjelenés dátuma a hónap jelölése római számmal a napja pedig arab számmal, a kiadó szervezet rövidítésével, majd a cím, a megjelenést tartalmazó közlöny címe, évfolyama, a kiadás éve, a közlöny száma és a tól - ig oldal ahol a rendelet megjelent.

Mellékletek: - a jegyzetek után;

- minden mellékletnek címe és száma van (cím: sorközépen döntve és vastagítva, szám: jobb felső sarokban döntve, a számozás római számmal);
- a melléklet alján a forrás megjelenítése az egyszerűsített bibliográfiai leírás szabályainak megfelelően;
- több melléklet esetén — a mellékleteket megelőzően — mellékletek jegyzékét kell elhelyezni, amely a mellékletek számát, címét és oldalszámi elhelyezkedését tartalmazza;
- a mellékletek jegyzékének írásmódja megegyezik a felsorolásokéval.

9. A kéziratok szövegében ábrák, diagrammok, táblázatok képek stb. nem helyezhetők el. Azokat mellékletként kell a szöveghez csatolni.

10. A hivatkozási jegyzetszámokat a szövegben felső indexben és vastagítva kérjük elhelyezni. A jegyzetekben a mű szerzője és címe mellett a kiadás helyét, idejét és a kiadót is kérjük feltüntetni.

- A szerző családi **nevét** kapitálchen betűvel szedjük. Több szerzős mű esetén a nevek közé gondolatjelet helyezünk. Csak a szerző nevét (vezeték és keresztnév) közöljük, tudományos és oktatói fokozatok, rangok, címek, tisztségek és beosztások közlése nélkül. A szerzői álnevet a szerző neve után közvetlenül szögletes zárójelben tüntessük

fel. Gyűjteményes mű szerkesztőjének neve után kerek zárójelben a (*szerk.*) formulát használjuk függetlenül attól, hogy a műben főszerkesztőként vagy felelős szerkesztő stb. tüntették fel. A gyűjteményes kötetek egy tanulmányának jelölésekor először a tanulmány szerzőjének nevét kell közölni, majd a címet kurziválás nélkül, ezt követően az „In” szócska (mivel mondatkezdő szónak minősül, ezért nagy kezdőbetűvel kezdődik, utána pedig nem teszünk pontot vagy kettőspontot) után a bibliográfiai tételt. Amennyiben az idézni kívánt tanulmány szerzője azonos a kötet szerkesztőjével, akkor az „*ugyanó*” szó rövidített változatát „*uó*” kell használni az „*In*” szócskát követően. Háromnál több szerző esetén csak az első szerző nevét közöljük, majd utána a latin „*et alii = és mások*” rövidített változatát „*et al.*” írjuk. Háromnál több szerzős mű esetén – amennyiben az egyik szerző egyben a mű szerkesztője is – az ő nevét kell feltüntetni egyedül. Másodlagos szerzőségi adatokat a jegyzetekben indokolt esetben célszerű feltüntetni. A másodlagos szerzőségi adatokat a cím után kell elhelyezni. A fordította, sajtó alá rendezte, illusztrálta, utószót írta stb. jelölést követi(k) a másodlagos szerzői tevékenységet végző személy(ek) neve(i). Amennyiben a hivatkozott mű szerzőjét és szerkesztőjét a kiadványon nem tüntették fel az adatközlés a mű címével kezdődik. Újrahivatkozás esetén elégséges a szerző vagy szerkesztő vezetéknevének feltüntetése.

- A szerző vagy szerkesztő nevét követően kettőspont után következik a **mű címe**. A címet és az alcímet – ha van – kurziváltan kell szedni. A sorozatcímet mindig a bibliográfiai leírás végén ferde zárójelben kell közölni, kurziválás nélkül. A cím, alcím és sorozatcím után pont kerül. Több kötetes művek esetén a cím után következik a kötetszám pl. 1.köt. ezt követően pedig a kötet cím kurziváltan a végén ponttal. Ha egy kiadvány sok kötetből áll, vagy a kötetnek szerkesztői vannak, a köteteket analitikusan, kötetre lebontva kell szerepeltetni, ahol – a kiadvány átfogó jelölése (a kiadvány címe kurziváltan, a kiadás helye és a kiadó) után – kötetenként kerül feltüntetésre a kötet sorszáma, a címe, a szerkesztő neve és a kiadás ideje. Míg a befejezetlen, több kötetes műre történő hivatkozás esetén a befejezetlenség tényére és a kötetszám és a kiadás évszáma után elhelyezett nagy kötőjellel kell utalni. Gyűjteményes kötetek és periodikumok esetében csak a kötet, illetve a periodikacím kurziváljuk. A periodikacím a hivatkozott mű szerzőjének és címének feltüntetése után következik. Periodikumok esetében a folyóirat szerkesztőjének a jelölése elmarad. Idegen nyelvű műre történő hivatkozás esetén ugyanazon adatokat, ugyanazon sorrendben kell közölni, mint a magyar nyelvű alkotás esetében. Az eltérés csupán annyi, hogy a cím magyar fordítását szögletes zárójelben közöljük az eredeti nyelvű cím után. A bibliográfia tétel többi elemének a fordítása nem szükséges. Az idegen nyelvű címet kurziváljuk. Amennyiben idegen nyelvű műről magyarra fordított alkotásra hivatkozunk a szerző neve után a magyar nyelvű cím következik kurziválva, majd – szögletes zárójelben – a mű idegen nyelvű címe. Ezután pedig a Ford. rövidítés után a fordító neve. A hivatkozás többi része mindenben megegyezik a magyar nyelvű alkotásokéval. Gyűjteményes kötetek és periodikumok címeit általában nem fordítjuk le. Ezen kiadványban közzé tett alkotások címei esetében pedig ugyanúgy kell eljárni, mint a monográfiáknál.

- Mű címét követően kerül sor a **kiadás helyének** a feltüntetésére. A kiadás helyének – amely minden esetben a településnév – feltüntetését vesszővel zárjuk. Amennyiben a kiadványon nem szerepel a kiadás helye, ezt a tényt a latin *sine loco = hely nélkül* kifejezés rövidítésével *s.l.* jelöljük. Periodikum esetében a kiadás helyének feltüntetése elmarad. A periodikum kurzivált neve után, vesszőt követően, az évfolyam római számmal való jelölése és az évfolyam = évf. rövidítés következik. Kéziratokra történő hivatkozások esetében a szerző és a cím után a kézirat jellegének (disszertáció, dokumentáció, kézirat, kandidátusi értekezés stb.) a rögzítése történhet. A kézirat jellegének jelölése után zárójelben jelölhető az intézmény neve, ahol a kézirat készült. Ezt követi a „Kézirat.” megjegyzés után a létrehozás helységének, majd a létrehozás évének a jelölése.

- A kiadás helyét követi a hivatkozásban a **kiadás évszáma**. A kiadás évszáma után – ugyanúgy, mint a kiadás helye után – vesszőt írunk. Amennyiben a műben nem tüntették fel a kiadás idejét, azt latin *sine anno = év nélkül* kifejezés rövidített változatával *s.a.* kell helyettesíteni. Kéziratok esetében a kézirat létrehozásának évszámát – a létrehozás helységének jelölését követően – rögzítjük. Periodikumok esetében a kiadás évfolyamát követően a kiadás évét zárójelben arab számmal, majd a folyóirat számát jelöljük szintén arab számmal pl. (1996) 1.sz. Amelyik periodikumon feltüntetik ott az évfolyamszámot is jelölni kell. Ebben az esetben a periodikum címe utáni vesszőt követően az évfolyam római száma következik ponttal és az évfolyam szó rövidítésével évf., majd a kiadás évszáma zárójelben és a lapszám arab számmal és ponttal, utána pedig a szám szó rövidítése = sz.

- A hivatkozások bibliográfiai adataiban a következő elem a **kiadó** jelölése. A kiadó neve után pontot teszünk. Periodikumok esetében a kiadót nem jelöljük. Kéziratok esetében a kiadó feltüntetésére értelemszerűen nem kerülhet sor. Amennyiben a műben nem szerepel a kiadó, azt a latin *sine nomine = kiadó nélkül* kifejezés rövidített változatával *s.n.* kell helyettesíteni.

- A hivatkozások végén az **oldalszámok** állnak. Amennyiben a hivatkozást sorozatcím zárja a sorozatcím ferde zárójele után következnek az oldalszámok. Az oldalszámok jelölésére a latin *pagina* szó rövidítését *p.* használjuk. Az oldalszámok tekintetében hivatkozhatunk egy oldalra pl. 45. p. vagy egy intervallumra pl. 65-78.p. Gyűjteményes kötetek és periodikák esetében fel kell tüntetni — a hivatkozott oldalszámon túl — az alkotás kezdő és befejező oldalszámát is a két oldalszám között kötőjel használatával.

- A hivatkozott alkotásokat közlő kiadványok **ISSN**, illetve **ISBN** számát, valamint — a periodikák kivételével — a kiadvány teljes oldalszámát is kérjük feltüntetni a bibliográfiai adatsor végén. Sorozatok esetében pedig a sorozat ISSN számát is kérjük a sorozat címét és a kiadvány számát követően.

- **Újrahivatkozásnál** a latin *opus citatum = idézett mű* rövidítését *op.cit.* használjuk. Újrahivatkozásoknál a szerző vagy szerkesztő vezetéknevét követően, kettőspont után következik az *op.cit.* ha a teljes műre hivatkozunk. Amennyiben meghatározott oldalak képezik a hivatkozás tárgyát, az oldalakat kell feltüntetni az után ugyanúgy, mint az előző hivatkozásnál. Abban az esetben, ha azonos szerzőnek több művére is újra hivatkozunk,

akkor a szerző vezetéknevét követően a mű címét is fel kell tüntetni az op.cit. jelöléssel, majd az újrachivatkozási oldalak feltüntetésével.

Ha az újrachivatkozott művön nem tüntették fel sem a szerzőt, sem a szerkesztőt, a cím rövidített változatát használjuk, ezt követi újrachivatkozás esetén az op.cit. jelölés. Amennyiben két egymást követő jegyzetben ugyanarra a műre hivatkozunk a latin *loco citato*=*ugyanott* kifejezés rövidített változatát *loc.cit.* jelölést használjuk. Például loc.cit. 23.p. Ha két egymást követő jegyzetben ugyanannak a szerzőnek két különböző művére hivatkozunk akkor a latin *idem* (*nőnemben*) *eadem*=*ugyanő* rövidítést használjuk a szerző neve helyett.

11. Jogszabályra hivatkozásnál magyar törvény esetében a kiadás évét követő perjel után a törvény római száma után pont következik, majd amennyiben 1945 előtti törvényeknél a tc. = törvénycikk (mint a törvény testének — Corpus Juris — része), 1945 után pedig a tv. azaz törvény jelölést kell használni. Ezt követően kell feltüntetni a törvény pontos és teljes címét.

Törvénynél alacsonyabb szintű magyar jogszabályok esetében (rendeletek, határozatok, utasítások, parancsok, intézkedések, stb.) a jogszabály arab számát követően perjel után a kiadás éve majd zárójelben a jogszabály megjelenésének hónapja római számmal és napja arab számmal következik. Ezután a kibocsátó rövidítését és a jogszabály jellegének a rövidítését (r. = rendelet, hat. = határozat, út. = utasítás, pcs. = parancs, int. = intézkedés stb.). majd a jogszabály pontos címét kell feltüntetni. Ezeket az adatokat követi döntve a közlőny címe, római számmal évfolyama, zárójelben arab számmal kiadás éve, majd a lap száma és azoknak az oldalaknak a kezdő és befejező oldalszáma ahol a jogszabály megjelent végül pedig a közlőny ISSN száma. Amennyiben a jogszabály nem közlőnyben jelent hanem levéltárban lelhető fel, akkor a közlőnyadatok helyett a pontos levéltári jelzetet kell feltüntetni. Amennyiben a jogszabály jogszabálygyűjteményben érhető el a kötet teljes bibliográfiai adatait kell feltüntetni.

Külföldi jogszabályok esetében az adott országra és korra jellemző rövidítéseket kell használni a feltehetőleg hely pontos megjelölésével a magyar jogszabályok felellhetőségének megjelölésére vonatkozó következményekkel megegyezően.

12. Világhálón megjelent alkotásokat általában nem tekintjük hivatkozásértékűnek. Az világhálós folyóiratok esetében akkor tekintjük a hivatkozást közölhetőnek ha az érintett folyóiratra a papír alapú folyóiratokkal megegyező bibliográfiai adatsorral lehet hivatkozni.

13. A kéziratokat Microsoft Word program szerint rögzítve az email címünkre küldve fogadjuk el.

14. Kiemelés vastagítással történik.

15. A szerzőkről szerzői jegyzék készül, amely az impresszum mellett kerül feltüntetésre. Ezért kérjük, hogy a szerzők a „szerzői űrlapot” érelemszerűen kitöltve juttassák el a szerkesztőség e-mail címére. A szerzőknek lehetőségük nyílik arra is, hogy úgynevezett írói álnéven jelentessék meg alkotásukat. Nem publikus céllal – a szerkesztőség számára – ebben az esetben is kérjük a szerző vezeték- és keresztnévének a feltüntetését. A szerzőkkel való kapcsolattartás lehetősége érdekében kérjük a szerzők telefon- és faxszámait, illetve az email és posta címeit pontosan feltüntetni.

16. A szerzőknek a szerkesztőség szerzői honoráriumot nem fizet. A szerzők alkotásuknak a szerkesztőséghez küldésével elfogadják, hogy művük szerkesztett változata a kiadványban megjelenjen.

17. A szerkesztőség etikátlannak tartja, ha az érintett témakör tekintetében a szerzők elmulasztják feltüntetni az eredeti feldolgozást tartalmazó művet. Ilyen esetekben a jegyzeteket a szerkesztőség kiegészíti.

SZERZŐI ŰRLAP

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság (SZBMRTT) kitöltött és e-mail-en továbbított szerzői űrlapot, valamint digitalizált arcképfotót kér a rendezvényein előadóktól és a periodikáiban alkotásaikat publikálni kívánó szerzőktől. Az adatkezelés kizárólag a formanyomtatvány céljára irányul, az SZBMRTT azokat harmadik személynek nem adja át.

A szerzői űrlap hármast szolgál. Egyrészt arra hivatott, hogy zökkenőmentes kapcsolat alakulhasson ki a szerzőkkel, illetve előadókkal. Másrészt — a későbbi esetleges jogviták megelőzése céljából — tisztázza a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 és a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 periodikában publikálásra kerülő alkotások jogi helyzetét. Végül pedig megfelelő információt biztosítson a szerzői ismertetőik számára.

Annak ellenére, hogy a rendvédelem-történeti konferenciákon elhangzott előadások tanulmányra fejlesztett változatai nem automatikusan kerülnek fel a rendvédelem-történeti periodikák hasábjaira, hanem csak akkor, ha a közlési feltételekben foglaltaknak megfelelnek, célszerű minden előadónak és szerzőnek ugyanazon űrlapot kitölteni és fényképet küldeni.

Az űrlap tartalma és a fotó:

- előadók esetében a konferenciát ismertető előzetes tájékoztatóban és — amennyiben az alkotás tartalma harmonizál a periodika közlési feltételeiben foglaltakkal — a Rendvédelem-történeti Füzetek, vagy a Rendvédelem-történeti Hírlevél számainak szerzői ismertetőjében;

- szerzők esetében pedig a Rendvédelem-történeti Füzetek, vagy a Rendvédelem-történeti Hírlevél számainak szerzői ismertetőiben kerül publikálásra.

A Rendvédelem-történeti Füzetek és a Rendvédelem-történeti Hírlevél a hagyományos papír alapú formában korlátozott példányszámban kerül előállításra. Emellett azonban mindkét periodika megjelenik a világhálón a

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság honlapján

<http://www.szbmrtt.atw.hu>

az Országos Széchényi Könyvtár, Elektronikus Dokumentum Központja,

Elektronikus Periodika Adatbázis és Archívumának a honlapján

<http://www.epa.oszk.hu>

A kapcsolattartás érdekében kérjük*

Név:Írói álnév

Tanulmány címe :.....

.....

Postacím :.....

Telefon :.....Fax :.....

Mobil :.....E-mail :.....

Munkahely neve :.....

Munkahely címe :.....

Telefon :.....Fax :.....

* Abban az esetben indokolt a kitöltés, ha eltér a korábban már kitöltött űrlapon közöltektől.

SZERZŐI ISMERTETŐ**

Tanulmány / előadás címe		
szerző / előadó neve		
- tudományos fokozat - oktatói fokozat - kutatási terület	Arcképfotó	Az alkotó / előadó szerzőségével publikált, a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő - könyvek: - könyvrészek: - tanulmányok: - egyéb tudományos közlemények: - független idézetek: - Hirsch index:
A publikációinak, illetve alkotásai citációinak bibliográfiai adatait tartalmazó nyilvános adatbázis elérhetőségének a világhálós címe:		
Fontosabb tudományos közéleti tagságok és tisztségek		

** Több tudományos és oktatói fokozatot abban az esetben közlünk, ha azok több tudományágban születtek, illetve több intézményhez kapcsolódnak. Mivel a rendfokozatok, valamint az egyéb rangok és címek a tudományos tevékenység tekintetében irrelevánsak, azok közlésétől eltekintünk. Függetlenül az aktuális jogi szabályozástól minden disszertációt tudományos fokozatnak tekintünk, amit nem a diplomaszerezési eljárás keretében kaptak. A humán- és állatorvosi, valamint a jogi doktorátusok tekintetében e tudományágak megjelölését is kérjük az egyértelmű helyzetek létrehozása érdekében. A kutatási terület megjelöléseként nem egy tudományágot kérünk feltüntetni, hanem a konkrét kutatási terület megnevezését várjuk. Publikációinak, illetve alkotásai citációinak bibliográfiai adatait tartalmazó nyilvános adatbázis világhálós címének közlése esetén tudományos publikációi számszerűsített adatait és a Hirsch-index számát nem feltétlenül kell rögzítenie. A szerzőkről fehér ingben nyakkendővel, zakóban készült felvételt várunk a hölgyektől pedig hasonló öltözetű fényképet kérünk>

Tanulmány / előadás ismertetője
(600 – 1000 közötti karakter terjedelemben)

Alkotásom közzétételét, illetve az úrlapon feltüntetetteket térítésmentesen biztosítom a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 és / vagy a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 periodikák számára. Engedélyem a magyar nyelvű kiadásra vonatkozik, amely a periodikákban vagy az ahhoz kapcsolódó kiadványokban — több ízben — is megjelenhet, ezen publikációk szerzői honoráriumáról véglegesen és visszavonhatatlanul lemondok. Az adatok kitöltésével és megküldésével hozzájárulok azok Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság általi kezeléséhez.

Dátum

.....
aláírás

A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervezetek kapcsolata 1848-1945

I.évf.(1991) 1.sz.

- 0001 **URBÁN Aladár:** Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei..... 7.p.
- 0002 **ZACHAR József:** Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományinak rendvédelmi testületei..... 17.p.
- 0003 **PARÁDI József:** A dualista Magyarország rendvédelmi testületei és az önkormányzatok kapcsolata.....30.p.
- 0004 **SZAKÁLY Sándor:** Néhány gondolat a volt Magyar Királyi Csendőrségről..... 38.p.
- 0005 **MOKÁNY József:** Elméleti és tudományos igényű tevékenység a magyar rendvédelmi szerveknél 1867-1945.....45-54.p.

A rendvédelem-történet kutatásának, feldolgozásának és oktatásának időszerű kérdései

I.évf.(1991) 2.sz.

- 0006 **KIRÁLY Béla:** A hadtörténelmi oktatás bevezetése az Egyesült Államokban és az amerikai hadtörténelm néhány kiemelkedő eseménye..... 7.p.
- 0007 **SZABÓ Miklós:** A hadtörténelm oktatásának helyzete és feladatai a magyar honvédség katonai tanintézeteinél..... 21.p.
- 0008 **KESERŰ István:** A Szemere Bertalan Rendvédelem-történeti Társaság és a rendvédelem-történeti oktatás..... 25.p.
- 0009 **PARÁDI József:** A rendvédelem-történeti tantárgy a Rendőrtiszti Főiskola oktatási rendszerében és a rendvédelem-történeti kutatás jövőbeni feladatai..... 29.p.
- 0010 **ÓRY Károly:** A helyes magyarság- és nemzetudat kialakításának lehetőségei a rendőrtiszti képzésben..... 37.p.
- 0011 **TÓTH Tihamér:** A rendvédelem intézményrendszerének kialakulása és fejlődése..... 41 44.p.

Tradíció és korszerűség

II.évf.(1992) 3.sz.

- 0012 **URBÁN Aladár:** Tervek és eredmények az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején az önálló magyar rendvédelmi szervek létrehozására..... 11.p.
- 0013 **PARÁDI József:** A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai..... 21.p.
- 0014 **SZAKÁLY Sándor:** A két világháború közötti rendvédelmi szervek tevékenységének néhány jellemzője..... 29.p.
- 0015 **KESERŰ István:** A rendvédelmi szervek a második világháború idején és az azt követő években..... 35.p.
- 0016 **BOBÁK Artúr:** A rendőrség és a határőrség testületi napjainak alternatívái..... 43.p.
- 0017 **KORINEK László:** A korszerűség kérdése rendvédelmi szerveink fejlesztésében..... 49.p.
- 0018 **CSEREI Attila:** Gondolatok a rendvédelmi testületek etikai hagyományairól (1867-1945)..... 57.p.
- 0019 **ZACHAR József:** Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szerveknél..... 65.p.
- 0020 **HEGEDŰS Antal:** Dél-magyarországi falurendészet 1848 előtt 75.p.
- 0021 **ÓRY Károly:** Rendvédelem-történeti oktatás a Rendőr-tiszti Főiskolán..... 81.p.
- 0022 **SÁNDOR Vilmos:** Történelmi szemlélet a jövőendő határőrtiszti nemzedék felsőfokú képzésében..... 87.p.

- 0023 **MOCSÁRI Sándor:** Hagyományok és tapasztalatok felhasználása a rendőrtiszthelyettes képzésben.....91-95.p.

A dualista Magyarország rendvédelme

III.évf.(1993) 4.sz.

- 0024 **KESERŰ István:** Történelmi hűséggel. Társaságunk hároméves útja..... 3.p.
- 0025 **ZACHAR József:** A politikai irányzatok rendvédelmi koncepciói a dualizmus korában..... 8.p.
- 0026 **PARÁDI József:** A magyar királyi határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete.... 21.p.
- 0027 **SZAKÁLY Sándor:** A magyar királyi csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület..... 51.p.
- 0028 **BOTOS János:** A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában..... 59.p.
- 0029 **MEZEY Barna:** A modern magyar polgári büntetőügy alapjainak kialakítása a dualizmus első éveiben..... 70.p.
- 0030 **SUBA János:** A dualista Magyarország államhatárának változása 1868-1918 között..... 87.p.
- 0031 **BENCZE László:** Osztrák rendteremtés a forradalom leverése után..... 102p.
- 0032 **KESERŰ István:** A rendvédelmi szervek tiszti utánpótlása és tisztképzése a dualizmus időszakában..... 109p.
- 0033 **BORSI József:** "A közszolgálati ágak legterhesebbike..." Rendőrségkép a századforduló magyar sajtójában..... 126p.
- 0034 **FORRÓ János:** A csendőrség története. A csendőr őrs..... 132p.
- 0035 **LUGOSI József:** A rendvédelmi testületek fegyverei 1868-1918..... 152p.
- 0036 **SÁGVÁRI György:** Csendőr és rendőr egyenruhák a dualizmus-kori Magyarországon..... 161p.
- 0037 **SALAMON Iván:** A pénzügyőri egyenruha történetéből 1868-1947..... 170p.
- 0038 **SZIKINGER István:** A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmus korában..... 187 198p.

Háború, forradalom, trianon

IV.évf.(1994) 5.sz.

- 0039 **MEZEY Barna:** A kivételes hatalom.....4.p.
- 0040 **ZACHAR József:** Az osztrák-magyar haderő rendfenntartó szerepe az első világháború idején.....7.p.
- 0041 **PARÁDI József:** Áttérés a háborús határőrizetre az első világ-háború előtt..... 13.p.
- 0042 **HESZTERA, Franz:** Die Kommandostrukturen der Gendarmerie von 1850 bis 1993..... 18.p.
- 0043 **HESZTERA, Franz:** A csendőrség parancsnoklási rendszere 1850 és 1993 között.....28.p.
- 0044 **TÓTH László:** A Képviselőházi Őrség születésének története..... 36.p.
- 0045 **ÓRY Károly:** A rendvédelmi szervek az első világháború, az őszirózsás forradalom és a proletárdiktatúra időszakában..... 42.p.

0046 SAKÁLY Sándor: Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége.....	55.p.
0047 JOÓ Gábor: A pénzügyőrség háborús feladatai....	59.p.
0048 SUBA János: A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései.....	61.p.
0049 BACSA Gábor: A magyar-jugoszláv (S.H.S.) határmegállapító bizottság működése 1921-1924.....	65.p.
0050 ZSIGA Tibor: A trianoni békeszerződés revíziója Nyugat-Magyarországon.....	71.p.
0051 ERNYES Mihály: A közrend és a közbiztonság helyzete Baranya megyében a szerb megszállás idején...	74.p.
0052 HEGEDŰS Róbert: A magyar biztonságpolitika 1912-1925.....	76.p.
0053 BOTOS János: A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912 és 1926 között.....	80.p.
0054 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek újjászervezése és tevékenysége az első világháború és a forradalmak után (1919-1924).....	83.p.
0055 KOMÁROMI Gábor: A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti változásai 1919 és 1925 között.....	90.p.
0056 SAKÁLY Sándor: Egy életút vázlata Osváth László	92-95.p.

A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme

V.évf.(1995) 6.sz.

0057 BACSA Gábor: Határrend és határforgalom Magyarország déli határán (1921-1941).....	5.p.
0058 BONHARDT Attila: Egy rendvédelmi szerv mögött rejtett honvédségi alakulat rövid története (A M. Kir. Alkalmazásrendőrség központi újonciskolája).....	12.p.
0059 BOTOS János: A Magyar Királyi Belügyminisztérium és egy klasszikus belügyminiszter a két világháború között....	16.p.
0060 FAZAKAS László: A Magyar Királyi Testőrség, a Magyar Királyi Koronaőrség és a Magyar Királyi Képviseletiőrség a két világháború között.....	27.p.
0061 JOÓ Gábor: A vámhivatalok és a pénzügyőrség a két világháború között.....	39.p.
0062 KEDVES Gyula: Paraszti fegyverből díszjelvény (a testőr- illetve koronaőr-alabárd kialakulásának története)	48.p.
0063 KISS István Géza: A déli határőrizet kialakulása és sajátosságai Trianon után.....	51.p.
0064 LUGOSI József: A rendvédelmi testületek fegyverei 1868-1918.....	56.p.
0065 MEZEY Barna: Rendvédelmi jog a két világháború között.....	61.p.
0066 PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között.....	64.p.
0067 RÁCZ Lajos: A fővárosi rendőrség működése a két világháború között.....	76.p.
0068 RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai.....	81.p.
0069 SÁGVÁRI György: A rendvédelmi testületek egyenruházata a két világháború között Magyarországon	89.p.

0070 SOMORJAI Béla: A Magyar Királyi Koronaőrség helytállása a korona és a koronázási ékszerek megőrzésében (1944-1945).....	94.p.
0071 SUBA János: A terület-visszacatolások határkijelölő munkálatai 1938 és 1941 között.....	98.p.
0072 SAKÁCS Gábor: A rendőrképzés helyzete a két világháború között.....	104.p.
0073 SAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.....	122-129p.

Háborúból diktatúrába

VI.évf.(1996) 7.sz.

0074 BACSA Gábor: Határőrizet a Dráva mentén a Muraköz megszállása után.....	6.p.
0075 DETTNÉ LÉGRÁDY Ilona: A Vám- és Pénzügyőrség 1940 és 45 között.....	12.p.
0076 ERNYES Mihály: A rendőrség újjászervezése Pécs-Baranyában 1944-1946.....	17.p.
0077 FAZAKAS László: A Nemzetgyűlési Őrség és a köztársasági elnök testőrsége szervezete és tevékenysége 1945-1950.....	24.p.
0078 GÁSPÁR László: A határőrizet szervezeti változásai 1945 és 1950 között.....	29.p.
0079 KESERŰ István: Rendőrség és csendőrség Magyarország hadba lépésétől a hadműveletek befejezéséig.....	35.p.
0080 KISS István Géza: A magyar rendvédelem-történet hagyományai, muzeális emléktárgyainak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása egy leendő magyar rvt. Múzeumban.....	46.p.
0081 LŐRINCZ József: Büntetőpolitika és börtönügy a koalíciós korszakban (1945-1949).....	52.p.
0082 MEZEY Barna: Törvényesség és rendvédelem Magyarországon (1945-1949).....	63.p.
0083 NAGY György: A határforgalom és ellenőrzése 1945-1950 között.....	68.p.
0084 PARÁDI József: A magyar rendvédelem sajátosságai és fejlődési periódusai a második világháború előtt és után.....	80.p.
0085 RAVASZ István: A Kárpát-medence hadászati jelentősége a II. világháború végéig.....	90.p.
0086 SUBA János: Magyarország határainak kijelölése az 1947. évi párizsi békeszerződés alapján..	98-107p.

A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig

VII.évf.(1997) 8.sz.

0087 BACSA Gábor: A csendőrség részvétele Zala megye határőrizetében.....	5.p.
0088 CSAPÓ Csaba: A Magyar Királyi Csendőrség fegyverhasználati jogáról 1881-1914.....	12.p.
0089 CSÓKA Ferenc: Csendőrség és hírszerzés 1930-1945.....	17.p.
0090 DOMOKOS Sándor: A Kanadai Királyi Lovas Csendőrség.....	21.p.
0091 ERNYES Mihály: Pandúrság helyett csendőrség Baranyában.....	27.p.

- 0092 **FAZEKAS Csaba:** A csendőrség és a történelmi egyházak kapcsolatai a Horthy-korszakban az el nem ismert felekezetek kezelése tükrében..... 34.p.
- 0093 **FORRÓ János:** A csendőrkerület rendvédelmi tevékenységének értékelése.....41.p.
- 0094 **KAISER Ferenc:** Az őrs mindennapi élete..... 46.p.
- 0095 **KESERŰ István:** A Magyar Királyi Csendőrség a második világháború hadműveleteiben..... 57.p.
- 0096 **KISS Gábor:** Csendőrök az emigrációban..... 60.p.
- 0097 **KISS István Géza:** A Magyar Királyi Csendőrség hagyományai, muzeális emlékeinek őrzési helyei hazánkban és külföldön..... 62.p.
- 0098 **KOVÁCS Jenő:** Hadifogságom éveiről..... 68.p.
- 0099 **LUGOSI József:** A Werndl fegyverek..... 73.p.
- 0100 **ŐRY Károly:** Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig (A francia csendőrség történeti előzményei)..... 75.p.
- 0101 **PARÁDI József:** A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918..... 78.p.
- 0102 **RAVASZ István:** Csendőrpuccs vagy zászlószentelés? A budapesti deportálások leállítására..... 84.p.
- 0103 **SALLAI János:** A határszéli csendőrség fegyverhasználatára..... 88.p.
- 0104 **SUBA János:** A Magyar Királyi Csendőrség szerepe az északi demarkációs vonalon 1919-1923..... 91.p.
- 0105 **SAKÁLY Sándor:** A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941..... 95.p.
- 0106 **SZELEI József:** Katonából csendőr, csendőrből járőrvezető..... 103.p.
- 0107 **ZACHAR József:** Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből.....105.p.
- 0108 **ZEIDLER Sándor:** A m. kir. Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei.....110-112p.

Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században.
VIII.évf.(1998) 9.sz.

- 0109 **JOÓ Gábor:** Emlékezés gróf Lónyai Menyhért pénzügyminiszterre..... 13.p.
- 0110 **KISS István Géza:** A Magyar Királyi Pénzügyőrség feladatai a gazdasági rendvédelemben a két világháború közötti időszakban..... 15.p.
- 0111 **KÖVESI László:** Rendőri nyugdíjpénztárak tegnap és ma, szociális gondoskodás..... 24.p.
- 0112 **PARÁDI József:** A magyar határőrség teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák-Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban..... 26.p.
- 0113 **FORRÓ János:** A székesfehérvári csendőrkerület teendői a vagyon elleni bűncselekmények megelőzésében és felderítésében..... 32.p.
- 0114 **KAISER Ferenc:** A csendőr őrs gazdaságvédelemmel kapcsolatos feladatai a két világháború között..... 39.p.
- 0115 **SIMON Ferenc:** A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati teendői a vagyonbiztonság ellen irányuló bűncselekmények megelőzésében és felderítésében.. 45.p.
- 0116 **SUBA János:** A m. kir. Honvédség és az rv. szervek feladatai a Magyarországon átmenő német vasúti szállítmányok szabotázs elleni védelmében a II. vh. alatt..... 49.p.
- 0117 **SZABÓ József János:** Egy vádalku tanulságai a XIX. század magyar bűnüldözésében. 61.p.
- 0118 **SZIKINGER István:** A gazdaság védelmének tapasztalatai Németországban..... 64.p.
- 0119 **KISS István Géza:** A vámhivatalok a két világháború közötti Magyar Királyságban..... 72.p.
- 0120 **ŐRY Károly:** A Vörös Őrség gazdaságvédelmi feladatai..... 78.p.
- 0121 **PARÁDI József:** A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és Vámhivatalok..... 82.p.
- 0122 **SALAMON Iván:** Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1868-1993..... 86.p.
- 0123 **BACSA Gábor:** Gazdaságvédelem az 1920-as években a déli határ mentén..... 92.p.
- 0124 **KESERŰ István:** A határőrség szerepe az ország gazdaságának védelmében..... 100.p.
- 0125 **KOVÁCS Gyula:** A magyar határőrség aktuális gazdaságvédelmi feladatai a határforgalom ellenőrzésében103.p.
- 0126 **NAGY György:** A magyar határőrség (kiemelten a hforg. ell.) szervek gazdasági rendvédelmi feladatainak jellemző sajátosságai a '40-es évek második felétől..... 107.p.
- 0127 **SALLAI János:** A Magyar Királyi Vámőrség gazdaságvédelmi feladatainak tükröződése a korabeli szabályzatokban..... 111-112p.

A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. század magyar rendvédelmére
IX.évf.(1999) 10.sz.

- 0128 **BACSA Gábor:** A tájékoztató ("T") szervek és a Magyar Királyi Vámőrség.....5.p.
- 0129 **TAMÁSKA Endre:** Egy csendőrőrs országos tekintélye..... 12.p.
- 0130 **BOBÁK Artúr:** A magánnyomozás története..19.p.
- 0131 **BOTOS János:** Szemere Bertalan, az első felelős magyar kormány belügyminisztere..... 33.p.
- 0132 **CSAPÓ Csaba:** Gr. RÁDAY Gedeon és a szegedi királyi biztosság.....37.p.
- 0133 **DAVOLA József:** A katonai rendőrség bemutatása..... 40.p.
- 0134 **DOMOKOS Sándor:** A polgári rendőrség korszerű alapelvei..... 45.p.
- 0135 **FAZEKAS László:** Szemere Bertalan ifjú évei 48.p.
- 0136 **GEHARDT, Helmut:** Die Österreichische Gendarmerie in der XX. Jahrhundert..... 53.p.
- 0137 **KESERŰ István:** A rendvédelmi szervek újjászervezése 1919 és 1924 között..... 59.p.

0138 KISS István Géza: Szociális kérdések és azok megoldásai a Magyar Királyi Pénzügyországban.....	66.p.
0139 KÓSA László: Rendőrség Budán, Pesten és Budapesten 1849 és 1882 között.....	71.p.
0140 KÓSA László: A közúti közlekedés rendjének szabályozása 1872-től napjainkig, különös tekintettel Budapestre.....	77.p.
0141 KÖVESI László: Szociálpolitikai érzékenység a rendőri és a BM szerveknél 1990-től napjainkig.....	88.p.
0142 LÓRINCZ József: Szemere Bertalan és a börtönügy	95.p.
0143 PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme (1867-1919)....	98.p.
0144 RAVASZ István: A nyilas rendvédelmi testületek...	148.p.
0145 SALLAI János: Francia, osztrák, magyar csendőrség fegyverhasználat a XIX. században.....	154.p.
0146 SIMON Ferenc: Egy kiérdemelt emlékbélyeg és egy nem érdemelt megbélyegzés története.....	160.p.
0147 SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelme a XVIII-XIX. században.....	164.p.
0148 SUBA János: A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX.-XX. században.....	167.p.
0149 SZIKINGER István: Az angolszász rendvédelem fejlődésének tendenciái a XIX. századtól napjainkig.....	174.p.
0150 SZÜCS János: A francia csendőrség helye, feladatai napjainkban.....	189.p.
0151 VASS Ferenc: A magyar útlevelelrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig.....	192.p.
0152 ZACHAR József: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei.....	202-206.p.

Szabad mozgás a Kárpát-medencében

X.évf.(2000) 11.sz.

0153 BACSA Gábor: Magyar és jugoszláv optánsok határátlépése.....	10.p.
0154 BENCSIK Péter: Az útlevelelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941..	15.p.
0155 CSAPÓ Csaba: Utazási okmányok az 1880-as években...	19.p.
0156 DAVOLA József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1912-ben.....	21.p.
0157 KISS István Géza: A határszéli Magyar Királyi Pénzügyőr szakaszok áttelepítése a területi visszacsatolások után.....	24.p.
0158 NAGY György: A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig. A határforgalom.....	35.p.
0159 PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között.....	42.p.
0160 RAVASZ Dezső: A magyar-román határ hivatalos és nem hivatalos átjárhatósága.....	54.p.
0161 SUBA János: Utazási okmányok az I. és a II. világháborúban.....	57.p.
0162 SUBA János: A budapesti folyamat története.....	68.p.
0163 ZINNER Tibor: Az embertelen kollektivitás diadala: A magyarországi németek 1945 utáni kitelepítése....	72-87.p.

A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai

a polgári magyar állam időszakában

X.évf.(2000) 12.sz.

0164 DÁNOS Valér: Rendőrség és szociológia avagy rendőrszociológia.....	5.p.
0165 FINSZTER Géza: Honvédelem - rendvédelem	8.p.
0166 NAGY György: Kapcsolatkeresés a rendészet, a rendvédelem és a határrendészet között.....	15.p.
0167 PARÁDI József: A rendvédelmi diszciplína Magyarországon.....	23.p.
0168 SUBA JÁNOS: A kartográfia és a rendvédelem	26.p.
0169 ZACHAR József: Rendvédelem és történelemtudomány.....	34.p.
0170 BACSA Gábor: A határőrizeti szervek együttműködése a lakossággal, a rendvédelmi szervekkel és a hatóságokkal 1920-1940 között (Szemelvények Zalából).....	38.p.
0171 CSAPÓ Csaba: A Csendőrség és a városok (1881-1914).....	43.p.
0172 DAVOLA József: A táborig csendőrség, mint a Katonai Rendőrség elődje.....	49.p.
0173 ERNYES Mihály: A véderő alkalmazása rendvédelmi feladatokra a dualizmus időszakában Pécsen.....	55.p.
0174 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkörület kapcsolata a közigazgatással.....	58.p.
0175 GEBHARDT, Helmut: Die militärische Organisation der österreichischen Gendarmerie von 1849 bis 1918.....	62.p.
0176 KÁLMÁN Zsolt — KÓSA László: A rendőrség és az önkormányzatok kapcsolata a rendszerváltás utáni években.....	65.p.
0177 KESERŰ István: Együttműködés a Határőrség és egyéb szervek között (1945-1949).....	68.p.
0178 KISS István Géza: A Magyar Királyi Pénzügyőrség helye és szerepe a kikötői rendszabályok betartásában valamint a csempészet megakadályozásában....	73.p.
0179 PARÁDI József: A rendvédelem, közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig.....	79.p.
0180 RAVASZ István: A német szövetségi rendszer a II. világháború időszakában.....	88.p.
0181 SIMON Sándor: Cegléd városában: a helyi közigazgatás és a rendvédelem kapcsolata a neoabszolutizmus és a dualizmus időszakában.....	95.p.
0182 STEIB György: Az 1956-os Nemzetőrség és a közhatalom kapcsolata Bonyhádon.....	98.p.
0183 SUBA János: A polgári Magyarország közigazgatási beosztásának alakulása, a határváltozások tükrében 1867 és 1941 között.....	102-107.p.

A közbiztonság közös európai örökségünk

XI.évf.(2005) 13.sz.

0184 BEBESI Zoltán: A kábítószer fogyasztás Magyarországon.....	5.p.
--	------

0185 BENCsik Péter: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941.....	15.p.
0186 BODA József: A magyar rendvédelmi erők szerepe a békefenntartásban.....	27.p.
0187 BOTOS János: A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában.....	31.p.
0188 FAZAKAS László: Testőrségek, koronaőrök, képviselőházi őrség 1867-1945.....	36.p.
0189 GÁSPÁR László: A határőrség szervezeti változásai 1945-1956.....	50.p.
0190 KÓSA László GOMBÁR Noémi: A bűnözés területi megoszlása a Kaposvári Rendőrkapitányság területén.....	55.p.
0191 NAGY György: A magyar állami határrendőrség 1945-1946. évi újjászervezése.....	64.p.
0192 NAGY József: A BM Határőrség helye, szerepe, szervezetének változásai a szocialista államhatalomban 1957-től az 1980-as évek végéig.....	78.p.
0193 PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950.....	84.p.
0194 PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyarországi rendőrségei 1867-1919.....	97.p.
0195 PARÁDI József: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945.....	105.p.
0196 SUBA János: Felvidék határa 1938-1944.....	114.p.
0197 SUBA János: Magyar-horvát határszéli forgalom 1941-1945.....	127.p.
0198 SUBA János: A szocialista határőrizet egyik eszköze, az aknazár.....	139.p.
0199 TEKE András: Őrzés mint tevékenység a rendészet, rendvédelem rendszerében.....	144-149.p.

Az ezeréves magyar rendvédelem
XI.évf.(2005) 14.sz.

0200 BODA József: Transformation-Coordination of Police In The Security Sector Reform Context. [A Rendőrség átalakítása-vezetése a biztonsági szektor reformjának tükrében].....	5.p.
0201 BOTOS János: Szemere Bertalan az első felelős magyar kormány belügyminisztere.....	15.p.
0202 CSAPÓ Csaba: RÁDAY Gedeon és a szegedi várbörtön foglyai.....	19.p.
0203 ERNYES Mihály: Ezer éves rendvédelem a rendőrségek államosítása tükrében.....	23.p.
0204 FAZAKAS László: A korona őrzése, a korona örök, a koronaőrök.....	34.p.
0205 FORRÓ János: A Kádár rendszer Belügyminisztériuma.....	47.p.
0206 GÁSPÁR László: A magyar határőrizet fejlődési tendenciái 1945-1949.....	50.p.
0207 GEHARDT Helmut: Die Sicherheitsorganisation von 1918 bis 1938.....	54.p.
0208 LÓRINCZ József: A hazai büntetés végrehajtás fejlődése a kiegyezéstől napjainkig.....	57.p.
0209 Maximilian EDELBACHER – Harald SEYRL: Die Wiener Polizei von der Österreichisch-Ungarischen Monarchie zur Republik.....	69.p.

0210 NAGY György: Egy történelmi kuriózum, gróf SZÉCHENYI István 1834. évi egyik utazásának dokumentuma.....	77.p.
0211 NAGY József: A magyar határőrség tevékenysége a csehszlovákiai bevonulás időszakában.....	79.p.
0212 PARÁDI József: Az európai rendvédelem története.....	85.p.
0213 PARÁDI József: A határszéli csendőrség álbiztonsági feladatai.....	91.p.
0214 PARÁDI József: A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák a német-osztrák modell kivételével.....	95.p.
0215 SUBA János: A történelmi Magyarország álbiztonságáról szóló törvények.....	102.p.
0216 SUBA János: Az államhatár és határjelei.....	120.p.
0217 SUBA János: Államhatár elméletek a XIX.-XX. századi szakirodalomban.....	127.p.
0218 SUBA János: A honvédelmi határsáv Magyarországon 1939-1945 között.....	133.p.
0219 SZABÓ József János: Határőrizet alakulatok szerepe az Árpád-vonal védelmében.....	140.p.
0220 ZACHAR József: A Habsburg hatalom és a magyar rendvédelem.....	146-149.p.

REPERTÓRIUM

1990-2000, 1-12. szám
XI.évf. (2006) 1. különszám

Előszó.....	5.p.
Bemutató a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság.....	8.p.
A periodika szerkesztői.....	13.p.
A repertórium felépítése.....	15.p.
Tanulmányok megjelenés szerint.....	18.p.
Tanulmányok szerzők szerint.....	27.p.
Tanulmányok cím szerint.....	41.p.
Tanulmányok kronológia szerint.....	50.p.
Tanulmányok téma szerint.....	60.p.
Recenziók.....	79.p.

Az európai és a magyar rendvédelem
a XIX-XX. században
XII.évf.(2007) 15.sz.

0221 BACSA Gábor: Rendőrség Nagykanizsán 1920-ig, az államosításig.....	6.p.
0222 BENCsik Péter: A kivándorlás jogi szabályozása 1903 és 1914 között.....	13.p.
0223 ERNYES Mihály: A magyar rendőri szakirodalom kezdetei.....	32.p.
0224 FAZAKAS László: A magyar Szent Korona őrzésének története 1945-től 2000-ig.....	45.p.
0225 HEGEDŰS Ernő: A koronaőrök történetének egyházi és bizalmi korszaka (1000-1464).....	59.p.

0226 HUDRA László: A budapesti Fiumei úti pénzügyőr laktanya. (Szemelvények az 1930-as és 1940-es évekből, különös tekintettel a Pénzügyőrségi Múzeum történetére).....	67.p.
0227 LŐRINCZ József: Harmonizációs törekvések és problémák a magyar börtönügyben a rendszerváltás időszakában.....	75.p.
0228 NAGY György: A határrendészet, mint szervezet helyének keresése az államszervezet rendszerében.....	81.p.
0229 NAGY József: Határőrizetünkkel szembeni kihívások az 1990-es években.....	104.p.
0230 PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a II. vh-ig.....	125.p.
0231 PARÁDI József: Magyar Királyi Határrendőrség....	139.p.
0232 PARÁDI József: Az útlevélek és útlevél ellenőrző szervek a két világháború közötti Magyar Királyságban..	160.p.
0233 SIMON F. Nándor: Villantás egy témára: séta egy útlevél körül.....	170.p.
0234 SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelmi szerveinek dualizmuskori átalakítása és fejlesztése.....	176.p.
0235 SUBA János: Határcsendőr zászlóaljok 1919-1921. Áttérés a katonai határőrizetre.....	182.p.
0236 SUBA János: A magyar-jugoszláv határszakasz redemarákálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-jugoszláv határszakaszon 1931-ben)....	192.p.
0237 SUBA János: A magyar-román határszakasz redemarákálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-román határszakaszon 1937-ben).....	200.p.
0238 SUBA János: Határvadászok és az "ezeréves határ" (A m. kir. határvadászok szerepe a magyar-román határvonal Kárpátokban lévő szakaszának felülvizsgálatában 1941-ben).....	205.p.
0239 VARRÓ István. Rádióközvetítés az ungvári csendőriskolából: „Székely fiúkból nevelik a fiatal magyar csendőröket” – közvetítés az ungvári csendőriskolából.....	212-219p.

A rendvédelmi szakképzés története

XIII.évf.(2007) 16.sz.

0240 BACSA Gábor: A rendőrképzés 1945-1950.....	7.p.
0241 BENCSIK Péter: A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok közt, 1898-1941...	15.p.
0242 BERKI Imre: Az 1956-57 évi sortűzek rövid története	25.p.
0243 BODA József: A nemzetközi oktatás és képzés története a magyar rendvédelmi szerveknél.....	33.p.
0244 BODA József: A terrorizmus rövid története.....	46.p.
0245 BOTOS János: A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912-1926 között.....	52.p.
0246 ERNYES Mihály: A rendvédelmi szakkifejezések múltja	56.p.
0247 GÁSPÁR László: A határőrség képzési rendszerének változásai 1945-1956.....	65.p.
0248 KISS István Géza: A Magyar királyi Pénzügyőrség lökiképzése.....	71.p.
0249 NAGY Ákos Péter: A budapesti Rendőrtiszti Főiskola	77.p.
0250 NAGY György: A rendvédelem és a tudomány.....	85.p.
0251 PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945.....	90.p.

0252 PARÁDI József: A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867-1945.....	94.p.
0253 PARÁDI József: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere.....	100.p.
0254 ifj. PERJÉSI György: A Magyar Királyi Csendőrség létszámalakulása 1938-1945.....	105.p.
0255 SÁGI Zoltán: Egyenruha, mint tradíció a magyar rendőrségnél.....	107.p.
0256 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség létszámának tervezett felemelése 1918-ban.....	113.p.
0257 SUBA János: A magyar katonai vezetés elképzelése a határbiztosító csapatok megszervezésére 1918-ban	121.p.
0258 SUBA János: Honvédelmi határszolgálat.....	128.p.
0259 VARRÓ István Tamás: Hatvan éves a Magyar Királyi Csendőrség.....	140-146.p.

A rendvédelem humán viszonyai

XIV.évf. (2008) 17.sz.

0260 GÁSPÁR László: A kommunista párt káderpolitikájának érvényesítése a határőrségnél 1945-1956.....	13.p.
0261 ILLÉSFALVI Péter: A németek által megszállt Bánság helyzete 1941-ben, a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának jelentései alapján.....	19.p.
0262 KÁLMÁN Zsolt: A Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége Somogy vármegyében a megalkulástól 1903-ig.....	26.p.
0263 NAGY György: A Határrendőrség humán viszonyai 1945-1946.....	37.p.
0264 PARÁDI József: Visszontválasz FINSZTER Géza: „Honvédelem Rendvédelem” válaszcikkére....	51.p.
0265 PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.....	57.p.
0266 SÁGI Zoltán: A rendőrség egyenruházata a II. világháború befejezésétől a rendszerváltásig...	65.p.
0267 SUBA János: A határkijelölés humán faktora a XIX-XX. században.....	74.p.
0268 SUBA János: A magyar katonai közigazgatás elvei és szervezete a visszatért területeken 1938-1941.....	84.p.
0269 TURCSÁNYI Károly - HEGEDŰS Ernő: Légideszant alakulatok alkalmazásának történelmi előzményei a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban.....	97.p.
0270 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának jelölése 1867-1918.....	105.p.
0271 ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig.	116-137.p.

Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békfenntartás szolgálatában

Európában a XIX-XX. században

XV.évf. (2008) 18.sz.

0 272 BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovas-ság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmusban.....	13.p.
---	-------

- 0273 **FAZAKAS László:** Karhatalmi feladatok az Ország-ház épületében és közvetlen környezetében..... 16.p.
- 0274 **HEGEDŰS Ernő:** Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra..... 20.p.
- 0275 **OLASZ György PARÁDI József ZEIDLER Sándor:** A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rend fokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezred fordulói..... 29.p.
- 0276 **PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945..... 64.p.
- 0277 **PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben 88.p.
- 0278 **PARÁDI József:** A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig..... 98.p.
- 0279 **PERÉNYI Roland:** Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulós Budapesten..... 113.p.
- 0280 **SIMON F. Nándor:** A Munkásőrség karhatalmi feladatai... 125.p.
- 0281 **SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920..... 131.p.
- 0282 **SUBA János:** A katonai rendőrség felállítása a határországon 1917-ben..... 143.p.
- 0283 **VEDŐ Attila:** Magyarország államhatárainak megjelölése 1918-1947..... 156-166.p.

Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában
XVI.évf. (2009) 19.sz.

- 0284 **BALLA Tibor:** Katonai alakulatok karhatalmi bevetései Magyarországon 1918-ban..... 13.p.
- 0285 **ERNYES Mihály:** Szerb impérium Baranyában 1918-1921..... 18.p.
- 0286 **FORRÓ János HIBÁCSKÓ Ferenc:** Adalékok a karhatalom történetéhez..... 51.p.
- 0287 **KÁLMÁN Zsolt:** Somogy vármegye bűnüldözési tapasztalatai a kiegyezéstől az I. vh-ig..... 60.p.
- 0288 **PARÁDI József:** A csendőrség magyarországi története.. 64.p.
- 0289 **PARÁDI József:** A rendvédelem védelmében..... 89.p.
- 0290 **SOM Krisztián:** A Magyar Királyi Folyamőrség (határ) átléptető bélyegzői..... 100.p.
- 0291 **SUBA János:** Magyarország területi integritásának helyreállítása 1919-1920..... 105.p.
- 0292 **SUBA János:** Magyarország trianoni határainak térképei 1920-1925..... 114.p.
- 0293 **TURCSÁNYI Károly — HEGEDŰS Ernő:** Légideszant alakulatok rendvédelmi szerepkörben..... 123.p.
- 0294 **Károly TURCSÁNYI — Ernő HEGEDŰS:** Airborne troops in the context of public security..... 130.p.
- 0295 **VEDŐ Attila:** Magyarország államhatárainak megjelölése 1947-től napjainkig..... 137-152.p.

A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre
XVII.évf. (2009) 20.sz.

- 0296 **BENCsik Péter:** A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915..... 13.p.

- 0297 **FORRÓ János:** Csendőrségtörténeti kutatásaim tapasztalatai..... 38.p.
- 0298 **JAKUS János:** Az államhatár biztosításának problémái az ötvenes évek elején..... 44.p.
- 0299 **KÓSA László:** A rendőrség és a határőrség együttműködése csapaterő alkalmazásával Somogy megyében..... 54.p.
- 0300 **NAGY György:** A magyar határforgalom ellenőrzésének sajátosságai 1945-2005..... 58.p.
- 0301 **NAGY László:** A magyar Rendőrség-történeti Múzeum története..... 79.p.
- 0302 **PARÁDI József:** Tények és érzelmek egy hajdani magyar rendvédelmi testület története kapcsán..... 93.p.
- 0303 **PARÁDI József:** A XIX-XX. századi magyar forradalmak rendvédelme..... 100.p.
- 0304 **SUBA János:** A magyar román határ pontosítása..... 108.p.
- 0305 **SUBA János:** Magyarország határán létesített műszaki záruk felszámolása 1956-ban..... 115.p.
- 0306 **TURCSÁNYI Károly HEGEDŰS Ernő:** A magyar és a szovjet légideszant- és légiszállító csapatok tevékenysége az 1956-os forradalomban..... 120.p.
- 0307 **VEDŐ Attila:** A '90-es évek politikai változásainak hatása határmegjelölésünkre és határjeleinkre... 129-137.p.

A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században
XVIII.évf. (2010) 21.sz.

- 0308 **BODA József:** A magyar rendvédelmi békefenntartás humán története..... 13.p.
- 0309 **FORRÓ János:** Cigányság és közbiztonság Székesfehérvárott 1867-1945..... 24.p.
- 0310 **GÁSPÁR László:** A magyar határőrizet változásai 1945-1956..... 27.p.
- 0311 **HEGEDŰS Ernő:** Katonai erők rendvédelmi szerepkörben. Légideszant alakulatok a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban..... 43.p.
- 0312 **KÖVESI László:** Az Első Rendőri Kiegészítő Nyugdíjpénztár elődszervezetei..... 54.p.
- 0313 **Nagy György:** Határőrség 1957-2007..... 57.p.
- 0314 **PARÁDI József:** A dualizmus kori magyar rendvédelem..... 66.p.
- 0315 **PARÁDI József:** A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme..... 85.p.
- 0316 **PARÁDI József:** A Magyar Királyság határrendőrsége..... 101.p.
- 0317 **SIMON F. Nándor:** A Munkásőrség létrehozása 117.p.
- 0318 **SUBA János:** Az Országos Hadigondozó Hivatal 123.p.
- 0319 **SUBA JÁNOS:** A Védhírszerzőszolgálat kiépítése. 140-147.p.

Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre
XIX.évf. (2010) 22.sz.

- 0320 **BENCsik Péter:** A határszéli gazdasági (kettős-birtokos) forgalom megszűnése 1945-1950..... 13.p.

0321 CHVOJKA Michael (ford.: ARTNER Ramona): Ahogyan a Habsburg-birodalom örökös tartományában gróf Joseph SEDLNITZKY rendőrfőnök irányításával az államrendőrség az egyetemi hallgatók egyleteivel foglalkozott.....	20.p.
0322 CHVOJKA Michael: Die Betrachtung- und Vorgangsweise des Polizeipräsidenten Sedlnitzky gegenüber den Burschenschaften.....	25.p.
0323 FORRÓ János: Milyen legyen a jövő rendőrsége?	30.p.
0324 FORRÓ János: A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtestületének közrendvédelmi szolgálata.....	46.p.
0325 HEGEDŰS Ernő: Terrorellhárító erők szervezése a rendvédelmi szervezeteknél és a légideszant csapatoknál.....	55.p.
0326 PARÁDI József: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században.....	60.p.
0327 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.....	77.p.
0328 PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867 1945.....	92.p.
0329 SUBA János: Határkijelölés, határkitűzés 1867 1945..	115.p.
0330 SUBA János: A határkiigazítás feltételeinek megteremtése a dualista Magyarországon.....	125.p.
0331 TAKÁCS Gyula: Leszerelés és hadseregszervezés Magyarországon 1918 novemberében.....	135 139.p.

A kiegyezéstől az ezredfordulóg felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek
XX.évf. (2011) 23.sz.

0332 CSIHA Gábor: A szolgálati viszonyt és a rendfokozatot érintő mellékbüntetések Magyarországon a XIX XX. században.....	13.p.
0333 DAVOLA József: Magyar rendfenntartók a világban... 27.p.	27.p.
0334 FORRÓ János: A Kádár rendszer rendvédelmi szervezetei a BM. Karhatalom és a Készenléti Rendőr Ezred.....	36.p.
0335 FORRÓ János: A magyar rendvédelem 1867-1968....	60.p.
0336 LŐRINCZ József: Börtönügyünk a hanyatló Kádárkorszakban.....	78.p.
0337 LŐRINCZ József: Börtönügyünk a rendszerváltozás időszakában.....	91.p.
0338 PARÁDI József: Kontinuitás és újrakezdés a XIX XX. századi magyar rendvédelemben.....	99.p.
0339 PARÁDI József: Rendvédelem karhatalom 1867 1945	111.p.
0340 PARÁDI József: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945.....	124.p.
0341 SUBA János: A trianoni határ északi határszakaszának határjellegétől való megfosztása 1938-ban.....	144.p.
0342 SUBA János: Magyarország északi határszakaszának redemarkációs munkálatai 1947-1953.....	155.p.
0343 SZABÓ József János: Határ vadász zászlóaljnak a Keleti Kárpátok védelmi rendszerében 1940 1941.....	165-177.p.

Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.
XXI.évf. (2011) 24.sz.

344 BODA József: Az európai csendőri erő, avagy egy új békefenntartó alakulat születése.....	13.p.
---	-------

0345 DAVOLA József: Fényképezés a Magyar Királyi Csendőrségnél.....	18.p.
0346 FORRÓ János: A Magyar Királyi Csendőrség és a fejér vármegyei zsidó deportálás.....	23.p.
0347 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkerület küzdelme Fejér Vármegye közbiztonságáért 1884 1945.....	32.p.
0348 MARKÓ György: Csendőrtisztek a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének bírósága előtt	73.p.
0349 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete.....	80.p.
0350 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei.....	91.p.
0351 PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzetében.....	100.p.
0352 SUBA János: 1918 forró nyara és a Magyar Királyi Csendőrség.....	119.p.
0353 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség és a vasútbiztonság 1917-1918.....	126.p.
0354 SZAKÁLY Sándor: Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1938 és 1945 között vezették.	136.p.
0355 ZÉTÉNYI Zsolt: A Magyar Királyi Csendőrség és a csendőrök jogállása 1945-ben és azután. (Egy elfelejtett szervezet és jelmondat: „Híven, becsülettel, vitézül!”).....	155 165.p.

**A közbiztonság
közös Kárpát-medencei örökségünk**
XXII.évf. (2012) 25.sz.

0356 BERKI Imre: A magyar határőrizet újjászervezése 1946 ban.....	13.p.
0357 CSAPÓ Csaba: Erdély csendőrsége az átmenet éveiben 1867 1881.....	27.p.
0358 GÁSPÁR László: A második világháború utáni magyar határőrizet változásai.....	32.p.
0359 NAGY Ákos Péter: Quies custodiet ipsos custodes, azaz ki őrzi az őrzőket?.....	53.p.
0360 NAGY Ákos Péter: A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat megalakulása és tevékenységének kialakítása a rendszerváltás folyamatában.....	58.p.
0361 NAGY József: A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958 1990.....	67.p.
0362 PARÁDI József: Magyar rendvédelem 1867 1914.....	79.p.
0363 PARÁDI József: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867-1945.....	84.p.
0364 PARÁDI József: A XIX-XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség.....	102.p.
0365 SOM Krisztián: Rendvédelem-történet a numizmatikában.....	111.p.
0366 SUBA János: A császári csendőrség tiszti kara 1849-1868.....	116.p.
0367 SUBA János: Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban.....	129-136.p.

**Militarizmus és demilitarizmus
a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében**
XXII.évf. (2012) 26.sz.

- 0368 **ARTNER Ramona:** Egy közbiztonsági őrtestület útja Párizstól Itálián és Ausztrián keresztül Budapestig..... 13.p.
- 0369 **ARTNER Ramona:** Hírszerzés a dualizmuskori Magyar Királyságban..... 19.p.
- 0370 **CSAPÓ Csaba — PARÁDI József:** Az államfő magyarországi védelme az Osztrák-Magyar Monarchiában. 27.p.
- 0371 **FORRÓ János:** Rendvédelmi szervezetek sajátos tevékenysége háborús helyzetben Fejér vármegyében 1944 őszétől 1945 tavaszáig..... 35.p.
- 0372 **NAGY Ákos Péter:** A magyar rendvédelem belbiztonsági szolgálata 1945-1990..... 44.p.
- 0373 **NAGY Ákos Péter:** A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata 2000-2010..... 59.p.
- 0374 **PARÁDI József:** A dualista Magyarország határizete a migráció tükrében.....66.p.
- 0375 **PARÁDI József:** Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.....81.p.
- 0376 **PARÁDI József:** Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.....105.p.
- 0377 **SUBA János:** Szovjetunió és Magyarország közötti határvonal kitézése 1947-1949..... 120.p.
- 0378 **SZIKINGER István:** A magyar rendvédelmi jog alapjai 133.p.
- 0379 **SZIKINGER István:** Rendvédelmi jog a dualizmus korszakában.....141-157.p.

**A XIX-XX. századi magyar állam
nemzetbiztonsági szervezetei**
XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz.

- 0380 **ARTNER Ramona:** A Magyar Királyi Csendőrség és a városok..... 13.p.
- 0381 **ARTNER Ramona PARÁDI József ZEIDLER Sándor** A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai 23.p.
- 0382 **BODA József:** A katonai rang és függelmi rendszer a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál41.p.
- 0383 **FÓRIZS Sándor:** Rendvédelmi elvárások tükröződése négy ország rendőrtisztképzésében65.p.
- 0384 **FORRÓ János:** Fejér vármegye közbiztonság-története 1688-188477.p.
- 0385 **HEGEDŰS Ernő:** A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei89.p.
- 0386 **JAKUS János** A magyar rádió és rádióelektronikai felderítés szervezeti változásai 1990 ig 101.p.
- 0387 **KESERŰ István:** A magyar pártállam határizete 1945 1956 111.p.
- 0388 **NAGY Ákos Péter:** Adalékok a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata nemzetközi tevékenységének történetéhez.129.p.
- 0389 **PARÁDI József:** Nemzeti határizetünk polgári szakasza141.p.
- 0390 **PARÁDI József:** Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában 155.p.

- 0391 **SOM Krisztián:** A német gyarmatok rendvédelmi erői 161.p.
- 0392 **SUBA János:** „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921 169.p.
- 0393 **SZÉKELY Zoltán:** Repülők és határok régen és ma179.p.
- 0394 **SZIKINGER István:** A magyar rendvédelmi jog 1919-1944 187-198.p.

**A magyar rendvédelem, légiközlekedés, felderítés
a XIX-XX. században**
XXXIII.évf. (2013) 31 32 33 34.sz.

- 0395 **BALOGH Péter :** A magyar katonai rádiófelderítés története..... 15p.
- 0396 **BODA József :** A magyar katonai ejtőernyőzés 75 éve..... 27p.
- 0397 **BOTZ László :** A Magyar Néphadsereg szerepvállalása a dél-vietnámi Nemzetközi Felügyelő és Ellenőrző Bizottság munkájában 1973-1975.....41p.
- 0398 **FÓRIZS Sándor :** Határprovokációk a magyar-jugoszláv államhatáron 1950-1951.....47p.
- 0399 **HEGEDŰS Ernő - FRÖCHLICH Dávid :** Katonai erők rendvédelmi szerepkörben.....55p.
- 0400 **KESERŰ István** A magyar határizet 1945 1990. 63p.
- 0401 **NAGY György :** Az első magyar határrendőrség 87p.
- 0402 **NAGY József :** A magyar határizet változásai 1958 1990..... 97p.
- 0403 **OLASZ Lajos :** A légi csendőrség Magyarországon.....105p.
- 0404 **PARÁDI József :** Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919..... 121.p.
- 0405 **PERÉNYI Roland :** A fővárosi rendőrség tagjainak II. világháború alatti tevékenysége az igazoló bizottsági iratok..... 147p.
- 0406 **SZIKINGER István :** A magyar rendvédelmi jog 1945 1989..... 153p.
- 0407 **TÖMÖSVÁRY Zsigmond :** Egy kevésbé ismert katonai attasé: NÉMETH Dezső vezérkari ezredes..... 165p.
- 0408 **VEDÓ Attila :** A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején..... 170p.
- 0409 **VEDÓ Attila :** A Francia Nemzeti Csendőrség a két világháború között..... 185-197p.

A tűzoltóság története

XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz.

- 0410 **BERKI Imre :** A magyar polgári védelem történeti áttekintése..... 15p.
- 0411 **BERKI Imre :** A magyar Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai..... 25p.
- 0412 **GÖRBE Márk :** Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenítése FESZTY Árpád művészetében..... 35p.

0413 HADNAGY Imre József : A magyar tűzoltó szervezetek története.....	43.p.
0414 KISS András : Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában.....	51.p.
0415 LINDNER Gyula : Megjegyzések a Római Birodalom tűzvédelméhez.....	67.p.
0416 OLASZ Lajos : A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években.....	75.p.
0417 PARÁDI Ákos : Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945.....	85.p.
0418 RÉTI Rezső : József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke.....	111.p.
0419 SCHIMPF Gerard : A bécsi tűzoltóság 1683-1948.....	119.p.
0420 TÁTRAI Zsuzsanna : Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.....	125-130.p.

**A magyar rendvédelem
a kivételes hatalom időszakában**
XXIV.évf. (2014) 39 40 41 42.sz.

0421 ARTNER Ramona : Az osztrák csendőrség 1848-1938.....	15.p.
0422 ARTNER Ramona : A bajor csendőrség a XX. század húszas éveiben.....	23.p.
0423 FORRÓ János : A magyar csendőrség Kelet-Dunántúli román megszállásokor.....	31.p.
0424 FRÖCHLICH Dávid — HEGEDŰS Ernő : Forgópisztolyok a honvéd lovasságnál és a Magyar Királyi Csendőrség lovas szervezeti elemeinél.....	43.p.
0425 PARÁDI Ákos : Ludovikai indítvány a magyar csendőrség létrehozására.....	51.p.
0426 PARÁDI Ákos : Hivatás-történet gondozás a Magyar Királyi Csendőrségnél.....	55.p.
0427 PARÁDI József : A Császári Királyi Csendőrség Magyarországon.....	61.p.
0428 PARÁDI József : A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete.....	71.p.
0429 PARÁDI József : A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete.....	81.p.
0430 PARÁDI József : Határőrség, rendőrség, humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában.....	99.p.
0431 SUBA János : A Magyar Királyi Csendőrség és a területvisszacsatolások.....	119.p.
0432 VEDÓ Attila : Rádió a Magyar Királyi Csendőrség szolgálatában.....	131.p.
0433 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi fellépésének gyakorlata.....	143.p.
0434 VEDÓ Attila : A haderő karhatalmi tevékenysége 1867-1918.....	155-165.p.

**25 év
a magyar rendvédelem-történet szolgálatában**
XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz.

0435 ERNYES Mihály : Rendvédelem, rendvédelem-történet (fogalmi és tartalmi megközelítés).... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.15-38P	15.p.
0436 MAGASVÁRI Adrienn : Vám- és adószedők a magyar pénzügyi igazgatásban az államalapítástól a kiegyezésig..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.39-46P	39.p.
0437 NYITRAI Endre : A szervezett bűnözés története..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.47-62P	47.p.
0438 OLASZ Lajos : Légi szuverenitás és légi ellenőrző szolgálat a HORTHY-korszakban..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.63-76P	63.p.
0439 PARÁDI József : A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.77-84P	77.p.
0440 SOM Krisztián : Az 1937 M magyar útlevél és nemzetközi összehasonlítása..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.85-108P	85.p.
0441 B STENGE Csaba : A munkácsi rendőrség deffenzív és offenzív harcászati alkalmazása Kárpátalján 1939-ben..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.109-116P	109.p.
0442 SZABÓ Andrea : A magyar pénzügyörképzés intézményi kereteinek fejlődése 1867-2011..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.117-126P	117.p.
0443 SZABÓ Szilárd : Az Evidenzbüro. Az Osztrák-Magyar felderítő szervezete 1850-1919..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.127-170P	127.p.
0444 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség közbiztonsági tevékenységének megszervezése 1881-1918..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.171-190P	171-190.p.
Rendvédelem-történet a rendvédelem szolgálatában XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz.	
0445 BENCSIK Péter : Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1945 után..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.15-20P	15.p.
0446 ERNYES Mihály : Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.21-44P	21.p.
0447 PARÁDI Ákos : Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.45-50P	45.p.
0448 RAVASZ István : A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.51-68P	51.p.
0449 SIMON F Nándor : A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai 1953-1995..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.69-80P	69.p.
0450 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.81-94P	81.p.
0451 ZEIDLER Sándor : Testőrségi rendfokozatok polgári magyar állam időszakában..... DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.95-101P	95-100.p.

Magyar határőrizet a XIX.-XX. században

XXVI.évf. (2016) 51.sz.

- 0452 **BERKI Imre:** A Határőrség Közvetlen Híradó Zászlóalja az 1956-os forradalom és szabadságharc Sodrásában..... 15.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.15-24P
- 0453 **PARÁDI József:** A Magyar Királyi Csendőrség a dualizmuskori Magyar Királyság határőrizetében 1891-1918..... 25.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.25-42P
- 0454 **PARÁDI József:** Határrendőrség a történelmi Magyarországon 1906-1918..... 43.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.43-56P
- 0455 **SOM Krisztián:** A magyar 1922 M útlevel 1922-1937..... 57.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.57-76P
- 0456 **SUBA János:**
Erdély határvédelme 1940 1944..... 75.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.75-86P
- 0457 **VEDÓ Attila:** Csendőrök a dualista Magyarországon kishatárforgalmának ellenőrzésében 1914-ig..... 87.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.87-108P
- 0458 **ZSIGOVITS László:** Vámosok és határőrök a határforgalom ellenőrzésében 1945-2007..... 109 140.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXVI.2016.51N.109-140P